РОБІТНИЦЯ

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ — ВИХОДИТЬ ДВА РАЗИ НА МІСЯЦЬ

Німецькі робітниці-комуністки в поході першого травня 1925 року.

1. Липня 1925. Ціна 10

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий журнал для Жінок-Робітниць
Орган Секції Жінок-Робітниць при Стов. У.Р.Д.

Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня міститься в Українськім Робітничім Домі, на вуглі вулиць Прічард і МекҐреґор у Вінніпеґу.
М. Попович, секретар.

Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of U.L.F.T.A.

Printed and published by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba. M. Popovich, Secretary.

Subscription: per year $1.50; six months 80c
Singe copy 10c

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, 1. липня 1925. Ч. 13.

Найпотрібніші вказівки для орґанізації.

(Обовязково перечитати у відділах Жіночої Секції.)

ЯК ТРЕБА ПЕРЕВОДИТИ ЗБОРИ В ОРҐАНІЗАЦІЇ.

Кожний відділ нашої орґанізації відбуває свої реґулярні збори, — збори, на яких полагоджуються справи відділу: те, що не покінчено від попередніх зборів і те, що мається зробити на будуче. Коли ви, приміром, підносили на попередніх своїх зборах про поміч своїй пресі і цеї справи ще не виконали, то на цих других зборах ця точка обговорюється дальше, коли приходите до точки: "нескінчені справи". Коли у вас нема ще У.Р.Д. і хтось з членів підносить справу, щоб побудувати дім, то це належить вже до точки "нові справи".

Все, що обговорюється про місцеву орґанізацію, як також ріжні фінансові і инші звіти, входять до обговорення на цім реґулярнім, або діловім (бизнесовім) мітинґу, чи зборах. До цего ми ще раз вернемося.

Найголовніше для нас є, щоб познайомити наших товаришок, як також її товаришів з тим, як треба перепроваджувати ці ділові, а також її загальні-масові збори.

ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНІВ ПЕРЕД ОТВОРЕННЯМ ЗБОРІВ.

Кожна членкиня і член орґанізації повинні приходити на свої ділові збори точно на означений час. Коли у вас є ухвала, що збори мають починатися в годині осьмій вечером, так постарайтеся прибути на осьму, а не на десяту. Коли приходите до галі, то не розходіться по кутках, щоб заводити непотрібні балачки, а заходіть просто до лавок чи крісел і там за порядком сідайте.

Коли голова отворить збори, на галі повинен бути спокій, всі повинні слухати і слідити за кожним словом голови, та обдумувати ріжні справи, які мають бути піднесені на зборах.

ОБОВЯЗКИ ГОЛОВИ І ЧЛЕНІВ ПІДЧАС ЗБОРІВ.

Коли вже прийде означений час, голова виходить наперед, коло стола і відкриває збори ось такими словами:

— Товаришки! Я від імени Відділу Жіночої Секції при ТУРФДім відкриваю наші ділові

збори і взиваю всіх заховати як найліпший порядок, та розсудно обговорювати справи, які будуть піднесені на нинішних зборах.

Коли у вас голова орґанізації головує на кожних ділових зборах, то по цій коротенькій промові голова забирає крісло. А коли ви на кожних ділових зборах вибираєте спеціяльно голову, то вибраний забирає крісло коло стола, а сталий голова, по відкриттю зборів сідає на галі між членами чи членкинями.

Секретарка рекордова і фінансова повинні на кожних зборах сидіти коло стола та пильнувати своєї роботи.

Кожний відділ повинен мати свою програму для перепровадження зборів. Програма може бути зі статута, або вироблена головою менше більше ось такого змісту:

1. Відкриття зборів.
2. Принимання нових членів.
3. Плачення місячних вкладок.
4. Відчитання протоколу з попереднього засідання.
5. Відчитання кореспонденції.
6. Виплата.
7. Звіт касієрки і контрольної комісії.
8. Звіти ріжних спеціяльних комітетів.
9. Недокінчені справи.
10. Нові справи.
11. Внески на добро орґанізації.
12. Загальна дискусія.
13. Замкнення зборів.

Цю програму повинен мати голова на столі і після неї поступати. Отже, я тепер голова і члени, а ви тепер уважайте, як буду переводити деякі із цих точок. Я говорю.

— Перша точка вже перейшла. Друга точка, принимання нових членів. Може є нові члени, то прошу вносити їх.

— Я вношу товаришку Анну Роленко.

— Я попираю!

— Я вношу товаришку Катрю Макаренко.

— Попираю.

Є дві кандидатки на членкинь. Я (голова) говорю:

— В мене є записано дві кандидатки: Анна Роленко і Катря Макаренко. Чи ви товаришко Роленко годитеся вступити до нашої орґанізації?

— Так.

— А ви товаришко Макаренко?

— Так.

Я по коротенькім поясненню статута кандидаткам, заряджую голосування.

— Тепер беремо під голосовання. Хто за тим, щоб товаришка Анна Роленко, була принята до нашого відділу — прошу піднести руки!

Я глянув на голосуючих.

— Хто проти?

Проти не було нікого. Це саме роблю і з тов. Макаренко. Я виголошую:

— Товаришка Анна Роленко і Катря Макаренко приняті до нашої орґанізації — одноголосно. (Оплески.)

Рекордова секретарка втягнула на папір, а по скінченню зборів перетягне все це до протоколярної книги.

— Третя точка, плачення вкладок. Хто має платити, нехай приступає до фінансової секретарки.

Тепер коротенька павза. Членкині, одна за другою, приступають до стола, подають свої картки разом з гріщми, а секретарка зазначуючи їх ліпить марки і віддає назад. Коли вже всі поплатять, то секретарка перечитає в голос, щоб часом кого не оминути. Якщо все в порядку, голова поступає дальше.

— Тепер наступає відчитання протоколу з попередніх зборів.

Секретарка читає протокол, а всі членкині уважно слухають. По перечитанню, голова говорить:

— Ви чули протокол. Хто має що додати?

— Я вношу приняти.

— Хто попирає?

— Попираю.

— Більше нема внесків? Коли ні, так голосуємо. Хто за тим, щоб протокол з минулих зборів приняти?

Голосовання перейшло одноголосно. Коли часом хтось зауважить, що чогось не було втягнено, може вносити внесок, щоби протокол приняти з тою то, а тою поправкою.

Так треба переводити точку за точкою і ніколи не мішати справи, котрі не на місці. Коли ви обговорюєте справу нової членкині, то не підносіть в той самий час справу про масовий мітинґ, бо ця справа має свою точку: нескінчені, або нові справи.

Після цих кількох вказівок, ви повинні вже зрозуміти, як треба переводити й решту точок що помічені на повищій програмі. А тепер про внески, дебати над ними її голосовання.

ВНЕСКИ, ДЕБАТИ І ГОЛОСОВАННЯ.

Коли підносить хто з членів яку справу, як приміром поміч нашій пресі, то щоб така ухвала увійшла в життя, стала законом, потрібно її добре обговорити, обробити пляни, яким способом було-б найліпше помогти нашій пресі. Кожна членкиня чи член повинні сказати кілька слів, піддати свої думки, поправити попередню бесідницю, коли справа вимагає, а коли вже справа як слід обговорена, тоді хтось ставить внесок. Кожний внесок мусить бути попертий. До кожної справи можна вносити два і три, а навіть й більше внесків і всі вони мусять бути поперті, бо инакше голова не буде брати таких внесків під голосовання.

Кожного разу голова зборів повинна чи повинен мати на столику папір і олівце, щоб можна правильно зазначувати внески, а коли переводиться голосовання — уважно числити голоси. Коли справи не є такі важні, то голосується за піднесенням рук і більшість рішає. Це означає так: Перед вами є три внески: один щоб устроїти забаву в користь "Робітниці", другий, щоб зарядити вільну колєкту, а третий, щоб купити якусь річ і розіграти її в користь "Робітниці". Всі три внески поперті. Отже голова переводить голосовння і вислід такий: За першим внеском було — 10 голосів, за другим — 11 голосів, а за третим — 6 голосів. Отже другий внесок увійшов в життя. Всі члени мають повинуватися цему законові. Часом трапляється, що є лише два внески і оба дістали по рівно голосів. В такім разі голова рішає справу віддаючи свій голос в ту сторону, яку уважає за відповіднішу.

Але не все можна вирішити справу більшістю голосів. Коли хтось піднесе справу будови У.Р.Д., то цю справу не так легко можна вирішити, як справу помочі "Робітниці". Цю справу треба добре обговорити і полишити не викінчену до других зборів. Треба постаратися, щоб на слідуючі збори зійшлися всі членкині чи члени, бо це важна справа і потреба вимагає, щоби всі членкині і члени були присутні.

Справу на слідуючих зборах обговорюється, а по обговоренню хтось вносить внесок, хтось попирає і голова зборів бере під голосовання. Щоби внесок про будову У.Р.Д. увійшов в життя, то потрібно найменше три части голосів всего членства. Тут вже більшістю одним голосом справи не можна рішати. Найліпше було-б, як-би такі внески, як справа будови У. Р. Д. — вирішувалися одноголосно.

Але ми припустім, що у нас справа будови У.Р.Д. перейшла на наших зборах одноголосно. Що маємо робити дальше? Треба вибрати комітет будови, а той комітет будови повинен як найскорше скликати своє засідання, вибрати з поміж себе президію: голову, рекордового і фінансового секретаря, їхніх заступників, контрольну комісію, тростісів і инших. По виборі цеї президії комітет повинен скликати масовий мітінґ і повідомити ширший загал про будову У.Р.Д. На масовім мітінґу повинен головувати голова комітету будови без жадного спеціяльного вибору.

Тепер повинно бути ясно, як треба обговорювати справи менші і справи більші.

ВНЕСКИ І ПОПРАВКИ ДО ВНЕСКІВ.

Трапляється багато разів, що хтось вносить внесок, а друга членкиня (член) не вповні годяться з внеском і ставлять до внеску свою поправку. Ця поправка мусить бути поперта так само, як і внесок. Тоді голова зборів питає товаришку чи товариша, що внесли внесок:

— Чи ви годитеся на поправку?

—Ні, — відповідає. — Я стою при своїм внеску.

Коли справа так заходить, то голова зборів бере **перше поправку** під голосовання, а по поправці внесок. Якщо хтось вніс **"поправку до поправки"**, то голова повинен брати останню **перше,** то є: "поправку до поправки", відтак на самім кінці "внесок". Більшість рішає.

Всі ті формальности повинні знати всі члени, бо коли на зборах нема цих формальностей, то таких зборів не можна уважати законними. Також треба памятати й це, що коли ви вносите внесок, то не попирайте його самі, а хтось инший хай попирає. Як також, коли вносите внесок, то вже не вносіть другого внеску до тої самої справи і в той самий час і не попирайте другого внеску противного, як ви вносили, або попирали перший внесок.

Кожна членкиня чи член, коли вносить який будь внесок, має добре і зрозуміло пояснити його. Всі присутні мають право говорити до внеску, але коротко і річево. Хто вносить внесок, має право говорити трохи довше і забирати слово два рази, якщо справа вимагає. Инші члени можуть виступати говорити лише один раз, хіба справа дуже пекуча, то голова може вділити голосу і другий раз, але це вже залежить від членів.

Ніколи не вільно перебивати бесідника. Коли ви маєте які замітки, то нотуйте собі на папері, а по скінченню просіть голову о голос і справляйте попередного бесідника. Голос треба обовязково просити в голови і просити наперед. Коли провадяться дебати над якоюсь важною справою і в цій дебаті бере участь більше осіб, то голова повинен записувати кожного на папір і так, як вони є списані, так і уділювати їм слова. Бесідник не потребує виходити на середину а може говорити з місця. Коли бажає брати участь в дебатах, хай піднесе руку, а голова його затягне до свойого списку бесідників.

Все треба старатися, щоб збори не тягнулися до пізної ночі і щоби члени не виходили по середині зборів, а були до закінчення зборів.

Секретарка чи секретар (рекордові; що записують всі ухвали) повинні точно записувати всі ухвали в зошит, а відтак дома з зошита втягнути в рекордову книжку і цей протокол з нинішного мітінґу чи зборів читати аж на слідуючих зборах. Коли протокол за внесенням і попертям принятий більшістю голосів, голова повинен обовязково підписатися під протоколом, бо инакше протокол не буде мати ніякої вартости, не буде законним, а орґанізація мусить поступати по закону свойого статута і инших орґанізаційних правил.

На цім закінчуються найпотрібніші вказівки, а слідуючим разом поговоримо обширніше про те, що таке дебати, масові мітінґи і лекції.

Нашим бажанням є, щоб ви ці вказівки старанно перечитали та сказали своє слово на сторінках "Робітниці". Було-б також пожаданим, щоб ви надсилали до "Робітниці" питання по ріжних орґанізаційних справах.

Не соромiться товаришки і товариші, бо коли будемо соромитися, то ніколи нічого не будемо знати. Читаймо самі і других запитуймо про те, чого самі не знаємо. *М. Чміль.*

В ЧІМ ЛИХО?

(Дискусійна стаття.)

В 11-ім числі "Робітниці" з 1. червня, була поміщена стаття т. Чміля п. н.: "На орґанізаційні теми". До статті нема що багато говорити, бо все, що в ній сказано, болюче, але правдиве. Є частина в нашій орґанізації свідомих товаришів і товаришок, що зрозуміли напрямок орґанізації, зрозуміли ідею, — велику пролетарську ідею і віру в будучність. Друга-ж частина тільки стоїть в орґанізації тому, що там є їхні знайомі, або тому, щоб прийти до орґанізації і там здибатися з кумом, з кумою і добре наговоритися про все потрібне і непотрібне. Ті, котрі вже стоять в орґанізації з повною вірою, працюють понад сили, нищать себе матеріяльно, віддають всі свої здібности, які мають для орґанізації, жертвують себе не в своїм інтересі, а в інтересі всіх членів і членкинь орґанізації, в інтересі працюючих. В цих товаришів і товаришок, що виробились в орґанізації на ідейних пролетарів і пролетарок, стоїть на думці одне: **орґанізація понад все.** Але за це вони дістають в нагороду ріжні позаплечні накиди, ріжні докори, а вороги звуть їх злобно комісарами, диктаторами і т. п. І ці, котрі віддали себе всеціло орґанізації, зносять ці докори з болем, з жалем, часом знервовані так, що й позлостяться. Тоді йдуть шепоти: "бачиш, як обурився". Правда, ці товариші перетяжені орґанізаційними обовязками роблять часом помилки, але той, що щось робить, не може оминути помилок. Тільки той оминає, що нічого не робить. Ідейний товариш не боїться за свою помилку критики, але та критика повинна бути річева і зроблена в чесний товариський спосіб. Инша річ, як-би товариш зробив якусь шкідливу помилку свідомо. Тоді треба осуди-

ти товариша чи товаришку так, як цего вимагають орґанізаційні принціпи. Але в нас буває часто так, що той, що не заслужив нагани, дістає її аж за багато, а той, що заслужив, то ще й похвалу дістане. Приходиться часом що потрібно фінансів для піддержки орґанізації, школи, преси і инших робітничих цілей і знову тут себе тягнуть до останнього ці одиниці, а другі що роблять? Стоять з боку, робляться "бідаками" в той час десять раз гіршими, як вони є і тільки потакують, що "є, є, треба дати поміч ,треба піддержати". Але слова без діла остаються пустими голословними фразами. І в той час деякі одиниці впадають духом на якийсь час. Таку ненормальність можна оминути, як-би всі розуміли орґанізаційні обовязки. Тоді ніхто не відчув-би тягару на своїх плечах. Народна пословиця каже: "Громада по нитці і бідному сорочка". Дехто може скаже, що тяжкі економічні обставини і тому так відносяться. Але я з цим не дуже годжуся, бо що тяжкі обставини, це ми всі знаємо, а коли вони були легкі коло нас? Мусимо всі її це розуміти, що як тяжкі для мене, то так само тяжкі і для мого друга. І коли-б це зрозуміли всі члени і членкині, коли-б думали не індивідуально а колективно, тоді-б кожна справа в орґанізації пішла легко.

По моїй думці кожна орґанізація цінiться по якости, а не по кількости. Наприклад, що з того буде, що нас прийде 20 висаджувати великий камінь на віз і кожний з'окрема буде думати, що він не буде підносити, тільки притулиться до каміня? Чи піднесуть його? Кожний здорово думаючий скаже, що ні. Але коли прийде до того каміня 5 людей і всі разом візьмуться до него, так він й опиниться на возі. Таке саме і з орґанізацією. Менше число, але всі дружно, то збудуємо орґанізацію сильнішу.

Робітнича орґанізація потребує не тільки членів з вкладками, а потребує вироблених, ідейних, енерґічних товаришів і товаришок. Таких, які-б пірвали всякі індивідуальні пережитків, а щоб вірили в те, що коли я голоден і мені зле ,то так само зле і мому сусідови в таких обставинах. В робітничій орґанізації кожний член і членкиня мусять вірити в будучий колективізм. От що вимагає від нас наша віра! Це не віра в небесні сили, це віра в дійсність. В чім же лихо, що наша орґанізація не з'уміла виховати всіх членів однаково? В чім лихо, що деякі наші члени ще вірять в брехні пройдисвітам? Хто тут винен? Скажете, може, що в нас брак лекцій, або виною тут передові одиниці? Ні! Ні одне, ані друге. Що в нас лекції не відбуваються з ріжних причин з часта, це правда. Та бо правда і це, що таки відбуваються час від часу лекції і виступають товариші і товаришки з промовами підчас підприємств і з цего користають ті, котрі хочуть користати, котрі цікавляться життям своїм і загальним. Щоби бути корисним для своєї орґанізації, треба читати не тільки добрі книжки і все розуміти тільки теоритично. Цего замало: Треба вміти читати з свого і суспільного життя. Треба переконуватися на практиці. Після якоїсь маленької невдачі не падати духом, а подвоїти свої сили. Треба приглядатися життю, свойому окруженню і найменшій події. Треба зрозуміти, що коли я став членом робітничої орґанізації, то вже все лишив на боці, а жертвую себе всеціло в користь своїй орґанізації. А це тільки тоді зрозуміємо, коли будемо студіювати добрі робітничі книжки і часописі, з котрих будемо черпати науку, як читати з життя страдаючої людини. І коли зуміємо читати з життя своїх сусідів, тоді ми будемо твердими, непохитними, ідейними пролетарами. Ми мусимо себе переконати раз на завжди, що будуччина належить до нас і в найприкрішій хвилі нам треба відкинути байдужність геть з наших рядів!

К. Скиталець.

Саскатун, Саск.

ВИЙШОВ ЖИВИЙ З ПІД ПОТЯГУ.

Коли хто в будуччині спитає теперішнього вісімлітнього хлопчика, Лестера Бердж, чи були в нього пригоди, то Леєтер зможе росказати одну з найбільш неймовірних пригод.

Недавно тому Лестер проходив по залізничій лінії в свойому місточку Батавії, Н. Й. (Злуч. Держави). Нечайно над'їхав пасажирський потяг і трунув Лестера по середині тору. Цілий довгий потяг перейшов поверх Лестера, і коли машиніст вкінці задержав потяг і пасажири бігли дивитись що сталося, з-під останнього ваґона висунувся хлопчик, заляканий, але крім менших задряпнень, цілком не ушкоджений.

Своє надзвичайне щастя може Лестер завдячити тому, що коли перед льокомотиви вдарив його, він зімлів і непритомний пролежав посередині між рельсами аж доки цілий потяг не пройшов.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

МІЖ ДВОХ СИЛ.

В багні, у бруді, кровава контрреволюція,
А там в горі, на протилежнім боці, —
Червоний стяг:
Ознака полумя і жару,
Що добувається із нідр горючого життя...
Обхопивши низини — запалив,
Ґіґантським розмахом пустив
В один великий рух
І, знявшись в гору на крилах вітру, —
Він ріже чорну хмару...
Гей, доки вам, сліпці,
Блукать по безвістях віків?
Прокиньтеся!
Пізнайте світло правди, що червонить простори,
І коліром своїм —
Збиває підлий рух в багні...
Прокиньтеся! Погляньте там:
На дні,
У тій калюжі бруду
Там потвар дожидає
Великого, страшного суду, —
Коли то із гори лява гряне
І геть затопить те багно, —
Спалить
У мить!...
Прокиньтеся! Здіймайтеся до ґір! —
Там вільний вже простір!..
Доволі вам стогнати в тім багні, —
Спішіть у вир, до життєвого жару!
Беріть керму над танком вітровим
І стяг до рук беріть
Та ріжте чорну хмару!

Микола Тарновський.

26. 11. 1922.

КОЛИШНЄ.

I.

І досі сльози навертають,
Як згадаю діточі дні,
Такі убогі і невтішні,
Такі сумні.

Згорнувши руки на колінах,
А груди грають, мов орґан,
Ізгорблений куняє тато
Між вуликами, сам...

Гудуть мов дзвони, невгомонно,
Так сонно, монотонно,
Дзвонять, гудуть бджілки;
Мені здається: похоронно...
І в горлі стиск руки.

А тіні яблуні таємні
Знаки показують мені,
Я їх не знаю, не вгадаю —
Вони страшні.

І, наче хруст сухого листя,
Мій тато кашляне:
— А що, Васильку, як умру я,
Жалітимеш мене?...

І досі сльози навертають,
І досі як тоді,
Ридання в грудях завмирають,
Такі глухі...

II.

За хатою на огороді
У тіни давніх лип, —

О, щоб той час мені вернути
Хоча у сні... Коли-б!

За хатою сапає мама,
Сама хистка як тінь,
І веретеном в руках сапа,
Об крицю дзвонить рінь.

Спина дугою без угаву
Немов нап'ятий лук —
Які то пестощі ласкаві
Отих робочих рук!

Як радо-б знов поцілував я
Тих рук затверділі мозолі!
Заплакав би і заридав би
Як там на тій ріллі...

— "Як великим буду, мамо,
Сапати вам не дам,
Увесь город цей кукурузи
Я висапаю сам..."

Червона хустка підійметься,
Гарячий піт чола
Розіллеться в гарячих,
В дитячих моїх сльозах...

***

...За хатою на огороді
У тіни давніх лип, —
Коли-б той час ще раз вернути,
Хоча у сні... Коли-б!

Василь Яблуненко.

КОЛИ-Б НЕ ТЕ...

(Написав М. Синьоовероголець.)

Петро латав черевики, Горпина поралася коло машинки, а вони бавилися.

— Жи-б так мав хрисціянин гроші, то ни сліпав-би поночи: заніс-би до шивцьи, аби зрихтував, бо ото єго робота...

— А кілько ти завтра озмеш?

— Пєтьдисьит талярів і щимось...

— То з дохтором вже буде решта.

— Та де решта! Як завтра дам му дваціть, то ще лишиси триціть і щимось. Здаєси, жи триціть без пьить центів...

—По дохторови — шпиталь...

— Тай податок, бо віжинут!

Горпина оперлася на машинці й обраховувала.

— Завтра треба конечно заплатити за молоко, бо Каська казала...

— Биз молока обійдемси ще якис чис. Буде давати, то добри, а ньи, то други добри. Треба затикати борши там, бо ще можут з роботи вигнати, жи ни хочу платити...

—Та Оля мусит мати молоко, бо дохтор так казав...

— Ну, то шо я зроблю? Я-б рад... Знаєш сама, жи хрисціянин ни ворог свої дитині! Обходімси, покищо, як можна, а потому можи стани трохи ліпши. Я менши-венци обрахував, жи ми за три місіці будемо чисті...

— Коли-б не те, то ми-б мали вже трохи і в банку...

— "Коли-б не те", то ми-б і хату мали і корову і ґару...

— Можи воно ще й буде...

—А ти-б пішла і подивиласі за ними, а то ще вочи повібивают, як зачнут кидатиси каміньчиками...

— Мамо, мамо, Оля впала, її потрутив... вона... вона дузе плаце...

— Де-ж вона?

Старі вибігли на двір й увели Олю з вивихненою рукою.

— Новий клопіт! — сказав батько чіхаючись в голову.

А мати плакала, плакала, аж заходилася...

Владко, Юзя і Ганя, також плакали й всі в один голос кричали:

— Оля взе не змозе більсе писати...

Петро лиш ходив, ступаючи широким кроком, та чіхав голову:

— Коли-б не те...

Десь далеко, далеко, за містом в озері, де не чути смороду й фабричного диму — квакали жаби, цвірінькали инші водяні створіння та виспівували ріжні весняні мельодії.

Вони ніби посмішковувалися з Петрової й Горпининої недолі...

Повість галицьких днів.

(Написав К. Полонник.)

Перечитайте це прекрасне оповідання, написане на Україні! Починається воно такою картиною: в одному містечку Радянської України ярмарок, багато людей. І ось на тому ярмарку сидить старий дід з лірою в руках. Дід цей — це старий ґазда Джуран з Галичини, що пережив під Польщею страшну траґедію і вкінці втік на вільну Радянську Україну. Його обступають на ярмарку люде і він росказує їм про свої пережиивання в панській — польській неволі.

Редакція "Робітниці".

Ярмарок...

А на ярмарку, зараз-же за густим очеретом селянських підвід, — там, деківшоватські мужики продають цегляний посуд — трохи згорбившись стоїть сивий дід і кволими пальцями тремтяче перебирає ліру.

З довгим, неначе сокирою обрубленим волоссям. З підрізаними вусами. В куртці не нашого мужицького крою — дід зразу впадав у вічі великої селянської юрби містечкового ярмарку:

— Дід не тутешній.

— Дід з-за Дністра.

І голос діда — сильний, як північний вітер, повний туги, туги поневоленої душі, з переливами надії, молодої, юнацької, — рванув повітря...

І ярмарок здригнув.

Здригнули люде. —

Збіглися.

Оточили.

— — А дід співав.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Гей, гей...

Там за Дністром, де Карпати милуються в хмарах, де сосни — стрункі, мов гуцульські дівчата — ночами ридають до неба й благають порад у холодних зір — долиною попід горами стелиться село Війтівка.

Гей, гей, Війтівка...

У тій Війтівці — все Руснаки.

Духом вільні, як скелі карпатські, хоробрі, як діти козацької Січи. Файно жили...

У чаках цісарських свій вік коротали, бо цісар Франц-Йосиф ой-йой, як любив Руснаків війтовецьких! — на муштру до ґвардії брав...

Не плакали їхні матері руснацькі.

Гей, гей, не плакали... ні...

А заридали чотирнайцятого року, коли це отари по горах гуляли і чабани на дуду грали. Заридали тоді, що аж кровю сочились очі.

Заридали, бо цісар брав Руснаків на війну.

Гей, гей, на війну...

І було в діда Джурана шість синів. І сини — як орли в Карпатах: сильні, красиві.

І був сам Джуран порядним ґаздою.

І жили Джурани понад яром Війтівки, відколи Війтівка жила — силу літ. Файно жили...

Файно жили...

І як брав Руснаків на війну Франц Йосиф, — забрав у Джурана трьох синів. І не плакав старий.

Тільки як забирали "маржину" під армію й віт за шестеро коней видав Джуранові папірця з цісарською короною, — старий ударився об поли руками і в нього віки нагрубли від сліз:

— Що-ж я робитиму з полем?!...

— Який з мене буде ґазда без коней?!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Гей, гей...

І вже дід не орав. Поле заорали гармати. Так і не сіяв.

А коли царське військо московське котилося хвилями з гір карпатських, то червоний когут злизав пів Війтівки і старий Джуран лишився, як стояв...

І з ним пятилітний Василько, — син четвертого сина, що без вісти зник в снігах, десь на Альпах. А три перші на Сяні лягли, боронючи цісаря австро-угорського.

Забрав Франц Йосиф і двох менших. Безвусих, зелених — як діти, під "фани" цісарські забрав...

Гей, гей...

І вили вітри. Снігом вкривали потрощені груди Карпатські. А ліс не шумів, як колись..

Гей, гей, не шумів... Бо й шуміти було вже нічим, пеньок на пеньочок хилився, — решту з'їла війна.

Й коли в горах ходили тумани і в Джурановій землянці сльозив дим очі, — прийшов молодший з двох.

Глянув і заплакав: —

— Тату, що з нами буде?!

— На що ми воювали?!

Заплакав тоді й старий.

Гірко заплакав, бо й що дала війна? — За синів-орлів — землянки?!...

***

— Сину, сину...

Три дні посидів син. А на четвертий каже:

— Піду, тату... Не можу руїни такої зріти... Хоч тепер і цісаря нема, і Австрія гине, піду шукати долі...

Пішов.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Вмивалася сонцем весна і земля набрякла.

Люде прийшли з поля.

Заходивсь і Джуран над своїм кавалком, — довго від гарматних куль і колючого дроту чистив його. І пораючись одного дня так на полі, — помітив, як дорогою рушали вершники.

А кавалок Джуранів — понад шляхом. —

Ще здалеку залунало:

— Ходз-но тутай!...

Не розумів старий, кому кричать, бо не він один у полі й не розумів, чого кричать.

Ще раз:

— Ходзь-но тутай!... Прендзей!...

А потім вершник, конем через рів стриб! — І на кавалок Джуранів. І не схаменувся старий, як нагай двічі оперезав його спину...

— Пся креф, бидло руснацьке...

Я тобє мувє "ходзь-но ту", а — ти ні кроку... Хулєра-б цєбє споткала... Цо то за вєсь?.

Зляканими з болю очима глянув на вершника: хлопець молодий, безвусий...

— І чого ти бєшся? Не можеш по людському, по добру? — Таже в мене сини — тай старші від тебе...

Сказився вершник. Захрипів конем:

— А-а-а-а, пся креф,... твоя матка!

Синів маєш, — а сам пораєшся: їх напевно під Львів післав нас бити?!... — І знову нагай проїхався по старій Джурановій спині...

За що?!...

Загоном наблизились вершники.

Зареготалися. —

— Владек, дай му єще раз, — нєх вє хлоп руснацкі, же то єму не Австрія, а Польска Жеч Посполіта... Нєх шануе пана польскєго..

Поїхали.

Довідався старий про нових господарів!...

Довго хитав головою й очима вкритими слізьми з безсилля дивився вслід за вершниками, панами польськими.

Згадав меншого сина: —

Німецькі робітниці-комуністки в поході першого травня 1925 року.

— "Що з нами буде?"

І заплакав по старечому, тужливо:

— Сини мої, сини...

— — — — — — — — — — — — — — — —

І була ніч.

Ясна зоряна ніч.

І тієї ночі прийшов старший син, — старший здвох.

Прийшов змучений, обдертий і без половини лівої руки.

Зрадів старий, що сина вздрів.

А син йому:

— Тихше, тату... Тихше, бо я на чужині, небезпечно...

Не вдержали старі очі Джуранові сліз гарячих. Не вдержали, бо серцю боляче зробилося, що син — каліка та й до того — головою хорий.

Ой, хорий!... — Бо чи була коли Війтівка чужиною для Джуранів?!...

І заплакав старий, що ще одного сина втратив: бо яке-ж то життя божевільному?!

А син казав:

— Не плачте тату... Не поможе...

І замислився.

Старий притих.

Тоді зітхнув син. І розповів, чому батьківщина стала чужою: він був стрільцем-січовиком і воював з Поляками. Оце з під Львова втік...

— Розбили нас тату, і Польща верх взяла... Тепер наш край під паном польським...

І більш ні слова. Вмовк.

Тоді спитав старий:

— А де-ж руки позбувся, сину?

Здрігнувся син і несамовито глянув:

— Руки? — Далеко, тату... Аж під Київом торік... За неньку-Україну...

Сказав і зареготався божевільно.

— За неньку-Україну... Ха-ха-ха!... За покритку німецьку! Ах, тату, як нас ошукано!

Там ненькolюбців боронили, а тут свій край втратили. Геть усе втратили й нема кого питати... Хіба шляхти польської...

Не розумів старий, що каже син, лякався. Й не розуміючи пестив його, як малого по голові.

— Кинь думати, сину...

— Кинь, голубе...

— — — — — — — — — — — — — — — —

Гей, гей...

Побув безрукий трохи й рушив з дому.

— Куди, синку?

— До міста, тату. Діло є...

Приходив і знову відходив. І так частенько.

Навідались жандарми.

— А де сини, старий? Оті двоє молодші, що їх уже люде бачили, а ми — ні. Де вони?

Казав:

— Не знаю. — Були і пішли. Один до Львова рушив на заробітки...

Сопіли грізно:

— Пся-креф...

І виходили.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Житами наливалися і май червонів калиною. Карпати зеленню співали, й кували у горах зозулі. Такі пішли погожі, ясні дні... — І днем таким, коли сонце рожевило шпилі гір, прийшли жандарми знову.

— Так де сини, кажеш? — "До Львова на заробітки"? — А чого це він за ґрати в Тернополі трафив?! — У-у, бидло руснацке! — Хулєро!.. Убєрайсє!

Мовчки натягав одежу. Тай що казати, коли самого така звістка приголомшила?!

Питали з поспіхом:

— А другий де? Теж може на заробітках?

Поволі відповів:

— Не знаю, панове... Не знаю... Бо й не знав таки, що то за діло до міста в безрукого!...

Розлютувались:

— Не знаєш, гаде?! — Будеш знати... Почекай...

Пішли.

Їх було двоє, а Джуран один...

— — — — — — — — — — — — — — — —

Коли вам руку всунуть поміж двері і прищемлять, — прищемлять так, що з болю зуби трощити собі готовий? Коли вам на груди покладуть дошку й будуть тупотіти краковяка?

Коли задеруть вам голову і будуть бити під горлянку? І коли, нарешті, вам під нігті всунуть голку? — Що ви тоді скажете? Що?

Ви скажете, що мати ваша — не мати, і батько — не батько, і ясний день — вечір... Скажете, коли вимагають, щоб сказали... Скажете, щоб мук не мати і більш не чути болю в тілі: бо хіба видержиш?!...

Не видержав і старий Джуран.

— Так ти знав, що син пішов до Львова, щоб воювати польське військо?

— Ой!... Знав...

— І знав, що потім він пристав до банди і палив панські фільварки? А?

— Ой!... Знав... Ой!

— І певно знав, що він під Тернополем розібрав з бандитами своїми колію й через те розторощився жолнерський потяг?

А? Знав?...

— Ой! Ой!... Боже мій! Знав, знав... Ой, ой!! Не мучте, ради бога. Не можу більше...

Зареготалися.

— Почекай... Ще трохи. Скажи: і другий син десь у бандитах?

А?

Немилосерно притиснули дверми пальці старого Джурана і нагаєм ударили по шиї...

— О-о-о-о-о-й! Люде добрі! О! Знав, знав, знав... О-о-о-ооо!!!

Пустили.

Впав.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

А в пізний день, коли сонце котилося за гори й вогневі пасма кидало на обрій, — старого Джурана повезли до повіту.

Ридав Василько. І кричав. Чіплявся за діда.

— Мій дідусь... Не пустю...

Плакав дід. Насилу здержувався війт...

Як мали їхати, жандарм турнув кінцем ноги Василька в спину і сказав:

— Вуйт, убраць...

Забрали.

Рушили.

Надходило Спаса. Старий сидів за ґратами, в тюрмі. Сидів і думав. Довго думав.

Цілими добами:

— За що?

І не знав...

А дні плили. За днями — місяці. Коли кінець? — Хто знає:..

Двері —ррип, — і думка розірвалась. Увійшов дозорчий.

— Марш за мною!

Мовчки сунув. У канцелярії стали. Метушаться якісь панночки.

Брязкають острогами юнаки у формі, — певно, офіцири.

Гамір.

Спека.

Раптом — ш-ша! Увійшов гладкий і череватий чоловяга.

— Пшивєлі юж? Дзє он?

Дозорчий склонився й підбіг до нього певно з докладом.

— А-а, добже, добже...

Підійшов до столу, взяв папір й рушив до Джурана.

Старий устав, — начальство-ж!

— Ну, старий, дяка тобі є велика від Польскєй Жечи Посполітей...

Ти — добрий громадянин і гарний патріот.

— "Що він каже? Яка дяка?" — розкрив і

Фашістська жандармерія веде на суд болгарських робітників-комуністів.

Як відомо, в Болгарії в цей час є крайно патріотична-фашістська влада на чолі з славним катом робітництва й селянства професором Цанковим. Недавно ця влада вистріляла, вивішала тисячі працюючих людей, перш усього тих робітників й селян, що належали до Комуністичної Партії Болгарії. Тисячі арештованих комуністів чекають смерти в тюрмах. Придивіться цему образкові! Придивіться, якими кайданами поковані робітники! Болгарська буржуазія жорстоко росправляється з працюючими масами, але все має свій кінець....

очі й вуха, щоб краще зрозуміти — а не розумів.

А офіцер відхекав горло, розправив вуса й став читати.

Важно так. І всі прищухли. Слухають... А що — не знає...

Що воно таке? — "Джуран, Джуран"? Здвигнув плечима.

Скінчив читати. Бачить, що дід не знає, що читали.

Всміхнувся.

— Патріот, а єнзика польскеґо не розуміш... Тшеба знаць...

І так усміхаючись став пояснювати:

— Коло Тарнополя розбився потяг з жолнярами, що на фронт їхали. Катастрофа сталася через те, що розібрали шлях. Довго шукали винуватців, довго. І аж нарешті було спіймано цілу зґраю.

На чолі був Джуран, твій син, значиться. Їх почали винувати в катастрофі — не признавалися. Один, правда, з них і признався, але що з цього, коли більшість мовчить, особливо головний? — І так би певно ще тяглось, коли-б не ти, старий...

Джуран присунувся блище до гладкого.

— Я? Чого це я? —

Всміхнувся знову офіцер.

— Слухай-но, тоді питатимеш.

І далі:

— За твоїми свідченнями, що ти дав жандармам, було розвязано цю справу... їх всіх уже покарано... Розстріляно, просто... І тобі вище начальство висловлює за це велику дяку, бо ти є свідомий громадянин Польскєй Жечи Посполітей...

Ой, зрозумів!.. Як блискавка, — шпарнуло в розум: "власними руками закопав сина"... Несамовито скрикнув... Застогнав... І впав...

І, мов сон, почув, як у кімнаті панночки і хлопці з острогами гучно зареготалися:

— От хлоп...

— — — — — — — — — — — — — — — — —

І знову ранками в горах ходили тумани. І ночами вітер вив під вікна й снігом бив, мов батогом.

Джуран сидів дома.

І довгими ночами думав він:

— Де-ж другий син? —

І тут згадавши першого — стискав від болю зуби, а сльози: кап, кап, — з очей...

Казали люде, що безрукий, як прийшов до дому і це все узнав, рушив геть з села. Василька хотів узяти — хлопець не пішов:

— Я — дідусів...

Та війт, в якого тепер сидів хлопець, мовив:

— Хай лишиться... Його жандарми не візьмуть... А ти — втікай...

Утік.

І де він зараз? — Аби жандарми не зловили. Боявся їх тепер старий. — Боявся і ненавидів:

— Кати нелюдські...

І в думці — думка. А в думках удруге вже зима проходить...

І коли кінець думкам, — думкам, що до сліз приводять? —

Коли-б швидче...

— — — — — — — — — — — — — — — — —

До церкви люде йшли. — Великдень завтра. Збирався і Джуран і раптом у двері стук... стук...

— Заходьте...

— Це Джуранова хата? — Старого Джурана?

— Так, так... Заходьте...

Увійшов — чужий, не війтовецький.

— Добрий вечір... Я вам листа приніс. Від сина...

Старий зрадів:

— Та живий він? — От добре!... Вхопив листа, напружив старі очі, схиливсь над лямпою й читає. — Пізнав синову руку, пізнав його письмо.

Від радости й не зрозумів, що пише. Перечитав. —

— Так він не тут, а на Україні, в Росії? —

— Там, — потвердив чоловяга.

— А що то за "большовик"? — почав питати.

А той каже:

— Ми скоро всі поробимося більшовиками... Вся Галичина...

Й бережись тоді, пане польський!... За все відплатимо...

Розговорились і гість признався, що він уже більшовик.

— І нас багато тут... Що часу більшає... А

син ваш ще як з війни вернувся — пристав до партії...

Згадав старий: —

— То-то він до міста вчащав. "Діло — казав — є".

— — — — — — — — — — — — — — — — —

І вже над осінь був від сина другий лист. І приніс його — инший.

— А де-ж той чоловік, що вперше листа мені приносив?

Захмарився. Зітхнув. — Нема вже... Гарячий був, нетерпеливий... Закатувала його польська поліція-дефензива... Вмер...

Перехрестивсь Джуран.

— Царство йому небесне...

Гість посміхнувся.

— Хай краще було-б царство на землі, ніж десь на небі...

Старий погодився:

— А й правда...

Син писав: —

— "... Тут наші втікачі галицькі комуною землі взяли й хазяйнують... Говорив я з ними, щоб вас приймили. "З охотою — кажуть — приймемо". Покиньте там майно на чоловіка вірного — й тікайте з польської неволі сюди. Бо в нас життя, тут, на Україні, а не у вас, під шляхтою... Тікають сюди наші люде, гартуються, щоб коли буде треба — скрутити остаточно шляхті голову...

І скрутимо... На все час"...

— — — — — — — — — — — — — — — — —

І коли сонце вгріло добре землю й Карпати знову заспівали зеленню, зібралися Руснаки провести Джурана з унуком у путь — дорогу.

Зібрались у вечорі, коли жандарми із села поїхали на місто.

Прощаючись казали Джуранові: —

— Їдьте... Сміливо їдьте... Ми тут приглянемо... І як там — напишіть.. Потерпимо ще трохи...

Коли-ж терпінню прийде край — то буде горе... Шляхті польській горе... Аби на Україні нас не забували... Одне-ж ми тіло, — брати рідні й сестри...

— — — — — — — — — — — — — — — — —

А на ранок — рушили з села на схід...

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Дід замовк.

Мовчали люде...

Ярмарок як-би завмер.

ІВАН ЧАЛИЙ.

(Написав А. Понур.)

Відколи Івана приняли до праці на свифтовій різні, то він все мив в пивниці величезні пятьсот-ґальонові бочки. До иншої роботи Івана не посилали, бо не розумів англійської мови.

Весь час працював він в глухім, гробовім підземеллю, серед сирих мурів при світлі. Парився гарячою водою, мочився в холодній воді, а найгірше доїдала йому ропа, себ-то розведена водою салітра і сіль, якою поливають мясо в бочках.

На Іванових руках ропа повиїдала рани аж до костей, а йому байдуже. Посипле рани сухою сіллю, завине шматками і хай гояться, коли ласка. Він панькатися з ними не буде! Хоч був лікар, що повинен обслугувати свифтову компанію на випадок покалічення робітників, але Іван обходився без лікарської допомоги. Його рани гояться без лікаря і медицини. Бувало хтось з робітників скаже:

— Та зайдіть Йване до доктора з тими ранами...

Іван здвигне плечима, покрутить головою і відповість:

— Доктор добрий для панів, що мають з чого вилежуватися і чим платити... А таким як мені він тільки завине рани, тай талапайся знову в ропі, бо відпочити нема з-зачого ані з-закого. Що тут поможе доктор?...

В роботі Іван не працював, як робітник, тільки як борець, перевертаючи все повні бочки так, ніби хотів перевернути цілий фабричний будинок. За це тримають Івана довгий час, бо він великий конкурент иншим робітникам. Щирий робітник...

"Бос" на фабриці — мущина середнього росту, Швед. Все іронічно усміхнений, до робітників відноситься суворо. Часами кричить-звіриться на робітників того відділу, де працював Іван, але Йван не розуміє його слів і нічого не робить собі з його крику. Мовляв, кричи собі, ти за то гроші береш.

Але не такий для Івана "форман" Це Німець з Росії, середнього росту, з орлиним носом і вовчими очима, що дивно світяться при кожному погляді на робітника. Володіє він російсько-українським жарґоном і кожне його слово шпилькою вбивається в Іванове серце.

Німець не кличе Івана по імені, тільки причепив йому призвище "Чалий". Коли дає які будь вказівки Іванові до роботи, то говорить все тільки так:

— Сматрі ти дурне Чалий! Как ти не будіш работать, чо я тебе кажі, то я тобі буде нагонить как собак на стріт а там добре наголоднієш і будешь здохнути з голод, бо друга работа ти не достанеш тепер, бо ти вжі старе і ноге твоя криве і тебе ніхто не дає файф ценс на день. Панімаеш!

Так звичайно закінчує Німець свій наказ і зачеркнувши кілька нуль на свойому чолі, показує на Йвана.

Іван відходить від Німця до роботи і довго-довго сварить на него, але нишком, за бочками, щоби ніхто не чув і не бачив...

ЛЮДСЬКА ДУША І ЗВІРІ.

(Написав Евген Гуцайло.)

3. ЩО ТАКЕ ДУША.

Коли ми вже ствердили, що нерви є не що инше, як зложення найбільше чуттєвих клітин, що мозок є накопичення тих чуттєвих клітин, що поділ праці між тими клітинами витворив не тільки нерви й мозок, але також осібні чуттєві орґани: зору, слуху, нюху, смаку, дотику і так далі, а в дальшому розвиткові витворив осібні осередки в мозку для тих змислів і найдосконаліший осередок — фронему, і коли ми стердили, що ми тільки оцим орґаном відчуваємо, думаємо і знаємо, то можемо сміло сказати, що ч у т т я — там в кропиви просте, в слимака і хробака вище, в пса і в людини найвище — є д у ш е ю.

Є люде, що кажуть: нема душі! Подумайте собі, що якийсь-там чоловік не бачив ще моря і твердить, що моря немає на землі. Оці люде такі самісінькі; вони не бачать добре, не знають добре і твердять про те, чого не знають.

Вони твердять, що нема душі. Але я ось тут твердджу щось аж надто противного, бо кажу, що й кропива, риба й пес мають душі. Подумайте: псяча душа! Чи то не жарт? Чи то не образа для людини? Може то слово сказане оттак на вітер?

Ану, розберім ті чужі досі для нас душі.

Коли хто-небудь з вас бодай здебільшого приглядався до звірів, то завважав, що в них можна помітити ось які прикмети: полохливість, здивування, охоту до боротьби, цікавість, заздрість, злість, забаву, прихильність, наслідування, чванькуватість або гордість, співчуття, змисл до краси й чистоти, журбу, ненависть, жорстокість, помсту, встид, жаль, жах, сум і веселість.

Приглянетеся краще до свого пса, кота, коня, нехай пастух пригадає собі, як поводиться його корова, приглянетеся до горобця, ворони і так далі. Ви знайдете всі оті вище поіменова-

ні прикмети. Я міг-би навести багато прикладів, щоб дати образки отим всім прикметам, але ці приміри забрали-б дуже багато місця.

Всі оті прикмети знайдено не лише в звірів, але такі-ж самісінькі в людей. Всі оті прикмети в чоловіка ми уважаємо прикметами його душі, — про це навіть ніхто не має сумніву. Коли-ж в чоловіка є вони прикметами душі, то в звірів не будуть-же вони прикметами хвоста, а безперечно будуть прикметами звірячої душі.

Правда, дехто скаже, що всі оті вище наведені прикмети душі не є прикметами душі, а прикметами інстинкту. Це правда, але інстинкт є також складником, частиною душі.

Що-ж таке інстинкт?

Інстинкт — латинське слово "інстінктус", що значить: пробудження, внутрішнє пробудження, — сказати просто: прочуття. — Розберім хоч один примір на інстинкт.

Я йду серединою дороги. Дорогою їдуть час від часу вози, тюпають коні, перебігають автомобілі і т. д. Я те досвідчив вже змалку і знаю те ще змалку. Я привик вже до того знання. Над тим не треба мені тепер думати, бо я вже давно колись думав про те, і воно раз на завжди сталося власністю мойого духа. Навіть змалку не треба було мені особливо думати про те, бо мама, тато і другі досвідчені старші нагадували мені, щоб я не йшов серединою дороги, бо переїде мене віз, забють коні і т. д. Ці уваги дуже часто повторювалися. І я сам бачив, як віз переїхав качку, гуску, курку; бачив, як вони лежали на дорозі закрівавлені, з розбитим тілом, поламаними крилами й ногами. Ці всі враження й уваги сплітувалися в мене в одну тямку, що серединою дороги грозить мені нещастя. Краще ходити боком. Тепер мені не треба вже цих уваг, не треба нових вражінь, бо в моїм мозку вже є готова тямка про те, а навіть вже є готовий спосіб охорони, готовий рух на те, щоб у подібному випадкові відхилити від себе це нещастя переїхання. Те все: враження, виображення, тямка нещастя, охоронний рух, зложилися в мене в одне й стали скарбом мого Я, скарбом мого чуття, мого мозку, скарбом моеї душі.

Нині я йду серединою дороги і не думаю про рух на дорозі, а про красу природи. Нараз чую голос: — На бік! або: — Гов! гов! або:— Бережись! — Я вмить скорим рухом вже опинився не на середині, а край дороги, і йду дальше зовсім спокійно. Це я зробив з прочуття, інстинктово.

Коли я почув голос: — На бік! тоді я ані руш не передумав цілого ряду дрібних тямок: за мною їде віз, запряжені коні біжуть перед возом, дишель вдарить мене, коні наскочуть на мене і потолочуть мене ногами, колеса переїдуть мене, моя голова розбита, ноги поламані, болить страшно і так далі. Коли-б я почав передумувати те по порядку, то давно лежав-би мертвим серед дороги.

Як-же то так, що мені не треба цього всього передумувати? — Зовсім просто: я думав про те колись так часто і так багато, вивчив моє тіло так вже рухатися в таких випадках, що скоро я лише почую один звук, що відноситься до таких випадків, я мимохіть, я інстиктово, я з прочуття скоро скачу на край дороги.

Так само ноги хочуть танцювати, коли почують музику; йдуть в такт, коли заграють марша; замикаю очі, коли куриться порох; пишу на папері букви, не думаючи про їх вигляд кожної з осібна; граю на скрипку, не передумуючи кожного поставлення пальця на струні; сміюся, коли бачу смішне; встидаюся, коли зроблю щось таке, що не лицює до принятої загально поведінки людей; сумую, коли маю якусь страту, бо з практики моїх предків і моеї власної знаю, що це грозить як-небудь мойому істнуванню; злощуся, коли щось мені не вдається; стискаю кулаки, коли злощуся; співчуваю, бо я, чи мої предки переконалися, що нещасливий випадок другого є перепоною в життю, а ще й для того, що такий випадок може лучитися мені також; хапаюся руками за що-небудь, коли падаю; замикаю рота, коли падаю в воду; роззявляю рота, коли надслухую; боюся і полохаюся, коли станеться щось незрозуміле для мене і має познаки чогось, що вже лихо відбилося на мені або на другому; члени гнобленої нації плачуть, коли співають або чують свій гимн; робітник не довіряє всякому гарно одітому чоловікові; пан бачить в кожному робітникові ворога, а в кожному гречкосієві дурня; робітника злостить багата вистава за вікном; індика й бугая злостить червона фарба; клясово вихований робітник зворушується на звук Інтернаціоналу; ворона в полі тікає, коли побачить чоловіка з рушницею; мені нагадуєть-

ся все льокай, коли побачу гострий або низький уклін; багато людей почувають внутрішне безсилля, коли побачать узброений, гостро виступаючий відділ війська, — і міліони примірів можна навести і розложити їх на подробиці, як я те зробив з приміром ходження серединою дороги. Всі ті речі були передумані душею.

З того виходить, що інстінкт є виконування рухів без осібного свідомого хотіння, мимохіть, мимоволі. Всі інстинктові рухи були колись безумовно свідомими розумовими рухами нашими або наших предків в боротьбі за істнування. Інстинкт є скорочене підсвідоме думання. Тому ,що ті рухи повторювалися з покоління в покоління сотки тисяч літ, то згодом перейшли вони в механічні — мимохітні рухи. Вони сталися органічною власністю тіла, так навіть, як печінки чи легені, чи жолудок роблять не иншу, а їхню, їм властиву роботу.

(Продовження в слідуючому числі.)

Практичне виховання дітей.

(З лекції т. Д. Присташа на мітінгу жінок-робітниць у Вінніпегу, 25. травня 1925 р.)

Сама назва психольоґія — чужа назва, від грецького психе — значить: душа і льоґас — значить: розмова. Психольоґія це буде наука про душу.

Психольоґія, можна-б сказати також, це буде наука про душевний настрій.

Нова або модерна наука не признає такої душі, про яку вчать ріжні релігійні науки, але має вона на гадці оту всеобіймаючу, всесвітню силу, яка спричиняє, що все є на світі, що все твориться і жие, росте і множиться. Цей розвиток, як воно власне діється, не є нам ще докладно знаний. Наука щойно зачинає на його натрапляти.

Найбільші сучасні вчені не є певні, чи ця всесвітна причина, яка спричиняє, що все твориться, живе, росте і множиться, чи це є така **сила**, як наприклад електрика, або маґнес, чи це є такий вплив, як вплив тепла, чи це є така субстанція, як етер, який є дуже проникливий, бо переходить навіть найгустіші тіла (шкло і т. д.).

Наука відкрила лише, що чотири ґази: водень (hydrogen), кисень (oxygen), азот (nitrogen) і вугілля (carbon) мають щось багато спільного з життям, тоб-то з тою душею.

Психольоґія або наука про душевний стан людини дуже сама собою широка і глибока і ми про це не будемо балакати. Ми лише обговоримо то, що наука знає про ту душу, а наука знає, що та душа має окреме помешкання в тілі людини. Вона має свої окремі знаряди — так-би сказати апарати чи прилади, при помочі яких вона обявляється. Наука знає, що душа не є відразу така мудра, як деякі церковники хотіли-б її мати, але противно, що вона теж росте і розвивається разом з тілом.*)

Для нашого арґументу назвім, що часть якоїсь життєдайної сили переходить в видиму форму, яку звемо людина.

Людина являється перш малою дитиною. Мала дитина, доки була дитиною, була з початку малесенькою клітиною, зглядно дитина є злукою двох таких клітин в одну клітину: клітина, яка походить від матері і зветься овум (яєчко) та клітина, яка походить від батька і зветься семен (насінник) або сперматозон. Обі клітини перед злученням до купи були живі. Насінник може навіть самостійно порушатись.

З клітини матері переходять деякі прикмети матері, а з клітини батька, деякі прикмети батька до нової клітини, яка зветься ембріо (зародок).

Ці прикмети це прояви тієї душі, тієї життєдайної сили, якої часть проникає скрізь і скрізь находиться. Ці прикмети можуть проявлятися при помочі окремих орґанів, знарядів, званих мозковими і нервовими клітинами.

Мозкові клітини є в мозку, нервові у тих проводах, які немов-би електричні дротики, розходяться по всему тілу в формі білих розгалужених ниток. Їх має всяка звірина. Також — видко це як різати курку.

При помочі мозку людина бачить, чує, нюхає, смакує і дотикає. Новіша наука каже ще,

*) Точніше про душу читайте в повнєщій статті "Людська душа і звірі". — Редакція "Робітниці".

що її орієнтується (знаходить напрям).

Всі ці пять проявів життя людини звемо змислами. Нова наука тепер багато над ними працює і розсліджує їх.

Тих дослідів ми багато знаємо і тому буде корисним запізнатися з деякими фактами тих дослідів.

Коли говорити про виховання дітей, то ми під цим розуміємо, аби дитина нормально розвинула своє тіло і своїх пять змислів та, щоб вона при помочі тих змислів зробила відповідне заключення.

Приклад: Ми хочемо, щоби дитина заважувала небезпеку, щоб розуміла, що це є небезпека і зрозумівши, щоби її уникала.

Мати хоче, щоби дитина бачила, що вогонь в сірнику горить, що він гарячий і пече пальці і т. д. Суму всіх тих спостережень, розважань і заключень — (по вченому обсервація, рефлексія і конклюзія) — зовемо **розумом.**

Від хвилі злуки двох клітин є в дитині спромога мати розум. Вона родиться з певною кількістю розуму. Від уродження вона розвиває той розум далі. Тому від першого дня треба дитину зачинати виховувати.

Треба впершу міру реґулярно, звичайно що 2 години кормити. Вона скоро "спостерігає" коли приходить її час кормлення, будиться і плаче. Плач, це мова дитини. Вона плачем каже, що хоче їсти або що її холодно, або мокро і уриновий квас гризе її. Як вона "спостерігає"? Вона-ж часами не дивиться, головно коли лікар запустить її очи нітротом срібла, щоб були сильні і здорові. Так, вона не "спостерігає" очима, але кормовим проводом. Від кормового проводу йдуть до мозку білі ниточки — нерви і "розказують" про все, що в жолудку діється, чи він повний і працює, чи порожний і спочиває.

Говорити про жолудок немовляти є властиво неправильно, бо в немовляти жолудка немає. В тім місці, де потім є жолудок, находиться в немовляти трошечки грубша кишка, яка до року розростається на справжній жолудок.

В третьому місяці дитина зачинає спостерігати предмети. Маму вона за цей час вже добре знає. В пятім місяці вона зачинає видавати звуки. В 8 вона зачинає підносити голову, руки і ноги, в чім потреба її допомагати.

Весь час треба вважати на точність в кормленню і спанню. Спати кладеться її в холодному, темному і спокійному місці. Коли дитина спить, не можна раптово робити світла, гримати, кричати і т. д., бо ці раптові звуки викликають раптове потрясення воздуху, яке вдаряє до слухових нервів дитини і раптом її будить, а це робить дитину нервовою, плаксивою, скислою і т. д.

Та головним є пізніший вік дитини, коли вона зачинає ходити і розуміти оточення.

Тепер ціле виховання полягає на психольоґії — душевнім настрою.

Важну точку в тім настрою грає так звана суґґестія (піддання гадки). Ціла будова пізнішого характеру дитини залежить від цеї суґґестії.

Суґґестія може бути двояка: 1) німа, образова або 2) голосна, словами.

Коли родичі, а головно мама, бере яку річ і кладе її назад на своє місце, дитина бачить це і старається й собі це робити. Це є взірець німої суґґестії. Другий приклад: мати входить до хати і втирає ноги з болота, дитина несвідомо й собі рухає ногами. Розумна мати власним приміром вчить дитину більше, як всі педаґоґи до купи.

Коли розумна мати рівночасно з даванням приміру, ще й відповідно заговорить, заохотить, то дитина безпечно буде її наслідувати.

Коли дитина бере яку річ, яку не повинна, то розумна мати не кричить "не руш", але суґґестує, каже "ов!" і при тім "ов" робить міну, що цего не треба рушити — тоб-то крутить го-

---

Роалд Амундсен

славний норвежський дослідник. Недавно цілий світ облетіла вістка, що він виправився аероплянами з кількома товаришами досліджувати північний бігун (найдальше висунену країну на півночі нашої землі, де ще не була людська нога) і там пропав. 27 днів не було про него чутки, аж 18. червня він повернувся щасливо назад. В найблищому числі постараємось дати точніший опис його подорожі.

ловою, немов-би хотіла сказати: "ні, ні, не треба цего рушати". Дитина це спостерігає і вже не тягне предмету до себе.

Коли дитина чогось домагається, чого не повинна, розумна мати не кричить, але усміхається любо до дитини і відповідними рухами голови, рук, очей і т. д. та відповідним лагідним говоренням суґґестує, що не добре для дитини брати таку річ. Коли вона повторяє це день в день, при кожній нагоді, її дитина навчиться слухати без крику, лайки і бійки.

Але суґґестія важна головно в виробленню таких прикмет характеру, як: мужности, смілости, відваги, лагідности, справедливости і т. д.

Коли дитина спотикнеться і впаде, розумна мати зараз суґґестує: "о, це нічого, бачиш, вже не болить", і при цих словах кладе руку на то місце, де дитина вдарилася. Відтак скоро повторяє: "правда, що вже не болить? Бачиш, вже перестало боліти, біль пішов, навіть знаку нема, ось вже моя дитина міцна, нічого її не бракує" і т. д.

Навіть, коли дитина скалічиться, треба суґґестувати, що це байка, це нічого, то трохи кров хоче собі ось так зійти, але вона зараз перестане, воно вже не болить, завтра цілком загоїться. За хвилю, коли так піддавати гадку, дитина перестане плакати і не буде чути болю — це факт.

Дуже нерозумно робить ця мати, яка дуже дитину жалує, плаче сама, аж сльозами заливається, коли дитина скалічилася і т. п. Тоді дитина відчуває біль десять разів гірше, більше розстроює нерви і гірше рана гоїться, гоєння довго триває.

Суґґестія піддає гадку, гадка викликує в мозку відповідний рефлекс, а цей рефлекс переноситься в формі відчування болю в болюче місце. Біль стає сильний і рана не гоїться.

Кожна розумна мати повинна звернути увагу, що все, що вона робить, говорить, як вона робить і говорить, бачить її дитина і тим переймається.

ТВОРИ М. ІРЧАНА НА ЧЕСЬКІЙ МОВІ.

Робітничий чеський часопис "Obrana" (Оборона), що вже 15 літ виходить в Ню Йорку, почав друкувати в чеському перекладі оповідання М. Ірчана з книжки "Фільми Революції". Перше оповідання "Noclch" (Нічліг) було надруковане в 33-тому числі згаданого часопису під датою 11. червня 1925 р., з інформаційною заміткою про самого т. М. Ірчана, як українського пролетарського письменника та про його дотеперішні твори.

СМЕРЕКОВІ ШПИЛЬКИ НА ПРОДОВЖЕННЯ ЖИТТЯ?

Посол до японського парляменту З. Танака, заявив, що аби жити довго і бути при доброму здоровлю, треба їсти смерекові шпильки. Він каже, що він самий їсть смерекові шпильки вже через сім років і за той час не відчував ніяких болів, хоч передтим дуже часто хорував на ревматизм. Смерекові шпильки мають бути дуже помічні на біль зубів, шлунок і кишки, та мають прикмету лікування серцевої недуги, ревматизму і нервового занепаду.

Не дурно медведі такі кріпкі!

ПОЛЬСЬКИЙ КСЬОНДЗ НАСИЛЬНИК.

В Ленінграді, місті Радянського Союза, була польська комісія, яка піклувалася тими Поляками, що бажали виїхати до Польщі. В тій комісії був ксьондз Усас, присланий з Польщі. Як виявилося, цей "наслідник Христа" заманював до канцелярії дівчат та жінок і там насилував їх, знущався над ними і заспокоював неприродні свої полові пристрасти. Коли бідні дівчата боронилися, він грозив їм тим, що не зможуть повернутися до Польщі. Коли довідалась про це радянська влада, то негайно арештувала панську звірюку-попа і засудила на 10 літ тяжкої тюрми. Ось як дбають про "царство небесне" на землі ксьондзи!

ЦІКАВІ ПОЛЬСЬКІ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

Польська поліція в вісті Вильні викрила кілька тайних товариств між учнями і старшими особами. Між иншими викрито товариство: "Звйонзек мілоснікуф забави" (Спілка любителів забави) і "Закон рицежи вольносці" (Закон лицарів свободи). Статут цих "рицежи" був крайно неморальний. Приймано до цего товариства тільки неморальних одиниць. Стверджено, що кілька учениць, що належали до цего товариства давніше, відобрали собі життя. Членами були тільки панські діти і крайно зіпсовані панничі.

АВТОМАТИЧНІ МАШИНИ ДО ЧИЩЕННЯ ЧЕРЕВИКІВ.

На вулицях Ню Йорку появилися машини до чищення черевиків, які виконують роботу автоматично. По вкиненню приписаної монети, відтворяються два отвори, в які треба вложити ноги. Потім машина вже все сама зробить: вичистить болото, наложить пасти і витре черевики до полиску. Ціла та операція триває сорок секунд.

Сторінка наших читачок.

НА ПОМІЧ НАШІЙ "РОБІТНИЦІ".

Акрон, Огайо.

Дня 23. травня ц. р. товаришки передплатниці нашого журналу "Робітниця" устроїли забаву в користь нашої діточої школи, що істнує при У. Р. Д. в Акрон і в користь "Робітниці". Приходу з забави було $21.06. Тож посилаю Вам на пресовий фонд "Робітниці" $10.53 а другі $10.53 передаємо на діточу школу.

Не багато людей прибуло на забаву, бо того вечера дуже дощ падав. Буде на місци, коли скажу, що товаришки і товариші в Акрон вміють оцінити свій журнал, як рівнож і діточу школу. В користь забави працювали навіть такі товаришки, що ще не є передплатницями "Робітниці" і старалися, щоби забава випала як найкраще. Товариші музиканти грали на цій забаві безплатно (окрім одного), за що в імени нашої діточої школи і "Робітниці" складаю їм щиру подяку. А ви, товаришки, ці, що подіставали лісти до збирання передплати і пресового фонду для "Робітниці", візьміться до роботи всі разом як одна. Покажім, що і на далі будемо охотно працювати в користь нашої "Робітниці", як нам вказує дійсний шлях до визволення.

Хай жиє "Робітниця"! Хай жиє і росте Робітнича Діточа Школа!

З вами за кращу долю
Анна Батюк.

Венкувер, Б. К.

Шановна Редакціє!

Отримавши від Вас лісти до збирання передплати і пресового фонду для нашої дорогої робітничої преси, я радо згодилася попрацювати в користь нашого журналу "Робітниця" в місяці травні. Отож посилаю Вам $10.50 від сімох нових цілорічних передплатниць на "Робітницю", яких я придбала на лісту ч. 2666 і $10.00 на пресовий фонд "Робітниці", на лісту ч. 2931, що робить разом суму $20.50.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: Ю. Деджірат, Йосиф Палесь, В. Мельничук, П. Микитюк, Ф. Дерик, П. Литвин, т-ка Н. Лакі, т-ка М. Крузо, т-ка М. Мельник; по 50 ц.: т-ка В. Голик, т-ка Л. Джаніцька.

Гроші ці мені вдалося зібрати між українськими робітницями і робітниками, що розуміють значіння своєї преси. Було-б дуже добре, коли-б всі робітниці і робітники стали передплатниками журналу "Робітниця". Читайте "Робітницю" і "Укр. Роб. Вісти", товариші і товаришки, а буде вам велика користь з того читання. Я дуже люблю читати "Робітницю" і відколи її читаю, дуже багато з неї скористала. Тому кличу до вас товаришки в Венкувер: Читайте свій журнал, ставайте в ряди нашої жіночої орґанізації!

Всім жертводавцям щира подяка.

Хай жиє "Робітниця"! Хай жиє орґанізація жінок-робітниць!

З товариським привітом
Павліна Олшевська.

Норт Едмонтон, Алта.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на передплату нашого журналу "Робітниця". Будучи ще дівчиною я позичала собі "Робітницю" в знайомого мені товариша і радо читала. Передплатницею я тоді не була, а стала нею аж тепер, коли вийшла заміж. Мій чоловік сам цікавиться робітничим рухом, тож і мені не жалує пару центів на цю саму ціль. Мої сусіди, католики, аж пінилися зі злости, коли я вийшла за него заміж. Говорили, що він більшовик, що я не довго з ним буду жити разом, бо більшовики дуже небезпечні люде. Лякали мене більшовизмом ще перед тим нім я вийшла за него заміж, але я цего не злякалася. Тепер я бачу, що ці "страшні більшовики" це люде, що о ціле небо розуміють краще своє положення чим католицькі парафіяне, що вони є клясово свідомі і знають спосіб боротьби проти своїх визискувачів. Хоч я не була ще свідомою, то все таки я не дуже лякалася більшовиків, бо бачила як гарно і примірно поступають дівчата в У.Р.Д. в Едмонтоні.

А тепер до вас, товаришки дівчата і замужні. Читайте робітничу пресу, читайте свій дорогий журнал, бо він для вас видається на те, щоби вас навчити, як маєте на світі жити. Покиньте сварки, сплетні, покиньте буржуазну пресу, що затемнює ваш ум, а беріться до читання робітничої й фармерської преси, й журналу "Робітниця".

Хай жиє наш журнал "Робітниця" на славу всім працюючим жінкам а на загибіль всім буржуйкам!

З товариським поздоровленням
Ваша нова передплатниця,
Анна Шкурган.

Медісін Гет, Алта.

Тов. Н. Книш зложив на лісту ч. 1160 на передплату "Робітниці" $1.50.

На лісту ч. 1866 на пресовий фонд "Робітниці": Олекса Кондрат $2.00; Никола Книш $1.00; Марія Книш 50 ц. Разом пресового фонду $3.50.

Федора, Алта.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення моєї передплати за "Робітницю" і 50 центів на пресовий фонд. Всі товаришки в Федора, Алта. повинні негайно відновити свою передплату за "Робітницю". Фармерки і робітниці повинні обовязково помагати свому журналові, бо з пануючої кляси ніхто не поможе. Ані пані ні панночки буржуйки нашій пресі не допоможуть, бо вона їм не на руку. Робітнича преса служить нам працюючим, викриває всі буржуазні шахрайства й пятнує всю цю пресу, що служить визискувачам робітництва. Не оглядаймося на тих короткозорих патріотів, що задурманені жовтою пресою, та думають, що робітничо-фармерська преса є для нас ворогом. Працюймо щиро для поширення нашої робітничої преси. Прийде той час, що ще ці незрячі прозріють й пізнають котра преса їм ворожа.

На закінчення я хіба згадаю ще одно. Нераз я застановлялася над цим й питала сама себе: чому то жінка має бути невільницею свого чоловіка? Чому вона не має ніде голосу, хоч жиє на світі так як і чоловік й працює не лекше чоловіка. Ми бачимо, що нема правди в нинішному суспільному ладі, що робітник і фармер працює як віл, а життя не має. І чоловік несвідомо вважає свою жінку за щось нище від себе. Але при помочі робітничої літератури я прозріла і бачу де є корінь всего того лиха, зрозуміла, що вина за це спадає на нинішний капіталістичний устрій.

І чи можна нам за це не любити наш дорогий журнал "Робітницю", який є нашим учителем і дороговказом до кращого життя?

З товариським привітом
Анна Войвітка.

Ню Йорк, Н. Й.

Дорога "Робітнице"!

Ти пишеш нам, щоби ми провірили нашу півмісячну працю і спитали себе кілько придбали нових передплат для Тебе, кілько зібрали на пресовий фонд Тобі? Я таки так і спитала себе, що я вспіла зробити за пів місяця для Тебе, дорога товаришко, та на жаль відповідь моя для мене самої не є вдоволяюча, бо я до цего часу зібрала заледви $7.65 (з тої суми дві передплати а решта на пресовий фонд), але я ще не відсилаю грошей, бо думаю ще далі працювати і сподіюся вислати разом більше. Може ще дещо зберу, хоч дуже мала надія, бо тепер дуже бідно коло кожного робітника і робітниці. Свідомі товариші і товаришки жертвують на всякі робітничі цілі: купують шейри на Укр. Роб. Дім, збирають жертви на голодуючих, на політичних вязнів. Недавно що скінчилася кампанія за збиранням пресового фонду на наш часопис "У.Щ.В.", тепер йде кампанія за придбанням 5000 нових передплатників для згаданого часопису, — і так, що не знаю чи зможу я ще трохи більше зібрати грошей для нашого журналу. Все-ж таки не трачу надії і працювати для тої цілн буду. Теж взиваю других товаришок, щоби щиро працювали для свого журналу "Робітниця", бо така праця принесе нам багато користи.

Тож працюймо всі разом, працюймо для освіти других і самих себе.

Ваша за кращу будучність
Катерина Корнлюк.

Судбури, Онт.

Дорогий Івасику-Читасику!

Хочу коротенько написати Тобі, що я отримала лісту від т. І. С. на збирання пресового фонду на журнал. Пішла я з цею лістою поміж своїх знайомих і зібрала пресового фонду для "Робітниці" $3.50 і $3.50 на передплату. Хоч не так багато тепер, але другим разом постараюся більше.

На пресовий фонд "Робітниці" жертвували на лісту ч. 2032 слідуючі товаришки і товариші: Ів. Сорока $1.00; по 50 ц.: М. Слюсар, І. Новіцький, В. Кульганик, С. Соколовський; по 25 ц.: Р. Пасєчна, Гелєна Максимович. Разом пресового фонду $3.50.

А тепер Івасику-Читасику хочу Тобі написати, що є в нас нового. Наш Відділ в Судбури буде мати пікнік дня 14. липня, то я напишу, що я там бачила. Ходжу до анґлійської школи. Хотіла-б ходити і до української школи, але на жаль її нема в нас. По українськи читати вчуся дома, але краще було-б, як-би була школа. В нас тепер дуже тепло. Дерева ростуть й незадовго будемо зривати цвіти. Я дуже була-б рада і Тобі Івасику принести китицю цвітів, але годі, бо до Тебе дуже далеко.

Здоровлю всіх дописувачів "Діточої Сторінки" і товаришів її товаришок, що жертвували на пресовий фонд "Робітниці".

З товариським привітом,
Гелєна Моксимович,
12 літ.

Салт Сте Мері, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 від одного цілорічного передплатника на "Робітницю", якого я придбала на лісту ч. 2653 і $3.65 на пресовий фонд "Робітниці" на лісту ч. 1994.

На пресовий фонд жертвували: Григорій Звізда $1.00; по 50 ц.: Й. Рефцьо, О. В. Нуцуляк, Анна Шарабура; по 25 ц.: Кость Клим, Ольга Новак, Й. Юзвов, Дмитро Спіжавка; Гелена Гупка 15 ц.

Слід згадати, що в нашій місцевости є досить українських жінок, але вони дуже байдужно ставляться до робітничої ідеї. Товаришки в Салт Сте Мері! Передплачуйте і читайте "Робітницю" і вчіться з неї, як маєте на світі жити. Сповніть свій обовязок відносно свого журналу, як личить українським робітницям. Постараймося, щоби замісць два рази в місяць наш журнал почав виходити що тижня.

З товариським привітом,
Анна Шарабура.

Ді Пес, Ман.

Товаришки!

Посилаю Вам на пресовий фонд "Робітниці" суму $3.75, яку я зібрала на лісту між товаришами і товаришками в Ді Пес, Ман.

Імена жертводавців: Анна Гоголюк $1.00; Н. Шабатура 50 ц.; по 25 ц.: І. Гуцуляк, І. Чопей, С. Пилат (Фр.), Ф. Спіріт, Н. Брик, Н. Палл, т-ка Лукіяп, М. Ліпінський, Пілкиль.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,
Анна Гоголюк.

Гонтер, Онт.

Т-ка Катерина Добранська зложила на лісту ч. 554 на передплату "Робітниці" $1.50.

На лісту ч. 95 на пресовий фонд $2.50. По $1.00 на пресовий фонд зложили: К Добранська, Іван Хомляк; Адам Добранський 50 ц.

ПРАЦЮЙМО В КОРИСТЬ НАШОЇ РОБІТНИЧОЇ ПРЕСИ.

Коністон, Онт.

Місяць травень, це місяць допомоги нашій українській робітничій пресі в Канаді. Чесні і клясово свідомі робітники і робітниці помагали своїй пресі після своїх сил. Ми, робітниці й членкині робітничої організації в Коністон придбали для "Робітниці" девять нових цілорічних передплат і дві передплати відновлені; на пресовий фонд "Робітниці" зібрали $23.00, що робить разом суму $39.50.

Збірка представляється так:

Т-ка А. Григорюк зібрала на лісту ч. 201 на передплату "Робітниці $6.00.

На лісту ч. 790 на пресовий фонд "Робітниці" $14.00.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: К. Цітка, П. Григорюк, Ю. Бучовська (Ів.), А. Чорна, Ф. Бігун, Ів. Бронішевський; по 50 ц.: А. Григорук, Ю. Бучовська, А. Петрина, О. Атаманюк, А. Пелес, А. Перейма, А. Біловус, А. Приймак, Д. Грицай, П. Пачковська, П. Біловус, П. Бережанський, Ів. Трач, М. Бело; по 25 ц.: В. Шлемкевич, Е. Барановська, К. Войтко, Н. Хитрик. Разом $14.00.

Т-ка Б. Бучовська і М. Угрин зібрали на лісту ч. 993 на передплату "Робітниці" $7.50.

На лісту ч. 1162 на пресовий фонд "Робітниці $9.00.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: М. Угрин, Г. Бурнадз, В. Приймак, Е. Дудик; по 50 ц.: А. Радомська, А. Крижановська, Б. Бучовська, В. Безмудко, С. Бучовський, Ф. Мойсюк, Д. Хмара, Ф. Василенький, М. Вітишин; по 25 ц.: М. Кліма, П. Хмара. Разом пресового фонду $9.00.

Тов. Д. Проданик зібрав на лісту ч. 2712 на передплату "Робітниці" $3.00.

Товариші і товаришки в Коністон і взагалі по цілій Канаді! Борімося з темнотою й помагаймо тим, котрі ще стоять оподалік від робітничих організацій. Отвираймо їм очі і переконуймо їх, що до робітничих організацій вони не належать лише через свою несвідомість. Стараймося поширювати між українські працюючі маси журнал "Робітницю" і "У.Р.В.", а поміж українських фармерів "Ф. Ж."

Всім жертводавцям Травневий Комітет складає щиру подяку.

За Травневий Комітет,
Т. Ягода.

Веґревил, Анта.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення передплати за "Робітницю" і 50 на пресовий фонд.

Довкруги міста Веґревил живуть виключно українські фармері. Не бракує тут горівки ні пива, напиваються мущини, напиваються і жінки. Навіть і до готелю заходять жінки разом з мущинами, пють разом з ними, виходять разом з готелю й шноді до своеї фіри не можуть трафити. Але коли спитати такого фармера чи фармерки, чи не купили-б повчаючу книжочку або робітничу ґазету, то зараз почуєтеся відмовну відповідь: "Нема в мене часу на читання".

Тож кличу до вас товариші фармері з околиці Веґревил: Читайте робітничо-фармерську пресу. Читайте "У. Р.В.", "Робітницю" і вашу власну ґазету "Ф.Ж." Коли-б ви бодай трохи читали, то ви стидалися-б навіть подивитись в той бік, де в готелі двері отворяються. Менше моліться а більше читайте, бо мольба не навчить вас соромитися поганих вчинків. Лише робітничо-фармерська преса отворить вам очі, котрими відтак зумієте розріжнити добро від зла.

З товариським привітом,
Анна Драпака.

Ленюк, Алта.

Дорогі Товаришки!

Хоч-би тобі було від чого зачати, а то ані руш не вдається. Бувало сідаю до писання, то здається є якийсь добрий плян у виду, а скоро тільки візьму перо в руки, то зараз тобі все з голови вивітріє й нічого не клеїться до ладу.

Але все-ж таки зачну як умію. Прийшла ця довго очікувана весна а з весною прийшов теж місяць травень, місяць допомоги робітничій пресі. В цьому бо місяці найкраще дається зміряти робітничі сили, можна зробити точні підсумки з діяльности орґанізованого робітництва, що гуртується коло своєї преси. Переглядаючи в робітничій пресі звіти з цілої Канади, де і як хто святкував день першого травня, на жаль не найшла я звіту що до святкування першотравневого свята в нашій місцевости. Хоч і маємо свого кореспондента, котрий про святкування першого травня в Ленюк повинен був подати до часопису, але видно він свій обовязок занедбав. Тож святкували ми це свято при чисельному зібранню, бо дім наш фармерський був переповнений товаришами фармерами й фармерками. Відбувся гарний концерт під управою т. Н. Бука. Відчит про значіння дня першого травня виголосив т. Танас Храпко. Про життя і діяльність К. Маркса говорив другий товариш і присутні дуже були зацікавлені цими відчитами. За нашу робітничо-фармерську пресу ми теж не забули і постаралися помогти її чим могли. Для тієї цілі відбулася в нас кошичкова забава, з котрої прийшло чистого доходу $32.00. З цеї суми половину шлемо на пресовий фонд "Ф. Ж.", а другу половину на пресовий фонд "Робітниці". Було-б прийшло з тієї забави більше, але завдяки сплетням одиниць, зайшло непорозуміння, наслідком чого половина товаришок не принесли кошичків з собою. Час-би вже перестати бавитися сплетнями, бо всякі сплетні не приносять ніякої користи ані орґанізації ні одиницям. А тим товаришкам, що не сповнили своїх обовязків скажу, що не добре не сповнити обіцянки. Сама бесіда без діл не має значіння. На другий раз так не робіть.

Всім товаришкам в Ленюк, тим що дарували кошички і тим, що їх купили, складаю щиру подяку.

З товариським привітом,
Марія П. Тересьо.

Йорквил, Огайо.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на передплату "Робітниці", 50 ц. на пресовий фонд і 50 ц. від товариша Н. Н. на лісту ч. 261. Нових передплатниць для "Робітниці" придбати не могла. Робітничу пресу сама дуже радо читаю, бо це одиноке ясне світло в тьмі нинішнього буржуазного ладу, що встелює своїми ясними лучами дорогу до визволу працюючих мас. Вже недалеко той час, що і несвідомий робітник пізнає свій блуд, зверне з манівців якими провадять його всякі чорні духи і стане в лави свідомого й орґанізованого робітництва і візьме участь в клясовій боротьбі за здобуття кращого суспільного ладу.

З товариським привітом
Одна з робітниць.

НА ПОМІЧ НАШІЙ РОБІТНИЧІЙ ПРЕСІ.

Вінніпеґ, Ман.

Тов. М. Карпинка зібрав на листу ч. 87 на пресовий фонд: Е. Кравчук 50 ц., С. Дудчак 25 ц.

Тов. Ф. Мокрій зібрав на листу ч. 222 на передплату $10.00; на пресовий фонд: Т. Красний $1.00; по 50 ц.: Катерина Москаль і Анна Бабяк.

Тов. М. Врублевський зібрав на листу ч. 153 на передплату 80 ц.

Тов. Е. Тальніков зібрав на листу ч. 231 на передплату $1.50; на пресовий фонд: Софія Тальніков 50 ц.

Тов. І. Пастух зібрав на листу ч. 136 на передплату $3.00; на пресовий фонд: А. Пастух $2.00.

Тов. К. Палій зібрав на листу ч. 238 на передплату 80 ц.

Тов. В. Пура зібрав на листу ч. 194 на передплату $1.50.

Тов. Л. Моцак зібрав на листу ч. 300 на передплату $1.50.

Т-ка Домка Козмоляк зібрала на листу ч. 248 на передплату $2.30.

Тов. Д. Дригипка зібрав на листу ч. 48 на передплату $3.90.

Т-ка Марія Злота зібрала на листу ч. 199 на передплату $1.50 і на пресовий фонд М. Злота 50 ц.

Т-ка Ліна Бартко зібрала на листу ч. 142 на передплату $1.50.

Т-ка А. Бобовська зібрала на листу ч. 66 на передплату $1.50; на пресовий фонд: А. Бобовська 50 ц.

Т-ка А. Німілович зібрала на листу ч. 45 на передплату $1.50.

Т-ка В. Кульчицька зібрала на листу ч. 152 на передплату $2.00; на пресовий фонд: Вікторія Кульчицька 50 ц., Горпина Міґасюк 25 ц.

Т-ка Л. Данильченко зібрала на листу ч. 176 на передплату "У.Р.В." $1.00, на "Робітницю" $4.75.

Т-ка М. Харчина зібрала на листу ч. 69 на передплату $4.50.

Т-ка Ю. Ґаврилюк зібрала на листу ч. 113 на передплату 80 ц.; на пресовий фонд: А. Бал 50 ц., Ю. Ґаврилюк 45 ц., Мінє Пінкас 25 ц.

Т-ка М. Мандяк зібрала на листу ч. 117 на передплату: "У.Р.В." $2.00, "Робітницю" $1.50; на пресовий фонд М. Мандяк 50 ц.

Т-ка А. Бричка зібрала на листу ч. 22 на передплату 75 ц.; на пресовий фонд: по 50 ц.: В. Черневич, Е. Е. Генкакс, М. Івахнюк; по 25 ц.: М. Дж. Паєков, С. Ґ. Відден; Ю. Рогатинський 15 ц., Козаковський 10 ц.

Т-ка П. Касич зібрала на листу ч. 100 на передплату $1.50.

Т-ка Е. Качор зібрала на листу ч. 196 на передплату $1.50.

Т-ка К. Гармацій зібрала на листу ч. 35 на передплату: "Ф.Ж." $2.00, на "Робітницю" $1.50; на пресовий фонд: К. Гармацій $1.00.

Т-ка Л. Гаврилюк зібрала на листу ч. 207 на передплату "Робітниці" $5.40, на "Ф.Ж." $1.00; на пресовий фонд: Л. Гаврилюк $2.00, Й. Панчук 10 ц.

Т-ка В. Семенюк зібрала на листу ч. 150 на передплату 80 ц., на пресовий фонд: Д. Усіскін 25 ц., М. Вінський 5ц.

Т-ка В. Угрин зібрала на листу ч. 211 на передплату $1.50.

Т-ка П. Попович зібрала на листу ч. 203 на пресовий фонд: І. Надауц 50 ц.; по 25 ц.: Ольга Комченко, Анна Корцаба і Маґда Паладійчук.

Т-ка М. Гуцуляк зібрала на листу ч. 202 на пресовий фонд: по 25 ц.: М. Гоцуляк, Н. Гоцуляк і Адам Мойсюк.

Т-ка Ґ. Дрогинич зібрала на листу ч. 89 на передплату "У.Р.В." $2.00, на пресовий фонд "Роб.": Ґ. Дрогинич 50 ц.

Т-ка А. Пастернак зібрала на листу ч. 122 на передплату $1.50, на пресовий фонд А. Пастернак $1.00.

Т-ка В. Проскурняк зібрала на листу ч. 109 на передплату $1.50; на пресовий фонд: Варвара Проскурняк $1.00, Анна Левадна 50 ц.

Т-ка О. Бриґадир зібрала на листу ч. 47 на передплату "У.Р.В." $4.00, на "Роб." $2.30; на пресовий фонд: по 50 ц. О. Бриґадир і І. Бриґадир.

Т-ка М. Виноградова зібрала на листу ч. 104 на передплату "У.Р.В." $2.50, на "Роб." $4.00; на пресовий фонд: М. Виноградова 50 ц. і Л. Ґородон 50 ц.

Т-ка М. Чайковська зібрала на листу ч. 78 на пресовий фонд: по $1.00: Ф. Орлянський, М. Орлянська, М. Чайковська; О. Орнаровський 25 ц.

Т-ка Т. Вертепна зібрала на листу ч. 48 на передплату: "Роб." $4.50, на "Ф. Ж." $2.00; на пресовий фонд: по 50 ц.: М. Рудніцький і Текля Вертепна; І. Борушинський 25 ц.

Т-ка Юлія Дереворіз зібрала на листу ч. 87 на пресовий фонд по $1.00: А. В. Джонсон і Емпаєр Дроґ Ко; по 50 ц.: Т. Федун, Ґ. Павлюк, В. Г. К., І. Казеровський; по 25 ц.: А. Зюбрицька і Н.

Т-ка Михаліна Пилипас зібрала на листу ч. 108 на передплату $2.30; на пресовий фонд: Михаліна Пилипас $1.00.

Т-ка Н. Гарасимович зібрала на листу ч. 43 на передплату "У.Р.В." $1.00, на "Роб." 80 ц.; на пресовий фонд Юлія Остафійчук 50 ц.

Т-ка К. Мончаковська зібрала на листу ч. 23 на передплату $1.50, на пресовий фонд: К. Мончаковська $1.00.

Т-ка Е. Франчук зібрала на листу ч. 195 на пресовий фонд: Евдокія Франчук $1.00; по 15 ц.: Н. Заросінський і І. Вихненка; П. Домітрак 10 ц., Л. Ковцун 5 ц.

Т-ка Ева Степанюк зібрала на листу ч. 177 на передплату: "У.Р.В." $4.00, "Ф. Ж." $3.00, "Роб." $14.60; на пресовий фонд: Нетті Лехов 50 ц., М. Польний і Ева Степанюк по 25 ц. На прес. фонд "У.Р.В." $1.00 і "Ф. Ж." 50 ц.

Т-ка Евдокія Райлян зібрала на лісту ч. 164 на передплату $3.00; на пресовий фонд: Браття Слобінський $2.00; по 50 ц.: В. Скібіцький, С. Солярчук, Іван Чернавич, М. Манчуленко, К. Міхальський, Ґ. Райлян, Г. Фрідман; по 25 ц.: П. Турчин, В. Вихненко, Е. Шевчук, І. Сирант, М. Король, М. Ройтенберґ, М. Кардинал, С. Блуменфлай, І. Колт, І. Юрик, І. Сивак, Л. Скрипник, Ф. Ціпурський, Л. Миска, С. Сідорчук, П. Біловус, П. Смоляк, С. Д. Пікаси, Г. Шафель, С. Форчук, І. Грицюк, Л. Долґой, Ф. Аіюкс, В. Сеньків, І. Н. Крейґ, Д. Ґіліпана, Ґ. Ликит, Б. Кон, Д. Довбенька, І. Петрус, І. Зима, І. Онофрейчук, Г. Страх, А. Фенка, Й. Кравець, Е. Драбик, І. Илкін, І. Герба.

Т-ка Анна Пруська зібрала на лісту ч. 212 на передплату "У.Р.В." $4.00, на "Роб." $3.00; на пресовий фонд: по 50 ц. Василь Дячишин і Марія Гнойова.

Т-ка М. Рибак зібрала на лісту ч. 18. на пресовий фонд: А. Новіцький $1.00.

Т-ка К. Клизуб зібрала на лісту ч. 158 на пресовий фонд: М. Кудрич 50 ц.; К. Клизуб 30 ц.; по 25 ц.: Д. В., Л. Фреґолд, 672 Прічард; М. Бандусяк 20 ц.

Т-ка Марія Кузик зібрала на лісту ч. 82 на передплату $7.50; на пресовий фонд: Марія Кузик $1.00.

Т-ка Анна Змійовська зібрала на лісту ч. 167 на передплату $1.50; на пресовий фонд: Анна Змійовська $1.00.

Т-ка А. Вуйцік зібрала на лісту ч. 197 на передплату $1.50; на пресовий фонд: А. Вуйцік 50 ц., І. Бачковський 15 ц.

Т-ка А. Ковцун зібрала на лісту ч. 185 на передплату $1.50; на пресовий фонд: по 25 ц.: Д. Лутинець, Д. Федун, Н. Сміт, Ліна Ковцун; Н. Яськевич 10 ц.

Т-ка А. Місюрак зібрала на лісту ч. 10 на передплату $3.00.

Т-ка Н. Ухач зібрала на лісту ч. 209 на передплату $4.50; на пресовий фонд: Н. Ухач $1.00; по 50 ц.: Марія Кашуба і М. Лукащук.

Т-ка Галя Бойко зібрала на лісту ч. 59 на передплату $1.50; на пресовий фонд: Галя Бойко 50 ц.

Т-ка Юлія Турчин зібрала на лісту ч. 121 на передплату "Ф. Ж." $2.00, на "Роб." $1.50; на пресовий фонд: Юлія Турчин $1.00; по 25 ц.: Анна Деніс і Пірл Серафін.

Т-ка Марія Федірчук зібрала на лісту ч. 130 на передплату $3.00; на пресовий фонд по $1.00: Марія Федірчук і Василь Федірчук; Н. Плавюк 50 ц.

Т-ка М. Мурмило зібрала на лісту ч. 210 на передплату $2.00; на пресовий фонд: Марія Мурмило $1.00.

Т-ка Марія Кропівська зібрала на лісту ч. 94 на передплату $12.25; на пресовий фонд: М. Кропівська $1.00; по 50 ц.: В. Шипот, Анна Яворська і А. Капач.

Тка Анна Хвалібоґа зібрала на лісту ч. 75 на передплату "У.Р.В." $4.00, на "Роб." $1.50; на пресовий фонд: Марія Лозецька 50 ц., Ірена Орнаровська 25 ц., Марія Яковин 10 ц. На прес. фонд "У.Р.В." 50 ц.

Т-ка А. Мальована зібрала на лісту ч. 56 на передплату $1.50; на пресовий фонд: А. Мальована $1.00.

Т-ка П. Кіндзерська зібрала на лісту ч. 95 на передплату $10.00.

Т-ка М. Капусняк зібрала на лісту ч. 39 на передплату $3.00.

Т-ка Анна Грицак зібрала на передплату $4.50.

Т-ка П. Гладка зібрала на лісту ч. 32 на пресовий фонд: по 25 ц.: М. Миколенко і М. Макар.

Т-ка П. Липка зібрала на лісту ч. 93 на передплату $1.50; на пресовий фонд П. Липка 50 ц.

Т-ка Я. Паніщак зібрала на лісту ч. 64 на передплату "У.Р.В." $2.00; на пресовий фонд: Я. Паніщак 50 ц.

Т-ка Галя Бойд зібрала на лісту ч. 1 на передплату "У.Р.В." $2.00, на "Ф Ж." $1.00, на "Роб." $1.50; на пресовий фонд: Галя Бойд $1.00.

Т-ка К. Шатульська зібрала на лісту ч. 103 на передплату: "У.Р.В." $3.50, "Ф.Ж." $2.00, "Роб." $4.50; на пресовий фонд: К. Шатульська $2.00; В. Буртний 50 ц. На прес. фонд "Ф. Ж." 50 ц.

Т-ка К. Деґодь зібрала на лісту ч. 208 на передплату $1.50.

Т-ка А. Швалюк зібрала на лісту ч. 166 на пресовий фонд: А. Швалюк $1.00; Юрко Райлян 50 ц.; по 25 ц.: Іван Гладій, Параиька Стояновська, Маґда Сінія, М. Борейко і М. Черневич.

Т-ка Олена Соколовська зібрала на лісту ч. 140 на передплату $1.50; на пресовий фонд: О. Соколовська 50 ц.

Т-ка А. Сидор зібрала на лісту ч. 68 на передплату $1.50; на пресовий фонд: Анастазія Сидор $1.00.

Т-ка В. Соколовська зібрала на лісту ч. 155 на пресовий фонд: С. Гановський 50 ц.; по 25 ц.: П. Ґесюровський і В. Струк.

Т-ка Марія Букита зібрала на лісту ч. 198 на передплату $1.50; на пресовий фонд: Тпон Букита $1.00.

Т-ка Ева Грицик зібрала на лісту ч. 85 на пресовий фонд по $1.00: П. Грицик і Е. Грицик.

Т-ка Марія Хоміцька зібрала на лісту ч. 9 на пресовий фонд: Марія Хоміцька $1.00, В. Панчук 25 ц.

Т-ка К. Поворозник зібрала на лісту ч. 154 на пресовий фонд: Юрко Райлян 50 ц.; по 25 ц.: К. Поворозник і Явдокія Райлян.

Т-ка А. Гаврищак зібрала на лісту ч. 132 на пресовий фонд по 25 ц.: Петро Смоляк, М. Опаліх, Н. Рудніцький, Зофія Куруна і Анна Гаврищак.

Т-ка М. Адамс зібрала на лісту ч. 70 на пресовий фонд по $1.00: І. Мостовяк і М. Коваль.

Т-ка М. Тхір зібрала на лісту ч. 188 на пресовий фонд: М. Тхір 50 ц.; по 25 ц.: Т. Шевчук, Марія Запісоцька і Марія Роздеба.

Т-ка Марія Борейко зібрала на лісту ч. 217 на пресовий фонд: по 50 ц.: Марія Борейко, Василь Киценка; по 25 ц.: Т. Богонос, Гр. Корман, І. Станспл, В. Гаврилик, І. Кісіль, І. Мондяк; Й. Слободян 20.

Т-ка Марія Навізівська зібрала на лісту ч. 65 на передплату $1.50; на пресовий фонд: М. Навізівська $2.00; В. П. $1.00.

Т-ка Ю. Міхайловська зібрала на лісту ч. 29 на передплату $1.50; на пресовий фонд: Ю. Міхайловська 50ц.

Т-ка К. Чабан зібрала на лісту ч. 145 на передплату $1.50.

Т-ка М. Комар зібрала на лісту ч. 179 на пресовий фонд: По $1.00: Марія Комар і Петро Комар; Н. Комар 25 ц.

Т-ка М. Бара зібрала на лісту ч. 112 на пресовий фонд: Т. Стадник 50 ц., М. Бара 25 ц.

ЩО ТАКЕ "РОБІТНИЦЯ"?

Шікаґо, Илл.

В Канаді, в місті Вінніпеґу, виходить в українській мові журнал під назвою "Робітниця". Познакомившись з цим журналом, дуже мене зацікавило те, що між українським робітництвом є люде, що працюють щиро й ідейно для просвітного й визвольного руху. Перечитавши кілька чисел згаданого журналу я прийшла до заключення, що і мені треба чимсь причинитися для тієї справи, що вяжеться з визвольним й просвітнім рухом. Постановила я собі придбати для "Робітниці" кілька нових передплат і ось, поки що, посилаю до адміністрації $4.50 від трох нових цілорічних передплатниць на "Робітницю" а опісля постараюся вислати ще кількох. Чому я це роблю? А ось чому. Коли-б кожна українська робітниця в місті Шікаґо хотіла зрозуміти своє нужденне життя, то ані одна не була-б без нашого жін. журналу. В цьому журналі пишеться слово в слово все те, що ми переживаємо й пишеться яка є рада на те, щоби здобути собі краще майбутнє. Ані одна ґазета на українській мові не описує про жіноче життя так докладно, як журнал "Робітниця". Багато ми жінки мали-б писати про своє життя до "Робітниці", але на жаль ми не вишколені й не можемо докладно висловитися про наші "гаразди". Всему тому винні всякі голодранці, що звуть себе українськими патріотами, що правду перед нами закривали а самі аж страх дерлися в пани, мріяли про панську українську державу, щоб на наших спинах могли вести своє роскішне життя. Але панської України вони не побачили й не діждуть бачити. Україна є робітничо-селянська а не панська, про яку українські жовтоблакитники ще і нині мріють.

На закінчення скажу: Хай жиє "Робітниця" на потіху нам працюючим а на остаточну заґибіль всім збанкротованим українським патріотичним політикерам!

З робітничим привітом,
Анна Попадюк.

Брентфорд, Онт.

Дорогі Товаришки і Товариші!

Посилаю Вам $4.60 на передплату "Робітниці" (дві цілорічні, дві піврічні) і $6.25 на пресовий фонд "Робітниці", що робить разом суму $10.85.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: Анна Іванюк, Василь Гуцул; Марія Доф 70 ц.; по 50 ц.: Василь Ґах, М. Калічук, Василь Дубецький, Настя Дубецька, Стефан Клим; Текля Мануляк 45 ц.; по 25 ц.: Онуфрій Гандзюк, Ева Етесюк; Безіменний 10 ц. Разом пресового фонду $6.25.

Товариші і товаришки в Брентфорд! Читайте робітничу пресу й не вірте на сліпо всяким чорним духам, що робітнича преса заведе вас до пекла. Вони страшать вас вимріяним пеклом тому, бо хочуть вас ще дальше використовувати, як до тепер. Байка про пекло видумана попами лише на те, щоби тримати вас в покорі і темноті, щоби не дати вам спромоги прозріти своїми власними очима на світ, на якому діється велика несправедливість працюючим масам. Вести ледаче життя коштом працюючих темні духи бажають як найдовше. Щоби працюючі маси не скинули полуди з своїх очей і не переконалися, що так не має бути, ці шарлатани окутали їх релігійним дурманом й під загрозою вічного пекла заказують їм читати робітничу пресу. Однак сподіюсь, що робітники і робітниці в Брентфорд підуть слідами товаришів і товаришок других місцевостей, котрі вже давно перестали вірити в фантастичні релігійні казки, бо переконалися для якої цили створено те пекло. Я теж до недавна вірила попівським байкам, але коли перечитала кілька чисел "У.Р.В." і "Робітниці", я росписалася з брехунами в реверендах раз на завжди.

Тож читаймо і помагаймо робітничій пресі, яка нас веде по правильній дорозі до здобуття кращого життя.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,
Анна Івонюк.

Оттава, Онт.

Дорогі Товаришки!

Від імени відділу Жіночої Секції в Оттаві, Онт. посилаю Вам почтовий переказ на суму $52.10 як вислід травневої кампанії в користь "Робітниці". З тої суми $49.80 на пресовий фонд а $2.30 на передплату. Наш Жіночий Відділ ім. Ольги Бесарабової в Оттаві працював невтомно цілий місяць травень в користь нашого дорогого журналу. Праця наша почалася з початком першого травня. День першого травня відсвятковано в У.Р.Д. мітінґом. Свято отворив т. М. Чоповик пояснивши вкоротці значіння його. В програму входили співи мішаного хору, деклямації, промови. В українській мові говорили т.т. Скрипничук і Угринович, в анґлійській — тов. Енґельс. На закінчення відспівано Інтернаціонал. Свято перший травень додало нашому жіночому відділові енергії і завзяття до праці в користь нашого журналу "Робітниця" через цілий місяць травень.

Загальний прихід з травневої кампанії представляється так:

Прихід з представлення "Душеґубка" відограного дня 5. травня	$ 7.47
З товариської спільної вечері, що відбулася дня 10 травня	29.57
На передплату "Робітниці"	2.30
З балю устроеного дня 18. травня	2.50
Збірка на лісти	10.50
Всего разом	$52.34

(На пересилку грошей відтягнено 24 ц.)

Імена жертводавців:

На спільній вечері жертвували на пресовий фонд по $2.00 слідуючі: М. Чоповик, Ф. Марак, П. Цюра, Т. Пле-

сюк, К. Гаврилюк, Ураїнець, М. Жидачевський; по $1.00: Н. Чернов, А. Бистран, П. Богач, Костюк, П. Гайдейчук, Я. Чоповик, Н. Мусій, В. Лиховид, Костюк; по 50 ц.: І. Цюра, С. Бобінський, Строгуш, П. Якубовський, В. Ващук, Українець; з продажі квіток $3.57. Зібрано на передплату "Робітниці" $2.30. Разом $29.57.

Збірка на пресовий фонд на лісти:

Т-ка Юлія Якубовська зібрала на лісту ч. 1197 $4.00.

Жертвували слідуючі товариші і товаришки: Йосиф Коханчук $1.00; по 50 ц.: Й. Шпак, Й. Ґалянт, І. Кружиляика, Н. Когут; по 25 ц.:О. Сохацький, Й. Лукіянчук, К. Р., Ф. Цемний.

Т-ка Софія Футеранська зібрала на лісту ч. 1200 $3.00.

Жертвували слідуючі: С. Футеранська $1.00; по 50 ц.: В. Берднік, Д. Одвчовин, Н. Чернов; по 25 ц.: Й. Шпак, А. Грабчук.

Т-ка С. Бистран зібрала на лісту ч. 1195 $2.00.

Жертвували слідуючі: С. Бистран $1.00; по 25 ц.: П. Рощибак, М. Задавчев, Д. Шпіров, М. Бистран.

Т-ка Анна Чоповик зібрала на лісту ч. 1821 $1.50.

Жертвували слідуючі: А. Стецюк 30 ц.: по 25 ц.: Ф. Костюк, В. Гнатюк, Р. Лакуста; Безіменний 15 ц.; з продажі "Робітниці" 30 ц.

Всім колекторам і жертводавцям складаю від імени нашого Жіночого Відділу щиру подяку. Хай жиє і розвивається організація жінок-робітниць! Хай жиє журнал "Робітниця"!

З товариським привітом,
М. Боцян, прот. секр.

Ватерлю, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення моеї передплати за "Робітницю", і 80 ц. від одної нової піврічної передплатниці на "Робітницю", котру я придбала на лісту ч. 240 і 50 ц. жертвую від себе на пресовий фонд, що разом висилаю Вам суму $2.80. Щиро вітаю тих товаришок, котрі стали передплатницями нашого жіночого журналу "Робітниця".

Хай жиють і розвиваються "Робітниця" і "У.Р.В." на загибіль всім чорним духам!

З товариським привітом,
А. Садовська.

Савт Поркюпайн, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $8.30 на передплату "Робітниці" на лісту ч. 184 і $5.50 на пресовий фонд на лісту ч. 973.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: Йосиф Кушнір, Гриць Миронюк, М. Ганусяк; по 50 ц.: Оксанна Костиник, Стефан Писанюк, Іван Гнатюк, Назарій Андріюк, Мартин Миронюк. Разом передплати і пресового фонду $13.80.

Вірю, що і другі товаришки в нашій місцевости не дармували в місяцю травні а придбали дещо для нашого журналу. Збірка досить скромна, але коли-б кожна українська робітниця почала цікавитися наукою, яку можна набути з нашого журналу, то на слідуючий раз збірка в нашій місцевости на "Робітницю" збільшиться в десятеро більше. Тож старайтеся товаришки робітниці поширяти наш журнал, щоб він почав виходити не два рази в місяць, а два рази в тиждень.

Читаймо товаришки й учімся, як побороти темноту й визволитися з пансько-капіталістичного ярма.

З товариським привітом,
Оксана Костиник.

Келґари, Алта.

Дорогі Товаришки!

Читаючи заклик до всіх робітниць й отримавши лісту для збирання передплати і пресового фонду в місяцю травні, я постановила собі хоч в части виконати свій пролетарський обовязок зглядом нашої "Робітниці". На жаль мушу зазначити, що багато нашого жіноцтва ще спить сном середновічних часів. Хоч жиємо нині в часі шаленого визиску й різкого поділу на дві ворожі собі кляси — визискувачів і визискуваних, хоч жінка вже нині не сидить в дома як колись давно, але мусить йти до фабрики до роботи оставляючи своїх малих дітей в дома, — то все таки більша половина нашого жіноцтва не здає собі справи чому це так діється. Щоби зрозуміти в чому корінь того лиха, нам треба читати робітничу пресу і робітничу літературу. Наше жіноцтво не цікавиться читанням тому, бо на заваді цего стоять всякі шкідливі звички і на таких звичках українські жінки робітниці свій час витрачають, а про читання чогось корисного вони не мають часу і подумати. Щоби усунути ті зайві звички, українським робітницям треба читати "Робітницю".

Сповняючи свій обовязок супроти нашого журналу, я придбала для него трохи передплати і кілька доларів пресового фонду.

На лісту ч. 1405 я зібрала $4.50 від трох нових передплатників на "Робітницю" і $3.00 на відновлення передплати.

На пресовий фонд "Робітниці" на лісту ч. 2095 я зібрала $6.85, що разом робить суму $14.35, яку посилаю до редакції "Робітниці".

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: Теодор Козьма, Вас. Стефюк; по 50 ц.: Танаско Лютик, Марія Шандро, Никола Сидір, М. Зінкевич, Василь Яворенко, Сем Козька, Манолій Шульц; по 25 ц.: Іван Чиборяк, В. Никіфорук, В. Дворкін, П. Маценко, П. Мадюк; Т. Григорець 10 ц.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,
Марія Шандро.

Шікаґо, Илл.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $12.75 на пресовий фонд "Робітниці" і $3.00 від двох нових цілорічних передплатниць, що разом робить суму $15.75.

По $1.00 на пресовий фонд на лісту ч. 281 жертвували: А. Нагірний ,Я. Шастал, М. Андрусяк; по 50 ц.: Д. Боднар, Ом. Гриневич, С. Лирій, М. Девак, І. Маруда, Джо Волчук, М. Шемелюк, Т. Софір, Т. Хомечко, М. Гнатюкова; Степан Олексюк 30 ц.; по 25 ц.: Й. Ярушевський, Камук, В. Токар, М. Кульпак, М. Штець, І. Бабій, С. Опришко, Іван Волчук, Р. Кравець, І. Боярський, А. Сабат, Г. Лучин, Д. Мельник; по 20 ц.: Гр. Гладій, Ф. Цимбалюк, О. Миськів; по 15 ц.: Р. Явний, Г. Касенік; по 10 ц.: М. Цимбалістий, А. Юрко, Вас. Бацитат. Разом $12.75.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,
Марія Гнатюкова.

Монтреал, Кве.

Тов. М. Войтюк зібрав на лісту ч. 703 на пресовий фонд "Робітниці" $2.00.

Жертвували: М. Войтюк $1.00; по 25 ц.: М. Палюх, Н. Н., Безіменний, Незнайомий.

Оба, Онт.

Товаришки!

Посилаю Вам суму $14.80, з якої $1.50 на відновлення моеї передплати за "Робітницю" на біжучий рік, $1.30 з розпродажі "Робітниці" і $12.00 на пресовий фонд "Робітниці" які я зібрала на лісту ч. 1805.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: К. Лукаш, Ів. Вакарук, Микола Берек, В. Степлий, В. Сіямін, Ів. Мальчик, Ю. Сокіл, Ст. Воронюк, М. Шевчук, К. Пендиковська, Ів. Мінський, А. Чалтон.

Не можу поминути, щоби не згадати кількома терпкими словами про українських робітників в цій місцевости. Ці робітники дуже мало цікавляться робітничим рухом й не цікавлять їх робітничі часописи. Вони призвичаєні читати всякі глупі байки а окрім того ще люблять запиватися. На заклик на "народні цили" прибувшого часом тут якогось українського панка жертвують, хоч і не розуміють на що і кому вони свої центи дають.

З товариським привітом,
К. Лукаш.

Ошава, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам суму $26.15, яку ми придбали на лісти в місяцю траві в користь "Робітниці".

Збірка на лісти як слідує:

Т-ка М. Петришин зібрала на лісту ч. 2551 на передплату $6.00.

На лісту ч. 1812 на прес. фонд $3.60.

По 50 ц. жертвували: Ф. Гуцкан, С. Антонюк, М. Петришин; по 25 ц.: Т. Дзюбан, Г. Міхнов, Ф. Якимчук, Ф. Шульга, Я. Ярмолич, І. Паско, К. Сідор; І. Юркевич 15 ц.; по 10 ц.: К. Гандзюк, Ф. Зак.

Т-ка Марія Крас зібрала н алісту ч. 2557 на передплату $3.80.

На лісту ч. 2014 на прес. фонд $1.25.

По 50 ц. жертвували: Марія Крас, М. Козиняк; Катерина Хомяк 25 ц.

Тов. П. Лулик зібрав на лісту ч. 2428 на передплату $6.00.

На пресовий фонд тов. Лулик жертвував 50 ц.

Т-ка Юлія Медвідь зібрала на лісту ч. 129 на пресовий фонд 75 ц.

Жертвували: Юлія Медвідь 50 ц.; Ю. Воляк 25 ц.

Т-ка Фрозина Ґажелюк зібрала на лісту ч. 1803 на пресовий фонд $4.25.

По $1.00 жертвували: Ф. Ґажелюк, С. Ґажелюк; по 50 ц.: М. Ватрич, Тома Мокрий, Г. Стефішин; по 25 ц.: Н. Тилигуз, В. Божескул, т-ка Ґадек.

Повторення:

Зібрано на передплату	$15.80
На пресовий фонд	10.35
Разом	$26.15

З товариським привітом,
М. Крас.

Корбін, Б. К.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $3.00 на передплату "Робітниці" і $16.00 на пресовий фонд. Передплату і пресовий фонд збирали на лісти слідуючі товаришки:

Т-ка В. Шлемко збірала на лісту ч. 418 на передплату $1.50.

На лісту ч. 88 на пресовий фонд $4.25.

Жертвували: Марія Тимчук $1.50; Марія Червінська $1.25; Варвара Шлемко $1.00; О. Шлемко (учениця) 50 ц. Разом $4.25.

Т-ка Анна Колісник зібрала на лісту ч. 413 на передплату $1.50.

На лісту ч. 86 на пресовий фонд $6.75.

По $1.00 жертвували: І. Матійчук, Дж. Ґловер (Англ.); по 50 ц.: Ю. Жуківський, І. Орлович, В. Бойчук, В. Дутка, В. Винник, Н. Н., Н. Н., Н. Н., Анна Колісник; Н. Н. 25 ц. Разом $6.75.

Т-ка Франсіс Кусіца зібрала на лісту ч. 1260 на пресовий фонд $500.

По $1.00 жертвували: Андрей Кусіца, В. Дутка; по 50 ц.: В. Люльчак, Джо Метт, Ів. Бласен, В. Смарек, В. Вангела, В. Винник. Разом $5.00.

Повторення:

Зібрано на передплату	$ 3.00
На пресовий фонд	16.00
Разом	$19.00

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,
Варвара Шлемко.

Вілінґ, Вест Вірджінія.

Товаришки!

Посилаю Вам $2.50 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 1135.

По $1.00 жертвували: Р. Стефанишин, П. Подола; І. Рідош 50 ц.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,
Розалія Стефанишин.

Ґлендейл, Каліфорнія.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $10.25 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 3231 на концерті в Лос Енджелес, що відбувся дня 30. травня ц. р. і $1.50 на відновлення передплати на "Робітницю". В концерті ми брали участь всі три: я, Зоня і Оля. Подумала я взяти з собою лісту на концерт і добре зробила. Хоч і збирали там товаришки на пресовий фонд, але мені це було байдуже. Я також постановила хоч дещо зібрати і досить добре мені повелося. Зібрала $6.25 на концерті і $4.00 в Сейнт Бернардіно.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: Н. Овчарук, Ів. Капланський, Мих. Лютик, Н. Ляшкевич, Зоня і Галя Марцінів, І. Ткаченко; по 50 ц.: Н. Стефанець, М. Мудрий, П. Драґун; по 25 ц.: Василь Петрій, Н. Комар, І. Ґордон, Яків Смілий, Н. Фантук, В. Капустянський, Г. Мельник, А. Антонюк, Д. Лам, В. Речінський, В. Н. Будзол. Разом $10.25.

Всім жертводавцям щира подяка.

Хай жиє "Робітниця"!

З товариським привітом,
Галя Марцінів.

Лакпорт, Ман.

Тов. Ґео. Доничук зложив на лісту ч. 1130 на передплату "Робітниці" $1.50.

На лісту ч. 2417 на пресовий фонд "Робітниці" $1.50.

По 50 ц. жертвували: Ґео Доничук, Елисавета Доничук; по 25 ц.: М. Димуряк, Андрій Марзавка.

Доверней, Алта.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $12.00, з чого $2.50 на відновлення передплати за "У.Р.В.", $6.00 від чотирох передплатників на "Фарм. Життя", $1.50 від одного нового передплатника на "Робітницю", якого я придбав на лісту ч. 1579, $1.50 на пресовий фонд "Робітниці" на лісту ч. 1876 і 50 ц. на "Карпатську Ніч".

На пресовий фонд "Робітниці" жертвували: А. Бабюк $1.00; Стефан Орлецький 50 ц.

Хай жиє фармерсько-робітнича преса!

З товариським привітом,
А. Бабюк.

Кемсек, Саск.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $2.30 від цілорічної і піврічної передплатниць на "Робітницю", яких я придбала на листу ч. 1485 і $2.00 на пресовий фонд "Робітниці", що зібрала на листу ч. 1744.

По 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці" жертвували: В. Кіндяк, Д. С. Корман, Анна Корман; по 25 ц.: Марія Вербовецька, Юзефа Роджек.

Кличу всіх товаришок, щоби взялися за збирання пресового фонду і нових передплатниць для "Робітниці". Якщо хочемо, щоби наш журнал виходив що тижня, то мусимо йому в цьому помогти. Я дуже люблю читати "Робітницю", бо вона нас веде по дорозі свідомости. Моїм бажанням було-б, щоби всі товаришки в Кемсек стали передплатницями нашого дорогого журналу.

З товариським привітом,
Анна Корман.

Викс Барре, Па.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам суму $5.00 на пресовий фонд "Робітниці", яку я зібрала на листу ч. 1237.

Жертвували: Павліна Смеречинська $2.00; по $1.00: М. Горлат, І. Колисніков, Й. С.

Ваша за краще життя,
Павліна Смеречинська.

Тіммінс, Онт.

Т-ка Анна Кузик зібрала на листу ч. 1844 на передплату "Робітниці" $1.50.

На листу ч. 2180 на пресовий фонд "Робітниці" $1.50.

По 50 ц. жертвували: Іван Кусяк, Петро Моковел, Іван Юркович.

Гемтремк, Міш.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам суму $6.05, з чого 80 ц. від одної нової піврічної передплатниці на "Робітницю", яку я придбала на листу ч. 43 і $5.25 на пресовий фонд "Робітниці" на листу ч. 1139.

На пресовий фонд жертвували: Марія Флічук $1.00; по 50 ц.: І. Флічук, І. Шафовал, Г. Яблінський, М. Ціпецький, Петро Провальний, П. Ришко, А. Кушнір; по 25 ц.: Ґео. Стек, В. Кузишин, Н. Остафійчук.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,
Марія Флічук.

Лос Енджелес, Кал.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам суму $9.10 на передплату "Робітниці", яку я зібрала на листу ч. 130 і $4.00 на пресовий фонд "Робітниці" на листу ч. 3322, що разом робить суму $13.10.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: Гелєна Мельник, Гр. Антонюк, В. Петрій; Н. Стефанець 50 ц.; по 25 ц.: Й. Шестопалов, Ф. Ващук.

З товариським привітом,
Гелєна Мельник.

Гемтремк, Міш.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 від одної товаришки на відновлення передплати за "Робітницю" і $1.75 на пресовий фонд, що я зібрала на листу ч. 1138.

Жертвували слідуючі: С. В. Китюк $1.00; Іван Пазюк 50 ц.; Параньна Чорна 25 ц.

З товариським привітом,
С. В. Китюк.

Гемтремк, Міш.

Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення моєї передплати за "Робітницю", 80 ц. від одної нової піврічної передплатниці, яку я придбала на листу ч. 1772 і $1.00 на пресовий фонд на листу ч. 932.

По 50 ц. на пресовий фонд жертвували: Ґеорґій Сакалюк, Ґеорґій Єримійчук.

Закликаю всіх українських робітниць і робітників, щоби передплачували і читали "Робітницю". Хай міцніє робітнича кляса духом і силою! Хай жиє журнал "Робітниця"!

З товариським привітом,
А. В. Ґрекул.

Вілінґ, В. Вірджінія.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $3.00 від двох нових цілорічних передплатниць на "Робітницю", яких я придбала на листу ч. 1927 і $4.00 на пресовий фонд на листу ч. 29, що разом робить суму $7.00.

Імена жертводавців на пресовий фонд: Ю. Мазярчук $1.00; по 50 ц.: Ю. С., Г. Качмар, Д. Солонишин; по 25 ц.: Лука Москаль, Василь Чопенко, Т. Струк, М. Іванішин, Т. Шуляр, Н. В.

З товариським привітом,
Марія Шуляр.

Форт Виліям, Онт.

Т-ка Дора Біньовська зібрала на листу ч. 936 на передплату "Робітниці" $3.00.

На листу ч. 187 на пресовий фонд "Робітниці" $1.50.

По 50 ц. жертвували: Дора Біньовська, Павліна Шлик, Іван Руснак.

Дітройт, Міш.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення передплати за "Робітницю" і $2.50 на пресовий фонд, що я зібрала на листу ч. 3113.

Імена жертводавців: Н. Новаковська $1.00; по 50 ц.: Ів. Флічук, Ів. Козор, Ю. Равлик.

З товариським привітом,
К. Новаковська.

Гемтремк, Міш.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $3.00 від двох нових цілорічних передплатників на "Робітницю" яких я придбала на листу ч. 1098 і $2.00 на передплату "Фермерського Життя". Кличу всіх українських робітниць, щоби приєднували нових передплатників для "Робітниці".

Хай жиє "Робітниця"! Хай жиють "У.Р.В." і "Ф. Ж."!

З товариським привітом,
Гелєна Трачевська.

Канора, Саск.

Т-ка Марія Онішенко зібрала на листу ч. 1799 на передплату "Робітниці" $1.50.

На листу ч. 392 на пресовий фонд "Робітниці" $5.00.

Імена жертводавців: Іван С. Онішенко $1.00; по 50 ц.: т-ка Мотря Онішенко, Іван Антонюк, Митро Кобилка, Іван Савчук, Кость Лерцман; по 25 ц.: Григорій Кучер, Никола Манков, Воґел, Р. Воґел, А. Трейдман, т-ка Т. Конкин.

Дітройт, Міш.

Шановна Редакціє!

Посилаю Вам $8.40 на предплату "Робітниці" (від кількох нових передплатниць і на відновлення передплати моєї), що я придбав на листу ч. 2350 і $1.00 жертвую від себе на пресовий фонд.

З товариським привітом,
І. Ковальчук.

Ред Пес, Б. К.

Тов. П. Строїч прислав на пресовий фонд "Робітниці" від слідуючих осіб:
По 50 ц.: П. Сроїч, Марія Аскін і М. Яремчук.

Іст Сейнт Луйс, Илл.

На заклик т-ки Е. Степанюк посилаю на пресовий фонд "Робітниці" $1.00 і кличу всіх читачок нашого журналу, аби зложили на цю ціль по такій сумі. Хай жиє "Робітниця"!

З товариським привітом
С. Петринин.

Міннеаполіс, Мінн.

Товаришки!
Посилаю Вам $1.75 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 1719.
По 50 ц. жертвували: Н. Гаврилів, М. Лужецька, Ю. Нормилиха; К. Сеньків 25 ц.

Ваша за кращу долю,
Настуня Гаврилів.

Кіноґама, Онт.

Дорогі Товаришки!
Посилаю Вам свою жертву на пресовий фонд "Робітниці" в сумі $1.88, на пресовий фонд "Ф. Ж." $1.00 а на на прес. фонд "У.Р.В." в сумі $5.00 я зложив на руки других людей. Це все, що можу жертвувати за місяць травень.

З товариським привітом
М. Дерій.

Порт Артур, Онт.

Товаришки!
Посилаю Вам суму $13.50 для нашої робітничої преси. З цеї суми належиться $4.00 на відновлення передплати "У.Р.В.", $5.50 на пресовий фонд 'У.Р.В." (імена жертводавців на пресовий фонд поквітувалося в "У.Р.В.") і $4.00 на пресовий фонд "Робітниці".
На пресовий фонд "Робітниці" на лісту ч. 1939 жервували: М. Казимір $1.00; по 50 ц.: П. Коржак, М. Мигайчук, Ґео. Фучук, І. Ґондек, В. Мачушак; по 25 ц.: К. Гутон, Й. Сінґ Вай.
Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,
В. Мачушак.

Беліс, Алта.

Дорогі Товаришки!
Посилаю Вам $1.50 на відновлення передплати за "Робітницю" і жалую, що не можу вислати Вам більше. Тяжко придбати нових передплатниць, бо тепер між фармерами дуже біда. Осінню буде лекше фармерам і робітникам, то і мож буде більше зробити для тої ціли.

З товариським привітом
Марія Ілащук.

Шікаґо, Илл.

Дорогі Товаришки!
Посилаю Вам $1.50 на відновлення моеї передплати за "Робітницю" і $2.00 на пресовий фонд.
По $1.00 на пресовий фонд "Робітниці" на лісту ч. 273 жертвували: Василь Бойко, Марія Андрусяк.

З товариським привітом,
Марія Андрусяк.

Кіркленд Лейк, Онт.

Т-ка М. Марковська зібрала на лісту ч. 2700 на передплату "Робітниці" $1.50.
Товариші І. Марковський і Л. Ґрищук зібрали на лісту ч. 1969 на пресовий фонд "Робітниці" $3.50.
По $1.00 жертвували: Л. Ґрищук, Марія Марковська, Д. Андрієць; О. Непюк 50 ц.

Смоки Лейк, Алта.

Тов. І. Ратчук зібрав на лісту ч. 97 на пресовий фонд "Робітниці" $1.00.
Імена жертводавців: Ґ. К. Воляньський 50 ц.; по 25 ц.: І. Ратчук, Василь Скорейко.

Верміліон, Алта.

Дорога Редакціє!
Посилаю Вам $2.00 на відновлення передплати за "Робітницю" (50 ц. залеглости) і $1.00 на пресовий фонд. Також взиваю місцевих товаришок, щоби не призабували за свій журнал а помагали йому чим можуть.
Хай жиє наша дорога "Робітниця", та далі провадить нас дорогою правди!

З товариським привітом
М. Ребрина.

Брул Майн, Алта.

Дорогі Товаришки!
Отримавши від Вас лісту ч. 2589 до збирання пресового фонду для "Робітниці" я зараз пішла до свідомих товаришок і зібрала на згадану ціль суму $4.50.
По $1.00 жертвували: Н. Ріпка, А. Мельничук, П. Ганчарук; по 50 ц.: Н. Василів, Валтер Веселий, С. Ріпка.
Всім жертводавцям щира подяка.
Хай жиє і розвивається наша дорога учителька "Робітниця"!

Ваша за кращу долю
Софія Ріпка.

Кенора, Онт.

Т-ка Наталія Зробок зібрала на пресовий фонд "Робітниці" 50 ц., з продажі числа "Робітниці" 10 ц., разом 60 ц.
По 25 ц. жертвували: Наталія Зробок, В. Конобій.

Гемтремк, Міш.

Дорогі Товаришки!
Посилаю Вам $25.00 на пресовий фонд "Робітниці" від Українського Жіночого Робітничого Товариства "Просвіта" в Гемтремк.

Остаюся з товариським привітом,
Т. Метельська фін. секр.

Форт Виліям, Онт.

Дорогі Товаришки!
Посилаю Вам суму $11.00, а то: $4.00 на відновлення передплати "У.Р.В.", $6.00 від чотирох передплатниць (три нові цілорічні, одна стара), 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці" і 50 ц. на пресовий фонд "У.Р.В." Передплата і пресовий фонд зібрані на лісти ч.ч. 2463 і 1876.

З товариським привітом,
Маланія Мойсюк.

СПЛЯТЬ БЛАЖЕННИМ СНОМ.

Іст Килдонан, Ман.

Хочу написати пару слів про травневу кампанію в користь робітничої преси. Всім нам відомо,, що був клич три тисячі нових передплат для робітничої преси і коли я була на з'їзді цего року, то чула скільки є передплатників, тому це не дуже трудне. Думаю, куди йти? Чи по членах, чи

ні? І пішла по тих, що стоять ні сюди ні туди. Заходжу і не застаю жінки лиш чоловіка.

— Може передплатите собі ґазету?

Махає чоловік головою, що ні.

— Немаю грошей.

— А може жіночий журнал? Маєте дітей, що вже ходять до школи а там поміщується "Діточа Сторінка"

— Діти, каже чоловік, їх в хаті неможь затримати, не то щоби вони читали.

— Будуть читати скоро буде що...

Невигідно мені з тим...

Пішла я і думаю: обоє грамотні і нехотять читати. Заходжу до своєї давно знайомої. Люде глибоко релігійні. Чоловік задуманий ходить по дворі а жінка по щоденній праці спочиває. Розглянулась я по хаті і вже не маю сміливости сказати за передплату. Довідуюся від жінки що чоловік вже не працює пятнайцять місяців. Це все, що я довідалась, зробило на мене велике враження а жінка, що заробляє кілька доларів на тиждень, заледво що може прогодувати четверо дітей. Вийшла я відти і подивилась на число, а імя мені знане і йду далі. Застаю саму жінку. Зачинаю казати, а вона як зачала мені почитувати!

— Такі видатки, на все треба, лиш ґазети не треба...

І я можу сказати, що Килдонан спить блаженним сном. Але треба йти і будити ще якийсь час...

— Хай жиє свідомість!

— Хай щезає темнота!

З товариським привітом

Д. М.

ТРИМІСЯЧНИЙ ЗВІТ.

Веґревил, Алта.

Дня 26. квітня 1925 відділ Ж. С. відбув свої тримісячні збори. Т-ка Федорак отворила збори. Т-ка Федевич була вибрана головою на час зборів. Заряд здав звіт зі своєї діяльности за три місяці, котрий зістав принятий. Діяльність відділу представляється так:

Читань і дискусій відбулося 2, лекцій 2, мітинґів 3, забав 1. Також святковано міжнародній день жінок-робітниць.

Фінансовий звіт представляється так:

Приходи:

Січень	$57.70
Лютий	3.00
Березень	5.80
Разом	$66.50
Ґотівка з 1924	5.85
Разом	$72.35

Росходи:

Січень	$40.55
Лютий	4.65
Березень	1.05

Повторення:

Прихід за три місяці	$66.50
Ґотівка з 1924 року	5.85
Разом	$72.35
Росхід за три місяці	46.25
Остає в касі	$26.10

За контрольну комісію: А. Бережан, М. Засійбіда, А. Драпака.

А. Жукевич, секр.

КВАРТАЛЬНИЙ ЗВІТ.

Мус Джо, Саск.

Дня 5. квітня 1925 р. відбулися в У.Р.-Ф.Д. збори відділу Ж.С. Збори отворила т-ка Козен. Головувала т-ка Бабич і після денного порядку приступлено до звіту заряду.

Перша здала звіт т-ка М. Козен як орґанізаторка, яка сказала, що протягом трох місяців наш відділ відбув: 3 засідань заряду, 3 спеціяльних зборів, 2 місячних зборів, 1 річні збори, 3 спеціяльних читань, 1 масове віче, 1 концерт-мітинґ, 1 представлення.

Фінансовий звіт:

Приходи:

Січень	$32.00
Лютий	27.95
Березень	18.45
Разом	$78.40

Росходи:

Січень	$ 3.10
Лютий	19.70
Березень	54.50
Разом	$77.30

Повторення:

Приходи	$78.40
Росходи	77.30
Остає в касі за квітень	$1.00

Марія Гордийчук, секр.

КВАРТАЛЬНИЙ ЗВІТ.

Торолд, Онт.

Тримісячні збори відділу Жінсекції відбулися 6. квітня 1925. Звіт представляється як слідує:

Відділ числить 15 членкинь. Відбуває свої лекції, дискусії і спільне читання що середи. Кожного другого понеділка відбуває свої реґулярні збори. Відділ святкував міжнароднє свято жінок-робітниць. Влаштував троє підприємств.

Товаришки беруть участь у всіх загальних потребах з відділом ТУРФДому, приміром помочі хорим, робітничій пресі, страйкучим і т. д. На порядку дневнім наш відділ вже приготовив до вистави "Родину щіткарів" М. Ірчана. Товаришки! Наш маленький відділ в цій місцевости просить вас товаришок, котрі ще не є членкинями нашого відділу, прийдіть на найблищі наші збори, станьте членкинями а будемо працювати разом спільно для визволення з нинішного капіталістичного ярма. Як не для нас, то бодай для наших дітей, щоби ми їм не передали цей тягар, котрий ми переносимо в нинішній капіталістичній системі. Тож до праці товаришки, а побіда мусить бути по нашій стороні. Бо нас працюючих мілійони а купка паразитів пє і пє безперестанно наш піт.

Товаришки! Робітниці!

Ми кличемо до вас всіх в Канаді і в Злучених Державах і пригадуємо, що надходять тяжкі літні місяці для нашої робітничої преси.

Незабудьмо, що нашим завданням в цих місяцях є зайти в кожний закуток, в кожну хату, де лиш живуть українські робітники, робітниці, фармері і фармерки і там пояснити коли ще цього не розуміють, що "Робітниця", "Укр. Робітничі Вісти" і "Фармерське Життя" це є меч, котрий має перемогти паразитів-дармоїдів, які жиють коштом праці робітника, робітниці, фармера і фармерки!

Тому до праці товаришки в літних місяцях! Чим успішніше вдадуться нам жнива в цих місяцях, тим скорше наступить наш визвіл з нинішної капіталістичної системи.

Фінансовий звіт за три місяці:

Прибутки	$78.01
Убутки	72.95
Остає в касі	$ 5.06

С. Терентяк, прот. секр.

ВІДПОВІДІ РЕДАКЦІЇ.

Т-ка Робітниця, Ді Пес, Ман. — Дякуємо за листа, хоч болючий він дуже. Люде, що поводилися так підчас "Родини щіткарів" поповнили без сумніву злочин супроти робітничої кляси. Вашої дописі не можемо містити, але цілу справу ми передали організації і вона вияснить все та поступить з тими людьми, які тяжко провинилися, так як треба.

Тов. Лановий і Алтунін, Бостон, Масс. — Дякуємо за прислані матеріяли. При найблищій нагоді використаємо їх. Зараз у нас великий навал матеріялу. Не забувайте про наш журнал й на далі.

Діточа Сторінка — буде поміщена в слідуючому числі "Робітниці", бо в цьому не було місця. Чекаємо дальших дописів від робітничих і фермерських дітей Канади.

НАШІ ПРИДБАННЯ ДЛЯ "РОБІТНИЦІ".

Понижче подаємо імена тих товаришок і товаришів, які в місяцю травні активно працювали для "Робітниці" збіраючи не тільки пресовий фонд, але й приєднували нових передплатників. Подаємо це не для хвальби, а для признання та заохочення наших товаришок і товаришів працювати дальше для свого журналу. Нових передплатників придбали слідуючі товаришки і товариші:

О. Хоміцький в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

І. Бариський в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

Ф. Мокрій в Вінніпеґу, Ман. чотири цілорічні передплати.

М. Врублевський в Вінніпеґу, Ман. одну піврічну передплату.

Т. Тимофійчук в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

С. Дідух в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

Іван Колісник в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну і дві піврічні передплати.

Е. Тальніков в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

А. Милинко в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

К. Палій в Вінніпеґу, Ман. одну піврічну передплату.

Л. Моцок в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

Юлія Ґаврилюк в Вінніпеґу, Ман. одну піврічну передплату.

А. Бричка в Вінніпеґу, Ман. одну піврічну передплату.

П. Касич в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

Л. Гаврилюк в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну і дві піврічні передплати.

В. Угрин в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

Текля Вертепна в Вінніпеґу, Ман. три цілорічні передплати.

Н. Гарасимович в Вінніпеґу, Ман. одну піврічну передплату.

Євдокія Райлян в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

А. Ковцун в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

А. Місюрак в Вінніпеґу, Ман. дві цілорічні передплати.

Н. Ухач в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

Юлія Турчин в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

Марія Федірчук в Вінніпеґу, Ман. дві цілорічні передплати.

Марія Мурмило в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

Марія Кропівська в Вінніпеґу, Ман. дві цілорічні передплати.

Анна Хвалібоґа в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

А. Мальована в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

С. Хвалібоґа в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

І. Ващишин в Вінніпеґу, Ман. одну піврічну передплату.

Д. Дригипка в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну і три піврічні передплати.

Михаліна Пилипас в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну і одну піврічну передплати.

М. Доскоч в Порт Артур, Онт. одну цілорічну передплату.

Робітничі організації при Відділі ТУРФДім в Транскона, Ман. шість цілорічних і одну піврічну передплат.

Дмитро Камад в Кенора, Онт. одну цілорічну передплату.

А. Сверида в Дромгелер, Алта. три цілорічні і одну піврічну передплати.

Анна Смаль в Евелин, Б. К. одну цілорічну передплату.

Іван Сорочка в Венкувер, Б. К. одну цілорічну передплату.

М. Фівчук в Форт Френсіс, Онт. одну піврічну передплату.

Пріся Гишка в Дітройт, Міш. дві цілорічні і пять піврічних передплат.

М. Михайлюк в Енсонвил, Онт. одну цілорічну передплату.

М. Козловський в Шікаґо, Илл. одну цілорічну передплату.

Т. Талай в Байон, Н. Дж. чотири цілорічні передплати.

Б. Ґлухович в Рочестер, Н. Й. одну цілорічну передплату.

І. Копичан в Шікаґо, Илл. дві піврічні передплати.

Ева Горбова в Порт Артур, Онт. дві цілорічні передплати.

І. Фільків в Келґари, Алта. одну піврічну передплату.

Анна Корман в Кемсек, Саск. одну піврічну передплату.

Г. Трачевська в Гемтремк, Міш. дві цілорічні передплати.

П. Федорко в Гартфорд, Конн. одну цілорічну передплату.

Дора Біньовська в Форт Виліям, Онт. одну цілорічну передплату.

Анна Кузик в Тіммінс, Онт. одну цілорічну передплату.

Олена Мельник в Лос Енджелес, Кал. чотири цілорічні і одну піврічну передплати.

Павліна Олшевська в Венкувер, Б. К. сім цілорічних передплат.

М. Марковська в Кіркленд Лейк, Онт. одну цілорічну передплату.

О. Семотюк в Едмонтоні, Алта. одну цілорічну передплату.

Ст. Янчук в Мус Джо, Саск. одну цілорічну передплату.

Б. Бучовська і М. Угрин в Коністон, Онт. чотири цілорічні передплати.

Д. Проданик в Коністон, Онт. одну цілорічну передплату.

І. Сорока в Судбури, Онт. одну цілорічну передплату.

С. Крупельницька в Дітройт, Міш. одну цілорічну передплату.

Пріся Гишка в Дітройт, Міш. одну цілорічну передплату.

А. Григорюк в Коністон, Онт. чотири цілорічні передплати.

К. Малофій в Асінібоя, Саск. одну цілорічну передплату.

Травневий Комітет при Відділі Т. У. Р. Дім в Кенора, Онт. сімнайцять цілорічних і три піврічних передплати.

Марія Шандро в Келґари, Алта. три цілорічні передплати.

Анна Шарабура в Салт Сейнт Мері, Онт. одну цілорічну передплату.

Марія Флічук в Гемтремк, Міш. одну піврічну передплату.

Мотря Онищенко в Канора, Саск. одну цілорічну передплату.

Марія Шуляр в Вілінґ, Вест Вірджінія дві цілорічні передплати.

Марія Запоточна в Вікс Бері, Па. одну цілорічну передплату.

Маґдалина Ґерилевич в Ріджайна, Саск. одну цілорічну передплату.

Маланія Мойсюк в Форт Виліям, Онт. три цілорічні передплати.

Анна Попадюк в Шікаґо, Илл. три цілорічні передплати.

Анна Іванюк в Брентфорд, Онт. дві цілорічні і дві піврічні передплати.

А. Бабюк в Доверней, Алта. одну цілорічну передплату.

О. Костиник в Савт Поркюпайн, Онт. пять цілорічних і одну піврічну передплати.

Г. Максимович в Судбури, Онт. одну цілорічну передплату.

Анеля Садовська в Ватерлю, Онт. одну піврічну передплату.

А. Ковальчук в Гемтремк, Міш. три цілорічні і три піврічні передплати.

А. Непюк в Форд, Онт. одну цілорічну передплату.

Іван Хархаліз в Монтреалі, Кве. одну цілорічну передплату.

В. Чапак в Шікаґо, Илл. дві цілорічні передплати.

А. В. Ґрекул в Гемтремк, Міш. одну піврічну передплату.

П. Лулик в Ошава, Онт. чотири цілорічні передплати.

Марія Крас в Ошава, Онт. одну цілорічну передплату.

Марія Петришин в Ошава, Онт. три цілорічні передплати.

Марія Гнатюкова в Шікаґо, Илл. дві цілорічні передплати.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Травневий Комітет, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	$180.85
Відділ Жіночої Секції, Оттава, Онт. (збірка)	49.80
Травневий Комітет, Ріджайна, Саск.	30.05
Травневий Комітет, Трейл, Б. К.	25.85
Укр. Роб. Жіноче Т-во Просвіта, Гемтремк, Міш.	25.00
Травневий Комітет, Енсонвил, Онт.	23.50
Відділ Укр. Роб.-Фарм. Дім, Коністон, Онт.	23.00
Марія П. Тересьо, Ленюк, Алта. (з кош. забави)	16.00
Травневий Комітет, Корбін, Б. К. (збірка)	16.00
Марія Гнатюкова, Шікаґо, Илл. (збірка)	12.75
Катерина Лукаш, Оба, Онт. (збірка)	12.00
Т-ки передплатниці, Акрон, Оґайо (з забави)	10.53
Травневий Комітет, Ошава, Онт. (збірка)	10.35
Галя Марцінів, Ґлендейл, Кал. (збірка)	10.25
Павліна Олшевська, Венкувер, Б. К. (збірка)	10.00
Відділ Жіночої Секції, Портедж ла Прері, Ман.	10.00
Марія Шандро, Келґари, Алта. (збірка)	6.85
Анна Іванюк, Брентфорд, Онт. (збірка)	6.25
О. Костиник, Савт Поркюпайн, Онт. (збірка)	5.50
Марія Флічук, Гемтремк, Міш. (збірка)	5.25
Павліна Смеречинська, Вікс Бери, Па. (збірка)	5.00
Марія Онішенко, Канора, Саск. (збірка)	5.00
Софія Ріпка, Брул Майнс, Алта. (збірка)	4.50
Гелена Мельник, Лос Енджелес, Кал. (збірка)	4.00
Марія Шуляр, Вілінґ, Вест Вірджінія (збірка)	4.00
В. Мачушак, Порт Артур, Онт. (збірка)	4.00
Анна Гоголюк, Ді Пес, Ман. (збірка)	3.75
Анна Шарабура, Салт Сте. Мері, Онт. (збірка)	3.65
Гелена Максимович, Судбури, Онт. (збірка)	3.50
І. Марковський, Киркленд Лейк, Онт. (збірка)	3.50
Н. Книш, Медісін Гет, Алта. (збірка)	3.50
М. Коропчук, Конавт, Онт.	3.00
К. Новаковська, Дітройт, Міш. (збірка)	2.50
Р. Стефанишин, Вілінґ, Вест Вірджінія (збірка)	2.50
Анна Корман, Кемсак, Саск. (збірка)	2.00
М. Войтюк, Монтреал, Кве. (збірка)	2.00
М. Андрусяк, Шікаґо, Илл. (збірка)	2.00
З весілля в Г. Торока, Монтреал, Кве.	2.00
А. Кушнір, Ред Пес, Б. К.	2.00
М. Дерій, Кіноґама, Онт.	1.83
Настуня Гаврилів, Міннеаполіс, Мінн. (збірка)	1.75
С. В. Китюк, Гемтремк, Міш. (збірка)	1.75
П. Строїч, Ред Пес, Б. К. (збірка)	1.50
Ґео. Доничук, Лакпорт, Ман. (збірка)	1.50
Дора Біньовська, Форт Виліям, Онт. (збірка)	1.50
А. Кузик, Тіммінс, Онт. (збірка)	1.50
А. Бабюк, Доверней, Алта. (збірка)	1.50
Н. Дерпак, Асінібоя, Саск.	1.50
А. В. Ґрекул, Гемтремк, Міш. (збірка)	1.00
І. Ратчук, Смоки Лейк, Алта. (збірка)	1.00
Галя Шабатовська, Форт Виліям, Онт.	1.00
Д. Скакун, Брітанія Біч, Б. К.	1.00
А. Мостецька, Вунсакет, Род Айленд	1.00
Марія Ребрина, Верміліон, Алта.	1.00

Юрко Біловус, Макінак, Ман.	1.00
К. Малофій, Асінібоя, Саск.	1.00
Юлія Поцілуйко, Пойнт Ен, Онт.	1.00
Дора Сеньков, Тіммінс, Онт.	1.00
А. Аноніймук, Торолд, Онт.	1.00
В. Хома, Іст Шікаго, Інд.	1.00
Никола Флічук, Амазон, Саск.	1.00
А. Ковальчук, Гемтремк, Міш.	1.00
Гелєна Гоменюк, Форд Ситі, Онт.	1.00
А. Непюк, Форд Ситі, Онт.	.75
Травневий Комітет, Кенора, Онт. (збірка)	.60
Анна Войвітка, Вох, Алта.	.50
В. Матейчук, Горнпейн, Онт.	.50
Григорій Осташ, Сенляк, Саск.	.50
Марія Шабага, Лапорте, Саск.	.50
Никола Брик, Комберленд-гавз, Саск.	.50
М. Мардал, Кетирн, Алта.	.50
Г. Лукіян, Ді Пес, Ман.	.50
М. Вілфлінзідор, Престон, Онт.	.50
І. Гирський, Гемилтон, Онт.	.50
А. Садовська, Ватерлю, Онт.	.50
О. Маляш, Судбури, Онт.	.50
Анна Драпака, Веґревил, Алта.	.50
М. Аламбець, Окно, Ман.	.50
Маланія Мойсюк, Форт Виліям, Онт.	.50
Анастазія Броніцька, Салт Сте. Мері, Онт.	.50
Параска Максимюк, Ошава, Онт.	.50
Стела Галущак, Октопус, Онт.	.50
Остап Каламунєцький, Монтреал, Кве.	.50
М. Вакалюк, Белвю, Алта.	.50
Марійка Вакалюк, Белвю, Алта.	.50
М. Романович, Кимберлей, Б. К.	.50
П. Стецій, Кенора, Онт.	.50
Антін Кучер, Вінніпеґ, Ман.	.50

СЛІДУЮЧІ ТОВАРИШКИ І ТОВАРИШІ В ВІННІПЕҐУ, МАН. ЗБИРАЛИ І ЖЕРТВУВАЛИ В МІСЯЦЮ ТРАВНІ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ":

Центр. Комітет Жіночої Секції, Вінніпеґ	$75.00
Евдокія Рейлян, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	15.00
Юлія Дереворіз, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	4.50
М. Чайковська, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	3.25
Марія Навізівська, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	3.00
А. Швалюк, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	2.75
Марія Борейко, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	2.70
Марія Кропівська, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	2.50
Марія Федірчук, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	2.50
Марія Комар, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	2 25
А. Бричка, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	2.25
Л. Гаврилюк, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	2.10
Н. Ухач, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	2.00
М. Адамс, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	2.00
Ф. Мокрій, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	2.00
Ева Грицик, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	2.00
Катерина Лобай, Вінніпеґ, Ман.	2.00
А. Пастух, Вінніпеґ, Ман.	2.00
К. Клизуб, Вінніпеґ, Ман.	1.75
Юлія Турчин, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.50
В. Проскурняк, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.50
Евдокія Франчук, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.45
Текля Вертепна, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.25
П. Попович, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.25
Марія Хоміцька, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.25
Анна Гаврищак, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.25
М. Тхір, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.25
Ю. Ґаврилюк, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.20
А. Ковцун, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.10
Анна Пруська, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.00
М. Виноградова, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.00
О. Бриґадир, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.00
В. Соколовська, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.00
Ева Степанюк, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.00
К. Поворозник, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.00
К. Мончаковська, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Анна Мойсюк, Вінніпеґ, Ман.	1.00
А. Новіцький, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Марія Кузик, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Анна Змійовська, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Михаліна Пилипас, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Анна Пастернак, Вінніпеґ, Ман.	1.00
К. Гармацій, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Анастазія Сидор, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Ю. Оріська, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Анна Сенишин, Вінніпеґ, Ман.	1.00
А. Мальована, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Марія Мурмило, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Р. Топоровська, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Галя Бойд, Вінніпеґ, Ман.	1.00
А. Ґжибаковська, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Тион Букита, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Анна Хвалібоґа, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	.85
М. Карпинка, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	.75
В. Кульчицька, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	.75
М. Гоцуляк, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	.75
Марія Бара, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	.75
А. Вуйцік, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	.65
П. Гладка, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	.50
Софія Тальніков, Вінніпеґ, Ман.	.50
Марія Злота, Вінніпеґ, Ман.	.50
А. Бобовська, Вінніпеґ, Ман.	.50
М. Мандяк, Вінніпеґ, Ман.	.50
Ґ. Дрогинич, Вінніпеґ, Ман.	.50
Юлія Остафійчук, Вінніпеґ, Ман.	.50
Р. Вальчишин, Вінніпеґ, Ман.	.50
Галя Бойко, Вінніпеґ, Ман.	.50
П. Липка, Вінніпеґ, Ман.	.50
Явдоха Паніщак, Вінніпеґ, Ман.	.50
Анна Сисак, Вінніпеґ, Ман.	.50
Олена Соколовська, Вінніпеґ, Ман.	.50
Федора Сивак, Вінніпеґ, Ман.	.50
К. Конотопенко, Вінніпеґ, Ман.	.50
Катерина Гаврищак, Вінніпеґ, Ман.	.50
Ю. Михайловська, Вінніпеґ, Ман.	.50
В. Семенюк, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	.30
Анна Петрушка, Вінніпеґ, Ман.	.25
М. Судома, Вінніпеґ, Ман.	.25

Разом з Вінніпеґу ... $180.85

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий журнал для Жінок-Робітниць
Орґан Секції Жінок-Робітниць при Стов. У.Р.Д.

Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня міститься в Українськім Робітничім Домі, на вуглі вулиць Прічард і МекҐреґор у Вінніпеґу.
М. Попович, секретар.

Передплата виносить: на рік $1.50; на півріk 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of U.L.F.T.A.

Printed and published by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba.
M. Popovich, Secretary.

Subscription: per year $1.50; six months 80c
Singe copy 10c

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, 15. липня 1925. Ч. 14.

Цікавимося цілим світом.

З першого числа наш журнал поставив собі за завдання освідомляти широкий загал працюючого жіноцтва і це, що не набули наші товаришки в школі через незавидну долю дочок пролетарської кляси, "Робітниця" повинна доповнити. Оскільки це завдання наш журнал виповнів, можуть судити самі читачки. Наша редакція цілий час докладає всіх старань, щоби матеріял в "Робітниці" був найцікавіший, найприступніше написаний і приніс як найбільше користи.

Ось, час від часу ми подаємо портрети славних людей. Свого часу помістили ми були портрет світової слави письменника Анатоля Франса, потім найбільшого американського письменника Антона Сінклейра, в цьому числі подаємо фотоґрафію одного з найславніших вчених Каміля Фламаріона, що недавно помер і що ціле своє життя посвятив на досліджування небесних світил. Теж подаємо в цьому числі виразнішу фотоґрафію норвежського дослідника Роалда Амундсена.

Чому ми це робимо? Що маємо ми спільного з цими людьми, що знайомимо наших читачок і читачів з ними? Спільного дуже багато. Перш усего це люде науки, люде, яких імена відомі всім освіченим людям цілого світа. І ми хочемо бути теж освіченими. Хочемо, щоби широкий загал українського робітництва й фармерства знав про всі визначні події в цілому світі з области науки, клясової боротьби і так далі. Хочемо, щоби товаришки і товариші дійсно багато користали з свого журналу і одержували постепенно дійсну, всесторонню освіту. Коли дещо нашим читачкам або читачам неясно з прочитаних статтів, то хай не соромляться, а спитають листовно нас, а ми дуже радо пояснимо на сторінках журналу і з цього буде користь теж для инших читачок. І коли так зробите, то підтвердите, що вам дійсно цінна наука і ви прагнете глибокого знання.

Нема чого соромитися товаришки і товариші! Коли ви хочете щобудь спитатися — питайтеся! Ми все радо пояснимо.

Теж в найближчих числах "Робітниці" заводимо новий розділ: "Що чувати в світі" і в ньому буде друкуватися півмісячний огляд всіх важніших подій в світі.

Ми не замикаємося в тісному гуртку! Ми живемо одним духом й життям пролетарської кляси цілого світа і цікавимося цілим світом!

Найпотрібніші вказівки для орґанізації.

(Обовязково перечитати у відділах Жіночої Секції.)

Кожна орґанізація повинна скликувати при кінці або на початку кожного року Загальні Річні Збори. Орґанізація має своїх урядників в заряді і ріжних комітетовців, котрі на кожних реґулярних зборах здають звіт зі своєї діяльности (від зборів до зборів), але на Загальних Річних Зборах ці самі урядники і комітетовці мають здати перед всім членством загальний цілорічний звіт, як з матеріяльної, так й моральної сторони.

Справу про скликання Загальних Річних Зборів треба обговорити перш усего на ділових зборах, хоч один місяць наперед, секретар повинен написати оголошення або повідомити всіх членів картками. На Загальні Річні Збори повинні обовязково прибути всі члени.

ОБОВЯЗКИ УРЯДНИКІВ ЧЛЕНІВ ЗАРЯДУ.

Голова орґанізації повинен приготовити коротеньку промову на Загальні Річні Збори, в якій має предложити перед членством всі добрі та злі сторони цілорічної орґанізаційної праці, подати причини недостач, які мали місце підчас його урядування.

Секретар-скарбник повинен виготовити правильний і ясний звіт зі всіх фінансів, які напливали до каси, розходи, як також стан добре і не добре стоячих членів.

Секретар рекордовий повинен виготовити звіт і представити перед членів: скільки відбулося звичайних рекулярних зборів, масових відчитів, свят, пікніків, забав і инше.

Контрольна комісія повинна наперед переконтролювати книжки і посвідки секретаря-скарбника і на Загальних Річних Зборах по звіті секретаря-скарбника доказати, чи звіт правильний чи ні. Всі урядники повинні мати виготовлені звіти наперед та подати до кожного звіту свої пояснення.

Перед Загальними Річними Зборами Заряд відділу повинен обовязково мати спеціяльне засідання, на якім повинен обговорити деякі важніші справи що до переведення Загальних Річних Зборів та виготовити спеціяльну програму.

Програма повинна бути, менше більше, ось такого змісту:

1. Отворення зборів і вибір президії.
2. Плачення залеглих вкладок.
3. Принимання нових членів.
4. Звіти урядників і контрольної комісії.
5. Освітні справи.
6. Орґанізаційні справи.
7. Ріжні справи.
8. Вибір нового заряду, контрольної комісії і инших комітетів.
9. Загальна дискусія.
10. Внески на замкнення зборів.

Цю програму по отворенню зборів мається предложити членам, а члени, коли будуть уважати за відповідне, можуть програму приняти в цілости, додати до неї свої поправки, або щось й викинути.

ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНІВ.

На кожних Загальних Річних Зборах вибирається нових урядників до Заряду. Отже члени повинні уважати, щоби до Заряду вибирати найздібніших членів. Від урядників залежить розвій орґанізації і на це треба звертати пильну увагу. Не треба дивитися на те, що той, або той член є мені знайомий, разом мешкаємо, але дивитися на те, хто здібний виконувати роботу.

Взагалі члени повинні забирати слово до кожної точки, піддавати свої думки, вносити внески, та голосувати, або "за", або "проти".

Це все, що до Загальних Річних Зборів. Тепер приступимо до масових мітінґів.

МАСОВІ МІТІНҐИ.

Коли ми маємо свої ділові збори (бизнесовий мітінґ), то на цих зборах можуть бути присутними лише самі члени відділу. На цих зборах обговорюється лише свої справи — справи, які дотикають лише тих членів, що належать до відділу. Але коли ми влаштуємо масові збори, то вже сама назва "масові" говорить

нам, що на таких зборах мається рішати про справу ширшого характеру, бо на них має право зайти кожна людина, а не лише самі члени орґанізації.

Коли-б ми хотіли вживати чистої української мови, то можемо замісць слова "мітінґ" уживати слово — зібрання, віче, (масове зібрання, масове віче.) Але слово "масове" також не наше. Це слово із латинського, що на нашій мові буде означати "багато". Слово "мітінґ" із анґлійського слова "міт" (зустріч). Та на цім ми не повинні сушити собі голови. Ці слова міжнародні, які уживають більшість народів, а для нас вони також найбільше популярні.

Масові мітінґи можуть бути ріжні: масовий протестаційний мітінґ, на який скликається маси народу, щоби протестувати проти когось; масовий пропаґандовий мітінґ, пля поширення пропаґанди; масовий орґанізаційний мітінґ, для орґанізаційної справи і багато инших.

ЯК ТРЕБА СКЛИКАТИ МАСОВІ МІТІНҐИ?

Ми вже знаємо, яка ріжниця між нашими діловими мітінґами а масовими. Отже тепер поговоримо про те, як ми повинні скликати ці масові мітінґи.

Візьмемо таку справу, як будова Українського Робітничо-Фармерського Дому. Ми цю справу порушуємо перше всего на своїх ділових зборах. Всі члени прийшли до такого заключення, що нам конечно потрібно свого власного дому. Отже ця справа повинна дотикати не лише членів, а широкого загалу українського робітництва й фармерства. Про це ми вже згадували попередно і про вибір комітету та инше вже не будемо повторювати.

Треба, що-б на цей масовий мітінґ ми мали добрих бесідників і голову для перепровадження мітінґу. Голову повинні вибрати члени відділу, як також й бесідників, або призначити їх може Заряд відділу. На масовім мітінґу не повинні вибирати голову, а має він бути назначений з гори тою орґанізацією, яка є ініціятором скликання масового мітінґу.

Бесідники повинні порозумітися між собою, та добре приготовитися зі своїми промовами. голова також повинен приготовитися до вступного слова. Щоби масовий мітінґ був успішний для тої справи для якої він скликаний, треба виробити добрі пляни наперед, та підготовити й своїх власних членів.

Та найважніша справа є та, як заохотити широкі маси на цей масовий мітінґ. Без участи широких мас, мітінґ не може уважатися масовим. Тому треба, щоби кожний член повів аґітацію та заохочував всіх, з ким він лише може бачитися та говорити.

Треба виписати оголошення, та розліпити їх в усіх видних місцях. Оголошення повинні бути написані в такій формі, що-б здалека притягали читачів, та примушували їх читати. Иншими словами — оголошення повинні бути написані в мистецькій формі.

ЯК ТРЕБА ПОСТУПАТИ НА МАСОВИХ МІТІНҐАХ.

Коли думаєте робити збірку на масовім мітінґу, то до цего повинні бути приготовані кількох членів наперед. Збірку треба заряджувати по середині мітінґу, а до збірки повинен промовляти спеціяльний бесідник, пояснюючи докладно справу для якої заряджується збірку.

Це повинен памятати голова, бесідники, а також й всі члени наших орґанізацій.

Голова повинен уважати на те, що-б бесідників ніхто не перебивав підчас промов. Коли трапляється, що хтось перебиває і не звертає уваги на те, що голова просить о спокій — голова має повне право такого "гостя" випросити з галі. Трапляється часом й таке, що ви скликали масовий мітінґ в якійсь иншій справі, а це не було до смаку ворогам робітників і вони счинили на галі крик. Коли в такім випадку не можна направити справи — голова повинен закрити мітінґ.

Кожний присутний на мітінґу має право ставити питання, коли голова проголосить, що більше нема бесідників. Але такий присутний має звертатися зі своїми запитами до голови. Найліпше, щоби по скінченню помов бесідників голова спитав всіх тих, що мають питання і передав їх разом бесідникам, а бесідники по черзі відповідали-б на кожне питання.

По питаннях можуть бути дискусії і дебати, коли цего справа вимагає. Про це повинен знати голова і бесідники та поступати так, як вигідніше для орґанізації.

Про дискусії і дебати на слідуючий раз.

М. Чміль.

Смерть болгарських борців за волю.

Болгарія залита кровю. — Поверх двайцять тисяч трупів робітників, робітниць, фармерів і фармерок. — Суд над невинними. — Присуд смерти. — Прощання з рідними. — "Я невинен, але від комунізму не відрікаюся!" — Останнє слово прокуратора. — Шибениця. — "Кате! Вішай добре!" — Невдоволення публики. — Нові арешти.

КРІВАВА ВЛАДА ПРОФ. ЦАНКОВА.

Болгарія, це невелика держава на Балканському півострові, що граничить з Сербією (тепер Югославією), Румунією та Грецією. В 1923 році насильно захватили там владу крайні патріоти-фашісти на чолі з професором Цанковим. З того часу править Болгарією буржуазія при помочі офіцерства.

Болгарським працюючим масам ця буржуазна влада дуже не до вподоби, бо надто поневолює та використовує їх. Великі податки, заборона робітничої й фармерської преси, заборона клясових орґанізацій, арешти за слово правди — все це на денному порядку в Болгарії.

І ось, в квітні 1925 року, коли в головному місті Болгарії Софії, хоронили вбитого невідомими людьми ґенерала Ґеорґієва, всі міністри та ґенерали зійшлися до церкви-собору. І в тій хвилі, як вони були в соборі, вибухнула бомба, завалила частину собору та повбивала більше сотні визначних представників влади і членів буржуазної кляси, а багатьох ранила. Сам професор Цанков вийшов ціло.

Засудженим на смерть читають смертний присуд.

З лівого боку видко двох попів, за двома жовнірами поковані (з ліва на право): Загорський, Коєв, Фрідман.

Хто підложив в соборі бомбу, невідомо, але буржуазія звалила всю вину на комуністів. Почалися масові арешти, розстріли без суду, катування, палення цілих сіл. Десятки тисяч робітників, робітниць і фармерів та фармерок опинилися в тюрмах, хоч ніякої провини ніхто не міг доказати їм. Болгарія була залита кровю. Чужоземні кореспонденти, які перебували в той час в Болгарії, кажуть, що досі вбито поверх 20 тисяч робітників і фармерів. Убивали перш усього членів і членкинь Комуністичної Партії Болгарії, хоч комуністи ніколи **не признають в своїй боротьбі поодиноких убійств,** терору на поодиноких ворогів. Комуністи є ворогами такої боротьби і цілком певно не мали нічого спільного з бомбою в софійському соборі. Але буржуазна влада не хотіла й слухати про це. Вона була рада, що може нищити кращих борців працюючих мас і затопила кровю цілу Болгарію.

СУД НАД НЕВИННИМИ.

Тисячі робітників і фармерів були розстріляні і замучені без ніякого суду. Але деяких поставили перед суд. Болгарських комуністів — адвоката Марка Фрідмана, робітників Коєва, Каскалова, Камбурева і сторожа собора Загорського буржуазна влада обвинувачувала в тому, що це вони підложили бомбу в соборі і поставила їх перед суд. Ніяких свідків ані доказів не було. На суді всі обвинувачені заявили, що нічогісінько не знали про бомбу і як комуністи — признають тільки масову соціяльну революцію, а не поодинокі терористичні акти — убійства.

Але суд, зложений з трьох полковників і урядового комісаря — не зважаючи на ніщо, засудив Фрідмана, Коєва і Загорського на кару смерти через повішення. Фрідман домагався розстрілу замісць шибениці і сказав:

— Я можу прямо дивитися смерти в очі.

Але йому відмовили це бажання.

Один кореспондент так описує дальші події в закордонній пресі.

ПРОЩАННЯ З РІДНИМИ.

Виконання присуду було назначено на 27. травня 1925 р. на 8 годину рано. Прощання засуджених з рідними — з матерями, з жінками, з дітьми — було ще два дні перед повішенням. Рідним і близьким товаришам буржуазна влада не хотіла сказати, в який саме день стратять їх найблищих. Описати сцену прощання — неможливо. Це була страшна сцена. Але навіть буржуазні ґазети мусіли признати, що засуджені вели себе по геройськи, спокійно.

НА ПЛОЩІ СМЕРТИ.

Буржуазна влада навмисне хотіла, аби смерть комуністів бачили широкі маси народа. Жандармерія силою гнала людей навіть з подальших околиць Болгарії.

Виконання присуду назначено на 8-му годину ранком. Засуджених розбудили в 6-ій рано. Адвокат Фрідман цілковито спокійний. Помився, як звичайно, поснідав. Жінка засудженого робітника Коєва прийшла ранком з дітьми до тюрми, щоби попрощатися раз на все з найдорощим чоловіком. Але її не дозволили. Сказали — запізно...

На широкій площі за містом Софією — поверх 50 тисяч народу. Напереді буржуазна публика, спокійні, ситі, задоволені люде і роскішно одіті дами. Всі прийшли полюбуватися... А позаді силою пригнані маси робітництва й фармерства, для яких смерть комуністів повинна бути пострахом.

По середині площі три шибениці. Привезли засуджених. В них тяжкі кайдани на руках й ногах. Прокуратор сорок мінут читає акт обвинувачення. Марко Фрідман по давньому спокійний. Його товариші долі — Коєв і Загорський стараються не показувати хвилювання. Вони знають, що в цій страшній хвилі на них дивляться очі пролєтаріяту цілого світа.

КАТИ — ТРИ ЦИГАНИ.

З боку стоять кати — три босі, обірвані цигани. Глянути на них і робиться гидко. Жваві американські кореспонденти роспитують:

— Хто вони? Відкіля? Скільки одержують грошей за своє ремесло?

Кати — це досвідчені кати, яких буржуазна влада Цанкова вживає часто. Підчас читання акту обвинувачення, цигани змазують милом петлі, пробують стільці під шибеницею — словом, чи все в порядку.

А з боку — стоять попи. Мовчазні, поважні, з побожними очима.

Піп прийшов "спасати душу".

На нашій картинці видко попа, що почав розмову з Загорським. На право від него стоїть Коєв, ще далі з білим значком X — Фрідман. За їхніми плечима готові шибениці.

Цигани-кати одержали по тисячу левів кожний, — приблизно по 6 доларів. А скільки одержали попи — невідомо.

"СПАСАЮТЬ ДУШУ".

До засуджених приступили попи. Робітник Коєв сказав, що говорити йому нема про що та що вмирає він невинно. Просив тільки щоб дозволили йому побачитися ще з жінкою і дітьми, які находяться десь між людьми на площі. Але і в цьому йому відказали. Сповіди він не потребує.

Загорський був релігійним і не належав до Комуністичної Партії. Він один приняв сповідника.

Марко Фрідман, по походженню Жид. Коли до него приступив рабін, він рішуче попросив його, щоб відійшов від него. А до суддів сказав:

— Я прошу, щоб за мене невинного не мстилися хоч на моїй старій матері...

НА ШИБЕНИЦЮ.

Засудженим зняли з рук і ніг тяжкі кайдани і повели до шибениць. Фрідман йшов певним, бодрим кроком. Їх потягнули за руки кати-цигани, з хитрим обличчям злодіїв, що сміялися засудженим в очі.

Державний прокуратор звертається до засуджених зі слідуючими словами:

— Дозвольте й мені попрощатися з вами та побажати поправитися на другому світі...

(Засуджені відвернулися від него.)

Ці подлі слова знущання прокуратора над засудженими, затямлять собі добре болгарські пролетарі і пролетарі всіх країн.

ВІШАЮТЬ.

Першого вішають робітника Коєва. Він ще кричить з петлею на шиї з підвищення шибениці до 50 тисячної товпи:

— В останній хвилині заявляю, що я невинуватий! Вмираю невинно! З вибухом в соборі я немав нічого спільного...

Циган закинув йому на голову мішок, потім вибив йому з-під ніг стілець і невинна людина повисла. Та мало цього. **Кат-циган підскочив і вхопився руками й ногами за тіло повішеного, щоби краще задушити.** "Такий звірський спосіб в прилюдному вбиванню людей — нечуваний і невиданий" — пише буржуазний кореспондент до пражської ґазети.

Другим повісили Загорського. Цей не сказав ані слова.

Марко Фрідман гордо випростався на підвищенню і твердим голосом промовив до цілої юрби:

— З вибухом бомби немав нічого спільного. Я комуніст, працював в Комуністичній Партії і в цьому не роскаюся!"

Після цього він виймив калитку з грішми, передав їх прокураторові і сказав:

— Ці гроші — для ката.

Коли кат-циган закидав йому на шию петлю, Фрідман з насмішкою замітив:

— Кате, я дав прокураторові для тебе гроші. Вішай добре!

І після сих слів повис...

НЕЗАДОВОЛЕНІ МАСИ.

Тіла повішених висіли три чверти години. Коли росходився з площі народ, то прийшла вістка, що в найблищих днях знову повісять двох робітників засуджених на смерть.

Люде почали негодувати, правда, тихцем, але й це зачули буржуазні шпіони. Таки там на площі почали арештувати кожного, хто хоч словом зрадився, що йому не подобається таке звірське замучування людей, до того невинних.

Найбільше-ж противилися люде тому, що засуджених вішали прилюдно і що насильно гнали дивитися на це тисячі людей.

Мала Болгарія залита кровю. Найкращі сини працюючої Болгарії гинуть тисячами мученичою смертю невинно. Але все має свій кінець... Заговорить колись й робітничий суд. Заговорить напевно...

ВИЙМКОВИЙ МЕТАЛЬ.

Цим металем є звичайна повседневна мідь. Є це чи не найбільш старинний металь і чи не найбільш уживаний. Давно-давно, ще коли почали писати історію світа і народів, мідь була вже знана тодішнім людям. В розкопах Єгипту знайдено мідяне начиння і посудину, яких уживано ще перед будовою пірамід. Промислова вартість міди зростала без перерви через віки, аж до наших днів. Тепер мідь є в кожнодневнім ужитку і прямо не можна думати, як-би можна сьогодня обійтися без міди. І здається, так як мідь була вартісною в давнині, також само буде вона і в будуччині.

Найбільш цікавим є те, що мідь можна знайти майже у всьому. Не тільки є вона в перемішці з усіми иншими металями, але й мінеральні води мають в собі велику домішку міди. Є вона перемішана зі землею, є в соломі, сіні, сирові, мясі, і навіть в людській та звіриннім крові.

ДИТИНА ВИГРАНА НА ЛЬОТЕРІЇ.

В Римі (в Італії) знайдено на одній із прилюдних площ підкинене немовлятко. Віддано його поліції, але небаром зголосилося пять родин, що хотіли взяти дитину за свою. Тому, що була тільки одна дитина і всіх пять родин не можна було погодити, зроблено льотерію. Таким робом одна зі зголошених родин виграла маленьку дівчинку.

НОВІ ЗУБИ В 87 РОЦІ ЖИТТЯ.

В селі Теморкені на Мадярщині живе селянин, що має 87 літ а від 20 літ вже немає ні одного зуба. Тепер виросли йому нові зуби. Кажуть, що буває таке, що між 55 а 70 роком життя виростають зуби і що ті зуби не є властиво нові, лише такі, що давніше з якихось причин не розвинулися.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

"СПРАВЕДЛИВІСТЬ".

I.

У темній кімнаті, без світла
Хора жінка лежить;
Не спить; вона хора, зблідніла
Від муки і болю кричить.
Чоловік (з горя) пішов по доктора,
Котрий прийшов і спитав:
"Що в вас болить, жінко хора?...
Жаль, що я швидче не знав.
Візьміть ви цеє лікарство
І пийте його кожний час;
За моє-ж нічне докторство
Пятнадцять доларів від вас".
Злапавши ці гроші у руки,
За шапку проворно бере;
"Наш доктор" без горя і муки
Веселий до дому бреде.
А жінка знову вмліває,
В гарячці страдає вона;
Вже третю неділю немає
Спокійного й тихого сна.

II.

На вулиці люде (під тином)
Зібрались і шепочуть про щось,
А далі йшли в хату прощатись
З вмерлою... й сльози лив хтось.
А в хаті над трупом холодним
До бога піп грубий взива:
"Молімся святим преподобним...
Покійну прийми без гріха"...

III.

Оттаке нам скрізь співають
Попи, дяки і пани,
Самі-ж себе вихваляють,
Дійсно-ж вони звірі є.
Тут люде без ліків вмірають
Там хто-то із нужди здурів,
А ось піп до бога взиває,
Співає помершому спів — —
Шахрайство, злодійство ми бачим
У всіх сих "щирих батьків".
Вони мають думку песячу
І рвуть нас гірше вовків...
Прийде-ж час, коли їх спитаєм,
За всі ці їх "добрі" діла;
І тяжко, без жалю скараєм.
Шахрайство-ж зруйнуєм до тла!

В МАЙБУТНЄ МИ ЙДЕМ.

По широкому полі
Нашого життя,
Від бою до бою ми йдем
У майбутнє буття.
Кругом нас ще чути
Брязкіт кайдан;
Покищо, — "спокійно"
Пє кров нашу пан.
Та брязкіт заліза
На наших руках,
Плянує — гартує
Бунт — (в наших умах)
І ми всі юрбою
У бою
Ворога бєм.
Падем...
Встаєм...
Й прапор червоний
Побідно несем.
І йдем, таки йдем...

Т. Лановий.
Злучені Держави.

ЗЛОЧИНЦІ.

(Написав М. Синьоовerголець.)

"І день іде, і ніч іде...
І, голову схопивши в руки,
Дивуєшся: чому не йде
Апостол правди і науки!"
Т. Шевченко.

Велика судова саля заповнена ріжноманітною публикою: там — урядовці переглядають ріжні документи, вганяють з одного кута в другий, від одного стола до другого, далі — сторожі порядку, а ще далі — звичайні громадяне, вищої, середньої й "простої" кляси. Деякі з них прийшли свідчити, инші з цікавости, а ще инші прямо тому, щоби дешевим коштом перемучити пару годин нещасливого життя й одурити жолудок...

Зближається година. Ріжні розговори між публикою почали втихати. Урядовці заняли свої позиції, адвокати коло своїх бюрків обчислювали вчорашні і нинішні зарібки, записуючи їх в своїх нотатках. Стенографи потягалися й широко розявляючи рота, позіхали. Пресові кореспонденти вже мали списані ріжні вирішення справ й відсилали їх до преси ще перед судом, але самі сиділи далі й випрацьовували матеріял з завтрішньої росправи, до слідуючого числа.

Ось вже всі почали оглядатися назад. Сторожі порядку, випростувавшись, стояли як тички.

— Просять всіх встати! — рознісся голос найстаршого.

Всі встали.

До салі ледви всунувся високий й товстий, сивоволосий чоловік — суддя.

Урядовці посідали. Вищий урядник махнув рукою на публику й вона теж тихенько й смирненько подалася на свої крісла.

Суддя переглядав справи, писарчуки бігали довкола него, а адвокати чіхали свої лоби.

— Іван Гречковус!

— Зараз, — відозвався управитель.

До салі введено робітника, не дуже зле одягненого.

— Ваше імя і назвиско?

— Іван Гречковус.

— Літ?

— Тридцять пять.

— Заняття?

— Простий робітник.

— Проти вас є оскарження, що ви були вчера п'яні й напастували людей на вулиці. Чи признаєтеся до вини?

— Я нічого не памятаю.

— Пять днів арешту, або пятку кари!

— Годжуся заплатити.

Іван заплатив й вийшов.

— Катерина Дрожак!

— Зараз.

Введено Катерину. Жінка середнього віку, гарна, але дуже марна і знищена. Вона дрожала, а в очах видко було сльози.

Публика з вищої верстви, шептала між собою та сміючись показувала на її бідненьке одіння. Але Катерина не бачила, ані не чула тих розмов і насмішків. Вона нічого не чула, не бачила! Жаль огортав її вже скалічене серце, а очима хоч-би була глянула на публику, то не могла. Вони нічого не бачили! По тілі пересувалося щось то холодне, то тепле, а змарніле лице було огорнене соромом. Між працюючою клясою можна було зауважити глибоку симпатію до Катерини.

— Ваше імя і назвиско?

— Катерина Дрожак.

— Замужна?

— Так.

— Де чоловік?

— Десь виїхав до роботи вже шість місяців й чутки нема про него.

— Маєте діти?

— Шестеро.

— Хату маєте?

— Та звідки я можу мати свою хату, як мій чоловік ще ніколи не виробив навіть шість місяців коло одної роботи, а все...

— Що то ваш чоловік, п'яниця?

— Ні. Мій чоловік добрий і роботящий, любить мене й діти, але роботів нема й тому не...

— Ви задалеко заходите. Це не до річи!

Проти вас є оскарження, що дня 25-го лютого ви вкрали в склепаря пана Родного матерію вартости пять доларів. Чи признаєтеся до вини?

— В мене-ж діти, прошу ясного суду! Нема в що вбратися...

— Не до річи! Відповідайте на питання: чи признаєтеся до вини?

— Я-ж відповідаю, що в мене діти, що я немаю їх в що вбрати й чим нагодувати... Я... я... невинувата...

— Досить! — крикнув гостро суддя. — Я не хочу, що-б ви розповідали мені історію свого життя, а прошу відповідати на питання, яке вам ставлю. Зрозуміли?!

— Ви-ж мене самі питали, чи є у мене діти, своя хата, чи мій чоловік лінивий до роботи і я вам на це все хочу відповісти й подати причини так, як вони в дійсности є, а також хочу сказати вам причини моєї присутности в цім величавім будинку. І ось коли я хо...

—Буде! Годі! Чи признаєтеся до вини, — це головне, а ваших балачок мені не потрібно!

Катерина опустила голову, витирала з очей сльози, які чогось випиралися на верх...

— Чи дасьте відповідь на моє питання?

— Я хотіла відповісти, але ви не хотіли слухати, — сказала Катерина й вибухнула голосним плачем.

Між трудовою публикою виринуло замішання, але її придавлено гострим наказом сторожі.

—Ну й що-ж буде? — сказав суддя вже лагіднішим голосом звертаючись до жінки.

Катерина мовчала хлипаючи.

— Відповідаєте, чи ні?

Катерина далі мовчала і голосно хлипала.

— Трийцять днів, сказано раз!

— В мене-ж діти... Хто-ж їх догляне... Я... я хочу їх бачити... не знаю чи живі вони, чи нагодовані... вони-ж мої...

— Чужого не вільно рушати!

— Я відсиджу, але тепер пустіть побачити їх, бо вже цілий день не бачила їх... Вони десь плачуть...

— Трийцять днів, сказано раз!

Катерину взяло двох мущин за руки й вивели...

— Пан Рой!

— Є!

— Прошу блище. Проти вас є оскарження, що ви вчора вечером переїхали своїм автомобілем дівчину Марію Борлок. Чи винуваті?

Пан Рой усміхнувся й покликав свого адвоката.

— Пан Рой їхав помалу й не міг переїхати цеї дівчини. Це хтось инший.

— Варвара Залізняк! Чи ви бачили і можете свідчити під присягою, що пан Рой переїхав Марію Бурлок?

— Так.

— Маєте число авта?

— 45789.

— Чи таке число вашого авта, пане Рой?

—Число таке, але Варвара Залізняк носить окуляри й часом могла помилитися на числі, — відповів адвокат витираючи свої окуляри. Ця справа повинна бути суспендована, бо нема доказів.

— Ви можете відійти, — сказав суддя свідкові. — А ви — звертаючись з посмішкою до пана Роя — йдіть також до дому. Справа скінчена.

— Василь Рунаш!

Привели.

— Імя і назвиско?

— Василь Рунаш.

— Заняття?

— Безробітний.

— Чи ви спали на сходах помешкання пана Вакера?

— Так.

— Чого ви поночі залазите під чуже помешкання?

— В мене нема грошей, нема роботи й я мусів....

— Признаєтеся до вини?

— Признаюся, що спав...

— Це є соромом для нашого міста. Такий гарний чоловік, як ви, здоровий й волочиться попід чужі помешкання...

— Та що я цему винен? Я немаю робо...

— Досить! Трийцять днів!

— Дякую.

Його взяли за руки, а він лише посвистував.

— Денис Кріс!

Між робітничою публикою велике напруження. Всі звернулися в ту строну, відкіля виводять. Нарешті Денис Кріс. Чоловік молодий, середнього росту. Увійшовши, він з усмі-

шкою глянув на публику. По його обличчю можна було зауважити, що він був повний життя і надій на ліпше завтра. На лиці не було видно смутку, а на серці туги. Лише очі горіли дивним вогнем та хитро спостерігали все кругом себе.

Ставувши обличчям до судді, він раз-ураз кидав очима на публику, яка в більшости витало його тихцем та слідила за його рухами.

— Ваше імя і назвиско?

— Денис Кріс.

— Літ?

— Тридцять сім.

— Жонатий?

— Так.

— Маєте діти?

—Двоє.

— Заняття?

— Безробітний.

—Проти вас є оскарження, що ви дня 6-го січня промовляли на вічу й підбурювали спокійну публику. Чи признаєтеся до вини?

— Ні.

Прокуратор встав й почав вичитувати цілий ряд оскаржень проти Дениса. Покликувано свідків за свідками й всі вони зізнавали, що промова Кріса була серйозна й підбурююча.

Денис був цілковито спокійний і лише деколи звертав увагу на деяких свідків та записував на папір.

— Чи маєте оборонця-адвоката? — спитав прокуратор.

— Ні.

— Чому не постаралися?

Українська Робітнича Діточа Школа при відділі ТУРФДім в Беверлей, Алта., з своїм учителем т. Д. Мойсюком.

— Раз, що немаю грошей, а друге, що хочу самий обороняти себе, коли це можливо в цім суді.

— Свідків маєте?

— Та що мої свідки поможуть мені в вашім суді? Судіть, як знаєте, я в ваших руках.

— Отже бачите, — сказав прокуратор — він признається до вини. Зізнання свідків є правдивими і на підставі цих зізнань, я в імени справедливости — домагаюся для цего небезпечного злочинця як найгострішої кари.

—Чи маєте ще що сказати? — спитав суддя Дениса.

— Я-ж сказав, що я невинен.

— А чому ви виголосили таку підбурюючу промову?

— Вона не була підбурююча. Я говорив до безробітної публики й вказував на причини безробіття й на лік, як цего безробіття можна позбутися. Я не підбурював їх, а гасив їхнє обурення, вказуючи на те, що не боротьбою з поодинокими особами ми зможемо покінчити з нуждою, а свідомою й інтеліґентною боротьбою проти цілої будови нинішнього суспільства.

—Хто-ж намовив вас так говорити?

— Мене ніхто не намовляв, а заставила мене ваша система. Ваш спосіб продукції і дистрібюції, ваші порядки і несправедливість зробили з мене, просто неграмотного — оратора, свідомого члена своїх інтересів, бунтаря, волоцюгу й злочинця по вашому.

— Та ви за далеко зайшли! — перервав прокуратор. — Я запитав вас хто вас намовив так говорити, а ви про якусь систему і продукцію говорите. Ви говоріть коротко і ясно: хто намовляв вас так говорити й чи признаєтеся до вини?

— Коли ви обмежуєте мені мою промову, то я відмовляюся більше говорити. Я не хочу просити у вас милосердя до себе і своєї голодної родини, бо у вас такого нема.

— Браво! — рознеслося між працюючою публикою, але це скоро втихомирила сторожа порядку.

Денис почувши "браво" від своїх товаришів, хотів говорити далі, але його прокуратор спинив.

— Ви можете мене судити тепер сміло, без милосердя, бо тепер ваше право. Але затямте

собі, що ані ваша кара, ані нужда моєї родини, не заставить мене склонити покірно голову перед вами. Поки будуть багаті і бідні, доти я буду бунтарем і буду боротися проти зла, аж до самої домовини. Я не можу поправитися, бо ваша система не поправляється. Тому судіть строго і безмилосердно!

Це були останні слова Дениса.

— Три роки тюрми! — був засуд.

На салі, між публикою, заворушення, а жінка Дениса вибухла голосним плачем.

Вони обоє так любилися, ділились злом і добром, веселістю і смутком, вони так гаряче любили своїх маленьких діточок, а тепер... Хто-ж їх розвеселить, хто-ж нагодує, хто-ж пригорне до свойого батьківського серця?... Голодова смерть! А "поважніші" будуть поглядати на неї, як на жінку злочинця-кримінальника..

Коли його держали попід руки сторожі, щоб забрати до тюрми, вона (жінка) прискочила до нього й ридаючи цілувала його.

— Я... не пущу тебе... ти мій!...

Сторожі відтягнули її силою від любого чоловіка, а його повели...

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Денис глядів через маленьке віконце: там — їздять, там — ходять, грають, там — роскішне, гуляще життя, а там — позаді ресторанів — бідні витягають з помий шматочки мокрого недоїдженого хліба.

І так з дня на день ті самі картини.

І день іде, і ніче іде...
І, голову схопивши в руки,
Дивуєшся: чому не йде
Апостол правди і науки!...

ДИКУНИ-ЛЮДОЇДИ.

В самому осередку Австралії находиться пустиня, не дуже то велика але дуже непривітна і недоступна. Її зовуть Великою Пустинею через те, що дотепер ледви декількох людей відважились зайти в глиб того краю і ніхто не знає точної її величини. Знають тільки, що вона обіймає около пятьсот анґлійських миль поперек.

Ця пустиня є справжнім чудернацьким краєм. Рослини, звірята і люде, які живуть в цій пустині є всі немов вибриками природи. Одна рослина, приміром, росте там на скалі де є ледви одробина землі. Але рослина розростається дуже велика і замісць листя у неї є самі колючки, попереплітувані в неладі і дуже густі. Птахи чи комахи коли замотаються в цю рослину, мусять там погибати, бо ніяк їм видістатися з тих колючок.

Дикі звірі там теж немов виродки, немов нащадки давніх-давніх звірів, які перевелися вже цілковито у инших країнах і остали ще мабуть тільки у цій пустелі. Там самиця зі ссавців носить з собою молоді у торбі, що є на її череві, і то не лише самиці канґуарів, але майже всі инші. Канґуар, який дорослий сягає шість стіп коли стане на задні лапи, родиться у величині доброї фасолі. І всі инші ссавці на цій пустелі приходять на світ дуже маленькими. Усі роди звірів, птахів і комах, які живуть в цій пустині, є незнані ніде инде на цілому світі.

При тому всьому і наш брат-чоловік, який живе там, не може бути инший, як чудернацький. Тільки до того він ще й найгірший з усіх, що ходять на двох ногах. Більш диких і більш гидких людей немає ніде. Попри людожерство, яке у такого рода дикунів є річчю звичайною, ці виродки їдять усякого рода гади, включаючи їдовитих вужів та гусениць, а воду видушують вони з жаб. Ця пустиня знає мало дощу і дикуни мусіли приноровитися до инших способів напоювання свойого орґанізму. Коли у калюжках не стає води і жаба не навинеться під руку, тоді дикун лягає при болоті і обліплює своє черево болотом і в той спосіб він правдоподібно заспокоює спрагу.

Людей їдять вони після смерти, а також убивають дітей. Дитина, яка народиться ще доки її старший брат чи сестра почне ходити, безпроволочно гине з рук свойого батька. Його тіло їдять, а чашку уживають, як горнятко.

Для особистої прикраси ці дикуни вирізують на своїх грудях і на раменах та стегнах довгі поперечні рани. Ті рани вони натирають деревним попелом аж доти, доки на місці ран не повстануть випуклі пруги. Або-ж напускають на рани мурашок і ті гризуть тіло на крайчиках ран аж доки не пороблять рівців. Найбільш дивним є те, що ці дикуни є дуже мало вразливі на фізичний біль. В них відрубування ніг, рук чи пальців є річчю звичайною і все те вони роблять при повній притомности, себто не заморюють себе при тих "операціях". Мають тільки певний рід трави, якою вони здержують уплив крови. Дослідники припускають, що й при відрубуванню костей дикуни уживають якоїсь трави на заглушення болю, але дотепер ніхто не міг того дослідити.

Кілька років тому назад вибрався був у Велику Пустиню доктор Карл Люмгольц, але він не вспів розслідити усього. Цього року вибралася туди експедиція анґлійського ґеоґрафічного товариства, під проводом доктора Тері. Ця експедиція намагається розслідити все, що тільки вдасться, а головно расу отих передісторичних дикунів, яким немає вже на світі рівні. Незадовго тих дикунів може не стати, так як Австралійці сильно вбивають їх і за кожним роком їх стає менше.

"ТАК ПАНЕ, МАЮ ОХОТУ ЗНОВУ ВИЙТИ ЗАМІЖ".

По війні дуже мало вінчань у Франції. Воєнні вдови найшли цікавий спосіб проявити свій намір одружитися вдруге. Носять на середньому пальці лівої руки широкий перстень з чорними і білими пружками. А то означає: "Так пане, маю охоту знову вийти заміж",

ЛЮДСЬКА ДУША І ЗВІРІ.

(Написав Евген Гуцайло.)

Деякі такі інстинктові рухи стали зовсім непотрібні, бо природа навкруги нас змінилася і обставини життя зовсім не ті, що були давно. Всякий чоловік, що виріс в болотняній Бразилії, коли приїде на Україну, то навіть зимою обганяє рукою що-хвилини комарі з обличчя, хоч тоді там ані сліду тих комарів. Кожний селянин, коли впевняє вас, що він нічого не винен, обовязково бється кулаком в груди. Деякі з тих рухів навіть незрозумілі для нас. Приміром, пес, лягаючи спати, обертається навкруг себе два-три рази. Колись його предки жили дико в степах, де треба було витолочити траву, щоб покластися. Тепер пес часто живе в хаті і спить на канапі, де зовсім не треба нічого витолочувати, але він вірний старим звичаям всетаки крутиться. Так само колись в степу запорпував, загрібав свої відходи на те, щоби його вороги не вислідили його по них. Тепер йому того не треба, але він старим звичаєм все ще два три рази порпне задніми ногами; найсмішніше виглядає в нього той рух тоді, коли він те робить в місті на камінному тротуарі-пішоході та навіть не на місці доконаного діла, а вже кілька кроків дальше. Такі рухи, що вже навінть інстинктово непотрібні, називаємо традиціями. До такого бюрократизму належать здоровкання, коли хтось чихає; християнин хреститься при всякій нагоді, чи того треба, чи ні; деякі бесідники й співаки відкашлюють перед тим, як почнуть говорити і т. д.

Це все- не провірювані розумом дотичного творіння рухи, колись потрібні й правдиві, тепер інстиктовні, иноді навіть непотрібні, а на ділі традицийні.

Всі ті рухи були колись передумані, всі мали початок в розумі, в знанні, в душі, і досі ще лишилися складниками душі. Так, звір, як і чоловік, мають інстинктовні вчинки, хоч люде вже деяких позбулися і не виконують їх, а звірі, хоч також вже позбулися багатьох інстинктових вчинків, мають їх ще цілу громаду. Деякі інстинктові вчинки є далеко практичніші, ніж свіжо наново передумані, і такі інстинкти задержуються раз назавжди. До таких належить мій примір з ходженням серединою дороги.

Ми вже бачили, що душа не повстала нараз такою, як є нині в нас, а розвивалася поволі з простої, не зложеної, до що раз складнішої душі. Багато зі старої душі полишилося в нас, хоч обставини життя змінилися, і тягнеться за нами і за звірями, як непотрібний тягар, як сліпа кишка в людини, як сморід за стухлим сиром і навіть дуже часто шкодить в нових обставинах життя. І звірі, і люде не ріжняться в тому розвиткові ані на волос; вони й ми підлягаємо таким самим правилам духового розвитку.

Добрий спостерігач певно бачить те, що людський дух, починаючи від дитини аж до зрілого чоловіка, розивається ступнево. Що він від зера-ніщиці й мізерії може розвинутися навіть до ґеніяльности і ніде не показує яких-будь скоків, а ступеннями йде і йде в гору. Так само ціла знана історія людини показує, що душа людини не була відразу так розвинена, яка вона є нині, а починала свій розвиток від дитинства людства; поверх мілійона років розвивалася поволі і аж в найновіших часах дійшла до того стану, що на йому стоїть нині.

З найстаршої людської доби (еолітичної), з доби щасливого раннього сходу людини, з котрої маємо сліди людського життя, самі його

камінні інструменти показують, що людський дух був на дуже низькому ступневі розвитку. Його мозок з тих часів мав ледве 900 кубічних (шестистінних) сантиметрів обєму. (В людських малп є 500.) І людина довго-предовго держиться на тім низькім степені, бо аж коло 800,000 до мілійона років, як вираховували приблизно деякі вчені.

В пізнішій, тоб-то ближчій до нас добі (палеолітичній), знаходимо зразу ще ті самі знаряддя, але більше видосконалені. В цій самій добі знаходимо знаряддя, зроблені з костей мамута і оленя. На тих знаряддях знаходимо вже малюнки наших трилітних дітей. Це вже була дуже висока штука. Чоловік вже мав розвинений змисл штуки і змисл задержання схопленого враження. Це вказує, що його змисл зору був найкраще видосконалений від инших змислів, а також і те, що він у вільних хвилях не був бездумним, тупим мясом, а грався думками. Знаходимо з того часу різьблені з каменя статуї. Вони дуже примітивні, прості, подібні до тих, що роблять наші діти. Ще пізніше, в тій самій добі, чоловік робить кістяні голки, зазубні з костей з виглядом списа і другі примітивні речі. Мозок людини доходить до 1,200 сантиметрів. В цій добі поступ вже приспішується — як доба людського розвитку тревала, як гадають, лише около 200,000 років.

В ще пізнішій добі, ще блищій до нас (неолітичній), що тягнеться коло 10,000 літ до так званого Христового різдва, чоловік починає плекати домашні звірята, починає сіяти зерно, робити зразу ще камінні, а потім вже й глиняні начиння, плете шнури, мати, точить камені й будує з дерева хати; десь від 2,500 перед Христом починає робити знаряддя з міди, коло 1,800 перед Христом з бронзи, а коло 900 літ перед Христом вже починає витоплювати залізо. Його мозок доходить до 1,500 сантиметрів обєму.

Коли йде бесіда про поступ суспільства, то те ще не значить, що всі люде цілої землі поступали рівночасно. Про це не може бути мови. Може бути мова лише про верхи суспільства. На землі ще довго лишаться дикуни на зразок готентотів і патаґонців ріжних рас. І між нами їх ще багато. Які причини гонили ті верхи суспільства все вгору, про те я скажу дальше. Але отой зріст в гору показує, що людські душі не були відразу так розвинені, як нині. І коли-б душа була чимсь відірвана від тіла, коли-б її вдихував якийсь бог, чи инша сила, то певно вдихнув-би відразу таку розумну душу, як він сам, а не таку дурну, що мусить вчитися мілійони років і ще не дійшла до досконалости. І душа нашої дитини не багато мудріша від телячої, хоч її свяченими оліями мастять. Значить, душа — це природне явище, що підлягає так само змінам, як всі инші матеріяльні явища.

Коли вже саме суспільство показує найвищі верхи і найнищі споди в духовім розвитку, а що людина на ділі є найвищою істотою на землі, то зараз під людьми мусить бути якесь ще нижче суспільство. Тим нищим суспільством є так звані нами звірі. А що розвиток духа не може бути перерваний, то певно найнищі споди людського суспільства мусять сходитися з найвищими верхами звіринного суспільства. І на ділі так воно й є.

Звірі показують таке саме розумування як чоловік в дитячому віці, як дикуни в дорослому віці, і дуже мало нижче від розумування готентотів в Африці. Вони спостерігають, подібно як ми, виконують своєвільні рухи, і, хоч не раз продовженим шляхом, а все-ж таки виконують часто дуже зложену працю, що веде до якоїсь мети. Вони так само, як і ми, вчаться з досвіду, нагадують собі досвідчені пережиття і витягають з них практичні висновки. Розуміють такі речі, що стоять до себе в ріжних відношеннях, і знають, які наслідки виходять з тих відношень. Вони не раз вагаються в своїх вчинках, а це показує, що в них є вибір, є воля. Такі звірі, як пес, дають часто знаки встиду, а це показує, що в них є початки або вже навіть розвинені моральні почування.

В інстинктах сходяться з нами зовсім, а в таких інстинктах, що відносяться до самооборони, плодження і плекання покоління, звірі сходяться з нами цілковито. Вони зміняють інстинкти так само, як ми, скоро ті інстиктовні ділання показуються шкідливими в теперішній добі.

Безумовно, звірі мусіли зробити якийсь поступ в теперішній добі, прилаштовуючись до змінених чоловіком обставин життя. Дехто скаже, що хоч може звірі зробили деякий поступ, то таки не вийшли поза межі звірів. На те можна відповісти, що ані Шевченко, ні Франко,

ані Достоєвський, ні Толстой, ані Ґете, ні Шекспір — всі великі люде не вийшли поза межі роду людини.

А ось недавня світова війна від початку 1914 р. до 1918 р., а далі революційна боротьба дала аж надто багато примірів на те, що люде ще звірі і що звірячі інстинкти пімсти, ненависти, жорстокости, чванькуватости, гордости, заздрости, підступу, ненаситности, взагалі найгірші, найпідліші інстинкти виступають в чоловіка в повній звірячій чистоті. І чоловік навіть не встидається за них, хоч вони бють по лиці людської гідности.

(Далі буде.)

Полет Амундсена на північ.

В минулому числі нашого журналу ми обіцяли дещо обширніше написати про подорож славного норвежського дослідника Роалда Амундсена на півічний бігун. В тому числі ми й подали були маленьку фотоґрафію самого Амундсена, а зараз поговоримо про його полет.

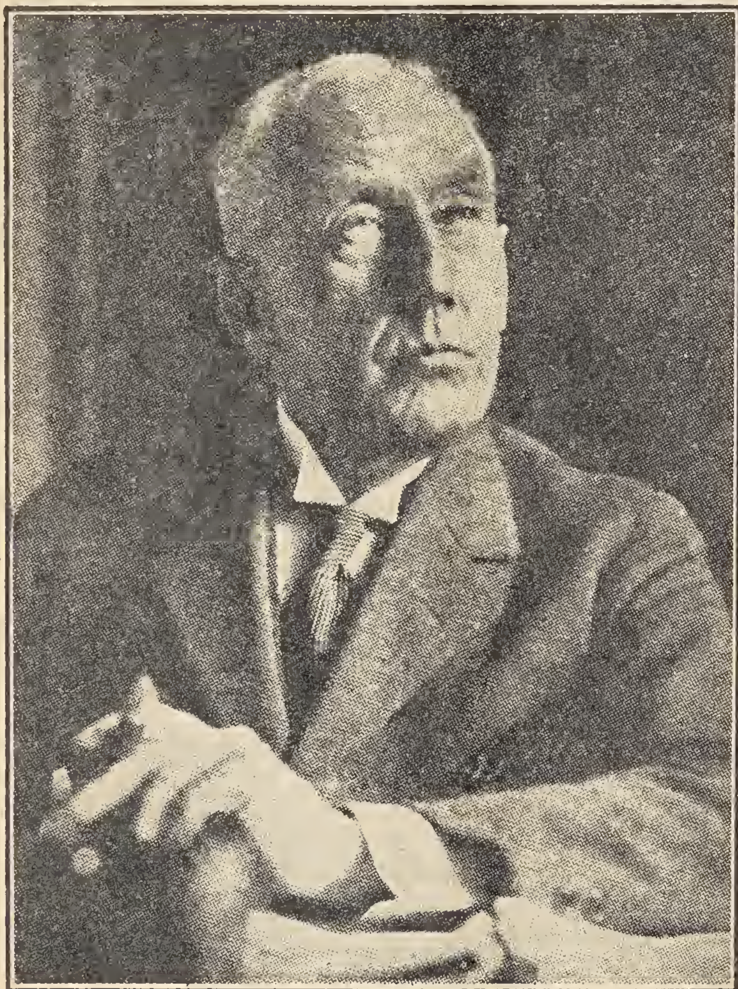

НОРВЕЖСЬКИЙ ДОСЛІДНИК РОАЛД АМУНДСЕН.

Хто з наших читачок і читачів читає анґлійську пресу, той певно знає, скільки шуму наробила подорож Амундсена в цілому світі. Впрочім і "Українські Робітничі Вісти" подавали короткі вісти про цю цікаву подорож. Чим-же вона аж така цікава, що цілий світ пильно слідкував за нею? Ось послухайте:

Ви вже всі знаєте, що наша земля округла. Сушу обливають моря-океани. На самому верху тої земської кулі находиться північний бігун. Приглянътеся поміщеному тут образкові. Це частина земської кулі. Зачеркнені місця, це суша. Ви бачите в долині Европу, на право від неї Азію, вище Америку. Незачеркнені місця, це океани. Там, де сходяться чорні лінії — буде північний бігун. Місце залите чорною плямою — це недосліджені досі місця північного бігуна. Досі там не була ще ані одна людська нога, ані людське око не бачило. І власне Амундсен хотів дослідити ці місця, тому й вибрався туди.

Цікаве на бігуні ще ось що: сонце не сходить там як у нас рано і заходить вечером. Як зійде воно 20. березня (марта), воно залишається на небозводі і повільно підноситься щораз вище, аж до 21. червня доходить до найвищої точки. Потім таксамо повільно опускається і аж 23 вересня заходить. За цих шість місяців на бігуні є тільки день.

Цілком зрозуміло, що й клімат там инший. Це країна вічних ледів. Куди не глянеш оком, скрізь ледяна пустиня. Досі люде думали, що там, під ледами, є земля.

Цікавою прикметою бігуна є те, що там нема часу в такім значінню, як у нас. Коли станути на бігуні в ту пору, як в Лондоні (в Аґлії) є 12-та година в опівночі і станемо лицем до полудня, то коли зробимо крок вперед — будемо мати полудне. Але коли зробимо крок на право, буде шеста рано, крок на ліво, шеста вечером, а крок взад — північ. Це дуже дивне на позір явище полягає в тому, що всі полуден-

ники ,при помочі яких обчислюємо час на землі, сходяться на бігуні (придивіться нашому рисункові), так, що там теоретично сходяться всі часи, а про наш час, яким ми щоденно послугуємося, не можна на бігуні й говорити. Дальшим наслідком тої самої причини є те, що на північному бігуні нема трьох сторін світа — півночі, сходу і заходу. Лишився тільки південь (полудне) і куди тільки кинемо оком в тій ледяній пустелі, завжди дивитисьмемо на південь. Кожний вітер віє від півдня і на південь.

Роалд Амундсен 21. травня 1925 в пятій годині ранком виїхав двома аеропланами з Шпіцберґських Островів, (що лежать на північ від Норвеґії), до північного бігуна. В одному аеропляні летів Американець Лінколн Елсворт та двох Норвежців. Омдаль та Дитрихсон. В другому летів сам Амундсен і два його товариші: Німець Файхт та Норвежець Рісер-Ларсен.

По трьох годинах лету вони зустрінули страшну мряку і вітер і через це їхні літаки з тяжким трудом пробивалися вперед. По осьмій годині вони вибралися з мряки і летіли ще до першої години по півночі, доки незамітили, що запас ґазоліни вичерпався до половини. Тоді рішили осісти. Їхні аеропляни могли осідати так само добре на суші, як і на морі або на гладкім леді і вони почали шукати за пригожим місцем. Але ані гладкого леду, ані суші не було видко. Все кругом було покрите величезною кригою, між якою то там, то тут проблискувалися смужки води, які знову засувалися відламами леду. Вкінці знайдено більші смужки і на одну з них спустився один аероплян, на другу — другий. Перший аероплян зараз-же окружили ледняки і він примерз між ними, другий прийшлося витягати на сусідну кригу, щоб його не здавили маси леду. Оба аеропляни осіли досить далеко один від другого так, що через день одні не знали, що діється з другими а хоч потім побачили себе взаїмно і сиґналізували до себе, то аж по чотирьох днях змогли стрінутися.

На цій мапі бачите частину земської кулі. Осередок її на півночі — це північний бігун. Чорна пляма — це недосліджені ще простори північного бігуна. Точніше про це довідаєтеся з статті, яку тут друкуємо.

Тимчасом в цілому світі затрівожилися. Амундсен повинен був повернути найдалі за кілька днів, а за ним пропав всякий слід. Багато людей думали, що з ним сталося нещастя.

В дійсності — Амундсен і його товариші сиділи в ледяній пустині і не могли рушити ані вперед, ані назад, бо їх аеропляни примерзли до великанських криг, що обложили їх кругом. Смілі дослідники вирахували, що находяться вони у віддалі 160 миль від бігуна та змірили, що під тим ледом, на якому вони осіли, є морська глибина в 12 тисяч 300 фітів. Тому, що один аероплян показався непригідний до вжитку і що не було досить ґазоліни, всі рішили повертати назад одним аеропляном. (Противні вітри в подорожі на північ заставили з'ужити більше ґазоліни, як вони сподівалися).

Однак рушити з місця неушкодженим одиноким аеропляном було неможливо. Цілих три тижні майже кожного дня пробували вони піднестися, але безуспішно. І всі вже думали повертати пішком по леді. Тільки один Німець Файхт заявив, що він залишиться і буде далі пробувати вирвати з великанських криг свій улюблений аероплян.

Аж 15. червня вдалося їм витягнути аероплян на рівніший лід. Тоді забрали з собою тільки найконечніші харчі і найпотрібніший запас ґазоліни і полетіли назад. По 8-ох годинах і 35 хвилинах лету долетіли вони до першої суші — острова Нортістленд, де зустрінули рибацький норвежський корабель, що дав їм в себе приют.

Вістка про щасливий поворот Амундсена і його товаришів облетіла цілий світ і сам Амундсен одержав багато привітальних телеґрам. Хоч його подорож не вдалася, бо недоставало йому ще 160 миль, але все-ж таки він долетів найдаль-

ше, як хтобудь дотепер. В невдовзі думає він знову вибратися туди, аби досягти своєї цілі.

Амундсен твердить тепер, що поміж Норвеґією і північним бігуном **нема суші** і що правдоподібно північний бігун находиться на морю. Підчас лету, з аероплянів можна було заобсервувати простір на 160 тисяч квадратових кільометрів і Амундсен твердить, що між островами Шпіцберґен і бігуном находиться лише маса криги без сліду дальших островів.

Перед трьома тижнями вибралося досліджувати північний острів ще дві експедиції: одна із Злучених Держав, друга з Канади. Яка буде їх доля, про це напишемо в свій час.

СТРАШНІ ЇДОВИТІ ВУЖІ.

Нюйорський зоольоґічний огород одержав недавно тому кільканайцять коробок, в яких було повно вужів. Ця посилка прибула з Полудневої Африки, а вужі були самі найбільш їдовиті. Дотепер тільки дехто з подорожніх далекої Африки час від часу оповідав про цих смертоносних гадів і таким подорожнім мало й вірили, а радше записували їм це в рубрику самохвальби.

Однак коли вчені дослідники побачили той живий товар який прислано з Африки, вони тільки ахнули зі здивування і почухали потилиці. Такої купи їдовитих гадин вони ніколи передтим не бачили в купі і ледви чи коли й чули про їх. В тій колекції були не тільки відомі їм вужі, вже давно охрещені ріжними назвами, але були зовсім невідомі породи, яких їдь не тільки смертоносна, але що гірше, й ліку проти неї немає.

Взяти хочби чорного кобру, який був одним з африканських гостей. Ця гадина не тільки кусає при дотику, але прискає отруєю на віддаль пятнайцяти стіп з такою акуратністю, якій може дорівняти тільки вправлений стрілець. Цим способом кобра засліплює свою жертву, після чого поликає її, коли жертва невелика.

Та найбільш небезпечним і смертоносним оказується стрункий і дуже рухливий мамба. Цей "добродій" такий спритний, що він кидається на жертву зі своєї позиції денебудь на дереві зі скорістю блискавки і ледви чи дає час жертві й бачити свого напасника. Ціла будова цього вужа є одна тверда пружина енерґії і люти. Є він довгий около десять стіп і дуже тонкий і через це спритний. Його рухи дуже трудно слідити чоловікові і через те й небезпека від укушення побільшується.

Досі не винайдено ліку на укушення мамбою. Для цього треба перше видістати отрую вужа, а охотників для такої делікатної операції покищо ще не знайшлось. І африканські жителі, бідні чорні півдикуни, гинуть як мухи від цеї гадини. Около три тисячі осіб річно падають жертвами мамби і в селищах Кафрів немає й одної стежки де щодня не лежали-б трупи.

Майже всі инші їдовиті вужі кусають тільки в певних обставинах і по більшій части тоді, як для них немає иншого виходу. Але мамба є безпардонний і він ніколи не вгаває. Навіть коли він не голодний, хоч попоїсть і поссе крови, він всеодно занимає свою позицію десь на дереві і чигає на дальші жертви. Держиться він дерева при помочі свого тонкого і пружистого хвоста, а тому, що його краска є темно зелена, його майже неможливо заглянути.

Кобра, що прискає отруєю на віддаль пятнайцяти стіп є також невеликим проспектом для африканських тубильців і для принагідних подорожніх. Цей вуж прискає отруєю з такою акуратністю, що девять разів на десять він попадає там де хоче — в очі жертви. Ця отруя ділає застрашаюче і коли не лікувати очей зараз, вони сліпнуть раз на все. Звичайно, до тиждня очі стають твердими і випуклими і такими остають раз на все. Иноді навіть після позірного вилікування, отруя ділає і нищить зір, деколи й після двох років. Характерним тут ще й те, що коли отруя цего вужа висохне вже на якому предметі і здаєсь стала нешкідливою, вона всеодно задержує свою погубну їдь. Але коли таку висохлу отруту змочити довільно водою, вона поволи тратить свою силу.

Цікавим є корм кобри. Його кормлять раз на два тижні. На перший "курс" дають йому пять свіжих курячих яєць, які він ликає цілі. Два тижні опісля дають йому підгодованого щура, якого кобра також ликає цілого. Після такого обіду кобра лежить спокійно цілий тиждень, підчас чого відбувається процес жування того обіду. Жуючі соки у кобри є такі сильні, що лушпа яйця розтоплюється у них за один тільки день.

Є ще багато инших не менш смертельних вужів, але більшість з них є або за повільні, або за великі чи не зґрабні, щоби становити велику небезпеку. Наприклад, так званий бумсленґ, хоч його їдь не менш смертоносна від кобри чи мамби, але мало небезпечний через те, що його зуби є за короткі і за далеко в глибині пащі, щоби ними можна добре вкусити. Инші вужі за грубі для швидкого бігу і від них легко утікти.

ЯК ВИРОБЛЯЮТЬ МОЗАЇКИ.

Ви мабуть бачили коли гарні цвіти чи декоративні рисунки на шклі, не мальовані і не різьблені, а немов виляті разом зі шклом. Таке шкло називається мозаїкою і спосіб виробу такого шкла є річою дуже складною і для нас цікавою.

Робиться його в той спосіб, що уставляють побіч себе велику кількість ріжноколірових шкляних шиб, прямовісно і так, що кінці, які є всі рівні, творять своїми ріжними красками певний десень-квітку чи иншу окрасу. Тоді при помочі великої горячі всі ті поодинокі шиби зливаються в одну велику масу і так творять величезний бльок. Цей бльок відтак ріжуть залежно від потреби, поперек, або скосом, тимсамим вирізуючи багато однакових шкляних десенів. В наші дні цей процес так удосконалений, що прямо немислимо доглянути де саме поодинокі шиби споєні. Пробувано навіть при помочі сильно побільшуючого шкла віднайти рівці, але безуспішно.

Сторінка наших читачок.

БЕРЕЖІТЬ СВОЇХ ДІТЕЙ!

Вінніпеґ, Ман.

Може не всі товаришки погодяться з моєю думкою, все-ж таки я маю охоту висказатися. Одного разу прийшов мій 11-літній хлопець зі школи і росказує мені, що його вчителька в анґлійській школі проголосила дітям, що попівська орґанізація має приміщення у своїм будинку і запрошує хлопців прийти вчитись плавати. І дуже багато зголосилося.

— А чи можу піти і я?

Відповіла я йому, що робітничі діти не повинні заходити в такі місця і більше дещо пояснила йому і хлопець сказав:

— Добре мамо, я не піду.

Але вказав мені на одного хлопця, що той записався і піде, а його родичі належать до робітничої орґанізації, а він сам до молодших С.У.Р.М. Кажу я йому, що не всі люде однаково розуміють, навіть ті, що гуртуються при робітничій орґанізації. І з тим пішов мій хлопчина до школи, а я взяла за перо і думаю написати цих пару слів до Вас товаришки, щоб не пускали Ви своїх дітей плавати до попівських орґанізацій, бо спершу, коби вони затягнули Ваших дітей плавати, а потім придумають щось цікавішого, що дітей заохотить а притім помаленько втягнуть їх ще дальше і вивчать їх там машерувати та як поводитися зі стрільбою, а звичайно малі хлопчики таке люблять. Пізніше, як буде цего вимагати потреба, то вони дадуть їм стрільбу до рук і Ваша власна дитина наставить стрільбу на Вас самих і буде обороняти не клясу робітничу а панську. Я вірю, що таке як купання і плавання є великою потіхою дітям а навіть здорово. Але я певна, що ті, що гуртуються там не дуже клопочуться тим, аби наші діти мали вигоду. Вони тільки заставляють свої сіти на наших молоденьких хлопчиків аби дістати їх до рук і впоїти в них свої доґми.

Отже товаришки, ось недавно розпустили шкільних дітей на літній відпочинок. Тож вважаймо всі, як одна, щоби наші діти використали цей час як найбільше на науку, аби ходили до У. Р. Д. Школи, а мусимо знати і те, що діти потребують і побавитися, то возьмім їх в неділю на пікнік, там є учитель У. Р. Д. Школи, який гарно з ними бавиться на свіжім повітрі. Деколи можна взяти дітей до парку і там побавитися з ними а не пускати їх самих десь на сміття та по "беках" аби фляшки збирали і несли до "стору" за "фаєр-крекерс" а потім ходять попід хати і стріляють людям попід ніс.

Товаришки, звернім всю свою увагу на дітей, якщо хочемо зватися добрими матерями!

Ваша за кращий лад

Ґ. Д.

ЛИСТ УЧИТЕЛЯ З ФАРМІВ.

До нашої редакції надіслав один читач листа свого товариша, який в Европі був студентом університету, пережив війну і перед кількома роками приїхав до Канади та на фармах вчителює. Наводимо цікаві уривки з цього листа:

— "Вбиває мене монотонна атмосфера на відлюддю, бо зріс я в кипучім вирі міського життя. Але проклятї обставини, як Ти кажеш, тримають мене ціпко в зубах нужди і немочі, однак я не нарікаю на себе і борюся з ними понад людські сили. Чи переборю їх, чи вони мене, цего не знаю. Час перемеле все своїм твердим зубом — і мене з'їсть небавом.

Не дивуйся, що так мало пишу, бо мушу сповняти обовязки учителя, щоби заробити на життя. До того часом "люблю" захорувати і полежати якийсь час в ліжку, а душа моя така зболена і перемучена, що аж страшно сказати. Тому не дивуйся мені, бо не моя вина, що з мене зробили люде каліку на ціле життя. Моя вина тільки в тому, що я в Европі пережив пекло і тут впав в пропасть ще гірших мук людського зіпсуття, впав, щоби не встати більше на ноги щастя. І бачу, що цілий світ такий, як я, бо немає в нім нічого такого, щоби хоч трохи було схоже до щастя. Цілий світ терпить зі мною і я з ним, лиш терпить і терпить а полекші не дають самолюбні боги і їх заступники.

Нераз я думаю собі: Чи був коли хто щасливий на світі? І питаю свого сумління: Хто? Коли? Багато написалось і сказалось людям, багато перелилось крови, а полекшення мало або ніякого. Возьмім, наприклад, таки товариша Ірчана. Він пише, учить працюючих людей і показує їм шлях до кращого життя так вірно, так зрозуміло і болючо-чутливо, що можна сказати, не треба аж читати всіх його творів, аби зрозуміти фільософію його науки. Однак **читати** — одна річ, а **розуміти** — друга. По моїй думці: Ірчана треба студіювати, а не лише читати, бо в кожнім його слові криєсь глибока наука. Хоч вони

прості слова, але зміст їх надзвичайно глибокий. Наколи люде будуть лиш **читати** Ірчанові твори, а не **студіювати** їх, то тов. Ірчан не буде для них тим, чим він дійсно є, а до щастя треба прямувати розумом, а не лише хвилевими вибухами емоції.

Думаю, що моя думка не зовсім повна, бо брак місця не дозволяє висказатись як слід, та може иншим разом зможу висловити виразніше"...

НАШ КОНЦЕРТ.

Беверлей, Алта.

В неділю 26. квітня відділ Жіночої Секції ім. К. Цеткін влаштував концерт, який випав гарно. Вступне слово мала т-ка Олена Торчинюк, в якому пояснила ким влаштований цей концерт і яку вартість мають подібні концерти. Опісля слідувала концертова програма, в яку входили: деклямації, хорові співи, дуети, гра не мандолінах і скрипці, а також один монольоґ, що розвеселив публику.

На половині концерту забрав слово т. Н. Свідерський, що говорив на тему: "Жінка в минулому і тепер". Була заряджена теж вільна колєкта, з якої вплинуло $6.68.

Друга половина концерту почалася промовою т. Д. А. Мойсюка, який подякував публиці за численну присутність.

Всі розійшлися після концерту вдоволені.

Вільна колєкта була заряджена на піддержання жіночого відділу. Слідуючі товариші і товаришки жертвували свої датки: Митро Пігуляк $1.00; по 50 ц.: т-ка Параска Терпливець і т. Николай Сакалюк; по 25 ц.: С. Кіндрат, Н. Люканюк, Н. Андрусик, т-ка Лікерія Нявчук, Олена Ризюк і Софія Возьний 10 ц.

Є ще імена на ковертах без подання суми, а іменно: Юрко Сопко, Павлік Наум, Юрко Драпака і Дмитро Гуменний. Решта коверт без поданих імен і суми. Варта, щоб наші робітники і робітниці все писали на ковертах своє імя і жертву, бо тоді будуть всі знати, куди йдуть їхні гроші.

В імени відділу Жіночої Секції складаю всім жертводавцям щиру товариську подяку.

Олена Ризюк, секр.

ЗЕЛЕНА БУКОВИНО!

Торонто, Онт.

Зелена Буковино
Чом не червонієш?
Пора вже наспіла,
Коли-ж ти доспієш?

Чи-ж ти вітя свого
В воді не купаєш?
Чи може ти зеленою
Вмирати думаєш?

Купай вітя злоте
В Черемоші й Пруті!
Розвивайся та червоній
Бо встид зеленіти!

Кохай мати старенькая,
Молоденьке вітя!
А старе вже не зародить,
Марно тратить світа!

Не плач мати Буковино,
Терпи грізні муки!
Вже почали червоніти
На піргірю буки!

Незабаром і тополя
Червоніти буде
І поллєсь кров червона
Та проснуться люде!

І. Кокус.

ЧИ ПОПИ ЙДУТЬ СЛІДАМИ ХРИСТА?

Вінніпеґ, Ман.

Самозванчі наслідники Христа сквернять імя того великого, свого часу, чоловіка, котрий научав вбогі й визискувані жидівські маси, як мають боротися проти своїх клясових гнобителів. Дійсні наслідники його ширили дальше його науку, проповідували рівність і братерство, за що були переслідувані тогочасною буржуазією — попами і ріжними визискувачами і кінець кінців майже всі вони понесли смерть з рук кровожадних пануючих. Роспяли вони Христа за правду, роспинали його учеників за це саме. А нині, як-би на глум всі попи туманять бідний народ і кажуть, що вони проповідують науку Христа, а в дійсности вони служать капіталістам, що на кожному кроці висмоктують піт з того народа. Чи чув хто, щоби хоч одного попа в світі страчено за те, що проповідує правду серед бідного народу? Коли якого попа покарано смертю, то хіба за якийсь злочин. Але це теж дуже рідко буває, бо в подібних випадках буржуазні суди стараються зробити з попа-злочинця — божевільного, щоби тим способом ратувати свого вірного слугу від стричка. А скільки нині карають смертю провідників робітництва за правду? Буржуазія не жаліє робітничої крови і безборонно нищить огнем і мечем всіх тих, що хотять визволитись з її кігтів, що хотять справедливости. Але не довго вже прийдеться тим панам і їхнім вірним слугам панувати кривдою і крівавим потом працюючих. Ясна зоря вже зійшла і розсіяла свої огненні проміні широко по земному овиді й невпинно пробиває темноту й освічує уми працюючих. Бо так хоче невмолимий закон історії і ніяка сила не заверне колеса історії назад. Правда мусить побороти лож!

Текля Вертепна.

МОЇХ ПАРУ СЛІВ.

Венкувер, Б. К.

Дорогоцінна редакціє "Робітниці"!

Від першої хвилі, коли товаришка Вакалюк в Венкувер спонукала мене запренумерувати собі журнал "Робітницю", я постановив відозватися колись в журналі на поклик "Всі до боротьби".

Хоч я не є ніякий борець, бо моє імя не здибається в часописах ані журналах аж в цім журналі "Робітниця" перший раз і не на те, щоби я похвалився, от і моє імя редакція надрукувала, але на те я даю чути від себе, бо мій інстинкт примушує мене ставати в ряди з покривдженими. В дуже молодім віці я приїхав на канадійську землицю і тут скитаюся яких 18 літ і не мав я нагоди здибатись з українським народом, бо все бував між иншими народностями. Історію про себе не буду описувати, однак скажу, що я люблю українську мову, українську літературу і український нарід від свого дитинства. Брак в тім, що я відзвичаєний від того всего, але це можна ще направити і з мене ще може бути борець.

Вже 8 літ, як я кружляю коло Венкувер, але в Венкувер мало живу і мало познайомлений. Часом прийду на концерт чи забаву яких пару раз

на рік, де наші Українці винаймають галю у Фінляндців — бо своєї вони ще не мають, налюбуюся тим всім, що ті робітники і робітниці, котрі змушені продавати свої мускули до тяжкої праці, беруть живу участь в концертах і представленнях, щоби тим способом розвеселити себе і других. Посиджу тихенько, наче нічого не знаю і піду далі в свою дорогу, а мішатись не призвичаєний, де без мене можуть обійтися. Та хоч я не призвичаєний мішатись, однак перепрошую редакцію "Робітниці", що беруся писати пару слів і коли буду більше познайомлений з журналом, я доберу охоти щось більше написати на користь українському працюючому народові. На останку закінчую писання і прошу прийміть два долари на пресовий фонд "Робітниці".

Ваш за кращу долю

Павло Мисел.

ЯК Я ПРОДАВАЛА "РОБІТНИЦЮ"?

Беверлей, Алта.

Коли мене вибрали кольпортеркою, то я не спала цілу ніч. Все думала: як продати мені задавнені числа "Робітниці", яких було поверх 20.

Вечером приступаю до одного робітника і питаю, чи має він передплачену "Робітницю". Відповідає, що ні і якось вовком подивився на мене. Думаю собі: це якийсь такий, що ніколи не бере в руки книжку і відійшла від него. Підходжу до другого, що чув, як я говорила з першим. Дуже радо купив цей товариш відразу чотири числа. Пішла далі, продала знову кілька чисел. Аж підходжу до одного:

— Купіть "Робітницю"!

— А мені нащо? — відповідає.

— Будете читати.

— Я не вмію читати.

— То ваша жінка перечитає...

А жінка на це:

— Я цим не "антирисуюсі", бо волію віспатисі, як читати...

Махнула я рукою і пішла далі. Думаю собі: ой, як далеко ще людям до людей.

Походила я, походила і не оглянулась, як продала всі числа. Правда, було трохи клопоту, бо ще між робітництвом є дуже темні люде, але повільно й вони прозрівають.

З товариським привітом

Кольпортерка.

"РОДИНА ЩІТКАРІВ".

Арнпрайор, Онт.

В Ошаві, Онт., 2. травня 1925 в салі У.Р.Д., Драмгурток відіграв прекрасну драму М. Ірчана "Родина щіткарів". На цьому місці хочу поділитися своїми враженнями з цього представлення.

Одержав я "У.Р.В." в суботу ранком, перечитав і дивлюся на 4-ій стороні оголошення, що сьогодня в Ошаві грають вечером "Родину щіткарів". Хоч драму перечитав я давно, але цікавіше побачити її на сцені, чого в моїй околиці й свічкою не найдеш. А що я якраз їхав до трачки на роботу, то по дорозі вступив до Ошави.

Саля У.Р.Д. була заповнена по береги робітничою публикою. Було, як не помиляюся, до три сотні людей, а балькон заповнила робітнича молодь. Перед початком вистави виступив один товариш і пояснив значіння драми та попросив присутних заховуватися підчас гри тихо.

Грали аматори, по моїй думці, дуже добре. В другій дії, як Івась йшов на війну, всі присутні хлипали і то не тільки жінки, але й загартовані тяжкою роботою й нуждою мущини. А впрочім, самі аматори теж плакали. Робітництво побачило на сцені себе і жах проняв кожного. Бо "Родина щіткарів" — це всі ми. Ніяка драма не робить такого потрясаючого враження, як ця. Чому? Бо написав її не пан, а наш товариш, який терпить разом з нами і болїє разом з нами. В цій драмі т. Ірчан вивів перед наші очі в мистецькій формі наші думки, болі, сльози і надії.

Побільше нам таких наукових драм!

З товариським привітом

Й. Данилюк.

Примітка редакції. — Тов. Данилюк! Ваші думки відносно третьої дії і сміху публики з цеї, ми не друкуємо. Можливо, що ці думки правильні, але сміх в цій дії можна й оправдати. Хто зна, чи автор вмисне не написав дещо комічно цю дію, аби відітхнути глядачам від тяжкого суму? Хоч Ви дуже влучно пояснюєте особи Боба і Інжінєра і коли Ви не могли сміятися з них, значить Ви більш глибоко думали над змістом "Родини щіткарів" і за це належиться Вам признання.

ЗВІТ ТРАВНЕВОГО КОМІТЕТУ.

Ді Пес, Ман.

Дорогі Товариші і Товаришки!

Посилаємо Вам суму $79.75, яку придбали в місяці травні в користь "У.Р.В." і "Робітниці". Тяжко приходилося працювати, бо тепер коло нас безробіття, але згаданий комітет доложив всіх можливих старань, щоби бодай трохи помогти нашій дорогій пресі. Комітет складався з чотирох осіб — двох товаришок і двох товаришів, котрі не жаліли свого труду ні часу для цеї справи.

В нас є тепер багато робітників без роботи і в дуже прикрих матеріяльних умовинах, тому то ніякої помочі для нашої преси сподіватися від них не можна. Є тут і такі робітники, що біда не дошкулює їм, бо постійно працюють, але цих останніх не цікавить робітничий рух. Багато є таких, що коли були молодші і сильніші, то працювали в фабриці, а тепер, коли постарілися, їх з тої самої фабрики викинено на вулицю. Просять вони тепер роботодавця, чи не дав-би він їм роботи й дивуються, чому він їх тепер не хоче, вони-ж колись були "ґуд мен". Такі робітники не хочуть розуміти цего, що капіталіст-фабрикант висмоктує робітника до того часу, поки у него є сила і енерґія, поки зможе його використовувати. Вони думають, що фабрикант, який жиє працею других має совість й тому дивуються наївні, чому то він так про них забуває та як давних добрих робітників не хоче приняти до праці. Зрозуміли-б вони це явище, коли цікавилися-б робітничим рухом, читали робітничі часописи й літературу. Зрозуміли-б, що в нинішній капіталістичній системі, яка опирається на визиску тобто грабованню других, инакше й не може бути. Отож беріть собі це на увагу товариші робітники і робітниці, не надійтеся найти совісти в панів фабрикантів, бо в них її немає. В панів гасло одно: грабуй й не руководься ніякими сентиментами.

Збірка на лісти на передплату і пресовий фонд для "Робітниці":

Т-ка Анна Богай зібрала на лісту ч. 1205 на передплату $1.50.

На пресовий фонд т-ка А. Богай жертвує 25 ц.

Т-ка Анна Дорошенко зібрала на лісту ч. 2246 на передплату $1.50.

На прес. фонд А. Дорошенко 50 ц.

Т-ка Марія Такоска зібрала на лісту ч. 1202 на передплату $9.00.

На лісту ч. 2374 на пресовий фонд $2.00.

Жертвували: Іґнац Такоский $1.00; по 50 ц.: Мих. Мойсишин, Василь Синишин.

Т-ка В. Денисюк зібрала на лісту ч. 2255 на передплату $9.00.

На лісту ч. 2380 на пресовий фонд $2.75.

Жертвували: Софрон Микитин $1.50; Мих. Гоф 50 ц.; по 25 ц.: Гаврило Денисюк, В. Денисюк, І. Чопий.

Т-ка Катерина Підскальна зібрала на лісту ч. 2760 на пресовий фонд $4.25.

Жертвували: М. Гол $1.25; Кароль Підскальний $1.00; по 25 ц.: Сем Муц, П. Присяжник, Й. Сівак, А. Муц, С. Турiч, П. Езовський, Гр. Денисюк, І. Чопей.

Тов. Теодор Березний зібрав на лісту ч. 2635 на передплату "У.Р.В." і "Ф. Ж." $18.00.

На закінчення кличу до робітників і робітниць в Ді Пес: Ставайте в робітничі ряди й боріться з зорґанізованими робітниками за здобуття кращого майбутнього.

Приходи в користь пресового фонду для нашої преси в місяцю травні:

З забави вплинуло	$8.50
З розігравки будильника	13.65
Половина приходу з представлення "Гроші", відограного Амат. Гуртком дня 31. травня	10.85
Збірка на лісти на передплату "Робітниці"	21.75
Збірка на лісти на пресовий фонд "Робітниці"	9.00
Збірка на лісти на передплату "У.Р.В." і "Ф.Ж."	18.00

Замітка. — З підприємств прийшло $33.00, отже половина, себто $16.50, призначені на пресовий фонд "Робітниці", а друга половина на пресовий фонд "Укр. Роб. Вістей".

Хай жиє журнал "Робітниця"! Хай жиють "Укр. Робітничі Вісти"!

З товариським привітом,
Травневий Комітет.

Форт Френсіс, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам суму $18.25, яку придбано місцевим Жіночим Відділом в місяцю травні в користь журналу "Робітниця". На передплату "Робітниці" зібрано $4.50, на пресовий фонд $13.75. Передплату і пресовий фонд зібрала на лісти т-ка Василина Балан.

На лісту ч. 942 згадана товаришка зібрала на передплату $4.50.

На лісту ч. 1280 на пресовий фонд $13.75.

На пресовий фонд жертвували: М. Гаврилишин $1.00; С. Блаский 60 ц.; по 50 ц.: Ґ. Дмитрук, В. Шевчук, Анна Савчук, Настя Долина, Людвіна Поштар, О. Пронт, В. Бажан, Д. Кухарий, І. Рогач, М. Ґаландій, Т. Безручак, А. Корейчук, Ґ. Ковалюк, В. Костур, А. Шкрабик; по 25 ц.: О. Вільшовий, О. Вацко, С. Поштар, В. Царук, П. Савчук, Т. Мітрат, І. Підгаецький, І. Гук, С. Шаванда, К. Рутка, Домка Безручак, В. Бецкий, С. Тофан, Анна Александер, Василина Балан, Ґ. Балан; Ю. Монастирський 15 ц. Разом пресового фонду $13.75.

Ми сповнили по змозі свій обовязок і кличемо зробити те саме товаришок в инших місцевостях. Помагаймо нашому журналові, хай істнування його буде забезпечене, хай цей журнал і на далі несе світло правди і знання між робітничі маси взагалі а між нас жінок-робітниць з'окрема.

Щира подяка всім товаришам і товаришкам за їхні щедрі жертви в користь "Робітниці".

З товариським привітом,
Василина Балан.

Салт Сте. Мері, Онт.

Поважані Товариші!

На припоручення Травневого Комітету посилаю Вам суму $28.70, які зібрано на лісти на передплату і пресовий фонд "Робітниці".

Імена жертводавців і колекторів:

Т-ка Ксеня Лещук зібрала на лісту ч. 2655 і лісту 1996 на пресовий фонд "Робітниці" $18.20.

По $1.00 жертвували: Г. Бойчук, Ксеня Лещук; по 50 ц.: А. Марціняк, К. Тримбіцька, Марія Петрик, Н. Вишньовський, С. Алилуя, Іван Ушій, Марія Рудніцька, Еоля Колісник, С. Колачник, М. Потапчук, П. Лещук, Василь Петрик, Анна Даниліцька; по 30 ц.: Р. Щур, Лилі Коля, Т. Роґальська; по 25 ц.: І. Душенко, І. Крижановський, Ю. Юркович, Софія Крижановська, Й. Дзюзвов, В. Шпак, П. Мотовило, Т. Пик, Б. Возьний, Анна Довбинька, І. Свергун, Г. Пшенишний, Л Фей, Н. Т. Н. Р., Марія Ясінська, Г. Дубас, Ксеня Рефцьо, А. Козок, Реґіна Поточна, Параска Стратичук, М. Куріско, Сава Ковальчук, Ірина Бічук, Ю. Хімяк, Марія Круглій, Афія Когут, Рахиля Фівчук, М. Адамчук, І. Фівчук; по 20 ц.: Проць Єрема, Ф. Кривой, Г. Сидорак, Г. Константинюк; Г. Щирбак 15 ц.; по 10 ц.: Леонія Трусь, Г. Смолянець, Параска Слободська, І. Гончарик, Анна Багрій, Параска Шумович. Разом $18.20.

На передплату "Робітниці" $3.00.

Тов. Н. Борець зібрав на лісту ч. 2542 на передплату "Робітниці" $3.00.

На лісту ч. 2000 на прес. фонд $1.50.

Жертвували: Н. Борець $1.00, М. Захарков 50 ц.

Тов. М. Ничвидюк зібрав на лісту ч. 2544 на передплату "Робітниці" $3.00.

Повторення:

Прес. фонду на "Робітницю"	$19.70
Передплати (нової)	4.50
Передплати (старої)	4.50
Разом	**$28.70**

Небагато ми зробили для нашого журналу в місяцю травні, бо матеріяльне положення між тутешніми робітниками дуже погане. Жиє тут досить українських робітників, але не всі працюють. Між тими, що працюють є багато байдужних до робітничої преси й взагалі до робітничої орґанізації. До читання так тяжко притягнути їх як вола до ярма. Більшість з тутешніх робітників не має найменшого поняття про користь, яку можна набути з читання робітничої преси й наукових книжок. Навіть члени нашого товариства не всі є передплатниками своїх часописів "У.Р.В.", "Робітниці" і "Ф.Ж." Вдоволяються лиш одним часописом, що приходить до товариства. Товариші в Салт Сте Мері! Вам треба знати, що робітничі часописі ніяк не моглиб втриматися при життю, якщо члени всіх инших робітничих орґанізацій в Канаді так думали-б як ви й не передплачували би їх для себе. Не забувайте, що робітнича преса це одиноке оружжя в боротьбі проти пануючої кляси і як таку ми повинні підтримувати, повинні її передплачувати. Тому товариші робітники і робітниці покиньте ті старі погані звичаї а беріться до роботи як на свідомих робітників пристало. Постараймося спільно скинути це ярмо, яке передали нам в спадщині наші батьки й пра-батьки. Вони були не-

свідомі, темні й нас такими виховали. Але ми тепер починаємо дивитися на світ инакше як наші батьки, розуміємо його инакше й знаємо, що без боротьби не осягнемо кращого життя, яке нам всім працюючим слушно належиться.

На закінчення згадаю про жіночий відділ в Салт Сте Мері, який дуже пиняво розвивається. Причина в цьому, що тутешнім товаришкам бракує обзнайомлення з орґанізаційним життям. Щоби набути цего так конечного до орґанізаційної праці досвіду, треба багато читати, треба щоби кожна товаришка стала передплатницею "Робітниці" й читала її. Правда, наші жінки починають цікавитися робітничим рухом, бо можна бачити з того, що багато жіночих імен є в списі між жертводавцями на пресовий фонд "Робітниці", але краще було-б, як всі ці товаришки жертводавці стали-б передплатницями свого журналу. Ану спробуйте товаришки передплатити "Робітницю", хай товариші бачуть, що і ви беретеся до визвольної боротьби, що і ви разом з товаришами робітниками стоїте рамя в рамя в боротьбі за кращі людські права.

Щира подяка всім колекторам і жертводавцям.

Хай жиє "Робітниця"! Хай вказує нам дорогу до кращого ладу на світі! Хай живуть орґанізовані робітниці в цілому світі!

З товариським привітом,
Д. Р. Щ.

Гемтремк, Міш.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $4.50 від трох нових передплатників на "Робітницю", яких я придбав на лісту ч. 1039 і $16.50 на пресовий фонд, що робить разом суму $21.00.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: Т. Р., П. Луців, І. Тимошик, М. Яруш, І. Котюк, Михайло Ґнап, І. Дідух, Ґ. Стак; по 50 ц.: І. Мандрук, Т. Коцюк, Р. Стезюк, Ю. Червінський, В. Петруняк, Н. Остафійчук, І. Зімінський, В. Річик, І. Підгайний, Ю. В. Петришин, М. Квасниця; по 25 ц.: І. Флечук, В. Ш., А. Кедек, П. Романчук, О. Мурян, Н. Н., Ґ. Жук, О. Танавик, П. Берегуляк, В. Гнатюк, Я. Орилецький, М. Цісецький. Разом $16.50.

Передплатником "Робітниці" я став недавно і дуже сподобав собі цей журнал. Таких поучаючих статей, які містяться в цьому журналі, я в ніякій часописі не бачив. Тому я й рішив попрацювати в користь нашого дорогого журналу і це мені трохи вдалося.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,
Ґ. Стах.

Тіммінс, Онт.

Дорогі Товаришки!

Старанням Травневого Комітету в Тіммінс, Онт. придбано для нашої робітничої преси трохи пресового фонду і передплати, що й висилається до редакцій "У.Р.В.", "Ф.Ж." і "Робітниці". Як товариші так і товаришки, які зорґанізовані в Жіночій Секції ТУРФ-Дім, що входили в склад Травневого Комітету, працювали в місяцю травні щиро й з посвятою в користь нашої преси. Пресовий фонд вплинув з підприємств й збірки на лісти, передплата зібрана теж на лісти. Передплату і пресовий фонд на "У.Р.В." поквітовується в згаданому часописові а передплату і пресовий фонд на "Робітницю" поквітовується понизче. В цьому списі включена теж передплата в сумі $2.00 на "Ф.Ж."

Імена колекторів і жертводавців, що збирали і жертвували на прес. фонд і передплату на "Робітницю" на лісти як слідує:

Тов. В. Бачинський зібрав на лісту ч. 1843 на передплату $3.00.

Т-ка Анна Смукова зібрала на лісту ч. 2581 на передплату $10.50. На пресовий фонд: Анна Смукова $1.00.

Т-ка Лікерія Віклюк зібрала на лісту ч. 359 на передплату $4.50.

На пресовий фонд: Лікерія Віклюк $1.00, В. Мандрик $1.00, М. Віклюк 50 ц.

Т-ка З. Чорна зібрала на лісту ч. 1988 на передплату $6.00.

На пресовий фонд: З. Чорна $2.00; по $1.00: М. Бойчук, А. Фодчук, П. Шутяка; І. Крамар 50 ц. Разом $5.50.

Т-ка М. Бураковська зібрала на лісту ч. 1991 на передплату $3.00.

На пресовий фонд $5.50.

По $1.00 жертвували: М. Бураковська, П. Шутяков, А. Клапоущак; В. Курилюк 75 ц.; по 50 ц.: М. Рудак, І. Крамар; по 25 ц.: В. Червінка, Е. Григор, І. Картоняк.

Тов. М. Гуцуляк зібрав на лісту ч. 2586 на передплату $1.50.

На прес. фонд: М. Гуцуляк $1.00.

Тов. Н. Войвітка зібрав на лісту ч. 1822 на передплату "Робітниці" $1.00; на передплату "Ф.Ж" $2.00.

На пресовий фонд "Робітниці": Н. Войвітка $3.00.

Тов. В. Максимів зібрав на лісту ч. 1983 на передплату $3.00.

На прес. фонд: В. Максимів $3.00.

Тов. Т. Шустер зібрав на лісту ч. 2579 на передплату $2.50.

На пресовий фонд: Т. Шустер $2.00; О. Вусик 50 ц.

Т-ка П. Лакустова зібрала на лісту ч. 2188 на пресовий фонд $2.25.

По $1.00 жертвували: П. Лакустова, К. Лакуста; С. Тарабас 25 ц.

Тов. Р. Тислюк зібрав на лісту ч. 2194 на прес. фонд: Р. Тислюк $1.00.

Тов. П. Бойчук зібрав на лісту ч. 2185 на прес. фонд: П. Бойчук $1.00.

Тов. З. Мороз зложив на лісту ч. 2187 на пресовий фонд 50 ц.

Всім жертводавцям і колекторам Травневий Комітет складає щиру подяку.

Хай жиє робітнича преса в цілому світі!

З товариським привітом,
За Травневий Комітет,
В. Бачинський.

Порт Артур, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $6.25 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрав на лісту ч. 2860.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: М. А. Дуґаль, М. А. Безуґлой, Й. А. Хомяк; по 50 ц.: П. Коржак, М. Дийвийщук, Безіменний; І. Юрик 40 ц.; по 25 ц.: Кузька Дункін, В. Семенюк, Петро Позігун, Ф. Арабяі (Італієць), М. Кол; Л. Кришталь 10 ц. Разом $6.25.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,
П. Коржак.

Бостон, Масс.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам суму $4.50 на передплату "Робітниці" (одна нова цілорічна передплата а дві старі), яку придбав т. Стефан Хрущ на лісту ч. 2864 і 50 ц. на пресовий фонд на лісту ч. 437 від себе, що разом висилаю Вам суму $5.00.

З товариським привітом,
Т. Проданик.

Дітройт, Міш.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам 80 ц. на передплату "Робітниці", бо дуже мене зацікавив Ваш журнал. В Америці жию вже пять років, але нічого ще тут такого не читала, щоби було цікаве для робітниці й щоби можна скористати з того читання. Причини на це складаються ріжні. Найбільшою перепоною, через що жінка-робітниця не має часу на читання, це дрібні діти й бортівники. Все вари, пери, годуй, так що поза цим й світа божого не мож бачити. Але одного разу я якось спромоглася піти на концерт до робітничої галі а там і стрінула одну товаришку, що носить в руках якийсь журнал й питає кожного зокрема чи хто не хоче купити "Робітницю". Мене так зараз і зацікавила назва того журналу і я добула з кишені 10 ц. й купила його. Дома я його прихапцем перечитала і так подобався мені, що я постановила стати його передплатницею ще й другим своїм товаришкам раджу передплатити цей журнал. Дуже цікаві і поучаючі статті містяться в "Робітниці" і багато дечого можна з цих статтей навчитися. Це одинокий журнал для українських робітниць на американському континенті, в якому пишеться вся правда про наші жіночі злидні й пишеться про способи боротьби з цими злиднями.

Хай жиє журнал "Робітниця"!

З товариським привітом,

Міна Возбраник.

Гемилтон, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам суму $2.00 на пресовий фонд "Робітниці", яку я зібрала на лісту ч. 503.

Жертвували: Ґеня Радзійовська $1.00; по 50 ц.: Гафія Дзвідзінська, Кася Елійчук.

Лепта мала, бо зараз страшне безробіття. Робітничій клясі треба не забувати про те, що боротьба з капіталістичною клясою зовсім неможлива без своєї преси. Тож памятаймо про те, що робітнича преса і книжка є нині лише одинокою зброєю в посіданню працюючих мас проти кляси капіталістичної.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

Гафія Дзвідзінська.

Ню Йорк, Н. Й.

Дорога Редакціє!

Посилаю суму $10.40, яку я збірала на передплату і пресовий фонд для "Робітниці".

На лісту ч. 818 я збрала на пресовий фонд $4.40; на лісту ч. 448 на передплату $6.00.

На пресовий фонд жертвували: А. Одайський $1.00; по 50 ц.: А. Накопечна, М. Гамкало, І. Бекас, О. Гиса, М. Штиповий, П. П.; Розалія Бартків 40 ц.; по 25 ц.: М. Падучак, М. Гандзюк, Н. Н., М. Прокопів.

Всім жертводавцям щира подяка.

Ваша за кращу будучність

Катерина Корилюк.

Вунсакет, Р. І.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $4.60 передплати на "Робітницю" яку я придбав на лісту ч. 912, $3.55 на пресовий фонд на лісту ч. 1241 і 50 ц. на книжку "Карпатська Ніч", що разом робить суму $8.65.

На пресовий фонд жертвували: Н. Іщенко $1.00; по 50 ц.: Лука Кучер, Юлія Кокольська, А. Мостецький; по 25 ц.: Ф. Ященський, С. Ж., Д. Дивич; по 15 ц.: С. Медведчук, Іван Кокольський. Разом $3.55.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

Г. Ещенко.

Торонто, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на передплату "Робітниці" і 50 ц. на пресовий фонд й кличу всіх українських робітників і робітниць, щоби читали і передплачували "Робітницю", бо журнал 'Робітниця", це наша сила й могутня зброя проти наших клясових ворогів.

З товариським привітом,

Іван Шпаюк.

Мус Джо, Саск.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам від Травневого Комітету $24.00 на передплату і $11.60 на пресовий фонд "Робітниці".

На пресовий фонд жертвували: Відділ Жін. Секції $10.00; по 50 ц.: В. Мідак, І. Маркевич; по 25 ц.: М. Яструбчак, Н. Бузінський; І. Данилюк 10 ц.

З товариським привітом,

Комітет.

Гемтремк, Міш.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $3.00 від двох цілорічних передплатниць на "Робітницю" котрих я придбала на лісту ч. 2355 і $8.85 на пресовий фонд на лісту ч. 3443, що разом посилаю Вам суму $11.85.

На пресовий фонд жертвували: А. П. $1.00; по 50 ц.: Текля Купій, С. Семенюк, І. Флейчук, Ю. Толяк, У. Палюк, Н. Н., Т. Баран, М. Окпельський, Р. Пароблюк, П. Мальний; по 25 ц.: В. Кузишин, Т. Коломиєць, Р. Шарован, П. Ришка, Т. Віхар, В. Українець, Т. Тачуків, Г. Головка, М. Голінатий, Й. Стук; по 10 ц.: М. Шайна, С. Апольський; В. Жучка 15 ц. Разом $8.85.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

Текля Купій.

Брод Велей, Ман.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на передплату "Робітниці" і 50 ц. на книжку "Карпатська Ніч". Я дуже люблю читати твори нашого пролетарського письменника т. М. Ірчана. Твори в "Бурянах" дуже мені зрозумілі й рідні працюючим масам.

Дуже жалую, що не можу зібрати на пресовий фонд "Робітниці". В нашій місцевости люде не дуже цікавляться просвітним рухом а до того ще й між фармерами дуже біда; засіви минулого року вимерзли, а тепер знову друга біда заглядає фармерам в вічі, бо вже другий тиждень падає дощ постійно й всі засіяні поля вкриті водою. Все те засіяне червоніє, значить вяне й сохне.

З товариським привітом,

Софронія Костинюк.

Ді Пес, Ман.

Посилаю Вам $5.00 на пресовий фонд "У.Р.В.", що прошу поквітувати в згаданому часописові і $3.25 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 258.

По 50 ц. жертвували: Б. Дубінська, Г. Барановський; по 25 ц.: М. Ліпінський, М. Карпик, М. Чолка, Н. Лерва, І. Роколяк, П. Іжовський, М. Вільховий, М. Мельник, І. Крпик. Разом $3.25.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

Б. Дубінська.

Савт Поркюпайн, Онт.

Дороге Редакціє!

Посилаю Вам суму $4.50 не передплату "Робітниці", яку я придбала на лісту ч. 2527, $7.50 на пресовий фонд на лісту ч. 2019, що разом посилаю Вам $12.00.

На пресовий фонд жертвували: Жіночий Відділ $5.00; П. Мельник $1.00; по 50 ц.: Е. Дзюбек, Я. Семенов; Ілія Косован 25 ц.; Я. Стефанська 15 ц.; М. Романюк 10 ц.

Хоч збірка не так поважна, але коли-б так всі товаришки робітниці постаралися придбати для нашої "Робітниці" таку поміч, то матеріяльно вона була-б забезпечена. Тож помагаймо нашому журналові, хай він і на далі освідомляє нас як до тепер. Ставайте товаришки в ряди орґанізованих жінок-робітниць, бо лише в орґанізації наша сила, бо лише орґанізованою дорогою осягнемо краще життя.

З товариським привітом,

А. Миронюк.

Форт Френсіс, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $4.30 з продажі 43 чисел журналу "Робітниця" від місяця березня до місяця червня. Відділ Жіночої Секції ім. Р. Люксембурґ поручив мені кольпортажу від місяця березня і я за той час вспіла продати 43 чисел, за що висилаю Вам всі гроші після постанови відділу.

Щира подяка товаришам і товаришкам, що купують і читають "Робітницю".

Вікторія Шаванда.

Ретло, Алта.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на пресовий фонд "Робітниці" — 50 ц. від себе а $1.00 від товаришка Н. Крокоша. Дуже мала ця лепта для нашого дорогого журналу, але годі було більше, як тепер дуже тяжкі часи наспіли.

Л. Макаренко.

Кіченер, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам 80 ц. на передплату "Робітниці" а 20 ц. на пресовий фонд. Поки що тепер передплачую журнал на пів року, бо на рік не вистарчає мені грошей.

Дуже сумно, що з нашої місцевости нічого ніколи не пишеться до "Робітниці". З ріжних закутків Канади українське жіноцтво дає в "Робітниці" знати про своє життя а з Кіченер нема нічого, немов би тут самі буржуйки жили. По правді це треба приписати байдужности тутешніх робітниць, котрі радше час на пустих балачках гайнують замісць написати дещо до журналу.

Ґеня Тракало.

Едмонтон, Алта.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 від одного нового передплатника "на "Робітницю", якого я придбала на лісту ч. 1749, $1.50 від себе на відновлення передплати і 50 ц. на пресовий фонд, що разом висилаю Вам суму $3.50. Цего передплатника я придбала на одній весільній забаві в Едванд, Алта. Було там на цій забаві досить українських фармерів і фармерок, але читати вони нічого не хотять й нічо їх не цікавить. На читання, кажуть, не мають часу, але самогонку трублять до безтями й не жалують на цю отрую своїх тяжко зароблених центів. Час би їм вже стати людьми, покинути самогонку і братися до читання робітничо-фармерських часописів як "У.Р.В.", "Ф.Ж." й "Робітниці".

Хай-же згине темнота а запанує освіта-знання!

Софія Онищук.

Форд Сіті, Онт.

Т-ка Павліна Стах зібрала на передплату "Робітниці" $3.50.

На лісту ч. 593 на пресовий фонд "Робітниці" $2.50.

Жертвували: К. Чорнявський $1.00; по 25 ц.: Марія Дубинецька, Н. К. Стах, Павло Юрчук, Ю. Ґалан, О. Гливка, Павліна Стах.

Медісін Гет, Алта.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам суму $6.00, яку я зібрала на пресовий фонд 'Робітниці" на лісту ч. 2934.

По 50 ц. жертвували: М. Данчук, І. Костюц, І. Плотнік, С. Івасюк, Г. Феферман, І Марко, А. Продан, С. Сайдак, Н. Гладій, А. Монтян; А. Книш 30 ц.; по 25 ц.: М. Лазечко, П. Козьмик; С. Закрій 15 ц.; Безіменний 5 ц. Разом $6.00.

Всім жертводавцям щира подяка.

М. Данчук.

Гемилтон, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю суму $20.00 на пресовий фонд "Робітниці", що вплинула з підприємств в місяцю травні, $1.25 на пресовий фонд що я зібрала на лісту ч. 1975 і $3.00 на передплату "Робітниці" на лісту ч. 2499 (передплата нова і стара), що разом робить суму $24.25.

По 25 ц. на пресовий фонд жертвували: Анна Мензатюк, Василь Мензатюк, Ф. Поячковський, А. Олещук, А. Головачук.

Жертводавцям щира подяка.

Анна Мензатюк.

Колмен, Алта.

Т-ка К. Стокалюк зібрала на лісту ч. 4885 на передплату "Робітниці" $1.50.

На прес. фонд: Ґ. Билевич $1.00.

Т-ка Параска Голик зібрала на лісту ч. 1622 на передплату "Робітниці" $3.00.

На лісту ч. 2119 на пресовий фонд $6.00.

По $1.00 жертвували: Домна Баранюк, Марія Баранюк, Т. Галюк; І. Дзіняк 75 ц.; по 50 ц.: А. Півтораковська, А. Сирота, П. Голик, С. В. Данилюк; М. Андрущак 25 ц.

Риверс, Ман.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.00 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрав на лісту ч. 2764.

По 50 жертвували: Никола Бакун, В. П. Шкрайбер. Разом $1.00.

В. П. Шкрайбер.

Лос Енджелес, Кал.

Дорогі Товариші!

Посилаю Вам суму $9.10 на пресовий фонд "Робітниці", яка вплинула з концерту устроєного старанням Українського Робітничого Товариства "Поступ". Чистого приходу з концерту було $18.44. Половину з цеї суми рішено жертвувати на користь пресового фонду для "Робітниці". З суми $9.22 відтягнено 12 ц. на пересилку грошей а $9.10 посилається до редакції.

Щира подяка товаришкам сестрам Олі, Соні і Галі Марціновим, котрі брали співучасть в згаданому концерті.

З товариським привітом,

Н. Комар.

Саскатун, Саск.

Дорогі Товаришки!

Посилаємо Вам суму $35.55, яка вплинула в місяцю травні в користь "Робітниці". Травневий Комітет старався що міг, щоби бодай трохи помогти нашій "Робітниці", бо більша поміч під цей час неможлива.

З підприємств на пресовий фонд "Робітниці" вплинуло $22.55
Збірка на листи на передплату .. 11.50
Збірка на листу на пресовий фонд 1.50

Разом $35.55

Передплату і пресовий фонд збирали слідуючі товариші:

Тов. Й. Петелько зібрав на листу ч. 1343 на передплату $8.30.

Т-ка О. Кобзей зібрала на листу ч. 1930 на передплату $3.20.

Тов. Й. Петелько зібрав на листу ч. 662 на пресовий фонд: О. Кобзей 75 ц.; Анна Вен 50 ц.; С. Матковський 25 ц.

З товариським привітом
Травневий Комітет.

Гемтремк, Міш.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $11.50 на передплату і пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на листи в місяцю травні. На передплату на листу ч. 2347 я придбала 4 нових цілорічних передплатниць для "Робітниці" і дві старі цілорічні передплати, за що висилаю належитість $9.00, а пресового фонду для "Робітниці", на листу ч. 3454 $2.50, що разом робить суму $11.50.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: Олексадра Довгань, Катерина Реґуш; Василь Гнатюк 50 ц.

З товариським привітом,
Олександра Довгань.

Вінніпеґ, Ман.

Т-ка Т. Канюґа зібрала на листу ч. 192 на передплату 50 ц., на пресовий фонд: Петро Орищин $1.00, Текля Канюґа 50 ц.

Т-ка Юлія Шафранська зібрала на листу ч. 118 на передпалту 30 ц. На пресовий фонд: Ю. Шафранська $1.00; Дж. Бендер 50 ц.; по 25 ц.: Г. Дж. Мат, М. Місюрак, П. Турчин, Г. Страх, М. Даниба, В. Ґриба, нерозборчивий підпис, О. Ґ. П., Ст. Крафт, К. Север, 676 Прічард, Лойд Блок ч. 1.

Т-ка М. Канюґа зібрала на листу ч. 218 на пресовий фонд: М. Канюґа $1.00, П. Й. Мараз 50 ц.

Т-ка М. Угрин зібрала на листу ч. 105 на передплату 75 ц.

ДРУКАРСЬКА ПОМИЛКА.

В цьому числі "Робітниці" в статті про полет Амундсена, при самому кінці на 16-ій стороні зайшла друкарська помилка. Надруковано там в кінцевому відступі таке: "Перед трьома тижнями вибралося досліджувати північний остров ще дві експедиції... А має бути: **"північний бігун"**, а не острсв.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Травневий Комітет, Тіммінс, Онт.	$29.75
Травневий Комітет, Ді Пес, Ман.	26.25
Травневий Комітет, Саскатун, Саск.	24.05
Травневий Комітет, Гемилтон, Онт. (збірка)	21.25
Ксеня Лєщук, Салт Сте. Мері, Онт. (збірка)	18.20
Ґ. Стах, Гемтремк, Міш. (збірка)	16.50
Травневий Комітет, Іст Килдонан, Ман.	14.35
Василина Балан, Форт Френсіс, Онт. (збірка)	13.75
Травневий Комітет, Мус Джо, Саск.	11.60
Травневий Комітет, Вест Форт Виліям, Онт.	10.50
Укр. Роб. Тов-о "Поступ", Лос Енджелес, Кал.	9.10
Текля Купій, Гемтремк, Міш. (збірка)	8.85
Я. Стефанська, Савт Поркюпайн, Онт. (збірка)	7.50
Травневий Комітет, Колмен, Алта. (збірка)	7.00
П. Коржак, Порт Артур, Онт. (збірка)	6.25
М. Данчук, Медісін Гет, Алта. (збірка)	6.00
Юлія Шафранська, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	4.60
Катерина Корилюк, Ню Йорк, Н. Й. (збірка)	4.40
Г. Іщенко, Вунсакет, Род Айленд (збірка)	3.55
Б. Дубінська, Ді Пес, Ман. (збірка)	3.25
М. Світ, Йорктон, Саск.	3.00
Катерина Шатульська, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	2.50
Олександра Довгань, Гемтремк, Міш. (збірка)	2.50
Травневий Комітет, Віндсор, Онт.	2.50
Н. В. Скоробогач, Нокоміс, Саск.	2.00
Г. Дзвідзінська, Гемилтон, Онт. (збірка)	2.00
Маґда Губенська, Вінніпеґ, Ман.	2.00
П. Юзвік, Вінніпеґ, Ман.	2.00
Текля Канюґа, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.50
Розалія Дзвідзінська, Гемилтон, Онт.	1.50
М. Канюґа, Вінніпеґ, Ман. (збірка)	1.50
Л. Макаренко, Ретло, Алта. (збірка)	1.50
Н. Борець, Салт Сте. Мері, Онт. (збірка)	1.50
І. Семерґа, Донмор, Алта.	1.00
Марія Дичаковська, Шікаґо, Илл.	1.00
Анна Козак, Вест Линн, Масс.	1.00
Антонія Слободзян, Шікаґо, Илл.	1.00
М. Василюк, Шікаґоф, Аляска.	1.00
В. П. Шкрайбер, Риверс, Ман. (збірка)	1.00
Марія Теслюк, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Е. Ґордійчук, Анийокс, Б. К.	.50
К. Шабан, Гоп Велей, Алта.	.50
Е. Янкова, Рочестер, Н. Й.	.50
Яків Ґ. Семенюк, Едмонтон, Алта.	.50
Софія Онищук, Едмонтон, Алта.	.50
К. Назар, Вінніпеґ, Ман.	.50
Нелі Тракало, Гемилтон, Онт.	.50
І. Шпаюк, Торонто, Онт.	.50
Т. Проданик, Бостон, Масс.	.50
Леонтина Марчук, Ріджайна, Саск.	.50
Зіновія Гнатів, Вінніпеґ, Ман.	.50
Г. Новосядлий, Лукен, Онт.	.25
Ґеня Тракало, Кіченер, Онт.	.20

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий журнал для Жінок-Робітниць
Орган Секції Жінок-Робітниць при Стов. У.Р.Д.

Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня міститься в Українськім Робітничім Домі, на вуглі вулиць Прічард і МекҐреґор у Вінніпеґу.
М. Попович, секретар.

Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of U.L.F.T.A.

Printed and published by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba.
M. Popovich, Secretary.

Subscription: per year $1.50; six months 80c
Singe copy 10c

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, 1. серпня 1925. Ч. 15.

БОРОТЬБА НАУКИ З РЕЛІҐІЄЮ.

Саме в цих днях закінчився в місті Дейтон, в стейті Теннесі в Злучених Державах цікавий і заразом скандальний судовий процес. Діло в тому, що професор вищої школи Джан Томас Сковпс вчив студентів, що чоловік розвинувся з нищих створінь на протязі міліонів літ. Це доказує наука про еволюцію, або простими словами: наука про розвій людства. Ця наука признана цілим культурним світом і її викладають на всіх університетах а навіть в нищих школах. Немає-ж в світі ані одного дійсного вченого, який вірив-би, що чоловіка створив бог, як це пишеться в біблії.

Професора Дж. Т. Сковпса поставили перед суд за це, що він переступив стейтовий закон і не вчив так, як каже біблія про створення людини ніким небаченим і невідомим богом. Коли довідався про це світ, то просто зареготав, бо це-ж нечувана в сьогодняшних часах річ, аби за викладання безсумнівної науки судити чоловіка, до того в окричаній ніби "вільній демократичній Америці". Це не тільки великий скандал для Злучених Держав, але й великий сором. Та попи і капіталісти на чолі з бувшим міністром Браєном постановили за всяку ціну засудити професора Дж. Т. Сковпса. На процес з'їхалися найбільші вчені Злучених Держав, щоби доказати правдивість науки і видуману казочність біблії, але суд недопустив їх свідчити. Проф. Сковпса боронив найсильніший адвокат в Злучених Державах з Шікаґо Даров, який в своїх промовах просто висмівав обвинувачення проти професора.

На вид незначний процес набрав світового розголосу. Сковпса таки засудили на кару сто доларів, але справа піде перед стейтовий суд, а опісля перед найвищий суд Злучених Держав. Бо діло не в сто доларах, а в тому, що цей скандальний процес є в дійсності боротьба науки з реліґією.

Одно корисне діло зробив цей процес: він заставив широкі маси познайомитися блище з наукою еволюції (розвитку людства) і ще більше підірвав в масах релігійні почування, якщо вони ще були в кого. Бо наука опирається на незбитих доказах, а біблія тільки на написаних неясних стрічках, часто противорічних собі і без ніяких доказів.

В найблищому числі надрукуємо докладнішу статтю про еволюцію і постараємося якщо це буде в наших силах, подати цікавіші фотоґрафії із згаданого процесу.

Попівство всіми силами боронить своїх позицій і безсоромно бореться навіть з правдивою наукою, аби затуманити широкі маси. Навіть в Канаді один піп спалив наш журнал, бо в ньому пишеться правда, в ньому нема дурману.

Про лекції, дебати і дискусії.

(Обовязково перечитати у відділах Жіночої Секції.)

ЩО ТАКЕ ЛЕКЦІЯ?

Лекція — це слово латинське, яке на українській мові означає: виклад, відчит, наука, або завдання (задача). Коли ви приготовилися говорити про життя і діяльність Тараса Шевченка, то це означає, що ви приготовили лекцію — науку, яку хочете передати своїм товаришкам і товаришам, які менше познайомлені з цею справою — наукою. Ми також називаємо це відчитом. Чому? Тому, що ви перестудіювавши твори Шевченка, виходите перед трудову публику і відчитуєте те, що ви вже докладно перечитали кілька разів — перестудіювали. Слово відчит, пішло із відчитування. Перше ви читали лише самі для себе, а відтак для ширшого загалу відчитуєте короткі уривки з куска паперу на який ви перетягнули важніші точки, додаючи до них свої пояснення і це означає, що ви даєте відчит.

Відчит, лекція, — це одно й те саме, коли ви передаєте комусь науку, як вже повище сказано: про твори Шевченка, а також теорію еволюції, теорію соціялізму, ґеоґрафію, ґеольоґію, астрономію, історію, аритметику і инше і инше. Скажім, наприклад, що в найблищу неділю, ми маємо мати мітінґ, на якім я маю говорити про життя і діяльність Рози Люксембурґ. В неділю зійшлося багато людей і в призначений час голова орґанізації або спеціяльний голова (предсідник) назначений зарядом, виходить на підвищення і проголошує:

— Товаришки і товариші! Цей мітінґ скликаний старанням відділу Жіночої Секції, на який запрошено ширший загал нашого робітництва, щоби вислухати відчиту, котрий виголосить т. М. Чміль на тему: "Життя і діяльність Рози Люксембурґ".

Це називається відчит. Але про це саме голова може сказати так:

— Товариш Чміль буде ч и т а т и л е к ц і ю на тему: "Життя і діяльність Рози Люксембурґ".

Отже можна вживати слова відчит, або лекція, "буде давати відчит", "дасть лекцію", "прочитає лекцію" або "буде викладати".

Коли ви вчите музики, то тут вже не можете вживати слова відчит, а мусите вживати слова лекція:

— Я даю лекції на інструментах.

Бо ви даєте інструкції з технічної сторони: смичковання і инше, а також завдаєте лекцію, яку ваш учень має навчитися на слідуючий раз (на другу лекцію). Все-ж і в музиці ви можете також вживати слова відчит, а це тоді, коли ви викладаєте теорію нотів.

— Я дам відчит про теорію нотів, — кажете ви.

Це тому, що ви відчитуєте те, що ви самі вже докладно перестудіювали.

Це лише коротенькі пояснення до того, що означають слова відчит і лекція. Тепер ми вже повинні знати, що можна вживати слова відчит і лекція, бо воно одно і те саме. А тепер приступимо до головної справи.

ОБОВЯЗКИ ЛЕКТОРІВ.

Щоби дати відчит з найлекших галузів науки, то до него треба старанно приготовитися наперед. Лектор не повинен задоволяти себе лише тим, що він чи вона, вийдуть на плятформу перед численну публику і там покажуть себе, що вони бесідники, а публика привитає їх оплесками. Так не повинно бути. Бо відчити не повинно́ся давати для заспокоєння себе самого, а для задоволення слухачів, для освічення їх, передання їм тої думки чи ідеї, яку виложили на паперах ріжні учені, яку піддержує сам лектор (той, що дає відчит) і його орґанізація та свідоміша частина членів тої кляси, до якої належить самий лектор, а це — кляси робітничої.

Товаришки і товариші, що вже вже робили спроби давати відчити, або задумують це робити в короткім часі, повинні запамятати собі ось це:

1. Відчити треба давати лише на ці наукові, економічні і політичні теми, які загально при-

знані великими ученими, а з окрема признані також й нашими авторітетами, себ-то робітничими письменниками, теоретиками і иншими вчеными.

2. До відчиту треба старанно приготовитися наперед.

3. Всі свої виводи треба старанно піддержати авторітетами.

Як це розуміти?

А ось так. Наука про ґеоґрафію, ґеольоґію, аритметику, астрономію і инші і инші, є признані загальною наукою, то є, що тут нема і не може бути одно другому противне. Написано в ґеоґрафії, що є пять частей світа: Азія, Америка, Африка, Европа і Австралія, то з тим всі згідні. Навіть церковна "наука" цего не перечить, хоч з иншими (вище сказаними) не погоджуються. Але ми церкву полишаємо на боці, бо наука немає нічого спільного з церковними казочками. Все-ж ми, як робітнича кляса, не приймаємо й світську науку всю за правдиву, бо людство є поділене на дві кляси і деякі галузі науки служать для затемнювання робітничої кляси, а охорони пануючої кляси.

Візьмемо, наприклад, історію. Там від початку до кінця лише похвали героям, царям, королям, ґенералам і иншим одиницям з пануючої кляси. І коли ми читаємо цю історію, то в нас зароджується та думка, що ті люде боролися в нашім інтересі, що лише вони, а ніхто инший, творили цивілізацію і культуру. А тимчасом ті герої прислужилися стільки для добра і поступу, що й "наші" Назаруки і Петрушевичі.

Історія — це перекази минулого. Пануюча кляса заставляє своїх істориків збирати перекази про минуле, а ті збирають і пишуть так, як цего вимагають панські інтереси.

Так само наука про економію, соціольоґію, еволюцію і инше.

Тому товаришки і товариші, лекторки і лектори, повинні давати відчити лише на підставі тої науки, яка пояснює розвиток і поступ, як в природі так й у людстві, лише з правдивої матеріялістичної точки погляду.

Коли ви приготовляєтеся до відчиту, то постарайтеся про те, щоб ваш відчит мав початок і закінчення. Для прикладу: крісло зроблене з дубового дерева, дуб ріс в тім а в тім краю, в тім а тім лісі, в тій а тій трачці його обкроїли, перевозили, робили крісло, малювали, складали, продавали і т. д. Якщо задумуєте давати ряд відчитів про розвиток людства, то мусите обовязково перестудіювати кілька книжок по цім питанню. Мусите починати від землі, а кінчити на нинішній цивілізації. Це буде означати, що у вашім відчиті був початок і закінчення.

Як у вас є добра память, то на маленькім куснику паперу робите собі лише начерки, або иншими словами — робите програму свого відчиту і так пояснюєте точку за точкою, перекидаєте листок книжки, яку ви собі назначили і читаєте, що про це саме сказав хоч-би Дарвін, Маркс, Нютон, Аристотель, Бухарін, Ленін, чи якийсь инший учений. Це означає, що ви свої виводи і пояснення піддержуєте авторітетами — людьми науки, що уважаються в цілім світі людьми знання по тих питаннях.

Коли у вас нема доброї памяти, то ви повинні слово в слово списати собі на папері цілу тему свого відчиту, а також вибрати витяги з книжок ріжних учених, які вам надаються до вашого відчиту і тоді прямо виходити на підвищення та читати слово в слово з паперу.

Цього нема чого соромитися. Краще відчитати лекцію ,як "стогнати" її з памяти і путатися в словах. Це тільки в Канаді принято, що лектор дає лекцію з памяти. В Европі звичайно читає і тільки при поясненнях говорить з памяти.

Треба також оминати чужі і незрозумілі слова, стараючись перекласти їх наперед на власну зрозумілу мову, та довго не мучити слухачів. Відчит неповинен тривати довше, як одну годину, а по відчиті голова повинен уділити часу на ставлення питань до лектора, а також й на дискусії і критику.

ДЕБАТИ І ДИСКУСІЇ.

Дебата — це слово з французької мови, а тепер це слово міжнароднє, яке уживається майже на всіх мовах. На українській мові слово дебата буде означати: спір, обмірковання, або обрада. Коли ми над чимсь дебатуємо, то значить, що ми обмірковуємо якусь справу. Дискусія — це також не наше слово, а слово латинське — тепер міжнароднє. Дискутувати — це означає: виміна думок, виміна поглядів, переконування. Дебатувати і дискутувати — це майже одне й те саме.

Та для нас головне от що: Ми мусимо навчи-

тися, як треба дебатувати і дискутувати. Коли ви, або ваша орґанізація, викличе когось з ворожої сторони на дебату, або ворожа сторона викличе вас, то в такім разі, перше всего, повинна бути ясно означена тема, над якою мається провадити дебата. Наприклад: відділ Жіночої Секції в одному з канадійських міст мав спір з католицькою жіночою орґанізацією про релігію. На діловім мітінґу відділу Жіночої Секції ухвалено викликати церковну орґанізацію на дебату. Написано листа і церковники згодилися та вибрали від себе одну із найліпших бесідниць. Те саме зробила і робітнича орґанізація. Тому, що церковну орґанізацію викликала робітнича орґанізація на дебату, то вона мусіла означити і тему та предложити її церковникам.

На спеціяльному мітінґу-дебаті не повинно-ся вибирати голову, а він мав-би бути назначений обома орґанізаціями наперед, або лише тими бесідницями, які мають виступити в дебатах. Найліпше було-б, як-би голова був "невтральним".

Голова повинен постаратися о те, щоби підчас дебати публика заховувалася спокійно та дала нагоду обом сторонам доказати, котра сторона має рацію.

Ось ми вже на мітінґу та ждемо отворення його. Виходить голова і виголошує менше-більше ось так:

— Шановні зібрані, товариші і товаришки! Сьогодняшний мітінґ є скликаний двома орґанізаціями: греко-католицькою орґанізацією — товариством "Просвіти" і робітничою орґанізацією — відділом Жіночої Секції Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім. На цім мітінґу відбудеться дебата між цими двома орґанізаціями на слідуючу тему: "Греко-католицька церква є ворогом поступу". Товаришка Марія Каганець, членкиня робітничої орґанізації бере сторону альтернативи (вибір одно з двох, або доказ, що греко-католицька церква є ворогом поступу), а пані Варвара Наконечна, членкиня "Просвіти", бере сторону неґативи (перечення, або заперечування, що греко-католицька церква є ворогом поступу). Я, як голова цего мітінґу, прошу всіх заховати як найбільший спокій і порядок та дати спромогу обом сторонам предложити свої докази, а по скінченню осудити їх після свого розуміння. Першою виступить т-ка Каганець, яка буде говорити двадцять мінут. Відтак пані Наконечна забере слово також двадцять мінут. Слідуючим разом дістануть: т-ка Каганець знову двадцять мінут, а пані Наконечна двадцять і пять мінут. На закінчення т-ка Каганець дістане ще пять мінут і на цім закінчуться дебати. Отже я покликую першу бесідницю т-ку Каганець".

Так менше більше повинен бути розділений час на дебати. Та, що викликає другу на дебати, має говорити першою, а на останку має право говорити ще пару мінут, це залежить від того, як був розділений час.

По скінченню дебат можуть бути також й запити з публики до обох сторін, але це дуже мало практикується. Може бути заряджене теж й голосовання, хто за ким, але це також не є потрібним. Найліпше, щоб таку справу полишити для самих слухачів, а вони хай осудять без жадного голосовання.

Голова підчас дебати повинен бути холоднокровним і безсторонним на скільки це лише можливе.

Бесідник-дебатор повинен постаратися про добрий матеріял та добре обробити свою тему, що міг-би старанно доказувати незбитими фактами перед слухачами, що він прав. Орґанізація що наставляє від себе бесідника, повинна постаратися о те, щоб бесідник мав впливову мову, щоб кожне слово вщеплювалося в слухачів.

Це все, що до дебат між двома ворожими сторонами.

Але, коли у вас на вашім діловім мітінґу провадяться дебати чи дискусії, то вони повинні бути річеві і товариські. Ви стараєтеся радити над розвитком нашої орґанізації і у вас не повинно бути цього: "я ліпше знаю від тебе". Не можна ніколи впиратися, щоби поставити на своїм, як й самі знаєте, що то не є добре і більшість членів також не погоджуються з вами. Звертаймо одні другим уваги, вимінюймо свої думки і погляди, але робім це в товариській спосіб, не будьмо заздрісними, бо це шкодить розвиткові нашої орґанізації.

На закінчення позвольте спитати вас: Чи ви читаєте ці статті у ваших відділах? Чи розумієте їх? Якщо не читаєте, то чому ні? Ми дуже раді почути про це на сторінках "Робітниці".

Пишіть про це!

М. Чміль.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

НЕВІДОМА ПОЕЗІЯ І. ФРАНКА.

Ей, не люби мене, дівчино!
Як хочеш любощів речистих,
Як хочеш роскошей огнистих,
Присяг, заклять і зітхань много,
Щоб нерви мліли, дух спирало,
І серце в груди завмирало, —
Коли бажаєш всего того,
То не люби мене, дівчино!

Ей, не люби мене, дівчино,
Як хочеш жити в супокою,
Плідне мов древо над рікою,
Діток коханих годувати,
Синів давати в школу, в люде,
Дочкам готувать нишком віно,
На власну путь благословляти, —
Зо мною хто зна, чи те буде,
То-ж не люби мене, дівчино!

Бо я борець, моя рибчино,
Бо я робітник твердорукий.
Мене труди ждуть, бої й муки,
Мене ждуть бурі громовії,
Що може й розібють судно те,
В котрім ми попливем, дитино.
Як зможеш ти тягти весло те
І не злякають бурі тії,
Тоді люби мене, дівчино.

(Написано дня 10. листопада 1883 року.)

ТЮРЕМНА КОЛИСАНКА.

Присвячую незнайомій з 13 камери.

Люлі — люлі... Тук-тук-туки...
Спи сусідко зза стіни.
Крильми круки чорнопері
По камері сіють сни
Спи дівчатко... (Тук-тук-тук...)

Спи, сусідко. Тиха нічка
Простеляє темінь риз,
Як черничка мягкорука
Гонить крука блеском сліз.
Спи дівчатко... (Тук-тук-тук...)

Спи спокійно... Коридором
Ходить сторож, мірить крок.
Зграйним ходом, голубиним,
Небом лине рій зірок.
Спи дівчатко... (Тук-тук-тук...)

Люлі—люлі... Крізь решітку
Зоряний іскриться хор.
Вмить засвітить огнецвітку
Променистий метеор.
Не злякайся... (Тук-тук-тук...)

Не злякайся: Весілля з смутком,
Щастя з муками сплелось,
Метеори мчуться хутко,
Спалахнуть, займуться ось!
Ти всміхнешся... (Тук-тук-тук...)

Спи-ж, що ти вже дома, квітко,
Що вже всім нам — Вольний Дім.
Спи, сусідко незнайома.
Спокій віченькам твоїм...
(Завтра світ увесь — УСІМ!)

Василь Бобинський.

Львів, тюрма Бриґідки, 12. камера, 28. X. 1922.

Містер Бамбертон.

(Написав А. Хомик.)

В своєму власному поїзді, в сальонці, їде многократний міліярдер містер Бамбертон уже вісім годин. Їде в напів лежачій позі, травить вечерю і нудьгує.

Година 10 вночі. Поспішний поїзд прорізує темряву з силою 500 коней, тисненням 10 атмосфер, 70 кільометрів на годину.

Тепер наступає подія, яку описую. Вона триває 10 мінут 28 секунд. А год. 10, 2 мін. 8 сек. входять крізь незачинені двері сальонки два розбишаки, дужі, плечисті, члени орґанізації "Мертвої руки". Вони вимірують свої револьвери в голову містера Бамбертона, керманича всієї капіталістичної продукції Америки, а щоб нагнати більшого страху, ревуть страшливим голосом:

— Гроші або смерть!

По обличчі містера Бамбертона перебігає їдка, іронічна усмішка...

— Славно, — цідить він крізь зуби. — Панове, будьте ласкаві сідати. Вітаю милих гостей. Скоротите мені нудьгу. Як незвичайно мило опинитися в товаристві таких енерґійних і рішучих людей, як ви, мої панове! Та чому не сідаєте? Дозвольте однак сказати вам, молодим, що ви... нерозумні. Ви гадаєте, що міліярдер не має нічого ліпшого до роботи, як возити мішки золота?! Ні, навпаки, це не мій звичай... Я не маю при собі ані цента... не вожу, любі мої... Отже, що будете в мене рабувати? Убрання мені стягнете, прошу дуже, з найбільшою приємністю. Та звертаю вашу увагу, що маю їх цілий склад у сусідньому ваґоні.

Розбишаки опускають руки в нерішучости. Містер Бамбертон усміхається з погордою.

— Що ви, панове, нерозумні, свідчить все ваше поведення. Не вмієте поводитися в товаристві. Ось що я вам скажу. Хоч міліярдер не має при собі грошей, то може під натиском насильства виповнити чек, платний у першім ліпшім банку, на суму, яку подиктуєте.

Розбишаки підносять знов револьвери до голови містера Бамбертона.

— Ви мабуть уже ніколи не наберетеся розуму, а в бизнесі тільки розум потрібен. Розчовгайте в своїй голові оцю обставину і наслідки її. Я підписую вам чек... гаразд! Навмисне пишу його тремтячою рукою, бо я вас не боюся. Ну, а все-ж таки можу ужити проявів страху до своїх цілей. Ви з чеком вискакуєте з поїзду... і це гаразд! На найближчій стації я задержую поїзд і телеґрафую до всіх банків і контор менше більше так: "Арештувати того, хто покаже мій чек, писаний тремтячою рукою. Це розбишака". Банки знають певність моєї руки при підписуванню чеків. Ну, і ви ні з цього ні з того дістаєтеся в руки поліції і завішуєте силою обставин свій бизнес на кілок.

Розбишаки опускають знову руки з револьверами і хочуть вийти.

— Але-ж, панове, стрівайте ще, не підозрівайте підступу. Даю вам слово чести, що моя рука не піднесеться до електричного ґудзика, бо в мене навіть цього приладу немає.

— Нам ніколи, — відповідають розбишаки з соромом.

— Як хочете, — говорить далі містер Бамбертон. — Та на дорогу прийміть від мене раду. Не зачіпайте ніколи великого капіталіста, а й взагалі залишіть свій бизнес. Він уже надто старомодний! Не несе відповідних процентів від вложеного капіталу. Візьміться до якогось иншого бизнесу, от хоч-би до чищення каналів. Хто сміє сказати, що каналяр не джентелмен? Я обіцяю вам протекцію. А зрештою знайте, що рабувати й обдирати людей зі шкури можу тільки я і мені подібні. З нами ви не видержите конкуренції.

Розбишаки засоромлені, вискакують із ваґону. Містер Бамбертон посміхається їдко і, вихилившися до них крізь вікно, гукає:

— До милого побачення! Дуже вдячний за хвилини, проведені з вами.

Година 10, 12 мін. 36 сек. містер Бамбертон травить далі вечерю й нудиться...

ЧІЧКА.

(Написав Іван Семанюк).

Нище друкуємо прекрасне оповідання галицького письменника І. Семанюка п. н. "Чічка". Описується в ньому гірка доля Гуцула-коновкаря, якого рятує від голоду разом з родиною кобила Чічка, що з гір возить на доли коновки, а привозить назад заміняне за коновки зерно в голодні гори. Письменник в мистецькій формі малює нам картину, як вкінці кобила Чічка здохла і яка це страшна траґедія для Гуцула-коновкаря та його родини. Можна й сміятися часом, читаючи це оповідання, але в чулої людини це буде сміх крізь сльози. Уважно перечитайте "Чічку" а ясно стане перед вами тяжка доля гуцульської бідноти, яка часто залежна від заїздженої-худої кобильчини.

Редакція "Робітниці".

Лежить розпростерта на толічці підгірського села і випручує свої грудками грузи обліплені ноги. Кудли паршивої, необліпленої шерсти мокріські від поту. На задних стегнах і на боках запалого черева звисають здохлими седедцями жмутки гною. На хребті ятриться рана, а мухи ссуть із неї "матерію". Хвіст судорожно тріпається, але не розгонить ані мух, ані пари. Чорна грива розкудлалася кісками по обох боках напруженої тонкої шиї. Закаправілі очи накрилися повіками, із проміж закушених, ненакритих зубів тече піна. Дуже мучиться...

Над нею скулився гей приземкувата, дуплава кривуля-верба Гуцул і обганяє крисавим капелюхом кровожадні мухи.

Недалічко на боці стоїть вязка нових, смерекових коновок, кошіль з лижками і бесажки з ґелеткою кукурудзяного зерна тай смугляве сідло з попругами.

— То ти мні Чічко, лишеєш, самого серед Бойків лишеєш? — заводить Гуцул знеможеним, розколеним голосом.

Із його глибоко вритих очей покотилися дві великі сльози і сканулися через пару на хребет шкапи.

— То такими-сми ті отавами візимував, то так-сми ті, Чічко, вікохав? То абис знала, єкомус ґазді петнаціть рік гарувала, абис темила. Не кривдуйси на мні, моя Чічко, не кривдуй, то ти упала си в пусті руки, у лецтий рід!

Шкапа простягнулася, як дріт й трутила аґонічним рухом властителя, що лямeнтував над нею. Очі її відімкнулися і станули лубом. Вже більше не киваеться...

Гуцул підвівся із землі і вхнюпив болячий погляд у трупа товаришки:

— За тото, шо-с ми домівку вігодувала, то я ті псенкоь на той світ віріжєю, то так ти у торбеїв заробиласи! Аді єка опока на тобі, аді єк шкіра ти потріскала. Але стебла чужого не рушила-с, але не заклєв ти ніхто в світі, то най си текне від такої муки. Ти ріг собі у ногах віходила, хребет-єс собі поломила. Однако-сми заробилиси, душко, однако!

Із його рук випав капелюх, а лице скривилося до плачу.

— Гей люди добрі, за шьо мні так Біг покарав! — плеснув долонями і став микати собі чупер. — Скорнейси душко Чічко, скорнейси, аді терхівочка хребет ті виїла, аді мушва ті ссе, аді вся кров з тебе випарувала! Самого мні д'хаті віріжєеш, самого? — голосив, як мала дитина.

— Мой хло', Гуцулійо, а ти здурів, шо так ревеш над кобилов? — гукнув наторопом підгірський, тогосільський мужик, що справився у ліс через толічку.

— Аді озміт довбню та вгатіт ми в голову, най си не дивлю.

Гуцул припав ід шкапі і обмотав її напружену шию синожилавими руками.

Підгірянець приглянувся ближче і засоромився своєї бесіди.

— Мой Пе', Ники', Фе', а йдіт-же суди! — крикнув він в ту сторону, як ідеться ід сільським хатам.

Гуцул бовтає лицем по кінській гриві і приповідає:

— То такими-сми ті отавами вігодував, то...

Надбігли прикликані мужики.

— Шо, упала? упала? пустіть кров, ратуймо! Ратуймо христінина! Ножя! — озвалися наполохані клики.

— Нема куди шьо робити — то вже по всему — сперечив ранший очевидець.

— Минула-си?

— Ого!

Всі ратівники звернули тепер свою увагу на Гуцула. Взялися відривати його від кінського трупа.

— Беріт мні люди та добивайте та най буде прах на цалий світ — кричав він несамовито і повилювався ід шкапі.

— Май розум, бадіку, тото вже пропало, мерця не підведеш, — утихомирювали люде, підвівши його силоміць на бік.

—Не траба мні тепер на світі, бігме не траба; аді киньте мні грани межи очі!

Гурт лагоїв його бесідою:

— То причка, бадіку, та най-си на цім текне, не відходи від розуму.

— Я нікому межі не випас, віхте псенки нікому не взєв, то за шьо мні так Біг покарав? — жалувався бадіка і торгався з рук, що його ціпко держали.

— Теску Ник' — радить один із ратівників, — ану ведіт чоловіка д'хаті, тай заберім терхівку до вас, бо нема кому гратиси.

— Аєк, аєк, берім чоловіка д'хаті найси втємит — притакнули другі.

Стали брати Гуцула тай терхівку ід Никіфоровій хаті. Він торгався і рвався ід шкапі і завірював очима.

— Гей люди добрі, зробіт ми тут амінь тай перекажіт моїй, най веде діти з торбами.

Повели...

За часок прийшли два леґіні з рискалями і взялися закопувати Гуцулову Чічку, аби її багацькі собаки не рознесли і не внаджували до маржини.

— Це хло', сам хамут, не конина — каже один.

— Та видко си, що хамут; не з'уґарне було ходити тай крепнуло — каже другий.

— Аді черева ні раз не видко!

—Відки буде черево, коли тот торбей старецкий стебла паші не має? Я ше був приземком, як-сми го затємив.

— То в'одно ходит з коновками такий, єк сегодни, днями не ївши. Аді капшук з тютюном то більший, єк в неї черево.

— Віді й він довго не потєгне!

—А! Їго таке, шо лиш го дес на дорозі найдут, тото тінь чоловіка. Але ше ми сегодни смішно, єк собі нагадаю, єк він передтогід на Бриндзейчиним весілю вимінєв був усі коновки, тай дали йому начінки, й порцію горівки, а він завів гуцулскої:

Бодай-же-ж мні смага втєла, шо-с така маціцька"
"З тої гори два явори межи ними чічка

— Ой кажу, шо маціцька!

Взяли її піднімати, щоб кинути у викопану яму.

— Нема ваги!

— Бо зморене сарачєтко.

— Ов! то мой хло' скрізь бідує мир божий!

— Скрізь на світі біда! Аєк біда, ше єка біда!

Закопали Чічку із шкірою, із гривою тай з усім; не лупили, бо шкіра дуже потрісკалася, то на постоли пуста.

***

Перший раз в життю вертає коновкар до домівки сам-саміський. На плечах бесажки з кукурудзами, а під пахою Чіччина узда. Осінний вітер жене прудко крізь густі бори і дує коновкареві у розшімкану пазуху на груди.

Йде із лісів шум, такий глухий, жалібний, прошибаючий.

— То файне я віданєчко несу у домівку, то хата від зойків лусне — обвівають холодні думки серце коновкареві.

Мертволиций місяць вибалушив свої совині очі з поза набресклої хмари і стелить його горбату тінь назад него.

Коновкар обертається назад себе, хоче погладити свою Чічку, запитати її, чи дуже змучилася, чи терхівка глібоко в'їлася у хребет, — хоче потішити її, що вже не далічко хата.

Та замісць Чічки видить він свою тінь із терхівкою. Йому робиться студено коло його розмяцканого серця; воно терпне.

— Осиротилас мні Чічко, тай жінку тай діти, то тепер нам всім крепір буде!

І тисне узду під пахою і корняє ноги до дальшого ходу.

Що візьметься йти борше, то зараз спирають його голі, як пять мужицьких пальців діти, спирає жінка.

— Шо я їм тепер скажу? Печінки розсєдут си їм тай мені!

Страшно боїться своєї бесіди, що нею повіствуватиме домівці про Чічку.

Вітер дуще скомлить по яругам і розпеченим жигалом вертить ув ушах коновкареві: нема Чічки, нема нашої мамки!

Він пошпотується об камінь на дорозі, викрісує з нього вогню, бо його серце розпалюється, заходить кипячою смолячкою.

На момент відтерпає.

Він знов обертається назад, хоче сказати Чічці, аби сокотилася і неударилася об той камінь, але Чічки нема лишень його горбата тінь стоїть позад него.

А в долині той потічок, що в ньому він на попасі Чічку напував і сам з нього пригорщами воду пив, без впину допитується його своїм плаксивим журкотом: де Чічка?

А той темний, понурий ліс дивиться на нього своїми великими очима й допитується усіми ротами: де Чічка?

А тота придорожна громадська травиця, що цілу ніч умивається слізми від навіяного пороху і тремтить голіська від студени, піворить дрожачим голосом: де Чічка?

Коновкареві виривається із запечених грудей тяжкий струпішілий стогін. Він ще дужче тисне узду під пахою і підводить задеревілі ноги.

— То сарачетко доброго серця було. Сегодни люде гадє, а вона петнаціть рік вірне роби-

ПЕРША ҐРУПА МАНДОЛІНОВОЇ ДІВОЧОЇ ОРХЕСТРИ ПРИ УКР. РОБ. ДОМІ У ВІННІПЕҐУ.

Ця ґрупа 24. липня 1925 виїхала з Вінніпеґу до Форт Френсес, Вест Форт Виліям, Форт Виліям і Порт Артур, Онт., щоби дати ряд своїх концертів для українського робітництва. Мандолінова орхестра, під орудою т. П. Угринюка, має в свойому репертуарі не тільки народні українські пісні, але й мельодії з кращих чужих музичних творів, з славних опер, та взагалі модерний репертуар так української, як й чужої музики. Є це чи не одинока більша і добре вишколена українська мандолінова орхестра в Канаді з таким багатим репертуаром і що найголовніше — це орхестра зложена з робітничих дітей і виховата в У.Р.Д. у Вінніпеґу.

ла. Аді вкусити не було шо, а ми усіх Бойків переходили. Хоть голодні, а хоть босі, завше ходили. Де єка є коновка у Бойка, то все моя Чічка переносила, а я лиш дзерно носив тай кошелики з лижками.

**
*

Ні місяць, ні зорі не хотіли дивитися, як коновкар витатисьме із своєю челядкою. Геть поховалися за хмари мраки, що розстелилися по горах і давлять їх своїми важкими краплями гей розтоплене олово, гей мужицькі сльози.

Коновкар увійшов в хату, скинув з плечей бесаги і споглянув задубілими очима на жінку й на діти, що схопилися із землі від потахлої ватри і кинулися витати дьидю.

Коновкариха борзенько вибігла, щоби розсідлати Чічку, накрити веріткою і дати їй ліки на "золзи". Дітвора вплескалася до дьиді:

— Дєдику! ми устарали Чічці сінця, три вєзці устарали!

Коновкар не відзивається.

Улітає до хати назад коновкариха і з перепудженим поглядом питається голосом, що прочуває роспуку:

— А Чічка де? Ти сам?

— Дєдику, ви де лишили Чічку? — запіяла дітвора.

Коновкар береться відповісти, але його уста не можуть відімкнутися. Він вхопив у руку узду і показав її у відповідь жінці-дітям і весь затремтів, а очи попісніли.

— То ти сам прийшов?

— То ти сам прийшов? — зойкнула жінка вдруге.

— Нема Чічки дєдику? — завели діти.

— Нема! — жбухнуло жасне, тяжке слово із коновкаревих грудей.

Так жбухає кипяча кров із серця, що його тяжкий камінь роздавлює, розтріскує...

**
*

Таке темне зробилося на дворі небо гей саджа, що вихоплюється з диму фамілійної ватри і присідає гуцульські стіни, стелю, лиця, очі і затикає гуцульські горла.

Із коновкаревої хати опадами вибігають на зігнилий дах придушені стони і вколисують його собою:

— Чічка! Чічка! Золота наша Чічка!

ЯК-БИ МИ ЇХАЛИ ІЗ ЗЕМЛІ НА ПЛАНЕТИ.

Хоч покищо немає ще Сіпіарських шляхів в широкі простори вселенної, то вченим не шкодить подорожувати при помочі своїх далековидних апаратів ген далеко поза обрієм нашої грудки землі і там бачити сонця і світи, сусідів нашої непоказної планети.

І коли-б ми, наприклад, вибрались в дорогу на далеку-далеку і великанську планету Юпітер і на його найбільший місяць, Ґанімеде, то нам прийшлося-б пережити менше-більше ось які пригоди:

Коли-б ми в'їхали около сім миль від землі, то нам треба-би надіти щонайменше добрий кожух, бо там ми застали-би 70 степенів зимна. При цему зимні ми їхали-б ще з дванайцять миль, але вже двайцять миль від Землі ми ставили-б знак питання над нашим завтра, бо там ледве чи видержали-б. Зате як-би можна видержати, то ми сміялися-б з усіх хоріб, які нищуть наші мізерні тіла тут на Землі. В цім положенню ніякі бакцилі вже не живуть. В двайцять-пять миль ми знайшлися-б в темній мертвій тишині, бо були-б вже поза нашою атмосферою. Хіба тільки який метеор, в дорозі в безвісти, перервав-би блаженний супокій. Тут атмосфера не перепускає вже ні звуку ані запаху і ледви трішки світла. Говорити тут було-б неможливо. У віддалі пятьдесять миль темнота була-б вже цілковитою і тільки наше сонце сіріло-б ледви замітно напроти нас. На сто миль вже хіба тільки жителі північної Манітоби і Саскечевану могли-б почуватися як так вигідно, бо тут термометер крутився-б около 460 степенів Фаренгайта понище зера.

На Марсі ми могли-би вступити на шклянку теплого чаю, а відтак поминувши Марс, в'їхали-б у велитенський круг ріжних-преріжних світів з їхніми особистими і стисло приватними сонцями та місяцями.

Аж за яких 390 міліонів миль, якщо нам не захотілось-би скорше вернути назад, ми опинилися-б під порогом найбільшої з усіх відомих планет — великанським Юпітером, який має бути тисячу триста разів більший від нашої Землі. Звідтам нам вже не трудно було-б дістатися на один з місяців Юпітера, на великанську Ґанімеде. На цій планеті здогадуються, є життя і ми певно знайшли-б там приятелів.

Хто зна, чи колись наші потомки на цій планеті не винайдуть способу комунікації з иншими світами і наглядно переконаються в тому, в чому ми тепер тільки здогадуємося?

БУДАПЕШТ — МІСТО ТРУПІВ.

Під таким наголовком приносить один угорський часопис статтю, в якій пише, що з цілого світа з'їздяться масами до будапештанських клінік та шпиталів лікарі та студенти зваблені великим числом трупів. Показалося, що в Будапешті є найбільше самовбійників, а тим самим і найбільше трупів, на яких лікарі і студенти можуть вчитися.

(Будапешт — це столиця Мадярщини).

ЛЮДСЬКА ДУША І ЗВІРІ.

(Написав Евген Гуцайло.)

(Продовження.)

ПРАЦЯ ДУШІ.

Кажуть, що ознакою людської душі є думання. Виходило-б, що думання взяв у найми від природи лише чоловік. Що-б думати, треба мати спосібність кінцями нервів відбирати враження зі світа, витворювати з них образи в мозку, запам'ятати собі їх, тоб-то творити ідеї, і перекладати ними так, як того треба творінню.

І д е я — це латинське слово; дослівно значить — образ. Коли я бачу дуба, то те враження викликає якісь хемічні переміни в мозкових клітинах, в ґанґліях, і ті переміни лишаються образом дуба в мойому мозкові. Я можу кожного часу викликати той образ, хоч не бачу вже дуба, тоб-то я можу нагадати, уявити собі його. Таке уявлення чогось — в тім випадку дуба — є ідея.

Я бачив ще липу, березу, смереку, сосну, ясеня, грушу і помітив, що вони всі мають грубий, твердий пень, мають гілля, мають щось такого, що в них усіх однакове. По відкиненню того всього, що їх ріжнить, лишається мені щось одно спільне в них, і з того спільного мій мозок робить з них всіх один спільний образ, одну спільну тямку — дерево. Це вже не буде один якийсь особливий образ, а якийсь загальний образ, зложений зі спільних прикмет багатьох образів. Такий образ є також ідея, але не особлива, а зложена ідея, бо осібного образа на дерево нема. Є образ дуба, є образ липи, є образ ясеня і т. д., але особливого образа на дерево немає. Такою самою ідеєю є тямка: чоловік, рослина, дім, збіжжя, худоба, птахи і т. д. Є Іван, Степан, Кирило, Потап, але немає осібного на чоловіка. Є кропива, морква, дуб, опеньок, але немає образа на збіжжя.

Крім того є ще третій рід ідей, що не привязані ані до особливих образів, ані до зложених. Приміром, я бачив, як пес кусав свиню, і при цім він дуже був наїжений, гарчав сильно та кусав. Я бачив також, що якийсь чоловік бився з другим, і обидва мали якийсь такий страшний вигляд, подібний до псячого. Я бачив таке саме в бика, когута і індика. І той їх негарний стан я називаю злість, або жорстокість. На жорстокість немає осібного предмету. До таких тямок, що на них немає особливих істот, ані навіть особливих образів, належать такі тямки, як доброта, справедливість, гордість, пониження і т. д. Це є загальні ідеї.

Спромога мозку запам'ятовувати собі образи річей та нагадувати собі їх тоді, коли чоловік тих річей не бачить, не дотикається, не нюхає, не смакує, ані не чує, — ця спромога мозку, спромога мозкових клітин, ґанґліїв, дає нам змогу думати. Подуймо собі, як то було-б зле, коли я лише тоді знав-би про цукор, коли поклав-би його в рот. Як то було-б зле, коли лише тоді знав-би, що хата є хатою, коли я її бачу. Я не міг-би вийти з хати в поле, бо не міг-би уявити дороги ще перед тим, як піду. Не міг-би вернути з поля до дому, бо не міг-би уявити собі дороги з поля до дому, ані самого дому. Цього не може уявити собі дуб, ні тополя, цього не може собі уявити хробак, хоч він вертає по своїх власних слідах. Зате бджола уявляє собі те дуже добре, бо пам'ятає ті квіти, відки носила мід, і носить його, доки його там

не стане. Може собі уявити те риба і всі вищі створіння від неї.

Але це мало ще, запам'ятовувати собі образи. Ще треба мати змогу з поодиноких образів складати зложені образи, такі, як я згадував: чоловік, дерево, збіжжя і т. д., бо тільки за допомогою таких образів можна складати думки, зіставляти, переставляти, пересувати їх в ріжнім порядку і творити нові зіставлення, нові образи з новим зложенням порядку і т. д., бо тільки за допомогою таких зіставлень можна звязло (льоґічно) думати.

Австралійські мурини не мають навіть слів на птах, риба, дерево, тоб-то не мають загального поняття крилатих творінь, загального образа риб, дерев і т. д., хоч мають назву на пальму, дуба, курку і т. д. Ескімоси мають осібні слова на ловлю морських псів, китів, але не мають слів ловля, ловити, бо в них немає загальної тямки на таку справу. Мешканці Товариських островів мають назву на песій хвіст, овечий хвіст, але не мають тої тямки, що отта часть тіла, що росте на продовженні хребта в кожного творіння, взагалі є хвостом. — Загальних образів, загальних ідей в них немає. Мешканці Маляйських островів не мають загальних ідей взагалі. Африканські Зулю мають слова червона корова, чорна корова (розуміється, в них кожне з тих образів не має двох слів, а лише одно; чорна корова є в них зовсім инше творіння від червоної), але не знають і не розуміють, що то таке взагалі корова; загальна тямка худоби в них не істнує. Так само мається річ з Чірокейшами, Тасманійцями, Моґіканами і Курдами та иншими дикунами. Щоби зрозуміти ту тямку — брак загальної ідеї, — то треба уявити собі те так: коли Зулю назве корову і показує знаками, що її можна доїти, то тим самим він думає лише одну корову, точно означену корову, його власну або його сусіда, — але він не має поняття, що всі корови дають молоко, що всі оті творіння з рогами і таким та сяким виглядом — всі є коровами. А вже немає бесіди про те, щоб вони мали загальну ідею доброти, терпеливости, справедливости, свободи, лагідности і т. д.

(Зулю, це півдикі мешканці Африки.)

Коли приходиться навчати Зулю про те, щоб він не був жорстокий, так цього не можна зробити загально,а треба йому сказати, щоб він не бив такого-то чи сякого чоловіка; при чому треба точно вказати на тих осібняків; щоб не бив таких та сяких коров і т. д.

Коли розглянемо мову некультурних людей, то побачимо, що їхня мова має майже виключно назви річей, а дуже мало, або зовсім немає тямок із загальним характером. Відти я хочу зробити висновок, що всі старинні і прастарі символи, порівнання (метафори) в їх оповіданнях не тому будовані так поетично і так схоплювані яскравими образами, що тоді люде поетичними були або живіше спостерігали, а тільки тому, що в їхніх мовах не було нетілесних тямок, як доброта, справедливість, ласка, любов, гроза, біда і т. д. І щоб людям проповідувати терпеливість, то треба було конче змалювати такого каліку, як біблійний Лазар, бо без цього ніхто не зрозумів-би терпеливости. Щоби змалювати багацтво, то ще нині багатьом Муринам треба вичислити всі корови, жінки, одежу і т. д., бо одним словом, одною тямкою не можна того сказати, ані ніхто не міг-би собі чогось подібного уявивити.

Певно, милосердя не міг-би був зрозуміти ніхто в давні часи, коли-б не змалювати подорожнього Самарятина й хорого чоловіка на дорозі. Певно, в Євреїв був Самарятин, а в других народів був якийсь инший. Ті оповідання довго тягнулися від народу до народу, від країни, змінялися, набирали инших фарб і рис, аж доки не опинилися в нас у зовсім иншім вигляді і для иншої мети. Не треба-ж собі уявляти, що коли були вчені Греки, так грецький народ був вчений; що коли були вчені Римляне, так римські горожане та їх невільники були також розумні; що коли в Єгипті були вчені, так єгипетська маса не була звичайною чередою невільників; так само, як на нещастя є тепер, що коли є вчені в нас, так певно, на Уралі або в північних тайгах є ще люде, котрим бракує ще дуже багато загальних ідей, подібно як Тасманійцям, або патаґонським Муринам.

Отже: запамятовувати образи, нагадувати собі їх, порівнювати їх, відкидати те, що ріжнить, а складати в одно їхні подібні прикмети та творити з них зложені й загальні образи, вишукувати відношення між тими загальними і поодинокими образами, робити висновки з тих відношень, — це все робота мозку. Цю роботу

мозку називаємо розумом. А розум є складником нашої душі.

Перейдім тепер до звірів.

Коли лис виходить з лісу і йде в село, то він безумовно, мусів мати насамперед загальну тямку їсти. Далі вже він мав взагалі загальну тямку людської оселі і того, що в тій оселі є щось до їжі. А з практики він знає, що там є крилаті творіння (кури, гуси і т. д.) хоч їх назв він зовсім не знає. Зате він знає, що ті крилаті творіння заспокоюють голод. Крім цього, він має загальну тямку вигляду дороги до оселі. Без тих всіх тямок — їсти, оселя, кури, дорога — він не пішов-би в село, а може якраз у противний бік — у ліс шукати за чимсь невиразним, незнаним, а навіть взагалі не пішов би ніде. Значить, лис має ідеї, і то загальні й зложені ідеї.

Славнозвісний учений Дарвін оповідає (Повстання людини, ст. 98, 99) про одного мандрівника в Тексасі і про його псів. Тексас, степова і мало наводнена американська країна, чому пси подорожнього терпіли велику спрагу. Вони найменше сорок раз бігли один проти одного наввипередки, коли бачили яку-будь долинку. Таким чином, вони відвідали кожне заглиблення в околиці шляху мандрівника. Розуміється, що пси шукали води; без спраги вони ніколи того не робили-б. — Це показує, що пси дуже добре з'ясовують собі те, що вода буває все в долинах. Значить, у псів є загальна ідея води і долини та їх взаїмного відношення до себе.

(Далі буде.)

ВІЙНА В МАЙБУТНЬОМУ.

Багато сьогодня говориться на тему загального розброєння. То звідсіль, то звідтам несуться голоси миролюбців, що пора призадуматися людству над тим, як-би положити вже раз кінець братовбійчим боротьбам, які крім знищення нічого не приносять. Читаємо крім цего про ріжні конґреси й конференції в справі розброєння, які виносять ріжні проєкти, обовязуючі великі держави світу на суходолі й морі.

Серед цієї повені гарних, мирових деклярацій, чуємо ще щось иншого. Що всі як одна держави світу не на зустріч мирові йдуть, але навпаки війні. Читаємо, що тут або там вибудовано новий корабель, що якийсь інжінер винайшов новий тип гармати або повітреплав і т. д. Кожної днини щось нового, якийсь новий винахід, приготовлений на те, щоби на випадок, як начнеться нова світова пожежа, ще основніше винищити людський матеріял при помочі ще більше, як досі, спрецизованих смертоносних препаратів.

Та на першому місці годиться поставити голоси про приготовання хемічної або ґазової оборони. З цим ні одна держава не криється. Навпаки, кожна з них веде явну пропаґанду при помочі преси, специяльних летючок, публичної пропаґанди навіть у школі, щоби освідомити свою суспільність про потребу хемічної оборони і щоби її приєднати до акції в тому напрямі.

Хемічна війна. Душа здрігається на саме слово. Бо-ж знає її неодин, кому доводилося підчас світової війни надівати на лице протиґазову маску, коли з окопів противника начинав повзати так гарний, а так страшний димок — трійливий ґаз.

Батьками хемічної війни є німецькі стратеґи. Початок повстання ґазів, це 1915 р. Місце — французький фронт.

Анґлійський письменник Конан Дойл так описав її народини.

"Під вечір 22. квітня 1915 р. на значному просторі фронту під Лянґемарк вистрілили зневчевля над німецькими окопами білі хмарки, які, кітлуючи і наближуючися до себе, утворили збитий, суцільний облак. Жовто-зелена ґазова лява, гнана лагідним північним вітром, в якій так гарно грали проміні заходячого сонця, скоро минула віддаль між обома окопами. Французькі війська Сенеґальців, які з цікавости вихилили голови з окопів, щоби оглядати дивне явище, яке їм давало охорону перед смертоносними стрілами, негайно почали вимахувати руками, ловилися за горло, а врешті серед стонів падали на землю і дусилися.

Повстало страшне замішання. Деякі жовні-

ри старалися боронитись перед ґазами, загребуючи уста і ніс в землю, деинде знову принагідні хеміки старалися винайти на скору руку способи протиділання.

Більшість жовнірів лишилася там, де впала, инші, зовсім безборонні проти цего діявольського винаходу, кинулися в ростіч і панічно бігли десятки кільометрів взад.

Тимчасом Німці йшли вперед, занимаючи одну лінію окопів за другою, не стрічаючи по дорозі ніякого опору. Виблідлі лиця, покручені постаті, уста вкриті кровю і піною, все це представляло страшну картину. Побіда Німців була величезна. Кілька тисяч приголомшених полонених, 8 батерій полевої французької артилєрії і 4 анґлійські батерії.

Як-би Німці були мали в той час до розпорядимости корпус кавалєрії і були кинули його в прірву, це було-би рішило війну".

Битва під Лянґемарк була тільки початком. Німецький ґенеральний штаб, який знав і був вповні свідомий того, що перемога противника мусить врешті-решт надійти, рішив до цего не допустити. До помочі йому станув німецький хемік і дав німецькій армії нову зброю.

По тім епізоді і противник прозрів. Не тільки, що почав наслідувати Німців і примінювати ті самі средства боротьби, але почав над тим працювати, щоби їх уліпшити.

В 1917 році Анґлійці почали уживати спеціяльний рід ґазометів, які викидали на віддаль 1—3 кільометрів спеціяльні міни, виповнені ґазами.

Техніка працювала дальше на обох сторонах. Винайдено ґази удушливі, дразливі, трійливі і ще як там вони називалися. Зокрема Німці виказали на тому полі незвичайний сприт, заставляючи до ґазової продукції всі свої хемічні фабрики.

Ґаз, який вперше стали примінювати Німці на західному фронті, а який спричинив великі втрати в рядах союзників, був це двохльороетилевий ґаз. Є це продукт, який в летючому стані, навіть в дуже малих скількостях атакує очі, гортанку, ніс і легені, який переходить природні заслони і спричинює масові отроєння, опарення скіри і тяжкі рани. Найбільше цього ґазу зужили Німці під Іпром 1917 р., де на окопи союзних військ впало поверх міліона стрільн при 2,500 тонах згаданого ґазу. Охрещено його тоді іперитом, або ґазом з жовтим хрестом.

Є ще ґаз з голубим хрестом, але цей менше небезпечний і спричинює тільки безпереривне чхання. Зате представляє більшу небезпеку тим, що передістається крізь охоронні маски. Жовнір починає чхати і мимоволі приневолений зняти маску. На цей момент ворог тільки ждав і пускав другу струю трійливого ґазу.

Які роди ґазу мають в приготованню держави світу, годі сьогодня збагнути. Кожна держава працює тихцем і готовить ріжні несподіванки на випадок майбутньої війни.

Часами тільки на шпальти часописів передістанеться невинна вістка про якийсь невинний винахід, якогось ще більш невинного американського, анґлійського чи німецького інжініра чи хеміка. Неодному з нас видається, що такої вістки не можна поважно трактувати, що це радше вислід фантазії, аніж реальної дійсности.

За таку фантазію принято вістку про винахід повітряної торпеди, кермованої на віддаль при помочі радіо-промінів. За вислід тільки фантазії вважається винахід димлячого повітреплаву, що може трійливим димом нищити цілі міста. Або автоматичні повітреплави, теж кермовані при помочі радіо-промінів, які в певному означеному моменті можуть засипати ворога градом стрільн. А врешті може найбільш фантастична вістка, про винахід анґлійськими вченими так званих промінів "У".

Коли одначе зважимо, як скоро розвивалася воєнна техніка, чим вона послугувалася підчас останньої світової війни, то треба погодитися, що й ті фантастичні вістки містять у собі певну долю правди.

Як доказ, можемо взяти під розвагу справу уліпшування гармат. В 1895 році французька артилєрія мала вже гармати 16.5 сантіметрові, що викидали стрільна на 80 кільометрів. У 1915 році Анґлійці з гармати при 50 сантіметрах прорізу стріляли на 100 км. Стрільно важило 200 кґ., а гарматнє дуло виносило 30 метрів довжини. Німці винайшли гармату, що стріляла на віддаль 128 клм., Французи знову могли вскорі почванитися гарматою, яка кидала стрільна на 150 км.

А в це преці неодин перед світовою війною був-би не повірив, що війна частинно перенесеться в повітряні простори.

Лишається неоспоримим фактом, що війна в майбутности буде ґазовою війною. Примінення ґазу відограє цю сому ролю у розвиткові военної техніки, що перед 500 роками винахід стрільного пороху. І як тоді до арсеналів на вічну памятку минулого мусіли уступити ріжні луки, списи й панцирі, так і тепер багато дотеперішніх средств боротьби стане неужитком. На арену вийдуть герметично закриті танки, забезпечені проти ділання ґазів, ріжного роду повітреплави, наповнені ґазовими субстанціями і всякі машини, порушувані з віддалі. Мілінові армії стануть зайвими. Змагатиметься не маса, а лодки кількох хеміків-інжинирів. Ґаз і невидимі проміні смерти будуть рішати в будуччині про виграну або про програну.

Де далі чимраз частіше будуть лунати голоси про загальне роззброєння і про редукцію военних сил. І не тільки лунати. Держави світу заберуться справді до переведення їх у життя. І це не буде дивне. Це буде тільки позбуванням зайвого матеріялу для майбутньої війни.

Війна майбутности це винищення людства. Винищення куди страшніше, аніж те, яке ми ще так недавно пережили. Але це може й доведе саму війну до кінця. Може щойно потім людство прийде до переконання, що мусить прийти до зміни і що життя мусить бути побудоване на зовсім нових основах, які на будуче виключать усякі непорозуміння.

МОЛОДЕ ЖИТТЯ.

Транскона, Ман.

Наше молоде життя, немов те весняне сонце, що купається ранком у росі. Ми ще тепер щасливі, бо живемо при своїх родичах, нічим не журимося, не знаємо, ані горя, ані смутку.

Ми збуваємо своє молодече життя на ріжних забавках: скачемо, гуляємо, жартуємо, словом — молоде життя. Молоде життя не торкає ніяка журба, ані клопіт.

Та чи довго так буде?

Ні.

Перед нами велика задача до виконання, а тою задачею є — освідомляти себе самих, бо рік за роком, ми підростаємо і вже недалекий той час, коли будемо мусіти працювати на себе самих, молоде життя минеться і забудеться. Ми маємо нагоду вчитися, маємо нагоду пізнавати, що зле, що добре, маємо нагоду пізнавати з ким єднатися, а проти кого боротися.

Наші родичі не мали тої нагоди до науки, а ми маємо, бо наші родичі подбали про це. Тому будьмо горді тим, що ми діти свідомих робітників і робітниць! Наші родичі бажають нам ліпшого життя, як мають самі, не хотять нас скривдити так, як скривдили їх їхні родичі. Вони тяжко працюють лише на те, щоб нам ліпше жилося.

І ми, котрі належимо до нашої орґанізації, бачимо це і розуміємо змагання наших родичів. Все-ж не всі робітничі діти належать до нашої орґанізації. Тому нашим обовязком є, притягати їх до наших рядів і разом з ними слухати вказівок, які нам будуть піддавати старші товариші і товаришки.

Орґанізація це школа, це той правдивий шлях, який вказує нам, як поступати, як боротися з нинішним злом за ліпше завтра.

Тому всі, як один, всі як одна, горнімся до орґанізації!

Наше молоде життя проходить так скоро, як сонце зі сходу на захід і тому нам треба думати ще від тепер про нашу будуччину.

Памятаймо, що в орґанізації наша сила, а в науці наша будучність.

Анна Ґлова.

НАШ РУХ.

Ріджайна, Саск.

Товариші і товаришки!

Це наш перший лист до "Діточої Сторінки". Вже не раз і не два читали ми листи малих товаришів і товаришок з других місцевостей. Отже тепер хочемо і ми розказати про наш рух в Ріджайні.

Наша орґанізація заснована дня 28. грудня 1924 р. На початку вписалося 12 членів. Тепер відділ числить 16 членів. Рух наш в Ріджайні не дуже великий але все-ж таки поступаємо вперед.

Дня 12. квітня 1925 наша орхестра відограла концерт в Мус Джо, котрий мав великий успіх. Малі товариші і товаришки міста Мус Джо привитали нас дуже приємно і відпровадили нас до У. Р. Дому. Через весь час нашої присутности товариші і товаришки дуже гарно з нами поступали ,за що ми їм складаємо щиру подяку. 25. травня наш відділ ухвалив відограти два представлення під назвою "Свекор" і "В роковини смерти Каменяра".

На закінчення взиваємо всіх робітничих і фармерських дітей ставати в

ряди діточих робітничих орґанізацій!

Покажіть, що ми діти робітників та для їх кращої долі будемо спільно та щиро працювати.

З товариським привітом
Кореспондентський Комітет.
Розалія Лапчук і Марія Канджір.

ЧИЯ ВИНА?

Салт Сте Мері, Онт.

Дорогий Івасику-Читасику!

Цей перший мій лист до "Діточої Сторінки", яку я читав в "Робітниці". З нашої місцевости нема нічого. Отже я подумав написати пару слів. Я ходив до української школи і був вже в другій клясі, а тепер вже не ходжу, бо тут вже нема школи, не знаю чому, чи тому може, що новий учитель настав. Нас ходило до школи більше як 30 дітей ,а потому всі повідходили, тільки щось кілька лишилось. Тепер Івасику скажи, чия то вина? Чи дітей, що не хотять ходити до української школи, чи учителя?

Остаюсь з товариським привітом
Ярослав Шарабура.

Дорогий товаришу Ярославе! Я не знаю, чия то вина, бо не був я в вашій місцевості, але по моїй думці більше винуваті діти, що не хотять ходити до школи, а це дуже погано.
Івасик-Читасик.

МИ ПОКИНУЛИ ГЕМИЛТОН.

Йорктон, Саск.

Дорога Редакціє!

Вже четвертий раз я пишу до "Діточої Сторінки".

Ми були в Гемилтоні, Онт. і там нам не сподобалося, то мої тато поїхали до Йорктону. Я і мої сестри вже не ходимо до Української Робітничої Школи, бо тут нема. Тепер я хотів-би написати як тут в Йорктоні. Тут нема орґанізації так, як в Гемилтоні. Ми живемо милю від школи. Я вчуся грати. Я ще не забуваю про гемилтонські орґанізації і дуже мені жаль, що не є я далі в орґанізації. Але постараюсь з'орґанізувати діточу ґрупу тут, в Йорктоні.

Малий товариш
Іван Павлик.

КВІТКА-СИРОТА.

На чужині там далеко,
Квітка розцвітала,
Сама мати її рідна
Що день доглядала.

Ой заслабла бідна мати,
Три дні не вставала,
А донечка її рідна
Сама доглядала.

Сонце зайшло, ніч надходить,
Доня гірко плаче,
Мати вже своє віджила
Тай замкнула очі.

Поховали рідну матір,
Земля ї приняла,
А донечка її рідна
Сиротою стала.

"Ой спи мамо моя рідна
У вічнім спокою,
А я буду доглядати
Ту могилу твою".

Пішла доня раз раненько,
Квіток засадила,
Як згадала свою маму,
З жалю затужила.

"Серце тисне — мамо-мамо!
Дуже мені тяжко,
Возьми мене ти з собою
Мамо — тяжко! тяжко!"

Впала бідна доня,
Рученьки зложила,
Тай при мамі, на могилі,
В сон вічний заснула.

Марія Канджір,
15 років.

Ріджайна, Саск.

МІЙ ПЕРШИЙ ЛИСТ.

Гемилтон, Онт.

Дорога Редакціє!

Прошу не відмовити помістити в нашій дорогій "Робітниці" моїх кілька слів. Мені 11 років і ходжу я до шкіл анґлійської і української. В українській школі я кінчу третю клясу і переходжу до четвертої. Наука в нас йде дуже гарно.

Вчуся також грати на скрипці. Лекції музики у нас відбуваються 2 рази на тиждень. На музику ходить тепер 14 дітей. Деякі вчаться на скрипках а инші на мандолінах. Вчить нас т. Н. Кречмаровський. Ми його всі любимо і слухаємо. 28. червня буде в нас екзамен. Наш учитель сказав нам, що, хто добре виввяжеться на екзамені, то піде на діточий пікнік, який має відбутися 5. липня, по екзамені. Там ми будемо грати, співати і деклямувати. Учитель покаже нам всякі цікаві забави, а наші родичі і товариші подбають, щоби нам було мило і щоби ми були задоволені. Я стараюся вчитись добре, щоби теж бути на пікніку.

На цім кінчу і здоровлю всіх читачів і читачок "Діточої Сторінки".

З товариським привітом
Іван Луків.

Форт Виліям, Онт.

Дорогий Дядьку Юрку!

Прошу помістити мій перший лист в "Діточій Сторінці". Я числю літ 11. Ходжу до анґлійської школи до третої кляси, а до У.Р.Д. школи до пятої кляси. В науці поступаю старанно. Учитель т. Гащин учить нас історію, ґеоґрафію, граматику і писменство. Отож я складаю від себе нашому дорогому учителеві щиру і гарячу подяку.

При цій спосібности не хочу призабути написати, що я є передплатницею "Робітниці" і посилаю $1.00 на пресовий фонд для неї, бо дуже люблю читати "Діточу Сторінку. І від себе взиваю всіх товаришок і товаришів, щоби просили своїх родичів, аби їм пренумерували "Робітницю". "Робітниця" для молодих учеників є дуже поучаюча, тому наші родичі не повинні нам її відмовляти читати.

Здоровлю всіх читачок і читачів "Діточої Сторінки".

Хай жиє "Робітниця"!

З товариським привітом
Галя Шабатовська.

ПАМЯТАЄМО ПРО "РОБІТНИЦЮ".

Форт Френсіс, Онт.

Дорогий Івасику-Читасику!

Цей перший раз пишу до "Діточої Сторінки". В У.Р.Д. в Форт Френсіс істнує Українська Робітнича Діточа Школа, до котрої ходить 32 дітей. Я маю 10 років і ходжу до школи української і анґлійської. В українській школі я в першій клясі а в ан-

ґлійській в третій. До української школи ходимо два рази в тиждень. Дуже люблю читати "Діточу Сторінку" і бажаю, щоби ця сторінка і на далі мала місце в журналі. Тому ми, учениці і ученики Укр. Діт. Школи в Форт Френсіс пішли між українських мешканців і зібрали пресового фонду для "Робітниці" $6.60 і на передплату "Робітниці" $1.50, що разом посилаємо Вам $8.00 (10 ц. коштує пересилка грошей).

Слідуючі товариші ученики і учениці збирали на передплату і пресовий фонд "Робітниці":

Т-ка Анна Шаванда зібрала на передплату $1.50.

На пресовий фонд $3.55.

Жертвували слідуючі товаришки і товариші: М. Кавюк $1.00; Д. Кухарин 60 ц.; по 50 ц.: К. Загара, М. Шевчук; по 25 ц.: З. Угрин, П. Полецька, Безіменні; Т. Мимчишин 20 ц.

Т-ка Олена Угрин зібрала на пресовий фонд $1.75.

Жертвували: Д. Зезрутчак 50 ц.; по 25 ц.: М. Угрин, О. Костур, Е. Полеско, М. Блейко; А. Савчук 15 ц.; Т. Тимчишин 5 ц.

Товариші Дмитро Монастирський і І. Безрутчак зібрали на пресовий фонд $1.35.

Жертвували: Наум Тимчишин 50 ц.; по 25 ц.: М. Блещук, М. Семенюк, Д. Монастирський; М. Шевчук 10 ц.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

Ученики.

УКРАЇНСЬКА ШКІЛЬНА МОЛОДЬ НА ПОМІЧ "РОБІТНИЦІ".

Тіммінс, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $16.00 на пресовий фонд "Робітниці" від шкільної молоді в Тіммінс. Підчас травневої кампанії в користь нашої робітничої преси не осталися позаді наші молоденькі товариші і товаришки, бо одержавши лісти до збирання пресового фонду, зібрали на цю ціль $16.00

Слідуючі молоді товаришки і товариші збирали на лісти на пресовий фонд "Робітниці":

Т-ка Анна Бораковська зібрала $1.95.

По 50 ц. жертвували: Методій Ганусяк, Гриць Миронюк; по 25 ц.: С. Бораковський, Г. Крамар, М. Гнатюк; по 10 ц.: А. Бораковська, М. Ґорюк.

Т-ка Міля Піхута зібрала $3.50.

Жертвували: В. Малик $1.00; по 50 ц.: Дмитро Дідов, Міля Піхута, Юлія Піхута; по 25 ц.: В. Карча, Фред Біба, Андрій Спас, М. Гнатюк.

Тов. Василь Калинюк зібрав $1.25.

Жертвували: Василь Калинюк $1.00; М. Гнатюк 25 ц.

Т-ка Анеля Стахов зібрала $1.60.

По 25 ц. жертвували: Ф. Стахов, М.

ДРУГА ҐРУПА МАНДОЛІНОВОЇ ДІВОЧОЇ ОРХЕСТРИ ПРИ УКР. РОБ. ДОМІ У ВІННІПЕҐУ.

Ця орхестра зложена з менших робітничих дітей і її репертуар складається переважно з українських народніх й робітничих пісень. Так перша, як і друга ґрупа мандоліністок входить в склад чисельно поважного вінніпеґського відділу С.У.Р.М. (Спілки Української Робітничої Молоді). Два відділи С.У.Р.М. у Вінніпеґу мають поверх 160 членкинь і членів з робітничої молоді.

Гнатюк, Г. Мафтуряк, М. Добровольський, Гриць Миронюк; по 10 ц.: В. Соловей, В. Степюк, Іван Мазур; А. Стахов 5 ц.

Т-ка Анеля Сахарчук зібрала $1.00.

По 25 ц. жертвували: М. Гнатюк, Іван Антончік; по 15 ц.: Анеля Сахарчук, Анна Сахарчук; по 10 ц.: Кузіма Яцук, Сава Прудь.

Т-ка Настя Долинчук зібрала 85 ц.

По 25 ц. жертвували: Кость Лакуста, Анна Долинчук, М. Гнатюк; Ф. Палагнюк 10 ц.

Тов. Василь Бабій зібрав 50 ц.

По 25 ц. жертвували: Василь Бабій, М. Гнатюк.

Т-ка Стефка Андрейчук зібрала $2.00.

Жертвували: Іваниха Андрейчук $1.00; В. Бачинський 50 ц.; по 25 ц.: М. Віклюк, М. Гнатюк.

Тов. Михайло Гнатчук зібрав 50 ц.

По 25 ц. жертвували: Василь Гнатчук, М. Гнатюк.

Т-ка Рузя Заріська зібрала $1.25.

Жертвували: Д. Мікорук 35 ц.; по 25 ц.: М. Заріський, М. Добровольський, М. Гнатюк; Рузя Заріська 15 ц.

Т-ка Анна Ґулька зібрала $1.25.

Жертвували: Василь Ґулька $1.00; М. Гнатюк 25 ц.

Т-ка Анна Грицик зібрала 50 ц.

По 25 ц. жертвували: Анна Грицик, М. Гнатюк.

Разом збірка виносить $16.15.

Щира подяка всім жертводавцям і маленьким колекторам.

З товариським привітом,

М. Гнатюк.

ВІДПОВІДЬ ТОВ. В. СЕМЕНЮКОВІ.

Дорогий товаришу Василю в Едмонтоні! Твоя пропозиція щодо помочі "Діточій Сторінці" дуже добра, але на жаль Ти трохи спізнився з нею. Таку кампанію треба було перевести в травні (маю) місяці, а тепер невигідно. Постарайся порушити цю справу при кінці жовтня і влаштувати подібну кампанію в місяці листопаді.

Дружньо тисну Твою руку

Івасик-Читасик.

Сторінка наших читачок.

ЯК Я ЧЕРВОНІЛА.

Ленюк, Алта.

Ось сьогодня субота. Та що-ж там цікавого, спитаєте. Субота — так як кожний день.

Але я рішучо заперечу, бо в мене субота цікавий день: одне — що для жінок багато роботи в хаті, а друге — важніше, що приходить почта, ґазети, журнали, листи і таке инше.

Так було й цеї суботи. Мию підлоги, прасую, купаю, аж тут приходить сусідська дівчина, тай — "давайте — каже — я вас навчу грати на мандоліні" — (Разом товариші в ногу). Годжуся, вчимося трохи, аж тут хлопець приносить почту і ще з дверий кричить:

— Мамо, нова "Робітниця"!

Тішуся дуже, беру, розпечатую і цікаво дивлюся в очі Сінклейра та зачинаю думати, де я і що читала написане цим робітничим письменником? Приходять на думку 'Нетри", його прекрасний твір. Читаю далі: "Що таке орґанізація?", думаю над тим, як розумію. Далі — "Перше травня на Радянській Україні". Читаю і серце радісно бється, ніби йду разом з товаришкою Суровцовою направці до Харкова... Ех, тай що казати!... Читаю і переживаю все і забуваю за все навкруги.

Читаю далі — "Буржуя", Тарновського і разом з ним болію на вид робітничої крови.

Далі читаю все за порядком, навіть "Діточої Сторінки" не минаю і приходжу до дописей.

Перше — "Годі жити з порожною головою", читаю цікаво і — чую, що червонію... Чи це не для мене першої написане? Як я так могла забутись, що передплата на "Робітницю" вийшла? Давай, думаю, порахую, коли я післала передплату...

Аж тут чую: — "Мамо, я хочу щось їсти"..., а друге — "мені чисту сорочку, бо я скупався" — третє — "мені ліжко постеліть, бо я спати хочу", — ого, вже пропав мій рахунок.

Задоволюю всіх, тай ще раз роздумую над цею справою, чому це я так люблю "Робітницю", радію нею, як прийде, других прошу читати, бо там все добре, а сама... Ні! знову чую, що лице червоніє...

Поділяюся голосно думками зі своїм чоловіком і він мені стає до помочі.

— Та що тут багато думати, бери $1.50 і пішли, а на другий раз не забувайся, то й червоніти не будеш...

От я так і роблю. Посилаю $1.50 і прирікаю, що другий раз не забудуся.

Марія П. Тересьо.

ПІП СПАЛИВ "РОБІТНИЦЮ".

Одна едмонтонська товаришка поїхала на фарми до своєї сестри на Ледук, Алта. і повернувши росказала мені таку подію:

Моя сестра, фармерка, передплатила собі ще минулого року журнал "Робітницю". Сестра хоч не дуже грамотна, але цікавиться дуже тими творами, що друкуються в "Робітниці", бо в "Робітниці" все пишеться зрозумілою мовою навіть для дитини і правдиво. Недалеко сестри мешкає батюшка, а тепер їх навіть два при купі. Один з них жонатий, тоб-то має матушку, яка часто приходила до моєї сестри, позичала "Робітницю" та, відай, крадькома читала.

В червні ц. р. прийшов чоловік моєї сестри з почти і приніс "Робітницю" з 15. червня. А ця матушка якраз була в той час в моєї сестри і як побачила "Робітницю", почала просити, щоб сестра її позичила, а вона прочитає і принесе назад. Сестра не дуже похочувала, бо ще сама не читала, але нарешті згодилася.

Коли батюшка побачив в руках своєї матушки журнал "Робітницю", то вирвав у неї з рук, кинув в піч і спалив, бо то єресь.

Таке росповіла мені сестра передплатниці "Робітниці".

А ви-ж як думали, товаришки! Дух інквізиції в головах попів істнує ще й тепер і то не тільки в католицьких, але й в православних. Він навіть не спитав, чи те число "Робітниці" є власністю його жінки, чи когось иншого. Він вирвав з рук і кинув в піч. А передплатниця потім плакала за "Робітницею".

Це свідчить про "толерантність" попівську. Та даремно вони старають ся в такий спосіб знищити єресь. Це навіть його матушці дасть до думання чи попи справедливі. А фармерці-передплатниці тимбільше. Жаль тільки, що та фармерка не вспіла навіть сама перечитати того числа.

А. П.

Едмонтон, Алта.

Замітка Редакції. — Ми передали цю справу до адміністрації "Робітниці" і вона вишле потерпівшій передплатниці спалене попом число "Робітниці".

ДЕЩО ПРО ОРҐАНІЗАЦІЮ.

Гемилтон, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $3.00 на дві цілорічні передплати за "Робітницю" і $1.50 від себе на пресовий фонд.

Люблю читати "Робітницю" від початку до кінця, бо тільки тоді можна зрозуміти зміст її. Ось читаю, що таке орґанізація і ніяк не може мені поміститися в голові, що це таке орґанізація і кому вона потрібна. Читаючи далі я дочитуюся, що годі жити людині з порожною головою, себто годі робітникам і робітницям так жити, щоби не читати своєї робітничої преси і літератури. А хоч декотрі робітники і робітниці читають всякі жовті часописи це панське сміття, що водить їх за ніс то в один бік то в другий, то все таки в голові як було так і є порожно. Капіталістична кляса має свою сильну орґанізацію на те, щоби боротися з робітниками, себто щоби орґанізованою силою не дати вирвати собі з рук трошки більшу частину нагарбаного від робітників добра, нагарбаних плодів їхньої тяжкої праці. Капіталістична кляса як добре зорґанізована шайка грабіжників звертає робітникам тільки таку частину їхньої праці, яка конечно потрібна до сяк-такого животіння, щоби ці раби і на далі могли для неї працювати. Але щоби ця боротьба йшла їм успішніше, щоби при незначних зусиллях могла ця шайка визискувачів справитися з робітниками, до цего є на услугах преса. Преса є важним чинником в кляසовій боротьбі, бо сповняє велику прислугу цій клясі, якій вона служить. Преса в посіданню капіталістичної кляси сповняє для неї корисну роботу тим, що оббріхує робітничі орґанізації і очернює активних провідників таких орґанізацій. Розуміється, що робітники читаючи цю капіталістичну пресу не можуть переконатися, як в дійсности річ мається, наслідком чого робітники ворогують з такими самими як вони робітниками, і ніколи не можуть порозумітися, щоби з'єднатися в одну велику орґанізацію до боротьби проти свого спільного клясового ворога.

Ось коли я вже аж до такого дочиталася, тоді мені стало ясно що таке орґанізація і яка користь з неї. Коли капіталісти мають свою сильну орґанізацію, щоби боротися з робітниками, коли ці останні впоминаються в них кращого шматка хліба для своїх родин, то чи не треба робітникам орґанізуватися, щоби не датися зломити свому ворогові? Адже по нашій стороні правда а не по панській. Панська чи капіталістична орґанізація бореться проти робітників тому, щоби не дати їм розвиватися та клясово освічуватись. Робітникам знову треба орґанізації, щоби боротися проти визиску та щоби заставити неробів до корисної праці. Розуміється до корисної праці заставиться панів тоді, коли робітники і фармері будуть зорґанізовані так, що мала горстка панів буде зовсім безсильною супроти цього велитня — зорґанізованого фармерства і робітництва.

Отож, читайте товариші і товаришки робітничу пресу, читайте журнал "Робітницю", бо тільки тою дорогою станете свідомими людьми і в слушний час зуміємо стати до неминучої остаточної боротьби з своїм ворогом, побіда в якій мусить бути по боці працюючих.

З товариським привітом,

Гафія Дзвідзінська.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Летбридж, Алта.

Ділимося сумною вісткою з товаришами а так само і з товаришками, що дорога нам товаришка Домка Вітвіцька розсталася з цим світом в самому розквіті свого життя, полишаючи свого мужа з двома малими діточками. Покійна числила 25 років, родом з села Топорівців, пов. Чернівці, на Буковині. Приїхала до Канади три роки тому в надії, що поліпшить свою долю. Втрата для нас болюча тим більше, що смерть наступила нагло і ніхто до нині не знає причини тої наглої смерти. Покійна була членкинею Жінвідділу з Летбридж при відділі ТУРФДім і брала активну участь в орґанізаційній праці. Похорон відбувся дня 6. червня ц. р. при участи місцевих товаришів і товаришок. Тіло покійної привезено до Укр. Роб. Дому, де орхестра відограла похоронний марш. Тов. Несторюк нереповів вкоротці про примірне життя покійної і про її працю в робітничій орґанізації. Після промови хор відспівав жалібний марш. На домовині покійної виднів великий вінок з червоною стяжкою, що нагадував прапор. Відтак ще говорив т. Портак. Після промови т. Портака

винесено домовину з тілом покійної товаришки до каравану і похід рушив на цвинтар. Перед спущенням домовини в могилу забрали слово т-ка Патик і т-ка Кучірян, котрі після надгробної промови подякували за останню прислугу всім товаришам і товаришкам. При опусканню домовини хор відспівав опять жалібний марш. Спи, Дорога Товаришко, хай земля буде Тобі легкою.

Подала Калина Жмурчик.

ЛЮБЛЮ ДУЖЕ "РОБІТНИЦЮ".

Гемтремк, Міш.

Шановна Редакціє!

Посилаю Вам $9.00 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 929.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: Агафія Гаврилюк, Я. Орлецький, М. Алаґан, Ілія Гуцул; по 50 ц.: Ольга Кондратович, М. Личук, Б. Мирон, І. Лисенко, П. Стадник, М. Трусь, Я. Кашуба, К. Маланич, Н. Козар; по 25 ц.: К. Сиротова, Н. Н. Разом $9.00.

Тільки два місяці, як я стала передплатницею "Робітниці" і багато вже з неї навчилася. Коли-б я давніше була знала, що в цьому журналі містяться такі повчаючі статті, то була-б вже давно стала його передплатницею. Але вина в цьому не моя, бо кожному звісно, що жиємо нині в капіталістичному ладі, в якому ізза тяжкої праці очі нам замкнені перед світом. Як в Канаді так і в Злучених Державах мущини поневолені фабричною працею а їхні жінки так само є невільницями при домашній роботі. Отож за посередництвом свідоміших товаришів і товаришок я змогла познайомитися зі згаданим журналом, передплатила собі його і за те я тим товаришам і товаришкам дуже вдячна. "Робітницею" дуже любуюся, бо в ній матеріял добірний й на ріжні теми. Багато повчаючих статтів в цьому журналі, багато користають з них робітники і робітниці. Читаючи журнал я довідалася, що не тільки робітники, але й робітниці повинні ставати в робітничі ряди і разом з своїми товаришами боротися проти свого спільного ворога капіталізму. Проти буржуазного гнету і визиску повинні боротися всі працюючі в цілому світі, без огляду на пол, расу і народність. І хоч перетяжена домашною працею, я таки старалася придбати дещо нашій дорогій учительці "Робітниці", бо дуже її люблю читати.

Хай жиє "Робітниця"! Хай бореться і ступень за ступнем здобуває ґрунт під ногами працюючих аж до останньої побіди праці над капіталом.

З товариським привітом,
Агафія Гаврилюк.

"ПЕКЛО В ХАТІ".

Венкувер, Б. К.

В суботу 13. червня 1925, стараннням відділу Жіночої Секції при Тов. Укр. Роб.-Фарм. Дім, відіграно мале представлення п. н. "Пекло в хаті". Хоч це представлення було тільки в одній відслоні, то публика була вдоволена. Підчас вистави всі сиділи тихо і слідкували за грою, бо бачили на сцені дійсне життя робітників і робітниць в нинішній капіталістичній системі. І ми теж переживаємо ще це пекло і так довго будемо мучитися ним, доки стоятимемо з заложеними руками і будемо чекати, що хтось прийде вигнати це пекло з хати. Ні! всім нам необхідно вступати в клясові орґанізації і знати гасло: "Один за всіх, всі за одного".

Треба признати венкуверським товаришкам, що вони працюють гарно в свойому молодому відділі і якщо робота піде так далі, то зроблять вони велике діло.

Іван Костинюк.

ЗВІТ З ТРАВНЕВОЇ КАМПАНІЇ.

Іст Килдонан, Ман.

Т-ка А. Феній зібрала на лісту ч. 226 на передплату $1.80.

Т-ка Т. Двораневська зібрала на лісту ч. 225 на передплату "Робітниці" $4.50.

На передплату "У.Р.В." $2.00.

Т-ка К. Процакова зібрала на лісту ч. 223 на передплату "Робітниці" $4.60.

Т-ка О. Головчук зібрала на лісту ч. 229 на передплату "Робітниці" $3.00.

Т-ка М. Миронова зібрала на лісту ч. 246 на передплату "Робітниці" $3.00.

На пресовий фонд: Михаліна Мирон 50 ц.

Т-ка П. Ковцуняк зібрала на лісту ч. 224 на передплату "Робітниці" $2.30.

На прес. фонд: П. Ковцуняк 50 ц.

Т-ка П. Бортей зібрала на лісту ч. 227 на передплату "Робітниці" $7.50.

На пресовий фонд $1.65.

По 50 ц. жертвували: А. Балик, Ф. Ден, Марі Флис; Катерина Кравчук 15 ц.

Т-ка Анна Пашківська жертвувала на пресовий фонд "Роб." 50 ц.

Збірка на лісти на пресовий фонд "Робітниці" орґанізацією С.У.Р.М.

Збірка на лісту С. Процака ч. 2245: В. Деркач 10 ц., В. Гарасим 10 ц., М. Возняк 5 ц. Разом 25 ц.

Збірка на лісту М. Чабана ч. 2207: М. Чабан 25 ц., М. Чабан 5 ц.

Збірка на лісту А. Куриша ч. 2244 по 10 ц. жертвували: І. Борейк, Т. Трилінський, Ю. Гладій, Т. Кулинич; по 5 ц.: І. Чехніта, М. Возняк. Разом 50 ц.

Збірка на лісту А. Стеця ч. 2246: А. Панчишак 25 ц.

Збірка на лісту М. Боднарчука ч. 423: М. Боднарчук 25 ц., Балик 25 ц., А. Троян 10 ц. Разом 60 ц.

Збірка на лісту В. Бортея ч. 2243: по 25 ц.: А. Тоняк, І. Лешуль, А. Байдик, Й. Барицький. Разом $1.00.

Збірка на лісту М. Ковцуняка ч. 2214: П. Ткач $1.00; Т. Процьків 50 ц.; по 25 ц.: П. Остапів, М. Ковцуняк; М. Балик 15 ц.; І. Слука 10 ц. Разом $2.25.

Збірка на лісту М. Теленька ч. 2239: О. Головчук 25 ц.; М. Літець 10 ц. Разом 35 ц.

Збірка на лісту М. Фенія ч. 2208: Валтер Феній 10 ц.

Збірка на лісту І. Федорчука ч. 2202. По 50 ц.: Івась Федірчик, Олена Федорук, Марія Федірчук; Мих. Проданюк 45 ц.; Марія Проданюк 40 ц.; по 25 ц.: Настя Вахнюк, М. Чобан; по 10 ц.: П. Кравечка, Т. Острапольський А. Меленко, Ейбі Силвер. Разом $3.25.

Збірка на лісту П. Корчинської ч. 2241: П. Корчинська 30 ц.; по 25 ц.: І. Корчинський, Н. Андрейчук, А. Корчинський; К. Кравчик 10 ц. Разом $1.15.

Збірка на лісту Г. Панчишака ч. 2242; по 25 ц. жертвували: Іван Козоріз, Феня Панчишак; П. Скляр 10 ц.; по 5 ц.: І. Чехніта, А. Панчишак. Разом 70 ц.

Збірка на лісту М. Двораневської ч. 424: Катерина Кравчук 25 ц.; С. Сарес 15 ц.; М. Двораневська 10 ц. Разом 50 ц.

НА ПОМІЧ НАШОМУ ЖУРНАЛОВІ.

Монтреал, Кве.

Дорогі Товаришки!

Вислід кампанії в місяцю травні в користь нашого журналу "Робітниці" представляється слідуючо:

Т-ка Люціяна Піонтек зібрала на лісту ч. 785 на передплату $6.00.

На пресовий фонд $14.05.

По $5.00 жертвували: Л. П., Р.; Б. С. $2.00; Н. С. $1.05; І. Л. $1.00.

Тов. Роман Беркита зібрав на лісту ч. 1907 на передплату $6.00.

На пресовий фонд: Роман Беркита $3.50.

Тов. Семен Юзенко зібрав на лісту ч. 2523 на передплату $1.50.

На пресовий фонд: Семен Юзенко 50 ц.

Тов. Ілія Пержул зібрав на лісту ч. 788 на передплату $3.00.

На пресовий фонд: Ілія Пержул $1.00; Самуїл Лазурка 25 ц.; Фрозіна Міхалюк 10 ц. Разом $1.35.

Тов. А. Яремко зібрав на лісту ч. 2403 на передплату $1.50.

На пресовий фонд: А. Яремко 50 ц.

Т-ка Ксеня Мех зібрала на лісту ч. 1151 на передплату $1.50.

На пресовий фонд: Ксеня Мех 50 ц.

Т-ка Текля Плавуцька зібрала на лісту ч. 1146 на передплату $3.00.

На пресовий фонд: Текля Плавуцька $1.00; С. Ґермаз 25 ц. Разом $1.25.

Тов. В. Мамчур зібрав на лісту ч. 777 на передплату $3.00.

На пресовий фонд: А. Мамчур 50 ц.; по 25 ц.: Ю. Лаврук, А. Лаврук. Разом $1.00.

Т-ка М. Яворська зібрала на лісту ч. 800 на передплату $1.50.

На пресовий фонд: М. Яворська $1.00.

Т-ка Анна Ціміхуда зібрала на лісту ч. 171 на передплату $3.00.

На пресовий фонд: Д. Стефюк 50 ц.; по 25 ц.: Анна Ціміхуда, Стефан Косінський, В. Вальків, П. Романюк, Д. Я. Разом $1.75.

Т-ка А. Зеленська зібрала на лісту ч. 790 на передплату $4.50.

На пресовий фонд: С. Косінський 50 ц.; по 25 ц.: К. Романюк, Г. Кучарський, С. Дадій, Д. Ярушевський. Разом $1.50.

Т-ка Анна Гець зібрала на лісту ч. 172 на передплату $3.00.

На пресовий фонд: М. Пиндус $1.00; А. Гець 50 ц.; по 25 ц.: П. Анипчак, І. Вітонін, Т. Костащук, Г. Кучарський, А. Адамчук, М. Мокринський; по 10 ц.: Г. Жила, Е. Никифор. Разом $3.20.

Тов. С. Ратчев зібрав на лісту ч. 783 на передплату $1.50.

Тов. Я. Карвацький зібрав на лісту ч. 165 на передплату $1.50.

Т-ка Текля Ковалишин зібрала на лісту ч. 1297 на пресовий фонд: Текля Ковалишин $1.00; М. Зарф 50 ц. Разом $1.50.

Тов. Михайло Керничний зібрав на лісту ч. 2456 на пресовий фонд: М. Керничний 50 ц.; Н. Ревенко 25 ц.; М. Данилевич 15 ц. Разом $1.00.

Тов. С. Ганусяк зібрав на лісту ч. 1030 на пресовий фонд $4.75.

По 50 ц. жертвували: А. Качмар, В. Чепурин, Д. Й. Оселєвський, М. Жила; по 25 ц.: М. Романюк, Т. Синюта, Кравченко, І. Ґолдвач, А. Ковальчук, Т. Ганусяк, Семеон Боднар, Сидорка Ганусяк, І. Сінґерман, Д. Лєвінс, Т. Кернична.

Тов. Г. Мех зібрав на лісту ч. 117 на пресовий фонд: Г. Мех $1.00.

Тов. М. Пиндус зібрав на лісту ч. 2437 на пресовий фонд: Мих. Пиндус $1.00.

Тов. А. Качмар зібрав на лісту ч. 121 на пресовий фонд: А. Качмар $1.00.

Тов. Самуїл Лазурка зібрав на лісту ч. 695 на пресовий фонд: Самуїл Лазурка $1.00; по 25 ц.: Ілія Пержул, Никола Кузик; Никита Сагарман 10 ц. Разом $1.60.

Всім жертводавцям і колекторам Травневий Комітет складає щиру подяку.

З товариським привітом,
Травневий Комітет.

Бінфейт, Саск.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $11.50 на передплату "Ф. Ж." і "Робітниці". З цеї суми $3.00 від трох піврічних передплатників на "Ф. Ж.", $6.00 від трох нових піврічних передплатників на "У. Р.В.", $1.50 на передплату "Робітниці" і $1.00 від т. Л. С. на пресовий фонд "Робітниці". Передплатники всі нові. Це все, що я міг зібрати в місяцю травні в користь нашої робітничої преси.

З товариським привітом,
Т. Борук.

Левак, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $3.00 від двох нових цілорічних передплатниць на "Робітницю" (одну від себе а одну для моеї сестри), що жиє в Мерідейл, Ман. Читаючи "У.Р.В." і "Ф.Ж." від першого числа я прийшла до переконання, що мені потрібний журнал "Робітниця" і мені треба конечно його передплатити, щоби перечитати кожне число. Передше я позичала журнал в товаришів і так по трохи читала. Жалко що ніодна з тутешніх українських жінок не передплачує "Робітниці", хоч цей журнал видається для робітниць і як такі вони повинні його читати. Українські робітники в цій місцевости теж не читають робітничої преси хоч тут перебуває їх досить споре число. Лише мала горстка свідоміщих робітників в цій місцевости, що зацікавлені робітничим рухом й читають робітничу пресу, а прочих цілий світ не обходить. Пару місяців тому за стараням тов. Гуцуляка засновано тут Р.З.Т., котре числить зараз 12 членів. Старанням згаданого товариства відограно недавно представлення п. н.: "Гроші".

На закінчення бажаю молодому товариству в Левак якнайкращих успіхів в його розвиткові. Взиваю всіх місцевих робітників і робітниць, щоби читали і передплачували "У.Р.В.", "Робітницю" і "Ф.Ж.", бо без читання таких часописів далеко не зайдемо в клясовій боротьбі. Клясова боротьба між зорганізованим робітництвом і капіталом ведеться на кожному кроці а що завжди виходить побідником в цій боротьбі капіталіст, то це тому, що робітники ще не зорґанізовані як слід й боротьба з орґанізованим капіталом дуже нерівна. А робітники не зорґанізовані тому, що не мають своєї сильної преси, яка вказала-б їм правильний спосіб до осягнення цеї цили. Тож читаймо товариші і товаришки робітничу пресу а з неї навчимося як боротися проти того ненависного нам ворога капіталістичного ладу, в якому витворюється всяка погань, що смокче нашу кервавицю, забирає овочі нашої тяжкої й мозольної праці.

Здоровлю всіх читачок "Робітниці" і остаюсь з товариським привітом,
Юлія Павлик.

Веланд, Онт.

Шановна Редакціє!

Посилаю Вам $7.60, з чого $1.60 від двох нових піврічних передплатниць на "Робітницю" і $6.00 на пресовий фонд.

На пресовий фонд жертвували: Н. Мартинюк $1.00; по 50 ц.: А. Щудло, Т. Пелещук, М. Олеськів, В. Таский, М. Буртин, т-ка В. Бойчук; по 25 ц.: І. Штайнер, Н. Ціцький, М. Дворський, Ю. Марищук, Н. Слободян, Д. Іваньків, М. Скриник.

А тепер слівце до вас товаришки в Веланд. Читайте і передплачуйте журнал "Робітницю". Збирайте де тільки можна на пресовий фонд нашого дорогого журналу, хай він має забезпечене майбутнє, хай далі сіє зерно правди між працюючими. Це одинокий український журнал на американському континенті, що дає дійсний духовий корм працюючому жіноцтву. Тож нашим обовязком розповсюднювати наш журнал між широкі маси малосвідомих робітниць, між тих, які ще окутані релігійним дурманом, які вірять байкам про пекельні муки й небесне життя. Всі ці чорноризники чомусь про це небесне життя самі не дбають а нас перемучених і голодуючих силоміць до того неба пхають.

Отож робітниці і робітники, що ще вірять в такі байки повинні зрозуміти, що всі ці чорні духи вислугуються капіталістичній клясі, яка жиє з поту і праці робітників, що загробове життя вони обіцяють робітникам тому, щоби той від віків покривджений раб не звівся на рівні ноги й не покінчив з тими галапасами. Коли будуть читати робітничу прсу то й зрозуміють. Ніяка жовта преса не дасть робітникам знання, бо вона тільки на те видається, щоби тримати працюючих в покорі і рабстві. Але вже недалеко той час, що правда вийде на верх як олива випливає на верх води. Нінащо придадуться скавуління з боку жовтої преси на свідомих робітників, бо працюючих є сила, бо за працюючими правда. Працюючі освідомляться на перекір всім чорним силам і ці останні лише з страхом дожидають неминучого кінця свого мізерного животіння.

Тож горнімся до науки товаришки і товариші!

Варвара Бойчук.

Міннеаполіс, Мінн.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $11.63 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 604.

Жертви зложили слідуючі товариші і товаришки: М. Василевич $2.00; Д. Борецький $1.00; по 50 ц.: А. Дрозінський, П. Бенбен, М. Ґрохало, І. Челядин, Н. Марчук, Ст. Лопушинський, І. Рябка, С. Ілюк, П. Лобуш, Пар. Деделюк, В. Дубець, В. Владичук, Н. Стельмах, М. Ф. Ваврик 38 ц.; по 25 ц.: П. Стадник, Дм. Колтик, І. Джаман, М. Котлик, П. Марицан, Й. Річук; Н. Корбутяк 20 ц. Разом $11.63.

Збірка не така успішна, як повинна-б бути, але я старалася по моїй можности виконати свій пролетарський обовязок відносно нашого журналу. В Міннеаполіс є споре число українських робітниць і можна-б тут заснувати жіноче товариство, але на жаль нема кому зробити початків в цьому напрямку. Було-б пожаданим, щоби місцеві свідомі товариші занялися з'орґанізованням такого товариства, а тоді можна-б осягнути кращий успіх зі збиранням пресового фонду й приєднування нових передплатниць для "Робітниці".

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

Марія Василевич.

Ню Йорк, Н. Й.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $3.00 від двох нових цілорічних передплатниць на "Робітницю", яких я придбала на лісту ч. 59 і $2.00 на пресовий фонд на лісту ч. 804, що разом висилаю Вам $5.00.

На пресовий фонд жертвували: Катерина Чичота $1.00; по 50 ц.: К. Смолій, Л. Харчан. Разом пресового фонду $2.00.

Передплату я зібрала від свідоміших товаришок. Жиє тут багато українських робітників і робітниць, але мала горстка з них читає робітничу пресу. Багато людей ще вірять і служать богу-капіталові і за того долара продали-б людину. Багато людей вірять ще попам і ріжним обманщикам і не дадуть себе переконати. Але просвіта з кожним днем здобуває собі ґрунт під ногами і очі працюючих свідоміших робітників і робітниць звернені до сходу сонця, яке своїми проміннями правди загріє й заохотить до рішаючої боротьби за здобуття кращого життя для всіх поневолених.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

Катерина Чичота.

Ваксгол, Алта.

Дорога Редакціє!

Даруйте, що спізнив з допомогою нашій дорогій "Робітниці" й не придбав ні одної передплати в місяцю травні. Зібрав я $2.25 пресового фонду, що й висилаю на Ваші руки. Нема тут ніякої орґанізації, тому тяжко щонебудь придбати для нашого журналу.

На пресовий фонд жертвували: Нестор Крокош $1.00; по 50 ц.: Касіян Постоловський, Ґ. Болековський (з Ретло); В. Болековський (теж з Ретло) 25 ц. Разом $2.25.

З товариським привітом,

Нестор Крокош.

Гемтремк, Міш.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $2.75 від цілорічної, піврічної й квартальної передплатниць на "Робітницю", яких я придбала на лісту ч. 1041 і $5.05 на пресовий фонд "Робітниці" на лісту ч. 3078, що разом робить $7.80.

На пресовий фонд жертвували: Г. Гайовський $1.00; по 50 ц.: В. Дрогомірецький, І. Явний, М. Васько, А. Никоряк; по 25 ц.: В. Красножон, Т. Коваль, Байнойре, П. Макаренко, І. Марайко, М. Голінат, С. Оловсюк; по 15 ц.: О. Себнял, М. Стоцька. Разом $5.05.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

А. Зазуляк.

Бофало, Н. Й.

Шановна Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення моеї передплати за "Робітницю" і $1.50 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 444. Лісту задержую в себе — може ще зможу дещо зібрати.

По 50 ц. на пресовий фонд жертвували: Теодозія Терендех, П. Вергун, Ольга Смит.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

П. Вергун.

Лоскар, Алта.

Шановна Редакціє!

Посилаю Вам $3.00 від двох нових цілорічних передплатниць на "Робітницю" і $1.50 на відновлення передплати, що я придбав на лісту ч. 2913 і $3.50 пресового фонду на лісту ч. 3004, що разом посилаю Вам суму $8.00.

На пресовий фонд жертвували: Л. Мигович $1.25; Марія Брико $1.00; по 50 ц.: К. Онищук, Марія Кулик; Марія Осадчук 25 ц. Разом пресового фонду $3.50.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

Л. Мигович.

Гемилтон, Онт.

Шановна Редакціє!

Посилаю Вам $5.20 пресового фонду для "Робітниці", що я придбала на лісту ч. 506 і 507.

Жертвували слідуючі товаришки і товариші: В. Ганилів $1.00; по 50 ц.: Анна Орлецька, А. Максимюк, П. Чернявський, Яків Волинець, В. Гаврилів; по 25 ц.: А. Олещук, Л. Костик, В. Мулещик, А. М. Кондрович, Р. Дівінська, А. Швець; М. Снєжняк 20 ц. Разом $5.20.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

Анна Максимюк.

Тейлортон, Саск.

Хвальна Редакціє!

Посилаю Вам $3.00 від двох нових цілорічних передплатниць на "Робітницю", яких я придбала на лісту ч. 826 і $5.75 пресового фонду на лісту ч. 2593, що разом робить суму $8.75.

По 50 ц. на пресовий фонд жертвували: К. Токарівський, А. Рошошка, С. Катрусяк, П. Остапчук, А. Іванців, І. Петрик, Прокоп Ґембей, Т. Мокан, М. Рогатин, А. Дзюба; по 25 ц.: Іван Биліс, Н. Рогатин, Кароліна Бачинська. Разом пресового фонду $5.75.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

Анна Рошошка.

Гемтремк, Міш.

Товаришки!

Посилаю Вам $2.75 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 3438.

По 50 ц. жертвували: Т. Іванчук, Ю. Кушнір; І. Білінський 40 ц.; Н. Н. 30 ц.; по 25 ц.: Д. К., М. Г., Н. Болотнюк, імя нерозборчиве. Разом $2.70.

Лепта скромна, але щира, за що жертводавцям складаю щиру подяку.

З товариським привітом,

Фрозіна Іванчук.

Бофало, Н. Й.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $5.50 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 433.

По $1.50 жертвували: І. Стефішин, В. Близнюк; по $1.00: М. Озімка, В. Мовчанюк; М. Ковяк 50 ц. Разом $5.50.

З товариським привітом

Марія Озімка.

Венкувер, Б. К.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $7.00 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 2479.

По $1.00 жертвували: Й. Кушнір, В. Мильничук, Ст. Федорак; по 50 ц.: Т. Понур, М. Ностир, Й. Кромпіц, П. Літчак; по 25 ц.:Н. Попенюк, Й. Вакалюк, М. Вакалюк, В. Вакалюк, Д. Вакалюк, М. Сорочка, І. Робітник; Н. Низ 15 ц.; Л. Пацула 10 ц. Разом $7.00.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

Марія Вакалюк.

Келґари, Алта.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення моеї передплати за "Робітницю" і $2.75 на пресовий фонд, що вдалося мені зібрати на лісту ч. 1866.

На пресовий фонд жертвували: Н. Королюк $1.00; по 50 ц.: І. Курик, Н. Андріящук; по 25 ц.: М. Брощак, І. Лібич, І. Костик. Разом $2.75.

Тяжкі тепер часи настали. Багато робітників ще до цего часу не працюють. Пересидівши без роботи зиму, вони мали надію на весну, але і весна проминула а роботи як не було так і нема. Очікують на жнива, але і жнива так проминуть і краще не буде. Щоби поліпшити свою долю, то на це є лише один вихід: орґанізуватися і разом боротися за краще життя.

Жертводавцям щира подяка.

Настя Андріящук.

Торонто, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення передплати за "Робітницю" і 50 ц. доплати за минулий рік і $3.00 на пресовий фонд, що я зібрала на лісту ч. 489, що разом посилаю Вам $5.00.

По 50 ц. на пресовий фонд жертвували: Іван Андрушко, Л. Зармеський, Дора Ступарик, М. Китеренко, Н. Боднар, Мирослав Ступарик. Разом пресового фонду $3.00.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

Дора Ступарик.

Веланд, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $3.00 від двох цілорічних передплатниць на "Робітницю", яких я придбала на лісту ч. 242 і $6.25 на пресовий фонд на лісту ч. 379, що разом висилаю Вам суму $9.25.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: Т. Пелещук, Н. Мартинюк, Вас. Гунька; по 50 ц.: А. Мельниченко, М. Скриник, І. Кудрик; по 25 ц.: В. Ганик, О. Пичель, Д. Козловський, С. Твердохліб, М. Дворський, А. Петруняк; Т. Христов 20 ц. Разом $6.20.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,

А. Мельниченко.

Сонінґдейл, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $3.00 на пресовий фонд "Робітниці" на лісту ч. 270. Недавно я зробила одну річ на розігравку і розіграно цю річ на $3.00.

Хай жиє журнал "Робітниця"! Хай цей журнал доходить до всіх закутин в світі, де тільки жиють і працюють українські робітниці!

З товариським привітом,

Марія Панамаров.

Торонто, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $2.00 на відновлення моеї передплати за "Робітницю". Передплатниць нових не придбала, пресового фонду теж ні. Кого не спитай, кожна має свою лісту до збирання пресового фонду і передплати і дуже щиро працюють всі для добра свого журналу.

З товариським привітом,

Павліна Максимонько.

Виндсор Лакс, Конн.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $4.50 від трох старих передплатниць на "Робітницю" і $2.00 на пресовий фонд, що я зібрала на лісту ч. 1020, що разом посилаю Вам $6.50.

По 50 ц. на пресовий фонд жертвували: Варвара Муха, Марія Піґан, Анна Сідорська, Анна Лешай.

Разом $2.00.

Жертводавцям щира подяка.

Хай жиє наш журнал "Робітниця"!

З товариським привітом,
А. Лешай.

Іст Сейнт Луйс, Илл.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $2.15 на пресовий фонд "Робітниці" а це 50 ц. від себе а $1.65 з продажі квітів. На забаві в У.Н.Д. в цій місцевости, яка відбулася дня 17. травня товаришка С. Петришин принесла з свого огороду гарних квіток, які розпродано між присутними. З продажі цих квітів прийшло $3.30, з чого $1.65 посилається на пресовий фонд "Робітниці" а $1.65 остається в касі У.Р.Д.

Остаюся з тов. привітом,
Д. Іващук.

Вінніпеґ, Ман.

Т-ка О. Цуркаленко зібрала на лісту ч. 107 на передплату "Робітниці" $1.50.

На пресовий фонд: О. Цуркаленко $1.00.

Т-ка Ю. Форман зібрала на пресовий фонд "Робітниці": М. Ґураль $1.00.

Ратвел, Ман.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $2.50, з чого $1.50 на відновлення передплати за "Робітницю" і $1.00 на пресовий фонд.

Хай жиє наш журнал "Робітниця"!

Хай жиє наша дорога учителька й учить всіх українських працюючих жінок, як здобувати кращу долю.

З товариським привітом,
Текля Гикава.

СПРОСТУВАННЯ.

В "Робітниці" ч. 9. з 1. травня 1925 в "Сторінці наших читачок" був поміщений допис з Іст Килдонан, Ман. п. н. "Дещо про наш відділ", в якому через помилку коректора пропущено ось що:

— "**Т-ка Кулинич** пояснила значіння орґанізації жінок-робітниць і закликала тих робітниць, які ще не є в орґанізації, щоби вступали до неї".

Зазначуємо, що пропущенню цих рядків в ніякому разі не винувата кореспондентка, тільки недобачність коректора, який був перетяжений працею. — Редакція.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Травневий Комітет, Монтреал, Кве. (збірка)	$41.95
Жіноче Т-во ім. Лесі Українки, Шікаґо, Илл.	40.40
Травневий Комітет, Торонто, Онт. (збірка)	23.45
Школярі У.Р.Д.Ш., Тіммінс, Онт. (збірка)	16.00
Марія Василевич, Міннеаполіс, Мінн. (збірка)	11.63
Травневий Комітет, Веланд, Онт.	10.00
Агафія Ґаврилюк, Гемтремк, Міш. (збірка)	9.00
Марія Вакалюк, Венкувер, Б. К. (збірка)	7.00
Школярі У.Р.Д.Ш., Форт Френсес, Онт. (збірка)	6.60
А. Мельниченко, Веланд, Онт. (збірка)	6.25
Варвара Бойчук, Веланд, Онт. (збірка)	6.00
Марія Озімка, Бофало, Н. Й. (збірка)	5.50
А. Зазуляк, Гемтремк, Міш. (збірка)	5.05
М. Тарновська, Ню Йорк, Н. Й. (збірка)	5.00
Л. Мигович, Лоскар, Алта. (збірка)	3.50
Дора Ступарик, Торонто, Онт. (збірка)	3.00
М. Понамаров, Сонінґдейл, Саск. (з розіґравки)	3.00
Настя Андріящук, Келґари, Алта. (збірка)	2.75
Анна Максимюк, Гемилтон, Онт. (збірка)	2.75
Фрозина Іванчук, Гемтремк, Міш. (збірка)	2.70
Анна Орлецька, Гемилтон, Онт. (збірка)	2.45
Нестор Крокош, Ваксгол, Алта. (збірка)	2.25
Марія Блещук, Форт Френсес, Онт. (збірка)	2.25
Д. Іващук, Іст Сент Луйс, Илл. (з квітів)	2.15
Катерина Чичота, Ню Йорк, Н. Й. (збірка)	2.00
Анна Лешай, Виндсор Лакс, Конн. (збірка)	2.00
Текля Янкевич, Шікаґо, Илл. (збірка)	2.00
Паранька Вергун, Бофало, Н. Й. (збірка)	1.50
Текля Гикавий, Ретвел, Ман.	1.00
П. Козловський, Форт Френсес, Онт.	1.00
О. Цуркаленко, Вінніпеґ, Ман.	1.00
М. Ґураль, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Текля Вертепна, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Ґ. Тарновецький, Веланд, Онт.	1.00
Ґ. Задубрівський, Гаєс, Саск.	1.00
М. Касіян, Гемтремк, Міш.	1.00
Л. С., Бінфейт, Саск.	1.00
Павліна Шелеґей, Гемтремк, Міш.	.50
Й. Н. Сєльський, Гершел, Саск.	.50
Й. Хіноський, Донблейн, Саск.	.50
Іван Блашко, Крілмен, Саск.	.50
П. Заверуха, Етелберт, Ман.	.50
Анна Фесік, Менвил, Род Айленд	.50
М. Мазар, Ганна, Алта.	.50
Н. В. Никіфорук, Ленюк, Алта.	.50
С. Багрій, Неварк, Н. Дж.	.50
Анна Мелен, Шікаґо, Илл.	.50
Каролька Музпанчук, Ривертон, Ман.	.50
В. Гнида, Філаделфія, Па.	.50
П. Кадій, Принс Руперт, Б. К.	.50
С. Оробець, Саскатун, Саск.	.50
Домініка Іваніцька, Гемилтон, Онт.	.50
Анна Матерук, Ривертон, Ман.	.25

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий журнал для Жінок-Робітниць
Орґан Жіночої Секції ТУРФДім.

Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня міститься в Українськім Робітничім Домі, на вуглі вулиць Прічард і МекҐреґор у Вінніпеґу.

М. Попович, секретар.

Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of U.L.F.T.A.

Printed and published by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba. M. Popovich, Secretary.

Subscription: per year $1.50; six months 80c
Singe copy 10c

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, 15. серпня 1925. Ч. 16.

НОВА ЖІНКА.

"Жінка, це перша істота, що опинилася в рабстві, що стала рабинею ще тоді, коли рабів ще й не було"...

Авґуст Бебель.

Протягом всієї історії людства та й її недовгого життя, жінку давив тягар, на якому лежать геть чисто всі авторітети: реліґій та держави, громадянства і традицій-звичок...

І разом з цим, найбільші велитні-письменники, віддали кращі сторінки світової літератури її-ж, жінці.

А ми знаємо, що в ті роки, коли розпочиналися великі пожежі народнього гніву, революції, жінка йшла поруч із чоловіком, вимагаючи для себе справедливости та волі... Імена цих жінок записано в історії всіх революцій...

Недавна революція на землях бувшої царської Росії знищила основи минулого та встановила початки нової будуччини. І не проминули та й не могли проминути становища жінки нові радянські закони.

Залізний, виразний голос державних декретів невпинно повторяє імя жінки. В перші дні перемоги революції, жінку було зрівнано в правах, було покладено кінець шлюбові, що поневолював її, встановлено було охорону жінки при праці на фабриках і сьогодня кричить новий декрет про грошевий фонд товариствам "колєктивізації побуту", себ-то — про влаштовування спільних їдалень, прачкарень, кравецьких майстерень, діточих притулків, — словом всего того, що до цего часу забирало весь час в жінки, що закріплювало і заковувало її в кайдани на ціле життя.

Власне в цій статті ми хочемо показати нашим читачкам н о в у жінку Радянської України.

Партія простягає її членську книжку, закликаючи її до лав робітничого штабу... Народжується поважна інституція "Охорона матері і дитини", що пильним оком береже здоровля жінки, створюючи шпиталі для родільниць, ясла (захоронки) для дітей, галасливі дитячі майдани та садки... В лиху годину допомогу жінці дає Державна Асекурація.

Тих-же жінок, що зійшли з дороги та поринули в липкому болоті ненажерливого міста, закликають до трудового життя та допомагають стати на дійсну дорогу ради боротьби з проституцією.

Але довший час ніхто не помічав і не виявляв стародавніх ворогів жіночого визволення.

Ці вороги не говорять. Вони потихенько крадуть в жінки час, призначений для більшої та радісної праці. Це мовчазні вороги, що потихенько, непомітно поневолюють її.

Хто-ж вони, ті вороги, що відвіку визискують жінок, що з давних часів вкорочують жінці і так недовгий вік? Ось хто вони: горшки, що в них варять, корито (балія), в яких перуть та голка, якою шиють, латають.

Ви може смієтеся з цього? Не смійтеся товаришко, а уявіть собі, скільки часу забирають у вас цих три незначні річи? Майже ціле життя, правда? І ось, на Радянській Україні, розпочали тепер рішучий наступ проти горшків, корит і голок. Новоутворене "Товариство Колективізації Побуту" перекидає горшки та корита, ламає голки. Замісць окремого варення по хатах — закладають великі громадські їдальні під доглядом інституції, що зветься: "Народнє харчування". Закладаються громадські пральні і кравецькі майстерні. Все це більше і більше підвойовує для жінки отой вільний час, що горшки, корита й голки відбирали в неї.

І жінка скинувши тягар, йде поруч з чоловіком з новими почуттями, надією та думками.

Бо чому-ж має бути така несправедливість, що жінка ціле своє життя прокапарює за горшками, білизною і голкою? Хіба жінка не така-ж людина, як й чоловік?

Коли сьогодня, на Радянській Україні, приглянутися блище, то бачимо жінку скрізь поруч із чоловіком, почавши від салі засідань Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету, себ-то парляменту, до фабрики...

І це вже там звичайнісінька річ. Глянете по вулиці і побачите скрізь кашкети на задуманій жіночій голові: з комуністичного гуртка до юнії, з виконавчого комітету до ґуберніяльного комітету, з народнього комісаріяту (міністерства) до якого-будь бюра. Скрізь є вона, нова жінка, з ґазетами під пахою, з відчитами, обіжниками.

Це вона, що кинула геть хатню тишу і гнеться тепер над книжкою по бібліотеках, дивується всьому по робітнях (лябораторіях) університетів, курсів та шкіл, це вона невпинно штурмує великі томи Марксових та Ленінових творів, гризе ріжні науки, як технольоґію та бактеріольоґію, перемагає хемію та аґрономію....

А инші жінки серед мас віддають кожну вільну хвилю вивченно неграмотности писати й читати, беруть участь в сільських хатах-читальнях, клюбах та в делеґатських-жіночих зібраннях.... Це ті, кого закликала до бадьорого, невпинного руху вперед — соціяльна революція... Радянські жінки не спиняючись йдуть вперед широкими шляхами, що розгорнулися перед ними.

Коли зайти на звичайне засідання сесії Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету-парляменту, то можна побачити на трибуні жінку, яку закликали обмірковувати важні державні справи.

Жінки-робітниці й селянки стоять сьогодня на відповідній височині в громадському і державному життю, як ніякі жінки инших держав. А місяці й роки приводять нові-непохитні лави дівчат, що виросли та загартувалися в полумі ні червоної революції.

Сьогодня за прикладом радянської жінки, прокидається вже робітниця буржуазної Европи та Америки, яку давить чи то франк, чи долар та вказує на нову, відроджену жінку Радянського Союзу, жінку-більшовичку, яка показує шлях до майбутнього.

ЗАХІДНО-УКАЇНСЬКИЙ "ПЛУГ" В КИЇВІ.

Наша редакція одержала з Київа листа, який сповіщає про з'орґанізування там ґрупи письменників Західної України, еміґрантів з Галичини, Буковини, Закарпатської України, Холмщини й Бесарабії в Секцію Західно-української "Плугу". За завдання західно-українські плужане ставлять собі:

1. Знайомити широке громадянство Рад. України зі становищем окупованих зах.-українських земель і піклуватися культурним та політичним розвитком еміґрантів з Західної України.

2. Подавати моральну підтримку братам на Західній Україні в їхній боротьбі з капіталістичним ладом.

Для досягнення своеї мети Секція Зах.-укр. "Плугу" шукатиме шляхів для тіснішого звязку із земляками на Зах. Україні і на еміґрації за кордоном, щоб познайомитися блище із сучасним становищем західно-українських земель.

За секретаря обрано поета т. Василя Атаманюка.

ЦІНА ЛЮДСЬКОЇ КРОВИ.

Студенти з університету Мічіґен в Америці, в числі около 150, продавали по шпиталях свою кров хорим по ціні: за 300 центилітрів 15 доларів, а за кожні дальші 100 центилітрів по 5 доларів. Кров продавали студенти з причини нужди.

Страхіття в польських тюрмах.

Радянська влада визволяє вязнів-революціонерів. — Як живуть вязні в Польщі. — Смерть від насильного годування. — Роблять людей божевільними і отроюють. — Ксьондзи помагають катувати. — Дарунок ґрафині Ґрохольскої вязням. — Перемога за нами!

Недавно в столицю Радянської України Харків, прибули звільнені з польських тюрем товариші і товаришки. Але не думайте, що їх звільнили польські пани. Ні! Це уряд (правительство) Союза Радянських Соціялістичних Республік виміняв їх за польських панків. Звичайно водиться так: панська Польща висилає в Радянські Республіки, головно на Україну, своїх шпійонів, або має їх на місці з ріжних підпанків, ксьондзів і инших. Але радянська влада надто чуйна і звичайно в слушний час цих панських наймитів-шпіонів арештує, потім судить.

А за той час в Польщі позасуджували на тяжку тюрму чесних борців за визволення — робітників й селян. Довідавшись про це, радянська влада пропонує панській Польщі:

— Відпусти до нас засуджених робітників й селян, а ми в обмін відпустимо до Польщі засуджених твоїх наймитів.

І ось недавно в Харків прибув транспорт визволених з польських вязниць товаришок і товаришів. Всього прибуло 28 вязнів. Між ними 3 жінки. Більшість з них були засуджені на 5 до 10 років тяжкої тюрми за революційну роботу.

Прибувші товаришки і товариші оповідають багато цікавого про свої переживання в тюрмі. Всім нам добре відомо, що життя в польських вязницях для політичних вязнів завжди було жахливим, але про страхіття, які доводиться переживати революціонерам в польських тюрмах тепер, мало кому відомо і як-би не очевидці тих страхіть, то людям тяжко було-би повірити в можливість їх.

Дівчину-робітницю т-ку Лізу Бергад було засуджено на 10 років тяжкої тюрми за приналежність до Комуністичної Партії. Т-ка Ліза Бергад з болем оповідає тепер про це, що довелося її пережити після увязнення:

— Бійки, катування... Важко приходиться жити вязням. В Луцькій тюрмі (на Волині) сидить тепер 500 політичних вязнів. Їх бють, їх катують без милосердя.

Товариш Михайло Филипів — сидів в Білостоцькій тюрмі. За участь в повстанню був засуджений на 10 років, при чому йому не було зараховано 3 роки попереднього увязнення; сидів 4 роки, залишилося бути в тюрмі 9 років.

5 разів оголошував він голодівку, при чому кожна з них тривала по 5 до 7 днів. Як він тільки оголошував голодівку — роздягали його до гола і — в кайдани заковували. Часто пробували насильно годувати підчас голодівки: насильно вложували ґумову кишку в рот і вливали нею їду.

—Мушу сказати, що при насильному годуванню часто рвали губи, били до втрати свідомости...— каже тов. Филипів.

А бувало й гірше: чотири наших товариші Боднарчук, Скулепа, Пантоль і Антипорович, після насильного годування підчас голодівки — **вмерли.** Цей факт відбувся в Білостоцькій тюрмі.

Товариш Отрода — був по багатьох тюрмах: в Луцькій, Білостоцькій, Ковенській... Засудили його за повстання на 4 роки, але 2½ року сидів до вироку, а разом був в тюрмі 6½ років.

Тов. Отрода оповідає:

—Весь час тримали мене разом із злочинцями, з розбійниками, злодіями, душогубцями. Для політичних вязнів окремих камер не давали. — "Ви такіж бандити, як й злодії" — відповідав нам начальник тюрми.

Декільки разів ми голодували по 5 до 6 днів, але за це нас замикали в пивниці і заковували в кайдани.

Оповідає тов. Отрода про такий страшний випадок:

— Про це я знаю добре і нема в цьому ані одного видуманого слова: Був в тюрмі заарештований матрос з села Мошаниці — Степан

Горчак. Коли його заарештували, то в дефензиві (в поліції між детективами) **поклали на його голову зверха 5 рушниць і вистрілили.** Через це він **збожеволів** а потім **його отруїли.** А піп з села Мошаниці сам подавав заяви до поліції, аби Горчака вбили доки ще судитимуть, бо боявся, що він викриє погані попівські діла.

— Коли я був хорий, то протягом 2-ох тижнів не кликали до мене лікаря, а після того, як прийшов лікар і записав лікарство, то його я ніколи не побачив. Через це я демонстративно вийшов з тюремного шпиталю, властне мене винесли товариші...

Товариш Омельчук доказує, що начальники тюрем використовують карних арештантів (злодіїв, розбійників, душогубів) як шпійонів над політичними вязнями. **Ксьондзи в тюрмі — це вірні заступники начальників.** Коли вязень ходить до костела і проявляє релігійність — з нього здоймають кайдани і взагалі йому лекше життя в тюрмі; а коли не ходить, то з него не здіймають кайдан і відносяться до него по звірськи.

Між иншим тов. Омельчук повідомив, що з селянства "кресів" стягають пани ріжних 70 податків. Селянство терпить неймовірні муки.

Тов. Ільчук каже, що в Білостоцькиій тюрмі за останні 4 роки було 1400 випадків смерти, а постійно в тюрмі перебувало 400 до 500 вязнів. Це найкраще свідчить про людяність "демократичних" польських панів.

Товариш Берґер повідомляє про дуже цікавий факт: польська ґрафиня Ґрохольска принесла луцькій тюрмі (на Волині) "дуже цінний" подарунок: беручи на увагу тяжку працю тюремної адміністрації, **ґрафиня подарувала... 800 пар тяжких залізних кайдан...**

Жахом і ненавистю переповнені оповідання недавніх рабів польської шляхти. Але ця ненависть не є сліпою ненавистю, що шукає помсти за особисту образу або катування. Ні! Це ненависть клясова, ненависть робітників і селян до гнобителів з лав буржуазії і в цій ненависти є запорука, що буржуазний лад буде повалений і над світом запанує червона зоря влади працюючих!

І 28 політичних вязнів, яких міцна рука робітника й селянина Радянських Республік вирвала з рук озвірілих панів, 28 врятованих від лютої смерти й катувань — дали робітничій клясі по свойому приїзді на Україну врочисту обіцянку йти поруч з нею, аж до недалекої перемоги!...

Г. Абрамів.

ОЗЕРО ПІШЛО, СЕЛО ПРИЙШЛО.

Як-би ми знали, що може находитися в землі під нашими ногами, то нас й спання не бралося-б з цікавости. Може під нами лежить запорпана яка старинна оселя, а може й не дуже старинна? Може під нашими ногами спочивають рештки колишніх людей, яких катастрофа поклала передвчасно в могилу разом з їхніми дорібками та надіями. Хто знає?...

Около три сотні років тому назад, одної недільної ночі мешканці невеличкого села Антрона Піяно поклались спати як звичайно, сподіючись в понеділок вранці встати до своїх буденних занять. Але вони не повставали. Тої ночі сильний землетрус похлонув ціле село і усіх його жителів, не полишаючи нікого.

Через усі ці віки між тамошнім народом кружляла леґенда про те село. Говорено і переказувано, що тої неділі, після того як вулкан вибухнув, в долину ту найшло звідкись багато води і так повстало ще одно сине озеро, яких в тому краю є без ліку. Озеро це лежить в Швайцарії, недалеко границі Італії. Леґенда натякала на те, до десь в тій околиці на дні озера лежить ціле село, але на тім й оставало.

Аж недавно цього року те озеро почало уступати. З невідомих досі причин, вода в озері щораз маліє і з-під води видко вже дахи домів того леґендарного села. Археольоґи ждуть нетерпеливо доки вода не уступить хоч на стільки, щоб можна братися до студіювання тої злощасної оселі з перед трьох сот років. Видається, що доми і усе що в них було, остали в дуже доброму стані і дослідники сподіються побачити дійсне старинне село, з усіми подробицями тодішного життя.

ПАМЯТНИК ПО ДЕВЯТИ СТОЛІТТЯХ.

Перси рішили побудувати в столиці Персії, Тегерані, памятник відомому поетові Фірдусі, що жив перед девяти століттями (перед 900 роками). Гроші на той памятник, що має станути на площі парляменту, мають бути зібрані в Бомбаю і инших містах Індії.

ЦІНА КРОВИ.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

Луї Унтермайер.

РЯДКИ ДО ПАНСЬКОЇ СОБАЧКИ ОЦІНЕНОЇ В 3,500 ДОЛАРІВ.

Часто, як я надривався й потів,
Риючи десь там у бруді канаву,
Думать про тебе я нишечком смів,
Тебе й твоє все багацтво та славу.

Постіль у тебе — ніжний едваб;
В тебе лакеї на кожному кроці.
Є лікарі, як-би трохи заслаб,
Здохнеш — так маєш попів при боці.

Добре живеш ти й солодко їси,
В футро вдягли тебе лагідні руки,
Друзі твої — найпристойніші пси,
Й наперфумовані суки.

Гавкнеш чи хекнеш, хвостом поведеш,—
Пишні жінки вже біжать годувати,
Слухають пильно — чого забагнеш,
Раді тебе пестувать, доглядати.

Ти у лахміттю бруднім не потів,
Вільно щоб виборoть хлібець крівавий...
Цюцю, ти-б може із мене покпів —
Як я тут рию канави.

З анґлійської мови переклав *І. Ю. Кулик.*

Я ЗНАЮ...

Я знаю: й досі грає Прут,
Шепочуть лози досі:
Чому не там, чому я тут,
Чому — на півдорозі?

Я знаю: й досі край села
Шумить стара смерека:
Її негода занесла
Від нас кудись далеко...

І знаю: тінь паде від лип
На батьківське подвіря, —
Зітхає брат: Коли-б!
І меркне в тьмі Підгіря.

Ждала мене матуся вік,
На цвинтарі жде й досі...
Від церкви бється спів калік,
Від поля шум колосся.

Як блимнуть з вікон каганці,
Загавкають собаки,
Думки-думки, як камінці,
А спомини — як маки!...

— — — — — — — — — — — — —

...Я знаю: досі грає Прут,
Шепочуть лози й досі:
Чому не там, чому я тут,
Чому — я все в дорозі...

В. Атаманюк.

ТОВАРИШКО! Бережи свій журнал, не нищ його по прочитанню, не дозволь, щоб діти рвали його і мазали. Будь певна, що Ти ще нераз заглянеш до нього. Кожне число складай в порядку і побачиш, що це буде приємністю Тобі. Великий сором нехай буде тим, які не вміють пошанувати книжку або журнал!

МОЄ СЛОВО.

(Написав Василь Стефаник.)

Білими губами у-півголос буду вам казати за себе. Ні скарги, ні смутку, ні радости в слові не чуйте!

Я пішов від мами у біленькій сорочці, сам білий.

І я ходив тихонько, як біленький кіт.

Я чув свою подлість за тихий хід і кров моя діточа з серця капала.

Я спав у наймленій хаті посеред брудних туловищ сплетених розпустою.

Листочок білої берези на смітю.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Я скинув мамину сорочку. Мій діточий світ і далеке покоління мужицьке лишилося за мною.

Передо мною стояв новий світ, новий і чорний.

Я ловився за його поли, а він згірдно глядів на мене.

Я жебрак маленький.

Я занімів був із болю. І мовчав я довгі, довгі роки.

Мої слова невимовлені, мій плач недоплаканий, мій сміх недосміяний!

Лягли ви на мене, як лягає чорне камінє зломаного хреста на могилу в чужині!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Я найшов товаришів.

Вони погодилися з новим світом. Я говорив їм про мій покинений і про новий, що кривдив нас.

Казали, що брешу.

А я рвався і падав у болото із знесиля і не уступав.

Сказали, що я брехун іще раз. І покинули мене.

А як я плакав, то мама ридала:

— Ти сам з собою будь, бо пани тебе не приймут. Не покидати було мене.

І лишився, як корч лугу серед поля.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Я сидів серед піль.

Мої думки снувалися довгими скибами плодючої ріллі. Ссали землю і годували мене самотою.

І ще приносили солений піт і тихі пісні, що снувалися за орачем, за плугом і за погоничем. І поїли мене тим спокоєм, що мріє над ярмами волів у плузі.

Бачив я ще маленькі огники між маленькими пастухами і вівці по полю.

Я тут буду, як буйний вітер панувати, заспіваю свою пісню!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Я сотворив собі свій світ.

Праворуч мене синє поле і чорні скиби і білий плуг і пісня і піт солений.

Ліворуч чорна машина, що з червоного рота проклоном стогне.

А в серці моїм мій світ шовком тканий, сріблом білим мережáний і перлами обкинений.

У своїм царстві.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Буду свій світ різьбити, як камінь.

Слово своє буду острити на кремені моєї душі і намолочене в труті-зіллю пускати буду на ліво...

І слово своє ломати буду на ясні промінчики і замочу його в кождій чічці і пускати буду на право.

А свій камінь буду різьбити все, все! Аж на могилу свою його покладу, як мертву красу.

А вишня в моїх головах возьме всі мої болі на свій цвіт.

— — — — — — — — — — — — — — — —

А в своїм життю я жию, жию!

Як безумний бриду хмарою своєї фантазії.

Сто раз розпускаю сили своєї душі, аби далекими світами відшукати мені щастя моє.

По тихім ставу моєї минувшини пливуть неводи сердечних моїх бажань, аби виловити всі ясні хвилі життя мого.

Але неводи рвуться і не годні нічого зловити.

Вертають до мене помучені і без нічого — як мужики з лану.

I я смутний дрімаю на хмарах.

— — — — — — — — — — — — — — — —

А як грім трісне, то я здоймаю чоло в гору нанова.

I лечу, лечу на чорних хмарах...

Золотою стрілою прорізую світляні висоти.

В чорний чупер ховаються звізди, як у чорну хмару.

Студені хмари від моїх очий теплим дощем спускаються на землю.

Але сонця дійти я не годен.

I падаю з високости в долину.

Як старий жовняр дерев'яними ногами блукає, так я блукаю.

— — — — — — — — — — — — — — — —

А крила гояться і я знов лечу до сонця, до щастя.

I знов ріжу зводи небесні і падаю.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Я був щасливий.

Коли я глядів дитиною на мамині очи, як по них сунулися тихесенько пречисті хмарки щастя — я був щасливий.

А тепер на ті очи смерть долоню поклала.

А я шукаю щастя під небом і падаю...

РОЗУМНА ЖІНКА.

Село Хажин в Бердичівському повіті на Радянській Україні вибрало головою сільської ради дівчину Янголину Олексіївну Ярмолюк, фотографію якої бачимо на нашому образку. Ця дівчина дуже розумно управляє цілою громадою, бо тепер на Україні нема вже старостів або війтів, а є сільська рада і громадою завідує перш усего голова ради. Той факт, що т-ка Ярмолюк є головою сільської ради найкраще доказує, що жінка може працювати нарівні з чоловіком в громадському життю. Але *розумна* жінка! А щоби бути розумною, треба вчитися, треба читати, а не тратити час на пусті балачки та на підлі обмови других — з кумками. Тільки темна як ніч жінка цурається книжки і проводить вільний час на сплетнях та обмовах. Розумна-ж жінка сама навчиться чогось корисного, навчить ще й других, зробить корисне діло для своєї кляси і буде все чесною. Її поважатимуть всі, зможе вона належно виховати своїх дітей і бути сама розумною. А хто-ж пошанує жінку-обмовницю, для якої книжка чужа? На жаль таких жінок ще багато, хоч на Радянській Україні їх з кожним роком менше і менше. Так ростуть нові жінки!

ЯНГОЛИНА ОЛЕКСІЇВНА ЯРМОЛЮК
дівчина-селянка — голова сільської Ради в Хажині на Бердичівщині (Рад. Україна)

НА ХЛІБІ КРОВ.

(Написав для "Робітниці" з Европи Л. Сонін.)

На світі цвіли червневі дні літа, кровавився третій рік світової війни і завівали душні леготи від вмираючого царизму в білій Росії.

Сонце квітчалося кучерями сивих хмаринок і золотисто посміхалося до землі.

В нас рахували тоді 1917-ий рік.

Було полудне, як в однім із більших міст австрійської двоглавої імперії, висипалися з великого будинку народньої школи ученики третьої кляси. Ніби рій пчіл з вулия — вибігали школярі на вулицю.

Хто гуртками, одні одинцем то в перегони швидко спішили до дому.

Поруч йшла трійка нерозлучних. Це були малі, найбільші смільчаки-завидіяки. Їх звали "зухи".

Відлучилися від инших і попрямували через ринок. На рух, що панував на вулицях, не дуже звертали увагу. Голосним перекликуванням перемогав один одного. Кожний старався криком доказати і вмовити, що тільки він є героєм своїх подвигів.

Молоді серця запалювалися горінням життя.

Але що це тут?

Напроти них вели партію воєннополонених Італійців.

Пристанули. Хлоп'яча цікавість опанувала всю душу. Зродилося бажання подивитися на "ворогів", на вуличне видовище, а не на жертви війни. Це-ж розсудок девятилітнього хлопця.

Йдуть-машерують.

Італійці непривичні до холодного підсоння а притім схоровані, мали позакидувані на плечах подерті коци. Хоч червневе сонце горіло жарким промінням, полонені лихорадочно трусилися відзвуками перебутих хоріб. Знуждовані, позападувані лиця прилягли шкірою до кістяка і світили блиском терпіння. В померклих очах темніла ніч згаслих споминів про своїх далеких рідних.

Йшли нерівними чвірками. Проходили повільно. Здавалося, що це похоронний похід, що це десь там на цвинтарі заховають його в спільну могилу.

Вартові, старі резервісти, замикали похід зі всіх боків, машеруючи похнюплено під вагою крісів з наїженими-блискучими багнетами. "Зухи"-школярики приглядалися цьому "видовищу" зразу зацікавлені загальним образом наших вояків і зловлених "ворогів".

Щось там один заговорив і не спостерегли, як під час того над'їхав з бічної вулиці пекарняний віз, що розвозив по крамницях хліб. Нагло піднявся на дорозі страшний гамір. Вартові щось кричали на все горло. На то місце почали збігатися зі всіх усюдів ріжні прохожі.

Наші школярики хутко замовкли і теж підбігли блище.

Дивляться, аж полонені Італійці кинулися на віз з хлібом. Котрі були близько, хапали з нього хліб. Другі видирали їм з рук. Билися. Один одного гриз зубами. Задні напирали з цілою лютістю на тих, що були в середині, біля воза.

Вартові побачили, що криком нічого не вдіють. І почали трохи инакше привертати "порядок". Пішли в рух приклади крісів. На всі боки. По головах, грудях, плечах... Не дармували.... Та полонені не зважали на це. Дерлися між собою як навіжені за той воєнний хліб, печений з ріжних воєнних примішок, мілко змеленого трачиння, бараболі і крихти ячменю. Бійка шаліла а сонце сміялося.

Візник зніяковів. Не знав, що йому тут діяти. Врешті зліз з воза. Підійшов до коней, що насторожили вуха і неспокійно кидалися на боки. Він притримував їх.

Прохожі, що приглядалися цьому, теж не знали, що з собою робити. Кому помагати...

А сонце іронізувало.

Жінки сплакували. Неодної чоловік, десь там.... може теж в цій хвилі таке саме з ним?...

Мущини похмуро дивилися і зрідка перекидувалися терпкими словами про все, що на світі діялося тепер .

Дітвора боязко тулилася і завмирала на вид

того страхіття, про що хіба в казках чувала....

А крики змагалися, більшали, доходило до пискоту.

З полуднішного пруга хитнулося сонце на бік. Сіпнуло за віжки проміння і дзвінко зареготалося.

Тут, біля тротуару, пробіг обірваний Італіець з окрайком хліба в руках. (Десь другому видер з рук.) На замареному від поту і пороху лиці ясніли сльози-краплини та перловий сміх. Кусав хліб як-би давився і схитував головою в спазматичному плачі.

З боку надбіг розлючений вартовий і замахнувся що сили крісом та гаратнув по голові нещасного сина соняшної країни Італії. Італіець повалився на землю. Тіло впало на брук дороги а головою притулився до асфальту тротуару. Хвилину пролежав тихо.

Сонце подивилося десь на західні моря, скупалося і завернуло з полудня.

А за хвилину Італієць був вже в судорогах.

Кулаком, в якім міцно стискав хліб, все дотикав свого чола. Здавалося, що піт втирає. А з чола скапували червоно-гарячі каплі живої крови на окраєць чорного хліба.

Кліпнув ще кілька разів повіками закривавлених очей і підняв руку до чола. Опісля струснувся цілим тілом та заснув на розпеченім бруці. Заснув, щоб більше не пробуджуватися.

Тихенько спливала кров з висків чола на чорний, як земля шматок хліба і зикзакувато барвила його тонкими струмочками.

Реготалося сонце.

А на вулиці привертали порядок... На порожній віз посклададали кількох зімлілих полонених, двох ранених а побіч і вбитого.

І далі посунувся тяжкою ходою похід полонених Італійців, брукованими вулицями здивованого міста австрійської імперії.

"Зухи"-школярики все ще стояли. Але не сміялися і не жартували. В оніміннюю записували в своїх серцях цю пригоду з веселого та безжурного хлоп'ячого життя. Один з них сплакував і нишком втирав рукою сльози, що сріблилися на червонім личку.

Мовчки гляділи в той бік, де на закруті зник їм з очей похід живих мерців. Дивилися туди і чули, як веселість і безжурність шугнула їм безповоротно а овіяло щось важке, щось почало ворушити струни молодечого гніву. Молоденькі серця, немов блудні вогники запалювалися неясним бунтом, що поволі змінявся в проклін всего того, що звалося війною...

Сонце смішками гралося...

А було це під час світової війни в 1917 році.

На світі цвіли червневі дні літа...

ХРИСТОС І ПЯНИЙ ЧОЛОВІК.

Є в народі така леґенда про Христа і пяного чоловіка:

В ті блаженні часи, коли ще Христос з апостолами ходив по землі, назустріч йому попався скажений пес на дорозі.

Петро перестрашився й каже:

— Звернімо з дороги, господи, скажений пес біжить.

Христос усміхнувся й відповів:

— Чого Петре? Він пробіжить повз нас і не зачепить.

Посторонилися кришку — пес пробіг.

Другого разу йдуть вони селом, а на зустріч їм — пяний чоловік йде. Від плота до плота колесить вулицею. Світа божого не бачить.

Христос тоді й каже:

— Ось тепер, Петре, звернім і то, як мога швидче до кого будь на подвірря — пяний чоловік йде нам назустріч.

Петро здивовано питає:

— Чому-ж так господи? Пса скаженого не боїшся, — а цеж чоловік!

І попростував собі вулицею назустріч.

Але пяний, як тільки порівнявся з ними, так і давай їх картати на чому світ стоїть. Вже він лаяв їх, і бештав їх, з кулаками скакав — до схочу. Доки язик йому не задубів...

Тоді Христос і каже до Петра:

— А що, не казав я тобі Петре, звернімо з дороги — пяний чоловік йде!...

Хоч це видумка людська про Христа, але правда в ній та, що краще зустріти скаженого пса, як пяного чоловіка.

РЕЛІҐІЙНА МАНІЯ.

Як доносять з Риму, в Спезії (в Італії) якийсь Маселля хорий на релігійну манію, постановив посвятити свою десятилітну дочку богові і в тій цили зробив в малій кімнатці свойого дому малу каплячку і замкнув там дівчину, не випускаючи її ніколи з тої вязниці.

Ділялося це перед десятьма роками і ніхто з сусідів не зауважив, що дівчина зникла. Щойно недавно знайдено її випадково. Именно землетрус навістив ту місцевість, при чім повилітали шиби з вікон дому Маселля і сусіди побачили через вікна 18-літну дівчину. Поліція визволила нещасливу, яка зовсім здурноватіла, а батька її арештувала.

ЛЮДСЬКА ДУША І ЗВІРІ.

(Написав Евген Гуцайло.)

(Продовження.)

Знане загально те, що ніхто ще не зловив вовка в залізо (лапку). Всяке наставлене залізо він обійде, хоч-би як хто хитро промостив його на вовчому шляху. А старий вовк ще краще справляється із залізом, ніж молодий. Він старається гребти задніми ногами і кидати на залізо грудами землі або каміння, доки залізо замкнеться. Тоді вовк лишає його. — Так само вовк ніколи не візьме затроєного мяса, хоч-би трутина так була вложена в мясо, що ніяка звірина нюхом не почує її. Коли вовк завважить, що мясо як-будь було приготоване людськими руками, він не рушить його.

Американець Томсон в книжці "Бінґо і другі оповідання про звірів" оповідає про старого вовка, провідника вовчої тічні. Томсон так вже приготовив був мяса, що воно нічим не було підозріле і ніяк не можна було пізнати, що воно було в людських руках. Звичайно, жаден з вовків не рушив того мяса. А ще більше здивувався Томсон, коли остаточно знайшов всі приправлені трутиною куски мяса зложені на одну купу, (а він розкинув був мясо кусень від куска, що пів милі) і обкидані вовчими відходами. Значить, вовки знесли мясо на одну купу і обкаляли його, а навіть не попробували попоїсти його.

Коли два пси ловлять зайця, так один все гонить, а другий старається перетяти зайцеві дорогу.

Скажете псові: — шукай! так він знає, що щось має бути знайдене. Значить, в нього, безумовно, є загальна ідея якогось предмету і то предмету такого, який може вживатися лише чоловіком. При цьому він буде відмінно заховуватися в полі, а відмінно дома.

Коли пес загубить свого хазяїна, так він насамперед підбігає до ріжних гуртків людей, бо він знає, що його хазяїн там найскоріше може знаходитися.

Можна навести багато примірів з життя других звірів, але це забрало-б дуже багато місця. А вже з наведених прикладів видко, що звірі знають і думають. Те, що робить вовк, то й чоловік не придумав-би краще. Щоб придумати лише те, що кидати груду на залізо, а воно замкнеться, так на те треба вже вищого думання; треба вміти переставляти ідеї, треба знати ділання механізму заліза, ділання глини, що падатиме на защіпку, і треба придумати, як без рук кидати глину.

Пес і кіт вміють самі відчиняти двері. Те доказує, що в них є ідея ділання, що держить двері.

Я мого кота ніколи ніяк не карав. Він заходив зі мною не раз до пивниці просто для товариства, і при цьому він ніколи не показував ласунства. Раз припадково були двері в пивниці відчинені. Я був здивований з того і зайшов в пивницю подивитися, чи що не лучилося. Оглянув все і побачив, що хтось добирався до масла, але це не була людська рука. При точніших оглядинах пивниці, я знайшов мого кота схованого за двома мішками борошна. Він так причаївся, ніби боявся, щоб я його не бив. Коли я хотів взяти його в руку, він зірвався і вискочив з пивниці. Вже в хаті, коли побачив, що я не маю ніякого злого наміру супроти нього, він прийшов до мене і ласився так, ніби ніколи нічого не лучилося. — Цей випадок без-

умовно, показав мені, що кіт мав ідею особливо схованого масла, мав ідею недоторканости цього масла і укладав собі в голові всі наслідки, коли хазяїн зловить його на гарячому вчинкові, хоч з практики знав, що я його ніколи не карав.

Пес і кіт ідуть в складанні ідей так далеко, як наші діти. Кожний знає, що діти люблять уживотворювати собі ріжні мертві річи і поводитися з ними, ніби з живими. Дівчата роблять собі ляльки, говорять до них, пестять їх і взагалі поводяться з ними, ніби з живими. Хлопці роблять собі з чого-небудь коників і їздять на них, ніби на живих. Пес і кіт роблять точно те саме. Коли пес не має з ким гратися, він бере яку-будь річ, перекидає нею, ловить її, уявляє собі, що та річ утікає від нього, сам тікає від неї і прибігає до неї і дразнить її, — одним словом, поводиться з нею, ніби з живою. Те саме робить кіт, уявляючи собі другого кота або миш.

Таких прикладів можна навести тисячі з життя ще инших звірів, але я подаю лише приклади з життя тих звірів, з котрими кожний стрічається і сам зможе перевірити згадані приміри. Розуміється, треба зі звірями добре поводитися, бо заморені і биті, застрашені і безсилі будуть такими самими тупими, як тупим є заморений і пригноблений невільник.

Звірі дуже добре здають собі справу з причин і наслідків (з чого багато людей не здає собі справи).

Романес (анґлійський природник) оповідає, що його пес дуже боявся грому (багато людей бояться так само). Раз у нього в шпихлірі висипалися яблука на підлогу. Підлога була з дощок. Під час цього пес був у шпихлірі і коли почув греміт почав трястися й скомліти. Романес не сказав йому нічого а вийшов з ним на підлогу. Пес хвилинку приглядався роботі тоді заліз з підлоги в шпихлір і вже зовсім не звертав уваги на греміт. — Він пізнав причину гриміння, зрозумів наслідок і все для нього було ясне.

Вже оті скупі приклади показують що звірі мають ідеї, мають розум і вміють звязло (льоґічно) думати. (Льоґос: грецьке слово, значить дослівно — слово; або в другому значінню гостре слово, жарт; ми вживаємо його в значінню звязло, добірно думати.)

Дехто каже, що звірі не вміють зв'язло думати і не вміють говорити, так це значить, що вони не мають душі.

Це дуже велика помилка. Можна зв'язло думати, льоґічно думати, а не вміти говорити. Найкращим доказом є німі люде. Коли-б мова становила їх душу, так треба-б заперечити душу в багатьох людей. Бо є люде, що мають ледви 30 чи 40 слів, а саме, деякі індіянські племена. В давній старовині всі люде не говорили, а нікому не приходило на думку заперечувати в них душу. Мова і говорити, — це дві зовсім окремі річи. Мова — це назви й володіння тими назвами; а говорити — це порозуміватися якими-будь знаками. Чи тими знаками будуть слова, чи знаки рухами, чи які инші ще, це — другорядна річ. Бджоли говорять між собою, а не називають і не мають мови. Зате пес розуміє нашу мову, хоч не все. Коли ловецький пес почує бесіду про полювання, так він буде приготовлятися до нього. Мій пес, коли почув висказане мною мимоходом речення: — ось батько йде, — він мерщій побіг до дверей; махав хвостом і робив приготовання привітати батька, скоро він увійде до хати. Коли я згадав слово кіт, так він скакав до вікна, щоб подивитися, чи немає там якого кота (він їх дуже не любив).

Не можна тільки вимагати від пса чи иншого звіря неможливих річей. Наприклад, не можна вимагати від пса яких-будь широко-розвинених ідей з области зору, бо в нього слабий зір; від кота з области нюху, б в нього слабий нюх. Так само не можна вимагати від чоловіка ідей з области пяного стану, коли той чоловік ніколи не пив алькоголічних напоїв. Пес гавкає на колесо, що швидко обертається, (люде звичайно, дивуються цьому), бо він не бачить його і не може понюхати. Він так само гавкає на місяць, бо він ні не бачить його точно, ані понюхати не годний його. Він так само буде гавкати на свого хазяїна, коли той стане на руках ногами в гору, бо він такого враження ще не мав; але не краще поступить мешканець Тасманії, коли ви покажете йому щось таке, чого він ще не бачив.

Всі звірі, головно вищі звірі, говорять знаками, лише не називають. Прислухайтеся вашій курці, так почуєте, що вона має найменше десять знаків-голосів (хоч курка досить дурне

творіння) на ріжні припадки. Инший голос тоді, коли знесе яйце, инший, коли тікає, инший, коли настрашиться, кілька ріжних голосів до курят, инший, коли побачить яструба і т. д. Все те є балачка. Її бракують лише назви. А назв не мають звірі із зовсім инших причин, а не тому, що вони мали-б не мати розуму або душі. Я зараз перейду до тих причин і до того, звідки взялася мова.

(Продовження в слідуючому числі.)

Розмова з Едісоном.

ПРО НАУКУ ТА ЇЇ МОЖЛИВОСТИ.

Співредактор французької ґазети "Ексельсіор" мав нагоду бесідувати з славним ученим-винахідником Т. Едісоном на тему науки, її могутність та вплив на майбутнє людство. Не зважаючи на те, що минуло вже 3 роки, бесіда ані трохи не втратила своєї надзвичайної цікавости для нас, бо порушені в ній питання так саме лишаються далекі від вирішення, як і в 1922 році, та ще цілі покоління вчених працюватимуть над їхнім вирішенням.

СПОСОБИ ПРАЦІ ЕДІСОНА.

Передовсім Едісон забажав дати дописувачеві й через нього всім читачам деякі відомости про те, як він провадить свої досвіди. "Я працюю рівночасно над 15 до 20 питаннями. Ось уже 30 років буде, як я працюю над деякими з них, а до висновків не дійшов[1]). Моя праця обіймає всі галузі науки. Я не віддаюся якому небудь питанню так, щоби опрацьовувати його лише з одного боку й залишити инші його сторони без уваги.

Ви знаєте, як широка публика уявляє собі винахідника. Це, на її думку, людина, що сидить у кріслі з нахмуреними бровами та чекає натхнення, яке повинно з'явитися як блискавиця. В дійсности воно зовсім не так. Звичайно ідея відкриття чи винаходу може прийти як блискавиця, але часто-густо з'являється вона після важкої праці, часто дуже дорогої[2]). Коли з'явилася ідея, залишається ще праця трохи лекша — втілити ідею та пристосувати її до практики. Гарний приклад на це маємо в історії телеґрафу без дроту. В години натхнення у Герца впала думка т. з. "хвилі Герца", але наколи-б Марконі не пощастило пристосувати їх на практиці, то "хвилі Герца" могли-би не істнувати[3]).

"ШТУЧНЕ" ЖИТТЯ МАЙБУТНІХ ЛЮДЕЙ.

Не раз доводиться чути пророкування, що людство згодом замінить мясо пилюлями (піґулками), а булку — есенцією. Чи це можливо?

"На початку 1915 року, — сказав Едісон, — коли в наслідок війни перестали возити бензол до Злучених Держав, я визнав конче потрібним вирішити питання про виробництво карболевого квасу. На це треба було мені бензолу. Після деяких досвідів, за 45 днів я поставив першу фабрику бензолу, хоч раніш треба було на це 9 місяців. Маючи бензол, я почав виробляти карболеву кислоту по 7000 фунтів щоденно.

В березні того-ж таки року, працюючи в день і в ночі, підохочуючи всіх, від робітників до начальників, я заложив та пустив в рух — теж за 54 днів — чималі фабрики кавчука".

Наколи-б завтра, додає дописувач, хліб перестав рости на нашій землі, можливо, що Едісон винайшов-би штучний хліб годувати людей. Він не знає слова "неможливо". І, звичайно, нема нічого неправдоподібного в тім, що за одно-два покоління відкриття ґеніїв; таких як Едісон, дадуть людству змогу жити на всьому "штучному", якщо вони цього бажатимуть, —

[1]) Кажуть, що над одним питанням Едісон провів до 10,000 окремих досвідів.

[2]) Один з асистентів Едісона оповідає, що праця в ляబораторіях Едісона, це — починати тисячі досвідів та їх переривати, сотні ночей не спати і це все інколи на те, щоби не прийти до жадного висліду.

[3]) Мало дехто знає, що Едісон є один із попередників винаходу телеґрафу без дроту. Ще в 1875 році, при досвідах над електрикою він найшов у ній зачаток телеґрафу без дроту та електричні хвилі, що опоясують землю. Взагалі-ж, що робить винаходи Едісона цікавими, так це їхня практичність.

та виробляти все — харчі та одяг — без винищування на це тварин та рослин.

РУХ НА ВУЛИЦЯХ У ВЕЛИТЕНСЬКИХ МІСТАХ.

Серед найцікавіших питань, які хвилюють мешканців великих міст, як Лондон, Ню Йорк, треба поставити питання що до руху на вулицях. Вже нераз говорилося, що напр. Лондон з огляду на неможливість, з одного боку, ще більше загачувати вулиці автомобілями, а з другого ще більше підкопувати землю під собою, дійшов до границь свого розвитку. Чи не слід з цього зробити висновок, що пора перенести рух в повітря?

"Мабуть ви уявляєте собі образ майбутнього міста ось як: в ньому буде побудована певна кількість стацій, декільки велитенських підйомників, кожний на 400 до 500 осіб, підносити вгору пасажирів; вони там сідають на особливі кораблі, що рухаються електричними проводами і за містом за 30 до 40 кільометрів висаджують свій вантаж? Але я спитав-би, на що підноситися у повітря, коли можна спуститися під землю? Наколи подумати що ґрунт Лондону та инших міст так перерито та перерізано всілякими технічними будовами, що деякі великі будівлі, як ось собор Павла, починають западатися, то це означає, що треба спуститися ще нижче; немає жадної ваги втрата 4 до 5 секунд часу на те, щоби спуститися до підземельних шляхів. Чому-б не побудувати під Лондоном цілої сітки міцних, спокійних та дешевих при масовім русі залізниць, а якщо треба буде, під цією сіткою ще одної тоді, навіть підчас найбільшого натовпу людей на вулиці, можна-би все населення Лондону за 1 або 2 години легко перекинути з міста до їхніх помешкань, уникнувши звязаних з тим теперішніх труднощів та натовпу.

Лондон стоїть на крейдовім ґрунті. Спускайтеся в крейду, що її можете так легко вертіти, як осередок бузини. Будуйте підземні залізниці щораз глибше та збільшуйте їхню кількість до схочу! Те, що зробили інжінери в Трансвалі, вони можуть повторити і в Лондоні.

Звичайно, ніхто не заперечує, що можна користуватися й повітряними шляхами. Але у нас, в Америці, а рівнож і в Лондоні, страшенні бурі що хвилини псують багато повітряних приладів. Спускайтеся під землю ,от вам і вирішення цього питання.

СИЛИ ПРИРОДИ НЕПЕРЕМОЖЕНІ ЩЕ ЛЮДИНОЮ. — ВІЙНА ҐАЗІВ ТА ЛІТАКІВ.

З того часу, як професор Рутерфорд розділив атом і через це може зробив перший крок до звільнення тієї безмежної сили, що її зовуть "атомова сила", чимало відомих вчених пророкувало початок нової ери для людства, коли ця дарова сила викличе цілковитий переворот у всьому його життю.

"Оскілько мені здається, — сказав Едісон, — ми ще не дійшли до завоювання цієї сили і принаймні досі нема підстави думати про це. Але може й це колись наступить. Зараз я роблю в своїй робітні деякі досвіди в цьому напрямі. Звичайно, не виключена можливість, що завтра можна зробити нове відкриття".

Буває й так, що, досліджуючи инші, але близькі йому по ідеї питання, можна цю силу відкрити ненароком. Такі відкриття бувають доволі часто.

Наколи-б оцю силу перетворити на електрику, можна-б її перекинути не лише з одного берегу Атлянтійського океану на другий, але взагалі з усякої точки земної кулі на другу. Океан міг-би бути не більшою перешкодою, ніж щось инше. Могутність тієї сили не знає межі.

Що-ж до атомової машини, що її — за французькими ґазетами — буцім-то винайшли в Анґлії, то це не більше, як мрія.

Але доки дійдемо до атомової сили, треба вирішити инші питання.

Ми використаємо може й силу руху землі навколо оси та в просторі, що сама може нам дати і світло, і рухову силу, і тепло, потрібне людству — та в 1000 разів більшу силу припливу і відпливу моря. Прийде час, коли ми заволодіємо соняшним промінням[1]). Ще одна величезна сила — сила вульканів — вже використовується, але тим часом в невеличкому розмірі, лише в Італії — в Апенінських горах".

На запитання дописувача про те, чи не буде поява атомової сили настільки жахливою пересторогою для людства, що воно повік занехає війни, Едісон відповів:

"Навіть без неї можна зробити війни немо-

1) Цей досвід уже пощастився знаменитому американському електрикові Пнела.

жливими шляхом удосконалення трійних ґазів та нових могутніх аероплянів. Війна майбутнього, це війна ґазів та аероплянів: вони будуть її рішаючими чинниками. Усе населення таких велитенських міст, як Лондон, можна буде отруїти протягом не більше як 3 годин".

Проти "літаючої смерти", по глибокому переконанню Едісона не можна найти достатніх способів оборони. А коли це так, то війна майбутнього не буде справою міліонів людей, втягнутих у бій цілі роки, а простісенько справою 24 годин, що в їх кінці оті міліони найдуть собі смерть.

А.

("Знання").

ВСЯЧИНА

РИБИ ЯК ПРЕДМЕТ ПОДИВУ.

До недавна вчені мало уваги присвячували жителям підводних нетрів. Так немов риби та слимаки не містять у собі ніякої тайни, ніяких загадок для дослідження.

Тимчасом показується, що й під водою є настільки, чи не більше, див природи, як в повітрю або на землі. Те, що ми знаємо про водні створіння, являється великою нулею коли порівняти з найновішими дослідами на цьому полі.

І так, коли нам прийшлося-б колибудь їсти вечерю зі смачної риби на Філіпінських Островах, то нам й на гадку не прийшло-б, що та вечеря може бути нашою останньою вечерою. Цілком так, як коли-б їсти невідомий рід грибів. Коли в одній околиці Філіпінських Островів тубильці дуже часто умирали від невідомої недуги, лікарі почали шукати причин у рибі, якої тамошні люде уживали в великій кількості. І вислід був такий, що віднайдено один рід риби, якої мясо є трійливе, зовсім так, як у грибів.

Також ніхто дотепер не знав про рід невеликої морської риби яка має свійство надуватися і робити зі себе справжній бальон в одній хвилі. Цю рибу дуже переслідують у воді великі риби-галапаси, які пожирають тьму малих немічних риб. І ось та невеличка "надувачка" має спосіб утічи перед своїми пажерливими сусідами. Коли її грозить небезпека, ця риба мерщій підпливає під поверхню, надувається і пускається на ласку вітру і морських хвиль, які зовсім певне уносять її від пажерливця. Коли-б ця невеличка риба хотіла спасати себе пливанням, то риба-велитень здігнала-б її дуже скоро.

А що сказали-б ви, читачі, коли побачили-би відому в Америці їжу, яку називають "ойстер", в її домівці? Це "жабуриння" має одну чудернацьку прикмету — воно може свобідно перемінятися з одного пола в другий. І це не жарти, але дійсність. Отак колинебудь "місис ойстер" забагне бути "містером ойстер" і перемінюється. Те саме й зі самцями. Подумати тільки, скільки сміха ми мали-би, як-би так й люде могли таку штуку вивести. А от на дні якогось там брудного морського заливу такі дива є на порядку дневнім. Самиця з цеї породи видає 50 міліонів яєчок на кожне одно запліднювання. Пливаючи у воді ці яєчка натикаються на икру самця і запліднюються. Однак з цеї великої кількости молодих, остає всього невелике число при життю, бо риби виїдають їх де тільки попадуть.

Найбільшою з усіх риб, і найбільшим з усіх створінь, є синій кит. Ця рибочка є довга всього на 90 стіп і важить около трийцять тон. Живиться цей кит меншою рибою яка в свою чергу пожерає ще меншу, аж остаточно найменші риби живляться рослинністю що росте на дні моря. Старий кит пливе звичайно зі скорістю трийцять миль на годину і має силу за шістьсот коней.

В Центральній Америці живе рід риби-угора, який продукує свою власну електричну струю. Цей угор буває около вісім стіп довжини і важить около трийцять фунтів. Але він є в стані видати стільки електричної сили, що нею можна спараліжувати не лише чоловіка, але й коня.

Однак все, що дотепер знають про жителів глибоких океанів є невистарчаюче. Ще ніхто не зміг зійти на найглибше морське дно, хоч саме тепер працюють над виробом дуже тревалого вбрання і світла, при помочі яких сподіються розшукати всі найдальші підморські закутини і звідти винести на світ ще неодно диво.

НАЙСТАРША ПОВІСТЬ НА СВІТІ.

Один з управителів лондонського музею (Брітіш Музеум) Артур Валяй, скінчив тепер переклад першого тому повісти, яка є найстарша в світі. Є це твір східного автора Мурасакі, написаний в 1034 році перед Христом. В тій повісті виступає 800 осіб, а видрукована вона зайняла-б дванайцять товстих томів. Валяй потребує одного року часу на переклад одного тому, отже жде його ще велика праця.

КОНІ З ЧЕРВОНИМИ ЛІХТАРКАМИ НА ХВОСТАХ.

Як подає одна американська ґазета, в місті Філаделфії завела поліція червоні ліхтарки на кінських хвостах кінної поліції. Це має хоронити кінну поліцію перед наїздами автомобілів.

БУДУЧИЙ ЛІКАР.

Картина, яку представляє наша ілюстрація належить ще до далекої майбутности. Представляє вона, як по незвичайно великім розвитку техніки, лікар в будуччині замісць ходити до кожного зі своїх пацієнтів, буде досліджувати їх у себе в хаті, хоч вони будуть лежати в ліжку у свойому помешканні. Очевидна річ до цього буде ужитий електричний апарат, що буде ділати на віддаль, а опріч того відповідні апарати в кімнаті хорого, які через розвиток техніки стануть дешеві і всім доступні.

Уявім собі, що якийсь недужий потребує помочі лікаря. Він лежить собі спокійно в ліжку і телефонує до канцелярії лікаря, а рівночасно лучиться сам з апаратами, які є в нього в хаті. Лікар, що сидить собі вигідно за

своїм, спеціяльно до того призначеним столом, натискає електричний ґузик получення із згаданим пацієнтом і ось що діється: На табличці підписаній "Рентґен" (екс-рей) появляється образ серця хорого, на годиннику з лівого боку видко тиснення крови, на термометрі з права температуру, в горі лінію віддиху і лінію биття серця, а в долині з лівого боку, через радіо-апарат дадуться чути звуки ударів серця. Отже те все, що пізнає тепер лікар через докладне особисте досліджування при помочі обстукування, він бачитиме в себе при столі, не маючи ніякої стичности з самим хорим. Зразу видно, яка це буде вигода при заразливих недугах.

Так воно буде колись. Що буде, можна вірити, але покищо хорі будуть облягати канцелярії лікарів, а лікарі мусітимуть ще довго вдаватися до хорих, часами на заразливу недугу, щоб не рідко, впасти жертвою свойого звання.

В ПІДВОДНИХ НЕТРАХ.

Коли ми сидимо в буденнім "мувінґ-пікчер"-театрі і приглядаємось грі акторів та чудовим сценам, нам й на голову не прийде думати про те, як усе те було зроблено, скільки праці, клопоту і небезпек були звязані з продукцією фільми.

Правда, не усі фільми є подивугідні. Бувають дуже звичайні, без найменших комплікацій. Але й бувають фільми, в яких показується життя в підводних нетрах океанів. Ернест Вилямсон, чоловік, що виробляє найбільш скомпліковані морські фільми, є чи не одиноким того рода знатоком. Користуючись винаходом свойого батька, Вилямсон може дуже успішно і вигідно фотоґрафувати під водою і передавати на екрані усе, що тільки його апарат бачив під водою. Будь це кораблеві пороги, чи будь це тільки ріжноманітне життя-буття риб, всевидюще око його камери схоплює усе вірно і скоро.

Винахід, яким користується Вилямсон є дуже звичайною річчю. Є це довга сталева труба зроблена з невеличних відділів (секцій) споєних до купи завісами, яку спускають у воду. Тому, що ця труба складається, її можна щораз доповняти додатковими секціями так, що коли треба, мож зробити її довгою і на сто чи більше стіп. На кінці тої труби є причеплена свого рода округла комора, далеко обширніша від самої труби, так що у ній є около шість стіп проміру. В цій комірці уміщується апарат з оператором і директором. Свіжий воздух в цій комірці прибуває прямо через трубу і немає небезпеки остати без воздуха.

Але хоч оператор з директором є менше більше вигідно приміщені підчас фотоґрафування підводної фільми, актори котрі грають свої ролі під водою є далекі від вигоди, а зате дуже близькі смерти. До тепер всі особи, що мали щонебудь до діла під водою, одягалися в ґумові мундури і оловяні черевики та сталеві шоломи і ще начіплювали до себе тягарців, щоб вода не здіймала їх в гору. В такому еквіпажі робота йшла пиняво і щонайгірше, була завжди небезпека удушення. Воздух для чоловіка помповано на горі і дуже часто траплялося, що воздухопровід замотувався з иншими шнурами або рекін міг легко прорубати його. Рекіни це величезні риби в множестві гострих зубів у пащі, якими вони кусають на спосіб машинки до стриження і через те можуть дуже легко відкусити ногу чи руку. Одиноким, що рятує людей під водою від рекінів це те, що цей потвір не відразу атакує чоловіка, але перше кружляє кругом нього шукаючи доброї нагоди для атаку. Чоловік за той час прилагодить свій ніж і коли рекін наближується, тоді скорим рухом його хапають одною рукою за бік голови а другою заколюють ножем.

Инші риби також не бояться чоловіка у воді, але навіть припливають дуже близько, щоби приглянутись йому. Деколи риби цілою масою заглядають у вікно шоло-

ма, цікаво приглядаючись.

Останніми часами перестали вживати великі і незручні ґумові вбрання з усіми завадливими шнурами і помпою. Натомісць вживають тільки полотняну сорочку і сталевий шолом. Воздуха беруть стільки, що набирається в шолом; зате-ж у шоломі є хемічний апарат який переробляє кисень і в той спосіб чоловік може вдихувати один і той самий воздух через довший протяг часу. Цей апарат є зроблений в той спосіб, що під верхом шолома є уміщена коробка, в якій находиться хемічний препарат оксиліт. Ця коробка має дві трубки, з котрих одну чоловік держить в роті і в неї вдихає, а друга веде з коробки в нутро шолома. В такому вбранню вода підходить аж по бороду чоловіка; в шолом не допускає води воздух. Але горе чоловікові під водою, коли-б вода зайшла в коробку з оксилітом. Цей препарат запалюється в воді подібно як вапно і наповнює шолом душним випаром. Одного разу, підчас знимання фільми, актор вбираючись в шолом несвідомо набрав на свої губи трішки оксиліту. Коли він зійшов у воду, йому там треба було нагнутись, при чому вода підійшла аж до носа. В тій хвилі оксиліт на його губах почав пекти і він з переляку випустив з губ трубку, що провадила до коробки з оксилітом. Вода добралась до оксиліту і цілий шолом наповнився задурмаюючим випаром. Актор мав ще притомність відчепити деякі тягарі і так вода витиснула його на поверхню де його врятовано.

Другий раз підчас знимки фільми під водою працювало троє акторів, які буцімто зійшли туди за золотом до затопленої субмарини. Оксиліт має ще ту уймаючу сторону, що чоловік дихаючи через деякий час в ньому, немов пяніє. І от коли ці три актори мали входити до субмарини, один з них кинувся з кулаками на другого. Другий мабуть був вже також в пяному стані і бійка почалась на добре. А третій з них, який був ще тверезий, розвів їх і забрав на поверхню, де оба "пяні" заховувались зовсім так, немов щойно опустили бару. Ще инший раз здіймано сцену з такої пригоди: один з людей мав налізти на дні моря на трясовину (яких є повно і на дні океану). Другий чоловік мав рятувати його при помочі шнура. Коли камера почала свою роботу і чоловік поліз у трясовину та поволи почав тонути, директор завважив, що другий чоловік не дуже спішився рятувати товариша. Згодом він надів на нього шнур і немов тягнув; та за хвилю він зняв шнур і почав начіпати його в инший спосіб. За той час чоловік в трясовині тонув дальше. Той, що мав рятувати його після натягнення другий раз шнура, сів собі з боку і байдужно приглядався як його товариш боровся зі смертю. Остаточно директор закликав поміч з надвору і так врятували актора. Його товариш в самій критичній хвилі несвідомо "впився" ґазом і забув про все.

ПРИМХА ГРОМУ.

Підчас липневої бурі в околиці Ґрейт Фолс, Монтана, грім вдарив у візника Вилями Блек. Але трапилось, що громова стрілка була більш забавною як це звичайно буває, в наслідок чого Блек остав без ланцюшка, без двох доларів, штанів та черевик.

Насамперед громова стрілка спалила Блекові волосся. Відтак обірвала ланцюшок при годинникові і стопила до купи два срібні долари в кишені Блека. Опісля обірвала обі штанки і черевики та подалася в збірник нафти, що стояв оподалік, і знищила його.

Блек був непритомний дві години, але лікарі кажуть, що він подужає.

ЧОЛОВІК, ЩО НЕ ЖАЛУЄ СВОЄЇ КРОВИ.

В одній з лондонських лічниць є чоловік називиском Файблс, який вже 44 разів віддав по три чверти літра своєї крови для ратування ближніх. Він від пяти років є на кожний заклик лікарів готовий віддати свою кров зовсім безплатно, кажучи, що це одинокий спосіб, в який він може бути помічним. За це іменовано його досмертним почесним директором лічниці.

З ЖИТТЯ КАМІЛЯ ФЛАМАРІОНА.

В 14. числі "Робітниці" з 15. липня 1925, ми були помістили портрет помершого в Парижі славного французького вченого астронома Каміля Фламаріона.

Твори його знало кілька поколінь в цілім цивілізованім світі. Його гарні наукові фантазії в літературній формі мали величезний успіх, а декотрі твори дочекалися кількадесять видань.

Великою заслугою Фламаріона було це, що надаючи науковим викладам приступну і цікаву форму, спопуляризував науку про всесвіт і збудив між читачами замилування до астрономії.

Опріч оповідань в формі наукових фантазій, написав Фламаріон приступний для кожного твір про астрономію і велику працю про атмосферичні явища п. н. "Атмосфера".

Великий учений задержав ясний, погідний змисл аж до глибокої старости. Помер в 83 році життя.

Працював до останньої хвилі в своїй науковій робітні під Парижом.

В своїм життю мав Фламаріон цікаву пригоду. Як 30-літній мущина перебував на замку ґрафині Сант-Андже. Стара, хора на сухоти, ґрафиня, закохалася в нім на смерть, тимбільше, що була це її остання любов в життю.

Одного вечера вистроїлася ґрафиня дуже гарно, у-бравшись в глибоко вирізану сукню.

Астроном подивляв її рамена і гарний бюст, та виповів при цім несміло якийсь комплімент. По цім Фламаріон від'їхав, а ґрафиня в кілька місяців померла.

Рівночасно з відомістю про її смерть, дістав Фламаріон пакуночок і лист від домашного лікаря ґрафині, в якім він повідомив астронома, що останньою волею ґрафині було, щоб учений оправив в її шкіру свій твір "Зоря" і першу книжку, яка вийде по її смерти. Астроном з великою повагою виповнив останню волю жінки, яка до безпамяти його любила, приняв переслану лікарем шкіру ґрафині і оправив нею твір "Земля і небо", та твір "Зоря". На оправі виписано золотими буквами: "Памятка від помершої". Згадані книжки находяться в бібліотеці ученого.

ІСПИТ В НАШІЙ ШКОЛІ.

Іст Килдонан, Ман.

Дорогий Івасику-Читасику!

Вже довший час проминув, як я писав до "Діточої Сторінки". Тепер хочу написати про наш іспит, що відбувся 15. липня в Укр. Роб. Домі в Іст Килдонан.

На іспиті були присутні родичі тих дітей, що ходять до школи. Товариш Присташ і тов. Навізівський з Вінніпеґу також були.

Деякі діти перейшли в вищу клясу, а деякі остались позаді. Я перейшов з пятої кляси до шестої. Як я був в пятій клясі, то ми перечитали книжку під назвою "Карпатська Ніч", котру написав пролетарський письменник тов. М. Ірчан. Ми також читали книжку "Спартак", бо ми не мали инакших книжок. Тепер в шестій клясі ми будемо читати "Ціну Крови", котру написав Н. Сауер на німецькій мові, а тов. М. Ірчан переклав на українську.

Тепер поздоровляю всіх читачок і читачів "Діточої Сторінки".

З товариським привітом
Григорій Слука.

МОЇ ДУМКИ.

Іст Килдонан, Ман.

В половині вакації —
Опишу свої маніпуляції.
Не всі діти користають
З двох місячних вакацій, що мають.

Одні дещо доповняють,
Другі перевисшають,
А треті то, що навчились
Зовсім забувають.

Я таку натуру маю,
Що все потрохи читаю
І люблю читати,
Щоб було що до "Робітниці" написати.

І часописи читаю
Що там робиться в Китаю:
Чужинці заїхали до Китаю в гості
І хочуть Китайцям поломати кості.

Також читав я за Африку
Як Французи рвуть там ріпку,
Мароканців гонять з хати
Недають їм ріпи рвати.

В тую допись дивлюсь з коса
Що в Америці судять Сковпса
Учителя висших шкіл,
За еволюційну науку
Випустили його на поруку,
І в Амерціі "свобода слова"
Але за правду шибениця готова.

Григорій Слука,
уч. шестої кляси.

МІЙ ДРУГИЙ ЛИСТ.

Форт Виліям, Онт.

Дорога Редакціє!

Коли я побачила мій перший лист в "Діточій Сторінці" в нашім дорогім та любім журналі "Робітниці", то була дуже втішна і вдячна редакції за поміщення. В своїм першім листі я приобіцяла на слідуючий раз написати дещо більше. Отже як рішила, так поступила. Але що я не можу написати, що я бачу кругом нашого Форт Виліям, то тільки напишу про пікніковий сезон і про околицю в котрій ми відбуваємо пікніки. Околиця прегарна, недалеко тече маленька але бистра ріка, над рікою стоять похилі дерева і неначе слухають як безперестанно по камінню журчить вода. Сонце чимраз нище спускається до гір а відтак ховається за них. А ми, школярі і старші товаришки і товариші, залишаємо гарну околицю і йдемо до дому а на другий день: дехто до школи, дехто до роботи а більша скількість — шукати за роботою. Так! В нас тепер пікніковий сезон. Робітники виїзджають за місто, щоб віддихнути свіжим повітрям, забавляються, веселяться у тінях зелених дерев, але щось (мені невідоме) закрадається у їхню веселість і незамітно роспростиряє глибокий сум по їхньому обличчю. Старші товаришки і товариші кажуть, що це безробіття. А моя мама так мають багато роботи, що як прийдуть від неї, то рук собі не чують. Перуть панам шмаття і миють в великих палатах підлоги. Самі-ж ми живемо у маленькій шандині. Коли я цего не знала, то мені було добре, а тепер... Колись напишу в третім листі.

Здоровлю своїх читачок і читачів нашого журналу "Робітниці".

Катерина Купа.

ЛИСТ З РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Один товариш, що перебуває в Канаді, прислав нам до поміщення цікавий лист з Радянської України, який написав йому син його брата. Нище друкуємо цей лист в цілости і без змін.

Вельмишановний дядьку Іване Сергієвичу.

Листа, якого Ви мені прислали, я одержав і щиро дякую. Напишу Вам, як ми учимось в школі. Вчимося по українськи і я маю такі книжки: читанка третя "Веселка", ґеоґрафія Радянської України, природознавство, історія України і Кобзар Тараса Шевченка. Російської мови вчимось раз в тиждень.

11. березня ми святкували Тарасове свято. Я з своїм братіком Івасем ходив в театр і там росказували вірші. Братік ще малий і не ходить в школу, бо йому всего чотири роки. Та я навчив його дома вірша "Заклик до серця" і він росказував на сцені. Прийшов я з ним до нашої вчительки і сказав, що мій брат знає вірша. Він їй тихо росказав вірша і вона послала його на сцену. А другого вірша "На чужині" росказував я. Оба вірші з творів Тараса Шевченка. В нас в школі, як вчитель заходить в клясу, то всі учні встають і співають

діточий Інтернаціонал. Пісня дуже гарна і ми любимо її співати. Ось я напишу Вам її:

Дитячий Інтернаціонал.

Ми молоді, весняні квіти,
Ми діти молота й серпа,
Ми тільки починаем жити,
Але вже жде нас боротьба.
І хоч малі ще наші сили,
Та кожна хвиля їх кріпить,
І наші лави все міцніють
І прибувають кожну мить.

Ми — червонії квіти,
Діти жовтня й весни,
Інтернаціоналу
Правдивії сини.

Батьки загинули за волю
В тяжкій квівавій боротьбі,
Їх лави рідшають так скоро,
Батькам на змін устанем ми.
Червоний стяг і зброю волі
Ми з рук потомлених візьмем,
З новими силами й завзяттям
У всесвіт волю понесем.

Ми — червонії квіти,
Діти жовтня й весни,
Інтернаціоналу
Правдивії сини.

Ця пісня ще довша, але в мене вже немає місця докінчити її тут.

Привіт од нас Вам всім. За те, що мій брат Івась росказав вірша, то вчителька йому дала 3 копійки та похвалила його.

З пошаною та повагою
Ваш небож
Василь Якович Нечипоренко.
м. Бородянки 12. березня 1925 р.

Сторінка наших читачок.

ЯК Я ПОЗБУЛАСЯ ГРІХІВ.

Бруклин, Н. Й.

Це було в 1915 році, підчас війни, коли Галичину залляла російська, царська армія.

Ще кілька годин перед наступом на наше село, австрійське військо, а з ним пани-дідичі та підпанки, поутікали з села, що було сили, рятуючи своє життя. Хутко прибули козаки і відразу кинулись руйнувати панський двір. Користаючи з цего, сільська біднота збігалася і свобідно ростягала панське добро. Тягнув кожний, що попало під руки і ніс до дому.

Я ще була тоді молоденькою дівчинкою, до того круглою сиротою, без батька і матері. Зібрала й мене охота побігти до двора і якось вдалося мені дістати мале горнятко від кави з панського добра. Пригорнула я то горнятко, як великий скарб і раділа, що не повернуся з порожніми руками.

Та за якийсь час знову австрійські війська відбили наше село і з ними повернулися й пани. Австрійці оголосили, щоби селяне негайно знесли розібране панське добро, инакше будуть всіх строго карати военним судом.

Почула я про це і страшенно злякалась і жаль було розпращатися з своїм горнятком. Все-ж таки я кинула його в сміття, аби не було ніякого знаку. Але мучив мене дуже гріх перед богом за присвоення чужої річі, бо віруюча я була в той час. Тому рішила я піти до сповіді і признатися попові. Так і зробила.

Піп вислухав мене і за "очищення від гріха" зажадав від мене десять ринських, або 20 корон! Я расплакалася, сказала, що бідна я сирота без батька й матері і таких великих грошей не то що немаю, але й не можу мати.

І змилосердився наді мною піп, бо згодився "очистити" мене за пять ринських. І я — цілих шість місяців тяжко працювала-заробляла на цю тяжку заплату за "гріх".

Тепер вже 5 років, як я в Америці і дякуючи добрим людям, познайомилася блище з робітничим рухом і читаю пролетарську літературу, а головно наш любимий журнал "Робітницю". Я вже переконалася, що попи, це не божі слуги, а деруни, яким в голові гроші, а не чистота душі. Хай вони держать сповідь для себе, а не для нас. Ми, робітниці і робітники, обійдемося прекрасно без сповідів і небесного царства, бо на основі доказів науки знаемо, що релігійний дурман є тільки дурманом. Певну і правдиву дорогу до кращого життя ми найдемо тільки в клясовій освіті і боротьбі з капіталізмом.

Рівночасно з цим листом висилаю від себе $1.50 на пресовий фонд "Робітниці" і $1.50 на цілорічну передплату для одної товаришки. Разом $3.00.

Хай живе і поширяється як найдалі наш дорогий журнал!

З товариським привітом

П. Гук.

ТРЕБА БІЛЬШЕ ЩИРОСТІ!

Келґари, Алта.

Дорогі Товаришки!

Переглядаючи "Робітницю" з місяця червня і липня, де є звіти комітетів з травневої кампанії в користь нашої робітничої преси взагалі а в користь нашого журналу з'окрема, хочеться і мені сказати кілька слів — недокоряючих, а щирих, товариських слів, якими час від часу ми повинні обмінюватися.

Щодо справи травневої кампанії, то на таке число жіночих відділів і членкинь в цих відділах, так в Канаді як в Злучених Державах, травнева кампанія бажаних успіхів не принесла. Може бути я помиляюся, але говорю те, що думаю і говорю щиро. Не думаю тут котрихось місцевостей недоцінювати, або накидатися на них. Зовсім ні. Беру від своєї місцевости Келґари. Ми в місяці травню висилаємо від дідділу Ж. С. на передплату і пресовий фонд "Робітниці" заледви $23.50. Попередно т-ка М. Шандро вислала $14.35, що разом буде $37.85. Коли взяти під увагу, що в Келґари жиє більше як 1500 українських робітників і робітниць, то ця сума аж надто мала. На мою думку келґарські робітники і робітниці повинні-б постаратися не менше як $100.00 пресового фонду та $150.00 нової передплати для "Робітниці". На жаль так воно не є, бо в Келґари маємо несповна 50 передплатників і передплатниць "Робітниці" а заледво 20 чисел журналу отримується для кольпортажі. Правда, обставини тяжкі, дуже багато тутешніх робітників без роботи, але-ж засіб духового розвитку також не маловажний. І коли для життєвого засобу одному чоловікові треба видати річно не менше 300 до 400 доларів, то і для духового засобу повинно знайтися в рік 5 до 10 доларів. Багато товаришів і товаришок оправдувалися тим, що речинець передплати їм ще не кінчиться, що заплатять пізніше. Ці товариші і товаришки повинні не забувати, що для робітничої преси треба працювати при всякій нагоді, що треба спішити для неї з допомогою тоді, коли тільки позволяють на це обставини. Свідомі товариші і товаришки розуміють, що для робітничої преси треба працювати не тільки в місяцях травні і листопаді, але в кожному місяці в році, кожного дня. Це, що говорю, відноситься до всіх товаришів і товаришок ріжних місцевостей, до всіх відділів і орґанізацій в Канаді.

Понище подаю спис імен жертводавців на пресовий фонд "Робітниці":

Жертвували: Відділ Ж.С. $17.50; Анна Романів $1.00; Олена Стягар 50 ц. Разом пресового фонду $19.00.

На передплату "Робітниці" зібрано $4.50, що разом робить $23.50.

Цю суму посилаю до редакції "Робітниці" а всім жертводавцям і всім тим товаришкам і товаришам, що працювали в користь "Робітниці", "У.Р.В." і "Ф.Ж." в місяцю травні складаю від імени відділу Ж.С. щиру товариську подяку. Товариші і товаришки теж щиро старалися допомогти травневій кампанії в користь "У.Р.В.", що вже і було поквітовано в часописові.

З товариським привітом,
Софія Назаркевич, секр.

Гияс, Саск.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $4.00 на пресовий фонд "Робітниці" і $1.00 на книжки "Карпатська ніч", "Червона зоря" і "Родина щіткарів".

Дня 7. липня ц. р. відбувся в Кристал Лейк пікнік, на якому промовляв т. Попович з Вінніпеґу. Промовець говорив про фармерські справи і пояснив фармерам, що так міські робітники, як і фармері продають панам свою силу і працюють на них за дармо. Згадав про страйк майнерів в Новій Скошії, як там родини майнерів терплять голод і холод, як шлють туди військо, щоби зломити страйк і примусити майнерів до роботи на таких умовах, які власникам майнів найвигідніші. Товариш промовець закликав українських фармерів до читання своєї дійсної фармерської ґазети "Ф. Ж.", до злуки з міськими й иншими робітниками, бо лише в тісній єдности наша сила. Тов. Попович говорив так, що фармері слухали дуже уважно і з зацікавленням. Відтак т. Попович зачав збирати передплату на "Ф. Ж.", але на жаль почав падати дощ і пікнік мусів закінчитися передвчасно.

З товариським привітом
Ґ. Задубрівська.

Шікаґо, Илл.

Дорога Редакціє!

Від імени Укр. Роб. Просвітного Товариства ім. Лесі Українки посилаю Вам суму $44.90, з чого $4.50 на передплату "Робітниці" а $40.40 на пресовий фонд "Робітниці" (20 ц. коштує пересилка грошей). Це є вислід травневої кампанії в користь нашого дорогого журналу, котрим наше жіноче товариство ім. Лесі Українки в Шікаґо дорожить і для котрого це товариство працювало по змозі своїх сил. Сума грошей не дуже велика, але за те щира, бо всі ми клясово свідомі робітниці і робітники розуміємо дуже добре, що нашій робітничій пресі треба помочі а з'окрема треба помочі нашому дорогому журналові "Робітниця".

Збірка на пресовий фонд на листи:

Т-ка Ф. Ґайовська зібрала на лісту ч. 286 $2.00.

Жертвували: Ф. Ґайовська $1.00; по 25 ц.: А. Кухар, К. Ковалишин, А. Попадюк, М. Дзидзан.

Т-ка О. Лотошинська зібрала на лісту ч. 289 $2.75.

Жертвували: М. Мосорин $1.00; по 50 ц.: О. Лотошинська, В. Фрайдуда; по 25 ц.: А. Милин, Д. Діян, А. Король.

Т-ка М. Слюсарчук зібрала на лісту ч. 3366 $7.20.

По $1.00 жертвували: М. Слюсарчук, М. Вишнинський, А. Нагірний; М. Худима 75 ц.; по 50 ц.: М. Добух, М. Данилевич, М Гевак, С. Захаріт, М. Бɔлюк, К. Загакайло; М. Подоляк 15 ц.; по 10 ц.: М. Доморчак, М. Хомечко, С. Завярський.

Т-ка О. Волковецька зібрала на лісту ч. 279 $2.50.

Жертвували: Н. Боднарук 50 ц.; по 25 ц.: В. Валковецький, В. Біловус, Д. Мойсюк, Н. Супронюк, Н. Н., Н. Німіловић, С. Новаковський, М. Ковальська.

Т-ка Поля Ґуральчук зібрала на лісту ч. 3365 $2.00.

Жертвували: Поля Ґуральчук $1.00; А. Рахвальський 50 ц.; по 25 ц.: Т. Діян, І. Граб.

Т-ка М. Палій зібрала на лісту ч. 462 $2.00.

Жертвували: Д. Боднар 50 ц.; по

25 ц.: П. Кашук, Й. Ярушевський, В. Морчач, М. Фільварків, В. Токар, М. Варениця.

Т-ка П. Білінська зібрала на лісту ч. 3185 $1.50.

Жертвували: С. Марас 50 ц.; по 25 ц.: І. Янкевич, П. Пітура, В. Біловус, Й. К.

Т-ка А. Кульпак зібрала на лісту ч. 418 $4.50.

Жертвували: А. Заблоцький $1.00; по 50 ц.: Н. Ткачук, М. Кульпак, С. Захарчук, А. Кульпак; по 25 ц.: В. Токар, Й. Ярушевський, К. Рисяк, Н. Н., П. Ґуральчук, Т. Діян.

Т-ка Марія Волошинович зібрала $2.00. Імена жертводавців на лісту згаданої товаришки не можуть бути поміщені на сторінках журналу з тої причини, що ліста затратилася. Хай товариші і товаришки жертводавці будуть ласкаві пробачити.

Т-ка Марія Слюсарчук зібрала на лісту ч. 2285 на передплату "Робітниці" $4.50.

Загальний рахунок представляється так:

Збірка на прес. фонд на лісти	$26.45
З представлення на прес. фонд	13.95
Збірка на лісти на передплату ..	4.50
Разом	$44.90

Всім колекторам і жертводавцям складаю від імени нашого жіночого товариства щиру подяку

Хай жиє і розвивається орґанізація жінок-робітниць! Хай жиє журнал "Робітниця" на потіху всім працюючим а на загибіль капіталістичній клясі!

З товариським привітом
Марія Слюсарчук, секр.

Веґревил, Алта.

Хвальна Редакціє!

Посилаю Вам суму $6.30 на пресовий фонд "Робітниці", яка вплинула з забави в Веґревил, устроєної для тієї цілп. Від імени жіночого відділу складаю двом музикантам (т.т. Касіянам) щиру подяку за це, що грали на цій забаві цілий вечер й не взяли ані цента, бо обернули свій заробіток на пресовий фонд "Робітниці".

З товариським привітом
А. Жукевич, фін. секр.

Бостон, Масс.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $4.00 на відновлення передплати за "У.Р.В." і $3.30 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 442.

По 50 ц. на пресовий фонд жертвували: Тодор Олександрук, Н. Томарук, І. Кавцинюк; по 25 ц.: Е. Водянюк, М. Мельник; Раїфта Проданик $1.30. Разом пресового фонду $3.30.

Закликаю всіх українських робітників і робітниць, щоби спішили з поміччю нашому журналові, бо це є одинока наша зброя в боротьбі проти гнету і визиску.

Жертводавцям щира подяка.

Хай жиє "Робітниця"!

З товариськи примвітом
Раїфта Проданикова.

Дітройт, Міш.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $17.00, з чого $3,00 від двох цілорічних передплатниць на "Робітницю", $2.00 на пресовий фонд, що я зібрала на лісту ч. 422 і $12.00 з продажі "Робітниці".

По 50 ц. на пресовий фонд жертвували: А. Кручин, Василь Притуляк; по 25 ц.: Ґ. Плаксій, Сем Фесик, М. Ґримський, Ф. Гнатів. Разом пресового фонду $2.00.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
Анна Кручин.

Шікаґо, Илл.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення передплати за "Робітницю" на лісту ч. 2783 і $1.75 на пресовий фонд на лісту ч. 284.

На пресовий фонд жертвували: Марія Бонекс $1.00; Василь Бонекс 50 ц.; Параня Олійник 25 ц. Разом пресового фонду $1.75.

З товариським привітом
Марія Бонекс.

Монтреал, Кве.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $6.50, з чого $1.50 на відновлення моеї передплати за "Робітницю" і $5.00 на пресовий фонд, що я зібрала на лісту ч. 1292.

На пресовий фонд жертвували: Яґуся Ясінська 55 ц.; І. Гуливід 50 ц.; по 25 ц.: П. Василишин, П. Грицюк, Гр. Ганчук, І. Яблонський, С. Косінський, Т. Лопчак, Г. Ойдарук, Д. Скрипкар, Н. Сидрик, Е. Адоховський, К. Смит, Г. Ґрозберґ, І. Грицюк, С. Рудик, В. Асідак; по 10 ц.: Г. Карманюк, І. К. Разом пресового фонду $5.00.

Всім жертводавцям складаю щиру подяку.

З товариським привітом
Яґуся Ясінська.

Венкувер, Б. К.

Шановна Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 2926.

Імена жертводавців: Анна Костинюк $1.00; Юрко Гаврилюк 50 ц.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
С. Романюкова.

Інтернейшнал, Фолс, Мінн.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на передплату "Робітниці" і 50 ц. на пресовий фонд. Кличу всіх українських робітниць, щоби передплачували і читали всій дорогий журнал, котрий дає працюючому жіноцтву багато науки й вказує правдиву дорогу до кращого майбутнього.

З товариським привітом
Фрозіна Бурик.

Во, Алта.

Дорога Редакціє!

Я мала нагоду перечитати декілька чисел журналу "Робітниці" і дуже мені цей журнал подобався. Недавно я навчилася читати і писати і дуже радію, що можу перечитати дописи наших товаришок, що час від часу подають до поміщування в нашій дорогій "Робітниці". Щоби не остатися позаду, щоби бути в рядах разом з своїми товаришками і разом спільно працювати для добра нашого журналу, я посилаю $1.50 на передплату "Робітниці" і закликаю грімко всіх українських товаришок фармерок і робітниць, щоби передплачували свій журнал.

Ваша за кращу долю
Марія Маґіровська.

Дромгелер, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення передплати за "Робітницю" і 50 ц. на пресовий фонд. Кличу всіх українських робітників і робітниць, щоби читали і передплачували "Робітницю".

Хай жиє і розвивається орґанізація жінок робітниць! Хай міцніє робітнича кляса духом і силою! Хай жиє журнал "Робітниця"!

З товариським привітом
Катерина Позернюк.

Вілінґ, Вест Вірджінія.

Хвальна Редакціє!

Посилаю Вам $4.50 від трох нових передплатниць на журнал "Робітницю", яких я придбала на представленню дня 4. липня в Джонстовн, Па. Більше не могла придбати, бо безробіття і в людей нема грошей.

З товариським привітом,
Марія Шуляр.

Гемтремк, Міш.

Шановна Редакціє!

Посилаю Вам $3.00, з чого $1.50 на відновлення моеї передплати за "Робітницю" і $1.50 від одної нової цілорічної передплатниці, яку я придбав на лісту ч. 2337.

Хай жиє наш дорогий журнал "Робітниця" і робітнича преса взагалі!

З товариським привітом
Н. Матвійко.

Шікаґо, Илл.

Дорога Редакціє!

Прошу справити помилку в травневому звіті в користь пресового фонду "Робітниці", який я вислала до Вас дня 8. липня ц. р. В звіті я була подала, що з представлення в користь "Робітниці" вплинуло $13.95 а мало бути, що з представлення (дві актівки) "Медвідь" і "Їх біль", що відбулося в Шікаґо дня 25. квітня ц. р. вплинуло в користь пресового фонду "Робітниці" $13.95.

З товариським привітом
Марія Слюсарчук, секр.

Гемтремк, Міш.

Хвальна Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення моеї передплати за "Робітницю" і $5.00 на пресовий фонд, що я зібрала на лісту ч. 3453, що разом висилаю Вам $6.50.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: Володимир Леґін, М. Кулецька; по 50 ц.: Яків Кізлюк, Марія Кіцелюк, Михайло Ґривінський, Г. Яблінський; по 25 ц.: Н. Йорґал, П. Шкула, Т. Гаццін, Ф. Яремійчук. Разом $5.00.

Жертводавцям щира подяка.

Ваша за краще життя
М. Кулецька.

Вінніпеґ, Ман.

Т-ка Софія Палюк зібрала на лісту ч. 61 на передплату $8.30; на пресовий фонд: Анна Дідур 50 ц.

Шікаґо, Илл.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $2.00 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 3169.

Жертвували слідуючі товаришки: Текля Янкевич $1.00; по 50 ц.: Емілія Янкевич, Ольга Янкевич. Разом $2.00.

З товариським привітом
Текля Янкевич.

Ню Йорк, Н. Й.

Хвальна Редакціє!

Посилаю Вам $5.00 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 819.

Імена жертводавців: М Тарновська $2.25; Анна Крас $1.00; по 50 ц.: М. Г. Ч., П. Питляр; по 25 ц.: А. Алешко, М. Ф., І. Т. Разом $5.00.

З товариським привітом
М. Тарновська.

Форт Френсес, Онт.

Товаришки!

Посилаю Вам $8.25, з чого $6.00 від чотирох цілорічних передплатниць на "Робітницю" на лісту ч. 943 і $2.25 на пресовий фонд на лісту ч. 1281.

На пресовий фонд жертвували: В. Зубатюк $1.00; по 25 ц.: В. Царук, П. Крижановський, А. Блещук, Ґ. В. Загара, В. Ярмій. Разом пресового фонду $2.25.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
Марія Блещук.

СПРОСТУВАННЯ.

В "Робітниці" з 15. липня 1925 в травневому звіті жіночого відділу в Савт Поркюпайн, Онт. секретарка т-ка Миронюк зазначила між иншим таке: "Посилаю Вам $12.00 передплати і фонду на "Робітницю", які я придбала на лісту ч. 2527 — $7.50 і на лісту ч. 2019 — $4.50."

Як нас повідомляють, тут зайшла помилка, бо ті гроші зібрала т-ка Стефанська, а т-ка Миронюк тільки на припоручення відділу вислала їх до адміністрації "Робітниці", як рекордова секретарка.

На цьому місці спростовуємо цю помилку.

Адміністрація.

ВІДПОВІДІ РЕДАКЦІЇ.

Т-ка Марія Коростіль — Торолд, Онт. Питання: Хто підписує протокол зі зборів, як його по перечитанню на слідучих зборах приймає членство? Чи голова минулих зборів, чи новий голова?

Відповідь: Якщо ваша секретарка може записати протокол відразу в книжку таки того вечера, як є збори, то його підписує голова тих-же зборів. Але звичайно в нас секретарки пишуть протоколи після зборів дома і читають членкиням аж на слідуючих зборах. Підпис голови під протоколом має ту вартість, що вона в імени всіх членкинь одобрює той протокол, тому й підписує його та голова, яка проводить зборами в той час, коли читається і одобрюється протокол. Бо може-ж статися таке, що голова сьогодняшних зборів завтра виїхала з місцевости і хто тоді підпише? Тому ще раз коротко:

1. Коли протокол написаний підчас зборів — його підписує голова тих-же зборів.

2. Коли-ж протокол читається непідписаний аж на слідуючих зборах, то його підписує голова тих зборів, на яких він читався.

(Все це відноситься до тої системи переводжування зборів, коли на кожних зборах вибирається нову голову.)

М. Т. — Вінніпеґ, Ман. — Вашої дописі не можемо помістити, бо Ви не підписалися своїм повним назвиском. Для редакції обовязково потрібно знати, хто пише, инакше без повного назвиска і точної адреси дописувачки, допис ніколи не буде поміщений. Ваше назвиско і адреса потрібні тільки для нас і в журналі, як Ви хочете підписатися лишень початковими буквами, можна, але-ж не мо-

жемо ми друкувати дописі і не знати, хто її написав. А Ваша допись гарна. На другий раз підписуйтеся і подавайте свою адресу.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Келґари, Алта.

Дня 16. липня 1925 р. відбулися піврічні збори відділу Жіночої Секції ім. Рози Люксембурґ в Келґари, Алта. Зборами проводила т-ка О. Скегар, яка покликала до звіту всіх урядниць по порядку. Звіт за 6 місяців представляється так:

Відділ відбув 6 адміністраційних зборів, 2 пропаґандові, 2 спеціяльні, 1 спільне читання, 1 лекцію, відсвятковано 8. березня (міжнароднє свято жінок-робітниць), устроєно 2 забаві і відограно одно представлення.

Фінансовий звіт:

Приходи:

Перенесено з 1924 р.	$. 3.16
Січень	101.41
Лютий	21.30
Березен	32.70
Квітень	137.90
Травень	60.30
Червень	— —
Разом	$356.77

Росходи:

Січень	$ 63.76
Лютий	43.00
Березень	45.75
Квітень	136.42
Травень	42.80
Червень	— —
Разом	$331.73

Повторення:

Приходи	$356.77
Росходи	331.73
Остає в касі	$ 25.04

М. Корніцька, секр.

ЗВІТ ЖІНОЧОГО ТОВАРИСТВА.

Шікаґо, Илл.

В вівторок, 14. липня 1925 р. відбулися піврічні збори Укр. Роб. Жін. товариства ім. Лесі Українки в Шікаґо, Илл.

Заряд здав звіт, котрий представляється так: Товариство відбуло реґулярних місячних зборів 5, одні спеціяльні, відограно 2 представлення, устроєно одно спільне читання і відсвятковано свято міжнародньої дня жінок-робітниць.

Товариство числить 27 членкинь. Наші передові товаришки працюють разом з товаришами, наприклад в концертах, представленнях, лекціях і т. д.

Фінансовий звіт предсталяється так:

Приходи:

Січень	$— —
Лютий	4.50
Березень	42.38
Квітень	13.95
Травень	3.75
Червень	11.25
Готівка з минулого року	37.02
Разом	$112.85

Росходи:

Січень	$— —
Лютий	— —
Березень	35.85
Квітень	1.00
Травень	11.00
Червень	53.95
Разом	$101.80

Повторення:

Приходи	$112.85
Росходи	101.80
Остає в касі	$ 11.05

Продано "Робітниці" на суму $15.00. Підчас травневої кампанії на "Робітницю" зібрано на лісти добровільних жертв $26.45.

Провірено контрольною комісією.

Марія Слюсарчук, прот. секр.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Едмонтон, Алта.

В понеділок, 13. липня 1925 р. відбулися піврічні збори відділу Жінсекції. Збори відкрила орґанізаторка т-ка А. Верстюк, головувала т-ка Е. Строїч. По провіренню членкинь приступлено до звіту заряду, який принято одноголосно. Наш відділ числить 36 постійних членкинь, які совісно сповняють свої обовязки.

Відділ відбув 9 реґулярних зборів, 11 лекцій спільних, влаштував 4 фамілійних забав, 1 діточу забаву, 1 писанкову. Відсвятковано 8. березня міжнароднє жіноче свято і 1 концерт в память Тараса Шевченка.

Фінансовий звіт:

Приходи:

Перенесено з 1924 р.	$ 31.91
Січень	62.25
Лютий	13.60
Березень	114.85
Квітень	326.26
Травень	212.22
Червень	24.70
Разом	$785.79

Росходи:

Січень	$ 51.51
Лютий	74.00
Березень	96.20
Квітень	227.19
Травень	212.22
Червень	75.56
Разом	$736.68

Повторення:

Приходи	$785.79
Росходи	736.68
Остає в касі	$ 49.11

Анна Верстюк, орґанізаторка. Марія Юрійчук, фін. секретарка.

КВАРТАЛЬНИЙ ЗВІТ.

Оттава, Онт.

Відділ Жіночої Секції ім. Ольги Бесарабової при ТУРФДім відбув свої тримісячні збори 8. липня 1925. По прочитанню і принятті програми зборів заряд здав звіт від початку істнування нашого відділу, це є від 8. березня (марта) до 1. липня 1925.

Відділ числить 11 членкинь, що платять свої вкладки реґулярно. Відбув відділ 8 засідань, влаштував 1 масове віче, 1 лекцію, мав 2 місячних зборів, влаштував 2 звичайних забави, спільну забаву (вечеру), 1 представлення. Також товаришки часто після мітінґу, якщо є відповідний час на це, мають читання і дискусії, які приносять багато моральної користи. Рівно-ж треба зазначити, що за стараням жінок-робітниць виставлено представлення "Душогубка", в котрім ролі грали самі жінки.

Товаришки працювали на скільки було можливо і брали участь у всіх підприємствах і святкуваннях, які влаштовував Відділ ТУРФДім, як святкування Першого Травня, устроювання пікніків, травнева кампанія в користь журналу "Робітниця" і т. д. Важною перешкодою, яка спиняє нашу працю, це за мало знання при помочи якого ми могли-б скорше поступати вперед, а друге неприсутність всіх товаришок на наших зборах. Однак є надія, що з часом ми і це поборемо.

Фінансовий звіт представляється так:

Приходи:

Перенесено з березня	$ 3.11
Квітень	5.22
Травень	44.04
Червень	3.00
Разом	$55.37

Росходи:

Квітень	$— —
Травень	41.04
Червень	— —
Разом	$41.04

Повторення:

Приходи	$55.37
Росходи	41.04
Остає в касі	$14.33

М. Боцян, прот. секр.
За контрольну комісію:
А. Чоповик, Ю. Якубовська.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Ді Пес, Ман.

Дня 29. червня 1925 р. відбулися піврічні збори відділу Жінсекції. Збори отворила орґанізаторка. Головувала т-ка Дубінська. Заряд здав свій звіт за минулих 6 місяців.

Робота відділу представляється так: Місячних зборів 5, спеціяльних зібрань 4, засідань заряду 5, масових мітінґів 2, товариських забав 6, кошиковий баль 1, пайовий баль 1, вечір сміху 1, представлень 1. Також відсвяткувано річницю смерти М. Лєніна і шесту річницю смерти Рози Люксембурґ та Карла Лібкнехта і влаштовано концерт-мітінґ в день 8. березня. Також членкині брали участь у всіх підприємствах та щиро працювали в користь нашого журналу "Робітниці" і "У.Р.В." Весь прихід повернено на сплату довгу У.Р.Д.

З товариським привітом
А. Юзик, секретарка.

Фінансовий звіт за 6 місяців:

Загального приходу	$435.60
Загального росходу	404.65
Остає в касі	$ 30.95

В. Денисюк, орґанізаторка.
А. Юзик, рек. секретарка.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Медісін Гет, Алта.

Піврічні збори Відділу Жінсекції ім. Ол. Бесарабової відбулися дня 29. червня 1925 р.

Звіт представляється як слідує: Відділ числить 17 членкинь, з котрих 4 вписалося в протязі цего року. Далі відділ відбув 13 реґулярних мітінґів, 1 спеціяльний, 1 квартальний, 4 місячних, 2 лекції, 1 базар, 1 розігравку, 1 концерт і 3 представлення. Відсвятковано міжнародне свято жінок-робітниць. Відділ вислав $10.00 на поміч двом старенькім людям на фарму в Саскечевані, які були погоріли. Наш відділ всіми силами помагав сплачувати довг У.Р.Д. в нашій місцевости.

Щодо освітньої роботи, то наш відділ малощо зробив, але на це були ріжні причини. На будуче товаришки повинні звертати більше уваги на свідомість, бо коли ми будемо свідомі, то тоді з'уміємо попровадити краще роботу в нашій орґанізації.

Наш клич повинен бути: "Проч з темнотою з наших рядів! Хай живе товариська любов та свідомість!"

Фінансовий звіт представляється так:

Приходи:

Перенесено з 1924 р.	$ 33.68
Січень	115.10
Лютий	— —
Березень	28.90
Квітень	25.05
Травень	12.80
Червень	4.00
Разом	$219.53

Росходи:

Січень	$113.62
Лютий	34.61
Березень	17.10
Квітень	30.30
Травень	17.25
Червень	4.07
Разом	$216.95

Повторення:

Приходи	$219.53
Росходи	216.95
Остає в касі	$ 2.58

В. Миронюк, секр.

НАШІ ПРИДБАННЯ ДЛЯ "РОБІТНИЦІ".

Понижче подаємо імена тих товаришок і товаришів, які в останніх тижнях активно працювали для "Робітниці" збіраючи не тільки пресовий фонд, але й приєднували нових передплатників. Подаємо це не для хвальби, а для признання та заохочення наших товаришок і товаришів працювати дальше для свого журналу. Нових передплатників придбали слідуючі товаришки і товариші:

П. Ковцуняк в Іст Килдонан, Ман. одну цілорічну і дві квартальні передплати.

Й. Петелько в Саскатуні, Саск. одну цілорічну і одну піврічну передплати.

Ксеня Лєшук в Салт Сте. Мері, Онт. дві цілорічні передплати.

М. Ничвидюк в Салт Сте. Мері, Онт. одну цілорічну передплату.

Г. Ещенко в Вунсакет, Р. Ай. дві цілорічні і дві піврічні передплати.

Яків Тимочик в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

К. Стокалюкова в Колмен, Алта. одну цілорічну передплату.

Параска Голик в Колмен, Алта. одну цілорічну передплату.

М. Коваль в Кенора, Онт. одну цілорічну передплату.

Марія Білінська в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

Текля Купій в Гемтермк, Міш. дві цілорічні передплати.

Софія Онищук в Едмонтоні, Алта. одну цілорічну передплату.

П. Грабовий в Вест Форт Виліям, Онт. одну цілорічну передплату.

Травневий Комітет в Мус Джо, Саск. чотири цілорічні передплати.

В. Денисюк в Ді Пес, Ман. три цілорічні передплати.

Марія Такоска в Ді Пес, Ман. пять цілорічних передплат.

Травневий Комітет в Віндсор, Онт. одну цілорічну передплату.

В. Кісіль в Вест Торонто, Онт. одну цілорічну передплату.

Я. Стефанська в Савт Поркюпайн, Онт. дві цілорічні передплати.

Анна Мензатюк в Гемилтоні, Онт. одну цілорічну передплату.

Ю. Равлюкова в Вест Форт Виліям, Онт. одну цілорічну передплату.

Я. Карвацький в Монтреалі, Кве. одну цілорічну передплату.

С. Ратчев в Монтреалі, Кве. одну цілорічну передплату.

Іля Пиржул в Монтреалі, Кве. одну цілорічну передплату.

А. Грабова в Вест Форт Виліям, Онт. одну цілорічну передплату.

Е. Тацюкова в Вест Форт Виліям, Онт. одну цілорічну передплату.

М. Кривий в Сіндей, Ман. одну піврічну передплату.

Ґ. Стах в Гемтремк, Міш. три цілорічні передплати.

Т. Проданюк в Бостон, Масс. одну цілорічну передплату.

Александра Довгань в Дітройт, Міш. чотири цілорічні передплати.

Марія Теслюк в Вінніпеґу, Ман одну цілорічну передплату.

Лікерія Віклюк в Тіммінс, Онт. три цілорічні передплати.

З. Чорна в Тіммінс, Онт. чотири цілорічні передплати.

М. Бураковська в Тіммінс, Онт. дві цілорічні передплати.

Анна Смукова в Тіммінс, Онт. шість цілорічних передплат.

В. Максимів в Тіммінс, Онт. одну цілорічну передплату.

Т. Шустер в Тіммінс, Онт. одну триквартальну передплату.

П. Бортей в Іст Килдонан, Ман. три цілорічні передплати.

О. Головчук в Іст Килдонан, Ман. одну цілорічну передплату.

К. Процак в Іст Килдонан, Ман. одну цілорічну і дві піврічні передплати.

Т. Двората Дворановська в Іст Килдонан, Ман. одну цілорічну передплату.

Анна Гець в Монтреалі, Кве. одну цілорічну передплату.

В. Мамчур в Монтреалі, Кве. одну цілорічну передплату.

Текля Плавуцька в Монтреалі, Кве. одну цілорічну передплату.

Катерина Корилюк в Ню Йорку, Н. Й. дві цілорічні і дві піврічні передплати.

О. Кобзей в Саскатуні, Саск. чотири піврічні передплати.

Т. Канюґа в Вінніпеґу, Ман. одну квартальну передплату.

М. Угрин в Вінніпеґу, Ман. одну піврічну передплату.

Ю. Шафранська в Вінніпеґу, Ман. одну квартальну передплату.

Анна Шаванда в Форт Френсес, Онт. одну цілорічну передплату.

А. Зазуляк в Гемтремк, Міш. одну цілорічну, одну піврічну і одну квартальну передплати.

Катерина Чичота в Ню Йорку, Н. Й. дві цілорічні передплати.

Юлія Павлик в Левак, Онт. дві цілорічні передплати.

Т. Борук в Бінфейт, Саск. одну цілорічну передплату.

Анна Рошошка в Тейлортон, Саск. дві цілорічні передплати.

М. Мельник в Торолд, Онт. одну цілорічну передплату.

А. Мельниченко в Веланд, Онт. одну цілорічну передплату.

Л. Мигович в Лоскар, Алта. дві цілорічні передплати.

Анна Ціміхуда в Монтреалі, Кве. одну цілорічну передплату.

А. Зеленська, в Монтреалі, Кве. дві цілорічні передплати.

Роман Беркета в Монтреалі, Кве. дві цілорічні передплати.

Люціяна Піонтек в Монтреалі, Кве. одну цілорічну передплату.

Дора Юрківна в Едмонтоні, Алта. одну цілорічну передплату.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Товариство Жінок Робітниць, Бостон, Масс.	$20.00
Травневий Комітет, Келґари, Алта.	19.00
А. Жукевич, Веґревил, Алта. (з забави)	6.30
М. Кулецька, Гемтремк, Міш. (збірка)	5.00
Яґуся Ясінська, Монтреал, Кве. (збірка)	5.00
Дарія Задубрівська, Гаєс, Саск.	4.00
Раіфта Проданик, Бостон, Масс. (збірка)	3.30
Анна Кручин, Дітройт, Міш. (збірка)	2.00
Марія Бонекс, Шікаґо, Илл. (збірка)	1.75
П. Гук, Бруклин, Н. Й.	1.50
С. Романюкова, Венкувер, Б. К. (збірка)	1.50
І. Рогатинчук, Форт Виліям, Онт.	1.00
Катерина Біяк, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Ала Прилипок, Кристал Ситі, Ман.	1.00
Стефанія Медуна, Дітройт, Міш.	1.00
Йосифа Васюта, Нордеґ, Алта.	1.00
Анна Батюкова, Акрон, Огайо	1.00
М. Дмитрів, Гемтремк, Міш.	.50
Анна Дідур, Вінніпеґ, Ман.	.50
Е. Бовзоветський, Клечковскі, Саск.	.50
С. Смоляк, Салт Лейк Ситі, Юта.	.50
Іван Гаврилюк, Чічаґок, Аляска	.50
Анна Данилишин, Келґари, Алта.	.50
Катерина Пожернюк, Дромгелер, Алта.	.50
Фрозина Бурик, Інтернейшіонал Фолс, Мінн.	.50

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий журнал для Жінок-Робітниць
Орґан Жіночої Секції ТУРФДім.

Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня міститься в Українськім Робітничім Домі, на вуглі вулиць Прічард і МекҐреґор у Вінніпеґу.
М. Попович, секретар.

Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of U.L.F.T.A.

Printed and published by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba.
M. Popovich, Secretary.

Subscription: per year $1.50; six months 80c
Singe copy 10c

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, 1. вересня 1925. Ч. 17.

Відрадне явище.

Товаришко! перечитай цих пару слів, подумай над ними і спитай сама себе: "Чи я теж така?"

Незавидна робітнича доля роскинула наших робітниць і робітників по цілому світі. Найбільше їх в Злучених Державах Америки і в Канаді, але й по инших краях широкого світу немало їх.

Коли згадаємо передвоєнні часи, то добре памятаємо, яка маленька була тоді клясова свідомість між українським робітництвом. Майже ніякої. Якщо між робітниками й були деякі свідомі робітники, то між робітницями дуже а дуже рідко. Просто, хоч зі свічкою шукай. А сьогодня ми в цьому напрямку пішли значно вперед.

Дякуючи "своїм" панкам-патріотам, що своїм рабством і шахрайством загирили Галичину і віддали її через европейських капіталістів в тяжку неволю польських панів, в старому краю настала велика біда. Бідне-працююче населення шукало порятунку , де могло, аби жити. Хто мав змогу, той виїхав в Америку, але відомаж річ, що після війни еміґрація значно утруднена до Америки. Тому довелося нашим людям шукати роботи в инших краях. Платні п'явки-аґенти захвалювали Францію і наші люде їхали. Але по приїзді переконалися, що їх просто запродали в рабство. За працю і то дуже тяжку, їм платили мало, поводились з ними, як з худобою і просто знущалися над гідністю наших людей.

Незавидна доля зустрінула тут наших українських робітниць. Деякі одержали сяку-таку службу, а деяких просто затягнули до підрядних французьких домів розпусти, в яких нещасливі жертви капіталізму продають своє тіло, аби заробити на шматок хліба.

Але й ці робітниці та робітники борючись всіми силами за своє істнування в чужій-буржуазній Франції, стараються в тяжких життєвих умовинах просвічувати свої уми і вчитися. Наша редакція на днях одержала листа від одної української робітниці з Франції, що робить в дворі французького дідича і цей лист просто зворушив нас.

Ця робітниця працює в одного буржуя день в день від 4 години рано до 9 пополудні. В день одержує вона 5 франків, з яких мусить заплатити ще й за харч і одягтися. **І ця робітниця прислала 30 франків на піврічну передплату "Ро-**

бітниці". Ви певно скажете, що тут нема нічого дивного. Ні товаришко, тут таки велике диво. Цей факт доказує, що наші сили ростуть все більше і більше. Клясова свідомість між українським жіноцтвом, яке до недавна було темне, як ніч, пускає все глибше коріння. **Не забувайте, що бідна робітниця в Франції мусіла тяжко працювати цілий тиждень, аби вислати піврічну передплату на свій журнал "Робітницю".** Хіба це не відрадне явище? Хіба в Канаді або в Злучених Державах ми багато найдемо таких робітниць, які для свого журналу працювали-б цілий тиждень? Це покищо безпотрібне, бо канадійські і американські гроші дорогі і на піврічну передплату не треба тут працювати й одного дня, та всетаки, як-би так потрібно було, чи найшлося-б багато таких робітниць? Ми не сумніваємося, що й між нами є чимало вже таких свідомих робітниць і фармерок, але якже багато є ще й таких, що належать до орґанізації просто тому, бо "належать їх сусідки, кумки, або чоловік так каже". Є ще чимало й таких, які за весь час, відколи виходить "Робітниця", не перечитали не то ані одного числа, але навіть й одної сторінки.

— Напрацююся і нема часу читати... — кажуть.

Але власне такі "напрацьовані" все мають час на низькі-негідні обмови чесних товаришок чи товаришів. Не читаючи нічого, не беручи найменшої участи в орґанізації, вони залишаються темними й некультурними. Бо капелюх на голові — це не культура. Такі одиниці страшенно шкодять орґанізації, гальмують всю роботу, часто осмішують на потіху нашим ворогам орґанізацію і взагалі є тільки колодою на шляху нашого розвитку. З таким "буряном" в орґанізації треба розумно і розважно боротися та повільно виполювати його. З буряну користи не буде, він тільки заглушить добрий плід.

Факт з українською робітницею з Франції ще раз підчеркує, що клясова свідомість між працюючим жіноцтвом все більше і більше росте. Такий факт серед нашого жіноцтва був просто нечуваний, а сьогодня він радісний, новий. Ним радіє все чесне, орґанізоване жіноцтво. Від всякого рабства, від всякої нечистоти душі, від ріжних старих пережитків, як обмови, очернення, зарозумілість і заздрість, вилічить нас тільки **свідомість,** тільки **освіта** і **орґанізація.** Тому — з новим завзяттям до праці над собою. Ми мусимо перемогти все і стати гордими-свідомими дочками пролєтарської кляси!

Чи може жити людина без орґанізації?

(Обовязково перечитати у відділах Жіночої Секції.)

I.

ПРИРОДА ПЕРШИМ ОРҐАНІЗАТОРОМ ЛЮДЕЙ.

Людина — це найслабше створіння на землі коли порівнати її з иншими створіннями. Природно вона не є так узброєна, як ріжні звірята та птахи, які можуть боротися за своє життя і з своїми ворогами не видуманими, а природними знаряддями. Людина не має на собі такого обросту, щоб охороняло її від спеки і зимна, вона не має крил, щоб перелетіти через воду, гору, щоби утічи від ворога, вона немає сили, щоби оборонити себе перед найслабшими створіннями. Але людину наділила мати-природа одним могутнім знаряддям, а це — умом, який під напором самої природи, життєвих відносин та окруження, чим рік, все більше і більше розвивався й завойовував собі першенство. Не мала-б людина цего могутнього знаряду-ума, вона-б не могла жити, бо без розуму вона безрадна до життя.

Та наша мати-природа не така вже надто жорстока, що-б аж так тяжко оскорбити своїх дітей. Вона (природа) добра, щира, справедлива всіх наділила відповідними знаряддями, які відтак розвивалися і уліпшувалися самі, відповідно до економічних відносин та природ-

ного і всякого иншого окруження. А це означає: наприклад, людину наділила природа умом, але цей ум небув так високо розвиненим, як в наших часах. Звір міг кинутися на людину і пожерти її. Ум одної людини без відповідного фізичного знаряддя, був нічим. Але людина потребувала жити так само, як і инші створіння, а щоби жити, то мусіла боротися за своє життя з природою. І ось це природне окруження серед якого людина мусіла жити і боротися, заставила той ум розвиватися: думати та придумувати, як-би то найлекше і найбезпечніше можна пристосовуватися до того окруження серед якого вона (людина) жила. І саме життя та буття — це найкращий учитель.

Ось послухаймо, що нам каже про це учений Отто Авсен в своїй книжці "Історія боротьби праці за визволення".

"В найдавніші часи свого життя людська громада мало чим ріжнилася від вовчого чи малпячого табуна. Людина природою так кепсько озброєна, така квола, що, не мавши ще ніякого знаряддя, не придбавши ще ніяких навичок, ніяк не була здатною по-одинці ні обороняти своє життя, ні навіть добувати собі їжу. Мусіла, отже, гуртуватися в табуни". (Підчеркнення наші. — М. Ч.)

До повищого цитату не потрібно-б давати вже більше пояснень, але, щоби наші членкині, читачки та читачі зрозуміли це як слід, то ми вкоротці скажемо, або лише додамо до того, що вже повище сказали: люде не могли боротися за здобуття їжі по-одинці, бо фізична будова не дозволяла їм на це і їхній ум довів їх до того, що, коли вони хотять провадити боротьбу з природою, то мусять перше всего пристосуватися до природи та того окруження, серед якого вони живуть, мусять творити колектив, "гуртуватися в табуни", або иншими словами — "орґанізуватися".

Ця перша орґанізація не була такою самою, як нинішні орґанізації, бо в той час люде жили цілком в инших відносинах, як живуть нині. Вона повстала інстиктивно-природно. Її створила сама природа. Але ця "природна орґанізація" була конечно потрібна.

"Людський табун відбуває полювання на звірят, — говориться в тій самій книжці — "ловить рибу, збирає плоди так само, як і всякий звірячий табун, гуртом. Нема ще й мови про якусь орґанізацію продукції й споживання. Сам інстинкт каже, що, нападаючи на мамута, заганяючи табун кіз, наймолодші і найдужчі повинні йти попереду. В цьому першому **поділі праці** криються вже початки майбутньої орґанізації орди".

Тепер нам повинно бути ясно, чому ця "орґанізація" була конечно потрібна. Саме життя вимагало від людей, так само, як й від инших створінь навязувати між собою "взаємні відносини", створити орґанізацію, бо лише спільними силами можна боротися за своє істнування, поборювати ворога та боронитися перед ним.

ЧИМ ЛЮДИНА ВИПРОБУВАЛА СВОЇ ЗДІБНОСТИ.

На повижче питання є дуже коротенька відповідь. Повище ми вже вказали на те, що спонукало людей гуртуватися в "орґанізації": сама природа і її окруження та праця без якої ніхто не може жити. Здібности свої **людина одержала від природи,** а при помочі праці, яка була конечна для життя, випробувала ці здібности. Про це говорять учені дослідники.

А перечитайте уважно це, що говорить Юлій Ліпперт в "Історії культури". Він пише:

"Тим, чим тепер людина є, вона стала здебільшого наслідком великої скількости праці, але її значно допомогли також природні здібности, початкового розвою яких історія культури не спромоглася простежити... Велика ріжноманітність місцевих життєвих умов спонукала людину випробувати свої здібности".

Зразу, розуміється, людина випробовувала свої здібности не пляново, не обдумувано, а природно-інстиктовно, так само, як тепер ріжні птахи та звірі. Природа заставляла пристосовуватися до неї. Але, коли люде почали гуртуватися в табуни-орґанізації, то в той час вони змогли скорше виробляти свої здібности, бо кожний ум міг щось нового винайти, вони могли, хоч кількома словами, обмінятися своїми думками, і коли це показалося корисним, вони поступали все дальше і дальше з своїми новими плянами та виробляли свої здібности.

ОРҐАНІЗАЦІЯ МІЖ ИНШИМИ СТВОРІННЯМИ.

А так, так! Инші створіння, менше розвинені умово, як людина, або цілковито не розвинені умово, мають також свої "орґанізації". Все, що рухається, що живе, мусить пристосовуватися до життєвих умов. Щоби, як слід пояснити всі ці "орґанізації" ріжних створінь, то це неможливо, бо навіть й великі учені-дослідники не змогли до нині дослідити цего всего, як слід. Але доказати можна на деяких створіннях, що вони мають між собою "орґанізацію". Й хоч ця "орґанізація" без "програми", невідома, природно-інстиктовна, все-ж її не можна инакше назвати, як орґанізацією, бо вона гуртує ці створіння для спільної праці, для спільної боротьби з природою, для спільної боротьби з спільним ворогом.

Для приміру візьмемо бузьків. Ви знаєте, що це таке, бо не раз бачили в старім краю, а може на своїй хаті, або стодолі. На весні вони прилітають, ловлять жаби, ящірки, хробаки і инші слабші створіння, також множуться, а в осени відлітають. Як-же вони прилітають та відлітають? Правда, що не одинцем, а великим табуном? Ви їх нераз бачили і не раз на весні говорили, або чули, як хтось говорив:

—Вже буде літо, бо нині бузьки летіли.

Ті бузьки уміють **пристосовуватися** до природи і того окруження, серед якого вони находяться. Сама природа заставляє їх "орґанізуватися". Ми це нераз бачили своїми власними очима, що не лише бузьки, але й инші птахи, перелітали великими табунами. Чому вони (птахи) примушені "орґанізуватися"? Щоб зберегти сили, "бо табун лекше перемагає опір повітря й лекше дає відсіч ворожому нападові". (А. Богданов, "Наука про суспільну свідомість".)

Також, коли добре приглянемося цему перелітанню птахів, то побачимо, що вони мають між собою **провідників,** так само, як й люде. На самім переді передова сторожа, яка складається з двох-трьох птахів і дає "сиґнал" тим другим, повідомляє їх про всі небезпеки своїми голосними викриками: "крр, кррр".

Це може видаватися дивним для декого, але воно правдиве. Або візьмім, наприклад, муравлів, пчіл, а також багато й инших створінь. Ми не раз мали нагоду бачити пчіл, як вони спільно працюють, будують і все це **під проводом одного провідника — матки.** А хто посягає по їхню працю, то всі спільно обороняють, борються до загину.

Ріжниця між людською орґанізацією, а орґанізацією нищих створінь є дуже велика. Але цеї ріжниці не було на початках, коли людина не мала ніякої мови, не мала розвиненого уму. Вона стояла навіть багато нище від всяких инших створінь, як своїм кепським природним узброєнням, так й своєю орґанізацією. Та в світі, як признають усі учені, нема нічого нерухомого, незмінного. Все рухається, все змінюється,а разом зі світом змінються й все те, що живе в тім світі. Ріжні звірята та птахи мусять тепер пристосовуватися не лише до самої природи, як попередно, але багато з них мусять тепер пристосовуватися також й до економічних обставин, як витворені високим розвитком техніки і продукції. Тут й "орґанізація" цих звірят та птахів мусить прибирати иншого характеру. Ми не помилимося, коли скажемо, що підчас европейської війни, багато ріжних птахів та звірят утікло з кровавого терену та влаштувалися десь в спокійних країнах, де можна більше спокійно та безпечно жити.

Так-же само й люде колись робили. Коли їм було невигідно, або небезпечно жити в якій будь місцевости, вони переходили в инші. Зразу це робилося несвідомо, так само, як у птахів та звірят, але пізніше робилося це все більше свідомо і пляново. Отже першим орґанізатором людей була сама природа, дальше ум і природа, а зараз ум, природа і продукційні та політичні відносини.

Нині людина вже завоювала контролю майже над всею природою і нині вона є найсильнішим створінням на нашій землі. Нічого не може встояти перед цею могутньою силою — людиною, ніяке створіння не в силі поконати її. Одні лише природні перевороти; потрясення землі, вибухи, повіні можуть до певної міри знищити її, бо цего ще не дослідив як слід людський ум, та не міг взяти над цим своєї контролі.

І, коли-б людина зразу не була примушена до орґанізаційного життя, так само, як звірята, птахи і инші, коли-б сама природа не взяла

була людей до спільної праці, то нині не було-б людського життя, не було-б видвигнено тої могутньої матеріяльної та духової культури, якою нині пишаємося. Ми не могли-б жити навіть так, як птахи та звірята, бо ми природно дуже кепсько озброєні, отже, не було-б людського життя, тільки німак-камінь.

Й самий ум також не здібний, коли він не випрацьований. "Природна орґанізація" згуртувала всі уми до одного гуртка, а ті творили мову, а при помочі мови вони розширювали свою орґанізацію та надавали її все більше і більше свідоміший та правильніший шлях.

Про це ми поговоримо в дальших числах нашого журналу "Робітниці".

М. Чміль.

Убійство польського провокатора.

Панська Польща — країна звірств, шпіонів і провокаторів. — Провокатор Цехновскі і його підла робота. — "Смерть провокаторам!" — Невдалий замах у Варшаві. — Три стріли молодого робітника в провокатора на вулиці Львова. — "Я вбив провокатора!" — Хто такий молодий герой. — Перед наглим судом. — Засуд. — Смерть героя і останні бадьорі оклики. — Панська Польща копає гріб сама собі.

Сьогодняшна панська Польща, це країна звірств, шпіонів і провокаторів. Найстрашніші звірства над людьми виконуються власне в панській Польщі, де працююча людина трактується гірше худобини. Бо панови жаль коня, кінь коштує гроші, а робітник чи селянин приходиться даром і вродиться новий. Тому його можна стріляти, вішати, мучити в тюрмах. З робітника, робітниці, селянина і селянки можна сміятися, можна забивати їм під нігті голки, пускати по них електричний ток, обривати людські внутрішности, словом — всі найстрашніші звірства, це в панській Польщі звичайна річ.

Робітничий рух в Польщі переслідується всіми силами, якими тільки роспоряджає польська держава: поліцією, жандармерією, військом, шпіонами і провокаторами. В панській Польщі кожний паршивий жандарм — окремий "круль". Йому можна без суду замучити або й убити людину, розуміється, не пана, а робітника, робітницю, селянина і селянку.

Але найбрутальнішу роботу супроти свідомого робітництва робить панська Польща при помочі провокаторів. Провокатор, це аґент поліції, який прокидається свідомим робітником, хитро дістається в робітничу партію і знаючи все, що діється в ній, тихцем доносить поліції, зраджує все та тимсамим сотні найкращих людей віддає на смерть.

Одним з таких платних польських провокаторів був Станіслав Цехновскі, якому вдалося пролізти в Комуністичну Партію Польщі, був навіть членом партійного варшавського комітету і вдаючи великого комуніста — доносив рівночасно про все, що ділялося в партії — поліції. Він зрадив двох офіцерів польської армії, що були комуністами Вечоркевіча і Баґіньского (яких опісля вбили), він повіддавав в руки поліції провідників партії, через його доноси було розстріляно, замучено і засуджено на довгу і тяжку тюрму сотні найкращих робітничих борців. І ніхто не міг викрити його. Ніхто не надіявся, що зрадник є в партії, ніхто навіть не підозрівав Цехновского, який скрізь зазначував себе комуністом і навіть про око, працював в партії. Аж в 1924 році стало ясно, що тим страшним провокатором є Цехновскі. По вулицях Варшави появилися написи: "Смерть провокаторам!" Однак вбити Цехновского не вдалося, бо його берегла поліція.

В липні 1925 р. трьох робітників-комуністів Гібнер, Рутковскі і Кнєвскі рішили згладити з світа зрадника, через якого йшли на смерть сотні робітників. Однак це не вдалося їм. Поліція напала на них і вивязалася крівава боротьба. Всі три робітники відстрілювалися і в тій боротьбі були самі ранені але й з боку поліції було вбитих двох поліцаїв і 10 ранених. Ранених робітників підлічили в шпиталю, де зну-

щалися над ними, а по виліченню — розстріляли. Ось що говорить телеґрама про їх розстріл:

22. серпня 1925 в Варшаві в 4-ій годині рано, пару годин після вироку, засуджених комуністів виведено з вязниці на місце страчення і уставлено перед відділом з 16 жовнірів.

Рутковскі, якого родичі живуть у Москві, запитав, чи по розстрілі їх тіла будуть доручені своякам. Офіцер відповів, що не будуть.

Всі три комуністи співали "Інтернаціонал" і кликали: "Ґеть буржуазію!", "Хай живе соціяльна революція!", "Хай живе Радянська Польща!" і "Хай живе комуністична Польща!"

Жовніри перебили оклики вистрілами з рушниць і три комуністи впали на землю. Лікарі сповістили, що убито лише Гібнера. Дано другу сальву і лікарі проголосили смерть Кнєвского. Третю і четверту сальву дано до Рутковского, який корчився з болю на землі, і аж тоді лікарі проголосили його мертвим.

Тіла похоронено в гробах недалеко цитаделі.

При кінці серпня 1925, провокатор Цехновскі виїхав з Варшави до Львова на політичний процес, щоби й там свідчити проти робітників. Про його приїзд довідався молодий шевський робітник Н. Ботвін і коли зрадник Цехновскі прибув до Львова свідчити в користь другого провокатора Микитина, Ботвін слідкував за ним в суботу, неділю і понеділок 25., 26. і 27. липня. У вівторок 28. липня Ботвін чекав вже на ворога, доки він не вийшов з суду в окруженню двох шпіонів. Ботвін наблизився на 5 кроків і трьома вистрілами з револьверу поцілюючи в серце зрадника, убив його на Трибунальській вулиці. Після вистрілу радісно закричав: "Я вбив провокатора!" Шпіони заразже тяжко побили Ботвіна і арештували, хоч він нікуди не пробував втікати.

Ботвін мав всего 20 літ, уроджений біля Камінки Струмілової в Галичині у жидівській бідній родині, записаний без релігії і без національности; має 3 кляси народньої школи і від чотирьох літ є шевським челядником. Батько його помер, коли він мав 4 роки. Як дитина — часто хорував. Від 14 років заробляв для себе та для рідні на хліб, в якій сам був осьмою з ряду дитиною.

Вступив до Комуністичної Партії в 1923 році а до комуністичних переконань прийшов через читання та через життєву практику.

З ґазет і від партійних товаришів дізнався, що Цехновскі є провокатором і рішив його вбити. Не признався, відки дістав револьвер і з ким колибудь говорив про це вбійство.

Його поставлено перед наглий суд. До оборони зголосилися без відома т. Ботвіна адвокати др. Ст. Шухевич і др. Аксер. На суді Ботвін був дуже спокійний і сказав, що він жалує, що його вчинок осиротив жінку й діти провокатора, але зовсім не жалує того, що забив провокатора. За свій вчинок не мав ні від кого ніякої обіцяної нагороди в ніякій формі. Вбив провокатора, бо він своєю провокаторською роботою копав гріб для робітників і їх орґанізацій. Ніяких назвиск не подає і не каже, хто дав йому зброю. Після вчинку добровільно віддав револьвер аґентам поліції, які його зловили.

Останнім говорив адвокат оборони др. Ак-

ТОВ. Н. БОТВІН
молодий робітник, що вбив провокатора Цехновского.

сер. Він підносив, **що тепер Польща є одинокою державою, де істнують наглі суди. На протязі кількох останніх років видали цивільні не наглі суди 680 вироків смерти. Політичне вбивство не повинно підпадати під наглий суд. Обжалований застрілив провокатора, який не може викликати співчуття. Лише польська шовіністична преса зробила з цего провокатора національного героя,** але трибунал не повинен руководитися думкою вулиці. Ботвін убив провокатора Цехновского з ідейних мотивів, як комуніст.

Розуміється, панський суд засудив т. Ботвіна на кару смерти. Розстріл призначено на 9. серпня 1925 р. на тюремному подвірю у Львові. Ботвін держався надзвичайно мужно. При стрічі зі сестрою потішав її словами, що смерть його не даремна, бо вона приближить визволення робітничої кляси.

Перед смертю він відігнав від себе духовника, заявляючи: "Реліґія видумана для рабів. Я не раб!"

Йдучи на смерть, Ботвін грімко співав "Інтернаціонал". Всі инші політичні вязні в тюрмі підхватили пісню і судді прийшлося читати присуд під звуки боєвого гимну революційного пролєтаріяту.

Вислухавши присуд, т. Ботвін спокійно став перед відділом жовнірів, не дозволивши завязувати собі очей.

"Геть буржуазію! Хай живе соціяльна революція!" — викликнув молодий пролєтарський борець в хвилі, коли офіцер-кат дав шаблею знак до розстрілу.

В день страчення т. Ботвіна, вулиці Львова були переповнені військовими патрулями. Околиця тюрми представляла собою дійсний воєнний табор. Пани боялись в той день...

Президент польської республіки, бувший "соціяліст" Войцеховскі, відмовив просьбі адвоката о помилування. Сам т. Ботвін відмовився просити помилування.

Так вмер робітничий герой, що віддав своє молоденьке життя за своїх товаришів і за робітничу орґанізацію. І даремно ликує панська Польща, що її вдається убивати революціонерів. Кожним новим розстрілом вона копає собі могилу. Бадьорі оклики засуджених перед смертю, находять щирий відгук в міліонах робітничих і селянських серцях. І недалекий той час, як здійсняться передсмертні оклики Мельничуків, Шеремет, Ботвінів, Рутковскіх, Кнєвскіх і Ґібнерів. Бо робітничий гнів кипить і він вибухне з страшною силою, що залле панську Польщу з її звірствами та видвигне вільну робітничо-селянську Радянську Польщу.

КАТАСТРОФА У ВСЕСВІТІ.

В останніх часах ми вже привикли до катастроф, зжилися з ними так, що вони не роблять вже на нас дуже сильного враження. Чи не кожне число часопису приносить тепер вістки про страшні урагани, цикльони, землетруси — і все це якась тепер вже звичайна річ, навіть коли потягає за собою тисячі жертв. Але катастрофа у всесвіті всетаки для нас явище рідке і майже незнане.

Перед кількома тижнями запримітили астрономи появу нової звізди на небі. Ще перед кількома днями її не було, це всі певно знають. Але нараз ось блищить, сіяє як багато других її посестер. Звідки-ж вона взялася?

Кажуть вчені, що поява новоє звізди є наслідком катастрофи у всесвіті. Ось як вони це пояснюють: Там, де тепер мигає золотисто-червонавим світлом нова зірка, там відбулася страшна катастрофа, щось в роді зудару двох швидких поїздів, що наїхали на себе. Було собі якесь велике, може багато тисяч разів більше від нашого, сонце, але вигасле, таке, що вже не світило. От воно у своїй мандрівці налетіло на цілу хмару горючих метеорів, запалилося від них і в той момент блиснуло ясною зіркою знову. Дуже можливо, що довкола сонця була ціла верства ґазів, які запалилися від горючих метеорів і бухнули ясним полумям.

Де це все відбулося, в якій віддалі від нашої землі, покищо невідомо, бо вчені не вспіли ще обчислити.

Таке явище хоч рідке, не є зовсім нове. Дня 21. лютого 1901 року появилася також така нова звізда. Зразу світила вона дуже ясно, потім слабше, а сьогодня вона ледви замітна. Вчені догадувалися вже тоді, що там теж відбулася подібна катастрофа. Вони обчислили, що то сталося тисячу шістьсот біліонів миль від землі, то значить одинайцять міліонів дальше, як віддалене наше сонце від землі. Світло, хоч як швидко воно пробігає простір (робить поверх 300,000 миль в одній секунді), потребує 170 років, щоб перебути ту віддаль. Значить, що коли зірка заблисла для наших очей на землі 21. лютого 1901 року, то вона в дійсности запалилася ще перед 170 роками, отже 1731 року.

Коли-ж відбувалася катастрофа, якої світло побачили вчені перед кількома тижнями? Покищо ще невідомо, але певно можна сказати, що перед десятками, а може навіть сотками років. Хто зна, чи вона не заблисла у перше тоді, коли через Україну проходили війська шведського короля Карла XII. або може ще коли Богдан Хмельницький вів визвольну війну з польськими панами?...

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

Ралф Чаплін.
Американський поет, засуджений на 20 літ тюрми за участь в робітничому русі і за боротьбу проти імперіялістичної війни.

НЕ СУМУЙТЕ НАД МЕРТВИМИ.

Над тими, що сконали вже не треба сумувати,
Бо з праху прах буде.
Усіх приймає в лоно земля покійна мати,
Вмірать всі мусять люде.

Не треба сумувати над бранцями-бойцями,
Що не могли скоритись,
Й за це в трунах залізних закуті ланцюхами,
В тюрмі живцем зариті.

Сумуйте над тупою, байдужою юрбою,
Що в остраху покірно вже звикла все приймати,
Що бачить болі світу і кривду над собою
Й не сміє промовляти!

З анґлійської мови переклав *І. Ю. Кулик.*

ЗА ЇХНЮ ВОЛЮ.

(Присвята моїй матері.)

Нахилившись, колисала
Сина свого бідна мати
І думками утішалась:
"Буду поміч колись мати".
Не одну нічку не спала,
Доглядала, годувала,
А як в поле ішла жати,
То в пеленках під копою
Зіставляла його спати...
Виріс син. Потіха стала,
Мати нишечком раділа.
(Звісно мама.)
А часами в пізну нічку,
Гірко плакала-ридала,
Бо кругом скиглілі злидні
Люде в наймах пропадали,
І ці пута — пута панські
Жити вільно не давали.
Син це бачив і рішився
Все життя своє віддати
В боротьбі з панами злими
Яких прінціп — т о р г у в а т и.
Торгували людом бідним,
Його працю забирали,
Гірку працю;
І дурили — мовляв в небі
Будеш гарне життя мати,
Й проти всіх от тих поганців
Закликає він повстати
Запрягти буржуїв в ярма
На хліб собі заробляти.

— — — — — — — — — — — — — —

Як почуєш люба мамо,
Що твій син упав десь в бою,
То не плач... а усміхнися,
Бо він впав — за бідних волю.

Т. Лановий.

Бостон, Масс., 1925 р.

ПІД УВАГУ ДРАМГУРТКАМ.

Повідомляємо всі робітничо-фармерські Драматичні Гуртки в Канаді й Злучених Державах, що з слідуючим числом "Робітниці" починаємо друкувати ряд нових і цікавих одноактівок і монольоґів, які можна легко виставляти на найменших сценах. Цим хоч трохи допоможемо нашим Драмгурткам в їхній сценічній праці, що почнеться небаром. Слідіть за кожним дальшим числом "Робітниці"!
Редакція.

ДОРОГА.

(Написав Василь Стефаник.)

— Я йду, йду, мамо.

— Не йди, не йди сину...

Пішов, бо стелилася перед його очима ясна і далека.

Кожді ворота минав, всі білі вікна.

Любив свою дорогу, не сходив з неї ніколи.

У днину вона була безконечна, як промінь сонця, а в ночи над нею всі звізди ночували.

Земля цвила і квітами своїми сміялася до него. Він їх рвав і затикав у свій буйний волос.

Кожда квітка кидала йому одну перлу під ноги.

Очи його веселі, а чоло ясне, як керничка при пільній дорозі.

Аж людей спіткав.

Вбиті по коліна в землю вони у безтямній многости падали і здоймалися.

Втома валила їх, вони душили за собою свої діти і ревіли з болю.

Здоймалися і падали.

А ніч клала їх в сон, як каменів, одного коло одного.

Страшними лицями обернені до неба, як морем голов проти моря звізд.

Земля стогнала під ударом їх серць, а вітер втік за гори.

Він читав ті лиця і велику пісню болю на них.

З їх губів злизав слова, з чолів вичитав мисли, а з серць виссав чувства. А як сонце родилося в крови і цілувало поміж довгі вії їх очи, то в його серці породилася пісня.

Розспівалася в його души, як буря, розколисалася, як мамине слово.

І стався сильний і гордий. Вітер нагнув д'нему всі квіти.

Ступав своєю дорогою дальше.

Вона, як полотно, під ним угиналася.

Минав усі ворота, білі вікна помикали.

І знов людий побачив.

Стояли лавою. Перед ним колосисте море золота, поза ними діти в холоді снопів.

Огонь їх пражив, залізо плакало в їх руках.

Полинялі пустарі небесні бездушно звисали над ними.

Всі в білих сорочках, як на велик-день.

Але снопи пропадали з над дітий і огонь вжирався в їх білі голови.

Вони вгризалися знов у жовті лани.

Читав їх розпуку і їх безсилу.

По їх чолах копалися рови один коло одного. Губи їх засихали і біліли. Серця заходили жовчею.

І пісня його души згіркла, як згнила пшениця.

Очи його помутніли, а чоло його подабало на скаламучену керничку при дорозі.

Сила його і гордість впали на тверду дорогу.

Строївся.

Пішов своєю дорогою, як птах, що своїх крил на собі не чує.

На свіжій ріллі під веселою дугою стояла його любов. Земля радувалася її білими слідами.

Як безсильна дитина протягнув до неї руки.

— Ходи!

— Не можу, бо ти отруя!

Захитався, а як прожер свій засуд, то поклав на чорну рілю окрушки своєї пісні і поволікся дальше. Йшов, як тінь спорохнавілого дуба перед заходом сонця.

Дорога темна, як сліпому, молоденькому каліці.

Одного дня спотикнувся на гріб своєї мами.

Заридав сухими очима і впав.

Зарив чоло у могилу і просив маму, аби його назвала так, як він ще був дитиною.

Одно маленьке слово, аби сказала!

Довго просив.

Потім поклав голову на хрест і почув від него мороз.

Здрігнувся, поцілував могилу в маленьку яблінку і поплівся без'іменний і самотний.

. . . .

— Боже ти подаруй мені решту моеї дороги, бо я не годен вже йти!

І скакав з могили на могилу, як осінне перекотиполе.

Аж як перейшов сто гробів, то сотий перший його був.

Припав до него, як давно до маминої пазухи.

ЧОРНА ТАБЛИЦЯ.

(Написав А. Понур.)

Йосиф, хоч як зраня приходив під чорну таблицю, що звисала під бюром праці — то все-ж таки першим не був.

Правда, Йосиф й неблизько мешкав від міста, але зате в Йосифа бузькові ноги і в ході ступав він більш, як метровими кроками.

Йосифа ще змалку (як тільки почав вчитися ходити) родичі заставляли ступати широкими кроками.

Бувало, як батько й мати йшли працювати на панське поле, то й Йосифа брали з собою. Батько й мати йшли дорогою по боках, а в середині вели за руки Йосифа.

Тоді то Йосиф, хоч не міг, але мусів широко ступати, бо родичі не мали часу тягнутися з ним.

Як Йосиф виріс, то вганяв скрізь по заробітках, а потім приїхав до Канади.

В Канаді нераз Йосифа возили на роботу далеко, а з роботи Йосиф вертався голодуючи пішки.

Таким чином Йосиф навчився ходити широкими кроками.

До трамваю Йосиф не всідав ніколи, хоч треба було дві годині часу, аби зайти до міста. І до міста Йосиф не ходив-би, але мусить, бо в місті бюро праці і чорна таблиця.

Навіть не ходить головними вулицями, де є великі крамниці, готелі, театри і ресторани. Місто не дає для Йосифа роботи, Йосиф заклявся, що не дасть містові вторгувати.

Йосиф не любив ще й товариства, ходить все самітно і з ніким не любить говорити. Через те ходить Йосиф серединою вулиць, бо на хідниках треба перeминатися з прохожими.

Як серединою вулиці снується багато автомобілів, то Йосиф кидається в бічні вулички.

Нераз, як хтось із знайомих замітив Йосифа і наважився спинити його, то мусів кілька разів голосно кликати і підбігати за ним. Йосиф тоді оглядався і спиняв себе, як льокомотиву. Коли себе припинить, тоді приглядається, хто його кличе та чи не хоче покепкуватися з него тихого та смирного.

— А куди йдете, Йосифе? — спитає знайомий.

Йосиф похитає головою, задивиться кудись в небо і не скоро відповідає:

— "Та, аді, літо вже минає, а то чоловік не заробив шье цента, тай ни знати ци заробит. Бо аді, ходжу тай ходжу до того офісу аби де си записав, вже йду так з-раня аби шье нікого не було під офісом. Та ци захопиш аби нікого не було? Ни знаю, ци то люде ночують під офісом, ци шьо... Аді, прийду, а то кік хмара чікає аби лиш офісник двері втворив, а вни клубками пхаютси до сиридини. Набєси повно. А я прийду межи них то чікаю аби офісник написав на ті чорні таблици. Та хіба дадут? Я ни знаю де тот нарід ріс, ци він видів шьо, ци нивидів? Офісник справитси йти до таблиці писати, а вни проти него:

— Гамач, гамач мен, містер?

Йик офісник скаже, шьо траба штири, а їх пхаєси сорок штири і ни питают до йикої роботи та за йику плату...

Коби я хоч вмів говорити по жидівськи, то й я би так робив, али низнаю говорити, а офісник ни пиши на таблици тай роби шьо хоч. Правда, шьо я нираз їхав тай вертавси пішком, але такі дурно чоловік ни сидів..."

Так Йосиф кінчив свою бесіду і спішився під чорну таблицю.

Сонце виринало з-за високих кам'яниць, а юрба людей чорнілась під бюром праці біля чорної таблиці.

Високі кам'яниці заслонювали соняшні проміння і кидали чорну тінь по вулицях міста. Та чорна тінь падала на чорну таблицю і на чорну юрбу з пожовклими обличчями, а все разом творило картину темної осінньої ночі.

А як сонце освічувало чорну таблицю, то на таблиці висихали білі смуги крейди із стертого напису.

А на глядачах висихали смуги, що рисувались чертами робітничої чорної долі.

Пізно вечером юрба розходилася і не одному в сні ввижалася чорна таблиця.

"ШУКАЧ" ПРАВДИ.

За часів панування царя в колишній Росії тяжко жилося селянинові і навіть темний чоловік відчував, що неправда панує, що нема правди в життю. І хотілося найти ту правду, пізнати її, пожити нею хоч хвилинку, хоч часок. Але де-ж було шукати її? Багато селян думали, що в релїгії найдуть її. Молилися в православних церквах, останнє віддавали попам, а жили все в нарузі, а правди все таки не було. Тоді йшли вони до ріжних сектантів, читали біблію, шукали відповіди на пекучі питання в евангелію, мріяли стати такими, як були перші християни, про яких пишеться в евангелію.

Царський російський уряд жорстоко росправлявся з сектантами. Їх били, катували, арештували, засуджували на тяжкі каторжні роботи, силою гнали на Сибір. Навіть в Канаді ви часто зустрінетеся тепер з старими людьми з України, які колись були теж сектантами і втікли відти тому, бо вже надто їх катували та мучили попи й жандарми. Правда, ці люде сьогодня вже наші, не вірять в то, за що колись терпіли, але очі відкрила їм робітнича книжка, ґазета, журнал.

Київська ґазета "Пролетарська Правда" з 10. липня 1925 року подає цікавого листа одного "шукача" правди. Лист цікавий тим, що відкриває нам всі дороги, якими йшов до правди той чоловік і доказує, на скільки може задурманити себе людина релїгійним туманом. Ось що пише в свойому листі той чоловік до редакції київської (на Україні) робітничої ґазети:

"— Шановний товаришу! Я шукач правди. Тепер я хочу відкрити всі таємниці життя і те, чому є на землі багаті й бідні люде, чому є царі й пани і чому сталась революція,

1913 року я пішов у прийми до тестя. Я прожив там півроку, і зі мною трапилось нещастя: я став непридатний до родинного життя. Мені був сором сказати про це кому-будь. Жінка ста-

Робітниці й селянки, членкині Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету, найвищої державної влади на Радянській Україні підчас наради над державними справами.

ла плакати, а свояки гадаючи, що я її бю, взялися й мене бити. Я питаю:

— За віщо б'єте мене?

— За те, — кажуть, — що ти жінку б'єш, бо сльози в неї не висихають...

Вирішив я піти з села. Поступив я на службу на залізницю, як фершал-кондуктор[1]). Тут я взявся лікуватися, але ліки мені допомогли мало і в мене виникло питання:

— Чому медицина мені не допомагає?

І прийшов я тоді до висновку, що медицина брехлива, що вона обдурює.

Люде, довідавшись про моє нещастя, порадили мені:

— Є така наука — спіритизм, чорна й біла маґія.

І радили мені з тою наукою познайомитись. І от я став тую книгу шукати й з великими труднощами знайшов і купив тую книгу. Вона називалась "Чорна і біла маґія. Спіритизм і оптизм"[2]).

Я почав таку книгу читати, щоб вивчити деякі заговори, якими мене зіпсовано. Я прочитав книгу двічи і хотів випробувати ті заговори, аж тут я довідався, що треба продати душу чортові. Я, як людина віруюча, не захотів продавати душу чортові. І от я дістав книгу великого вченого Фіявра-Індійця й перечитав її кілька разів, але так само не знайшов у ній нічого гарного. Там тільки сказано, що найстарший чорт це — Діонісій та його секретар Мамон. І помічника злого духа знайшов. А де-ж дух праведний? І ця книга не могла мені цього сказати. Тоді я взявся шукати "духа правди". Купив я жидівський талмуд і magoметанський коран і став шукати правди. Прочитав, — і нічого доброго не знайшов.

Купив я тоді Ишшус (?), книгу жидівську про прихід жидівського Мессії або Мишшиана. У цій книзі знайшов я дещо потрібне мені. Купив я тоді біблію святого письма й узявся читати.

І вичитав у пророка Ісаї про те, що настане час, коли хлопчики будуть старшувати над старими й люде прості над панами. (Від 1 до 3 розділу). Прочитав я також і третю книгу Єздри, 11 та 12 розділ, і знайшов, що загине державна печатка "Орел" і інші печатки, царів деяких побють, а деяких залишать на певний час.

Прочитав я також і те, що Єздра з 5 мужами за 40 днів написав 94 книги. І казав бог Єздрі:

— Перші 24 книги поклади привселюдно, щоб могли читати їх і достойні і недостойні, а решту 70 заховай, щоб передати їх мудрим від народу, бо в них початок розуму, джерело мудрости й струмінь знання.

Я став шукати ці 70 книг, щоб дізнатися, що то були за книги? Довго їх шукав, нарешті знайшов в одного чоловіка, що торгував книгами. Він одержував ґазету "Сельский Вестник", а до цього додавали журнал "Бог на поміч".

Цей чоловік дав мені таку адресу: — Петроград, Анґлійський союз реліґії. Книга "Небесний світ", у півтора пуда вагою, в 3 томах.

Виписав я ту книгу й заплатив за неї 120 карбованців грошей[3]). Коли я взявся читати цю книгу, то довідався, який є обман на землі. Читав я її день і ніч. Далі читаю, більше правди вичитую. Прочитав, що духи добрі — ангели. Довідався також, що на засіданню небесних сил поділились ангели. Третя частина ангелів не визнали бога, а визнала ангела Дениса, а на секретаря йому вибрала Мамона.

І сталася війна між небесними силами. Архангел Михайло від бога воював, а Мамон від Дениса. Мамон перший зброю вигадав, перший став вогонь палити. Михайло звернувся до бога за допомогю.

Бог послав йому Емануїла, тоб-то Ісуса Христа і він вигнав непокірних ангелів, Дениса й Мамона на землю. 12 днів летіли вони по землі.

Тут Денис спокусив першу жінку Еву а Ева Адама. Адам написав книгу, де каже, що, по-

[1]) Фершал — це щось в роді санітета, чоловіка, що хорих доглядає та першу поміч хорому чоловікові подає.

[2]) Маґія — це ті заклинання, які часами для туманення людей можна побачити в ріжних дурисвітів.

[3]) Один долар має два карбованці.

ки живе чоловік, то він богів, а як умре, то душа Денисова. За це бог вигнав Адама з раю й зачинив двері в пеклі.

Потім бог скликав збори на небі й заявив, що він хоче знищити людей. Тут виступив Емануїл і сказав, що коли бог так зробить, то Денис сміятиметься з нього. Краще, каже Емануїл, я сам піду на землю, умру за гріхи людей, виведу душі праведних з пекла й на землі зроблю правду. Усі небесні збори на це погодилися і хвалили Емануїлові слова.

І далі писалося в тій книзі таке:

А Денис та його секретар Мамон украли з недрів землі золото й показали його людині. І побачила тоді та людина, що її можуть инші вбити за те золото: і от вона для охорони свого багацтва наробила зброї. Так з'явились на землі мамонці, тоб-то багачі. Зібралися вони, виробили закони і вибрали царя, набудували фабрик і зробили так, що инші могли за маленьку платню їм служити, як раби, завели землю свою власницьку.

Бог сказав Адамові, вигнавши його з раю:

— Множтеся й володійте землею та наповнюйте її.

Але не сказав бог людині, щоб вона заводила землю в кріпость і визискувала рабів, а сама була паном.

Світові мамони, побачивши, що люде множаться, стали робити війни, убивали й гнали на вбивство людей, як отару баранів, ніби-то за "віру, царя й вітчину". Самі-ж мамони не воювали, а сиділи дома й читали ґазети. А потім зійшлися до купи, радіють та стискають один одному руки. 1000 років тримали людей у такому рабстві. Одні роскошували, а другі вмирали з голоду.

Священство наше танцювало під дудку багатих. Воно благословило війну, воно благословило багацтво. Але пророцтво Ісаї здійснилося. Загинула царська печатка "Орел", і в нас у Росії і на Україні стала революція.

Я чув промовців, що росказували звідкіль пішло патріяршество, відкіля взялося реліґійне павутиння й зброя. І революція забрала в багатих землю і простий нарід став царствувати над вельможами. Аж тепер я найшов дійсну правду, якою живу і таких книг, які я колись читав, шукаючи правди, більше не читаю. Все то був обман. Тепер читаю робітничі книги, в яких немає нічого придуманого, які не затуманюють голови фантазіями, а опираються тільки на незбитих доказах науки.

Товаришу редактор! В цьому листі я описав свої "шукання" правди і вибачайте, що так багато написав. Мені лекше, що росказав все, хоч сьогодня соромлюся тим, що робив колись. Сьогодня мені тяжко повірити, що здорово думаюча людина могла займатися такими нісенітницями і сушити собі ними голову..."

***

З цього листа виходить ціла плутанина. Людина через недугу починає цікавитися книжкою. Поволі замислюється над "вічними питаннями". Говорить з людьми, читає преріжні дурниці, виучує чорну і білу маґію, копається в "святому письмі" і аж в 50 років свого життя ніби доходить до зерна правди. Все це ще дуже туманне в него, бо революцію спутує він з придуманим пророцтвом Ісаї, але й не треба дуже дивуватися цьому. Той-же чоловік половину свого життя провів на читанню нісенітниць і відразу годі йому виплутатись з них. Все-ж таки думки його тепер дещо ясніші. Але скільки ми, тут в Канаді, бачимо кругом себе ще більш затурканих та затуманених людей, що плетуть ще страшніші дурниці, як плів оцей "шукач" правди колись?... Часами аж жаль дивитися на тих нещасних, затуманених людей.

КВІТИ.

Прийшла пора: дні теплі-літні,
Куди не глянь, як зорі на небосклоні,
Розвились квіти, червоні, червоні.
Квіти прегарні, квіти пахучі,
Ніжні, умиті ранньою росою.
Та хоч бють їх дощеві тучі,
Проте сонічка пораннє проміння
Цілує своєю незбагненою красою.
Привіт вам квіти на виднокрузі!
Будете рости і украшувать світ,
Ви що росли віками в ярмі —
Для вас вже гине неволя, гніт,
Ви червоні квіти! Діти! Друзі!...

І. Микитин.

Форд Сити, Онт., 19. липня 1925.

ЛЮДСЬКА ДУША І ЗВІРІ.

(Написав Евген Гуцайло.)

(Продовження.)

5. МОВА.

Сама мова не є познакою душі і для істнування душі не конче треба мови. Ми колись не мали мови, а мали душі. Некультурні народи мають дуже мало слів, мало назв, а мають душі. Ось такий старинний нарід, як Китайці, мають ледве около 500 корінів в своїй мові; вони лише складають та переставляють ці коріні, і їхня мова здається багатою. Прастара мова, санскрипт, з котрої мали повстати всі европейські мови, мала заледви сто корінів, сто слів. Кожна мова дається звести до малої скількости корінів, з котрих вона розвинулася. Возьмім, наприклад, наше слово рів. Я не знавець мови, але вірю, що те слово є початком таких слів: рілля, ріти, ріка (анґлійське рівер), різак, різати, різонув, різкий, рило, рити, рискаль, риса, рисувати, орати, і, певно, колись слово долина була в нас ровом, всяка долинка рівчаком (італійська рівєра — поорана річними долинами; німецьке ріллє — рівчак, ріллєн — робити рівчаки). Таким самим прикладом може бути (хоч менше щасливим) лопата, дальше від нього лупа, лупити, лушпайка, лопати, лупок, лупина, лопіт, лапа, лаба, лапка, лапати, латка і т. д.

Часто чуєш думку, що некультурні народи мають мало слів, їх мова не розвинена, а що не мають розвиненої мови, так тому некультурні. Це не є відповідь, — хоч правда, що в некультурних немає багацько мови. Що-ж робить людей культурними? Мова? — Певно ні! — Українці і Росіяне мають багату мову, а не уважаються так вже дуже культурними народами. Румуни теж мають мову, але некультурні, Турки мають мову, але теж некультурні. Культуру витворює продуктивна праця за допомогою ріжного знаряддя, технічної праці: сказати ще коротше, то культуру витворює технічне господарство. І всі народи, що стоять на низькому ступневі технічного господарства, мають мало назв і є некультурними. Відти ми можемо дійти до того, відки взялася мова.

Майже всі вчені догадуються, (лише догадуються) що чоловік тому почав говорити, що він почав ходити просто, а не рачкував на чотирьох. Через те його гортанка не була обтяжена. Вони твердять, (і це правда) що всі звірі, коли кричать (птахи співають), то підносять голову, щоб облегчити гортанку. (З того виходить, що жирафа й кінь давно вже повинні говорити. — Е. Г.) Дальше, через високе ношення голови чоловік мав менший наплив крови до мозку, а через те почав більше зв'язло думати. (Слонь не носить голови високо, а в рівному стані з хребтом, і помимо того дуже мудрий звір і думає звязло. — Е. Г.) Дальшою причиною мало бути те, що чоловік жив чередою, а в череді він мусів порозуміватися. (Вівці і малпи все живуть чередами, а не говорять. — Е. Г.) Я вірю в те, що черідність, як і все вище сказане, причинилися до розвитку мови, але не були її одинокими причинами.

Я думаю так, як і всі, що чоловік колись в еолітичній добі мав кілька окликів таких, як нині пес, чи курка і т. д. Він бавився і, певно, гикав, кигикав, пищав і т. д., як те роблять наші діти. Коли бився, то може гарчав, вив і так далі. Він мусів в череді мати такі знаки на показання своєї немочі, хороби, болю, веселости і т. д. Пес має инший оклик, коли вітає

вас, инший, коли гонить свиню, ще инший, коли грається, инший, коли просить їсти і так далі. Так само було з чоловіком.

Розвиток культури людства показує, що чоловік майже нічого не навчився без примусу. Щось таке мусіло бути, що змушувало чоловіка мати мову. Тим примусом була праця. Індіяне Каліфорнії ще до нині мають дуже бідну мову, бо їхня країна дає їм все, чого їм треба. Вони найменше до 14 року життя ходять зовсім голі, а в пізнішому віці, головно жінки, припинають собі скіру з виглядом запаски. Зате роскішна природа дає їм постійне тепло, дає овочі і корінці і їм не конче треба працювати. Вони не ведуть ніякого господарства, бо те, що є, не можна називати господарством. Зате найбільше роботящі народи мають найбільше видосконалену мову. Народи з найвищим господарством, з найбільше зложеним господарством, тоб-то з найбільше розвиненою технікою, мають найбільше розвинену мову і найвище знання. З того треба робити висновок, що початок людської мови спочиває не в роті, а в руках.

Доки чоловік жив в роскішній природі і доки мало було людей, доти не треба було йому мови, тоб-то назв, бо природа давала йому все, чого йому було треба. Але коли людей стало більше, а накритий природою стіл не збагачувався на страви, тоді мусів чоловік надточувати те, чого не додала природа, власною працею. А коли прийшла ледова доба на землі (в еолітичній добі) і застала людей в такому підсонні, в такій смузі земній, де в одній частині року розкривала їм свій стіл, а в другій частині року ховала все зі стола і закривала ледом, тоді чоловік став працювати, й скрута змусила його придумувати знаряддя для помочі в праці.

Жив в гурті і вживав знаряддя, так мусів називати те знаряддя, коли хотів, щоб і инший помагав йому. Зі знаряддям є звязаний стрій роботи. Сама робота при помочі знаряддя удосконалюється, прибирає ріжні ступені, ріжні розряди, а ті розряди праці мусять також бути названі, коли та праця відбувається в гурті.

Зі знаряддям починається поділ праці в цілім того слова значінню; а поділ праці вимагає більшого взаїмного порозуміння з називанням знаряддя і розрядів праці, тоб-то вимагає мови. Чим більше ускладнялося знаряддя і чим більше було знаряддя ріжного роду, тим самим господарка повищувалася і повставало більше назв. А дістався який знаряд від другого племени, так і його назву приняли за свою. Так само, як ми приняли німецький плуг (пфлюґ), слюсар, керат, сепаратор і т. д.

От це початок мови і де вавилонська башта чи вежа? Я думаю, що якраз індоґерманська раса, до котрої належать Славяне, ґерманські племена і частина романських, ставляли тую вежу, лише не в Вавилоні, а десь в такому місці Азії, куди або доходили леди, або (що не є виключене) куди почали мандрувати піски і з року на рік загрожували засипанням природнього стола, як те ще нині діється в околицях Каспійського озера. Ми всі будували ту вавилонську вежу, а Ґерманці збудували її найвище. Недавно захотілося Німцям збудувати її аж до самого неба, та другі народи, головно Анґлійці і Французи, не допустили до того. Кому припаде тепер вести перед в найвищому будуванні вежі по світовій війні, так те ще покаже час.

Так само, як Індіяне, Мурини й малпи, хоч мають руки, не збудували мови, бо природа багата в них; так само Ескімоси, хоч живуть в найбільшій скруті, не збудували мови, бо в північних ледах природа вже така скупа, що ніякий мозок не придумає в них такого приладдя, щоб помогти собі в розвиткові господарства. В північних ледах природа поклала межу знаряддю (господарському) і сказала: — тілько, а не більше! І Ескімос слухається її досі.

Лише таким чином можна пояснити собі те, чому люде такий страшно довгий час були просто дикими звірями, чому так поволі розвивалася культура і чому нині культура поступає такою приспішеною ходою вперед.

(Кінець буде.)

ТОВАРИШКО! Бережи свій журнал, не нищ його по прочитанню, не дозволь, щоб діти рвали його і мазали. Будь певна, що Ти ще нераз заглянеш до нього. Кожне число складай в порядку і побачиш, що це буде приємністю Тобі. Великий сором нехай буде тим, які не вміють пошанувати книжку або журнал!

ЧАРЛЗ ДАРВІН.

Недавно в місті Дейтон, стейті Теннесі, Злуч. Держави, буржуазний суд судив професора Сковпса за це, що він вчив в школі науку Дарвіна, яка каже, що людина походить не від невідомого бога, тільки від нищих створінь, вперш у чергу від малпи. Для блищої інформації нище друкуємо довшу статтю про вченого Дарвіна, його науку і життя.

Редакція "Робітниці'.

Чарлз Дарвін народився в 1809 році в Анґлії. Його батько був лікарем. Коли Чарлзу було всього 8 років, умерла його мати. В девять років він вступив до підготовчої школи, але за рік він перейшов до приватної ґімназії. В цій ґімназії найбільше уваги зверталося на старі мови та на такі науки, що не дуже до вподоби були Дарвінові; через те він учився там не дуже гарно. З малих літ його найбільше цікавили тварини й рослини, а також природа взагалі, як жива так і мертва. Він також любив полювання й рибальство. В 1825 р. він вступив до Единбурзького університету, гадаючи занятись там медициною, але ця справа в нього не ладналася. Скоро він переконався, що до медицини немає хисту. Тоді він перейшов до Кебридзького університету, де хотів підготуватись до попівства. Хоч він і скінчив цей університет, але учився в ньому так собі й священником не зробився. Природа все-ж принаджувала його до себе. Бувши в Единбурзі, він познайомився з деякими вченими, що брали його з собою на прогулянки до морського берега, де Дарвін з одним зоольоґом збірав морські тварини, а разом з ґеольоґом вивчав у природі склад земної кори. У Кембриджі познайомився з великим ученим ботаніком Генсло; з ним він так само робив прогулянки в околицях міста й збірав рослини.

Під вливом цих вчених у Дарвіна розвинулась пристрасть збірати природознавчі й всякі инші збірки. Він збірав комах, черепашок, пташині гнізда, пташині яйця, рослини, а також старовинні монети і взагалі ріжні старовинні річи. Знайомство з ученими природниками дало йому більше користи, ніж навчання в університеті. Від них він одержав досить ґрунтовні відомости з ботаніки, зольоґії й ґеольоґії, себ-то з тих наук, що найбільше його цікавили. Його пристрасть збірати колекції в хуткому часі зробила йому велику послугу. Анґлійський уряд в той час влаштовував наукову кругосвітню експедицію, й учений друг його ботанік Генсло, рекомендував його, як збірача колекцій. Ця експедиція, що стала знаменитою завдяки участи в ній Дарвіна, вирядилась у плавання під проводом капітана Фіцроя у 1831 році і повернулася до Анґлії тільки через пять років. Цілих пять років Дарвін студіював природу далеких країн, при тому природу цілком нову для нього і взагалі мало відому. Під час цієї подорожі він зібрав величезну збірку тварин, рослин і мінералів; багато найкращих анґлійських учених почали обробляти цю збірку й потім надрукували свої праці. Сам Дарвін спочатку оголосив свої досліди про будову й росподіл коралевих скель, а також дослідження вульканічних островів і ґеольоґії південної Америки. Взагалі спочатку його більше цікавила ґеольоґія, себ-то наука про історію земної кори. Роботи Дарвіна в цій галузи зразу звертали на себе увагу вчених всього світу. Пізніше він переважно працював над тваринами й рослинами. Коли Дарвін повернув з подорожі, він спочатку оселився в Лондоні, де й оженився у 1839 році. Але кволе здоровля не дозволяло йому жити у місті; через те він у 1842 р. пересилився до маленького місточка Довн, де й жив, майже не виїзджаючи до самої смерти.

Ще підчас своєї подорожі Дарвін звертав увагу на походження тварин і рослин, але особливо його зацікавило тваринне царство океанських островів. На Фалкландських островах, розташованих недалеко від берега Південної Америки, він знайшов лисиць, подібних по південно-американських, але вони трохи відріжнялися від тих і становили особливу породу. Міркуючи над тим, як це могло статися, Дарвін зробив одно припущення: спочатку Фалькландські острови не були островами, а були з'єднані з суходолом південної Америки. Тоді там водилась одна порода лисиць. Потім че-

рез опускання суходолу, що буває у багатьох місцях, частина суходолу відокремилась і перетворилася у острови.

На цих островах були і лисиці, що таким чином опинились відірваними від инших суходольних лисиць. Перебуваючи в особливих умовах островнього життя, островні лисиці змінялися инакше ніж суходольні; нарешті на островах утворилася особлива порода цих тварин. **Фальклендські лисиці й навели Дарвіна на думку про те, що тварини з часом можуть мінятися.** Окрім того Дарвін звернув увагу на те, що в південній Америці, у землі, знаходяться останки тварин подібних до тих, що водяться там і тепер, але разом з тим вони значно відріжняються від них.

Наприклад, там водяться, так звані, броненосці й лінивці, і в копальному стані також трапляються кістки броненосців і лінивців, але це були здебільшого дуже великі тварини, значно відмінні від сучасних складом кістяка. З цього Дарвін зробив висновок, що сучасні броненосці й лінивці утворилися від первісних через зміну останніх... Дарвіну залишилось тільки знайти причину цих відмін.

Знаючи про те, що ріжноманітні породи свійських тварин утворено людиною від породи диких предків роду, Дарвін почав вивчати справу про те, як ці породи утворюються. Один собачий заводчик, що до нього Дарвін звернувся з запитанням, так йому відповів: "Я їх вінчаю". Цим він хотів сказати, що з тих цуценят, що народжуються, він відбирає найпридатніших, а останніх знищує. В такому доборі й полягає зміст штучного добору витворців, що дає можливість на протязі де-кількох поколінь утворити будь яку породу. У Дарвіна майнула думка, чи не подібний добір відбувається і в дикій природі. Знайомство з творами економіста Мальтуса навело його на думку про те, що й у дикій природі істнує добір.

За Мальтусовою наукою людське населення земної кулі розмножується швидше, ніж збільшується кількість харчових продуктів, через що серед цього населення виникає життєва конкуренція*). Прикладаючи ці думки до тварин у дикій природі, Дарвін прийшов до висновку, що й серед диких тварин, завдяки їх швидкому розмноженню, також виникає конкуренція; у цій конкуренції перемагають ці тварини, що найбільш пристосувались до життя. **Цю конкуренцію Дарвін назвав боротьбою за істнування.** Щоб довести правдивість своїх міркувань, він почав збірати докази і збирав їх на протязі 20 років. Хоч у нього назбірався численний матеріял, але через свою наукову сумлінність він вважав, що того не досить і не рішався його оголосити. Нарешті тільки у 1858 р. після домагань його вчених друзів, і то завдяки одному випадкові, він надрукував виривки зі своєї великої праці. Річ у тім, що земляк Дарвіна, Алфред Уолес, що в той час досліджував природу Маляйського архіпеляґа, прислав до Лондону ґеольоґові Ляйелю статтю і в ній доводив, що тварини мають здібність мінятися, себ-то проводив ту саму думку, що її Дарвін роозробляв уже 20 років. Ляйель показав цю статтю Дарві-

*) Сучасна соціольоґія (наука про людське суспільство) не визнає поглядів Мальтуса правдивими що до людського суспільства. — **Прим. ред.**

Малпо-чоловік з острова Яви, який жив правдоподібно 500 тисяч літ тому назад. Цей чоловік був вже на половині між звірами а правдивим чоловіком. Повільно з такого малпо-чоловіка, на протязі сотень тисяч літ, розвинувся сьогодняшний чоловік. Це незбитий доказ науки.

ну й переконав його негайно надрукувати виривки зі своєї праці. Отак в 1859 році в одному науковому анґлійському часопису з'явились поруч дві статті, одна — Уолса, друга — Дарвіна, й обидві доводили здібність тварин мінятися. Пізніше, коли Уолес познайомився з цілим твором Дарвіна, він визнав, що Дарвін раніш за нього натрапив на цю думку, повніше її обробив і взагалі оголосив себе учнем Дарвіна.

В 1859 році вийшов з друку великий твір Дарвіна "Про походження видів шляхом природнього добору". Цей твір зробив правдиву революцію в науці й великий переполох серед учених. Швидко його було перекладено на всі европейські мови. В той час, як одні учені зробилися захватними прихильниками Дарвінової науки, у инших вона викликала найлютіші відповіді. Дивним є те, що проти Дарвіна спречалися особливо французькі вчені, вчені тої самої країни, де ще задовго до Дарвіна, Лямарк і Сент Ілер висловлювали думку, що тварини можуть мінятися, але не могли тільки довести правдивість її. Не визнавали спочатку Дарвінової науки й його земляки Анґлійці. Найбільше прихильників Дарвіна виявилося у Німеччині, хоч і тут були вчені, що вважали Дарвінову науку за нісенітницю.

Численні напади на Дарвіна його не ображали. Навпаки, він пильно стежив за ними й навіть радів, бо ці заперечення виявляли старі сторони його науки й примушували виправляти її хиби. Мало того, Дарвін сам вказував своїм противникам на такі випадки, що суперечать його науці. Як справдішний вчений, глибоко відданий науці, він найбільш турбувався про з'ясування істини, зовсім не думаючи про своє самолюбство. І всі ці заперечення замісць щоб спростувати Дарвінову науку, нарешті тільки допомагали загальному визнанню її, так що тепер цю науку можна вважати пануючою. Хоч пізніше було запропороновано ріжні инші теорії, що ними деякі вчені намагалися змінити теорію Дарвіна, але ці теорії не мали успіху.

Дослідження Дарвіна не обмежувалися тільки тваринами. Він зробив дуже важливий винахід і в рослинному царстві. Він з'ясував ролю комах у заплідненню багатьох квітів, написав дві великі книги про рослини, а саме: 1) "Рух і спосіб життя плазунових рослин" і 2) "Здібність рослин до руху". Нарешті у своїй книзі "Комахоїдні рослини" він перший виявив здібність деяких рослин живитись комахами. Цей винахід був до того надзвичайним, що ботаніки з початку не йняли йому віри і вважали його за безглуздя; тільки пізніше багато инших вчених підтвердили спостереження Дарвіна і тепер вже ні в кого нема сумніву в тім, що ці рослини дійсно ловлять і поїдають комах.

В 1871 році Дарвін надрукував книгу **"Походження людини", що в ній доводить походження людини від малпоподібних предків.** На цю книгу нападали не тільки вчені, а особливо представники реліґії. У 1872 році вийшов в світ твір Дарвіна: "Про виявлення почуття у людини та тварини" і нарешті остання його робота була присвячена ролі дощовиків червяків у творенню ґрунту. Для цієї останньої роботи він провадив спостереження на протязі 20-ти років. Окрім перелічених творів Дарвін видрукував праці про раковидних, про приручених тварин і оброблених рослин і про свою кругосвітню подорож на кораблі "Біґл". Як скласти всі книги, що написав Дарвін, то одержимо цілу книгозбірню. Проте заслуга Дарвіна полягає не в кількости ним написаного, а в якості його праці. За для кожного свого дослідження він найстаранніше вибірав матеріял, провадив численні та довгочасні спроби і тільки після того як для нього самого справа була цілком з'ясована, він оголошував свої досліди. До цього треба додати, що Дарвін з малих років і до старого віку не користувався добрим здоровлям. На протязі 40 років свого життя в містечку Доун він ні одного дня не почував себе цілком здоровим. Як-що він і прожив 74 роки, то тільки завдяки правильному способові життя, завдяки його помірності й постійному перебуванню в сільських обставинах.

З цього видно, що Дарвін все своє довге життя присвятив науковим дослідам і тільки їм. В своїх працях він провадить цілком новий погляд на походження тварин і рослин, що нині істнують, на причини того, що в живій природі все є доцільним, себ-то збудованим найкращим способом і пристосованим до певної мети. Дарвінова наука створила справжній переворот в науці. З того часу більшість дослідників природи почали проводити свої дослі-

джування в напрямі Дарвінової науки. Ці вчені дотепер зробили багато винаходів, що найкращим чином підтверджують Дарвінову науку. Ця наука зробила вплив не тільки на природознавчі науки, а навіть на такі, що не мають ніякого відношення до природознавства. Наприклад, в науці про походження говірок у ріжних народів вживалося Дарвінове вчення про вживання найбільше пристосованої мови. Ту саму науку пробували прикладати до пояснення історичних подій**).

Після цього, як закінчилися перші напади на Дарвіна, його науку було по заслузі оцінено всім світом. На нього посипались численні нагороди та відзнаки. Лондонське наукове товариство присудило йому медаль, німецький уряд обдарував його найпочеснішим орденом, університети в Кембриджі, Лейдені, Боні, Бреславі обрали його на почесного доктора природничих наук, академії наук в Берліні, Парижі й Петербурзі вшанували його званням академика. В 1881 році сили Дарвіна почали слабнути, так що він вже не міг виходити з дому, проте він продовжував працювати. Ще 17. квітня 1882 року він слідкував за якоюсь науковою спробою, а за два дні він вмер на 74 році життя. Його поховали поруч з знаменитим ученим Нютоном.

Проф. А. Нікольський.

**) Спроби прикладати Дарвінову науку до суспільного життя людини виявилися зовсім неспроможніми.

ЗНАЙШЛИ БІЛИХ ІНДІЯН В ПОЛУДНЕВІЙ АМЕРИЦІ.

Декілька місяців тому назад один американський подорожний, Ричард Марш, віднайшов в глухій закутині Панами індійське плем'я, яке ріжнилося від прочих американських Індіян тим, що його члени мали білявий волос і взагалі нагадували радше людей білої раси. Сконстатовано, що плем'я це називалось Сан Бляс, але Марш мав великі труднощі даказати, що іменно це білі Індіяни. Він навіть привіз був з собою до Злучених Держав шістьох Індіян і в публичних виступах з ними доказував, що це білі Інадіяни.

Однак думки щодо цего остали роздвоєні і треба було ждати на наукове потвердження цього дива.

При кінці травня цього року, полудново-американська експедиція д-ра Олександра Гемилтона Райса подала по радіо коротку звістку про віднайдення цею експедицією білих Індіян в Полудневій Америці, при випливі ріки Паріма. Дальші досліди над цим цікавим явищем продовжаються, тимбільше, що це вже друге таке відкриття, в зовсім иншій місцевости.

ПОЛЬСЬКІ ДІВЧАТА І ЖІНКИ ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО ВІЙНИ.

В Польщі заведено на літні місяці військові вишколи для цивільних мущин, особливо для ґімназійних учнів і студентів університету. В цих вишколах вчать військові інструктори военного діла, як от муштри, орудування ріжного рода зброєю і т. д. Учасники цих курсів ведуть жовнірське, таборове життя. У Східній Галичині такий табор є між иншим в Делятині. Одначе на цім "мирна підготовка" не кінчиться. В Заліщиках заведено такий курс також для молодших і старших жінок-Польок. Польські жінки вчаться стріляти, атакувати, бівакувати, обходитися з ґазовими масками — словом усего новітного военного ремесла. Вчать рівнож військові інструктори — офіцери. Жінки поділені на компанії. Табор військового вишколу стоїть в звязку з третим відділом ґенерального штабу, від якого отримує військову зброю.

Але ми певні, що й пансько-жіноче військо не врятує шляхетську Польщу перед неминучою загладою. Нинішна Польща, це держава насильства, брехні, звірств і несправедливости. А така держава довго не вдержиться. Працюючі маси не сплять.

ПРОДАЮТЬ ЦАРСЬКИЙ ІНВЕНТАР.

Радянський уряд рішив продати частину інвентаря бувшого царського замку. По дуже високих цінах продають дорогі меблі, вартости пів міліона рублів, багато гарних столиків, витворне білля а особливо багато правдивих перських диванів. Число тих диванів таке велике, що можна-б покрити ними простір на 1 милю довжини.

Бо навіщо тримати царські річи, коли за них можна взяти великі гроші і обернути їх на користь трудового населення. В теперішній Росії царськими річами ніхто не дорожить.

СТОЛІТНИЙ СТАРЕЦЬ З ОДНОЮ ЛЕГЕНЕЮ.

В одній місцевости під Женевою (Швайцарія), вмер цими днями годинникар, Яків Ґунціґер, що недавно святкував столітню річницю своїх уродин. Від найраншої молодости терпів він на сухоти і від 26 року життя мав тільки одну легеню. Лікарі заявили йому вже тоді, що не буде жити більше як один рік. Ґунціґер дуже любив життя і не думав навіть так швидко з ним розставатися. А що був дуже розумний, то віддавався студіям визначних медичних творів і на підставі так здобутих відомостей, уложив собі такий спосіб життя, що не тільки, що жив понад сто років, а був все черствий і здібний до праці. Ще в віці девятьдесять кілька років займався годинникарством і щойно в останніх літах вів спокійне життя.

Сторінка наших читачок.

ДО ДОПИСУВАЧОК І ДО ДІТЕЙ.

НАСПІЛО так багато дописів, що ми не в силі помістити їх в однім числі. Тому хай товаришки і товариші будуть терпеливі, все буде надруковане в свій час.

"ДІТОЧА СТОРІНКА" буде поміщена в слідуючому числі, бо в цьому нема місця.

Редакція "Робітниці".

ЧАС НАВЧИТИСЯ, БО СОРОМ!

А навчитися таки крайний час, бо і в журналі все пишеться і спеціяльне повідомлення було про це, а наші членкині і досі не знають, як називається їх орґанізація. Одні пишуть: "Жіноча Секція в такому місті", другі "жіноче товариство", треті "Філія ТУРФДім", четверті "женська орґанізація" і це якось инакше. А це товаришки просто сором, аби ви досі не знали, як називається ваша орґанізація! Навчіться-ж раз на завжди, що при цілому Товаристві Український Робітничо-Фармерський Дім в Канаді істнує **Жіноча Секція,** а ваш відділ, в вашій місцевости зветься (для прикладу): **Відділ Жіночої Секції при ТУРФДім в Ріджайні,** або в якій иншій місцевости. Иншої назви жіночі-робітничі орґанізації в Канаді **не мають.** Затямте собі це! (Инша справа з жіночими товариствами в Злуч. Державах. Вони не звязані в ТУРФДім в Канаді і можуть зватися так, як самі ухвалять.)

Далі: сотні разів пишеться в журналі, що по українськи не **женщина** а **жінка,** не **справоздання** а **звіт,** не **предсідатель** а **голова,** не **женський** а **жіночий,** то всетаки членкині пишуть по старому.

Товаришки! Навіщо-ж тоді вчити вас, коли ви не звертаєте на це уваги. Для кого-ж, як не для вас пишеться це? Думайте більше, вчіться, бо инакше нічого не вийде. Навчіться раз, як зветься ваша орґанізація, бо повірте, що це сором до цего часу не знати.

Редакція.

ДОБРЕ МІЖ ЛЮДЬМИ АЛЕ ЯК МІЖ ЯКИМИ.

Ленюк, Алта.

Добре піти між люде, але як між які. Підеш між добрі, то й добре видиш і чуєш, але хай вам ніколи не доводиться попасти між виродків людських. Ого!, тоді нерви ваші подразнені і самі ви незадоволені цілим світом.

Таке і нам Ленюківцям притрапилося на 2. серпня. Задумало наше Товариство ім. М. Павлика відограти кілька концертів по сусідних околицях, як Плейн Лейк, Мусідора і инші. Першу околицю вибрали Мусідора і умовившися з зарядом Народного Дому, вибрали день 2. серпня.

Приїхали до Народного Дому, люде помало з'їхалися і чути голоси, щоб зачинати концерт нечекаючи більше, бо сьогодня христіяне справляють храм, то ці, що мають охоту почути спів і гру на інструментах, вже є всі.

Зачався концерт, публика з увагою слухає концерту і щиро дякує виконавцям довготревалими оплесками. Одна часть програми скінчилася вдоволяючо, аматори і люде повиходили на двір бо гарячо було, та тут з концерту вийшли на комедію, бо побачили цілу площу коло Народного Дому заповнену людьми, котрі збилися в купу і я не годна була в першій хвилі зрозуміти, що то робиться. Я тільки бачила махання рук і ніг та крик, прокльони, а далі побачила звірів в людській подобі, котрі не вважаючи на жінок і дітей, бігали позакровавлювані як божевільні.

— Що є? — сиплються питання з усіх боків, а далі чую пояснення тих, що блище приглянулися всему і чую, що це храмовці приїхали, дві противні партії і напали одні на других коло Народного Дому і бються, а далі давай чіпатися членів Товариства.

Чи читали ви коли, як Татаре нападали на мирних людей, а ті боронилися чим могли?

Та тут виходило инакше, бо сучасне дике племя напало на тихих людей, котрі не пробували боронитись дручками, але в мирний спосіб просили, молили, "йдіть собі хлопці там, де ви набрали отруї в голови і через неї не даєте спокою другим, ані то йдіть в корчі, там є досить місця і там докінчіть свої порахунки"...

Та за свої уваги деякі члени потерпіли тілесно. Тай таке вийшло з нашої павзи. Щоб віддихнути і набрати енерґії до дальшого виконання програми ми набралися страху, знервувались і таке инше. Дальше давай докінчувати програму. — Хто хоче слухати — просимо до середини. Порядні люде так й зробили. Лишили дикунів на дворі, щоб далі розбивали собі голови.

Та й тут нам невдалося, бо дикуни найшли нас в галі і всьо зі страху пішло в ростіч і ми мусіли на жаль залишити дальший концерт.

Живучи в околиці, де подібні випадки не істнують, я переживала не-

милі, дуже немилі хвилі. Мені ніяк не могло поміститися в голові, що з чоловіка може зробитися звір, що нічо не розуміє і я зачала думати над цим, де корінь лиха цего? Я нераз чула висказ старших, що сьогоднішня молодь не слухає і не поважає родичів, але тут приходить питання, чи самі родичі не винуваті за це, що нароблять самогонки і при першій нагоді, приміром підчас храму, молодь напивається разом з батьками а потім нарікання?...

Ех, родичі, наріканнями ви не навчите своїх дітей! Перше, що зробите добре, це забороніть пити цю отрую, котра відбирає розум, друге, приказуйте їм читати корисні книжки чи часописи, а побачите, що молодь буде слухати і поважати вас. А від запитих дикунів ви поваги не сподійтеся. А знову наше жіноцтво, аж жаль збирає. Я нераз думала, які прикрі хвилі переживає жінка чи сестра запитого чоловіка...

Та я в деяких випадках помилилася, я на свої очі побачила і уха почула, що жінки не ліпші від мущин, хоч повинні мати ніжне серце. От бачу, встає один з напитих і побитих, а до него приступила ціла громада дівчат чи жінок і що ви думаєте? Чи зганили вони його поступок, чи може пожалували його побитого? Та де-ж там! Вони ще давай заохочувати його до дальшої дурійки...

— Ну, що-ж тече небоже з тебе кров, але ти йому ще ліпше всадив, як він тобі і йому ще належалося... Ану, як він відвернеться, дай йому ще раз в потилицю!...

І тут, мимоволі, хочеться кричати і плакати:

— Жінки, де ваш розум, чому у вас нема гордости, совісти і чести?!

А знову насувається питання, що зробили отці духовні в цій справі за 2 тисячі років? Вони-ж так чваняться своїм впливом а ті вірні що роблять? До полудня ніби то слухають служби божої, а по полудні ріжуться а пізніше по судах волочаться.

І це мають бути християне 20-го століття? Ні, що не кажіть, але ті ославлені "безбожники" на ціле небо вище стоять від вас християн! "Безбожники" з дручками не ходять, а ми як їхали до дому, то здибали ще дві "ґарі" з дручками, з камінням, що мусіли боком втікати від нас, бо їх очі недобачували хто їде.

Тай таке нас постигло в Мусідорі, хоч правда, не з вини членів Товариства, бо вони самі потерпіли.

А на кінець хотілося-б кричати, щоб усі почули:

— Геть з самогонкою!

Геть з отруєю людського розуму!

Будьмо людьми, щоб подібні випадки не повторялися між нами!

А ви жінки, вчіться бути инакшими, то тоді й світ буде числитися з нами.

Хай жиє тверезість!

Хай жиє наука між фармерами!

Ваша щира товаришка

М. Т.

ГОЛОС ФАРМЕРКИ.

Кристал Сити, Ман.

Дорогі Товаришки!

Хочеться мені дещо написати, хоч не дуже то я й умію писати, але хай редакція "Робітниці" вибачить, що я завдаю так багато клопоту її своїм плохеньким писанням.

Якось була я у Вінніпеґу і моя товаришка каже:

— Сьогодня в Укр. Роб. Домі лекція. Ходи зі мною.

Я дуже радо пішла. Лекцію мав т. Д. Присташ. Говорив гарно і приступно. Повертаючи потім до дому я думала собі:

— У Вінніпеґу дають такі гарні лекції, товаришки вчаться чогось корисного і розуміють щось, цікавляться чимось, а в нашій місцевости темно навіть в ясний день. Люде нічим не цікавляться, нічогісінько не розуміють і про ніщо не думають, окрім самогонки. Коли потягнуть її до схочу, тоді й починається "політика" про панів. Кажуть:

— Як-би не було панів, то й ми не могли-б жити, бо пани дають нам життя, годують нас...

Отака в нас безпросвітна темнота темнот. Аж страшно подумати. А коли сказати таким нещасним людям, що не пани їх годують а вони панів, то сміються, не вірять.

— Читайте: "Укр. Роб. Вісти", або "Фармерське Життя" або й "Робітницю", то пізнаєте правду — кажу нераз до них.

— Е, що там читати... — відповідає такий чоловяга. — Мені досить вже "Українського Голосу", що читаю го чісами. Там пишуть "орайт" за панів, а вони знают...

І нічого не зробиш з таким забитим, затуманеним і запитим чоловіком. Його вже нічо не направить.

А всетаки є хоч мала надія, що в нас буде жити правдивим життям хоч-би й невеликий гурт людей. Бо треба бути свідомими, треба знати, як і нащо виховувати наших дітей. Треба вкінці здерти насильне більмо з наших очей.

Тому товаришки і товариші — до праці! Смерть темноті і самогонці! Хай живе освіта, хай живе знання між працюючими людьми!

З товариським привітом

Ала Прилипок.

З НЕДІЯЛЬНОСТИ ЖІНВІДДІЛУ.

Бінфейт, Саск.

Не знаю, чи є ще де такий жіночий відділ, як в нас, бо в нашім відділі більше як половина членкинь занедбали свої обовязки і вже по чотири або пять місяців не являються на зборах. А як мають бути збори, то треба по три або чотири рази скликати і то прийде чотири-пять членкинь, тай ті йдуть до дому, бо нема з ким починати зборів.

Є в нас ще й то лихо, що товариші з мужеського відділу за багато мішаються до справ жінвідділу і ухвалену нами справу часами переиначують і при виконуванню цего часто приходить до непорозумінь. Взагалі, погана в нас справа з відділом. Слабеньке, байдужне все, якесь ліниве до орґанізаційних справ. Просто серце болить, коли читаєш, що в инших місцевостях жінвідділи гарно працюють, а в нас, як-би на сором — ніби щось є і ніби нема.

Товаришки і товариші! Засукуймо всі рукави і берімся разом до праці, щоб не було нам сорому перед свідомим робітництвом й фармерством Канади! Постановім собі збудувати дійсну товариську орґанізацію, бо инакше готово вийти "Товариство Пшик". Я вірю, що ми не дамо марно заснітитися орґанізації. Тож до серіозної завзятої роботи!

З товариським привітом

Членкиня.

ЯК Я ЗАПИСАЛА БУЛА СВОЮ ДУШУ.

Калдер, Саск.

Дорогі Товаришки!

Хочеться мені коротко описати, як я познайомилась з робітничо-фармерською орґанізацією і з робітничою пресою.

Мій чоловік виїхав був з фармів шукати щастя і опинився в Летбридж, Алта. в майні і там познайомився з робітничою орґанізацією а згодом вписався до неї та почав з захватом читати ґазети і книжки. Робив він там досить довго і аж пізніше спровадив й мене з фармів туди.

Приїхала я і замешкала в тій-же кімнаті, де мешкав мій чоловік. Чоловік пішов до роботи, а господар хати, в якого ми замешкали каже тоді мені з своєю жінкою: — Ваш чоловік записав свою душу якимось болшевникам тай читає якісь безбожні ґазети... Пропаде він марно...

Я на тім тоді не дуже розумілася і — в плач. Але прийшов чоловік з роботи, а я все ще плачу і кажу йому. А він зареготався і відповідає:

— Підожди, ще й ти запишеш свою душу...

Прийшла субота, а чоловік бере мене на представлення до Укр. Роб. Дому. Я не хотіла йти, але потім роздумала.

— Хоч подивлюся, які ті більшовики, що їм записують свої душі робітники...

І з того часу почала я ходити на всі лекції, мітінґи, представлення і концерти і згодом теж "записала свою душу", з чого незвичайно я горда, бо в тих "страшних" більшовиків нема темноти, нема нечесних вчинків, а є товариське життя та бажання науки. І найбільшим моїм бажанням є, аби всі робітниці, фармерки, робітники і фармері "записували свої душі" дійсній робітничо-фармерській орґанізації, бо тільки тоді будуть вони свідомими людьми.

Тепер я знову приїхала на фарми, де нема більшовиків тільки самі реліґійники. Сумне моє тут життя, бо наших людей тут нічого не цікавить, сплять твердим сном та про орґанізацію не хотять й чути.

І жаль стискає серце, що ті люде не читають ні ґазет, ні книжок. Хотіла я зібрати тут хоч кілька передплат, але кожний, кому я сказала, тільки носом крутить:

— Нема відки... Шо то я, ще й на папір буду робити?...

На корисне діло "нема відки", але на самогонку, що робить з чоловіка малпу, то найдеться...

Гей люде, люде! Як далеко ще вам до людей... І хочеться плакати над вами, над вашою темнотою, над вашим загулюканням, рабством... Час вже, аби й ви пробудились зі сну, бо цілий світ збудився, а ви все ще дрімаєте. І хочете, щоб за це поважали вас чужі й свої?

Ф. Крицул.

НЕ ЖАЛЬ, ЩО ЗМОКЛА.

Гаєс, Саск.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $4.00 пресового фонди на "Робітницю" а $1.00 на книжки М. Ірчана "Карпатська ніч" і "Родина щіткарів" та на повість Богданова "Червона зоря".

Хочу ще написати про цікавий фармерський пікнік, що відбувся 7. липня 1925 в Кристал Лейк, Саск. Прийшла я якось до міста, заходжу до крамниці, глянула на стіну і побачила афіш на якому проголошений пікнік і написано, що там промовлятиме т. М. Попович з Вінніпеґу.

Прийшов назначений день, день непогоди. Але хто хотів почути т. Поповича, той не думав про це, що змокне.

Промову т. Поповича всі присутні фармері і фармерки слухали з великою увагою. Говорив бесідник про фармерську долю, про це, як фармер продукує і що за це одержує; пояснив теж бесідник долю міського робітника, що також продає свою силу. Згадав т. Попович і про страйкуючих майнерів в Новій Скошії, які добиваються кращого шматка хліба, мусять терпіти з жінками й дітьми голод, а за їх плечима готове — військо. Закликав т. Попович фармерів до орґанізації та до читання "Фармерського Життя", ґазети, яка спеціяльно обговорює фармерські справи.

Чорна хмара з бурею закінчила все. Я була дуже змокла, але не жалую, бо довідалась дуже багато з промови т. Поповича. Задля цього й не жаль змокнути.

Дарія Задубрівська.

НЕ ЗАБУВАЙМО ПРО ГОЛОДНИХ.

Шікаґо, Илл.

Заходом Українського Роб. Просвітного Жіночого Товариства ім. Лесі Українки відбулася дня 12. липня 1925 кошикова прогулька на піддержку інституції, в якій льокується вище згадане Товариство.

Прогулька була дуже весела. По розіграню кошиків наступив спільний обід, підчас якого одна з комітету т-ка М. Гнатюк забрала голос, пригадуючи присутним наших дорогих родичів, братів і сестер в старім краю, котрі тепер находяться в страшній нужді, нащо товариші й товаришки зложили $17.00.

Отже товаришки, ми всі повинні взятись щиро до цеї праці і на кожних забавах, прогульках і пікніках збирати гроші на голодних. Ця праця найбільше полягає на нас і до такої праці ми найбільше здібні. Маємо нагоду зайти до найбільшого нашого противника і говорити, щоби поміг голодним в старім краю і я вірю, що ніхто не відкажеться, бо це справа, де кожна особа почуваючи себе чоловіком з людським відчуттям не відкажеться, наколи до него прийдеться. Бо наколи ми, свідомі товаришки і товариші, не поможемо, то від кого мають вони ждати помочі? Польська шляхта їм не поможе але навпаки, вона, наколи-б могла, то заморила-б Українців (розуміється не всіх, тільки робітників й селян), щоби вони замовкли і не боролись проти неї.

Отже товаришки до праці, бо голод це лютий ворог, який не має границі а косить життя людей які мають боротись з польською шляхтою і всесвітним капіталом, котрий тягне останні соки з працюючого люду.

О. Лотошинська, орґ.

Інтернейшнал Фолс, Мінн.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $2.00 то є $1.50 на передплату "Робітниці" а 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці", й кличу всіх українських робітниць, щоби передплачували й читали свій дорогий журнал "Робітницю", котра дає багато науки й вказує дорогу до кращої будуччини.

З товариським привітом
Фрозіна Бурик.

ГОЛОС З ФРАНЦІЇ.

Guise Aisne, Франція.

Дорогі Товаришки!

В цьому листі посилаю Вам 30 франків на піврічну передплату, а що залишиться, то на пресовий фонд "Робітниці".

Я читаю "Робітницю" від початку цего року і дуже задоволена цим журналом. Тішуся тим, що наші товаришки за океаном здобулись на такий гарний і корисний для робітництва журнал.

Жалую, що ми, тут в Франції, не можемо з'орґанізуватись так, щоби мати своє товариство і вчитись та спільно боротися проти визискувачів. Нам дуже тяжко з'орґанізуватись тут, бо мало нас в одному місці працює, найбільше по фармах і то кілька кільометрів одна від другої.

А життя наше незвичайно тяжке. Забрали нас французькі буржуї на контракт і кажуть працювати разом з мущинами від 4 рано до 9 вечером і платять смішно мало, бо тільки 5 до 7 франків денно. З цеї платні треба прохарчуватись і вбратись, а рідня пише, що там в краю голод, то треба й їм помогти, а тут зарібок малий, а франк летить стрімголов, як польська марка.

Хоч часи тяжкі, але я буду підтримувати робітничу пресу, буду читати її і других заохочувати, може вдасться приєднати читачок для "Робітниці".

Вам Товаришки за океаном бажаю успіху в Вашій великій-корисній праці і в боротьбі за кращу долю всіх працюючих.

Хай живе і ще краще розвивається журнал "Робітниця"!

З товариським привітом
Настя Майдан.

Тіммінс, Онт.

Дорогі Товаришки!

Прошу справити помилку щодо пресового фонду "Робітниці" висланого свого часу травневим комітетом з Тіммінс, Онт. і поквітованого в журналі. Помилка в цьому, що в журналі "Робітниця" було поквітовано імя товариша Тислюка, що жертвував на пресовий фонд "Робітниці" $1.00 а має бути $2.00.

З товариським привітом
Бачинський.

Дромгелер, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення передплати за "Робітницю" і 50 ц. на пресовий фонд і вибачте, що так спізнила, бо не я тут винувата а погані обставини.

Взиваю всіх українських робітниць і робітників читати і передплачувати "Робітницю".

Хай розвивається орґанізація жінок-робітниць!

Хай міцніє робітнича кляса духом і силою!

Хай жиє журнал "Робітниця"!

З товариським привітом
Катерина Позернюк.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Гемилтон, Онт.

Дня 9. липня 1925 відбулися піврічні збори відділу Жінсекції. Головувала орґанізаторка т-ка Максимюк.

Відділ має 16 членкинь, з яких одна виїхала. Відбув відділ місячних зборів 6, дискусійних мітинґів 2, звичайних засідань 4, спеціяльних мітинґів 3, відчитано дискусійних статтів 3, лекцій було 4, концертів 2, баль 1, пікнік 1. Окрім цього відділ у всьому помагав мужеському відділові ТУРФДім, як в пресовій кампанії, в користь діточої робітничої школи, страйкуючим майнерам і т. д.

Фінансовий звіт:

Загальний прихід за піврік ..	$105.69
Загальний росхід	59.94
Остає в касі на липень ..	$ 45.75

Заряд.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Дромгелер, Алта.

Дня 15. липня відбулися піврічні збори відділу Ж. С. при ТУРФДім в Дромгелер, Алта. Збори отворила заступниця орґанізаторки т-ка М. Мельничук. На голову зборів вибрано т-ку К. Ґуту.

Звіт діяльности відділу за шість місяців представляється так: Місячних зборів 6, спеціяльних 1, лекцій 2. Відсятковано міжнародній день жінок-робітниць. Кожного тижня в середу вечером товаришки мають читанку і дискусії, на які учащає поважне число жінок-робітниць. За стараннями жінок-робітниць виставлено 4 представлення і один концерт.

Нових членкинь прибуло 4. Наш відділ нині числить 44 членкині.

Фінансовий звіт:

Приходи:

Січень	$44.80
Лютий	— —
Березень	91.95
Квітень	19.40
Травень	15.55
Червень	— —
Перенесено з 1924 р.	18.40
Разом	$190.10

Росходи:

Січень	$50.20
Лютий	— —
Березень	92.95
Квітень	26.87
Травень	16.25
Червень	— —
Разом	$186.27

Повторення:

Загальний прихід	$190.10
Загальний росхід	186.27
Остає в касі	$ 3.83

М. Мельничук, заст. голови. А. Шкурган, фін. секр.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Саскатун, Саск.

Дня 6. липня відбулися збори відділу Жіночої Секції при ТУРФДім в Саскатуні. Збори отворила орґанізаторка т-ка Климочко. Головою зборів вибрано т-ку А. Пашку. Заряд здав свій піврічний звіт, котрий представляється як слідує: Відділ відбув своїх 6 реґулярних а 2 спеціяльних засідань, 2 спільних читань, влаштував 1 концерт-мітинґ, товариських забав 2, відограв 2 представлення, і мав пікнік. Заряд мав своїх засідань 8.

Загальний піврічний прихід ..	$498.46
Перенесено з 1924 р.	28.80
Разом	$527.26
Росхід за 6 місяців	510.41
Остає в касі	$ 16.85

Т. Василка, фін. секр.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Іст Килдонан, Ман.

Дня 30. червня 1925, відділ Жінсекції ім. С. Мельничука при ТУРФДім в Іст Килдонан, відбув свої піврічні збори.

Збори отворила організаторка т-ка П. Ковцуняк, головувала т-ка Пачківська.

По прочитанню і приняттю програми зборів, заряд здав піврічний звіт, котрий принято одноголосно.

Відділ числить 35 членкинь, з котрих 15 не виповнюють своїх вкладок. Протягом минулих 6 місяців вдалось придбати 9 нових членкинь. Відділ відбув 5 мітінґів, 5 місячних зборів, 7 зарядових засідань, 3 спільних читань і 2 лекції.

Фінансовий звіт:

Прихід за 6 місяців	$372.53
Росхід	368.97
Остає в касі	$ 3.56

Т. Ткач, рек. секр.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Монтреал, Кве.

Дня 8. липня відбулись в нас піврічні збори. Головувала т-ка Плавуцька, секретарювала т-ка Гець.

Відділ має 23 членкині. Відбув відділ 15 реґулярних зборів, т-ка Л. Піонтек дала 5 лекцій, влаштував відділ 2 представлення, 1 інтернаціональний мітінґ, 1 масовий і 2 маскарадові балі. Окрім того товаришки брали участь в ріжних комітетах разом з товаришами. Істнує ще в нас і школа неграмотних, в якій вчаться наші товаришки.

До заряду дібрано касієрку т-ку Плавуцьку, в контрольну комісію т.т. А. Гець і М. Палюх, а кольпортеркою т-ку А. Гець.

Фінансовий звіт:

Приходи:

Січень	$70.25
Лютий	43.75
Березень	6.00
Квітень	56.15
Травень	5.90
Червень	8.50
Разом	$190.55

Росходи:

Січень	$ .93
Лютий	44.00
Березень	18.25
Квітень	98.90
Травень	4.00
Червень	12.00
Разом	$178.08

Повторення:

Приходи	$190.55
Росходи	178.08
Остає в касі на липень	$ 12.47

Анна Гець, секр. зборів.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Ріджайна, Саск.

Дня 6. липня відбулись в нас піврічні збори. Головувала т-ка Шмонь. Відділ має 15 членкинь, з яких дві затягнулись з своїми вкладками. Відбув відділ за піврік 1 квартальні збори, 4 місячні, 5 спеціяльних, 8 читань, 2 масові віча, дав 2 представлення, 1 концерт-мітінґ, 1 базар, 1 пікнік, 2 звичайні засідання і 2 забави. Окрім цього членкині помагали в усіх кампаніях товаришам.

Фінансовий звіт:

Перенесено з 1924 р.	$ 5.98
Приходи за 6 місяців	478.22
Разом	$484.20
Росходи	440.50
Остає в касі	$ 43.70

А. Марчук, секр.

НАШІ ПРИДБАННЯ ДЛЯ "РОБІТНИЦІ".

Понижче подаємо імена тих товаришок і товаришів, які в останніх тижнях активно працювали для "Робітниці" збіраючи не тільки пресовий фонд, але й приєднували нових передплатників. Подаємо це не для хвальби, а для признання та заохочення наших товаришок і товаришів працювати дальше для свого журналу. Нових передплатників придбали слідуючі товаришки і товариші:

С. Багрій в Нюарку, Н. Дж. одну цілорічну передплату.

Л. Юзвяк в Венкувер, Б. К. одну цілорічну передплату.

Варвара Бойчук в Веланд, Онт. дві піврічні передплати.

Ева Степанюк в Вінніпеґу, Ман. одну цілорічну передплату.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Укр. Роб. Жіноче Т-во. "Просвіта", Гемтремк, Міш.	**$19.00**
Відділ ТУРФДім, Судбури, Онт.	**11.20**
Анна Кузьмар, Келґари, Алта. (збірка)	**7.35**
М. Віклюк, Тіммінс, Онт.	**3.50**
Анна Скіцко, Гемтремк, Міш. (збірка)	**2.00**
Анна Бекер, Ютіка, Н. Й. (збірка)	**1.50**
Василь Карча, Тіммінс, Онт.	**1.50**
Марія Пастушак, Бостон, Масс.	**1.00**
І. Петрачук, Алдердейл, Онт.	**1.00**
П. Барнич, Вінніпеґ, Ман.	**.50**
Б. Шура, Ревелсток, Б. К.	**.50**
Євка Голик, Ревелсток, Б. К.	**.50**
Остап Жукевич, Веґревил, Алта.	**.50**
В. Й. Мишок, Вох, Алта.	**.50**
Анна Оліярник, Форт Виліям, Онт.	**.50**
Анна Мартинишин, Форт Виліям, Онт.	**.50**
Марія Мандрик, Кварц, Онт.	**.50**
М. Дідух, Бул Ривер, Б. К.	**.25**
Й. Дідух, Бул Ривер, Б. К.	**.25**

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий журнал для Жінок-Робітниць
Орґан Жіночої Секції ТУРФДім.

Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня міститься в Українськім Робітничім Домі, на вуглі вулиць Прічард і МекҐреґор у Вінніпеґу.
М. Попович, секретар.

Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of U.L.F.T.A.

Printed and published by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba. M. Popovich, Secretary.

Subscription: per year $1.50; six months 80c
Singe copy 10c

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, 15. вересня 1925. Ч. 18.

Треба знання, а не реклями!

ПЕРЕЧИТАЙТЕ УВАЖНО ВСІ!

Дуже часто по наших відділах Жіночої Секції тільки й чути голоси: "лекцій, лекцій і лекцій"! Та найбільше з цим мають клопоту ті товаришки, що належать до Заряду відділу, бо на їх долю припадає шукати лекторів, що не все вдається.

Видавалось-би, що з цього треба тільки радіти. Що-ж, бажають наші членкині лекцій, то значить, що хотять вчитися. Однак в дійсності, на превеликий жаль, з усіх тих лекцій виходить ось що: лектори підготовляються і дають лекції, членкині здається ніби зацікавлено слухають, Заряд відділу може в річному звіті погордитися, що відбулося 15 чи 20 лекцій, а членкині таки того вечера, як була лекція, не вміють загально повторити, про що саме говорив лектор. І по правді всі ті лекції не приносять майже ніякої користи.

Тепер розглянемо, чому це так? Тому, що: 1) лекції даються не по пляну, а на preріжні теми, залежно, яку вибере собі лектор і з усіх лекцій виходить ціла мішанина думок, рішуче неприступна для наших членкинь; 2) наші членкині, мало підготовлені, не беруть участи в дискусіях, тільки звичайно вислухують лекцію, аби "відбути своє"; 3) дивне уроєння, що треба обовязково лекцій, перешкоджує їхній дійсній освіті, бо всі ті лекції, як ми згадали вище, даються без належного пляну і 4) дивне уроєння, що лекцію мусить давати "хтось", а ніколи якабудь членкиня, що може читати, наприклад, користну статтю з "Робітниці" і опісля з усіми розбирати її.

Взявши під увагу повищі чотири точки, кожній здорово думаючій людині стане ясно, що з таких лекцій ніякої користи не буде. Впершу чергу всі Заряди відділів Жінсекції **мусять вилікуватися з тої поганої недуги,** що потрібно якихось дуже вчених лекцій. З цею недугою треба боротися всіми силами. Замісць високопарних, мало зрозумілих і неплянових лекцій, хай на зборах читаються й широко обговорюються, при помочі товаришів, статті з "Робітниці". Хай членкині не спускаються тільки на товаришів, а самі беруться до роботи! Треба пробувати **самим** давати ті бажані лекції! Треба **самим** вчитися, а не думати, що "хтось" повинен прийти і відговорити своє, а чи воно при-

несе належну користь, чи ні — байдуже, бо в річному звіті буде поважне число відбувшихся лекцій. Це погано! Це самообман! Цього не сміє бути! Поривatися за далеко не треба! Починайте всі з самих початків. Не влаштовуйте тяжкі, безплянові лекції, а хай вам замісць лекцій послужать приступні, зрозумілі для вас статті з "Робітниці", ось хоч-би ті, що були вже друковані і зараз друкуються, і під якими все зазначено: **"Обовязково перечитати у відділах Жінсекції!"** Скільки відділів послухало цеї поради? Хутко про це ми будемо знати і оголосимо на сторінках "Робітниці".

Розуміється, якщо в деяких відділах лекції читаються пляново і членкині беруть участь в дискусіях, цікавляться ними, то таке явище треба як найщиріше витати. Але-ж бо бували випадки на зборах навіть великих відділів, що лектор після лекції чекає на питання з боку слухачок, а **ніхто ані словом не відізветься.** І лектор, який стратив кілька годин на виготовлення своєї лекції, відходить з тяжким почуванням в серці, знаючи, що членкині тільки з членського **обовязку** були присутні на лекції, що не все зрозуміли з неї, але були за байдужні, за ліниві, поставити **хоч-би одно питання.** І повірте, що після такого випадку, лектор немає найменшої охоти вдруге приходити і давати лекцію таким, до крайности байдужним членкиням.

Цю байдужність ми мусимо викорінити! З лекціями, що даються тільки тому, **аби були,** і не приносять ніякої користи, треба боротися! Треба заставити наших членкинь думати! Треба, щоб вони на своїх зборах не дрімали, не рішали тільки свої "бизнесові" справи, але брали теж участь в лекціях чи читанках. Инакше — це не лекції, а рекляма, це самохвальство, яке не приносить користи нікому. Або плянові лекції, що тягнуться довше (через 5 до 10 вечерів) і обговорюють одну вибрану тему, або — не треба мішанини преріжних лекцій, з яких членкині не користають! В першу-ж чергу — нашим членкиням вже крайний час самим взятись за книжку і не спускатися, що "хтось" буде говорити, а нехай самі пробують, розуміється, при помочі товаришів, які зможуть висвітлювати все неясне. За темами лекцій шукати не треба, бо покищо прекрасні, дуже потрібні і приступні лекції — друкуються в "Робітниці", тільки треба спільно обговорювати їх на зборах.

Нашою метою **не рекляма, а знання!** Це пустий звук, погане самохвальство, коли у звіті якогось відділу написано, що відбулося 10 чи більше лекцій, а з усіх тих лекцій менше користи, як з одної. Треба чистої праці! Треба, щоб наша орґанізація повільно, але щиро виховувала і вчила своїх членкинь! І про це вже крайній час подумати. Крайній час!

Не нарікаймо на других!

Примітка редакції: Понищу статтю прислала одна робітниця з Транскона, Ман. як допис, але вважаючи на цінні думки і важні питання, порушені в цій дописі, ми друкуємо її не на "Сторінці наших читачок", а в формі статті. Варта, щоб членкині Жінсекції перечитали уважно ці щирі слова свідомої робітниці і поступали після них.

Перечитуючи дописі в нашім журналі "Робітниця", я довідалася, що робота в деяких відділах Жіночої Секції дуже приупала. Деякі товаришки-дописувачки винують товаришів, що мало цікавляться нашою орґанізацією, але я вважаю, що не всю вину треба складати на наших товаришів, а більше на нас самих. В останніх числах "Робітниці" було написано ряд статтів, в яких виразно й ясно описувалося про те, як провадити орґанізаційну роботу і, якщо наші членкині студіювали ці статті, то могли дуже багато навчитися з них, а відтак запрячи себе до праці та провадити орґанізаційну роботу після тих вказівок.

Та з нами найгірша біда в тім, що ми трохи за ліниві і не всі хочемо читати те, над чим тяжко працюють наші товариші в "Робітниці". Я не помилюся, коли скажу, що було багато таких відділів в нашій Секції, що навіть не читали згаданих статтів на своїх зборах, хоч під стат-

тями зазначувалося, аби їх читати обовязково у відділах Жіночої Секції. От в чім причина підупадку роботи в наших відділах!

Що до діяльности в нашім відділі, то ми не впали аж так низько, як деякі инші відділи. Ми реґулярно сходимося на свої ділові збори, працюємо по своїх змогах, читали всі статті "Робітниці" по орґанізаційних питаннях, а тепер читаємо "Чи може жити людина без орґанізації". Також читаємо й инші статті, як з "Робітниці" так й "У.Р.В." і товаришки дуже зацікавлені такими спільними читаннями, бо по перечитанню, що для нас не є зрозумілим, хтось з товаришів пояснює і таким способом ми дуже багато користаємо. Але це все ще не значить, що в нас вже все в порядку та що ми вже не підлягаємо критиці. Наш відділ істнує вже чотири роки і ми повинні більше робити, як ми робимо. В нас повинні-б бути свої власні лектори, добрі кореспондентки, ми повинні-б вже більше розбиратися в ріжних громадських справах самі, а не все вдаватися до товаришів, бо за чотири роки можна було багато навчитися.

Я не хочу накидатися на наших товаришок, але як членкиня орґанізації, маю право вимагати від своїх товаришок більше праці, я у своїй, так і иншій місцевости. Треба, щоб всі ми запрягли себе до науки, а коли будемо знати, то зможемо й працювати. А то в нас трапляється й таке, що ми не лише не хочемо вчитися, але не хочемо й працювати в нашій орґанізації, не хочемо виконувати тої роботи, яка навіть не вимагає науки. Майже вся робота полягає на кількох одиницях. Ті, що цілу зиму грають представлення, сушать свої голови над ролями, недосипляють — мусять також працювати й ціле літо на пікніках. В нас чогось брак товариського чуття. Не вміємо оцінювати роботи других, а самі відмовляємося від роботи. З цим мусимо покінчити, коли бажаємо розвою нашій орґанізації. Мусимо всі працювати по своїх здібностях, бо цего вимагає справа, цего вимагають наші орґанізаційні інтереси.

Отже в усіх наших відділах потрібно більше життя, бо як нема в орґанізаціях живої праці, то й нема орґанізації. Нашому відділові належиться одно признання: членкині дуже добре заховуються на зборах, придержуються орґанізаційних формальностей, пляново й обдумано розбирають ріжні орґанізаційні справи, а що найголовніше, то це, що на зборах не підносять особистих порахунків й не сваряться.

Це є найголовніше і наші відділи повинні перш усего викорінити зі своїх рядів ці несвідомі шепоти, особисті порахунки і сварку, а тоді й робота наша піде скорим темпом вперед.

Транскона, Ман. *Робітниця.*

Чи може жити людина без орґанізації?

(Обовязково перечитати у відділах Жіночої Секції.)

II.

ПРИМІТИВНИЙ КОМУНІЗМ.

Багато несвідомих робітників і робітниць ріжних народностей і рас ще й сьогодня вірять, що теперішній громадський устрій — капіталістичний лад — повстав з ласки вищої сили, себто від самого "бога".

— Так воно було від повстання світа, так є і так буде, — говорять ці несвідомі люде.

Але вони помиляються, коли таке говорять. Так воно не було від початку "створення світа", так воно не є й тепер і так воно не може бути й на будуче.

Коротко кажучи, історія говорить нам, що ми вже пережили: первісний комунізм, невільництво, февдалізм, а зараз теж переживаємо капіталізм. Людство в своїй боротьбі за істнування дуже скорим ходом поступало вперед. Жеан Сільвен Бейллі дуже влучно зазначує в своїй "Історії новітньої астрономії":

"Людський ум був молодий: він був убогий, але став багатий: він не знав того, що тепер знає. Думки постепенно призбирувалися і

накопичувалися: вони взаїмно зроджувалися одна з другої, одна вела до другої".

І як ми вже сказали попередно: сама природа, життя й боротьба людей з тою самою природою заставили їх творити табуни-орґанізації, бо спільними силами можна було успішніше здобувати потрібні та конечні средства до життя. Отже ця перша спільна праця, перша орґанізація, називається примітивним комунізмом. Про це необхідно знати кожному, хто цікавиться розвитком людства.

ЩО ТО Є ПРИМІТИВНИЙ КОМУНІЗМ?

Слово "примітивний" пішло з латинського, що на українській мові буде означати: первісний, а також можна сказати "природний", "простий", "звичайний". Слово "комунізм" пішло із латинського слова "комуна", що на українській мові буде означати "громада".

Отже звязавши ці два слова, нам вийде на простій мові: "первісна громада". Примітивний комунізм повстав сам із себе, або, як ми вже вище сказали, він повстав із самої природної потреби. Це не був науковий комунізм, який нині проповідують комуністи, бо в той час не було ще ніяких зародків техніки, ані індустрії. Люде по найбільшій части, живилися рибою та иншою дичиною, мусіли тяжко працювати та все здобувати своїми власними силами. Коли людство все більше і більше намножувалося, дичини ставало все менше і менше, ставало для громади тяжче жити та боротися з природою за своє істновання, отже почалася мандрівка: племена переходили з одного місця на друге, надибали другі такі самі племена і громади, та зводили з ними боротьбу. Котра громада була хоч менша від противної, але ліпше зорґанізована, та поборювала слабшу, забирала їхні оселі і надбання, побіджених убивала, виганяла, або примушувала працювати на себе.

ВІД ПЕРВІСНОГО КОМУНІЗМУ ДО НЕВІЛЬНИЦТВА.

Життя учить практики. Первісна громада побачивши, що чим день приходило все тяжче провадити боротьбу за своє істновання, вона взялася на способи: почала ловити деякі звірята та приучувати, присмирювати їх коло себе. Присмиривши їх вони побачили, що це було дуже добре: звірина намножувалася, можна було живитися молоком і мясом, одягатися в шкіри і таке инше. Але ця звірина, щоби кормити громаду, мусіла сама мати добрий харч. Отже почалася дальша мандрівка: громада переходила з своєю худобою з місця на місце, шукаючи вигідніших пасовиск.

Скотарство улекшило працю громади, бо вона була "більше продуктивною, ніж ловецьмий час люде почали розводити більше хумий час люде почалу розводити більше худоби та загороджувати її до своєї отари:

— Це моє, а це твоє.

Зароджується приватна власність. Хто мав вигідніше місце на пасовиско, хто був сильнішим фізично, той ставав багатішим. Полонених (людей з иншого племени) примушували працювати на себе, повстають закони, які забезпечують право багатшим, словом — невільництво. Між цими багатими повстає вже **плянова і свідома орґанізація,** яка управляє життям цілої невільничої громади, а хто посмів виступати проти цеї орґанізації, то того строго карали, бо закон пана-багатія був законом самого бога. Народжуються царі, царики, князі і всякі инші вельможі, народжується держава і військо, яке стереже добра цих вельмножів, а також й воює та підбиває собі инші племена, які менше розвинені та слабше з'орґанізовані.

Навіть наш незабутній бунтар Тарас Шевченко, згадуючи давні вільні часи скотарської доби і перехід від неї до невільництва, писав в своїй поезії:

..."В непробудимому Китаї,
В Єгипті темному, у нас,
І по-над Індом і Євфратом
Свої ягнятка і телята
Чабан, було, в свойому раї, —
На полі вольнім вольно пас
І гадки-гадоньки не має:
Пасе, і доїть, і стриже
Свою худобу та співає.
Аж ось — лихий царя несе
З законами, з мечем, з катами,
З князями, темними рабами".

На руїнах вільного громадського життя, повстало невільництво, яке дало перші зародки клясової боротьби. Суспільство поділилося на дві собі противні кляси: маючих і немаючих ра-

бів. Маючі присвоїли собі темних рабів, а ті обороняли їх від власної небезпеки, яка загрожувала їм як від чужих, так й своїх непослушних рабів.

Але життя не може ніколи стояти на місці. "Все йде, все минає і краю немає" — писав Шевченко в своїй поезії. Життя витворювало здібності в одиницях, воно випробовувало ці здібности цих одиниць та заставляло їх брати провід над темним та безпомічним народом. Таких одиниць мали всі племена, всі народи і вони, не зважаючи на переслідування, на смерть, яка грозила їм з боку офіціяльного суспільства, провадили свою роботу, освічували свого темного брата, показували йому де правда, а де неправда та взивали цю поневолену масу темних рабів до повстання проти своїх гнобителів.

До цего самого (повстання проти панів) взивали не лише свідоміші одиниці, але також й розвиток самого життя та економічні відносини серед яких люде жили.

ВІД НЕВІЛЬНИЦТВА ДО ФЕВДАЛІЗМУ.

Ви знаєте, що це таке февдалізм, або февдальний устрій?

Це — панщина. Багато нам говорили про це наші старенькі діди, а також чули ми, як про це говорили в нашій Галичині, що цісарева Елисавета була дуже доброю, бо "вона панщину скасувала"... Значить, що ми про це чули і не можемо казати, що такого ладу не було, що це лише "видумка". Панщина була і нині вона є також, але вже в иншій формі. Це означає, що ми поступили дуже багато вперед.

Коли в невільничім устрою людина-раб цілковито належала до пана, себ-то, пан мав право свого раба відпродати иншому панові, заміняти його за худобину, за собаку, вбити його і таке инше, то в панцизнянім ладі ці права були вже багато обмежені. Громада мала працювати на пана лише три дні в тиждень і взагалі були більші полекші, як попередно, в невільничім устрою. Та цей панщизняний устрій не був також вічним і таким не міг бути. Розвиток техніки і індустрії випер його. Де розвинулася скорше індустрія, то там й скорше повалено февдалізм.

Українська Робітнича Діточа Школа при Укр. Роб. Домі в Транскона, Ман., зі своїм вчителем т. Д. Зубиком.

Знесення февдалізму треба завдячувати добре пляновій орґанізації без ріжниці на те, хто належав до тої орґанізації та який вона мала характер того часу. Історія говорить нам, що в боротьбі за повалення февдалізму провід мали ремісники, дрібна буржуазія, яка також стогнала в той час в кайданах февдалізму. Панщизняки ще не могли мати в той час своєї окремої орґанізації, збудованої на чистих клясових кличах, бо вони ще не були свідомі настільки, це — раз, а друге — самі обставини непозволяли їм на це. Отже мусіли боротися в рядах тих, які були під проводом міщан-буржуазії.

МИСТЕЦТВО ГРАЛО ГОЛОВНУ РОЛЮ.

Коли глянемо в історію, то побачимо, що ціле людське життя, це невпинна боротьба. Люде боролися між собою, висказували свої жалі та невдоволення устно, викладали їх на папері, виспівували їх. З власного життя і окружения, творили леґенди про давні добрі часи, про якісь далекі країни, в яких людям ліпше жилося і все це викладали на папір у мистецькій формі, а коли не вміли писати, то держали в своїх головах та виспівували все те, хоч простою, але проте мистецькою мовою.

Кожна найпростіша пісня відноситься до чогось, взиває когось до спільної праці, виказує жаль, тугу і невдоволення. Візьмім, наприклад, Велику Французьку Революцію, яка вибухла 14. липня 1789 року. Цей смілий вибух французького народу відніс тоді побіду над февдалізмом, але щоби поконати його, треба було аґітувати людей, запалювати їх до боротьби. Й провідники могли це найліпше робити при помочі зворушуючих пісень.

Ось одна з найголовніших пісень, яка за-

кликала нарід до орґанізації та заохочувала до боротьби за свої права:

Вперед, вперед, сини родини!
Славутний день вже наступив.
Супроти нашої країни
Злий ворог прапор розпустив.
Чи вам не чуть, як по селах
Усюди стони роздались?
На наших крівних невеселих
Ворожі списи піднялись.
До зброї громадо!
Ставаймо в ряди!
Щоб вражою кровю
Залляти борозди.

Перечитайте повищу пісню і добре розберіть кожне слово, а тоді переконаєтеся самі, що слова тої пісні відограли не малу ролю в боротьбі французького народу за повалення февдалізму. А це мистецтво, або частина його. Коли читаєте ті виложені слова, то вас ще не так дуже зворушує, але коли знаєте правильну арію і пічнете співати, то вам буде здаватися, що ви йдете до боротьби з ворогом.

В тій пісні командує: "Вперед, вперед, сини родини". Там також викриває картину життя селян на селі, говориться про їхні "стони" а далі таки по простому: "До зброї громадо! Ставаймо вряди!"

Тут вже свідомо закликається людей до спільної праці, ораґнізації і боротьби, бо слово: "ставаймо в ряди", означує — гуртуймося разом до одної орґанізації.

Але про це поговоримо ще слідуючим разом.

М. Чміль.

ЧУДОВИЩА МОРСЬКОГО ДНА.

Анґлійський природник Мічель, який займається спеціяльно дослідами звіринного і ростинного життя на дні моря — оповідає цікаві висліди своєї праці.

В однім місці океану знайшов він на дні величезний праліс, в якому ростуть дерева високі на 30 стіп, густі дивовижні корчі та зела — а в цім неторканім людською рукою гущавнику аж кишить від всякої живої тварини. Живе там безліч сотворінь, одно дивніше від другого своїм зверхним видом та своїми рухами і вдачею. Найбільше там риб та морських павуків — великанів.

Дослідникові вдалося зловити кільканайцять штук риб, які замітні тим, що міняться ріжними-преріжними кольорами. Кожний цаль на поверхні їхнього тіла має иншу краску. Зловив теж дослідник морського павука, який має ноги на 5 цалів високі і оброслі як у медведя, а крім того великий дзюб. До здобичі природника належать також: морські стоноги, яких величина виносить близько три стопи, т. зв. атраментові риби, які в хвилі небезпеки виділюють з себе чорну теч і в той спосіб роблять воду довкола себе мутною. Дальше витягнув дослідник з дна моря якісь страшно бридкі, чудовищні звірята з розгалуженими раменами, наче-б які потвори. Ці звірята хижо кидаються навіть на великі риби.

В однім місці океану при березі, там де вода творить крутіж, злапав дослідник дивоглядні риби ваги 700 до 800 фунтів.

ЯК БУДЕ ВИГЛЯДАТИ НЮ ЙОРК?

Кажуть, що місто Ню Йорк терпить від надміру руху. В році 1916 було там 250,000 самоходів (автомобілів), в році 1923 — 850,000, а в році 1935 буде більше як певно яких 3 міліони. Вуличний рух самоходів страшенно швидко змагається, і тимбільша є все небезпека для піхотинців. Влада старається тому лишати як найбільш можливо широкі вулиці. Але це можливе там, де Ню Йорк розбудовується, а в середині міста з поширенням вулиць дуже трудна справа. Недавно виринув цікавий проєкт, а іменно, щоб примусово вивлащувати партери (перший поверх) домів при вузьких вулицях, викидати партерові стіни і робити рід ґанків здовж вулиць, що служили-б для тих, що ходять пішки. В той спосіб Ню Йорк набрав-би мальовничого виду, а з другого боку, на випадок дощу, прохожі могли-б собі спокійно туди ходити не потребуючи вживати невигідних парасолів.

Дуже можливо, що цей проєкт буде принятий не тільки в Ню Йорку але і в инших містах Америки і Европи, що будовані давніше і не мають вулиць, пристосованих до новітнього великого вуличного руху.

КОГУТ ЗАБИВ ЧОЛОВІКА.

В місцевости Порац на Філіпінах, стався нечуваний випадок. Когут забив чоловіка.

Іменно відбувалося там на арені представлення боротьби когутів. Андрій Меркадо, провідник боротьби, заохочував воюючих когутів до завзятости і дрочив їх. Розюшений когут кинувся на него і зранив його в черево гострою, як бритва острогою, яку привязано перед боротьбою когутові до ніг. Меркадо перевезений до шпиталю, в протягу години помер.

НЕ ДІСТАЛА ШЛЮБУ.

У Валенції, в Еспанії, мав відбутися шлюб одної молодої панської пари. Наречена станула перед вівтарем в сукні без рукавів і з голими плечима, що у великій мірі обурило попа. Піп заявив, що не дасть шлюбу напівголій нареченій, доки вона не надіне сукні з довгими рукавами і закритою шиєю. Наречена, що кілька тижнів працювала над своєю шлюбною сукнею, почувши слова попа зімліла і впала непритомна на землю. Кревні мусіли забрати її до дому. Чисті панські клопоти!

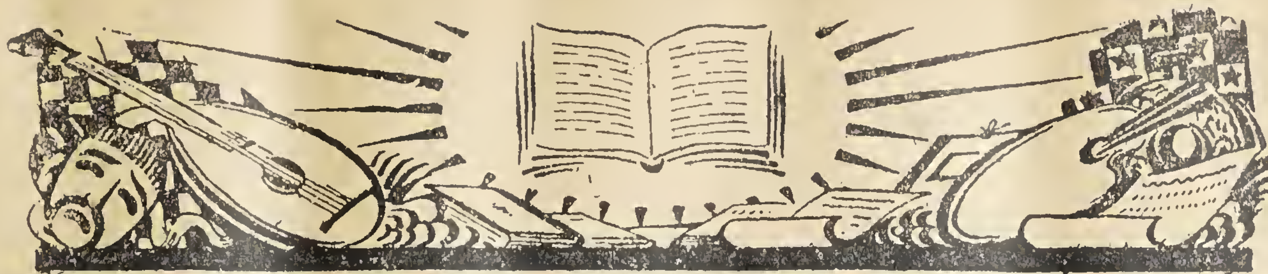

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

З АМЕРИКАНСЬКИХ ПРОЛЄТАРСЬКИХ ПОЕЗІЙ.

Роберт Волф.
Молодий американський поет-комуніст.

НЕ ДЛЯ ЕПИСКОПІВ.

Отче, іже єси на небі, молитву нашу вволи,
Хліб наш насущний днесь низпошли,

Бо воля твоя твориться весь час
У них на небі й у пеклі в нас.

Імя твоє всюди святиться,
Бо всі ще вважають, що це не дрібниця,

Та доки прийде царство твоє, проте,
Хай буде німим твоє ім'я святе.

Ми довжникам своїм все дарували,
Вони-ж іще гірше нас катували:

Отже, надалі, в спокусу, гляди,
Злом невідплаченим нас не введи.

Бо не лілеями ти нас створив
Як Соломона нас не обдарив, —

Отже, карай, як ми смієм сягнуть
Тих, що ніколи не сіють, не жнуть.

Може ти справді на морді потвори
Вмієш читати блаженство покори,

Але, як ми все молились сумні —
Ти-ж мав і нас тоді чути: чи-ж ні?

Що-ж, як нам нині на суд становиться —
Скеруй свою трохи замляву десницю:

Ті, що самі себе йдуть рятувать —
Хай би зискали твою благодать.

Хай тобі слава — і нині й присно — амінь:
Нам буде влада — і нині й для всіх поколінь.

Джо Гілл
пролєтар, засуджений 1915 року
в Злучених Державах на смерть
і страчений.

ПІП ТА РАБ.

Довговолосі попи виходять що-ночи,
Про добро і зло повчити нас хочуть,
Коли-ж про голод спитає хто з вас,
Вони смиренно заспівають на солодкий глас:
　Поїси, почекай,
　Як по смерти підеш в рай,
　Працюй, молись, сіном живись,
　Так і знай, підеш в рай, то матимеш "пай".

Армія спасення на вулицях грає
І молиться і плеще і співає,
Доки всі твої гроші зберуть у свій бубон,
А тоді тобі скажуть солоденько й любо:
　Поїси і так далі...

Виступають святі вертуни й стрибуни,
Верещать і кричать і стрибають вони, —
"Свої гроші Ісусу віддай, і в ту-ж мить
Він всі болі твої заспокоє, сцілить":
　Поїси і так далі...

Коли важко працюєш, гаруєш що-днини,
Щоб іще за життя забезпечить родину, —

Вони кажуть, що грішник ти злий і запеклий,
Як сконаєш, то певне вже підеш у пекло:
Поїси і так далі...

Робітництво всього світу, єднайся,
В бій за волю бік-о-бік з братами збірайся!
Як здобудемо світ, як добудемо владу,
Ми усім дерунам заспіваємо радо:
Поїси, почекай,
Але перше дровець нарубай,
Сам попрацюй, сам і зготуй —
В поті чола поїси, почекай!

З англійської мови переклав *І. Кулик.*

Івась Незаможник.

Клопоти польського жандарма

(Інсценізація сатири дещо запозиченої в Костя Котка.)

ОСОБИ:

Жандармський польський ротмістр,
Польський поручник,
Український селянин,
Вісім польських жандармів.

Діється 1925 року в Галичині.

— Канцелярія жандармського ротмістра. Більший стіл біля якого сидить ромістр, менший на другому кінці сцени. На столах папері. На стінах мапи. Двері: середні і правобіч. —

РОТМІСТР (сидить за столом. Перед ним кілька фляшок і дві чарки, з боку телєфон. Як піднесеться завіса, він пє. Дзвонить телєфон). Гало!... Так, так... Я слухаю... (павза). А-а-а... Пан поручник Убійкевіч? Честь! (слухає). Дуже радий. Прошу заходити... Так, так... Я чекаю... (слухає). Прошу дуже... (Відкладає телєфон, наливає чарку, пє, закурює.) І роботи-ж, роботи! (переглянув кілька паперів, знову налив і випив).

ЖАНДАРМ (входить, стає біля дверий по військовому). Пане ротмістр, доношу покірно, що до пана ротмістра прийшов пан поручник Убійкевіч і просить пана ротмістра...

РОТМІСТР. Скажи ще раз, я недочув.

ЖАНДАРМ. Доношу покірно панові ротмістрові, що до пана ротмістра прийшов пан поручник, аби побачити пана ротмістра і просить пан поручник пана ротмістра, аби пан ротмістр приняли пана поручника і як пан ротмістр...

РОТМІСТР (перебиває). Знаю, знаю. Проси. (Жандарм виходить. За хвилю стукіт в середні двері.)

РОТМІСТР. Прошу!

ПОРУЧНИК (входить, стає струнко біля порога). Моє найнище і найпокорніше поважання панові ротмістрові! Чолем!

РОТМІСТР. Чолем! (встає). Вітаю героя наших кресів! (йде на зустріч поручникові, той підходить до него, тиснуть собі руки). Прошу сідати пане поручнику. Я дуже радий побачити вас в себе. Прошу сідати... (Оба сідають біля більшого стола.)

ПОРУЧНИК. Як-же здоровля пана ротмістра?

РОТМІСТР: Дуже дякую. Роботи, роботи по вуха. Ніколи почухатися навіть. Ну, як-же вам поводиться?

ПОРУЧНИК. Дякую, гарно. Зі своїм відділом я облетів креси, як орел. Збунтованих хлопів і комуністів перебив, поарештував, повязав, постріляв, поховав...

РОТМІСТР (перериває). Це розумію. Инакше годі було й думати. Я знаю, кого посилати проти бандитів. Випємо за ваше здоровля пане поручнику. Правдива "житнюфка"! (Наливає, пють оба.)

ПОРУЧНИК. Було гарячо трохи, але можу погордитися, що куди я пройшов, там на кресах мертвецький спокій...

РОТМІСТР. Прекрасно! (наливає). Прошу! (випили). Надіюся, що ви не стратили ані одного жовніра...

ПОРУЧНИК. По правді сказати я не мав ба-

гато з собою жовнірів, не люблю тягатися з ними. Всего було в мене 300 людей, а повернулося зі мною 48...

РОТМІСТР. Сорок вісім?

ПОРУЧНИК. Далека дорога була пане ротмістр. До того, як ми переходили близько радянської границі, то 150 моїх жовнірів, як під землю провалилися. Втекли каналії до більшовиків. А 50 мав я вбитих в боях з українськими комуністичними бандами, а решта, псякреф, ранені...

РОТМІСТР. Ну, це ще нічого. Добре, що хоч ви повернулися з цілою головою... Випємо, щоб не думати... (пють). Ви певно чули, що наша Польска Ржеч Дефензивна вимінювала за визначних польських діячів в більшовиків двох революціонерів Баґіньского і Вєчоркевіча?

ПОРУЧНИК. Тільки сьогодня довідався про це.

РОТМІСТР. Більшовики повинні були віддати нам наших діячів, а ми давали їм за це Баґіньского і Вєчоркевіча. Погодилися значить. Обох революціонерів повезли до границі і в темному ваґоні, ще по нашому боці, постріляв їх наш заслужений поліцай Мурашко.

ПОРУЧНИК. Герой Мурашко!

РОТМІСТР. Без сумніву герой! (наливає). Прошу! (пють оба). Але бачите пане поручнику, я великий демократ і не цілком погоджуюся з цим вбивством. Бо навіщо було вбивати в темному ваґоні, коли можна було любісінько вбити прилюдно при участи ката, з зачитанням смертного присуду?! Як можна дозволяти анархістичні вчинки в нашій Польщі, країні, де демократія стоїть на сторожі закону?

ПОРУЧНИК. Цілком погоджуюся з паном ротмістром...

РОТМІСТР: Знаєте, я тут прямо примираю від роботи. Ті прокляті українські комуністи, хлопи й робітники, жити не дають. Подумайте, що сьогодня вже 15-тьох я відправив на лоно Авраама.

ПОРУЧНИК. Як-це?

РОТМІСТР. Цілком просто. Сьогодня прислали мені 15 українських бандитів засуджених на смерть і я наказав їх розстріляти. Повірте, що це дуже тяжка праця...

ПОРУЧНИК. Вірю, пане ротмістр. Але-ж ви самі не стріляєте...

РОТМІСТР (налив). Прошу! (випили). Стріляти то я не стріляю, але не забувайте, що в нашій Польщі по сьогодняшний день нема точного закону, як карати засуджених на смерть? Польське міністерство справедливости хоче справедливо розвязати це питання і думає над тим, що краще: розстрілювати, вішати чи просто сокирою відрубувати голови? Кращі польські правники цілий рік побиваються і не можуть винайти найкращу форму смертної кари, яка відповідала-б духові польської державности... (наливає). Прошу пити!

ПОРУЧНИК. Це дійсно клопіт. (випили).

РОТМІСТР. Великий клопіт! Мені присилають засуджених на смерть хлопів і чорт знає, як їх карати? Розстріляю, то з Варшави скажуть, що це шляхетська кара. Повішу — то скажуть, що шнури коштують гроші. Відрубаю голову, то накинуться, що хлопська кров без ужитку входить в землю. Дали-б докладний ясний закон, а то — чорт його знає, що таке... (налив). Пиймо, щоб не думати. (Випили.)

ПОРУЧНИК (вже пяненький). А знаєте пане ротмістр, я мав цікаву при... ик! — (гикнув)... пригоду на кре...сах...

РОТМІСТР. Радо послухаю.

ПОРУЧНИК. Був вечер. Ми під... ик!.... підходили до ліса... Я ..ик!... розуміється на переді. Дивлюся — в лісі стоїть на чотирьох ногах кінь, а коло него горить вогонь, а ко... ик!... коло вогню сидить бандит, хлоп, і їсть хліб з цибулею, а ...ик! — другий бандит на двох ногах, курить люльку і ик!... сперся на рушницю...

РОТМІСТР. Ну, ну, цікаво... (налив). Прошу! (випили).

ПОРУЧНИК. А я... ик! — подумав: чого-ж мене вислала наша Польска Ржеч Туберкульозна... ик!... як не...

РОТМІСТР. Не туберкульозна, а дефензивно-посполіта...

ПОРУЧНИК. Ваша правда, я за... ик! — забувся... Так чого-ж мене вислала, як не боротися з бандитами? Сказав я... ик! — лягти моїм жовнірам, а сам дивлюся і ик!.. — бачу: в лісі, на чотирьох ногах стоїть вогонь, коло ик!..

— коло него горить кінь, а коло коня сидить хліб з цибулею і їсть ик! — хлопа...

РОТМІСТР (підсміхається). Розумію, розумію. Цікаво! (наливає). Прошу пити. (Пють.) Так як далі?

ПОРУЧНИК (ще більше опянів). Так я дивлю... ик! — дивлюся, в лісі на чотирьох ногах стоїть цибуля, і ик! — горить хлоп, а коло него на двох ногах ик! — стоїть кінь і курить ик! — рушницю, а люлька ик! — сперлася на хліб і ик! — їсть хлопа... Я... ик... (похилив на стіл голову, бурмоче). Дивлюся ик! — стоїть люлька на чотирьох ногах ик...

РОТМІСТР. Умгу... (Покрутив вуса, крикнув.) Яську!

ЖАНРАРМ (входить). Слухаю пана ротмістра.

РОТМІСТР. Відведи пана поручника в другу кімнату, хай проспиться, бо страшенно змучився, вганяючи за українськими бандитами на кресах. (Відвернувся до публики, курить.)

ЖАНДАРМ. Слухаю пана ротмістра. (Підходить до поручника, стягає з крісла, потім бере за ноги і волоче до другої кімнати правобіч по підлозі.)

РОТМІСТР (встав, заточується, походив по кімнаті).

ЖАНДАРМ (повертається).

РОТМІСТР. Ну, як поручник?

ЖАНДАРМ. Доношу покірно, що поручник лежить, як свиня.

РОТМІСТР (підходить до нього, злісно). Ти каналіє забув, що в польській мові треба все казати "пан"? Коли я тебе навчу? Говори ще раз! Що робить пан поручник?

ЖАНДАРМ. Пан поручник лежать, як пані свиня...

РОТМІСТР. Добре. Марш до сіней! (Жандарм відходить, ротмістр сів за стіл, випив, відсунув чарку, витер вуса, похилив голову. З середних дверий вводить вісім жандармів одного укаїнського СЕЛЯНИНА. Селянин має кайдани на руках й ногах, завязані очі і рот. Окрім цього звязаний він шнурами за руки й ноги і кожний жандарм держить в руках кінець одного шнура. (Треба вісім кінців шнура.) Жандарми високі, здорові, узброєні від ніг до голови, на рушницях блискучі баґнети. Селянин малий ростом супроти них.)

РОТМІСТР (підвів голову, глянув). Що? Знову? Це вже шіснайцятий сьогодня... І відпочити не дадуть. Що він, засуджений на смерть?

ВСІ ЖАНДАРМИ (разом). Так, на смерть!

РОТМІСТР (злісно підійшов до селянина). І що ти собі думаєш хлопе? Я-ж не встигаю тут... Дивися мені просто в очі! Тобі легко: ти спалив панові маєток, фільварок, або вирізав постерунок жандармерії — і вся справа. Сідаєш в тюрму і чекаєш, щоб тебе покарали, га? А що-ж мені з тобою робити, я тебе питаю? Пся-креф! Ти думаєш, що мені так легко карати? Ну! Чому мовчиш? Говори! В нас, в демократичній Польщі повна свобода — кожному можна говорити, скільки сам хоче.

СЕЛЯНИН (крутить головою, неначе хотівби сказати, що як говорити йому, коли рот і очі завязані).

РОТМІСТР. Можеш говорити, я тобі не бороню. Я польський демократ... (Підійшов до стола, налив чарку, випив, гикнув, витер вуса і знову повернувся до селянина.) От тебе привели сюди і знов тобі не треба нічим журитися. А мені на голову клопіт... (взяв від одного з жандармів папір, себ-то смертний присуд, читає). "Засуджений на смерть"... Бачите? (показує на селянина). Йому легко засуджуватись на всяку там смертну кару, а що я буду робити? Нема точного закону... Е! Ти певно гадаєш, що я тебе відразу візьму і розстріляю, га? (Селянин мовчить, ротмістр по хвилі.) О! А я тебе не розстріляю! Не розстріляю. А... повішу! Га? (Пройшовся по кімнаті великими кроками, по хвилі станув перед селянином.) Так ти, значиться, тепер думаєш, що я тебе повішу, так? А я тебе не повішу! А... відрубаю тобі голову. Ага, що? Гей, хлопці, ведіть його!

(Жандарми починають штовхати рушницями селянина і тягнуть назад.)

РОТМІСТР. Ні, чекайте! (До селянина.) Ти вже зрадів? А ось я тобі голову не відрубаю... Що, обдурив? Знаєш хлопе, я тебе... розстріляю... Ні! — повішу... (Задзвонив телефон. Ротмістр підійшов до стола, слухає, потім говорить в телєфон). Так, так, привели такого... (слухає). Що прошу? Що там питають? (слухає). Чи вже покарали? Ще ні, але скоро буде готовий. Спішитися? (слухає). А, спі-

шитися, бо потрібно місця... (слухає). Ого, ще десять знов відкрили?! Ну, добре... Честь! Чолем! (Задумався біля телефона, потім підійшов до селянина і безрадно просить.) Ні, справді, що-ж мені з тобою робити? Ти говори голубчику, в нашій Польщі повна свобода слова... Скажи мені, не знаєш ти часом, до якої саме форми смертної кари тебе засудили? А-а-а, мовчиш гаде... Хочеш, щоб я за тебе думав?... (Схватився за голову руками, відвернувся від селянина.) А-а-а-ах, голова тріскає!... (Підійшов до стола і випив три чарки одну по другій. Потім підійшов до селянина.) Коли я тебе розстріляю, то мене вища влада спитає, чому не повісив... А може краще повісити тебе? Гм... А потім в соймі наші патріоти поставлять запит, чому так легко карають українських повстанців... А може ліпше відрубати тобі голову? Хочеш? Знову мовчиш... (Підійшов до стола і скажено вдарив кулаком в стіл.) Як-же я тобі голову рубатиму, коли в мене й катів таких нема?! Не звикли ще до такої праці. Он у Варшаві утворюють спеціяльну школу — інститут для катів, то може на другий рік будуть вже досвідчені кати... Ну, що мені з тобою робити? Я можу сам відрубати тобі голову, але як після горілки не попаду, то ти ще скаржитимешся... От клопіт! (Знову випив, по хвилі до жандармів). Ану хлопці, підіть на хвилинку до тої кімнати (показує праворуч).

ОДИН З ЖАНДАРМІВ. А він не втіче?

РОТМІСТР. Привяжіть його до стола. Як захоче утікати, то потягне за собою стіл і вам лекше буде догнати його...

(Жандарми тягнуть селянина до меншого стола і всіми вісьмома шнурами привязують його. Ротмістр за той час біля другого стола. Жандарми вийшли всі правобіч.)

РОТМІСТР (підходить до селянина). Слухай друже, зроби мені прислугу і вибери собі самий смерть, яку тільки хочеш... Бо в мене мало голова не трісне... Ну, що тобі шкодить, скажи сам... Тебе засудили на смерть і тобі однаково... Ну, якою смертю хочеш вмерти? (Селянин мовчить, ротмістр скаженіє, кричить.) А-а-а, мовчиш! Тебе просить польський офіцер і гоноровий шляхтич, а ти мовчиш? Гаде! Ну, так не буде тобі ніякої смерти. Гей, хлопці! (Вісім жандармів вбігають). Розвяжіть його, розкуйте і женіть його під три чорти! Хай йде, куди хоче...

(Жандарми розвязують уста, рот, розковують руки й ноги та звільняють зі шнурів. Селянин видивився здивовано на ротмістра.)

РОТМІСТР. Ну, чого стоїш? Ти мовчав і хотів обдурити шляхтича? А тепер покорився, га? Марш мені з перед очей!...

(Селянин хутко вибігає в середні двері. Жандарми стоять струнко під задною стіною, ротмістр підійшов до стола і випив.)

РОТМІСТР (по хвилі). Збувся, славити господа клопоту... (Виходить на край сцени і говорить до публики.) А ви радієте, так? Не радійте, бо в нашій демократичній Польщі лекше вмерлому, як живому... Отого хлопа будуть ще тягати по тюрмах і таки задавлять, так нехай потішиться трохи... А я позбувся клопоту... Так, так... (повернувся до жандармів). Марш за двері!

ЖАНДАРМИ (в один голос). Слу—ха—є—мо! (По військовому повертаються і машерують в середні двері. Ротмістр біля столу пє.)

Завіса спадає.

ЧОГО ЛЮДЕ НЕ ЇДЯТЬ.

Люде їдять майже все, що є в світі. Для Китайців зіпсуті яйця неабиякий присмак. На острові Яві приладжують з муравлів страву, яка дуже смакує мешканцям.

В Австралії, їдять пляцки з сушених мотилів. На острові Лємнос, в Македонії, на острові Сардинії і в Персії їдять ріжні роди глини. А в ославленім теперішньою війною з Еспанією і Францією Мароко (в Африці) найбільш улюбленою стравою є саранча. Приготовляють її до їди так: крильця і лапки відривається і викидається, а решту сушиться і розтирається на порошок. Порошок той мішається з мукою, цукром і ще дечим і печеться з того пляцки, мають бути дуже смачні.

НЕ ПОМИНУЛО ЙОГО.

Коли затонув великий пароплав Титанік, одним з небагатьох пасажирів, що вратувалися, був Оскар Палмквист з Бриджпорт, Канектикат. Завдяки своїй витревалости і пливацьким здібностям, Палмквист удержався на поверхні студеного моря через кілька годин аж остаточно його заглянув ратунковий пароплав і добув його пів-живого з води.

З того часу минуло поверх чотирнадцять років. Палмквист за той час майже забув про свою страшну пригоду. Аж недавно ґазети донесли, що цей самий Палмквист втопився в збірнику води заледве шість стіп глибокім.

ЛЮДСЬКА ДУША І ЗВІРІ.

(Написав Евген Гуцайло.)

(Докінчення.)

Техніка і господарство дали мову, а знов мова причинилася до ще більшого розвитку техніки, бо мовою можна передати другому свої ідеї. Без мови чоловік вмирав і вмирало з ним те, що він думав. Мовою давав прикази другому теж думати. Тим підніс техніку. Техніка принесла письмо. То ще більше приспішило розвиток техніки. Бо мовою можна що-будь передавати лише малому гуртковї людей, котрі, звичайно, забувають більшу частину з того, а письмом можна передати думку великій громаді і лишити свої думки дальшим поколінням... "А на сторожі коло них поставлю слово" — сказав Шевченко, — ні, не сказав, а написав, і якраз написане слово могло бути сторожем. Написані слова спонукують думати будучі покоління.

Правда, не тільки мова перла до піднесення техніки, а робила те природна нужда і нужда згущення суспільства. Згущення змушувало людей бути культурнішими, моральнішими. Але якраз у згущеному суспільстві мова грає величезну ролю.

Німців змушувала природа їхньої країни, її будова і положення, крім того, ще величезне згущення народу, до піднесення себе на високий ступінь техніки. А коли Німець Ґутенберґ ще винайшов рухомі друковані букви, Німці випередили всі инші ґерманські племена. Друкована мова підпирає техніку. Коли-б я винайшов що-будь, а не написав про те в книжці, в ґазеті і т. д., так нарід не мав-би ніякої користи з того.

Що мова починається насамперед з назв предметів, так про це кожний може переконатися на маленьких дітях. Вони виучуються вперед назви: папа, гав-гав (пес), тато, мама, пртуті (вода; походить від порскання), моня (молоко), м'яв (кіт), хуху (залізниця) і т. д. Потім в міру знайомства з працею (забавою, помочею мамі) вчиться дієслів, прикметників та инших частин мови.

Народи, що стратили власне господарство, що були виключені від продукції, що чинно не брали участи в продукції, — стратили мову. До таких народів належать Жиди. Вони були виключені від продукції довгий час, починаючи вавилонською неволею а потім розсіянням по світі без права мати нерухому приватну власність, займалися лише торговлею, — а торговля не є продуктивною працею, — через те стратили мову. Хоч потім вони вже взяли й чинну участь в продукції, але тоді вони вже не мали своєї мови. Римські пани говорили латинською мовою, самі не брали участи в продукції, тому пропала їхня мова тоді, коли їх прогнали. Те саме сталося з другими старинними мовами.

Нарід, що його господарство є зависиме від другого народу, не може піднестися культурно на своїй мові, і все більше приймає складники мови пануючого народу до своєї мови. Коли цей процес триває дуже довго, так при певних умовах може зовсім мовою зіллятися з пануючим народом.

Лише працюючий елємент держить мову, бо техніка в його фізичному володінні. Зміняється працюючий елємент в народі, так зміняється й мова, — а міняється техніка, то також рівночасно міняється мова.

ВИСНОВКИ.

Мені здається, що я вже досить висвітлив початок мови. Тепер вертаю знов до душі.

З попереднього ясно, що розум є властиво душею. А розум є лише звязуванням ідей, тямок, виображень, вражінь. Вражіння присвоюють нам змисли; зір, слух, смак, нюх, дотик. Всі змисли є лише видосконалення, є лише дотиковими клітинами, є чуттєвими знаряддями. В нас вони зібрані в мозок, стрижінь і їх розгалуження по тілі. Що нижчий звір, то менше досконалі чуттєві клітини і то менше вони згуртовані. В розвиткові нервів можна вбачати нерозривну лінію від рослини аж до чоловіка, або навпаки: від чоловіка до рослини, а навіть до так званих мертвих тіл, якими є кришталі, а відти ще далі до некришталевих тіл.

Значить, людська душа є плодом чуття (дотику), вона розвивалася, проходила всі ступені від рослини до чоловіка і в того самого чоловіка вона осягнула ріжні ступені розвитку. Тим самим душу на світі має все, що лише живе, а навіть все те, що по нашому не живе; а краще сказати: душу має все те, що як-небудь відчуває.

Велитенське значіння має поділ праці клітин взагалі, а саме, поділ праці в чуттєвих клітинах, а ще більше значіння має сама праця. Бачите наочно, що поділ праці, а в дальшому ходові сама праця дали нам мову; за допомогою мови можна було перевести ще більший поділ праці в господарстві і техніці. Знов-же лише мові можна завдячувати письмо і друк, а друкові — незміримий поступ людської думки. Неписьменна людина немає ніякого виображення поступу і ніхто не спроможеться навіть змалювати її того велитенського поступу. Неписьменний чоловік — це не тільки напів-дикий чоловік)в культурному осередкові, але він є почасти дитиною, а почасти звірем. Коли-б людські душі мірялися лише високим видосконаленням фронеми, так я, безумовно сказавби, що неписьменний чоловік не є людиною і немає душі.

Шануйте свої душі! Розвивайте їх, учіть їх, читайте думки других людей, прислухуйтеся їм, розбирайте їх і оглядайте зі всіх боків, та тим видосконалюйте свою фронему (мозок).

Шануйте також инші душі, старайтеся зрозуміти їх, то тимсамим і ваші душі стануть вищими душами.

Боротьба за істнування збільшується, стає більше завзятою, тому треба добре видосконалювати свою душу, бо вона є найкращим знарядям в боротьбі в такому складному житті, як воно нині намічується. Найкращим інструментом розвитку душі є письмо, книжка і ґазета. Пишіть і читайте, — читайте і пишіть, бо мова й письмо є найкращими інструментами нинішної боротьби. В цій боротьбі написано: — **Ратуй себе сам!** Те написано для поодиноких людей і для зложених одиниць в одно суспільство. А що краще якесь суспільство збилося в одну одиницю, то краще ставати йому до боротьби за своє істнування, то скоріше врятує себе самого; бо згуртоване суспільство стає вищою одиницею, а це також є вищий спосіб боротьби, є вищою технікою, є збагаченням мови, є піднесенням господарства, є вищим видосконаленням чуття, є зложенням чуття в один вищий орґан, є зложенням мозку в один вищий мозок, спільний мозок з високим і майстерним поділом до праці для однодумного і одностайного поступовання.

Ради вашого добра: — **Читайте і пишіть! Розвивайте душу!**

Харків, 20. березня 1922 р.

АВТОМАТ КЕРУЄ ЛІТАКОМ.

На анґлійській площі злету в Крейден появився пасажирський літак великих розмірів, що літає без летуна. В тім літаку находиться нововинайдений апарат, що самостійно обслугує керму. Кажуть, що особливо в часі бурливої погоди такі літаки завдяки тому апаратові будуть мати рівніший біг, як при кермуванню людською рукою.

В часі пробного лету над Лондоном летун пустив автомат а сам перенісся до каюти, що находиться в задній частині літака. Він слідив за напрямком лету, дивився як працюють мотори, але зовсім не турбувався кермою. Літак не звернув ні разу з назначеної дороги. Той новий винахід званий "автоматичним летуном" буде застосований в першу чергу в почтових, а дальше і особових літаках (аеропляках).

ПЕРША ЛЬОКОМОТИВА.

(1825 — 1925.)

27. вересня ц. р. буде якраз 100 років, як в Анґлії перший раз допущено публику їхати потягом на залізній дорозі. До 27. вересня 1825 року ще ніхто не їздив залізним потягом, не лише в Анґлії, але ніде на цілій нашій планеті, бо не було такого способу, щоби можна було їхати без помочи живої фізичної сили. Але життя заставляло ріжних людей думати, виробляти пляни та шукати способів боротьби, при помочи якої можна-би лекше завойовувати владу над природою та поліпшити людське життя.

Кожна держава мала таких людей, що сушили собі голови над всім знаряддям, яким ми сьогодня послугуємося, але нікотра держава не мала такого щастя, щоб її винахідник віддав ціле своє життя для приспособлення якогось знаряддя й так недовершивши його, помер. Бо по його смерти приходили нові мислителі та кінчили почате вже діло.

Справа з льокомотивою та сама. Були люде, що вже сотки років тому назад працювали над тим, як-би то заставити пару до роботи, але це їм не вдавалося і вони кінчили своє життя не бачучи овочів своєї тяжкої праці. Аж ось в 1812 році збудовано першу льокомотиву, якої батьком-винахідником був Джордж Стефенсон, що уродився в 1781 році, а помер в 1848 році.

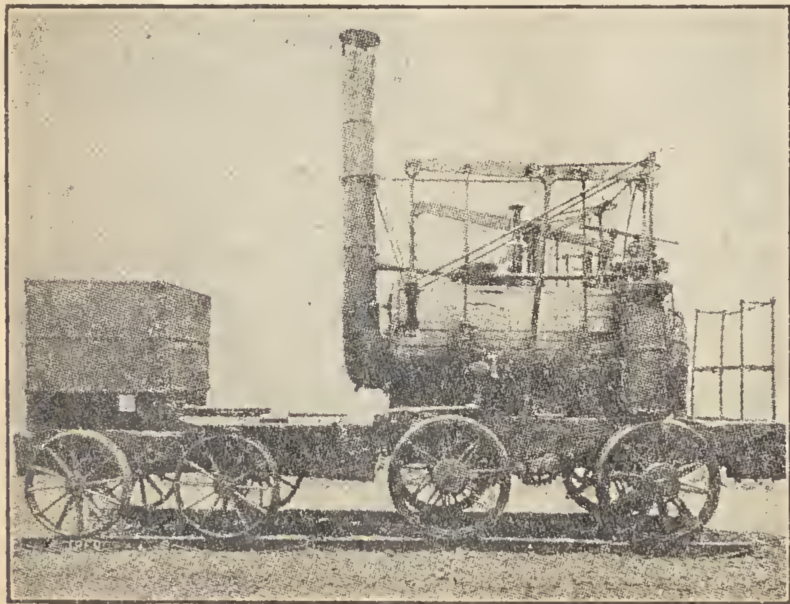

Так виглядала перша льокомотива.

Стефенсон дістав ідею про льокомотиву вже від попередніх винахідників і він лише зауважив, що ще треба було до неї додати, аби можна безпечно покористовуватися нею. Це йому щасливо вдалося і тому ми можемо називати його дійсним винахідником і батьком льокомотиви, бо цей величавий винахід улекшив працю, як людини, так й скотини, причинився багато-багато до дальшого розвитку техніки та дав більше ключів до ріжних дальших винаходів, які привели людство до високої матеріяльної та духової культури.

Перша льокомотива не була такою, як є сьогодня. Вона й не могла бути такою самою, бо ми бачимо й зараз своїми власними очима, як все змінюється та удосконалюється на наших очах. Перша льокомотива переїзджувала за загородою і хто бажав бачити її, то платив пару центів, так само, як ми й сьогодня платимо, коли бажаємо побачити те, чого ми ще ніколи не бачили. Було в той час багато таких, що сміялися з тої першої льокомотиви й невірили, що з неї колись будуть користати люде та переїзджати тисячі миль. Але багато з тих невірних дожили до 27. вересня 1825 року та були присутними, між тими що з великим заціkавленням гляділи як Стефенсонову "Локомошен" (так її перший раз називано), що йшла по залізних рельсах вже не в загороді, а в місті й на полі. 27. вересня 1825 року весь світ глядів на Анґлію — "колиску першої практичної парової льокомотиви".

Що було добрим для Анґлії, було також добрим і потрібним для других держав. В 1828 році, побудовано перші залізниці в Франції, Австрії і Америці. В 1835 р. збудовано першу залізницю в Бельґії, в 1840 р. — в Італії, а в 1853 р. — в Канаді і т. д.

Сьогодня пару вже багато увільнюється і заступається її ґазоліною (аероплями, автомобілі), також електрикою та повітрям. Що буде за других сто років, то тяжко й передбачити. Можливо, що за других сто років, теперішня

льокомотива буде в музею і люде будуть дивитися "чим колись люде їздили". Але як-би воно не було, то дальші винаходи і удосконалення треба буде завдячувати також й Стефенсонові, бо він, так само, як й инші винахідники і мислителі, найшов перший ключ до пари, а від пари ми вже прийшли до електрики.

Синьоверголець.

Гри і забави у вихованню і навчанню дітей

(Під увагу учителям Укр. Роб. Діточих Шкіл і матерям.)

Світ дитини — це світ чуття і уяви. Світ цей здійснює вона для себе в своїх грах і забавах. В кожній грі чи забаві пробивається питомий дитині спосіб відчування й розуміння світа й життя. Це, що для дорослого являється тільки забавкою, для дитини представляється найповажнішою життєвою справою. В своїх грах і забавах дитина радіє або сумує й журиться враз із своїми героями, бореться разом з ними проти ворожих сил, тріюмфує і страждає з ними. При цьому-ж жива уява дитини працює весь час з найбільшим напруженням, змальовує її ріжні ситуації й пригоди, з яких розвиваючийся розум дитини шукає виходу. Все в тій грі чи забаві являється для дитини живим, чутливим, думаючим, без ріжниці, чи це мертвий камінь або бездушний "деддібер", чи деревинка або якась инша тварина — мишка, котик, пес і таке инше. Усе те в її уяві розмишляє враз з нею, сміється — або плаче, радіє, сумує разом з нею. Через те саме кожна гра чи забава приковує до себе всю увагу дитини і поглочує цілу її істоту, її чуття, розум і уяву.

Коли-ж взяти під увагу ще й те, що кожна гра й забава вимагає звичайно безліч ріжнородних і звинних рухів, і що рух й є саме найважнішою потребою діточого орґанізму після потреби корму, воздуха, світла й води, то відразу стане для кожного ясним, чому то гри й забави набирають такого великого значіння, як засоби до фізичного й морального виховання молодого покоління, а також як дуже цінний метод дидактичний або навчальний для учителів.

В першу чергу гри й забави задовольняють дуже важну фізичну потребу діточого орґанізму — потребу руху, розвиваючи при цьому в дітей зручність, силу й фізичну витревалість, а рівночасно розбуджує в них проворність, духові здібности та морально-суспільні прикмети, спонукуючи їх думати, відчувати й співчувати враз з цілим гуртом, в якому вони знаходяться. Через те саме гри й забави в діточих гуртках є найкращою почвою, на якій можуть розвиватися в дітей соціяльні думки й почування, бо тут якраз усі бажання й стремління поодиноких дітей зливаються несвідомо в одне спільне русло, в одне колективне бажання й змагання спільної для всіх мети гри. Тут краще, як деинде, дитина пізнає вагу й значіння колективного співділання і вчиться шанувати й любити громаду, в котрій і з котрою вона може здійснити свої мрії-бажання.

Розуміючи як слід значіння соціяльного виховання молодого покоління, ми легко зрозуміємо також значіння грів і забав як засобу для цього виховання. Та на тім ще не кінець: всяке морально-суспільне виховання є прямо немислиме без естетичного виховання. Естетичні почування, це відчуття краси в природі й в життю. Вони найкраще виявляються в пориві людини до мистецтва, себто до відтворювання цеї краси. Либонь кожна людина приходить на світ з поривами до краси й певного рода здібностями до відчування й мистецького відтворювання її. В дитинстві вони проявляються з великою силою і знаходять свій вислів і задоволення в діточих грах і забавах. Ці гри й забави — це діточе мистецтво. Чим вони кращі змістом і формою, тим краще сприяють вони розвиткові естетичних почувань і мистецьких здібностей дитини.

Плекати й розвивати відчуття й розуміння краси, а з тим і мистецькі здібности й є якраз

завданням естетичного виховання дитини. Брак свідомого й доцільного естетичного виховання є нераз причиною цього, що найкращі мистецькі здібности у дітей нидіють і щезають.

І в цім напрямі гри й забави знов являються найкращим і найдогіднішим засобом до розбудження у дітей естетичних почувань і плекання їх мистецьких здібностей. На особливу-ж увагу в тім згляді заслугують гри й забави зі співами або т. зв. **співогри,** в яких під впливом мелодійности й ритмічности співу степенуються естетичні почування грачів, і зовнішні їх рухи стають більш гармонійні й естетичні.

Український нарід створив велике багацтво найкращих грів і забав зі співами (веснянки, гаїлки і т. и.), але використати їх для виховання довелось що й но тоді, коли українські трудові маси розторощили раз на все панські окови і промостили тим шлях для своєї пролєтарської культури й мистецтва до шкіл і всіх виховавчих інституцій. І щойно тепер українські пролєтарські мистці і педаґоґи вміли оцінити як слід значіння українських співогрів як цінних засобів виховання й навчання. Як засіб навчання, або краще скажемо, як навчальний (дидактичний) метод — гри й забави в першу чергу влекшують учителеві пізнання дитини, її здібностей та індівідуальних прикмет, бо-ж ніде не виявляється істота дитини краще, як при забаві, а з другої сторони — ніщо не вспіє привернути учителеві прихильність і увагу дитини краще, як його співучасть в грах і забавах дітей. Через гру або забаву дитина потрафить зрозуміти й засвоїти собі найбільше замотані й абстрактивні (відірвані) наукові правди, коли учитель зуміє вбрати научний предмет в форму гри або забави.

Та біда лишень в цьому, що наш учитель-пролєтар, котрого доля випадково зробила учителем, нераз навіть не мав нагоди пізнати, що це таке діточі гри, бо не доводилося йому в життю гратись весело в гурті шкільних дітей, а коли й гравсь часом, то пізніші життєві злидні убили в нього всякий змисл для грів і забав.

Та проте при допомозі відповідних підручників кожний учитель зміг-би в цім напрямі багато дечого доброго для дітвори зробити, коли-б тільки здобув на стільки терпеливости, щоб цікавитися грами і вивчив їх найперше сам, а опісля старався засвоїти їх шкільним дітям. Досі, що правда, підручників таких не було, але тепер якраз виготовлено такий підручник Відділом ТУРФДім в Вінніпеґу для вжитку в усіх українських робітничих школах в Канаді й кожний учитель може собі його замовити. (називається ця книжка: "Співогри або гри й забави зі співами" і коштує 75 цт.)

На Україні вийшов дуже гарний підручник співогрів В. Верховинця під назвою "Весняночка" , та поки його буде можна набути в більшій скількости, дуже добру прислугу зробить і цей, що набуде цей підручник, який зладив відділ ТУРФДім у Вінніпеґу.

Др. Ів. Карач.

ЯК ХОЧЕТЕ ЛЕКЦІЇ, то не вганяйтеся за кимось, щоб давав вам "високовчену лекцію", а візьміться самі за роботу і більше зрозумієте, більше будете задоволені і більше скористаете. Відучіться від поганої звички, що "хтось" має вам давати лекції, а ви приходите на готове і з членського обовязку слухаете, байдуже, чи розумієте щось, чи ні. Ніхто ще ніколи нічого не навчився так довго, доки не взявся самий до науки!

Починайте з початків, не поривайтесь за незрозумілим, а на своїх зборах, кілька вечерів, читайте і обговорюйте такі статті з "Робітниці", що вже були друковані в минулих числах:

1. "НА ОРҐАНІЗАЦІЙНІ ТЕМИ".

2. "ЛЮДСЬКА ДУША І ЗВІРІ".

3. ЧИ МОЖЕ ЛЮДИНА ЖИТИ БЕЗ ОРҐАНІЗАЦІЇ?".

Коли старанно перечитаете на своїх зборах ці статті і спільно обговорите їх, то це будуть найкращі лекції для вас. З них ви дійсно скористаете. Бо хіба багато з вас може відповісти сьогодня на питання: "Що таке орґанізація", "що таке кляса", "що таке партія"? А про все це в зрозумілий спосіб писалося в минулих числах "Робітниці"!

Не спускайтеся на це, що кожна членкиня читала для себе дома ці статті, бо може вона читала, або й ні. Треба читати їх на зборах і спільно та щироко обговорювати.

Не спішіться, щоб відчитати все за один-два вечері. Треба розважно братися до всего!

ЖЕРТВА НАУКИ.

Велими жертвами окуплює людство багато винаходів і дослідів на полі науки. Природа мститься, наче розгнівана на очайдушну людину, що поважилася відгадати всі тайни і все зробити доступним для як найширших кругів.

Ми деколи навіть не здаємо собі справи з того, покористуючися яким небудь винаходом, що він оплачений кровю і життям одної або багатьох осіб. Ми вдоволяємося тим, що загалом можемо ним покористовуватися, а як мало завдаємо собі труду, щоби пізнати його початок повстання!

Возьмім лікаря, що намагається найти причину якоїсь недуги або спосіб, як її знищити. Чи-ж не дивиться він смерти просто в очі? Чи мало лікарів переплатило свої зусилля життям?

Або хемік, інжинір і инші, чи-ж вони не ризикують життям, намагаючися приборкати ворожі сили природи і віддати їх на послуги цілому людству?

З початком весни цього року часописи принесли траґічну вістку про смерть славного французького радіольоґа Моріса Деменітру.

По скінченню довголітних студій на полі хемії, він всеціло посвятився цій науці. Врешті по довгих літах тяжкої праці вдалося йому винайти спосіб добування для промислових цілей так звані "thorium X" — радіоактивного тіла, яке помагає хорим на ревматизм. Справді його вже раніш продукували тайком Німці, але продавали за дуже великі гроші. Винахід Деменітру спричинив кольосальне подешевіння, а тимсамим довів до більшого поширення цього середника.

В часі останніх двох років, коли іменем ""La Societe francaise d'Energie et de Radiochimie" проводив він працям над солями "thorium X", які даром роздавав шпиталям, великий і заслужений хемік почув з острахом, що сили відмовляють йому послуху і то з такою скорістю, що небаром вже не міг піднестися з крісла. Признаків якось недуги не було видко. Опісля одначе він занедужав поважно, наслідком, як ствердили лікарі, затрати червоних тілок крови. Хорого перевезли до шпиталю і найкращі спеціялісти занялися ним.

Лице Деменітру вкрила смертна блідота, тільки розумні очі горіли давним блеском і жадобою життя та дальшої праці.

Коли відвідали його приятелі, він сказав:

"Від 20-ти років працюю над радом. Сміло можу сказати, що яких 15, не більше ґрамів, цего так рідкого й дорогого тіла, перейшло через мою лябораторію. Жадних болів я ніколи не відчував. Тільки кінці пальців дещо скорчилися. Можливо, що "thorium X" в малій дозі не є шкідливе для здоровля — в більшій одначе є вбиваюче. Його радіоактивність стала причиною моеї недуги".

Хорому примінено трансфузію крови. Його батько перший зголосився піддатися тій операції і дати свою кров, аби рятувати сина.

Але стан здоровля хорого постійно погіршувався. Врешті втратив він притомність і по кількох годинах аґонії помер на руках своєї матери.

Деменітру жив 40 літ.

Великий і заслужений учений помер. Лишився тільки його препарат, яким з успіхом будуть покористовуватися міліони людей. Навіть не будуть над тим застановлятися, що цей, який дав полекшу їхнім терпінням, жертвував своє життя.

Бо така вже доля людей науки.

СПОСІБ НА ПОРІСТ ВОЛОССЯ.

Шісдесятьлітній Рудольф Альтанс з Іст Елмгурст, Н. Й., величається чвертьцалевим волосом на своїй колись лисій голові.

Альтанс був друґсторником і лисим як коліно з пословиці. В друґсторі він пробував всілякі ліки на поріст волосся, але безуспішно. Волос катеґорично відказувався рости на його голові.

Відтак Альтанс покинув бизнес і почав жити з дорібку, при чому у нього було багато часу на післяобідній сон. І от, коли старий Рудольф спав, його кіт з нічогоробити лизав його лисину. Згодом кіт так уподобав лису копулу, що лизав її коли Рудольф й не спав. І завдяки тому у Рудольфа тепер є чверть цаля волосся на голові.

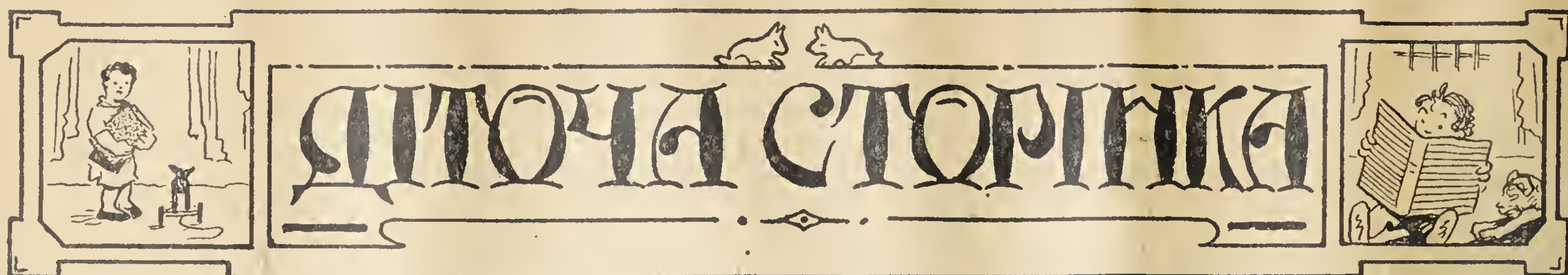

РОБІТНИЧА ДІТОЧА ШКОЛА.

Транскона, Ман.

Тому кілька років назад українське робітництво цеї місцевости не цікавилося орґанізаційними справами ані освітою. Правда, була маленька ґрупка людей, котра гуртувалась під назвою Товариства "Просвіти" ім. Т. Шевченка. Це Товариство мало свій маленький будинок, але в нім не провадилося ніякої освіти, бо будинок служив тільки для кількох склепарів, котрі сходилися раз на якийсь час на наради в справах своїх власних інтересів, а також часом заїзджали ріжні аґенти з других місцевостей.

В 1920 році вписалося до цего Товариства кількох робітників, котрі піддали думку, щоби при Товаристві з'орґанізувати Діточу Школу, що й виконано. Та школа не провадилася стало, бо члени недоцінювали значіння цеї школи і не старалися піддержувати її існування, аж в 1921 році вписалося до цего Товариства кілька свідоміших товаришів, котрі за часів істнування Соціял-Демократичної Партії Канади належали до неї.

Ці товариші розуміючись на орґанізаційних і освітних справах, взялися енерґійно до праці на освітнім полі і зараз зродилося в Товаристві нове життя. Тоді Діточа Школа почала зростати і в протягу двох місяців (це було від 15. квітня до 15. червня) число учеників і учениць зросло з 20 на 90. Наука відбувалася пять вечерів на тиждень, а підчас вакацій в публичній школі, наука відбувалася днем, з раня і по полудні.

В місяці вересні того самого року, за згодою більшости членів сформовано Відділ Стоваришення Укр. Роб. Дім і тоді діточа школа разом з учителем перейшла під повну контролю того-ж Відділу.

Пару тижнів пізніше з'орґанізовано при Відділі Стов. У. Р. Д. жінок під назвою Товариство "Злука" ім. Рози Люксембурґ і ці дві орґанізації звернули пильну увагу на Діточу Школу і разом спільно піддержували її, як морально так і матеріяльно. Діти вчилися тільки писати і читати в своїй рідній мові, аж прикінці 1922 року запроваджено науку співу і музики і тоді ще більше зродилось життя в Українській Робітничій Діточій Школі. Хоч приміщення, де відбувалася школа було невідповідне, то наука відбувалася стало.

В 1923 році побудовано Укр. Роб. Дім і ці вище згадані орґанізації з Укр. Роб. Діточою Школою перенеслися до нього. І тепер в просторій салі Укр. Роб. Дому Діточа Школа має досить відповідне приміщення.

Українські робітники й робітниці, що гуртуються при Укр. Роб. Домі можуть сміло гордитися тим, що своєю енерґійною працею з'уміли піддержати істнування цеї школи, бо в цій школі навчилися читати й писати навіть ті діти, що тому кілька років назад приїхали з Галичини, де підчас світової війни не мали спромоги ходити до школи в своїм ріднім краю. Наука в цій школі продовжається тепер після вказівок Центральної Шкільної Ради. Школою завідує Місцева Шкільна Рада котра є назначена Відділом ТУРФДім (котрий попередно мав назву Відділ Стов. У. Р. Д.)

Учителем читання й писання є т. Д. Зубик ще від року 1921, а учителем музики т. П. Угринюк з Вінніпеґу, котрий доїзджає два рази на тиждень. Оба учителі платні.

Матеріяльну поміч на піддержання цеї школи дають: Відділ ТУРФДім, Відділ Жіночої Секції і Драмгурток. Ці орґанізації докладають всіх старань, щоби піддержати дальше істнування Укр. Роб. Діт. Школи і є надія, що ці діти, котрі учащають до У.Р.Д.Ш., виростуть на свідомих членів робітничої кляси.

Місцева Шкільна Рада.

ЩИРА ПОДЯКА.

Гемтремк, Міш.

Дорога Редакціє!

Я дуже люблю читати "Робітницю" бо пишеться в ній все цікаво і зрозуміло. Я, хоч ще мала і до того сирота, щиро пригортаю її до себе, як неньку рідненьку і висилаю $1.00 на пресовий фонд.

Я є ученицею третьої кляси Української Робітничої Діточої Школи. Ходжу до неї вечером тому, бо в день ходжу до анґлійської а два рази на лекцію музики. Вчуся добре, бо це моя рідна мова. Багато я вже навчилася таких річей, яких без української школи не знала-б.

Вдячна я нашому вчителеві т. А. Процишиному, який щиро працює над нами. Ми відіграли концерт за допомогою нашого вчителя і концерт випав гарно. Родичі були вдоволені і обдарували нас дарунками. Честь їм за це, що дають нам змогу вчитися. Теж щира подяка нашим старшим товаришам і т. вчителеві за їх працю над нами.

Хай жиє наука і свідомість між українським робітництвом!

З товариським привітом

Стефка Медуна.

Є В НАС ШКОЛА МУЗИКИ.

Торолд, Онт.

Дорогий Іваснку-Читаєику!

Прошу, не відмов помістити моїх кілька рядків в "Діточій Сторінці".

Наша школа розпущена для нашого відпочинку, пару тижнів ми бігали, забавлялися, зривали дикі квіти, любувалися природою. Але нічого корисного наше весéле життя не приносило. Тепер ми наново взялися до корисної праці. Старші товариші з'орґанізували школу музики, до котрої і я вчащаю. Українська школа в нас має початися около 15. серпня.

Музики вчить нас т. Д. Кальмуцький. Українську школу ми закінчували діточою прогулькою, в котрій брали участь старші товариші і товаришки. Ми в той день, всі школярі і школярки, були дуже вдоволені. Давали нам "айскріму" кілько ми хотіли, помаранчі, води і чоколяди. Також ми одержали свідоцтва нашої здібности і пильности. Коли ми йшли на прогульку, то йшли парами і цілу дорогу співали робітничі пісні.

Думаю, що школу будемо починати концертом, бо вже зачинаємо підготовлятися до него.

На цей раз кінчу писати а пізніше, як буде що цікаве в нас, то я вам напишу.

Анна Кушнір
учениця IV. кляси.

А Я ПІВ-СИРОТА...

Торолд, Онт.

Дорогий Івасику-Читасику!

Я лишилася пів-сиротою, бо мого батька вже поверх року як забито в шапі.

Нас лишилося шестеро дітей, та лиш старший брат здібний до праці, а другі діти ще не можуть працювати і до школи нема за що посилати. Я перебувала в своєї сестри в Торолд і там ходила до української і анґлійської школи, але мама забрали мене назад до Монтреалу. Дома я мусіла пильнувати дві сестрички, бо мама ходили до роботи, щоб ми мали що їсти. Я доглядала свої сестрички шість місяців а тепер приїхала я знову до своєї сестри в Торолд і буду далі ходити до української і анґлійської школи.

Покищо ходжу лише до школи музики, котра тут почалася при Укр. Роб. Домі. Учить нас т. Д. Кальмуцький. Хто буде вчителем Укр. Роб. Діточої Школи, ще не знаю.

Анна Романюк
10 літ,
учениця II. кляси.

ЯК Я БУЛА НА ФАРМАХ.

Транскона, Ман.

Дорога "Робітнице"!

Я вже довший час не писала до Тебе, але тепер хочу написати хоч трохи довший лист. Напишу Тобі, як мені сподобалося на фармах, де я їздила на вакації. Мені там не так сподобалось, як тут в моїм місті Транскона. Я, як приїхала, то на другий день пішла дивитися, як там корови доять, як дають свиням, качкам і курям їсти. І я сама пару разів давала курям і качкам їсти. Часом піду по обіді за губами, а за ягодами я не йшла, бо вже всі зівяли. На фармах ходила я за коровами, звичайно, як фармерка.

Там, як неділя прийде, то нема де йти хоч плач. Там нема Українського Робітничого Дому ані орґанізації, як тут.

Я закликаю всіх робітничих дітей далі писати до "Діточої Сторінки", а я також буду писати.

Годі вже темними бути! Берітъ журнал "Робітницю" в руки тай читаймо, вчімся!

Кінчу і буду далі Вашою щирою товаришкою в орґанізації "Спілки Української Робітничої Молоді".

З товариським привітом
М. Кракалович.

ЛЮБЛЮ ШКОЛУ.

Порт Артур, Онт.

Дорога Редакціє!

Це мій перший лист до "Діточої Сторінки". Я читаю кожне число "Робітниці" і майже в кожнім надибаю "Діточі Сторінки". Я дуже люблю читати дописі робітничих дітей, тому й мене зібрала охота написати пару слів про нашу рідну Українську Робітничу Діточу Школу.

Я вже маю десять літ і ходжу до української робітничої школи. Я вже в четвертій клясі. До нашої школи ходить 32 дітей. Ми маємо дуже доброго вчителя т. С. Гащиного. Наш учитель вчить тільки три рази на тиждень. Грати нас вчить т. Дребит тільки раз на тиждень. Це цілком замало, але може коли буде більше

Відділ СУРМ (Спілки Української Робітничої Молоді) в Транскона, Ман.

Українська Діточа Орхестра при Укр. Роб. Домі в Транскона, Ман., зі своїм вчителем т. П. Угринюком.

годин. Я дуже люблю ходити до української робітничої школи, бо робітнича школа виводить нас на світло денне. І я вже в У.Р.Д.Ш. за старанням своїх учителів багато дечого корисного навчилася, за що складаю сердечну подяку вчителеві т. Гащиному за його щиру працю для нас. Не можу обминути й нашого доброго вчителя т. В. Перуняка, щоби сердечно й йому подякувати за його щиру цілорічну працю для нас. Наш бувший вчитель т. В. Перуняк був дуже добрий, вчив нас грати на мандолінах і скрипках, учив граматики, ґеоґрафії й історії України. Цей вчитель недавно відійшов від нас і тепер вчить у Вест Форті.

Ми тепер приготовляємось до концерту, в котрім і я беру участь.

На цім кінчу. Здоровлю всіх читачок і читачів "Діточої Сторінки".

Хай живе і розвивається "Діточа Сторінка" і свідомість між пролетарськими дітьми!

З товариським привітом
Стефанія Матійчук.

ДІТОЧИЙ КОНЦЕРТ.

Кемсек, Саск.

Дня 14. серпня 1925 загостила до нас з Саскатуну Робітнича Діточа Мандолінова Орхестра і дала концерт. На початку концерту забрав слово т. Н. Палюх з Веріґін, Саск. і пояснив, чого вчать в робітничій інституції побудованій і вдержуваній центами самих робітників і фармерів, що за так короткий час свого істнування зробила велику освітню роботу на полі мистецтва і музики, чим не можуть похвалитися инші інституції.

Концерт розпочався співом "Інтернаціоналу". Мельодійні голоси дітей зворушили присутних. Програма концерту складалася зі співу, гри на мандолінах і деклямацій. Кожну точку діти виконували старанно, за що публика витала їх грімкими оплесками за кожним виступом.

На закінчення діти відспівали "Червоний прапор". Присутні були дуже вдоволені концертом, бо це був перший такий концерт в Кемсек. За це належить щира подяка саскатунським товаришам, родичам і їх дітям. Так само складаємо щиру подяку товаришам, а особливо т-ці Онищенко з Кенори, котра не жалуючи праці, щоби заощадити кошти перевозу дітей залізницею, привезла дітей автомобілем двома поворотами одного дня і пізною ночею після концерту забрала назад, щоби слідуючого дня дати ще один концерт в Донвел, Саск.

Неначе в сні пригадується мені цей незабутній вечір — вечір серед звуків рідної пісні, що немов ніжним серпанком обкриває зболіле серце, проганяє на час все горе і муки і на звуках любої пісні підносить високо понад земні турботи. Ох, щоби так можна ціле життя слухати тебе мила пісне, як любо з тобою!

При останку т. Санін з Кенори забрав слово і передав щирий пролетарський привіт від орґанізованих робітників і пояснив значіння діточих шкіл при ТУРФДім, які користи приносять для дітей і їх родичів. А це є доказом, що праця свідомих робітників не пішла на марне. Даремно скреготять зубами вороги робітництва, але прийде ще час, що й вони переконаються, що грубо помилялися і були сліпими жертвами вірних панських слуг.

Хоч недовго перебувала в нас мандолінова орхестра, але праця, яку вона виконала залишиться довго в памяти всім присутним.

На закінчення я щиро дякую вам молоді товаришки і товариші за відвідання нашої так відсталої кольонії, та бажаю вам ще більшого успіху в дальшій вашій мистецько-освітній праці серед українського робітництва і фармерства. Також діріґентові бажаємо доброго здоровля і витревалости в плеканню мистецтва серед нашої робітничої молоді.

Так само взиваємо тих робітників і робітниць, котрі холодно і ворожо відносяться до цеї орґанізації, якою є ТУРФДім, щоби прийшли і спільними силами направили те, що спричинило роздор, а це буде ознакою вашої свідомости і вашої солідарности проти нинішної капіталістичної системи.

З товариським привітом
Анна Корман.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Едмонтон, Алта.

Повідомляємо всіх товаришів і товаришок, так старших, як і молодих, які жертвували на мої і моєї сестри руки датки на пресовий фонд "Діточої Сторінки", що їх імена і гроші будуть поквітовані в "Діточій Сторінці" в місяці листопаді. Хоч ми зібрали трохи фонду на пікніках і на концерті, але цего мало. Хочемо зібрати ще більше і будемо працювати в користь нашої "Діточої Сторінки", щоби з сторінки зробити журнал.

З товариським привітом
Василь і Катерина Семенюк
Якова.

ВІД ІВАСИКА-ЧИТАСИКА.

Т-ка Анна Кузмар в Келґари, Алта. Дорога Товаришко! Твою допись я одержав, але не поміщую її в "Діточій Сторінці" тому, бо не варті слова ті люде що накинулися на вашу школу. Вони хай собі говорять, а всі ви не звертайте уваги на ці обмови і вчіться пильно. Ваша пильність і охота до науки буде найкращою відповідю тим панам та добродіям, що напастують вас.

ДО РОБІТНИЧО-ФАРМЕРСЬКИХ ДІТЕЙ.

Дорогі Товариші і Товаришки!

Старайтеся частіше писати до "Діточої Сторінки". Переказуйте одні другим, аби писали! Хай в "Діточій Сторінці" будуть дописі від робітничо-фармерських дітей з ріжних місцевостей Канади. Пишіть про все, що хочете: про школу, про це, як йдете до школи і що бачите, про прогульки, концерти, представлення, подавайте свої думки про все і питайте, як вам щось незрозуміле, а дістанете відповідь в "Діточій Сторінці. Чекаю від вас багато дописей!

Дописі всіх тих товаришів і товаришок, що не поміщені в цьому числі, будуть поміщені в слідуючому. Будьте всі терпеливі і пишіть далі!

Івасик-Читасик.

Сторінка наших читачок.

ЯК ПРАЦЮЮТЬ ВІДДІЛИ ЖІНОЧОЇ СЕКЦІЇ ТУРФДІМ В КАНАДІ.

З цего числа будемо постійно поміщувати в "Робітниці" цю рубрику, яка буде найкращим доказом, як працюють відділи Жінсекції по цілій Канаді.

Всіх секретарок відділів Ж. С. просимо як найшвидше повідомити нашу редакцію, чи на зборах їх відділів читалися ті статті з "Робітниці", під якими було зазначено: "ОБОВЯЗКОВО ПЕРЕЧИТАТИ У ВІДДІЛАХ ЖІНСЕКЦІЇ"? Це відноситься до статті: "На орґанізаційні теми" і цеї, що зараз друкується в журналі: "Чи може жити людина без орґанізації".

Досі нам відомо, що читання цих корисних статтів відбувалося на зборах відділу Жінсекції В ТРАНСКОНА, МАН.

Який відділ слідуючий, пишіть!

Редакція "Робітниці".

СПРАВА ЛЕКЦІЙ.

Венкувер, Б. К.

Хочу порушити справу лекцій у відділах Жіночої Секції. Бувають часами нарікання, що, мовляв, інструктори за ліниві, тому й лекції проходять слабо. Тимчасом діло не все так мається. Інструктор дає лекцію, працює над нею, а членкині вислухавши його часто не поставлять ані одного питання, хоч напевно не все розуміють. Тимчасом в жінок є чимало корисних думок, але вони чомусь бояться прилюдно вимовляти їх.

Або таке: інструктор проголошує лекцію на 9-ту годину, а в тій годині являється тільки 3—4 членкині. Решта приходять пізніше. Це дуже погано і треба вже раз викорінити цю розлізлість скрізь, де тільки вона є.

Звертаюся ще до журналу "Робітниці", щоб він проголосив всі корисні книжки, які надавалися-б до науки жінкам-робітницям та з яких можна-б користати для лекцій.

Всіх-же товаришок закликаю, щоб серйозніше ставились до праці в орґанізації і щиро та совісно працювали над собою.

З товариським привітом

Інструктор.

Відповідь редакції: Повища справа дійсно пекуча. Зацікавлення лекціями між жінками загально мале. Коли й приходять жінки на лекції і слухають, то через якусь дивну свою здержаність не беруть належної участи в дискусіях, тільки вислухують і на цьому кінець. А з такої лекції користь мала. Окрім того, треба знати членкиням, що кожний совісний лектор мусить приготовитись до лекції, перечитати щось, поробити собі нотатки, словом попрацювати. І можна уявити собі, як почувається такий лектор, коли після його лекції ніхто не поставить ані одного питання. Для чого-ж тоді всі ті лекції? Тільки для того, щоб в піврічному чи річному звіті відділу було подано, що відбулося 5 чи 10 лекцій? Коли так, то краще не треба таких лекцій, бо **нам потрібне знання, а не реклями!**

Щодо списку книжок, які надавалися-б на лекції для жінок, то на жаль ми не можемо давати просто тому, що таких книжок в більшій кількості (по жіночому питанню) ані в Канаді ані в Злучених Державах нема. Як є такі книжки, то тільки на Радянській Україні. Однак радимо, як каже народня приповідка, "не пориватися з мотикою на сонце", не вишукувати тяжких книжок, а для лекцій брати той матеріял, що друкується в "Робітниці". Про це більше пишемо в передовій статті цего числа на першій сторінці.

НАША РІЧНИЦЯ.

Дітройт, Міш.

Дорогі Товаришки!

Дня 1. серпня ц. р. відсвятковано в Дітройт першу річницю істнування Укр. Жін. Просвітнього Товариства. Кілька днів наперед зійшлися товаришки і спільно рішили докласти всіх старань, щоби це свято випало як найкраще. Свято випало з повним успіхом, так як з облич присутних гостей на цьому святі можна було відчитати загальне вдоволення.

Тепер щодо нашої орґанізації. Рік тому стараннням кількох свідоміших товаришок в Дітройт засновано це товариство, до котрого вписалося з першу 13 членкинь. Завдяки енерґійній активности товаришок членкинь наше товариство постійно зростало і зараз в ньому є 38 членкинь. І не тільки числом розвинулося наше товариство. Треба признатися, що праця на просвітному полі в товаристві досить швидко поступає вперед. Через цілу минулу зиму ми підтримували діточу школу, час від часу збирали жертви на пресовий фонд в користь української робітничої преси й збирали фонди на будову Українського Просвітного Дому в Дітройт.

Тепер ще пару слів про саме святкування. Відсвятковано це свято при спільній вечері, підчас якої всі зібрані товариші і товаришки розмовляли між собою на ріжні корисні теми й обмінювалися своїми думками щодо робітничих питань. При цій нагоді не призабуто й за нашу дорогу "Робітницю", що виходить у Вінніпеґу. Після кількох слів орґанізаторки нашого товариства т-ки Чорноволої, котра пояснила присутним про положення нашого жіночого орґану "Робітниці", посипалися на пресовий фонд згаданого журналу щирі жертви. Всіх жертв в користь пресового фонду для "Робітниці" вплинуло $19.15, що й висилаємо до редакції "Робітниці". (15 ц. відтягнено на пересилку грошей.)

Від імени Українського Жіночого Товариства в Дітройт складаємо всім жертводавцям щиру подяку — так за їхню участь в цьому святі, як і за матеріяльну поміч нашому журналові.

Проч з темнотою і насильством!

Хай жиє орґанізація жінок-робітниць!

За уряд: А. Чорновола, орґ.; Н. Самотюк, рек. секр.; А. Кручин, фін. секр.; М Кунька, кас.

"БАС" ГОВОРИТЬ...

Рочестер, Н. Й.

В одній фабриці робив я з свідомим робітником, що колись був в Канаді. За свідомість і розум дуже ненавидів того товариша наш "бас", що на жаль походив з нашої нації. Через ріжні причини свідомий робітник мусів опустити фабрику а я залишився і нераз доводиться мені чути розмову "баса" з своїм шваґром. Оба вони страшенно радіють, що свідомий робітник покинув роботу. Тільки й про це балакають тепер. Одну з таких розмов подаю до широкого відома, бо свідчить вона про тупоумність і страшну відсталість деяких наших людей, що поробились вірними льокаями капіталістів. Ось розмова "баса":

"А так, як-би ми хто струп з голови здоймив, так ми тепер лехко на голові, коли позбувемсі тих большевників, а то замало ми голови не з'їли, а найгірши той Канадієць, то вже бита хороба, али й завзєтий. Він все знає, всєкі права, а як по анґліцки вміє говорити в юнії... го, го!...

І щом вже єму ненадоскулював, ненадоїдав і такі тєшко було позбутись. Одного разу лиш трошкі роздер сподню, минуло вже було яких шість місіців, а можна було то пофіксувати, а я — нє, порахувавєм му за су сподню шість долярів, на маєш большевнику, абис знав, абис памнітав, шос колис робив в українцкого баса...

І ніяк було здихатись єго, бо належит до юнії. Е, аби мені тої юнії та не було, яби половину з шапи вікінув, котрі трохі ріпаютсі, але то біда та юнія...

Я й шваґра і Меру намовлєв, аби допікали тим большевникам, бо вже мині жити ни дают, все собі читают, дужи їкіс мудрі. Я вже їсти не міг, лиш сайдру пив... А такой-єм показав, шо я бас.

А то де не приїхав хто, або їкий ґрінер, то зараз до мене за джабом. Я люблю таких, аби робили за петьшість долярів в тиждень, як-то було бувало і місіць задурно робит докі го навчу. А то большевники то нє! Зараз питают який прайс за роботу і пейди хоте першого тижні. Я бувало вірву цента-два від штукі і з місіць робит та не доміркуєсі, а потім возме і сам сі сквітує. А тут тим болшовникам нічого не мож було зробити, вони вміют рахувати ліпши як я, бас...

Як їх сі позбувєм, том цілий ґальон сайдер сам віпив".

Підслухав: Щоденний Іван.

ПОШИРЮЙМО ЗНАННЯ.

Дітройт, Міш.

Дорога Редакціє!

В залученню посилаю почтовий переказ на суму $9.00, з чого відновляю передплату на цілий рік на "Робітницю", як також прошу слати цілий рік "Робітницю" новоприєднаному передплатникові, котрого назвиско і адресу подаю.

Остаюча сума грошей, це є добровільна жертва на фонд "Робітниці". Назвиска всіх жертводавців і суму кілько хто дав, подаю теж. Прицім хочу зазначити, що я не виконала свого з'обовязання супроти "Робітниці" так як-би то було належалося його виконати, а це тому, що зробила я мало для "Робітниці", а друге це, що трохи за пізно.

Але все-ж таки краще зробити щось трохи, як нічого, та пізніше, як ніколи. В мене на думці це, аби кожна свідоміша робітниця та робітник щиро потрудилися та бодай хоч не багато а трохи зробили для "Робітниці". В такім разі наш журнал був-би ще популярніший та багатший в наукові статті. І тільки тоді ми збагатимо наш журнал, коли всі як одна станемо його передплатницями.

А ставши його передплатницями, нам полекшиться праця. Нам тоді лекше буде поширювати наш журнал поміж нашими ще з ним неознайомленими робітниками. А поширюючи журнал "Робітницю", будемо поширювати та сіяти нашу робітничу свідомість. Нашим журналом "Робітницею", як молотом будемо розбивати скалу відвічної темноти, нашим журналом як соняшним промінем будемо освічувати та очищувати найтемнішу нору несправедливости, а на то місце будемо розносити правду, любов та братерство.

Тепер позвольте сказати, що я більше люблю читати в "Робітниці". Все я дуже а дуже радо читаю так в "Робітниці" як і поза "Робітницею", однак то читання не робить на мене однакового враження, не однаково я його відчуваю. З найбільшим одушевленням я читаю повісти нашого дорогого письменника М. Ірчана. Його писання я не читаю а студіюю. Кожне його слово якесь таке рідне, якось так просто сказане а так зворушаючо — так зрозуміло і твердо, як-би то були не слова а якась жива дійсна подія перед очима. Кожне слово, кожну стрічку як читаю то так і відчуваю і біль і смуток і радість і ту гордість, ну, одним словом я не читаю а радше те все переживаю. (Бажаним було-б, щоб т. М. Ірчан поміщував частіше свої твори в "Робітниці".)

Також не менше цікавлять мене статті природничо-наукові, яких за мало є в нашім журналі. Але я знаю, що треба погодитися з вимогами.

Коли наш журнал буде багатший, то тоді в нім і статтів буде більше. Вибачайте, може що не до ладу написала, але я ніколи не скриваю своєї думки і то що думаю, то й пишу.

А. Вергун.

ДО РОБІТНИЦЬ.

Бостон, Масс.

Коли-б була я зазулею
То-би полетіла,
І клич до вас товаришки
Всюди голосила.

Я-би вранці до схід сонця
Як ще спить все тихо,
Заспівала-б з душі, серця
Розбудила-б лихо.

Я літала-б по садочках
З вишеньки на вишню,
Не заспала-б я по ночах
Все співала-б пісню.

В своїй пісні я взивала-б
Робітниць благала,
Зі сну довгого будила-б
Правду голосила.

Полетіти я не можу
Бо крилець не маю,
Тому вас робітниць прошу:
Сповніть, що співаю.

В ряди робітничі ставайте
І "Робітницю" читайте!
Старий лад трощіть, ломайте
Свободу витайте!

Вище подана поезія написана тов. С. Алтуніном і подарована "Товариству Жінок Робітниць". Тому, що зміст поезії є гарним закликом до робітниць взагалі, наше Товариство рішило поділитись таким закликом з иншими робітницями на сторінках нашого журналу.

Товаришки робітниці! Старайммося застосовуватися до цего заклику, проголошувати правду, будити зі сну тих, котрі ще сплять, а переважно старайммося побільшити наші ряди, бо в більшости сила, а де сила там перемога. Отже товаришки робітниці — вперед у вир боротьби за визволення робітничої кляси з капіталістичної неволі і на зустріч новому суспільному ладові, де будемо всі вільні і рівні.

Остаюсь з товариським привітом
За Т-во Жінок Робітниць
Марія Пастушак.

НА ПОМІЧ СТРАЙКУЮЧИМ.

Оттава, Онт.

Дорогі Товаришки!

Подаємо Вам до відома, що дня 26. липня ц. р. відділ Жінсекції ім. Ольги Басарабової в Оттаві, Онт. устроїв пікнік, з котрого чистий дохід призначено на голодуючих страйкуючих майнерів в Новій Скошії. Хоч мала це сума, однак ми хоч в части сповняємо наш пролетарський обовязок і віримо, що допоможемо нашим товаришам робітникам в їхній тяжкій нерівній боротьбі з капіталістами за краще людяне життя. Гроші вислано 8. серпня через Бюро У.С. К.П.К. в Торонто.

З товариським привітом
М. Боцян, прот. секр.

ВІДПОВІДІ РЕДАКЦІЇ.

Хорий, — Айроквойс Фолс, Онт. Вашого листа з грішми ми одержали. Справу передали лікареві. Відповідь одержите листовно від лікаря.

І. Кокус, — Торонто, Онт. Вірші при нагоді використаємо.

С. Котик, — Форт Виліям, Онт. — "Над озером" використаємо в котромусь з близших чисел.

Тов. Сенько, Веґревил, Алта. — Надісланий матеріял належить вже до історії і після великих подій 1917—1920 років великого зацікавлення не представляє тут. Впрочім з тих фотоґрафій вже нічого зробити не можна.

Семен, — Веґревил, Алта. — "Клітка і тюрма" буде використана в дальших числах.

С. Алтунін, — Бостон, Масс. — Вашу статтю надрукуємо пізніше, бо зараз в нас тягнуться статті про значіння орґанізації і було-б забагато друкувати дві статті на одну і ту саму тему.

Галайда, — Торонто, Онт. — Ваш вірш на смерть т. Ботвіна написаний слабо, тому не буде друкований. Краще може вийшло-б як-би Ви були написали це звичайною мовою. Взагалі, по нашій думці, киньте писати вірші. З ними тільки мука, а користі ніякої. Багато лекше і корисніше буде, як писатимете звичайнісінькою-щоденною мовою. Попробуйте! Окрім того, ми не помістимо ніколи ніякого вірша або допису, як не будемо знати, хто його пише. А Ви не подали свого повного, правдивого назвиска. На будуче так не робіть.

Всім тим, що прислали до "Робітниці" свої оповідання: тому, що з цим числом ми почали друкувати театральні одноактівки, оповідання не будуть друкуватись так довго, доки не скінчимо одноактівок і монольоґів.

ДО ВСІХ ВІДДІЛІВ ЖІНСЕКЦІЇ ТУРФДІМ В КАНАДІ.

Звертаємо увагу всім зарядам, а головно секретаркам всіх відділів Жінсекції ТУРФДім, щоби в майбутньому подавали повне імя, назвиско, та адресу кожної нововступаючої членкині, коли таку засилають до затвердження до Ц.К.

Звертаємо увагу всім тим відділам, які ще не зробили того, щоб вони постаралися всі рахунки висилати нам як найскорше, бо цего ніяк не можна собі легковажити. Рахунки ці треба точно виповняти і що три місяці засилати до Ц.К.

Дальше пожаданим є, щоб секретарки, коли виповняють квартальні звіти до Ц.К. плачення місячних членських вкладок, запамятали собі слідуюче:

1. Подавати всі імена членкинь відділу без огляду на те, чи така членкиня платила місячні вкладки за минулий час, чи ні.

2. Подавати число членської книжочки кожної членкині і то числа за порядком, а не мішати їх.

3. Подавати в рубриці "вписове" вступні вкладки всіх нововступивших членкинь без ріжниці, чи вступна вкладка остається у відділі, чи відсилається до Ц.К.

4. Подавати в рубриці "инші датки" всі жертви членкинь на сплату довгу У.Р.Д. в центрі, в місці чи на провінції і більш нічого.

5. Подавати в рубриках "місячні вкладки" суми, які платять членкині кожного місяця до відділової каси, а не які хто хоче або зовсім ніяких і не значити рубрики числами.

6. На всіх звітах обовязково прибивати печатку відділу.

Коли секретарки в майбутньому будуть притримуватися цих вказівок, то цим вони нам заощадять багато до-

рогого часу і самі будуть вдоволені, що виповнили форми як слід.

Товаришки секретарки! Витніть собі ці інформації і коли виповняєте звіти, то після них поступайте.

Центр. Комітет Жінсекції ТУРФДім.

Бінфейт, Саск.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення передплати за "Робітницю" і 50 ц. на пресовий фонд. Закликаю всіх українських жінок-робітниць, котрі ще не читають нашого дорогого журналу, щоби ставали передплатницями його.

Хай жиє "Робітниця"!

З товариським привітом
Г. Ґирман.

Келґари, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $7.35 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 2586 на концерті і на пікніку дня 19. липня ц. р. при допомозі т. Войтишина.

По 50 ц. жертвували: М. Мардаль, О. Руснак, О. Мартин, М. Мавз, В. Середюк; по 25 ц.: В. Мокомела, А. Гоменюк, І. Курик, Н. Н., М. Зінкевич, В. Якимович, І. Серденюк, Л. Кузьмар, В. Гуцуляк, І. Чиборак, Р. Назаркевич, А. Меналек, Т. Тонік: по 25 ц.: Н. Королюк, Н. Н.; Павло Захарчук 15 ц.; по 10 ц.: М. Стягар, А. Таский, В. Стягар, П. Стягар, Ф. О. Руснак; по 5 ц.: Н. Сливчук, Знайомий, А. Перепелиця, М. Гавриш. Разом $7.00. Більше не могла зібрати, бо тяжкі часи.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
А. Кузьмар.

Ютіка, Н. Й.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення передплати за "Робітницю" і $1.50 на пресовий фонд, що я зібрала на лісту ч. 826.

По 50 ц. на пресовий фонд жертвували: Каннас Бекер, Кондрат Мірошіський; по 25 ц.: Юлія Пахолик, Анна Бекер. Разом пресового фонду $1.50.

З товариським привітом
Анна Бекер.

Гемтремк, Міш.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $5.00, з чого $1.50 на відновлення моєї передплати за "Робітницю", $1.50 від одного нового передплатника на "Робітницю" і $2.00 на пресовий фонд.

По 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці" на лісту ч. 877 жертвували: Анна Скіцко, Василь Рощук; по 25 ц.: Анна Заков, Никола Галіщук, Ів. Дмитерко, Анна Журковська.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
Анна Скіцко.

Тіммінс, Онт.

Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення передплати на "Робітницю" і $3.50 на пресовий фонд, що разом робить $5.00. З відновленням передплати я перетягнув аж два місяці через те, що не міг відшукати посвідки за попередну передплату й не знав коли мені передплата кінчиться. Знайшовши посвідку я побачив, що вже спізнив два місяці, тож за цю провину висилаю трохи пресового фонду.

Хай жиє журнал "Робітниця"!

З товариським привітом
М. В.

Дітройт, Міш.

На пресовий фонд "Робітниці" зложили слідуючі: по $1.00: І. Фостій, В. Кукурудза, Ф. Гофман, П. Ґуґелик; по 50 ц.: І. Гнатюк, М. Корило, А. Вергун, П. Данилюк.

Всім жертводавцям щира подяка.

А. Вергун.

Іст Сейнт Луйс, Илл.

Дорога Редакціє!

Посилаю 80 ц. на піврічну передплату "Робітниці" від убогої української родини, що жиє в Вест Френкфорт, Илл. Працюючи в одній асекураційній компанії мені приходиться час від часу виїздити в подальші околиці колектувати асекураційні вклад ки. Зайшовши до хати одного бідного майнера спитав я його жінки чи вміє і любить читати. Читати уміє і любить, відповіла, але нема що читати, бо часописи коштують багато грошей. З платні, що бере її чоловік в майні, не вистарчає на оплачення часопису і тому мусить обходитися без него. Маючи при собі одно число "Робітниці" я її запропонував передплатити її, бо коштує не багато. По короткій надумі вона згодилася заплатити "Робітницю" на пів року і передала мною до редакції "Робітниці" піврічну передплату в сумі 80 ц.

Так я придбав одну нову піврічну передплатницю в Вест Френкфорт.

З товариським привітом
Дмитро Іващук.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Беверлей, Алта.

28. липня 1925 відбулися піврічні збори Відділу Жінсекції ім. К. Цеткін. Головувала т-ка Лікерія Нявчук. Діяльність Відділу за піврік представляється так:

Було читань 4, лекцій 2, реґулярних зборів 15, концертів 3, пікніків 2, влаштовано забав 6 і відсвятковано Міжнароднє Свято Жінок-Робітниць. Окрім того товаришки працювали спільно з товаришами в місяці травню на користь преси. Збори висловили признання зарядові за його працю.

Фінансовий звіт:

Приходи:

Січень	$17.65
Лютий	52.35
Березень	11.50
Квітень	24.35
Травень	5.05
Червень	37.54
Разом	$148.44

Росходи:

Січень	$13.70
Лютий	43.95
Березень	23.60
Квітень	10.55
Травень	15.15
Червень	35.68
Разом	$142.63

Повторення:

Приходи	$148.44
Росходи	142.63
Остає на липень	$ 5.81

За контрольну комісію:
Марія Сакалюк, П. Одинська.

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий журнал для Жінок-Робітниць
Орґан Жіночої Секції ТУРФДім.

Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня міститься в Українськім Робітничім Домі, на вуглі вулиць Прічард і МекҐреґор у Вінніпеґу.
М. Попович, секретар.

Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of U.L.F.T.A.

Printed and published by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba. M. Popovich, Secretary.

Subscription: per year $1.50; six months 80c
Singe copy 10c

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, 1. жовтня 1925. Ч. 19.

Паде жовтий лист.

З недавно ще зелених дерев паде жовтий лист. Природа змучена цілолітньою працею, віддала свої плоди і збирається на відпочинок. Вже й сонце шле на землю свої слабші проміння, як-би й воно перемучилось. Час від часу потягає холодний вітрець, що віщує недалекий прихід білої скатерті снігів та морозів. Повільно, але поважно насувається осінь.

Для українського орґанізованого робітництва й фармерства в Канаді і Злучених Державах осінь, це початок великої творчої праці у всіх ділянках орґанізаційного життя. В осені починається завмерлий за літо театрально-музикальний сезон, відроджуються лекції, спільні зібрання, ціла велика й важна праця на культурно-освітньому полі. Коли в природі приходить до супочинку, в нас навпаки — починається найгарячіша праця. І як кожного, так і цего року, нам необхідно гідно привітати осінь і з найбільшим завзяттям взятись до нової творчої праці.

Ніхто з свідомих робітниць, робітників, фармерок і фармерів не сміє забувати, що в праці недалекого сезону є й їх певна доля. Ніхто з свідомих товаришок і товаришів не сміє казати, що "без мене обійдеться" і надіятись на инших. Це найстрашніше зло і його необхідно за всяку ціну викорінити.

Кожна членкиня і кожний член повинні взяти як найживішу участь в орґанізаційній праці. Не треба забувати, що та праця, яка проводиться в українських робітничо-фармерських орґанізаціях, має велике значіння і власне вона видвигнула на належну висоту українські працюючі маси. Бо це праця творча. Це не попівські байки, не фарисейські заклики чорноризників, не брехливі міркування слуг капіталу і не релігійно-сектанські суперечки, а велика, культурно-освітня праця українських працюючих мас, яких лукава доля закинула за далекий океан. Коли сьогодня робітничо-фармерська орґанізація в Канаді стоїть вище від всіх инших українських орґанізацій так морально, як і матеріяльно, то це тільки наслідки совісної, чесної і дійсної праці робітництва й фармерства, яке зрозуміло, що не ждати нам порятунку від зарозуміло-надутих панків, що свої переконання міняють зараз-же, як побачать наставлений долар. І з приближенням нового сезону праці, всім нам необхідно знову зібрати всі свої сили, необхідно з новою енерґією кинутись в вир орґанізаційної праці і ще вище піднести свою кля-

сову орґанізацію.

Драматично-співацькі гуртки можуть користати з нових примірників драм, які цеї осени видало Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство у Вінніпеґу і які проголошуються на сторінках "У.Р.В.", можуть користати з нових нот, що їх видав вінніпеґський відділ ТУРФ-Дім. Жіночі відділи мають цілий ряд легко написаних і незвичайно цікавих лекцій, якими є довші статті з літніх місяців "Робітниці". Поодинокі членкині й члени на довгі осінні й зимові вечері можуть запастися корисними й цікавими книжками, які одержать в редакції "Робітниці" або "У.Р.В." Треба читати, треба освічуватись так в орґанізації, як і поза нею.

Природа відмирає. Природа відходить на спочинок, а в нас починається знову велика, творча праця. Паде жовтий лист, та це тільки ознака, що пролетарська свідомість кличе нас опять до невгомонної праці через осінь і зиму. Тому товаришки і товариші — не марнуймо ані одної хвилі! Готуймося зустрінути осінь з завзяттям, гідним свідомому робітництву й фармерству! Гартуймо свої сили! Не зважаймо на скавуління панських слуг — наших ворогів. Найкращою відповідю всім наймитам буржуазії буде наша невгомонна, щира і дійсно творча праця.

Всі сміло вперед до нових здобутків на славу і честь пролетарської кляси!

Робітниці Німеччини.

(Стаття з Европи.)

Декілька разів повставали працюючі маси Німеччини, аби звільнитися з капіталістичної неволі, але за кожним разом їх повстання було здавлене і затоплене в крові.

Тепер в Німеччині страшенне безробіття, робітнича кляса находиться у великій нужді та дійсно голодує. Після війни на Німеччину наложили великанські податки, якими рік-річно Німеччина сплачує воєнні відшкодування Франції, Анґлії та Америці. За мізерну платню, працюючи по 12 до 16 годин, робітництво випродуковує для буржуазії величезні багацтва. Однак ще гірше визискують в Німеччині робітниць. Робітниці, слабо з'орґанізовані в юніях, — є лакомим куском для визискувачів: пани платять робітниці скільки захочуть і викидають її теж коли захочуть. Але й орґанізовані робітниці находяться під відомою в капіталістів маркою: "жіноча або дешева сила". Ось для прикладу наведемо слідуючі цифри:

Робітники одержують за працю на годину:	Всі робітниці за працю на годину:
Від 19 до 20 літ — 30 феніків	24 феніків.
Від 21 до 24 літ — 41 феніків	29 феніків.
Вижче 24 літ — 46 феніків	32 феніки.

В Бадені, в ткацьких фабриках, робітниця одержує звичайно за тиждень 15 марок, а робітник 20 марок. (До війни за 5 марок платилося один долар. Тепер марки ще дешевші).

Робітниці паперових і шкіряних фабрик, працюючи в день по 16 до 17 годин, одержують на тиждень 6 до 7 марок (приблизно $1.20), при чому за помешкання доводиться їм платити в місяць 2 дол., а за фунт олію з сонішника — 50 центів.

Нечуваному визискові підлягають робітниці-швачки, що беруть роботу з фабрики до дому. За пошиття одної блюзки вони одержують 15 феніків, (приблизно 2 центи). Цю роботу сповняють бідні робітниці звичайно з цілою своєю родиною, а всетаки не вистарчає того заробітку навіть на хліб насушний.

Правда, нужда заставила німецьке робітництво як найтісніше гуртуватися тепер в клясові орґанізації. Провід в тих орґанізаціях веде сильна Комуністична Партія Німеччини. І робітниці теж не залишилися позаду. Ніколи ще не видавалося в Німеччині стільки робітничих-жіночих ґазет і журналів, як тепер. Робітниці Берліна, Саксонії, Ренської области — всі видають свої журнали, правда, невеличкі, бо часто

по 6 до 8 сторінок, але удержують їх робітниці за тяжко запрацьовані гроші і самі поширяють свої видання в десятках тисяч примірників. Таємно на фабриках розповсюднюють робітниці свою ґазету "Арбайтерін" ("Робітниця"). Ця ґазета переповнена кореспонденціями (дописами) з життя робітниць. Одна робітниця пише між иншим таке з Саксонії:

"Ми помагаємо нашим чоловікам боротися. Підчас страйку ми стояли біля брам фабрик, аби не пропустити страйколомів, ми влаштували були мандрівні кухні для страйкерів. За це наших 10 товаришок попали в тюрму на три місяці".

Друга робітниця пише з Данціґа:

"Заставлені голодом і нуждою, ми великою депутацією пішли в Сенат. Але нам приготовили "патріотичний" прийом. Між нас врізались дві сотні поліцейських. За хвилину ціла вулиця була встелена збитими жінками і дітьми. І аж тоді всі ми пізнали, що з ворогом треба боротися, а не чекати ласки".

Розуміться, всі жіночі кореспондентки (жінкори) не підписуються під своїми дописами, бо за це проганяють їх пани з роботи.

Берлінська ґазета "Робітниця" має поверх 30 тисяч передлатниць! (Коли до такого числа дійде наша, канадійська "Робітниця"? Примітка складача.)

Підчас виборів до парляменту німецькі робітниці виявили величезну активність. Походи робітниць по вулицях тягнулися вечерами. На візках з дітьми були афіші з написами: "Вибирайте робітників-комуністів!" Жінки робітників ходили на покупки на базар (маркет) з кошиками, на яких теж були наклеєні афіші, що взивали своїми написами вибирати комуністів. В жіночій-робітничій пресі вказувалось на те, що необхідно вибирати послами комуністів, бо не треба забувати, що **німецький буржуазний уряд** (правительство) видає на боротьбу з сухотами, на охорону материнства і дітей тільки **пів міліона марок, а на кінські перегони (рейси) для панів, на церкву і поліцію — 480 міліонів марок в рік.**

Всі передвиборчі зібрання були повні робітницями.

Ця активність німецьких працюючих жінок і вперте бажання боротися разом з цілою робітничою клясою, доказує, що в слушний момент останньої боротьби з буржуазією, — працюючі таки переможуть! *Миловидова.*

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УРЯДУ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ.

(Написав на Радянській Україні А. Буценко.)

Історія радянської влади на Україні є живе втілення пролєтарської національної політики, яку запровадив робітничо-селянський уряд України в повній згоді з заповітами Лєніна.

Національний момент відограв величезну ролю в загальному ході горожанської війни на Україні. Перемогою трудящих мас на Україні ми в великій мірі з'обовязані національній політиці, яку ми гаразд поставили, згідно після вказівок Лєніна і послідовно проводили.

Лєнін казав:

"Інтереси робітничої кляси, як і взагалі інтереси політичної свободи, вимагають самої повної рівности прав всіх, без винятку, національностей даної держави і усунення всяких перегородок між націями, з'єднання дітей всіх націй в єдиній школі і т. п.

Лише відкинувши дурні й дикунські національні забобони, лише злившись в одну спілку робітників всіх національностей, зможе робітнича кляса стати силою, дати опір капіталові і добитись серйозного поліпшення свого життя".

Ці основні заповіти Лєніна лягли в основну нашої національної політики й практики на Україні.

Відродження української культури за всі 7 років істнування радянської влади нами проводилось в повній згоді з волею самих трудящих мас, що засєлюють Україну. В той-же час, памятаючи про свої революційні завдання і єд-

ність пролетаріяту всього Радянського Союзу перед лицем капіталістичного світу, ми вели і ведемо боротьбу з національним шовінізмом, як найгіршою формою дрібно-буржуазної ідеольоґії.

Тим самим національна політика наша різко відмежовується від національної політики буржуазних партій і урядів, що посягали на владу на Україні, особливо петлюрівщини, яка своїм шовінізмом та демаґоґічною аґітацією вносила росклад в робітничих кварталах та на селі.

Національний шовінізм неминуче звязаний з національним пригніченням та великодержавністю. Наприклад, петлюрівщина заплямувала себе самими ганебними формами національної травлі та пригнічення — ненавистю Жидів, Росіян і таке инше.

Радянська Україна, її уряд і трудящі маси добре знайомі з "національною політикою" наших західніх сусідів — Польщі та Румунії, де безмежно панує шалений шовінізм.

Своєю національною політикою радянська влада на Україні остаточно вирвала зброю з рук української шовіністичної еміґрації й окремих бандитських орґанізацій.

Поступово розвиваючи українську національну школу, відкриваючи одну за другою українські культурні і наукові установи — театри, академію наук, книгозбірні, ґазети, журнали, видавництва і т. ин., ми видали в червні 1923 року закон про рівноправність мов, про переважне значіння української мови і закон про українізацію державного апарату; цей закон повинен усунути ще одну перепону що перешкоджала наближенню нашого апарату до багатоміліонового селянства.

Одначе Українська Соціялістична Радянська Республіка у своїй національній політиці дбає не тільки про інтереси українського народу, що дякуючи Жовтневій революції одержав можливість вільно користуватися рідною мовою і розвивати свою культуру. Ми надаємо повну національну свободу всім національним меншостям, що живуть на Україні.

Орґанізація автономної Молдавської Соціялістичної Радянської Республіки, виділення **більш ніж 150 німецьких, болгарських, польських, жидівських і ин. сільських рад і районів,** — все це говорить про те, що на Україні нема і ніколи не буде великодержавної延 пануючої національности, бо ми в кожному окремому випадкові керуємося вказівками Лєніна.

Коли в добу царизму 30 міліоновий український нарід цього права на свою культуру не мав, то звільнившись з під влади царя й поміщика, українські працюючі маси надають малим народностям повну національно-культурну свободу.

Лєнін казав: "Проклятий царизм обертав Великоросів у катів українського народу сіючи ворожу ненависть до тих, хто забороняв українським дітям говорити і вчитися на рідній мові".

Зараз на Україні національне питання розвязуюється в повній відповідности з волею трудящих мас, і місця для національної ненависти нема і ніколи не буде.

Харків, Радянська Україна.

З робітників, які тяжко працюють в промислі, хочемо статися всі гарними, спільними людьми, до яких належить цілий світ, як відвічне і невичерпане джерело найвищої артистичної роскоші.

Ришард Ваґнер.

Люде самі собі творять історію, який-би не був її вислід. Кожний з них прямує до своїх власних, свідомо бажаних цілей, а історія становить якраз випадковість тих численних, в ріжних напрямках ділаючих осудів і ріжний їх вплив на зовнішній світ.

Ф. Енґельс.

Робітнича кляса живе вірою в побіду правди, надією на визволення з духової і тілесної неволі і любовю до рівноправности людини.

І. Діцґен.

Буржуазія є до нахабности облудною, коли домагається від пролетаріяту, щоб він з гори вирікся всякої боротьби.

Ж. Жорес.

ЧИ ВИ ВЖЕ вирівнали свою передплату за "Робітницю"? Чи відновили ви передплату на цей рік? Зробіть це зараз!

Чи може жити людина без орґанізації?

(Обовязково перечитати у відділах Жіночої Секції.)

III.

КЛЯСОВА БОРОТЬБА.

"Історія всіх дотеперішніх суспільств — це історія клясової боротьби" — пишеться в книжці "Комуністичний Маніфест".

Що це означає?

Це означає, що відколи повстала приватна власність, відколи повстало, так-би сказати, з'орґанізоване суспільство та переходячи з одної форми до другої, від тоді почалася боротьба кляс, переходячи також з одної з'орґанізованої форми суспільства — до другої. Отже, коли ми читаємо історію кожного суспільного ладу з'окрема, ми читаємо про боротьбу цих двох кляс суспільства, а це: боротьба маючих з немаючими рабами.

Ми називаємо це клясовою боротьбою, бо в ній виступають дві собі противних клясі, яких інтереси не є однаковими. Але клясову боротьбу давніх часів не можна прирівнювати з нинішною клясовою боротьбою. В давніших часах, клясова боротьба носила иншу форму і инший зміст, залежно від форми і змісту даного суспільного ладу. Це залежало від економічного розвитку, розвитку техніки, природи та соціяльного окруження. Зі зміною суспільного ладу, змінювалася й клясова боротьба, відповідно до нових економічних відносин, в якій переходила.

В таких державах, як Анґлія, Франція, Німеччина, де розвинулася техніка скоріше, як, наприклад, в Росії і инших менших та більших державах, там й клясова боротьба набирала гостріших розмірів, бо до цего перли самі продукційні відносини. Але й у нас на Україні і в Галичині, хоч не було клясової орґанізації з ясною клясовою програмою, з ясними цілями і завданнями, також провадили клясову боротьбу. Людина, як сказав епископ Бравн, (автор книжки "Комунізм і християнство"), ще з природи є революційною — бунтарем і чи хоче, чи не хоче, мусить боротися, бо до цеї боротьби заставляє саме життя.

В другім розділі цеї статті, ми сказали, що мистецтво грало головну ролю в боротьбі за народні права. І це правда. Поневолене людство, коли не було з'орґанізоване, щоби боротися зі своїми ворогами, то воно в пісні своїй висказувало невдоволеня, жалі, просьби, а також й погрози. Може нікотрий инший народ не має стільки пісень виложених простими кріпаками, як має їх український. Кожна пісня криє в собі жалі, просьби і бунт.

Ось український селянський син, служить в армії і він без книжки та програми знає, що служити при війську не є корисним для суспільства. Але він не є настільки сильним, щоби відмовитися. Він просить, щоби його увільнити, але це прохання він виспівує простими словами, піснею, яку він самий виложив своєю неграмотною головою:

Ой цісарю, цісарчику.
Цісарю королю,
Пусти мене до домоньку
Хай ся не неволю.

Така простенька пісня має дуже багатий зміст, і коли її вояк заспіває, то він зворушує нею також й инших вояків, вони починають думати про те, що вони справді не приносять ніякої користи, а лише "неволяться". Таких ріжних пісень, виложених неграмотними селянами, можна навести дуже багато і мусимо признати, що це навіть "просте мистецтво" відогравало велику ролю в боротьбі працюючих з панами.

Або ось така пісня:

Ой підемо пане брате,
Та в гори, та в гори,
Там будемо розбивати
Багацькі комори.

Тут вже посягає за "багацькі комори". Накликає своїх братів: "Ой підемо пане брате", а це значить, що аби мож успішно "розбивати

багацькі комори", треба, аби їх йшло багато разом, а не поодиноко. Співець вірить в те, що колись працюючі маси з'єднаються разом до одної сильної орґанізації та разом підуть в бій на "багацькі комори".

Ми наводимо це тому, щоби показати нашим читачкам та читачам, як розвивалася клясова боротьба навіть і в простеньких селянських піснях, як на підставі тих самих пісень творилися відтак клясові орґанізації, які сьогодня відограють велику ролю в перебудові старого ладу на новий.

НОВІ ЧАСИ — НОВІ СПІВЦІ.

Представмо собі, як-би то виглядало, коли-б робітнича кляса не мала сьогодня своїх клясових орґанізацій? Коли-б не було професійних спілок (трейд-юній)? Правда, що було-б не добре? Ми працювали-б по пятнайцять годин денно за дуже низеньку платню, ми не були-б такими, як ми сьогодня є, а були-б гірше скотини, ми не мали-б права навіть думати, а не то говорити. Але воно так не є. Хоч ми поневолені й сьогодня, хоч наше життя залежить від панської кляси, все-ж ми маємо право покористовуватися деякими привілеями, які в давних часах були неприступними для нас.

ЛІ—ШІЯН—ЇН
перша жінка-редакторка в Китаю.

А ці куценькі права, які ми зараз маємо, коштують наших попередників дуже дорого. Панська кляса була з'орґанізована, але робітничій клясі не позволяла орґанізуватися і найменші прояви робітничої орґанізації здушувала, а провідників строго переслідувала, відсилала в чужі краї, або мордувала їх по мокрих тюрмах. Все-ж це переслідування з боку панської кляси не могло спинити колеса поступу. Робітнича кляса мусіла орґанізуватися, бо инакше не могла-б була жити. Одних провідників робітничої кляси вбивали, а на їх місце приходили другі і продовжали почату роботу.

І так першими орґанізаціями, які повстали серед робітничої кляси вже в капіталістичнім устрою, можна назвати професійні спілки (трейд-юнії). Зразу вони орґанізувалися і провадили свою працю тайно, але коли почулися досить сильними, вийшли на яв та проголосили себе перед цілим світом. Пануюча кляса рад не рад, мусіла почислитися з фактом і визнати права з'орґанізованих робітників.

Професійні спілки боролися за побільшення щоденної платні, за скорочення дня праці і взагалі за вигідніші умовини праці. Це до певної міри задоволяло частинні потреби робітничої кляси, але не на довго. Розвиток техніки поступав скорим ходом вперед, продуковано більше, як можна було вмістити в рамках своєї країни, почалося пошукування за закордонними ринками для збуту товарів, почалася конкуренція капіталістів одної держави з капіталістами другої держави. Ріжні фільософи, економісти і инші вчені старалися вишукати причину — яка загрожувала виробництву та ключ до виходу з того загрожування, але були безсильні. Вони понаписували стоси книжок, але нікотрий не обговорював причини лиха, яке було надвисло, а лише обговорював наслідки того лиха.

В 1825 році настала перша велика індустріяльна кріза. Товари, вироблені робітничою клясою, гнили в маґазинах, а робітники сотками тисяч волочилися по вулицях зморені голодом і холодом. Капіталістичний устрій, який повстав на руїнах старого февдального ладу показався вже дальше нездібним задоволити потреби більшости громадянства. Розвиток

продукції проголосив капіталістичному ладові загибель.

Але самим капіталістам добре жилося і вони навіть не хотіли слухати про це, що капіталізм має уступити якомусь иншому устроєві.

— Так воно було від початку світа, так воно є і так воно мусить бути, — говорили панські фільософи, попи та инші панські посіпаки.

І ось серед такої продукційної анархії (безладдя) виступають нові співці — співці пролєтарської науки, як великий учений і теоретик Карло Маркс, Фрідріх Енґельс і инші, та викривають перед працюючими масами, мов в картах, цілу капіталістичну господарку, причини її безладдя і ключ до виходу з неї. Свідоміша частина робітничої кляси приймає євангеліє великих пролєтарських учених, починає творити політичні гуртки, плянувати заснувати масову політичну орґанізацію працюючих та повести її до боротьби за остаточне повалення капіталістичного устрою.

Панська кляса бачучи велику небезпеку такої орґанізації, ще більше переслідує нових пролєтарських борців. Наприклад, Німеччина виганяє ученого Маркса поза границі своєї держави і думає, що таким способом усуне неприятні відносини, які мали місце внутрі держави. Буржуазія не знала, або не хотіла знати, що то не Маркс спричинився до цих неприятних економічних відносин, а самий спосіб капіталістичної продукції. Маркс був лише тим, що міг, ліпше другого, вказати на хиби цего капіталістичного способу продукції та його поправку.

Та поступок німецької буржуазії не міг спинити колеса поступу, так само, як цего не могли зробити попередники з невільничого та февдального устрою. Маркс поїхав до Анґлії, яка в той час була більше демократична, як Німеччина і там найшов таких-же самих пролєтарів-бідаків, яких оставив в Німеччині. Його наукові праці почали перекладатися на ріжні мови, робітництво почало студіювати їх та після цих вказівок орґанізуватися.

В усіх індустріяльно розвинених державах повстають робітничі політичні ґрупи, зразу тайні, а відтак виходять на яв, та проголошують себе партією широких працюючих мас.

Обширніше про це поговоримо в слідуючім розділі, в найблищому числі "Робітниці".

М. Чміль.

ЖЕРТВИ ХОРОБЛИВОЇ ЗАЗДРОСТИ.

В Юго-Славії недавно приловлено гарну і багату жінку, яка була ненормально заздрісна і яка зі заздрости убила щонайменше трийцять своїх любовників.

Називалася ця жінка Вера Ренчі і була кількаразовою вдовою. Жила вона в містечку Беркерекуль, в Сербії в гарній але самотній віллі. Вона віддавалась декілька разів за молодих мущин, але ці її чоловіки ніколи довго з нею не жили. Вона завжди пояснювала, що чоловік покинув її і виїхав відти. Люде немов вірили її, але коли ці випадки стали загально підозрілими, Веру почали звати "таємничою вдовою". І таємничою вона була. Чим дальше, тим її таємничість ставала більшою, аж остаточно поговори про неї стали кожnодневним явищем.

Як-би це була яка бідна вдова, то безперечно її не довго звали-би таємничою. Орґани, так званого публичного безпеченства, негайно навідались-би до неї і її таємниць. Але Вера Ренчі була багата і гарна а таким можна бути й неморально вибагливими та капризними.

Вера була-б хто зна доки займалась своїм огидним ремеслом, як-би друга багата жінка, якої чоловік пропав безслідно, не заалярмувала поліцію. Почались пошукування і вкінці заарештовано Веру та обшукано її віллю. Показалося, що в пивниці тої віллі було около трицять домовин, уставлених в ряд. В домовинах находились рештки молодих мущин, чоловіків та любовників Вери.

На допитах Вера зовсім спокійно росказала свої методи та причини такого божевільного поступовання. Вона була на стільки заздрісною, що не могла знести думки, що друга якась жінка мала хоч-би глянути на мущину з котрим Вера кохалася. І через те, коли Вері навкучився її чоловік чи любовник, вона отроювала його повільно і заносила його трупа до своєї пивниці. А навкучитись Вері було не трудно і тому її любовники щезали один за другим як камфора. Вера однак ніколи не мала любовників з місцевих мущин. Вона була хитра, і кожний свій поступок дуже старанно обдумувала. Звичайно, запізнавалася вона з посторонніми молодими мущинами, яких стрічала в кавярнях і яких вабила до своєї віллі. Коли упоралась з одним, тоді знову заходила в кавярню і шукала дальших жертв. Дуріють пани з дармоїдства!

ДО ЧЛЕНКИНЬ ЖІНОЧОЇ СЕКЦІЇ І ЧИТАЧОК.

Звертаємо увагу членкиням Жінсекції в цілій Канаді і читачкам взагалі — на незвичайно цінну, цікаву і написану дуже зрозуміло наукову розвідку: "ЗВІДКИ ВЗЯВСЯ ЧОЛОВІК?" Цю розвідку починаємо друкувати з цим числом "Робітниці" і вона тягнутиметься в кількох числах.

Не пропускайте, товаришки, ані одного числа! Читайте уважно цю розвідку — а багато-багато навчитеся.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

РОБІНДРАНАТ ТАҐОРЕ

найбільший поет і письменник Індії, якого твори відзначаються глибокою фільософією і перекладені на всі мови світа. Недавно преса рознесла по цілому світі вістку, що Робіндранат Таґоре тяжко занедужав. В найблищих числах "Робітниці" постараємося надрукувати переклади творів Р. Таґоре і познайомити читачок з його творчістю.

ЧИ ТИ ЗНАЄШ КРАЇНУ?...

Не Китай, не Мароко
Хоч кольонія теж,
Але більше в Европі
Ти таких не знайдеш...

Чи ти знаєш країну, чи бачив,
Де-б мужицька, селянська спина
Над плугом в кайданах схилялась?
— Так оце Галичина.

Чи ти знаєш країну, щоб в тюрмах,
Де зрошена кровю стіна,
Під буками жінка роджала?...
— Ну так і це Галичина.

Чи ти знаєш країну, де бідним
Одне тихе місце — труна,
Бо всюди їх бють і катують...
— Так оце, це Галичина.

Чи ти знаєш країну в Европі,
Де культурі висока ціна,
Щоб там мову убогих вбивали?
— Оце-ж то й є Галичина.

Чи ти знаєш країну, де зойки,
Де стогони, сльози щодня...
Де панські плюндрують маєтки?
— Так і це Галичина.

Чи ти знаєш країну, що в муках,
В боротьбі захлинає вона
Й виглядає, чекає підмоги?
— Це-ж Галичина.

Не Китай, не Мароко,
Хоч кольонія теж,
Але більше в Европі
Ти таких не знайдеш!

Вас. Яблуненко.

ЖНИВА НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Журиться жито під жаткою,
Клонить колосся налите,
Десь перепілонька падькає:
— Ой, де ви, розгублені діти?

З перевеслами ходять в'язальчики,
А сонце аж капає воском,
Нема економів, начальників —
Лани перейшли до колгоспу.*)

Засівають снопами дебелими
І копами лан колєктиву,
Покривають піснями веселими
Багате Республіки жниво.

Нехай хмуряться ситі ображені,
Хай сердиться панство багате;
На всесвіт ми трудящим скажемо:
— Пора і для себе жити!

***

...Журиться жито під жаткою,
Клонить колосся налите,
Десь перепілонька падькає:
— Ой, де ви, розгублені діти?

Вас. Яблуненко.

*) Колєктивне (гуртове) господарство.

I.

Всіх розтлителів, беззаконників (дідичів) закон захищає від кнута, тож їх треба й повинні карати й ганьбити друкованим словом, як мерзенну моральну гидоту.

II.

Доводити ослам, що вони осли, треба самому бути на половину ослом. Це безперечна істина.

Т. Шевченко.

I.

Одна помилка тягне за собою другу — це вже так ведеться.

II.

Розкуються незабаром
Заковані люде:
Настане суд.

Т. Шевченко.

С. Васильченко.

ДО СВІТЛА.

ЕТЮД В ОДНІЙ ДІЇ.

Драматизація оповідання Івана Франка.

ДІЄВІ ОСОБИ:

ЖУРАКІВСЬКИЙ — інтеліґентна людина, поважного віку,
СТЕФАН — молодий вязень,
ЙОСЬКО ШТЕРН — хлопець років 16-17, Жид,
ТЮРЕМНИЙ ДОЗОРЕЦЬ.
За сценою голоси — вязнів і вартового жовніра.
Діється в Галичині.

Камера в тюрмі. Високо — маленьке ґратоване вікно; в нього з надвору снопом бє соняшне світло. Поза тим — у камері темно. На ліжку сидить Жураківський — латає одежину. Він часто прислухується, підходить до маленького віконця в дверях, зазирає в него, далі знову сідає на своє місце. Коло стіни, під ґратами, столик, на столику стоїть Йосько з книжкою, читає до соняшного світла, що світить крізь ґрати. Читає Йосько по складах, але бадьоро, голосно.

I.

ЙОСЬКО (читає). Жу—ра—вель... Журавель... по-чав ду-ма-ти... думати га-да... гадати... Іде зно-ву знову... до... чаплі. (Радо сміється.)

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Ну, як, Йоську, все розумієш?

ЙОСЬКО. Геть, чисто все. Ніби хтось мені з боку підказує. Ось слухайте. (Починає розповідати.) Був собі журавель і надумав він оженитись. Кого-б це мені взяти за себе, — думає собі, а далі й каже: візьму я за себе чаплю.

ЖУРАКІВСЬКИЙ (прислухується). Зажди, Йоську, хтось іде.

(Йосько швидко зіскакує з столу, ховає книжку за спину. Жураківський підходить до дверей, дивиться в віконце.)

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Ні, то не сюди. (Вертає на своє місце.) Ну, Йоську, поганяй далі...

ЙОСЬКО. Тут трохи забувся... Ось я до кінця дочитаю, тоді роскажу вам все відразу. (Вилазить знову на стіл, читає далі.)

(На дворі за вікном чути лютий голос жовніра: "Відійди від вікна! Бач, чого забажав — свіжого повітря! Я ось тобі дам повітря, я тебе дихну! Що-о! Мовчать! Гад!")

ЖУРАКІВСЬКИЙ. А поглянь, Йоську, на кого це він? Тільки — обережненько.

ЙОСЬКО (визирає в ґрати). На пяту камеру сварить.

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Це новий уже стоїть на варті?

ЙОСЬКО. Так, це вже другий. Ух... який лютий!

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Сховайся, Йоську, хай йому враг.

ЙОСЬКО. Він сюди не дивиться... День який гарний. Ясний та теплий. Небо синє-синє. А он бабине літо, мов на човні пливе... (Задумався, далі зітхнув і знову до книжки): "вибач-чай... вибачай... каже, що я тоді так... тобі від-ка-зав... Тепер я пе-ре-ду-мав... передумав і зно-ву хо-чу...

ЖУРАКІВСЬКИЙ (зразу). А цить! (Іде до віконця в дверях, дивиться; далі швидко дає знак рукою, щоб Йосько злазив. Йосько швидко злазить із столу, відсовує його від вікна, сам стає коло стіни, сховавши за спиною книжку. В коридорі чути голосну розмову. Гремить замок.)

II.

(Двері швидко відчинилися. Увіходять: Стефан, побрязкуючи кайданами і дозорець з вязкою ключів у руці.)

СТЕФАН (зразу сердито починає ходити по камері, бубонить). Собаки! Думали — мовчатиму, — ні, не на того напали! Поганці!

ДОЗОРЕЦЬ (стоячи коло дверей). Слухай сюди, Стефане! Попереджаю, що тільки помічу за тобою і тут що-небудь, так і знай — будеш в одиночці сидіти. Знаєш, що то за річ — одиночка?

СТЕФАН. Бачив уже, не налякаєш!

ДОЗОРЕЦЬ (призирливо). Бач, який ти герой! Не підступай до нього. (Тихіше.) Ну, та ми тебе укоськаєм. Запряжемо.

СТЕФАН. Побачимо.

ДОЗОРЕЦЬ (певно). Запряжемо! Будь у тому певен. І не таких бачили. Тюрма — це тобі не рідна мама! (Виходить і замикає двері.)

III.

СТЕФАН (ходить по камері, сам собі щось буркоче, похваляється). Шкура собача... Ну, та ми ще побачим...

(Жураківський і Йосько мовчки слідкують за ним.)

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Це вас сьогодня закували, товаришу?

СТЕФАН (зразу пильно дивиться на нього, на Йоська, мов-би він їх до цього часу не бачив. Пізніше трохи, спокійніше). Сьогодня. Хотів утекти з цієї ями — впіймали прокляті. (Зітхає. Сідає й починає щось собі наспівувати без слів. Вигляд задуманий, напружений. Павза. Йосько лізе до вікна. На дворі голос жовніра.)

ГОЛОС ЖОВНІРА. Далі від вікна! Чуєш, чортове насіння? Ясного сонця?.. А оцього не хочеш?...

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Не лізь тепер, Йоську, пережди трохи.

ЙОСЬКО. Мені ось трошки осталося, всього ось, рядків... (Рахує в книжці рядки.)

СТЕФАН (зразу підводить голову, жваво, зацікавлено). А що то за книжка в тебе?

ЖУРАКІВСЬКИЙ. То — дитяча читанка. Читати вчиться хлопець.

СТЕФАН. Добра річ, хлопче, добра річ.

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Оце навчився складати слова, та така гарячка взяла хлопця — день і ніч сидів-би за книжкою. І не їв-би і не спав.

СТЕФАН. Не боронять?

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Боронити — не боронять, тільки біда наша, що камера темна. Хлопець раз-у-раз пхається з книжкою до вікна. Як попадеться добрий вартовий, то не проганяє, а більше згонять. А його, як на злість, ще більше бере охота.

СТЕФАН (до Йоська). А чого-ж це ти такий великий хлопець, та й досі не навчився читати?

ЙОСЬКО (сумно). Не було кому вчити.

СТЕФАН. А за що сидиш?

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Безпашпортний.

СТЕФАН. Били?

ЙОСЬКО. Ой, били! Водою відливали, та й знову били.

СТЕФАН. А звідки ти?

ЙОСЬКО. Із Смерекова.

СТЕФАН. А як звати?

ЙОСЬКО. Йосько Штерн.

СТЕФАН. То ти — Жид?

ЙОСЬКО. А як-же, Жид.

СТЕФАН (весело сміється). Щоб ти здоровий був, вражий Йоську, хоч-би ти мене вбив — не сказав-би, що ти Жид. Де ти так гарно по нашому навчився говорити?

ЙОСЬКО. Я виріс поміж сільськими хлопцями, за пастуха був.

СТЕФАН (ще більше зацікавлений). Цікавий ти хлопець, Йоську, — вірне слово, — цікавий. То це ти в тюрмі й читати навчився?

ЙОСЬКО (показує на Жураківського). Ось вони мене навчили.

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Я вам кажу — хлопець до вчення аж горить! Правду кажучи, то він, бідолаха, і до кримінaлу попав через свою охоту до науки.

СТЕФАН (здивований). Он як! (Сідає коло хлопця і ніжно обгортає його за стан.) А ну, роскажи мені, товаришу, все а все про своє життя. А я тоді про своє роскажу. Моє життя, брат, теж не з медом.

ЙОСЬКО. Я вже їм (показує на Жураківського) все росказував.

СТЕФАН. То ще й мені роскажи, все-одно робити тут немає чого.

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Я ще раз з охотою послухаю — роскажи, Йоську.

ЙОСЬКО (тре лоба). Ну, звідкіля-ж його почати?...

(На дворі голос вартового: "Куди ото? Знову? Що ти скажеш із тими гадами? Тільки відвернись, так і лізе до вікна! Ну, ви сьогодня дограєтесь! Ви дограєтесь"!)

СТЕФАН. Чого він, як скажений, раз-у-раз?

ЖУРАКІВСЬКИЙ. День сьогодня видався гарний — всю тюрму до вікна тягне. (До Йоська.) Ну, так росповідай, Йоську.

ЙОСЬКО (подумавши трохи). ...Ні батька свого, ні матері я не памятаю. Жив я в Смерекові в орендаторя Мошка. Мошко доводився мені рідним вуйком, але про це я до останнього часу не знав, і жив в нього за наймита,

за попихача. Дуже мені було тяжко в нього — годували там мене в кутку, як собаку, водили обірваним, а найбільше мені було жаль, що своїх дітей він віддав до школи, а мене не вчив ні по жидівськи, ні по українськи. Все він боявся того, щоб я не довідався, що він мені доводиться вуйком. Опісля я довідався, що він загарбав собі все майно, що лишилося після смерти мойого батька. А люде на селі мене любили. От і почали мені все казати...

(Гремить замок коло дверей, увіходить дозорець.)

IV.

ДОЗОРЕЦЬ. Йосько Штерн!

ЙОСЬКО (раптово зіскакує з місця, схвильований). Я!

ДОЗОРЕЦЬ. Чого такий радий? Думаєш — на волю? Збирайся до слідчого! Зараз!

(Йосько швидко шукає шапки і ніяк не може знайти. Руки тремтять.)

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Ось твоя шапка, Йоську. (Подає шапку.) Та чого ти хвилюєшся? Не бійся. Твоє діло видне — хоч-би й не хотіли — мусять випустити. Не сьогодня — завтра на волі будеш!

(Дозорець і Йосько виходять.)

V.

СТЕФАН. Ехе-хе! (Ходить по камері, нудьгуючи.) У вас як тут — оті нишпорки (киває на двері) дуже слідкують за вами?

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Щоб дуже — не можна сказати. Наша камера спокійна. А хіба що?

СТЕФАН (з пояса штанів витягає маленьку пилочку, показує, сміючись). Бачили?

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Що це пилочка?

СТЕФАН. Роздягали до сорочки, до ниточки обшукали, а я все таки проніс.

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Що-ж ви думаєте робити?

СТЕФАН. Що-ж його робити — буду потрохи пиляти.

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Зараз?

СТЕФАН. Розуміється, таку вдачу маю — не можу й одного дня неволі терпіти. Якось лекше на душі стає, коли почнеш готуватися до втечі. (Сідає в кутку, розглядає кайдани.) Звідкіля-ж вас почати, прокляті? Бодай вже і сам той світа не бачив ясного, хто вас вигадав на людей!... (Починає пиляти, далі до Жураківського.) Що, дуже чути?

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Таки чути.

СТЕФАН. Давайте будемо говорити про щонебудь. (Далі пиляє, розмовляючи). Знаєте, не йде мені з голови цей Йосько. Він мені зразу вподобався.

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Цікавий хлопець. Здібний надзвичайно. Ви повірите — за два дні вивчився читати!

СТЕФАН. Такого-б тільки вчити та вчити, а його — в тюрму за велику охоту до науки. Здається, ви казали, що за це його посадили сюди?

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Так воно виходить. (З осторогою підходить до віконця і заглядає в него.)

СТЕФАН (трівожно). Що там?

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Мені почулося, що хтось підкрадається до віконця. Сядьте ви трохи далі, отуди (показує в куток), а я буду сидіти проти дверей, та поглядатиму на віконце. (Стефан відсовується далі, Жураківський сідає проти дверей, повертається до перерваної розмови.) Кажу — воно й виходить на те. Було, бачте, так. Отой його вуйко-орендар хотів прямо заганяти, задурити хлопця, щоб лекше зробити з нього довічнього собі наймита. Але хлопець виростав надто не дурний, та й люде в селі навчали його: чого це ти дурнем ростеш в нього — кажи, нехай дає вчитись. Своїх дітей, бачиш, давно віддав до школи. Хлопець до вуйка — давай домагатись. Вуйко — на нього гримати. Хлопець — коли не пустите — втечу. А Мошко тоді й каже: куди-ж ти, дурню, втечеш, коли втебе ніякого документа нема? Ти знаєш, що ти — приблуда, волоцюга? Тільки від мене підеш, тебе зразу в тюрму запровадять. Хлопець в село до людей за порадою. "Бреше, — кажуть люде, — папери в тебе є, тільки він від тебе їх ховає". Хлопець прислідкував, де Мошко ховав свої папери, викрав їх, поніс до людей.

СТЕФАН. Молодчина хлопець! Неграмотний, а не дурень.

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Заждіть-же. Мошко по жандармів, хабаря в руки — відберіть папері та віддайте мені назад. Хотів, певне, знищи-

ти їх зовсім. А на хлопця пустив славу, що ніби вкрав в нього гроші. Хлопця арештували, били, катували, щоб сказав — де сховав папері. Але хлопець документів не давав, віддав прилюдно війтові. Тут вже справу затерти — не можна було, і вона пішла до слідчого. То оце, певне, й випустять його.

СТЕФАН. З головою хлопець. Як не приборкають — з нього щось вийде. Такому варт допомогти. (Прислухується.) Що воно? В тюрмі волинку заводять? Чуєте? (За стіною чути гамір, на дворі — лайка вартового: "Арештантська пика! Злодійське кодло! Всіх, як собак, перестріляю!")

СТЕФАН. Бач — гадюка: "стрілять буду!" радий, що карабіна начепили. (Гамір за стіною збільшується.) Ні, тюрму не залякаєш карабіном! (Прислухується.) Чуєте? Чуєте? Котячий концерт заводять! (Чути свист, вереск, котяче мявкання.)

СТЕФАН (радісно). Так і є! Кац-музика! (Кидає пиляти, видирається на стіл, визирає в ґрати). Ось ходіть подивіться! Бігає від вікна до вікна, крутиться, метушиться — мало не сказиться... Ага, замовк, собача шкура! Став, як вкопаний, на місці. Отак-би й зразу. (Кац-музика затихає.)

СТЕФАН (голосно до вартового). Ну, що? взяв? Ех ти, божий бичок! Ти гадаєш, як вязень, то вже його можна виганити, випаскудити із останнього? Зажди, може ще не раз і сам попадеш сюди...

ЖУРАКІВСЬКИЙ (тимчасом стояв коло дверей, поглядав в віконце). Ша! сюди йдуть! (Стефан швидко злазить із столу. Гуркотить замок, відчиняються двері.)

VI.

(Двері відчинилися. Швидко увіходить Йосько, веселий, схвильований.)

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Ну, що, Йоську? Випускають?

СТЕФАН. Що, на волю?

ЙОСЬКО (сміється). Казав — незабаром підеш на волю. Казав — і пашпорт мені буде.

СТЕФАН. Значить, будеш вільний птах. Іди, куди хочеш, роби — що хочеш! (Ляскає його по плечу.) Ну, куди-ж ти зараз? До Мошка?

ЙОСЬКО. Хай він провалиться, — і в хату не зайду.

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Ти йому і не даруй так! Ти вимагай, хай він віддасть тобі те, що пограбував в твого батька.

ЙОСЬКО. Хай він тим вдавиться. Обійдусь і без того. Мені — аби воля та пашпорт, то я сам знайду собі дорогу...

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Ти Йоську, памятайже, зроби так, як я тобі казав. Підеш до того чоловіка, він віддасть тебе до ремісничої школи. Може, навіть і цеї осени... А там — шлях буде широкий — тільки вчися.

СТЕФАН. А до чого в тебе, Йоську, є охота?

ЙОСЬКО. Я й сам не знаю, до чого більше. До всього! Всього хочеться знати, всьому навчитися. (Мрійно.) Мені в селі коваль казав, що є така школа, де вчать будувати мости, будинки...

СТЕФАН. Інженерна школа? Чудово. Тільки гляди, Йоську, будеш інженером — не будуй тюрем. Памятай одно — нема кращого в людини, як воля, і нема нічого огиднішого, як відіймати волю иншого...

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Ні, Йосько не буде тюрми будувати. Він будуватиме театри та школи, школи просторі, щоб багато було повітря, ясні, світлі, з великими вікнами.

ЙОСЬКО (радісно, мрійно) . Ой... (Далі швидко, затурбовано.) А де-ж це моя книжка? Де моя книжка? (Шукає книжки.)

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Та вже на волі будеш читати, Йоську.

ЙОСЬКО. Коли-ж хочеться дочитати! (Знаходить книжку.)

ЖУРАКІВСЬКИЙ. От-же, нетерплячий який — дивись, щоб не набридло.

ЙОСЬКО. Мені? Ніколи в світі! (Швидко шукає в книжці недочитані рядки. Починає читати, низько схиляючись до книжки.) Прийшов зно-ву жу-ра-вель до чаплі...

СТЕФАН. Годі, Йоську, очі попсуєш!

(Йосько мимоволі тягнеться ближче до світла, спершу сідає на столі, — далі підводиться, стає й читає близько вікна.)

СТЕФАН (ходить схвильований по камері). Як тільки почую, що хтось виходить на волю,

аж серце забється!.. (Швидко сідає й починає пиляти кайдани.)

ГОЛОС ВАРТОВОГО (за сценою). Гей ти, чортів злодійчук! Злізь там від вікна. (Йосько не чує, захоплений читанням.)

ЖУРАКІВСЬКИЙ (стурбований). Йоську, чуєш? Вартовий кричить!

ЙОСЬКО (відривається від книжки, до вартового бадьоро). Книжку читаю. Книжку! (Показує книжку.)

ГОЛОС ВАРТОВОГО (ближче).. Геть, тобі кажу!

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Йоську, злізь! Не забувай, що ти в тюрмі!

ЙОСЬКО. Та я зараз. Ось тільки трішки дочитаю... В камері зовсім стало темно.

ГОЛОС (люто). Геть, бо стріляю.

ЖУРАКІВСЬКИЙ і СТЕФАН (разом стурбовані). Йоську, злізь! Злізай, Йоську!

ЙОСЬКО (до вартового). Ось дивися — три рядочки тільки осталося, я...

(За сценою чути вистріл з рушниці. Йосько крикнув і повалився до долу.)

ЖУРАКІВСЬКИЙ і СТЕФАН (підбігають до нього). Що тобі, Йоську? Куди-ж тебе попало?

(Йосько замовк. Павза.)

ЖУРАКІВСЬКИЙ (нагинається, бере за руку). Еге! Готовий!

СТЕФАН (теж нагинається). В серце, здається, в саме серце впік. І книжку прострілив...

VII.

(Гремить замок, відчинились двері, увіходить дозорець.)

ДОЗОРЕЦЬ. Йосько Штерн. Збірай свої речі, зараз підеш на волю! (Придивившись.) Що таке трапилось? Чого це він?

ЖУРАКІВСЬКИЙ. Вже його випустили на волю!

СТЕФАН. Без паперів, без пашпорта...

ДОЗОРЕЦЬ. Це він, чортів син, до вікна лазив?!

СТЕФАН. Вивчила тюрма письма! (Свариться кулаком, сильно, гаряче). Звірі! Недолюдки! Кати!...

ДОЗОРЕЦЬ. Ну-ну! Не дуже! (Швидко виходить, замикає двері. Дає за сценою тривожний свисток. Стефан стукає в стіну. Тюрма починає ґвалт. Кругом кричать вязні, свищуть.)

——— Завіса спадає. ———

ЛИСТ З РАД. УКРАЇНИ ВІД ТОВ. Г. КОССАКА.

Один з наших товаришів у Вінніпеґу одержав листа від т. Гриця Коссака, бувшого полковника Української Галицької Армії, що весною 1925 року виїхав на Радянську Україну і займає там вище військове становище. Нище подаємо цікавіші уривки з того листа:

"Любий Друже!

Ваш лист догнав мене в літному військовому таборі, де я від травня перебуваю з частинами. Дуже Вам вдячний за вістку про себе і про Вашу дружину. Хочете знати, як мені живеться? Скажу Вам коротко: таким вдоволеним, як тут, я ще в свойому життю ніколи не був. Взагалі, життя тут хороше, праця кипить, все жиє, все віддихає вільним повітрям, повітрям вільної країни. Як-би всі ті затуманені патріоти знали, яке тут життя, як все тут розвивається з кожною хвилею, то инакшу пісню співали-б. Та може й добре, що не знають, бо спішили-б сюди та своїм гнилим подихом псували-б вільне і чисте повітря. Краще хай здихають та гноять землі обложені гноєм.

Хочу бути добрим робітником для тих, що кровою й трупами принесли в жовтневі дні революції добро для всіх працюючих, не тільки на території бувшої Росії, але в цілому світі. Хочу щирою працею сплатити мій сердечний довг вдячности за те, що мене приняли в цю велику, вільну сімю працюючих.

Присилайте нам "Укр. Роб. Вісти" і "Робітницю", бо юнаки радо читають їх.

До нас сюди часто приїзджають тепер гості з-закордону, робітничі, безпартійні і соціял-демократичні делеґації з ріжних країн Европи і — своїм очам не вірять... Власними очима глядять на ту диктатуру пролетаріяту, якої так страшно боїться Кавцький...

Пишіть багато! Здоровлю всіх і вся! Сердечно стискаю Вас і пересилаю Вам мій товариський і дружній привіт.

Ваш *Г. Коссак*".

1. вересня 1925.

———

ЗВІДКИ ВЗЯВСЯ ЧОЛОВІК?

(Написав Евген Гуцайло.)

1. МОЙСЕЄВІ КАЗКИ.

По що питати про це? Чи-ж не написано в першій книзі Мойсея, в першій главі, вірш 25: "І рече бог: Сотворимо чоловіка в наш образ і в подобу, і нехай панує над рибою морською, і над птацтвом небесним, і над скотиною, і над усяким звірем, і над усяким гадом, що лазить по землі".

А зараз в дальшім 27 вірші пише Мойсей:

"І сотворив бог чоловіка в свій образ, і в образ божий сотворив його, як чоловіка і жінку сотворив їх".

По що питати про це, коли Мойсей в другій главі тої самої книги навіть описує, як бог ліпив чоловіка з глини і вдмухнув в нього душу? Ось як каже він у 7 вірші:

"І создав господь бог чоловіка з землі польової, і вдихнув йому в ніздрі живе дихання. І став чоловік душою живою".

Потім оповідає Мойсей в третій главі, — напустив бог сон на першого чоловіка, Адама, вийняв йому ребро і зробив з нього жінку йому, Еву.

Правда, як просто та гарно? Не треба й думати вже про це, бо Мойсей подумав за нас і написав про ту чудернацьку історію.

Одно лише забув написати отой Мойсей і забули про те й ті, котрі переписували його книги. А саме забули написати, хто росказав це Мойсеєві? Він-же не був при тому, і самий Адам не знав про це, бо коли бог ліпив його з глини, то він був ще несвідомий. А бог не росказував йому цього.

Дальше ще й те зле, що Мойсей не почислив собі ребер, чи всі вони у нього були, чи ні. Бо ось у нас по обох боках грудей не бракує ані одного ребра; у кожного є 12 пар.

Я думаю, що Адам також не вмів числити ребер, бо це була зовсім невчена людина. Школи не було в раю, не мав родичів, щоб вчили його, досвіду не мав, бо відразу був старшим чоловіком, окружений був самими звірами, отже звідки мав він знати що небудь про ребра? А чи бог навчив його чого, чи ні — про це Мойсей не згадує.

Але я не дивуюся Мойсеєві. Він багато про що не знав. Не знав, що земля є кругла, що обертається навкруг себе, що біжить навколо сонця, не знав, що то таке воздух, вітер, хмари, громовина, не знав, як живуть звірі, взагалі не знав навіть того, що знає учень з народньої школи.

Та я дивуюся тим вченим людям, котрі знають, що Жиди спершу навіть не вірили в одного бога, а мали багато божків, т. зв. "терафім". Сам Мойсей говорить про це в першій книзі, вірші 19 і 34, в 31 главі, як то Яків краде божків у свого тестя Лабана. Те саме говорить Самуїл про Мехолу, як вона кладе ідолабожка в постіль, щоб ним спасти Давида від Савла (кн. 1., гл. 19, в. 13 і 16).

Знають вчені, що Жиди перебрали віру від Арамеїв і вже аж по своїй неволі в Вавилоні навчилися вірити в одного бога від Вавилонців і від них перебрали собі державні закони, названі тепер божими заповідями.

Вчені знають і те, що Мойсея взагалі не було, що то є видумана особа, так само, як видумуються ріжні особи, описані в повістях чи байках. Вчені знали все те, про це вчили в пан-

ських університетах, в найвищих школах, а народові оповідали ріжні байки і казали в ті байки вірити, щоб забити йому розум і не дати порівнятися знанням з панами.

Тепер в Радянських Республіках, звичайно, це змінилося. Тепер ми знаємо, що не всі вчені вдовольнялися видуманими казками про Адама та рай, а все і все досліджували природу і все та все знаходили щось нове, та тим дійшли до правди: звідки взявся чоловік. Вони все питали: чому ця або та річ така, а чому тамта инша? Все шукали за причинами всього того, що діється. Бо без причини нема нічого на світі.

Оглядаючи людський кістяк, вчені знайшли в долішнім кінці хребта чотири хреби, чотири кістки, сховані під шкірою. Ті чотири хребові кістки є лише у тих звірів, котрі мають хвіст. Чому вони є у людини? — питали вчені. Аж ось на індійських островах Борнео, Яві, Тімор і Церам знайшли людей, котрі мають ті чотири кістки на верху, лише оброслі шкірою, та через те мають ті люде малі хвостики. В Греції є люде, що на кінці тих хвостикових хребів мають волосся. Я знав школяра, що мав мало не з вершок малий, голий хвостик, загнений під спід, а хлопці, його товариші, прозивали його відьмарем.

Подибавши людей з хвостиками, зрозуміли вчені, чому кожний чоловік має сховані під шкірою хвостові хреби. Значить, чоловік мав колись хвіст. Чи довгий він був, чи короткий, це вже друга річ, але мав хвіст. І ті хвостові хреби є зниділими рештками тих хвостів, які мали наші предки.

Вчені шукали дальше й знайшли, що чоловік має під шкірою на череві від пупка в долину аж до лонової кости один мяз, один мускул, якого нам не треба, а який мають ще досі звірі, прозвані торбачами. У тих торбачів є той мяз на те, щоб він піддержував торбу на череві, таку фалду зі шкіри на череві, в котрій вони носять свої діти, доки не підростуть, доки не почнуть бігати.

Коло вух маємо мускули, які мають лише ті звірі, що рухають вухами. В оці, в кутику коло носа маємо ще кавальчик третьої повіки, яку мають ще досі деякі риби, як ось пажори й птахи (повіка зветься жмуриця), а в нас вона є лише як червоненька закладка. Дехто порослий волоссям на грудях, на ногах і руках в старшім віці, як та малпа. В череві маємо сліпу кишку, котру можна витяти і ще краще жити без неї, ніж з нею. Все то є річи непотрібні для нас. А вже дві ссавки на грудях у мущини певно непотрібні. Але трапляються ще досі випадки, що ті ссавки на грудях є видосконалені і видають з себе молоко. Гумболт знайшов був в полуднево-американських лісах чоловіка, котрому вмерла була жінка в пологах, лишаючи дитину, і той чоловік годував дитину своїми ссавками. Через часте подражнювання тих ссавок довів той мущина до того, що з тих ссавок йшло молоко.

Видно, що ті ссавки, ті хребти хвостові, ті мязи на череві, коло вух і коло хвостових хребтів, та закладка на оці — були колись досконалі, що вони сповняли свою роботу і їх було треба чоловікові. Тепер вони занидíли, бо не вживає їх чоловік; вони стали рудиментами, себ-то занидíлими членами. Але коли чоловік вживав їх давно, то видно, що чоловік і виглядав відмінно, не так, як сьогодня. І певно, що виглядав відмінно, хоч про це не говорить нічого жидівський піп, котрий писав оповідання про Мойсея.

Той піп не знав про те, що університетський професор доктор Кляч знайшов в Австралії над рікою Вікторія таких муринів, котрі замісць наших ніг мають другу пару рук, та через те так зручно лазять по деревах, як малпи.

Автор мойсеєвих книг не знав і про те, що ось 1914 року професор Осборн викопав в стейті Ваємінґ в Злучених Державах кістяк звіря, прозваного діплодок. Щоб лише самі кости з нього спровадити до Ню Йорку, треба було 90 скринь великих, бо той звір був завдовжки 33 метри, а 6 метрів високий. Коли-б той піп знав був про те, що колись жили такі звірі, а тепер їх нема, то був-би не писав в мойсеєвих книгах таке (кн. 1, гл. 1, вірш 22): "І благословив їх бог і глаголе: Плодіться і множтеся", бо був-би ще дописав, що бог також казав їм вимирати. А так вийшло таке, що деякі звірі повимирали, хоч мали плодитися й множитися.

А таких мерців є дуже багато. Другим таким звірем є бронтозавр, 25 метрів завдовжки; атлянтозавр є 30 метрів довгий, а сама шия на 10 метрів; в Кензас знайдено кістяк ящірки 82

метри завдовжки, себ-то около 40 сяжнів, а що ще бракує кілька хребів, то догадуються, що вона була 90 метрів довга. Її кістяк є в Америці у місті Вашінґтоні в природничім музею. Подібні кістяки находяться теж в музеях у Парижі, Лондоні, Ню Йорку, Лєнінграді і других великих містах. Подібні знахідки пороблено у Німеччині, Франції, на Сибірі й других місцях.

В Баварії у Німеччині знайдено відбитку на камені первоптаха (архиоптерикс). Той первоптах покритий пірям, а має хвіст довгий, як ящірка, покритий перами. На крилах має пальці, та ще з пазурами; а в довжезнім дзюбі має зуби, як крокодиль. Крім такого первоптаха знайдено й летючу ящірку, птеранодонта. Та ящірка мала на крилах розіпяту болону, аж 6 метрів завширшки. Хвіст довжезний, закінчений широко розложеною болоною. Коли-б той жидівський піп знав був про таких звірів і про такі кістяки, то він був-би казав, що бог певно ліпив собі моделі, такі форми, тому щоб після них навчитися творити справдішніх теперішніх звірів. А потім, певно, закинув ті моделі в землю.

Та так воно не було. Не були то моделі, а правдиві звіри. Лише ті звіри вимерли, загинули; лишилися по них лише кости, як памятка. А скільки то костей, а скільки то останків не задержалося до сьогодня? Цілі міліони міліярдів пропали! Лишилися лише ті, котрі мали грубі кости або шкаралупу. По инших лишилися тільки відбитки. Я маю в своїй збірці кавалок лупака літоґрафічного, а на ньому лише відбитка якогось прастарого павука або рака. Впав колись у воду, намул обсів його, земля притиснула його і по ньому лишився лише слід, як фотоґрафія його тіла. Міліони літ прасувала його земля, а що звірок не мав ніякої твердої шкаралупи, то лише відбитка лишилася по ньому. (Далі буде.)

ЗА ТИСЯЧУ ЛІТ.

Навчання дітей перед народженням. — Люде без ніг. — Однакова одіж. — Рівноправність жінок з мущинами. — Радіо-життя. — Нове покоління. — Многоженство. — Майбутня війна.

Як вложиться на будуче людське життя, як виглядатимуть за якийсь протяг часу самі люде, їхні одяги тощо, які будуть відносини між ними — оце все річі безперечно дуже цікаві. Цікаві вони для звичайних, простих людей, цікаві і для вчених. Звичайні люде не багато можуть предвидіти наперед, не багато можуть уявити собі в своїй уяві з того, що може бути колись. Зате вчені, так ті на підставі ріжних заключень з теперішнього розвитку життя можуть більш-менш представити собі образ майбутності, можуть і нам його показати. Инша справа, що за здійснення того всього не можна-б дати своєї голови.

Лондонський професор А. Лов написав книжку під наголовком: "Будуччина", в якій представляє, які то зміни зайдуть за тисячу років.

"Навчання дітей — каже професор Лов — зачнеться ще перед їх народженням". Як це буде відбуватися, ми покищо не знаємо, але ми певні того, що винахідникові того способу не будуть вдячні діти, яких хочуть позбавити перших шістьох безжурних років життя.

"Ноги людини постійно будуть слабнути через неуживання, бо люде будуть літати чи їздити з місця на місце".

"Мущини будуть зовсім лисі". Це безсумнівно добре, бо не буде більше покривджених, що мусять закривати свою лисину останками волосся, або замальовувати її.

"Мущини і жінки будуть носити однакову одіж і то цілу, а не поділену, як тепер. Одіж буде просто вшита, так, щоб за одну мінуту можна було її вдягнути або скинути. Штанів будуть вживати мущини і жінки".

"Мущини і жінки будуть собі конкурувати на кожному полі. Дотепер працюють лише мущини, колись будуть працювати і жінки, що викличе гірке суперництво одного пола супро-

ти другого. Мущина буде безцеремонно спиняти жінку на вулиці і просити її дати йому сірника".

"Всі робітники будуть фахові, бо всю просту роботу будуть робити машини".

"Очі і вуха людей стануть слабші".

"Радіо стане звичайною необхідністю, так як сьогодня треба мешкати в хаті. Майже всі справи будуть полагоджувані при помочі радіо. Чоловік встане рано збуджений радіо-будильником і буде купатися в радіо-купелі".

"Життя минатиме багато скоріше, однакож воно буде збагачене у всяку веселість".

"Любов та подружжя будуть тоді на зовсім иншім рівені. Професор думає, що в контракті подружжя будуть включені дві умові: страйк і мировий суд, з яких в разі потреби зможуть користати подруги".

"Держава буде мати під своєю контролею біольоґів, які будуть приказувати, котра жінка повинна мати діти, а котра ні".

"З иншими планетами будуть навязані зносини (комунікація). Війну будуть вести літаючими субмаринами".

Стільки каже проф. Лов. Кожний може, прочитавши це все, зміркувати, що із сказаного в його книжці менше або більше правдоподібне. А за те, що воно дійсно так буде, то певно і сам професор Лов не заручить.

"Н. Ч."

З ДІЯЛЬНОСТИ С.У.Р.М.

Вінніпеґ, Ман.

Другий відділ С.У.Р.М. у Вінніпеґу з'орґанізовано для 4. січня 1925 р. В час орґанізування нашого відділу т-ка Аламбець пояснила нам, чому ми маємо належати до орґанізації і яку користь нам молодим дітям дає орґанізація. Після цего почали вписувати членів і того-ж дня вписалось 27 членів, а кожного тижня число збільшувалось. Тепер маємо 120 членів і членкинь.

Літньою порою всі не приходили на мітінґи, бо пороз'їздились на свіже повітря. На мітінґи вчащало около 60 членів і членкинь. Роботу свою виконують досить добре. Кожної неділі ми відбуваємо свої мітінґи. Якщо немаємо ніяких справ до полагодження то читаємо анґлійську ґазету "Yuong Worker". По читанню розказуємо, що ми зрозуміли. Коли ніхто не хоче встати і висказатися, то покликається когось і тоді мусить висказатись. Час від часу нам товариші виголошують лекції або інструкторка читає гарні книжочки. На двох мітінґах ми нічого не робили, лиш вчились, як перепроваджувати збори. На першім мітінґу товаришка нам дала пояснення про перепроваджування зборів, а на другім мітінґу покликала голову (сама сіла між дітьми), щоби переводив збори, а якщо зле, то вона нам поправила. Ми ще не можемо так вести наші мітінґи, ми ще молоденькі, ми лише вчимось, але як підростем, то підросте й наша робота.

Видаємо ми тільки для себе стінну ґазету. До цеї ґазети члени С.У.Р.М. пишуть статті, малюють і вірші пишуть. Маємо редактора і редакторку, котрі поправляють ці статті і переписують в ґазеті.

Дня 4. серпня ми мали 8-місячні збори. Збори отворив голова відділу С.У.Р.М. т. Михайло Бриґадир. На голову зборів вибрано т. Антона Кобилянського. На секретарку вибрано т-ку Анну Мицак.

Прочитано протокол з попередних зборів, потім приступлено до вписування нових членів. Того дня вписалась одна товаришка. Потім приступили до звіту урядників.

Тов. Михайло Бриґадир, як голова відділу С.У.Р.М., здав звій звіт. Він сказав, що робота С.У.Р.М. ведеться досить добре, члени учащають на мітінґи і заховуються добре. При кінці бажав, щоби голова, котрий буде вибраний на слідуючий сезон, працював щиро і бажав йому успіху в роботі.

Т-ка Оля Палюк здала свій звіт, як секретарка С.У.Р.М. Через 8 місяців ми мали 27 зборів, 7 лекцій, 17 читань, 1 концерт і 1 забаву (це була прогулька в зимі, ми всі зібралися в У. Р. Домі і пішли бавитись в снігу, потім вернули, мали перекуску і розійшлися до дому). Ми теж щиро працювали для збирання пресового фонду для "Укр. Роб. Вістей" і "Робітниці".

Після звітів вибрано новий заряд, до котрого увійшли слідуючі товариші і товаришки: Оля Баранецька, орґанізаторка; Оля Мардас, заст. орґ.; Анна Мицак, секретарка; Юрій Влад, заст. секр.; Теодор Ґжибаковський, фін. секр.; контрольна комісія: Петруня Заросінська, Соня Гнатів і Антоніна Білінська. Редактори стінної ґазети: Михайло Бриґадир і Оля Палюк.

На закінчення ще бажаємо всім

членам і членкиням С.У.Р.М. по цілій Канаді найкращого успіху в праці і працюйте щиро товариші і товаришки!

Ми до цеї пори не давали чути про себе, а тепер постараємось завжди щось написати про нашу роботу.

Хай живе Спілка Української Робітничої Молоді по цілій Канаді і також по инших місцевостях!

З товариським привітом

Мих. Бриґадир, голова. Оля Палюк, прот. секр.

Примітка редакції. — Дорогі товариші і товаришки вінніпеґського 2-го відділу С.У.Р.М.! Як гарно, що ви написали про свою працю, а то ми думали, що вас цілком нема. Пишітьже частіше про себе і давайте до "Діточої Сторінки" ті вірші та дописі, які пишете в своїй стінній ґазеті. Взагалі, постарайтеся тісніше звязатися з редакцією "Робітниці".

РАЗОМ ДЯКУЮ ЗА ВСЕ.

Сейнт Кетерінс, Онт.

Дорога Редакціє!

Прошу помістити цей мій перший лист в "Діточій Сторінці".

При нагоді отримання фотоґрафії 2-гої ґрупи мандолінової орхестри з Вінніпеґу, котрою обдарували дітей, що находяться на фотоґрафії, я хочу вам дорогі товаришки скласти щиру подяку за дарунки, якими ви нас обдарували 1924 року 10. березня, як ми опускали Вінніпеґ і виїзджали до Онтеріо.

То було наше останнє прощання з вами мої дорогі товаришки, з котрими я грала і веселила публику підчас концертів у Вінніпеґу.

Дорогі товаришки, більше як рік я з вами провела ту дорогоцінну науку і заразом дякую, дорогому товаришові Угринюкові за його старання, що він так старається піднести нашу пролетарську молодь.

Довго мені сльози стояли в очах, бо я тут половини не найшла того, що там лишила. Бо тут люде, де ми живемо, то прямо сплять. Про робітниче орґанізаційне життя нічого не думають.

Ми тут не беремо ніякої участи і не ходимо вчитись, бо нема де і нема в кого.

Від часу до часу їздимо до Торолд Парк грати на концерти.

Тут був пікнік 16. серпня 1925, котрий устроїв відділ Р.З.Т. Ми грали Інтернаціонал і "Їхав стрілець".

Я до нині ще не забула ті пісні, що ми грали на концертах у Вінніпеґу. І коли я нині прочитаю "Діточу Сторінку" і почую, що діти там мали пікнік або забаву, то мені дуже жаль. Але через долю мого батька-робітника я мусіла покинути все, бо капіталістичний лад кидає робітником по світі.

Тепер складаю подяку всему робітництву у Вінніпеґу, що постаралися виробити фотоґрафії на памятку молодим товаришкам. І дякую комітетові тому, що тим займався і мені прислали фотоґрафію, яку буду мати, як памятку довго-довго.

Прошу всіх товаришок по цілій Канаді, аби орґанізувались в гуртки і вчилися грати.

З товариським привітом
Ольга і Марія Паладійчук.

Примітка редакції. — Дорогі товаришки! Ми дуже раді, що Ви написали до "Діточої Сторінки" і певно будуть з цього раді й Ваші товаришки у Вінніпеґу. Не забувайте про "Діточу Сторінку" і пишіть знову.

ПЕРШИЙ ЛИСТ.

Вінніпеґ, Ман.

Дорога Редакціє!

Це мій перший лист до "Діточої Сторінки". Я маю девять літ і ходжу до Української Роб. Діточої Школи при У.Р.Д. у Вінніпеґу. Почала я ходити до школи минулого року і ходжу два рази в тиждень. Я вже в третій клясі українській і так само в анґлійській. До анґлійської школи почала ходити 1923 р. В нашій клясі є 46 дітей: 24 дівчат і 22 хлопців. Учителем в нашій Українській Робітничій Діточій Школі є др. І. Карач, котрий нас вчить читати, писати і граматики, а так само учить співати і бавитися і вчить давати концерти, що вже й дали ми 2 в минулому сезоні. Також ми мали пікнік. Не буду описувати, як ми бавилися, бо це забере багато місця в "Робітниці", а це заслуга нашого учителя, котрий всі свої сили віддає для нас, аби з нас вийшли добрі і свідомі діти працюючої кляси. І ми віримо, що як повиростаємо, то будемо вдячні нашому учителеві.

Тепер ще скажу до дітей, аби уважали підчас науки і заховувалися спокійно.

А тепер на закінчення здоровлю всіх читачок і читачів "Діточої Сторінки" і кличу:

Хай жиє У. Р. Д. Школа!
Хай жиє наш учитель!

Стефанія Степанюк,
учениця 3 кляси.

ДІТОЧІ ГУРТКИ.

Брате! Сестро!
Не бачите ви?
Ось там на вулиці —
Йдуть діточки.

Ідуть вони радо,
Витають загал,
Співають весело
Наш Інтернаціонал.

Діточки здалека
Прапором махають,
Вам дорогенькі
Волі добувають.

До вас простягли
Білесенькі руки,
Бо бачуть вони
Ваші страшні муки.

Хочуть вас звільнити
З всякої неволі,
Вже досить ви жили
У тяжкій недолі.

Гей подивись брате,
Вже тут діточки,
Підем і ми з ними
В веселі гуртки!

Марія Канджір.
Ріджайна, Саск.

Сторінка наших читачок.

ВАЖНЕ ДЛЯ ВСІХ ЗАРЯДІВ У ВІДДІЛАХ ЖІН. СЕКЦІЇ.

(Від Центрального Комітету Ж. С.)

Голова й серетарка кожного відділу Жіночої Секції, хай уважно перечитають собі понищу програму для перепроваджування реґулярних зборів, хай перепишуть собі на папір й на кожних реґулярних зборах переводять свої збори після цеї програми.

Про вказівки, як перепроваджувати реґулярні збори після програми, загляньте до 11, 12, 13, 14 і 15 числа "Робітниці" з цего року. Коли ви вже читали ті статті, то ще раз перечитайте, а коли ще не читали, то перечитайте кілька разів, бо там дуже вірно й зрозуміло пояснюється, що таке орґанізація, як треба в орґанізації працювати, а що найголовніше — як перепроваджувати збори й на них заховуватися. Одночасно пригадуємо вам, щоб ви читали статті, що зараз поміщуються в "Робітниці" на теми: "Чи може жити людина без орґанізації", а також й ті статті, що друкувалися: "Людська душа і звірі" та найновішу розвідку: "Звідки взявся чоловік".

Хто читає, той знає! Тому читайте й учіться, бо лише про помочі знання ми зможемо збудувати сильну орґанізацію.

Наш клич: БІЛЬШЕ ЖИТТЯ В НАШИХ ОРҐАНІЗАЦІЯХ!

ПРОГРАМА ДЛЯ ПЕРЕПРОВАДЖУВАННЯ РЕҐУЛЯРНИХ ЗБОРІВ.

1. Отворення зборів й вибір потрібних урядників.
2. Плачення місячних вкладок й принимання нових членкинь.
3. Відчитання протоколу з минулих зборів.
4. Відчитання кореспонденції й посвідок виплати.
5. Звіт касієрки й потвердження контрольної комісії.
6. Звіт делеґатки до відділу ТУРФДім.
7. Звіти ріжних спеціяльних комітетів.
8. Недокінчені справи з минулих зборів.
9. Нові справи.
10. Читання урядових звідомлень від Ц.К. Ж.С. Ц.В.К., які поміщені в "Робітниці", "У.Р.В.", а також читання інформаційних й наукових статтів з "Робітниці", "У.Р.В.", або инших робітничих журналів та книжок. По перечитанню повинна бути загальна дискусія.
11. Внески на добро відділу Жіночої Секції.
12. Внески на замкнення зборів.

Товаришки! Старайтеся приходити на свої збори вчасно, старайтеся приходити реґулярно, беріть живу участь в нарадах та ніколи не лишайте салі, коли збори не скінчені.

Приходіть на час й будьте до самого кінця!

Читайте й пишіть дописі про діяльність вашого відділу!

Більше життя в нашій орґанізації!

Ц. К. Жіночої Секції
ТУРФДім.

Вінніпеґ, Ман. 25. вересня 1925.

ЧИ ВІННІПЕҐ ДРІМАЄ?

Портедж ла Прері, Ман.

Перш усего прошу Вас товаришу редактор, щоби Ви вибачили мені за мої помилки, бо над оцею дописею я мучилася майже дві ночі і вже инакше не могла написати, а лише так, як бачите. Я дуже люблю читати наш дорогий журнал "Робітницю" й читаю не лише ті статті, під якими є зазначено: **"Обовязково перечитати в усіх відділах Жіночої Секції"**, але читаю все від початку до кінця. Матеріял такий цінний, такий зрозумілий, що аж хочеться читати і за це належиться подяка всім співробітникам нашого журналу.

Але я не про це хочу писати. Перечитуючи дописі з ріжних місцевостей я зауважила, що робота в деяких відділах нашої секції не провадиться так, як повинна-би, й товаришки нарікають за це на своїх товаришів. Аж ось в останнім числі "Робітниці" читаю статтю т-ки Робітниці з Транскона, Ман. й дістаю дуже добру відповідь на всі ті нарікання та недостатки. Трансконська товаришка зауважує, що товаришки за мало, або нічого не читають, за мало цікавляться орґанізаційними справами й це є причиною, чому наша робота не поступає вперед.

Я з цим вповні годжуся, бо і в нашому відділі ця сама причина. Я не буду описувати, чи членкині нашого відділу читали статті з "Робітниці" про які згадує трансконська товаришка, бо на це питання хай відповість секретарка нашого відділу, чого домагається в останнім числі сама редакція "Робітниці". Після моєї думки товаришки дуже багато грішать,

коли не читають тих статтів, над якими наші товариші так тяжко працюють. І було-б добре, щоби всі наші товаришки устроювали кожного тижня один вечер читання та перечитували всі числа, в яких подається вказівки для провадження орґанізаційної праці, а також й инші повчаючі статті, як, приміром, **"Людська душа і звірі"**. Цю останню статтю, товаришки повинні не лише перечитати, але спільно перестудіювати бо це дуже цінний матеріял. Не менше уваги треба звернути й на статті, що зараз поміщуються в "Робітниці" під наголовком **"Чи може жити людина без орґанізації"**. Це також дуже цінний й приступний матеріял для наших товаришок й це треба читати **обовязково.**

Вибачте мені товаришу редакторе, що я ще до цеї пори нічого не сказала в своїй дописі, щоб відповідало наголовкові, бо я ще ніколи не писала, а тепер рада-б про все нараз. Але ось я вже починаю.

В останнім числі "Робітниці" у розділі: **"Сторінка наших читачок"** Ви домагаєтеся, щоби всі секретарки написали, чи в їх відділах читали вищезгадані статті, бо до цеї пори Ви довідалися, що лише відділ в Транскона читав. Значить, що маленька Траскона стоїть на першому місці. Славно, славно, Транскона! Але дуже мене дивує, чого першою є Транскона, а не **Вінніпеґ?** Невже Вінніпеґ дрімає — спить? Читаємо майже в кожному числі "У.Р.В.", що на жіночих мітинґах дають виклади такі товариші, як М. Ірчан, Попович, Навізівський, Шатульський, Присташ і др. Карач. Так хочеться бути у Вінніпеґу, що страх! Але мені дуже жаль цих товаришів, що вони так багато докладають труду, а товаришки у Вінніпеґу так легковажуть їхню працю, що навіть ніколи й слівцем не згадають на сторінках "Робітниці" про ці важні виклади. А нам так цікаво було-б перечитати в дописі про відчит т. Ірчана, що він говорив, що говорив т. Попович, Навізівський і инші товариші.

Читаємо дописі від жінок з ріжних закутин Канади, читаємо навіть дописі півграмотних товаришок-фармерок, читаємо дописі шкільних дітей зі всіх місцевостей а з Вінніпеґу нема. Вінніпеґ дрімає. А нашим дітям дуже цікаво перечитати допись від школяря, або школярки, що учиться в У. Р. Д. Школі у Вінніпеґу. І тут вина товаришок, що за лінцві заохотити своїх дітей написати пару слів до "Робітниці".

В нас мало життя, як зауважила товаришка з Транскона! Вінніпеґські товаришки спустилися на наших передових товаришів, які й так перетяжені працею і хотять, щоб ті товариші самі писали дописі про роботу, якої товаришки не роблять.

Вінніпеґські товаришки! Ви живете в головнім арсеналі, у вас всі наші провідники, у вас члени канадійської філії "Гарту", ви живете в самім серці нашого освітнього руху, **тому ми вимагаємо від вас праці — праці, з якої всі ми мали-б брати примір.**

Не звалюйте всю працю на наших передових товаришів, **бо вони також й до нас належать,** а старайтеся сповняти свої орґанізаційні обовязки самі, так само, як ми це робимо, візьміть провід в нашім жіночім робітничім русі, піддавайте нам вказівки, як ми маємо наслідувати вас. Не дрімайте, не спіть, працюйте, пишіть дописі самі й дітей своїх заставляйте.

Хай-же пробудиться жіночий Вінніпеґ та буде провідником нашого жіночого робітничого руху в цілій Канаді!

Хай буде Вінніпеґ все на першім місці!

До праці товаришки у Вінніпеґу!

До праці товаришки на провінціях!

Ваша в боротьбі за краще завтра,

Членкиня відділу Ж. С.

Від редакції "Робітниці". — Повищий допис поміщуємо в цілости, але від себе додамо деякі уваги, бо в дійсності не все у Вінніпеґу так страшно, як думає дописувачка. Ми працюємо тут на місці і краще бачимо все, тому й наші деякі застереження не підлягають найменшому сумнівові.

І так: один з найбільших відділів Жінсекції — вінніпеґський, не дрімає, не спить. Цього в ніякому разі не можна сказати про вінніпеґських товаришок. Але це відомо тільки тут, на місці і дописувачка має повну рацію, коли посуджує вінніпеґський жінвідділ в дрімоті. Чому? Тому, бо дописувачка може довідатись про працю вінніпеґських товаришок тільки з дописів в "Робітниці", а по правді — з цих дописів нема й знаку за останніх кілька місяців. І кольонія сміло може думати, що жінвідділ у Вінніпеґу — спить... Признаємо повну рацію дописувачці за це, що вона звертає увагу вінніпеґському відділові на відсутність кореспонденцій в "Робітниці" про його працю. Майже реґулярно, що два тижні, в жінвідділі відбуваються цікаві лекції, але чомусь про ті лекції нема ані одної згадки в журналі. Літом були пікніки жінвідділу, але про них була згадка хіба в оголошенню в "У.Р.В." Ми, тут на місці, знаємо, що вінніпеґський жінвідділ багато працює і щиро бажаємо всім відділам по цілій Канаді, аби й вони так працювали. Та біда тільки в одному, що про свою працю вінніпеґські товаришки вперто мовчать. А ми певні, що навіть коротенькі дописі про цю працю — були-б заохотою иншим жінвідділам Канади. Це саме й з дітьми. У Вінніпеґу є найбільша Укр. Роб. Діточа Школа і найбільші два відділи С.У.Р.М. Але — як бачимо з "Діточої Сторінки", там є дописі з ріжних місцевостей Канади, а з Вінніпеґу тільки десь-колись одна. (В цьому числі є вже дві, бо ми звернули вже увагу на це перед тижнем.) Цього більше не повинно бути! Вінніпеґ — є центром цілого українського робітничого руху Канади, в якому ведеться велика і невгомонна праця, але товариші і товаришки не хотять інформувати робітничий загал Канади на сторінках своїї преси про цю працю, тому — хай не гніваються, що кольонія мимоволі думає, що Вінніпеґ — спить. Надіємось, що цього більше не буде.

Келґари, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $11.50 з продажі журналу "Робітниця" за три місяці. Зрозумівши як слід значіння нашого журналу наш відділ при ТУРФДім рішив на своїх місячних зборах вислати весь прихід з розпродажі його до редакції "Робітниці".

Памятайте, товаришки, що кожний долар, жертвований на допомогу нашому дорогому журналові, це новий удар в скалу темноти.

З товариським привітом

С. Назаркевич, фін. секр.

ПОКЛИК ДО ТОВАРИШОК РОБІТНИЦЬ МІСТА ШІКАҐО.

Шікаґо, Илл.

Товаришки робітниці! Всі ви знаєте про Українське Робітниче Жіноче Просвітне Товариство ім. Лесі Українки, яке істнує вже рік й яке зробило великий поступ в освідомлюванню своїх членкинь. З заснованням нашого Товариства вписалося девять членкинь, а сьогодня маємо вже двайцять сім, які стараються працювати над поширенням освіти серед жінок-робітниць й їхніх діточок.

Товаришки-робітниці, чи не встид, щоби жінка-робітниця двадцятого століття, коли наука дійшла до найвищого щабля, не мала рівних прав для себе?

Отже ми, дочки праці, що разом з товаришами все на світі будуємо і творимо, чи-ж нам за наш труд на завжди судилась проклята доля невільниць? Ні товаришки, настав вже час, щоб ми всі зрозуміли своє положення. Ми мусимо будувати сильні робітничі жіночі орґанізації, в яких мали-б нагоду освідомляти себе і других та наших дітей.

Товаришки, наше Жіноче Товариство постановило цеї зими дати багато наукових лекцій, спільних читань, концертів й представлень, а весь дохід хай йде на удержання робітничих часописів, журналів, як рівно-ж на орґанізовання жінок-робітниць.

Роботу нашу розпочинаємо концертом 27. вересня. Просимо всіх товаришок як рівнож товаришів міста Шікаґо і околиці о численну присутність на всіх наших підприємствах.

О. Лотошинська, орґ.

ПОТРІБНО БІЛЬШЕ ПРАЦІ.

Бостон, Масс.

Дорогі Товаришки!

Читаючи кожне число "Робітниці" я дуже радію тим, що наші товариші і товаришки не забувають про пресовий фонд "Робітниці". Однак хочу сказати, що нашим обовязком є не тільки давати на пресовий фонд. Ми повинні розповсюднювати наш найдорощий журнал а також придбати як найбільше число нових передплатниць і передплатників. Бо коли-б адміністрація мала досить передплатниць і покупців на "Робітницю", то в такому разі журнал міг-би істнувати завдяки своїм передплатницям. Не відволікаймо, а стараймось кожна з нас придбати нових передплатниць на скільки нам можливо.

Тепер я хочу сказати пару слів про Товариство Жінок-Робітниць в Бостоні. Наше товариство істнує вже два роки, зробило досить роботи за час свого істнування. Ми влаштовуємо ріжні підприємства, як концерти, представлення, вечірки, лекції і таке инше. Гроші, котрі приходять в нашу касу розділяємо на добрі цілі. Висилаємо на пресовий фонд "Українських Щоденних Вістей", закупили "шерів" на Український Робітничий Дім в Ню Йорку на суму 50 доларів, даємо піддержку нашій хорій товаришці, висилаємо на пресовий фонд "Робітниці", де поміч наша є також потрібна. Минулого разу наше товариство вислало 20 доларів як пресовий фонд "Робітниці".

Товаришки робітниці! Ми мусимо мати на увазі це, що кожна з нас є поневоленою рабинею і всякими способами визискувана. А щоби скинути це ярмо, нам треба читати робітничий журнал і инші ґазети, котрі обороняють наші робітничі інтереси. Бо тільки робітнича ґазета вказує нам правдивий шлях до визволення в будуччині. Отож не тратьмо на дармо так дорогий час, але читаймо наукові книжки, журнали і ґазети, а тоді будемо багато ширше на світ дивитися. Будемо знати, як жити і як поступати вперед, щоби знищити свого ворога, який готує для нас нові кайдани і далі хоче визискувати нас.

Щоби недатися ворогові, мусимо стояти в робітничих рядах. Пора вже нам проснутися з віковічного сну. Треба вступати в ряди робітничих борців і спільно працювати на добро поневоленого народу, а на загибіль нашим ворогам. Уявіть лише собі, яку силу мали-б робітники, коли-б були з'орґанізовані! Вони тоді крикнули-б в один голос, всему світові:

— Ми витворюємо все, що тільки в життю потрібне! Нам належиться з того користати! Геть панів та ріжних дармоїдів, що марнують нашу працю!

Честь і слава всесвітньому пролетаріятові!

З товариським привітом
Юлія Гриньчакова.

СПРОСТУВАННЯ.

В минулому числі "Робітниці" з 15. вересня 1925, в статті "Чи може жити людина без орґанізації", на стороні 4-тій, в першому відступі, що починається реченням: "Скотарство улекшило працю громади"... в третьому рядку зайшла помилка, бо надруковано дві однакові лінії. Тому, що ці статті читаються на спільних зібраннях відділів Жінсекції, ми просимо справити цю помилку і для кращого зрозуміння подаємо тут цілий уступ так, як він повинен бути:

"Скотарство улекшило працю громади, бо вона була більше продуктивною, ніж ловецька і не вимагала масової праці. "Але в той самий час люде почали розводити більше худоби та загороджувати її до своеї отари".

Редакція.

ТРЕБА ЩИРОЇ ПРАЦІ.

Бінфейт, Саск.

В "Робітниці" ч. 17, появилася допись п. н. "З недіяльности Жінвідділу", яку написала членкиня нашого відділу. Ту членкиню болить серце, що в инших місцевостях жінвідділи працюють, а в нас — "ніби щось є і ніби нема". Членкині можна-б дати признання в деякому напрямі недіяльности жінвідділу в Бінфейт, тоді, як-би та членкиня сама засукала рукави і взялась за орґанізаційно-освітню працю разом з иншими членкинями, а не думала, що у відділі можна працювати аж тоді, як все йде гаразд. Та членкиня повинна була на діловому мітінґу висловити свої думки і порушити цю справу. Бо дійсна членкиня чи член не тільки працюють разом в своїй орґанізації на її добро, але йдуть теж у нутро ворожих орґанізацій та ширять там свої ідеї.

Ми взиваємо членкиню-дописувачку і всіх тих членкинь жінвідділу та членів мужеського віділу, які не задоволені тою працею, що ведеться в цей час в наших відділах, аби приходили кожної неділі до У. Р. Дому на спільні читання, аби спільно думали над тим, як-би повести освітню роботу серед членства, яке мешкає по пять і шість миль від У.Р.Д. Теж необхідно розділити працю поміж

тих членів і членкинь, які не можуть часто приходити на ділові мітінґи. Ось инші відділи шлють жертви на Вищий Освітній Курс (В.О.К.), а наш відділ досі ще нічого не зробив в цьому напрямі, хоч на оправдання в нас є причина. Ось зближається місяць листопад, нам треба застановитись над тим, як-би в найкращий спосіб повести кампанію за здобуттям фінансів в користь нашої преси "Робітниці", "У.Р.В." і "Фарм. Життя".

Тому товаришки і товариші — приходіть всі на орґанізаційні зібрання! Приходіть точно на означений час! Сповніть хоч цю одну точку: означений час! Тоді праця в наших відділах піде в десятеро живіше, як було досі. Не кажіть, що має бути так, як "мені хочеться". Загляньте в "Робітницю" і ще раз перестудіюйте всі статті т. М. Чміля п. н. "На орґанізаційні теми", а найдете там відповідь на всі питання.

З товариським привітом
Заряд відділу Ж. С.

Примітка редакції. — Радо друкуємо цей допис і віримо, що орґанізаційна праця в Бінфейт піде тепер швидчим темпом вперед. На цій дописі закінчуємо справу, яку порушила в 17-тому числі нашого журналу бінфейтська членкиня.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Енсонвил, Онт.

Жіночий відділ засновано 28. грудня 1924 р., який числить тепер 16 членкинь, що виповнили членські вкладки точно по місяць червень. За 6-місячний час істнування нашого відділу, праця на орґанізаційнім полі значно обмежувалася з тої причини, що брак власної святині гальмує наш розвиток, а з тим і брак відповідних сил, котрі повели-б нас на кращий освітній шлях. Робота за цей час представляється так:

1 мітінґ відбувся в справі заснування нашого відділу, 5 адміністраційних зборів, 1 спеціяльний мітінґ, 1 спеціяльне читання і 3 товариські забави.

Фінансовий звіт представляється так:

Приходи:

Січень	$96.80
Лютий	64.47
Березень	7.25
Квітень	25.15
Травень	3.75
Червень	59.50
Разом	$256.92

Росходи:

Січень	$54.43
Лютий	42.94
Березень	42.77
Квітень	5.10
Травень	21.17
Червень	28.20
Разом	$194.61

Повторення:

Приходи	$256.92
Росходи	194.61
Остає в касі	$ 62.31

Кромі цего наш відділ бере активну участь в мужеськім відділі, як в грі представлень, так і в концертах. В часі травневої кампанії придбано для нашого журналу $23.50 прес. фонду. Не забули ми і про страждання наших братів страйкуючих майнерів в Новій Скошії і вислали 30 дол. на поміч.

Порівняти нашу працю з иншими відділами, то аж стає болюче, однак віримо, що при помочі товаришів з мужеського відділу наша праця піде на будуче значно краще, чим тепер.

З товариським привітом
Анна Шот, орґанізаторка. Анна Клапчук, фін. секр.

Контрольна комісія: Т. Ґерчук, Палагна Маруньчак.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Порт Артур, Онт.

В понеділок 13. липня 1925 р. відбулися місячні реґулярні збори відділу Жіночої Секції ім. С. Мельничука, на котрих заряд здав піврічний звіт, що представляється так:

Відділ відбув 5 реґулярних місячних зборів, 1 спеціяльні збори, 2 засідання заряду, 1 концерт-мітінґ, 1 концерт, 4 представлення, 2 балі, 1 розігравку і 1 забаву. Числить відділ 11 членкинь, що платять свої вкладки реґулярно.

Фінансовий звіт:

Приходи:

Січень	$68.85
Лютий	49.00
Березень	12.80
Квітень	43.65
Травень	12.65
Червень	16.00
Разом	$202.95

Росходи:

Січень	$60.90
Лютий	49.00
Березень	12.80
Квітень	42.95
Травень	7.25
Червень	14.30
Разом	$187.20

Повторення:

Приходи	$202.95
Росходи	187.20
Остає в касі	$ 15.75

А. Залиська, орґ. О. Скоропад, рек. секр.

Ґлен Робінс, Огайо.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $2.00 на передплату "Робітниці" а за пресовий фонд вибачте, бо зараз дуже тяжкі часи при майнах. Отримавши від Вас кілька чисел "Робітниці" я дуже її полюбила. Перечитавши ці числа я роздала їх між сусіди. Може дехто з них набере охоти й стане її передплатником.

З товариським привітом
Олена Мельник.

Венкувер, Б. К.

Дорога Редакціє!

Від імени Відділу Жіночої Секції Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім в Венкувер посилаю Вам $12.50 на пресовий фонд "Робітниці". Справу згаданого пресового фонду переговорювано на наших недавно відбувшихся відділових зборах й після коротких дискусій рішено виасиґнувати на цю ціль з відділової каси згадану суму. Наші товариші і товаришки зрозуміли, що наш так поступовий журнал, яким є "Робітниця" потребує матеріяльної допомоги, тому й помагають йому чим можуть.

З товариським привітом
За Відділ Секції Жінок Робітниць
Т. Попенюк, фін. секр.

Годжвил, Саск.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $3.00, з чого $1.50 на відновлення моеї передплати за "Робітницю" і $1.50 від одної цілорічної передплатниці. Вже довший час читаю журнал "Робітницю" і багато з него скористала. Колись я думала, що жінка завжди мае бути рабинею, що так було з жінками з поконвіку, так є зараз і так мае бути на далі. Але перечитавши кільканайцять чисел нашого жіночого журналу я переконалася, що жінка людина так само як і мущина, що для жінки робітниці наспів вже найвищий час, щоби пізнати світло правди й поборювати темноту. Тому кличу українських жінок робітниць, щоби ставали передплатницями свого журналу "Робітниці", щоби читали його й другим росказували про те, що з него вичитають.

Тішуся, що придбала бодай одну нову передплатницю для нашого журналу. Тут є багато українських жінок і всі вони могли-б передплачувати і читати "Робітницю" й навчитися, як на світі жити. Тож читайте журнал "Робітницю", товаришки жінки з Годжевил. Учімся, гонім від себе темноту, яка є нашим страшним ворогом. Бо поборовши темноту, робітниці станут клясово свідомі й орґанізовані й разом з свідомими товаришами приспішать день визволу працюючих мас з капіталістичного ярма.

З товариським привітом

Марія Куна.

Рочестер, Н. Й.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $7.75, з чого $1.50 від одної нової цілорічної передплатниці на "Робітницю", яку я придбала на лісту ч. 1849 і $6.25 на пресовий фонд на лісту ч. 59.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: М. Богданович, С. Прокопа, А. Микитич; по 50 ц.: А. Кубарич, Ф. Саламаха, І. Зелез, М. Макогон, М. Кардан, Л. Мельник; Б. Глухович 25 ц. Разом пресового фонду $6.25.

Зібрала що могла. Жиють люде без ріжних переконань — так політичних як і релігійних. Більшість з тутешніх українських людей це робітники, що на своє життя заробляють мозольною працею. Болюче, що тутешні робітники і робітниці ставляться байдужно до своеї преси. Лише мала горстка свідоміших українських робітників і робітниць в цій місцевости працює для добра робітничого руху й стоїть в рядах робітничої орґанізації. Прочі й не думають про своє завтрішнє буття. Тож кличу до вас, українські робітники й робітниці в Рочестер: ставайте членами робітничої орґанізації, читайте та розповсюднюйте робітничу пресу а передовсім ви жінки робітниці читайте журнал "Робітницю", що виходить в Вінніпеґу, бо лише очитане і клясово свідоме робітництво виборе собі кращу будучність.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом

М. Богданович.

Гардієвил, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення передплати за "Робітницю" і 50 ц. на пресовий фонд. Кличу всіх українських робітників і робітниць в Канаді, щоби ставали передплатниками нашого дорогого журналу "Робітниця".

Хай жиє і розвиваеться орґанізація жінок-робітниць! Хай жиє журнал "Робітниця"!

Ваша за кращу будучність

Фрозіна Ливіцька.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Відділ Жіночої Секції, Венкувер, Б. К.	$12.50
Травневий Комітет, Лашін, Кве.	7.70
М. Богданович, Рочестер, Н. Й. (збірка)	6.25
А. Вергун, Дітройт, Міш. (збірка).	6.00
Відділ ТУРФДім, Вінніпеґ Біч, Ман.	4.00
Анна Підгірна, Алтмен, Па. (збірка)	3.75
Олена Мельник, Ґлен Робінс, Огайо.	2.00
О. Претуляк, Сторновей, Саск.	1.00
Том Ґордійчук, Айроквойс Фолс, Онт.	1.00
М. Свирид, Сейнт Пол, Мінн.	.75
Фред Шандро, Кемлупс, Б. К.	.75
Олена Ґерман, Бінфейт, Саск.	.50
Ілія Волощук, Силвер Сентр, Онт.	.50
Юлія Мосьондз, Порт Артур, Онт.	.50
С. Галущак, Октопус, Онт.	.50
Маґда Варварук, Геф Вей Лейк, Алта.	.50
Дора Мігайчук, Порт Артур, Онт.	.50
Марія Баран, Мус Джо, Саск.	.50
Фрозина Левіцька, Гардевил, Алта.	.50
С. Котик, Форт Виліям, Онт.	.50
І. Шевчишин, Айроквойс Фолс, Онт.	.50
Іванна Гарас, Елмвуд Парк, Илл.	.50
Ф. Струс, Ню Торонто, Онт.	.50
М. Лехан, Джансон Сити, Н. Й.	.50
Р. Стефанишин, Вілінґ, В. Вірджінія	.50
І. Шавляк, Стайбенвил, Огайо	.50
І. Гамалюк, Пріміер, Б. К.	.50
Ф. Стелій, Форт Гвайт, Ман.	.50
Марія Кушнір, Едмонтон, Алта.	.50
Марія Романишин, Вінніпеґ, Ман.	.50
Д. Москалик, Торонто, Онт.	.50
Н. Слободян, Ютіка, Н. Й.	.50
П. Голінатий, Гемтремк, Міш.	.50
М. Малкевич, Кимберлей, Б. К.	.50
С. Ґалан, Трохю, Алта.	.50
Н. Когут, Нордеґ, Алта.	.50
К. Пазорик, Вінніпеґ, Ман.	.50
Анна Кузик, Тіммінс, Онт.	.50
І. Козак, Ковердейл, Па.	.50
Анна Ткач, Ді Пес, Ман.	.50
Ольґа Арт. Слепенкова, Клечковскі, Саск.	.25
Стефан Шандро, Кемлупс, Б. К.	.25
Ю. Мохорук, Тіммінс, Онт.	.25
Ф. Пичель, Ватерлю, Онт.	.20

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий журнал для Жінок-Робітниць
Орґан Жіночої Секції ТУРФДім.

Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня міститься в Українськім Робітничім Домі, на вуглі вулиць Прічард і МекҐреґор у Вінніпеґу.

М. Попович, секретар.

Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of U.L.F.T.A.

Printed and published by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba. M. Popovich, Secretary.

Subscription: per year $1.50; six months 80c
Singe copy 10c

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, 15. жовтня 1925. Ч. 20.

Товаришки, готуйтеся!

(Поклик Центр. Комітету Ж. С. ТУРФДім.)

Дорогі Товаришки!

Надходить місяць листопад і нам всім відомо, що цей місяць призначений на збирання пресового фонду і передплат для української робітничої преси в Канаді. Кожного року треба взивати товаришок робітниць, фармерок і робітників та фармерів, щоби взялись до щирої праці в цім місяці.

Товаришки! На видавання "Укр. Роб. Вістей", "Робітниці" і "Фармерського Життя" потрібно великих фондів, щоби вистарчили до місяця травня. Ці фонди ніхто не може дати, тільки робітниці, фармерки і робітники та фермері. Ми знаємо дуже добре, що робітники й фармері мусять тяжко працювати на кожний цент, але мусимо зрозуміти також й то, що й преса без фонду не може втриматись. Піддержувати нам нашу пресу треба, бо преса освідомлює нас, робить нас свідомими членкинями і членами робітничої орґанізації і цілої робітничої кляси. Преса показує нам правдиву дорогу, по якій повинні йти всі робітниці, фармерки і робітники та фармері. Преса теж обслуговує нашу орґанізацію.

Товаришки! Жіноча Секція має велике число членкинь в своїх відділах, і коли-б всі товаришки взялись до завзятої праці в цім місяці, то досягли-б великого успіху.

Відділи Жіночих Секцій теж мусять взятись до праці, повинні влаштовувати всякі підприємства на цю ціль і повинні наложити обовязки на своїх членкинь, щоби працювали для нашої преси.

Товаришки! Травнева кампанія була бідна, тому в листопаді постараймося подвоїти ті приходи, що були в травні. В цей час наша преса находиться в незавидному положенню і листопад 1925 року мусить бути більше успішний, як в минулих роках. Це необхідність.

Товаришки фармерки! Ви теж не лишайтеся позаду, візьміться до праці і збирайте фонди для робітничої преси, розповсюднюйте "Робітницю" між вашими знайомими товаришками, котрі ще до цеї пори її не читали. Покажіть місцевим товаришкам, що й ви не лишаєтесь позаді в цій праці, докажіть, що й ви стремите до знання й науки. То-ж до праці, товаришки фармерки! Всі — як одна!

Готуйтесь від тепер всі до важної листопадової кампанії!

Нашим кличем є: Хай буде все для нашої преси в листопаді! Як найбільше нових передплат для "Робітниці", "Укр. Роб. Вістей" і "Фармерського Життя"! Як найбільше пресового фонду!

Докажіть свою силу в листопаді!

До праці, товаришки і товариші за певне істнування нашої преси!

Хай жиє наша робітничо-фармерська преса!

Центральний Комітет Жіночої Секції бажає всім робітницям і фармеркам добрих успіхів в їх праці.

За Центральний Комітет Жінсекції ТУРФДім

К. Шатульська, голова. *Й. Аламбець, секр.*

Дикунство румунських бояр.

ВІСІМДЕСЯТЬ УКРАЇНСЬКИХ ДІВЧАТ КИНУЛИ В РІКУ ДНІСТЕР!

Боярська Румунія насильно захватила українську частину Буковини і незвичайно урожайну Бесарабію, в якій живе значне число українських селян. Румунські бояре, по прикладі шляхетської Польщі, винищують українську мову, знищили вже всі українські школи, а ось, в останніх часах взялись до масового винищування українського працюючого населення.

Часопис "Український Голос", що виходить в Галичині в Перемишлі доносить слідуюче:

Більшовики кажуть, що першою їх війною буде війна за Бесарабію. Тому то утворили вони в себе завязок бесарабської республіки, тому відбувають маневри над Дністром і на Чорнім морі, тому ведуть аґітацію в Бесарабії. Та найкращими більшовицькими аґітаторами є румунські урядовці і офіцери, які так нелюдяно поводяться з населенням, що воно очікує нетерпеливо хвилі, коли доля увільнить його з поганого румунського ярма. А діються в Румунії такі страхіття, що годі вірити, щоб їх доконували люде. От німецька ґазета "Морґенцайтунґ" пише, що бесарабськими звірствами повинен занятися Союз Народів, бо вони є соромом для цілого культурного світа. Що-ж діється там? Ось і приклади: Комендант румунського ґарнізону в місті Брічені **"зареквірував" (взяв силою) 80 українських дівчат** з селянських околиць Хотина на жовнірську "забаву". Тих **дівчат дикі румунські жовніри знасилували і знеславили, а опісля на приказ пяного коменданта кинули в Дністер.** Цей дикий поступок звірів в людському тілі так обурив селян, що вони підняли повстання. Страшно пімстились на селянах румунські звірі. Всіх їх порозстрілювали без суду, а їх майно сконфіскували. Так погинули батьки і браття, що впімнулись за честь своїх доньок, сестер.

Взагалі румунська поліція арештує на осліп, а арештованого зараз убиває, нібито за це, що втікав. Як приклад нехай послужить подія, яку описує букарештанська румунська ґазета "Факля". Румунський офіцер поручник з кількома жовнірами провадив 13 арештованих українських селян, діставши вже наперед приказ, щоб їх "спрятав" по дорозі. Коли відділ сторожі з арештованими увійшов в бічну вулицю міста, жовніри зняли селянам кайдани з рук і ніг і приказали їм втікати, а поручник запевняв селян, що жовніри не будуть стріляти. Бідні люде дались взяти на вудку. Жовніри стріляли за втікаючими і по першій сальві впало 6 селян трупом. Решта, здебільша ранена, попадала на коліна і благала життя. Але де там! Румунські кати повбивали їх револьверами, а поручник дивився на те все з далека, з циґарою в зубах. Мало того! Прикликано санітета, щоб ствердив смерть. А цей дикун стверджував смерть тим способом, що **кожному трупови вбивав баґнет в серце.** Жовніри забрали всі гроші від селян і поділились з поручником, котрий крім того дістав ще й золотий ланцюшок, який знайдено при однім трупі. Коли сторожа прийшла до касарні, сотник виголосив до жовнірів промову, в якій похвалив вояків за патріотичне діло.

Так господарять бояри-Румуни в Бесарабії. Ці і подібні звірства довели селян біля міста Татар-Бунар до роспуки і вони вхопились самооборони. За це у вязницях міста Татар-Бунар розстріляно дотепер 279 селян, в Нікольчеві 183, в Цісмені 250, в Нерусаї 80, в Вальцові 222, а ще 300 селян очікує смерти. Так ллється кров в Бесарабії. Тому Бесарабія незадовго спалахне вогнем, бо бесарабські селяне не можуть байдужно глядіти на такі звірства, не можуть глядіти, як дикі Румуни загарбують їх найкращу землю, вони мусять боронитися перед тими, що рабують їм життя і майно. Тому війна в Бесарабії недалека. Світ мало знає про ці звірства, бо дикі румунські бояри строго карають всіх, хто відважиться про це написати до заграничних ґазет. Минулого року обурений тими звірствами молодий румунський студент Колеа написав про це статтю до одного закордонного студентського часопису. За це засуджено цего студента на кару смерти. Натомісць полковника Максіма, котрий засудив 123 людей на смерть, іменовано ґенералом. Тому нема чого дивуватися, що більшовики мусять готовитись до війни з Румунією — мусять, бо селяне Великої Рад. України бажають цего.

Чужоземні гості на Радянській Україні.

Недавно радянський Союз відвідали великі робітничі делеґації, зложені з безпартійних робітників, або з соціял-демократів, що ворожо відносяться до Радянських Республік. Ці делеґації приїздили з ріжних буржуазних держав Европи, аби переконатися наочно, як працюють в своїй державі робітники й селяне Радянського Союзу. І переконалися. Об'їхали цілий Союз, розглянули все, що хотіли тай повернулися в свої країни — прозрівшими. Ті, що були досі великими ворогами Радянського Союзу, тепер признають, що всі страхіття про радянську владу друковані в буржуазній пресі цілого світа — це тільки брехні. Радянський Союз є дійсно державою робітників й селян і робить величезні досягнення у всіх галузях життя.

Населення столиці Радянської України міста Харкова витає на вулицях делеґацію французьких, бельґійських і німецьких учителів і учительок.

В серпні 1925 року прибула до Радянського Союзу делеґація чужоземних учителів і учительок, зложена з 38 осіб, між якими було: 11 Бельґійців, 12 Французів і 15 Німців. З них: 10 комуністів, 11 соціял-демократів, 1 член німецької демократичної партії і 15 безпартійних.

Ця учительська делеґація вмисне приїхала в Радянський Союз, аби оглянути його і впершу чергу познайомитися зі школами.

Між иншим делеґація відвідала теж Радянську Україну, де її зустрічали українські працюючі маси з великим одушевленням. В цьому числі "Робітниці" подаємо кілька фотоґрафій із зустрічі чужоземного вчительства в столиці Радянської України — місті Харкові.

Одна безпартійна французька учителька Дюфур

з Ліону на великанському мітінґу заявила:

"Незвичайно було цікаво відвідати Радянський Союз і пізнати тут дітей та учителів. Про ваші школи в нас залишаться найкращі спомини і постараємося, по можности, завести теж в себе способи (методи) навчання наших радянських товаришів-учителів, про які ми досі не знали".

Вчитель Ґастон Дюранд (Француз) з Ліону сказав:

"Бачив я в радянських республіках багато шкіл. Не бракує їм нічого а досягнення в них є просто подивугідні. Ваша робітнича школа стоїть сьогодня (а це-ж тільки початок) багато вище від наших шкіл.

В околицях більших міст бачив я школи під голим небом. З них виніс я незабутнє враження. Ваша велика радянська країна виховує прекрасну ґенерацію (рід), повну сили фізичної і моральної.

Приняття, яке оказали нам радянські товариші, а властне наші товариші по праці — учителі, глибоко вразило нас. Дякуємо всім з цілого серця. Дякуємо так, як тільки можемо.

Західні европейські країни мають про вас помилкове поняття. На нас випадає доля боротися після нашого повороту проти брехонь буржуазної і міщанської преси і за революцію, яка всіх нас визволить".

Вчитель Ґірль з Ваймару, член соціял-демократичної партії, яка пішла на службу буржуазії, мусів признати ось що:

"Все, що ви створили, створила робітнича кляса для робітничої кляси. Бачив я ваші прекрасні школи, бачив і доми відпочинку для робітників. Там, де колись відпочивали і лікувались аристократи, сьогодня лікується і відпочиває 100 робітників або робітниць. Йдете правильною дорогою"...

Цих кілька слів чужинців, часто недавніх ворогів Радянського Союзу, найкраще доказують ще раз про великі досягнення радянського робітництва й селянства та ще раз опрокидають несовісні брехні буржуазної преси і панських наймитів ріжних націй на Радянський Союз.

І. Віктор.

Потрібні нам лекції, чи ні?

(Стаття для "Робітниці" із Злуч. Держав.)

Від довшого часу між з'орґанізованим українським робітництвом панує думка про те, що політичний відділ чи освітний гурток мусять обов'язково влаштовувати багато лекцій і відчитів. Подекуди навіть бояться, що через брак таких лекцій чи відчитів товариство тратить усю свою повагу та хосенність і усіми способами стараються цей "гріх" оминути. Для того заставляють передових своїх членів "руками й ногами" давати в товаристві лекції, без ріжниці чи ті люде можуть такі лекції давати і без ріжниці чи з таких лекцій є кому яка користь. Деякі орґанізації, головно політичні, витрачують навіть суми грошей на оплачення подорожі котрого з передових бесідників, якого покликають на те, аби "давав лекції".

Хто придумав цю штуку з лекціями, тепер годі сказати. Досить, що між українськими робітничими орґанізаціями ця думка панує ще від перших орґанізаційних спроб. Через увесь той час передові члени нераз і не десять ломили собі голови над тим, яку би то "лекцію" впекти для свойого товариства.

Давно була вже пора кинути трішки світла на цю чудасію, але з якихось причин дотепер цего не зроблено. Аж "Робітниця" перша заняла своє становище щодо цього питання і порушила справу з цими так званими лекціями. Користуючись цею нагодою, хочу і я висказати свій погляд на цю справу, бо треба її як слід "витріпати", щоб побачити, скільки в ній зерна а скільки полови.

Пишучий ці рядки є одним із тих буцім-то лекторів, якого що кілька тижнів заставляють "давати лекцію", але який мав те щастя, що за кожний раз випрошувавсь. Бо, представте со-

бі: давай, чоловіче, лекцію! На яку тему? Звичайно, на одну з багатьох тем (це є пояснення, які дає комітет). Виходить, що треба сідати за якусь книжку, старанно її перестудіювати і відтак станути за столом з шклянкою з водою і пересівати зміст тої книжки поміж зуби, для кількадесяти осіб, які, що правда, дуже радо слухають. Але чи є в цьому який змисл? Адже-ж ту книжку, з якої говориться лекція, може набути кожний слухач і в себе дома, при як найвигіднішім часі і спокою, може поволеньки прочитувати. Ніхто не може сказати, що слухач такої "лекції" памятає те, про що говорилося довше як дві-три години. Він буде слухати з роззявленим ротом, буде плескати в долоні коли лектор пє воду і навіть потрясе головою на знак рішучого вдоволення, але спитати його на слідуючий день що воно було, то він памятає тільки, що "була лекція". Инакшого не можна сподіватися, бо в девяти випадках на кожних десять і самий такий імпровізований лектор не знає про що він говорив. Зате посидіти за доброю книжкою декілька вечерів і поволи, осторожно її студіювати, то певне не забулося-б прочитаного.

Иноді "заордерують" собі якого відомого бесідника-агітатора. Заплатять подорож, дадуть помешкання і слухають лекції. А цей чоловік, хоч може бути добрим бесідником на усі теми на часі, в лекціях може бути неможливим до зрозуміння.

Не треба забувати, що лекції непотрібно давати на такі теми, на які є цілі стоси списаних книжок. Хто хоче знати про одно чи друге, тому вистарчить купити чи визичити відповідну книжку і читати її. Лекції даються звичайно на такі теми, на які немає ще друкованих праць, або-ж тоді, коли потреба вимагає зложувати декілька ріжних праць для повнішого з'ясування того питання. Зате-ж такі зложення не легкі до роблення і для цего треба фаховцяпрофесора. Пересічний робітник, дарма що може здібний, намішає купу ріжних фраз і речень і може з тяжкою бідою надати їм форми лекції, але така лекція далека ще до справжньої лекції. В більшости випадків є це безпотрібне витрачування часу і енерґії того чоловіка, якого заставляють такі "лекції" давати.

Між нашими орґанізаціями водиться ще старозавітне правило наслідування когось або чогось. Коли члени якої орґанізації вичитають в своїй пресі, що таке-а-таке то товариство в иншій місцевости дало за шість місяців стільки-то лекцій, то можна бути певним, що там зараз йде рух за лекціями. Заставляють якого робітника за цю працю, накажуть йому, що він абсолютно і невідклично мусить дати лекцію чи лекції, бо инакше товариство стратить своє добре і чесне імя. Це, звичайно, кінчиться тим, що в слідуючім звіті даного товариства ви найдете поквітованих декілька лекцій.

Це питання мало-би дуже комічний вигляд, як-би в ньому не було прикро-траґічного підкладу. Іменно, наш брат робітник (і сестричка робітниця) дуже ще не люблять нарушувати відвічного супокою своїх черепних нетрів. Йому так добре з тим, що в голові в нього "мир і тишина", що він навіть потрафить сидіти декілька годин підряд на салі і слухати якої плутанини, ані-ж мав-би заставити до думання свою мозґівницю. Читати книжку? Хто таке казав? Він купить книжку, про око, або на те, аби своє робітниче видавництво не тратило на виданню, але читати її — брррр! Це вже за багато вимагати від нього. Все зробить, навіть лекторові пів години поплеще, аби тільки не читати. Йому воно виглядає таке якесь довге і прикре, що відразу знеохочує. А от лекція, то так: Прийшов, посидів, вийшов покурити, знову просидів. і дешевим коштом просвічувався. А коли застукати його на якомусь питанню, то він відразу відповість, що в нього знання заржавіло тільки тому, бо немає в них досить лекцій. Так відповість вам і деколи полає трохи "лідера" за таку недбайливість з лекціями. Те його умове лінивство таке, що до нього хіба з динамітом треба братися. Дуже часто буває й таке, що той чоловік підійде до вас, потрясе вашу руку і поздоровкається, і питає що в світі чувати. Ви вже хочете дещо говорити, як заухважуєте, що в того чоловіка повна кишеня ґазет і вам хочеться сказати йому щось такого, чого під ноти не розпишеш. Де-ж пак — а ґазети навіщо?

Здається, в таких людей є те розуміння, що знання можна нахапатися отак денебудь і якнебудь, що хтось прийде і лопатою насуне йому

в голову усього. Те, що треба думати і ще раз думати і застановлятися, він не припускає. А прецінь кожний крок в нашому нужденному життю — то одна окрема лєкція. Найменша річ повинна бути прослíджена і обдумана і тільки тоді, коли ми навчились думати, порівнювати і оцінювати речі, нам не треба буде викручуватись браком "лєкцій". Високопарні фрази, незрозумілі чужі слова та поговірки, є тільки тою фасолею, що її насипають в надутий капшук де вона тарабанить тай тільки тарабанить. Бо дійсне знання набувається тільки постійним думанням та читанням і оцінюванням річей. Ніякі обичайні, нашвидко зліплені "лєкції", цего не зроблять. Дійсні лєкції є пожадані, але тільки там, де вони можуть бути належито схоплені і запамятані. Всякі инші є безвартісні.

І. Ю.

Примітка редакції. — Повищу статтю друкуємо, як дискусійну. Добре було-б, як-би товаришки і товариші з ріжних місцевостей написали свою думку в справі лєкцій. Свою думку редакція "Робітниці" вже висловила в передминулому числі: Ми є прихильниками **плянових** лєкцій, добре опрацьованих і обговорених на живих, спільних дискусіях.

Чи може жити людина без орґанізації?

(Обовязково перечитати у відділах Жіночої Секції.)

IV.

ПЕРШИЙ МІЖНАРОДНІЙ СОЮЗ РОБІТНИКІВ.

В 1840 році, в Анґлії, було з'орґанізовно тайну робітничу політичну орґанізацію, яку названо "Союз Комуністів". Робітництво Анґлії вже тоді бачило, що з'орґанізувавшись в професійні спілки (юнії), могло воно провадити боротьбу лише за конечні щоденні речі до життя, а не за економічну і політичну владу, не за визволення себе з капіталістичного ярма і його безмилосердного визиску, тому й прийшло до заключення, що аби мож успішніше провадити боротьбу з капіталістичною клясою і її політичною машиною-державою, то робітнича кляса поруч професійних спілок, мусить створити також й політичну-боєву партію, якої завданням повинно-б бути: боротьба за знесення капіталізму і замінення його соціялізмом.

До "Союзу Комуністів" належали лише свідоміші члени професійних спілок, як також й клясово свідома пролєтарська інтеліґенція, але голос цеї малої ґрупки людей, це був голос більшости членів робітничої кляси загально. Члени "Союза Комуністів" працювали завзято і енерґійно над поширенням клясової свідомости серед широких пролєтарських мас, а вкінці випрацювали плян для широкої міжнародньої робітничої політичної орґанізації.

В 1847 році "Союз Комуністів" припоручує Карлові Марксові і Фрідріхові Енґельсові випрацювати програму для з'орґанізовання масової робітничої партії. Маркс і Енґельс згодилися на це і в скорім часі появилася маленька брошура випрацьована цими двома ученими, п. н. "Комуністичний Маніфест". "К. М." скоро перекладено на ріжні мови та почався великий рух в усіх індустріяльно розвинених країнах в орґанізуванню робітничих партій.

В 1864 році, до міста Лондону (в Анґлії) з'їхалися представники робітничих партій ріжних країн і там вперше з'орґанізовано Перший Інтернаціонал, або в в простішій мові — перший міжнародній союз робітників.

ПАРИЖСЬКА КОМУНА.

В 1870 році почалася війна між Прусією (теперішньою Німеччиною) і Франціею. Пруські війська відносили побіду за побідою, в Франції повстало велике безладдя, як в армії, так й між населенням і в цілій державі. Буржуазія показалась нездатною більше і не могла задоволити громадян своєї держави. В місяці березні 1871 року, в столичнім місті Парижі, вибухає революція. Радикальні робітничі партії беруть контролю над містом та проголошують диктатуру працюючих. Головну ролю відгравали чле-

ни Першого Інтернаціоналу. Буржуазія цілого світа затрівожилася. Пруські ґенерали, що ще вчера боролися проти буржуазного уряду (правительства) Франції і полонили майже цілу французьку армію — пішли на поміч французькій буржуазії. Вони визволили частину французької армії і пігнали її проти Парижа та його бунтарів — комунарів. Парижські комунарі боролися завзято, але не могли вдержатись перед сильною армією і парижська комуна, проістнувавши сімдесять днів, була втоплена в крові робітників. Буржуазія віднесла побіду і жорстоко росправилася з бунтарями.

Тисячі парижських робітників розстріляно, тисячі вигнано поза границі Франції, а тисячі закинено в тюрми.

Не лише в Франції, але в усіх державах повстала страшна реакція, політичні робітничі партії порозбивано, провідників арештовно і так буржуазія цілого світа святкувала свою побіду над робітничою клясою, бо побіда французької буржуазії була побідою міжнародньої буржуазії.

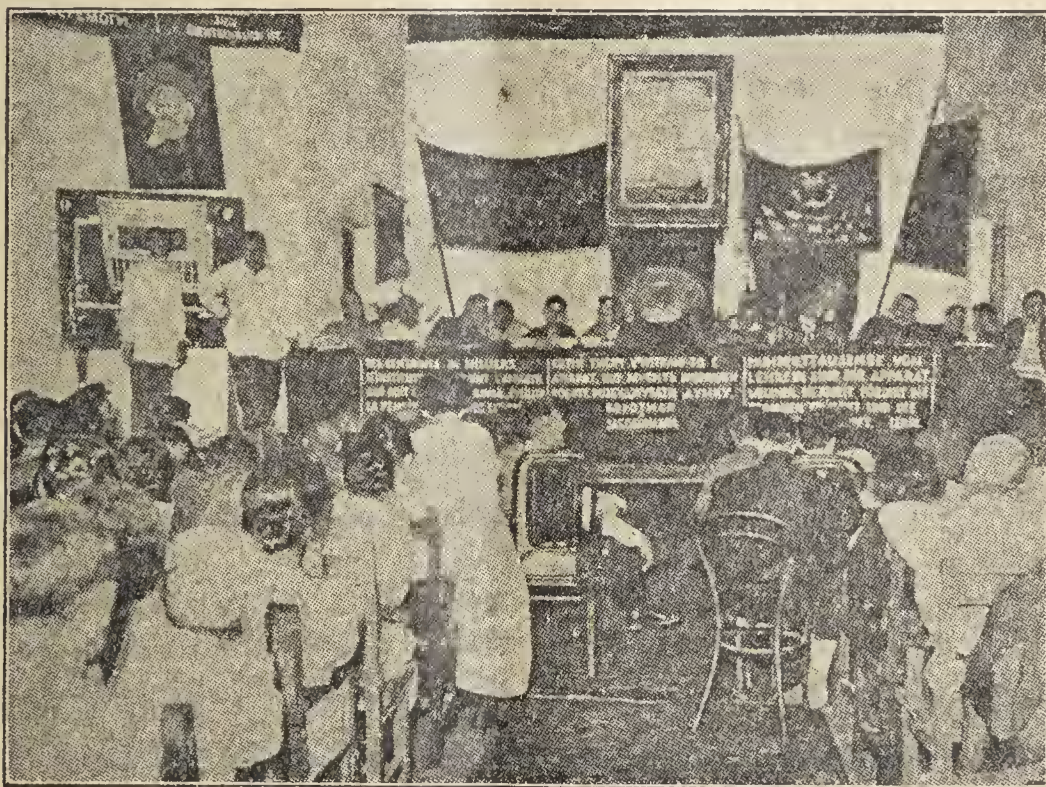

ДЕЛЄҐАЦІЯ ФРАНЦУЗЬКИХ, БЕЛЬҐІЙСЬКИХ І НІМЕЦЬКИХ УЧИТЕЛІВ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Урочисте засідання в Інституті Народньої Освіти (університеті) міста Харкова. Перед глядачами виписані в французькій, українській і німецькій мовах слова Леніна: "Сотні тисяч учителів — то є апарат, що мусить виконувати роботу, розбуджувати. думку, боротися з забобонами".

УПАДОК ПЕРШОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛУ.

Коли буржуазія ріжних країн страшенно переслідувала членів Інтернаціоналу, головні урядники Інтернаціоналу не могли мати ніякої звязи з робітничими партіями і ґрупами ріжних держав, а до того всего й між анархістичними партіями, а радше між провідниками анархістів і провідниками комуністів зайшло непорозуміння і Перший Інтернаціонал розпався. В 1874 році, вже не було Першого Інтернаціоналу, цеї першої важної міжнародньої робітничої орґанізації, яка за такий коротенький час стала такою сильною, що потрясла цілим капіталістичним світом.

Але, як ми сказали попередно, буржуазія була безсильною, щоби спинити колесо поступу. Самий продукційний процес заставляв робітників орґанізуватися, бо лише спільними силами можна боротися зі своїм, добре з'орґанізованим клясовим ворогом за своє істнування і за свої права. Нема орґанізації — нема й життя!

На місце малих робітничих ґруп, повстають масові соціялістичні партії. Буржуазія бореться проти них, а вкінці мусить йти на уступки і соціялістичні партії ріжних держав починають істнувати леґально.

ДРУГИЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ.

В 1889 році з'орґанізовано Другий Інтернаціонал, до якого вступили майже всі соціялістичні і соціял-демократичні та ріжні робітничі партії. Того самого року, Другий Інтернаціонал проголосив день першого травня, міжнароднім святом працюючих.

Але капіталістична кляса хитра. Вона, коли силою не може здушити з'орґанізованої робітничої кляси, то робить це хитрощами. До ріжних соціялістичних та робітничих партій почали прилизуватися ріжні наймити капіталістичної кляси, почали роспинатися над лихом робітників, а більшість робітників

не були настільки свідомими, аби зрозуміти диплюматію цих наймитів капіталу і цим підлим собакам вдалося взяти контролю над широкими працюючими масами та повести їх тим шляхом, який був вигідний для капіталістичної кляси, а шкідливий для працюючих. Це найліпше вияснилось в 1914 році, коли ці "соціялістичні" провідники помагали своїм панам мордувати міліони синів робітничої кляси.

УПАДОК ДРУГОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛУ.

З вибухом великої імперіялістичної війни в 1914 році, прийшов і упадок Другого Інтернаціоналу. Хоч зрадники робітничої кляси й нині говорять, що їхній "соціялістичний Інтернаціонал" істнує, але свідомі робітники не можуть називати цего "Інтернаціоналу" робітничим союзом, бо його провідники підчас війни були ад'ютантами военних штабів, а тепер в ріжних країнах служать інтересам буржуазії.

Та зраду не можна приписувати всім провідникам соціялістичного руху. Були в соціялістичних рядах й чесні інтеліґенти, які не пішли на службу военним штабам, а боролися проти війни, боролися проти неї на волі і в неволі. До таких зачисляємо ніколи незабутніх борців, Карла Лібкнехта, Розу Люксембурґ, Леніна і багато инших, які жили в той час в ріжних країнах світа.

ТРЕТІЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ.

В 1917 році, в Росії вибухла революція. Буржуазія побачила, що вона вже безсильна здушити бунт міліонових працюючих мас і пішла "за народом". Але таки в кілька тижнів пізніше, працюючі побачили, що їх одурено, що буржуазія взяла над ними контролю і вони почали швидко орґанізуватися в боеву політичну партію та приготовлятися до останньої та рішучої боротьби за повалення капіталістичного устрою і його влади.

В вісім місяців пізніше (7. листопада 1917 р.) вибухає друге велике повстання, в якім провід беруть комуністи і провадять працюючі маси до рішаючої побіди над пануючою клясою. Цілий світ затрівожився: свідома частина робітничої кляси раділа побідою своїх російських товаришів, а пануюча кляса тремтіла зі страху і кинулася всею силою проти збунтованого робітництва і селянства Росії. Пролетаріят і селянство старої Росії, хоч був вимучений довгою війною, голодом і холодом, побідив, як своїх внутрішних, так й закордонних ворогів та став дійсним господарем в своїй, вже не панській, а пролетарській державі.

Свідоме робітництво всего капіталістичного світа звернуло свої очі на Москву, яка пишалася в прапорах свободи. Ріжні делеґати приїздили до червоної Москви, аби приглянутися будові нового суспільного устрою.

І ось, серед такого переполоху між капіталістичною клясою, а революційного запалу між свідомим робітництвом, до червоної Москви прибувають найкращі сини робітничої кляси з ріжних країн і в 1919 році, кладуть підвалини під дійсну міжнародню орґанізацію працюючих і проголошують перед цілим світом — Третій Інтернаціонал.

Комуністичний Інтернаціонал має свої секції (комуністичні партії) по всіх державах світа, які в усякій найменшій боротьбі робітників з капіталістами, беруть активну участь, вказують їм на причини боротьби і вихід з неї. Комуністи — це найсвідоміша частина робітничої кляси, а найзавзятіші вороги старого капіталістичного ладу.

І лише завдяки цим борцям-комуністам, капіталістична кляса примушена, хоч не всі, то частину, узглянднити робітничі домагання.

Проте, чому робітнича кляса поділена на так багато ґруп, поговоримо в слідуючому числі.

М. Чміль.

"КУЛЬТУРНІСТЬ" ПОЛЬСЬКИХ КУРКУЛІВ.

Недавно відбулися в селі Вежхославіцах (в Польщі) великі паради в честь польського письменника Владислава Реймонта. Уладив їх вежхославіцький війт, бувший президент міністрів Польщі — Вінценти Вітос, з вдячности за те, що Реймонт вступив до його партії "Пяст", а також на те, щоб зробити своїй партії рекляму. Народу зібралося справді багато, понад 15,000, очевидно самих куркулів (сільських багачів). Про їх "високу культуру" може свідчити це, що всі харчеві припаси і напитки завезені торговцями були розкуплені, з'їджені та випиті, але **з книжок того самого Реймонта, виставлених також на продаж, не продано навіть 30 примірників.**

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

СУРМАЧ.

Не крик архангельської сурми
(Не вірю я в небесний суд),
А тут ідуть народи бурні,
Червоні маєва несуть.

Хіба-ж не це жертовна барва?
В вогні і крові прийде він —
Та не Христос! (Надія марна!)
Не великодній ясний дзвін.

То з робітничого кварталу
Непереможня сила йде —
Руйнує вицвіле — без жалю,
Будує світле, молоде.

І вже в горі над димарями —
Не Магомет, Мойсей, Ісус —
Над королями, над царями
Потужний поклик розітнувсь.

Вставай, пригноблений віками!
Ламай трухлявини віків!
Безмежний простір перед нами,
За нами полумінь і гнів.

Вставай, скликай людей до штурму
То дзвонить зброя, вихрить дим.
Із рук господніх вирвав сурму
Земний, нестримний херувим.

Він має зілля чародійне
На лемент і на плач.
Минуле вирите, розвіяне,
А над сьогоднішнім сурмач.

Дмитро Загул.

НАД ЧЕРЕМОШ.

Товариші мої далекі,
Під гнітом панської руки!
До вас, до вас, мої думки,
Як у вирій лелеки.

Кому свій смуток передам?
Кому його повірю?
А там на рідньому Підгір'ю,
Хто поможе братам?

Ніхто й не згадує про тебе,
Така ти вбога і мала —
Ах, скільки сил для тебе треба
Буковино моя!

А тільки де-коли нотатка
На шпальтах київських ґазет:
Арешти, тюрми, кров і крапка.
Не вирвешся з лабет.

А ви, мої далекі друзі, —
До кого ви? про віщо ви?
Чи мовчки гнетесь, як у плузі
Ті буковинські воли?

Дерзайте! Ще не все до решти
Пропало в нашій стороні,
І хутко, бачиться мені,
Пропадуть "Буки-та-арешти".

Дмитро Загул.

Радянська Україна, 1925.

ТОВАРИШКО! Згадай, хто з твоїх знайомих немає ще "Робітниці" і постарайся, щоби цей корисний пролетарський журнал находився в твоїх сусідів, рідних, чи знайомих.

М. ІРЧАН.

БУВШІ ЛЮДЕ.

(Інсценізація оповідання "Нічліг" із збірки "Фільми революції.)

ОСОБИ:

ЖІНКА — бувша баронеса, літ 40.
ЖОРЖ — її син, літ 18.
ДІВЧИНА — її дочка, літ 15—16.
ХЛОПЧИК — літ 10.
ЧЕРВОНОАРМІЄЦЬ — літ 20—22.
Діється на Радянській Україні 1921 року.

— Зимовий вечер. Простора кімната, брудна, занедбана. Ліжко, стіл, на столі засвічений каганець. Жінка порається біля печі, варить вечерю. Дівчина близько каганця шиє. Хлопчик вирізує щось з паперу на постелі. —

ЖІНКА. Зараз буде вечеря, тільки Жоржик скінчить роботу.

ХЛОПЧИК. А я вze дузе голодний "маман".

ЖІНКА. Зараз буде. На дворі мороз, що аж страшно, а бідний Жоржик...

ЖОРЖ (одягнений в старе одіння, закутаний, входить). "Маман", маємо знову клопіт.

ЖІНКА. Який?

ЖОРЖ. Заїхав большевицький салдат верхом і мабуть буде ночувати у нас.

ЖІНКА. Ой бідна голівонько! Ще цього не доставало...

ЖОРЖ. Я йду дати його коневі вівса, а ви бережіться, не дуже розбалакуйтесь...

ЖІНКА. Знаю без тебе. (Жорж виходить.)

ДІВЧИНА. "Маман", тільки ви не нарікайте при ньому, бо ви все любите жалітися...

ЖІНКА. Ах Ліна, не вчи мене! (В сінях чути стукіт чобіт.) Вже йде. Мати божа, спаси нас...

ЧЕРВОНОАРМІЄЦЬ (входить. Він цілий закутаний, в теплих рукавицях, в сивій-баранковій шапці, на шиї теплий широкий шаль, в руках рушниця). Добрий вечір!

ЖІНКА (нерадо оглянулася, глухо). Доброго здоровля. (Далі порається біля кухні. Дівчина і хлопчик глянули злякано на гостя і знову відвернулися.)

ЧЕРВОНОАРМ. (розглядається, кладе в кут рушницю, скидає шапку, тре руки). Ну й морозище! Здається, що й дихати нічим, ніби й пара замерзає... (Підходить до кухні, гріє руки.) Закостенів цілий... Припізнився, знаєте, добре. Їду в Умань до свого полку, а у вас тут степи й степи, від снігу білі, що здається краю їм немає... І ніде ні сліду людського життя. На моє щастя найшов я вашу хату і рішив заночувати. А будинок ваш великий, цілу сотню змістивби... (Тре руки.) Ну й закостеніли-ж прокляті...

ДІВЧИНА (час від часу поглядає крадькома на червоноармійця і покашлює. Вона бліда, ніжна. Жінка цілий час порається біля печі, мішає в горшку, підкладає дров).

ХЛОПЧИК. "Маман"!

ЖІНКА. Чого тобі? (Йде до нього, він щось шепче її на вухо. вона) Тихо сиди! (Відійшла знову до печі.)

ЧЕРВОНОАРМ. (глянув на всіх і як-би зрозумів, що йому нераді, сідає подальше печі на лавку, крутить цигарку, закурює і мовчить. Прикра-довга мовчанка. По хвилі до жінки). Ви давно тут живете?

ЖІНКА (глянула на дочку, втерла рукавом ніс). "Парле авек люї"![1])

ДІВЧИНА (несміло). Давно.

ЧЕРВОНОАРМ. (як почув французьку мову, перестав курити і здивовано глянув на жінку. По хвилі). Ви мабудь були колись вчителькою панських дітей, що знаєте французьку мову?

ЖІНКА (на слова Червоноармійця випросталась і зневажливо глянула на нього, як-би хотіла сказати: "дурень ти!" Але зараз-же повернулась до дочки і злісно просичала). "Варум швайґст ду?[2])

ЧЕРВОНОАРМ. (згірдливо посміхнувся, пі-

---

1) "Parle avec lui!" — значить по українськи: говори з ним!

2) "Warum schweigst du?" — значить: "чому мовчиш?"

дійшов до жінки). "Унд варум швайґен зі?[3])

ЖІНКА (раптом повернулась, як-би опарена до него і хвилинку дивиться в його очі. На її обличчю появилася радісна, прихильна посмішка). Боже! Ви знаєте німецьку мову? Значить, ви інтеліґент? (З радости підступила блище.) Я бачу по вас... І скажіть!.. (боязко оглянулася кругом). Як ви можете бути з ними?

ЧЕРВОНОАРМ. З ким?

ЖІНКА. Ну, з ними. Ви-ж служите в їх армії..

ЧЕРВОНОАРМ. (посміхнувся). Гм...

ЖОРЖ (входить хутко. Він високий, волосся буйне, нечесане, обличчя в прищах, руки чорні). "Маман", вечеря готова? (Роздягається.)

ЖІНКА. Готова, зараз вечеряємо.

ЖОРЖ (роздягнувся, заходив по кімнаті). Викидав, славити господа, весь гній з-під коров, свіжої соломи настелив. Панько добрий чоловік, поміг мені багато, дарма, що завідуючий... (Жінка у великій мисці кладе на стіл вечерю і дерев'яні ложки.) А знаєте "маман", наша красуля стала на ногу поросятковi і воно бідне почало шкутильгати...

ЖІНКА. Бідне. (Далі порається.)

ЖОРЖ. Ми з Паньком зробили перегородку, щоб більше не ходило поміж коров...

ЖІНКА. Ну, вечеря готова. (Всі глянули на Червоноармійця, що схилився на лавці і курить. Жінка підходить до нього.) Просимо й вас до вечері. Бідна вона, але тепла страва незавадить. В нас сьогодня галушки забілені молоком...

ЧЕРВОНОАРМ. Я дякую, в мене є свої харчі...

ЖІНКА. О ні, ні! Як-же це так, щоб гостя не погостити. Прошу! (бере його за руку і підводить до стола. Всі сідають і починають їсти з одної миски. Час від часу поглядають на себе і мовчать).

ЧЕРВОНОАРМ. (по хвилі). А скажіть будь ласка, що це за такі будинки у-вас? І коров багато... (Їсть далі.)

ЖІНКА. Це колишня економія, фільварок, а тепер молочна фарма повітового шпиталю і дитячих притулків. Відси доставляють молоко для хорих і дітей в найблище місто Умань... (Їсть.)

ЧЕРВОНОАРМ. Ах, так! А місто далеко від вас?

ДІВЧИНА. Шість верств.

ЧЕРВОНОАРМ. Значить, не дуже.

ЖІНКА. В цьому будинку, на першому поверсі, живе ще й завідуючий фармою, Панько... Колись був простим пастухом, а тепер... (зітхнула тяжко). А ми тільки служимо тут, ходимо біля коров...

(Всі скінчили вечерю, повідкладали ложки, сидять на давньому місці.)

ЧЕРВОНОАРМ. (знову робить цигарку). Дякую за вечерю. Дійсно, розігріла мене...

ЖІНКА. Нічого дякувати. Можу я попросити у вас закурити?

ЧЕРВОНОАРМ. О, будь ласка, тільки в мене підленький тютюн, найдешевший, махорка.

ЖІНКА. Нічого, я курю й такий. (Робить цигарку, закурює, підпирає голову руками.) "Віссен зі майн лібер"[4]) — ми дуже нещасні. Нещасливіших за нас немає на світі. Так, так. Ви подумайте тільки: він (показує на Жоржа) покінчив ґімназію. А зараз ходить коло коров. Це жах! Або я. Я дочка князя Ліхтенштерна і жінка барона Хурі. А тепер — я дою корови для якихсь там простих-мужицьких дітей... (Глибоко зітхнула й нервово прикусила долішню губу.)

ЖОРЖ. Цей фільварок був до революції наш... Потім в нас забрали. "Папу" селяне убили, а нас залишили служити. І служимо. Відпустили нам дещо поля, так, що хліб у нас свій.

(Мовчанка. Жінка курить, Червоноармієць похилив голову.)

ЧЕРВОНОАРМ. (по хвилі підніс голову). Так.. Умгу... А знаєте, як я під'їздив сюди, то на мене накинулася ваша собака. Щастя, що я був на коні... Злюща вона в вас дуже...

ЖОРЖ (висякав носа на долівку, ростер ногою і засміявся). Вона в нас була смирненька, а тільки від революції стала такою злющою...

ДІВЧИНА (глянула на Червоноармійця, несміло). В нас колись була гарненька собачка, Дружка...

ХЛОПЧИК (поправляє). Длузенька...

---

[3]) "Und warum schweigen sie?" — "а чому мовчите ви?"

[4]) Знаєте мій любий?...

ДІВЧИНА. Друженька, від дяді Іполіта. Така малюсенька, риженька, з довгою шерстю й пухнатим хвостиком...

ХЛОПЧИК. І маленькими усками...

ДІВЧИНА. А ти будь тихо! (Далі розказує.) Була така люба, така розумна. Бувало тільки вдариш рукою по коліні, скажеш: "Дружка — йди сюди!" — і вона вискакує й стає на задні лапки...

ХЛОПЧИК. І так весело казе: гав-гав-гав...

ДІВЧИНА. Але їй було 16 років і всі зубки повипадали. Вона, бідна, не могла вже їсти м'яса і ми давали їй цукор, солодкий чай і молоко. А спала в теплій кімнатці на подушечці...

ХЛОПЧИК. Під піцкою...

ДІВЧИНА. І від старости в неї кинулись пархи. "О мон дію!"[5]) Як ми побивалися за нею! Приїздив з міста лікар, записував ліки, але ніщо не помогло. І її — застрелили...

ХЛОПЧИК. В місецку. Плавда "маман"?

ЖІНКА (тремтячим голосом). Ви не знаєте, скільки горя, скільки журби принесла нам ця Друженька... Ми всі так плакали, так побивалися... (Зітхнула і вхопила голову в руки.)

ДІВЧИНА. Я з Жоржиком висипали їй могилку в садку, біля могили бабусі... Насадила квіток, поставила хрестик. До сьогодня стоїть...

ЖОРЖ. Ми з місяць ходили як потроєні...

ХЛОПЧИК. І я плакав...

ДІВЧИНА. З того часу я ніколи не можу заснути спокійно...

ЖІНКА. І згадувати тяжко...

ЧЕРВОНОАРМ. (встав, пройшовся по кімнаті, потім глянув на зажурену, бувшу баронську родину, усміхнувся, пристанув). І всі ви так охкаєте та жалієте за тою собачкою, як-би це була найбільша траґедія в вашому життю?

ЖІНКА. Ви не знаєте, яка дорога була для нас вона...

ЧЕРВОНОАРМ. Я вам вірю. І ви пробачте мені, що я буду щирим. Розуміється, все минуло і ніколи не повернеться. Але скажіть ви мені по щирості: Чи в той час ваші слуги-наймити їли теж м'ясо, пили молоко і солодкий чай? І чи спали на м'ягких подушках, в теплих кімнатках, як ваша собачка? Та чи привозили ви хоч раз лікаря, як хто-будь захорів з них? А вони-ж тяжко працювали для вас всіх...

ВСІ (похилили голови).

ЧЕРВОНОАРМ. Я дуже в це сумніваюся. І ви всі мовчите. Не думайте, що я знущаюся над вами словами, що караю вас ними. Ні! Ви вже й без мене покарані, але ось тепер, коли всі ви мусите працювати аби жити, можете найкраще оцінити працю...

ЖІНКА. Ми тільки згадуємо минуле. Тяжко за ним...

ЧЕРВОНОАРМ. Це тільки вам тяжко, а ось ваш син вже поволі привикає до коров. Я теж покінчив ґімназію, так, як й він і сьогодня товчуся по Україні з рушницею в руках, аби закріпити владу колишніх ваших наймитів... Бо сьогодня їх слово.

ЖІНКА. Це правда... Їх слово...

ЧЕРВОНОАРМ. Вкінці їх, бо сотні літ вони мовчали, а ви говорили. Ви були люде, а вони робоча худоба. А сьогодня ви бувші люде, а вони таки справжні люде...

ЖІНКА. І це правда. Ми тільки бувші люде.

ЧЕРВОНОАРМ. Бувші люде... Але ось, коли ви зрозумієте, що простий мужик така-ж людина, як й ви, коли цінитимете робочу людину більше, як собачку і працюватимете на своє життя самі, а не будете роскошувати з праці других, тоді й ви станете людьми...

ЖІНКА (задумано, не повертаючи голови). Тоді й ми станемо людьми... (Мовчанка.) А тепер ми тільки бувші люде...

ЧЕРВОНОАРМ. Бо живете все ще спогадами про то, що ніколи не повернеться...

ЖІНКА (здрігнулась). Може й ваша правда. А поправді кажучи, ми таки звикаємо до цего нового життя. Праюємо і знаємо, що їмо хліб тяжко запрацьований власними руками.

ЧЕРВОНОАРМ. І смакує?

ЖІНКА. Дуже. (Встала.) Так. Але пора вже спати...

ЧЕРВОНОАРМ. Пора. Я внесу собі соломи і приляжу тут на долівці. Ранком мені треба далі.

(Всі встали, хлопчик пішов на постіль.)

ЖІНКА (до Червоноармійця). А ви цікава людина. Скажіть мені, коли ви стали більшовиком?

ЧЕРВОНОАРМ. (усміхнувся). Цього я не

[5]) О мій боже!

тямлю. Родився я там, де більше горя, нужди й біди, де зимою на цілу хату є одні чоботи, а на передновок всі припухають з голоду.

ЖІНКА. Хіба-ж це більшовизм?

ЧЕРВОНОАРМ. Це родить більшовизм.

ЖІНКА. Нам, бувшим людям, як ви кажете, тяжко зрозуміти це, бо якось не звертали ніколи уваги на це.

ЧЕРВОНОАРМ. А тепер?

ЖІНКА. Тепер самі в цьому.

ЧЕРВОНОАРМ. (усміхнувся). Ну, то й гаразд. З вас ще будуть люде...

(Жінка, Жорж і дівчина усміхаються до Червоноармійця.)

——— Завіса спадає. ———

ФАРМЕР.

(Написав М. Синьооверголець.)

Собака заводила ріжними голосами.

— Дмитре, Дмитре, — будила фармерка свого чоловіка, — а вставай та вийди, бо собака чогось дуже заводить. Ану-бо!

Фармер прокинувся і скочив з ліжка на рівні ноги .

— Що таке сталося? То ти кричала на мене?

— Та я.

— До ранку ще далеко, чого-ж ти мене розбудила? Я так солодко спав і сон такий гарний снився...

— Наша собака заводить. А он, чуєш?

— Нате вона й собака, щоби заводила. Я маю своє, ти маєш своє, а собака має своє горе. Як-же я можу знати, що її бракує? Хай собі заводить!

Фармер глянув через віконце на густий ліс, почіхався і подався назад до ліжка.

Собака дальше заводила, а звуки її жалібної мельодії розносилися по широкім та густім лісі Дмитрової фарми.

— Ти ніколи не хочеш мене слухати, — говорила фармерка перебиваючи Дмитрові спання.

— Й чого-ж ти хочеш?

— Треба вийти й подивитися до телички та бичків, бо може котре замоталося в лісі... Я знаю, що коли собака заводить, то мусить бути, або вогонь, або похорон...

— В нас похорону не може бути, бо ми ще молоді, щойно починаємо жити, а вогню також ні. Що буде горіти? Ліс на фармі? Хай горить, то лекше буде на наші руки!... А буда, як згорить, то за два дні збудуємо другу. Дерева і землі не бракує...

Фармер намагався спати, але фармерка раз-у-раз воркотіла і він був примушений встати.

Затягнув штани, черевики і вийшов на двір.

Небо було синє й ясне, ані одної хмаринки. З полудня повівав ле-

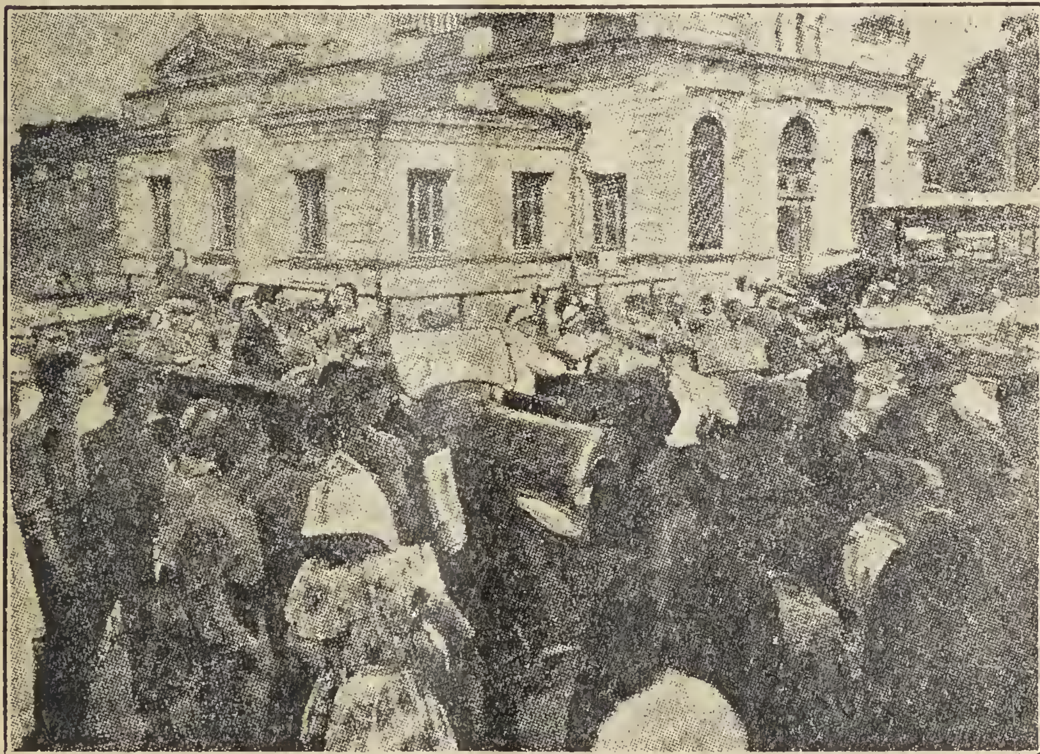

Делеґація французького, німецького і бельґійського учительства перед залізничою стацією міста Харкова на Радянській Україні, в серпні 1925 р. Тисячні маси українського робітництва витають чужоземних гостей, які з автомобілів, що виїхали проти них, промовляють до мас.

генький й тепленький вітрець. Це віщувало на гарний, погідний і гарячий день. Фармер зробив кілька кроків від порога хати і зайшов в ліс. Телята спокійно лежали. Він погладив їх, погладив й собаку, що підскакувала біля него, поговорив з ними, пожалував їх і вернувся назад під хату та почав оглядати візок, що був заладований довгими осиками.

— Ця фіра більша, як та, що була вчера, — сказала фармерка приступаючи до фіри. — Ти повинен взяти за неї хоч три доляри і пів. Вона варта. Ми-ж так тягали обоє, а мене ще в плечах коле...

— Инші фармері возять ярину, готовляться до пшениці, а ми дрова, — сказав фармер перевязуючи мотузом фіру.

— Я тобі казала, щоб ти до міста йшов... Що нас двоє, без грошей і хліба, зроблять в цім густім лісі?

— Якось воно буде. Ти не дуже припускай собі до серця. Ми ще молоді і поволі все зробимо... Ось цего року маємо теличку і купимо коні, а тоді, не раз, а два рази зможу обернути до міста та замісць трьох доларів, заробимо — шість.. А тепер дай щось перекусити, бо я таки зараз запрягаю телята і їду. Холодом добре їхати і нім сонце зійде, віду пів дороги.

— Там ще є трохи вчерашніх бараболь...

— Хай будуть й бараболі. А що ти будеш їсти?

— В нас ще є горнятко цукру і я потім зроблю собі кави та з хлібом попоїм...

— А ти памятай і сьогодня не берися до осик, бо ти вже й так забагато робила. Що-б часом не було зле. Знаєш сама, що грошей нема.

— А ти їдеш, а як-би так те... що-ж я зроблю?...

— Я, як буду їхати, то вступлю до Палажки і скажу її, аби прислала свою Ганю...

— Та що мені Ганя поможе, як-би так...

— Пішле-ж її до старої Мотрини...

— Та-ж то три милі!

— То найблище. Що-ж я зроблю? Хіба, як хочеш, то я до міста не поїду і будемо обоє сохнути дома.

Фармерка витерла фартухом очі і пішла в хату. По хвилі пішов й фармер. З'їв холодних бараболь, закурив папіроску з власного тютюну, набрав сірників і вийшов назад до фіри.

На дворі було тихо. Ніхто ще ніде не робив, ніхто нікуди не їхав.

Фармер напоїв молоденькі бички, запряг до візка, виліз на фіру і рушив до міста.

— А уважай на них, як за тяжко, то надкинь, бо вони ще молоденькі і можуть попроривати-ся, — кричала фармерка до Дмитра.

— Вони вже моцні і дорогу добре знають, — відповів фармер і загубився в густім лісі.

Їхав крок за кроком, передумував пережите та потішав себе будуччиною.

— Як буде хлопець, то колись буду мати з ким робити, — думав він собі весело підсвистуючи.

Бички тягнули, аж позапінювалися. Сонце зійшло і стало нараз дуже гарячо. Фармер змо-рений голодом і довгою та тяжкою працею, обмотав віжки на руку, самий положив голову на зелені осики і здрімався.

Приснилося фармерові, що він десь ніби на війні, десь на високій горі бореться з неприятелем. Його зловили і кинули з тої високої гори на долину. Він боронив себе по геройськи стараючись зловитися руками до якої небудь скали і всіми силами дер кору з зеленої осики. Нараз збудився і побачив, що його бички звернули з дороги та ґальопом бігли в ріку.

— Гов... бек... джі...

Це були останні слова фармера.

За кілька годин пізніше, він пробудився і побачив, що він на гарнім біленькім ліжку, а кругом него повно ліжок і людей на них.

— Чи це сон, чи дійсність? — запитував фармер самий себе.

Він хотів переконатися, але його ніби щось держало. Не міг піднестися. Права нога була вбрана в деревляні лещата, а груди сильно обвязані.

Довго дивився Дмитро в стелю, і коли вже прийшов до памяти, то пригадав собі все.

В чотири дні пізніше, повідомили фармера, що його жінка померла в тім самім шпиталі, а йому залишила дитину-хлопця.

Почувши таку сумну вістку, фармер плакав та нарікав, але це плакання і нарікання не змінило положення, в якім він находився.

ЗВІДКИ ВЗЯВСЯ ЧОЛОВІК?

(Написав Евген Гуцайло.)

(Продовження.)

2. БОРОТЬБА ЗА ЖИТТЯ.

Ріжних преріжних останків, пам'яток бувальщини переховує наша земля багато, а вже багато відкопали люде і вичитують в них давнину. По тих свідоцтвах пізнати, що звірі колись відмінно виглядали, що і наші предки не були такі, як ми. Ті всі відкопи показують, що звірі змінялися. І кінь, і віл, і пес і др. звірята не виглядали так, як тепер. Відкопали кістки давніх коней, та переконалися, що були коні з чотирма копитами, на кожній нозі, потім ті вимерли, а їх наслідники мали вже три копита, на кожній нозі, а врешті лишилися коні з одним копитом. Так було зі всіми звірами.

Що-ж примушувало звірів все змінювати свій вигляд? Чи не було добре їм жити з тим виглядом, який мали?

А певно, що не було добре. Подивімось на нашу ласицю. Вона літом бура а зимою біла. Чи вона така велика пані, що все зміняє футро? Ніби-то біле футро тепліше зимою? Певно колись були ласиці, що літом і зимою були бурі, як ось ще досі жиють на полудні, де нема зими, або були й такі, що всі були білі, як ще досі живуть на півночі, де нема літа, а вічні сніги. Але буру, чи сорокату ласицю у нашім підсоню скоро пізнають її вороги на снігу в зимі і вбивають її. Через те її покоління буде маліти й може щезнути. Так само легко впізнає кожний в літі білу ласицю, і її покоління також не лишається у великому числі, бо вороги винищують його. А ворогів багато: і коти, і лис, і пес, вовк і другі. За те як виродилася така ласиця, що літом бура, а в осени, вилінившись, поросла на зиму білою шерстю, з весною знов лінилась і діставала знову буру шерсть, от вже такій ласиці добре. Її не відшукає ворог так скоро. Її покоління буде все більшим числом лишатися і наколи инші ласиці за якийсь час пропадуть, вона задержиться. І всі її нащадки, доки будуть мати ту прикмету, скоріше будуть побідниками в боротьбі за життя. А скоро котра виродиться і не буде мати тих прикмет переміни краски, то потягнеться з пару поколінь, та й таки загине її рід. Отже лишаються все ті, котрі змогли пристосуватися до життєвих обставин.

Як-то? Чи сонце не світить для всіх, чи воздуху не стає для всіх, чи не зеленіє земля і не розливає своїх розкошів всім творінням?

Ні! Не всім сонце світить, не для всіх є воздух і не для всякого накриває земля свій роскішний стіл.

Коли-б одній парі кріликів довелося чотири рази на рік вродити по три парі молодих, то цієї пари крілів і її покоління по трьох роках було-би найменше два мілійони крілів. Вони з'їли-б все в якійсь місцевости. — Коли-б з кожного курячого яйця мала вийти курка, то нам не було-б що їсти — вони все-б навкруги подзьобали. Коли-б з кожного рибячого яєчка мала вродитися риба, то по воді їздили-б возом і ходили-б пішки, бо вони вщерть набили-б всі річки та стави. — Коли-б з кожного гарбуза кожна динька (насіння) мала бути рослиною, то ніяка инша рослина вже в другому році не мала-б місця. Так мається справа зі всіми рослинами, звірями і людьми. Всі не сміють жити,

бо немає для всіх місця. Через те між всіми творіннями, почнаючи від зародка до повного зросту, йде завзята боротьба за життя. Йдуть перегони на життя й смерть. І та боротьба відбувається не лише між творіннями ріжних родів, але також внутрі кожного роду. Коли пшениця посіяна за густо, то кожна з них переганяє другу, щоб собі захопити найбільше вохкости й світла; от чому не кожна пшениця може жити.

Коли досі хто з вас не приглянувся тій боротьбі серед рослин і звірів, то нехай лише кине оком на людську громаду. Брат брата виганяє зі землі, урядник-службовець копає яму під другим урядником, робітник випихає робітника з фабрики, фабрикант поборює другого фабриканта, купець випирає другого купця, одна нація старається всіми способами завоювати другу, одна держава поборює другу, і навіть вигадані людьми боги ведуть боротьбу між собою, щоб завоювати для себе найбільше побожних двоногих овечок. Як-то ми бачимо тепер поміж церквами старославянською і українською, так званою автокефальною. А все те лише із-за простої причини: ї с т и.

Покликаних до життя дуже багато, але вибраних дуже мало. Хто-ж лишається при життю?

Від першої хвилини свого істнування не всі творіння мають однаково добрі життєві обставини, бо на кожному місці поверхні землі є все инші умови життя. Одні мають поживи більше, а другі менше, не всюди однакова вохкість, не всюди однаково гріє сонце, не всюди однакова земля: там пісок, тут глина, он там чорнозем, тут долина, онде гори, і т. и., і т. и. Через ті ріжниці умов не всі творіння виходять в життя однаково узброєні і не однаково сильні, а рішає той, хто лишиться при життю, а хто має вмерти.

Той, хто лишився жити, лишає покоління. Покоління не все однакове. Зміни умов життя впливають змінчиво на будову тіла творінь. Покоління не кожне перейняло по своїх родичах однакову силу, однакові здібности і так далі. Хто перейняв по родичах найбільше потрібних для доброго життя прикмет, той є найпридатніший до боротьби й скоріше переможе слабших. З покоління в покоління ті добрі прикмети так накопичуються в поодиноких осібняків тварин, що вони поволі стають відмінними від своїх гірше вихованих природою родичів.

Розгляньмо це на прикладі:

На якомусь сухому місці живе один рід рослин. Всі вони ведуть боротьбу за воду з землею. Крім того вони ведуть боротьбу між собою за захоплення місця. Знаємо, що волоски на листі є дуже добрими приладами збирати вохкість з воздуху.

Кожна з тих рослин, котрої клітина в листі з'уміє виставляти ті волоски у воздух для збирання вохкости з воздуху, та краще проживе. Найкраще проживуть ті, котрі будуть мати найгустіше волосся. Вони видержать, а другі з голим листям пропадуть самі, або лишать марне покоління, що пізніше пропаде, або зовсім не лишить покоління. (Голе листя випаровує багато води). Йде такий процес протягом кількох поколінь, то повстає новий рід рослин з відмінними прикметами, — повстануть відмінні рослини від тих своїх прадідів, що ще лишилися на вохких місцях землі.

Инший приклад:

Один рід дерева має смачне листя. Звірі люблять його і з'їдають ще молодим так, що воно не може дочекатися насіння. Таким деревом є всі овочеві дерева. Але трапилося між ними одне, що з якихось причин дістало колючки. Звірі не дуже радо зачіпали його, бо воно коле. От таке дерево вже лишило ся при життю і лишало насіння; зате всі инші поволі зовсім загинули. Так могло було бути з нашими овочевими деревами; вони всі за молоду дичками мають колючки. Неколючі щепи є вже виплеканою породою самим чоловіком, що сам взявся обороняти їх. Другі дерева мають не дуже смачне листя. Инші рослини хоч і смачні, зате їх так багато і їх спосіб розмножування є такий, що їм не грозить небезпека бути знищеними самими звірами. Таких прикладів є велика сила.

При такому приспособлюванню до обставин відбувається в орґанізмі (тілі) рослини або звіря ще один процес. Його можна назвати перемінним процесом, а саме в орґанізмі якогось творіння всі части тіла звязані в певній залежности одна від другої. Переміна одної части потягає за собою переміну в другій части. Ко-

ли рослина, чи звір, виплекає якийсь орґан новий або виплекає один орґан сильніше (в повищих прикладах волоски), то на той орґан треба з'ужити більше матерії. Те з'ужиття матерії відбувається коштом других орґанів, — тоб-то другі орґани дістануть тої матерії менше. В рослини може це статися коштом цвіту, насіння або чого иншого. Таким чином рослина буде мати або менший цвіт, або менше насіння, або менші листочки і таке инше. В звірів, прикладом, збільшення м'язів може відбуватися коштом мозку, або коштом будови внутрішніх орґанів, або коштом котрого будь змислу і таке инше. А те ще більше доводить творіння до иншого вигляду, доводить до витворення зовсім нового роду рослини або звіря. Таким чином боротьба за істнування витворює нові форми рослин і звірів. (Далі буде.)

До 150 річниці скасування Січи.

(Написав на Радянській Україні Я. Б.)

Хто з нас не знає про колишніх запорожських козаків і Запорожську Січ? В історії України багато пишеться про ті часи і кожній письменній людині доводилось чимало читати про Запорожців. Нище друкуємо цікаву статтю, написану з приводу 150-тої річниці скасування Січи московським урядом.
Редакція.

В місяці липні 1925 р. минуло 150 років, як було скасовано Запорожську Січ. Для людського рахунку це немалий час. Для історії — невеличкий період. І за ці півтора століття умови життя так відмінилися, що ми згадуємо про Січ, як про щось дуже — дуже давнє, що минулося безповоротно назавжди.

Запорожська Січ — значне з'явище в українській історії. Тому не диво, коли ми маємо ріжні оцінки цього з'явища. Для одних істориків Січ це розбишацька банда, що перепиняла поступ і культуру, кубло розбишацьке, що не давало можливости сусідним країнам в мирі розвиватися, для других-же це була "вікономна твердиня слави й чести", це були лицарі, що боронили край і нарід.

Ми навели цих два погляди — і мусимо сказати, що й перший погляд — неприхильний — і другий — прихильний — належать старій історичній школі. Вона не може задоволити нас своїми поясненнями.

Січ, як правильна соціяльна орґанізація, не зразу знайшла ті форми й зміст, що з'явилися для неї властивими, скажемо, за Сірка чи пізніше. Економічно-соціяльні умови, а не якісь инші, спричинилися до заснування її. Внутрішнє життя, порядки, адміністративний устрій, вироблялися також протягом якогось часу. Ті-ж самі економічно-соціяльні умови життя того часу так добре відомі кожному письменному, що ми не будемо їх тут переказувати, зробили й те, що на якийсь час Січ стала справді міцною, сильною орґанізацією, спілки з якою добивалися політики польські й турецькі; доля цілих рухів, як наприклад козацька революція 17. віку залежала від участи цієї корпорації, сильної своєю кількістю й орґанізацією та дисципліною.

Але не можна уявити собі таку орґанізацію, що не мала-б клясового обличчя. Не можна поділяти думки старої історичної школи, що Січ була такою позаклясовою орґанізацією й билася проти ворогів під дуже туманними кличами віри й краю. Січ, зрештою, коли вона набрала характерних для неї рис, являлася такою-ж клясовою орґанізацією, як і усі суспільно-політичні уґруповання. Вона явилася оборонницею інтересів тієї верстви українського суспільства, що звалася козацтвом взагалі, а з окрема-ж заможньої його частини. Суцільна сама в свому устрою в ранішню епоху свого істнування, коли вона була просто маленьким загоном, Січ потім змінилися в середині. Виступили на сцену січові верхи, й значить, з'явилися й низи.

З'явилася й боротьба між цими двома ґрупами за своїх кандидатів до січового уряду; з'явилася експльоатація низів з боку верхів в

мирному житті, в господарюванні. Бувши одиницею військовою, а разом і господарчою, маючи свою, хоч і примітивну податкову систему, Січ не могла вискочити з епохи та явити собою приклад безклясової громади. Цей ґрандіозний військовий монастир, монахи якого проповідували у боях своїми шаблями, мав і білу кість, і чорну, своїх нетяг та дуків — срібляників, ігуменів та послушників. Сприятливі суспільні умови піднесли значіння Січи й утворили в її історії епоху розквіту. Стали змінятися соціяльні умови, — життя стало набірати инших форм. Коли політично Запоріжжя звязується з російською імперією, з початку хоч і номінально тільки — Росія переживає період перед капіталістичний.

В цьому напрямкові складається внутрішня й зовнішня політика російського уряду. При цих умовах Запоріжжя з'являється вже політичним анахронізмом, гальмом до наступу російського капіталу на Чорне море.

З другого боку починає хитатися й внутрішній лад життя Січи. Все більше й більше виникає випадків грабунків мирних мешканців, не Турків або Татар, а корінного українського населення. В памятках народньої поезії ми теж знаходимо згадку про Запорожців, як грабіжників.

Починається розклад внутрішньої орґанізації Січи. Січовики самі добре знають, куди воно ведеться. Ціла низка пісень розповідує про передчуття Запорожців швидкої катастрофи.

В тому виді, що мала Січ, вона була перепоною для економічного розвитку метрополії — Росії; намагання російського уряду нахилити січовиків до хліборобства, не мали успіху: хіба-ж можна було примусити вояків займатися гречкосійством, коли війна була й веселішою й кориснішою справою?

І 1775 р. російський уряд, почуваючи свою силу й міць касує цю фортецю й перепону на свойому шляхові до Чорного моря — Січ.

Таким чином, Січ виникла з клясових причин: клясові імпульси піднесли її значіння й надали її ролі, через клясові-ж причини її й було знищено. Не будемо наводити фактичних даних руйнації Січи: вони досить звісні.

Проминуло півтора століття, як скасовано Січ. Не будемо за нею плакати й тужити; це можуть робити тільки ті люде, що живуть тим, що пройшло, а не тим, що є. Кличам і прапорам січовим місце в музеях. Ми не підемо зараз за тими кличами, не будемо різатися за віру й націю. Для пролетаріяту немає цих понять, а, значить і слів. Коли істнування Січи виправдувалося в певний період соціяльно-економічних форм, то часи цих форм минули, а з ними минулася й Січ.

м. Катеринослав, Радянська Україна,
липень 1925 р.

ГУМОРИСТИЧНИЙ ЦАР КИРИЛО Й ГАЛИЦЬКІ КИРИЛІВЦІ.

Робітничий часопис "Парижский Вестник", обговорюючи пляни російських монархістів, між иншим подає, що російський "цар" Кирило дістав з Америки 19,000 доларів і скликує в Европі з'їзд своїх прихильників, на якому виступлять також представники "галицького народу"! Деякі російські еміґраційні часописи роблять припущення, що це з Америки появляться оті "представники Галичан", маючи мабуть на увазі д-ра Назарука...

"ЖІНОЧА РЕСПУБЛІКА".

Магометанська жінка була до недавна невільницею свого мужа, та жінки невдоволені із своїх чоловіків можуть тепер покликатись на заповідь Магомета, який позволяє кинути мужа і перебувати в місци, недоступнім для него. Таке прибіжище для жінок, невдоволених із своїх чоловіків находиться в Болгарії, в околиці Шумлі. Першою ухвалою в "жіночій республиці" було знесення заслони, що досі закривала лице турецьких жінок.

ДИВНИЙ ВИПАДОК.

В одному еспанському селі найшовся раз батько зі сином підчас бурі в чистім полі. Грім убив батька, а син повалився непритомний на землю. Коли по кількох днях син виздоровів, показалося, що він може бачити ріжні предмети через стіну кімнати, в якій лежав. Для проби веліли йому лікарі розпізнавати предмети, що находились у замкненому куфрі. Хлопець назвав 367 предметів і не лише не помилився ні разу, але очеркнув точно місце і положення даного предмету.

ЦЕРЕМОНІЇ В ПАПИ РИМСЬКОГО.

Хто хоче бути принятий на авдієнцію у папи римського мусить придержуватись слідуючих приписів:

При вході на салю принять треба клякнути на одно коліно, потім підійти кілька кроків і знов клякнути. Перед самим папою треба стати на оба коліна і поцілувати його в ногу. В часі розмови з папою муситься клякнути на оба коліна. По скінченню розмови треба вертатися йдучи задом і знов що крок клякати до самого виходу.

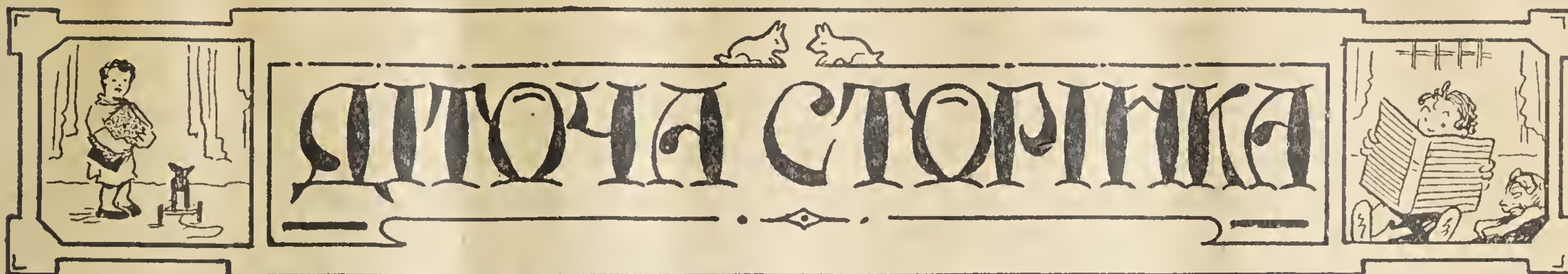

ДО ВСІХ ДІТЕЙ.

Дорогі Товариші і Товаришки!

За пів місяця, бо від 1. листопада (новембра) починається по цілій Канаді праця в користь "Робітниці", "Українських Робітничих Вістей" і "Фармерського Життя". Цілий місяць свідомі робітники, робітниці, фармері і фармерки — будуть збирати між знайомими передплату на робітничо-фармерську пресу і будуть збирати добровільні жертви в грошах від працюючих людей, аби піддержати свою пресу. Бо робітничо-фармерські ґазети та журнал, виходять тільки за гроші робітників і фармерів. Як-би робітництво й фармерство не дало грошей, то й не було-б ані "Робітниці", ані "Укр. Роб. Вістей", ані "Фармерського Життя".

І ми, робітничо-фармерські діти, що маємо в "Робітниці" свою "Діточу Сторінку", не сміємо дармувати. В місяці листопаді (новембрі), ми повинні також працювати і помагати нашим родичам та старшим товаришам і товаришкам у всьому, що приносить користь нашій пресі.

Товариші і товаришки! Вже від тепер подумайте над цим, як-би найкраще попрацювати для "Робітниці"! Зійдіться всі разом і в порозумінню з старшими товаришами і товаришками вложіть плян праці на листопад! Хай в "Діточій Сторінці" при кінці місяця листопада будуть надруковані імена всіх тих малих товаришів і товаришок, які займуться працею на користь "Робітниці". ХТО ЗБЕРЕ БІЛЬШЕ? Це покажеться при кінці листопада.

Робіть все в порозумінню з старшими! Слідіть за слідуючим числом "Робітниці", яке вийде 1. листопада і буде мати багато образків та дописей від робітничих дітей з ріжних місцевостей Канади.

Готуйтесь до корисної праці!

Ваш Івасик-Читасик.

ДЕЩО ПРО НАС МАЛИХ.

Вінніпеґ, Ман.

Коли ми, малі робітничі діти, були вже з'организовані в свою діточу орґанізацію, то тоді т-ка Алембець перечитала нам з "Робітниці" одну статтю, як переводити збори, а потім нам пояснила, що вона перечитала. Кожної неділі ми переводимо в нашому молодшому відділі С.У.Р.М. свої мітинґи. Як нема над чим радити, то читаємо діточу ґазету "Молодий Робітник", або "Робітницю". Тов. Карач і тов. Петрушка час від часу давали нам лекції. Видаємо ми самі стінну ґазету, але діти дуже рідко хочуть писати до стінної ґазети і до "Робітниці". А це сором для вінніпеґських дітей, бо ось, робітничо-фармерські діти з ріжних місцевостей Канади пишуть до своєї "Діточої Сторінки", а ми, з Вінніпеґу, чомусь не пишемо. Я дуже прошу дітей, щоби писали до "Робітниці". І прошу дітий по цілій Канаді як найкраще працювати для "Робітниці".

Прошу також Івасика-Читасика, щоби написав щось цікавого для дітий так, аби ми відповідали на питання.

Хай жиють робітничі діти, по цілій Канаді і цілому світі!

Стефка Кочут.

МІЙ ПЕРШИЙ ЛИСТ.

Дітройт, Міш.

Дорога "Робітнице"!

Як читаю "Діточу Сторінку", то все маю охоту написати й собі. Я дуже люблю читати "Діточу Сторінку", бо довідуюсь з неї, як розвиваються по цілій Канаді і Злучених Державах наші Українські Робітничі Діточі Школи. На жаль, мушу признатись, я не ходжу до Укр. Роб. Діт. Школи, бо мені за далеко ходити. Ходжу лиш до анґлійської школи, до четвертої кляси і беру лекції гри на скрипці.

По українськи вчуся дома вже три роки. Маю тепер 10 літ. Мені здається, що ті діти щасливі, які мають змогу ходити до робітничої школи, бо багато користають з неї. Дуже радо ходила-б й я, але на жаль, не можу.

Тепер взиваю всіх українських робітничих дітей, аби читали в "Робітниці" "Діточу Сторінку" і писали до неї. Колись я не розуміла, що таке "Діточа Сторінка" і без маминого приказу не читала. А тепер — лиш дивлюся, чи листонош не несе свіжого числа "Робітниці".

Хай-же жиють Українські Робітничі Діточі Школи і "Діточа Сторінка" в "Робітниці"!

Ми, пролетарські діти і в наших руках будуччина!

Я з вами за кращу долю —

Маруся Крупельницька.

ПРАЦЮЙМО В ЛИСТОПАДІ!

Гей всі діти робітничі,
Слухайте, що скажу:
В листопаді піддержім всі
"Робітницю" нашу.

В "Робітниці" є сторінка,
Що наша, діточа,
Тож збираймо передплату,
Щоб була ще більша!

Написав І. К.
ученик У. Р. Д. Школи
у Вінніпеґу.

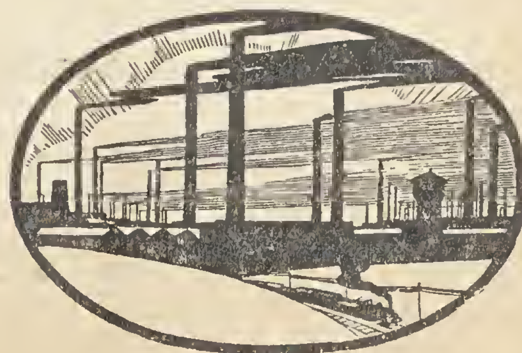

Сторінка наших читачок.

ВІННІПЕҐ НЕ ДРІМАЄ.

Вінніпеґ, Ман.

В минулому числі "Робітниці" була поміщена допись з Портедж ла Прері п. н. "Чи Вінніпеґ дрімає?" На цьому місці я повинна заявити, що товаришка має помильне поняття про нашу працю, бо в дійсності Вінніпеґ всіми силами працює. Про цю працю можна поза-вінніпеґським товаришкам довідуватись теж хоч-би з оголошень в ґазеті. Літом ми були дуже заняті. Відбувались майже кожної неділі пікніки і велика частина праці спадала перш усього на наших членкинь. Розуміється, не всі ми працюємо разом, бо є в нас поверх 200 членкинь, то зміняємось і все таки стараємось як тільки можливо, роспреділити працю.

Теж, через ціле літо ми реґулярно, кожного тижня сходимось на свої збори, на яких залагоджували свої справи, а коли був час, то читали й статті з "Робітниці". Що другий тиждень відбувались в нас лекції. Правда, ті лекції дають нам товариші і ніколи не відмовляються від того, якщо мають час. Дають вони нам гарні, наукові лекції, з яких членкині чимало користають. Але не такі ми ще дуже вчені, бо мало тільки слухати, треба дома перечитувати ріжні книжки, аби могти аж описувати ті відчити, до того в "Робітниці" за мало місця, щоби друкувати все, що в нас діється. Як-би все були дописі з Вінніпеґу, то тоді товаришки з кольоній сказали-б: "чому поміщуєте тільки вінніпеґські дописі, а наші ні?" Наш журнал за малий, аби задоволити всі відділи і нам необхідно постаратись, аби збільшити його. А це ми мусимо зробити самі. Надходить місяць листопад і ми, у Вінніпеґу, вже від тепер приготовляємось до нього. Наш відділ роспочав працю на користь Вищого Освітнього Курсу і Базару, а також в користь розігравки на "Робітницю". Працюймо в місяці листопаді всі дружньо, а наша "Робітниця" напевне стане на слідуючий рік сильніша і може й виходитиме частіше, як два рази на місяць.

Членкиня Заряду.

Примітка редакції. Ще в минулому числі "Робітниці", під дописею членкині з Портедж ла Прері, ми **виразно підкреслили,** що вінніпеґський жіночий відділ не дрімає, а працює і висловили бажання, щоб всі жінвідділи в цілій Канаді так працювали. Щож до дописі в минулому числі, то позавінніпеґська товаришка мала на увазі тільки то, що в "Робітниці" рідко бувають дописі про працю вінніпеґського жінвідділу. Впрочім, ми одержали ще дві подібні дописі з инших місцевостей Канади, яких не помістили, даючи слово в цій справі лиш одній дописувачці.

Від себе порадимо, що коли позавінніпеґські членкині так дуже цікавляться працею вінніпеґського жінвідділу і хотять з него брати собі приклад, то хай жінвідділ у Вінніпеґу, постійно що два тижні, дає до "Робітниці" короткі інформації про свою важнішу працю і цимсамим дасть змогу всім членкиням Ж. С. в Канаді познайомитись з його працею. В дійсності, з таких інформацій могли-б користати инші відділи та старались-би по прикладі жіночого робітничого Вінніпеґу — підняти і в себе роботу. "Робітниця" має все місце для річевих, корисних дописів відки-б вони не були.

На дописувачку-ж з минулого числа не треба ображуватись, бо вона в найбільшій щирості спитала: "Чи Вінніпеґ дрімає?", а не твердила, що "Вінніпеґ дрімає". Дописувачка оперлась на тому, що мала Транскона читає статті з журналу, зазначені "Перечитати обовязково у всіх відділах Жінсекції" і без сумніву здивувалась, чому не Вінніпеґ на першому місці. А чи читає їх Вінніпеґ — вона не знає, бо в "Робітниці" ніде зазначено не було.

На цему ми закінчуємо справу з дописом з минулого числа.

НОВИЙ ЖІНВІДДІЛ.

Салт Сте Мері, Онт.

Ми, українські жінки робітниці в місті Салт Сте Мері, зрозумівши велике значіння жіночої орґанізації, зійшлись 9. вересня ц. р. до помешкання Укр. Роб. Діточої Школи, щоби завязати свій відділ і почати освітню працю між українськими робітницями і поруч з товаришами робітниками боротись за спільні інтереси поневоленого люду та навчитись краще виховувати молоде покоління на свідомих і чесних синів та дочок будучого суспільства.

Насамперед т. Семенов забрав слово і в зрозумілій формі пояснив, чому жінкам потрібно орґанізуватись, яка ціль тої орґанізації і що власне жінки повинні робити в ній. В промові, зґаданий товариш, взивав присутних жінок, щоби вони по приміру українських робітниць инших місцевостей, завязали свій відділ і зґуртувались коло ТУРФДім. На заклик вписалось 8 товаришок, котрі рішили створити

свою освітню орґанізацію і вибрали тимчасовий заряд, до котрого увійшли слідуючі товаришки: Рональда Щур, голова; Анна Шарабура, заступниця; Марія Захарків, рек. секр.; Текля Ґрохольська, фін. секр.; Маланка Хомляк, касієрка; Марія Ковальчук, Марія Войчук і Параска Стратейчук — контрольна комісія.

Потім відчитано статут ТУРФДім, який принято одноголосно. Відтак рішено 13. вересня скликати збори і придбати нових членкинь та дати назву відділові.

Дня 13. вересня відділ приняв назву: Відділ Жіночої Секції ТУРФДім ім. Ольги Басарабової. Ціль відділу слідуюча: освідомлятися самим і нести освітню працю між робітницями. Відділ числить 12 членкинь. Ми не подавали до преси скорше, бо рішили краще з'орґанізуватись. Від початку заснования, відділ відбув 5 засідань, одну наукову лекцію, спільне читання і концертовий баль. Відбуваються проби співу і представлення. Готовимо і скоро відограємо драму М. Ірчана "Родина Щіткарів", а також розписуються ролі нових представлень. Відділ утримує Укр. Роб. Діточу Школу.

Взагалі, вся культурна праця провадиться в місті. Відділ відбиває напади деяких нечесних одиниць з Беву і рішив боротись за правду. Інструктор т. Семенов старається про піднесення нашої орґанізації на вищий культурний щабель. Відділ передплатив 5 чисел "Робітниці" і стільки-ж чисел "Укр. Роб. Вістей" для розповсюднення. Завязано школу для дорослих, як також призначено день для спільних читань.

Віримо, що робітництво переможе, але ми повинні теж орґанізуватись, щоби вміти відбивати напади противників, щоби вміти відріжнювати дійсних борців від панських наймитів і усувати гнилу колоду, яка лежить на шляху до поступу.

Тому повторяємо клич: "Робітниці єднайтеся до боротьби за кращий лад! Геть зрадників! Хай жиє жіноча робітнича орґанізація!"

З товариським привітом

Рональда Щур, голова.
Марія Захарків, рек. секр.
Текля Ґрохольська, фін. секр.

ЗАРОЗУМІЛІСТЬ, ЧИ БАЙДУЖНІСТЬ?

Саскатун, Саск.

Перечитуючи журнал "Робітницю", перечитала я одну допись, в якій згадується про діяльність одного відділу Жіночої Секції. Коли читаєш про таку занедбалість в орґанізації, то робиться жалко, що робітниці так байдужніють і не вміють оцінити своєї робітничої орґанізації. Та в цій дописі я не хочу говорити за другу місцевість, а хочу сказати пару слів також про нашу місцевість Саскатун. Я пишу цю допись не з думкою комусь докорити а тому, щоби вирвати з наших рядів ту болячку, котра істнує в наших рядах, а це: зарозумілість і байдужність. Цю байдужність можна бачити підчас ріжних підприємств. Є такі товаришки, що висловлюються в такий спосіб: "Е, що там, роби і роби в орґанізації, а побачиш яку заплату дістанеш". Або як устроюється спільне читання, то помимо того, що відділ числить 30 членкинь на папері, то на читання прийде поверх 10. А решта що робить? Одні ті, що вважають себе свідомими, збувають все тим, що кажуть: "Та що мені з того читання, я вже читала ту книжку або статтю в "Робітниці" і я її добре розумію, не треба мені спільного читання". А ті товаришки, котрі пізніше приступили до орґанізації, дивляться на старших членкинь і собі байдужніють. І що з того, що ми будемо писати і словами говорити, що нам треба себе освідомляти, а ділом будемо байдужніти і ставати зарозумілими? По мойому виходить, що ті товаришки, котрі вже трохи більше розуміють, повинні перші прибувати на спільні читання і те, що вони знають, повинні там роз'яснити своїм молодшим товаришкам. Але в нас на жаль ще того нема. Правда, є частина товаришок в нас, що хоч не претендують на дуже свідомих, одначе вони вже розуміють, що орґанізація в них на першім місці і це є радісне явище. Але є членкині, які довго стоять вже в робітничих рядах і в них на першому місці їхнє особисте задоволення, їхнє особисте життя. Я розумію, що коли обібрався грибом, то лізь в борщ (народня пословиця), так і це. Коли вже стала або став членом робітничої орґанізації, то тут треба розпрощатися з особистим задоволенням, а треба віддати себе для цілої орґанізації. Коли всі зрозуміємо, що ми прямуємо до гуртового життя, а не до індивідуального, то тоді й наші орґанізації зміцняться. І тоді докажемо фактами, що ми прямуємо до колективного життя. Тим самим дамо приклад нашим дітям, а таксамо тим робітницям, котрі ще стоять на боці від робітничих орґанізацій. Це можна осягнути не зарозумілістю і байдужністю, а читанням добрих статтей і книжок. Нам треба сходитися на спільні читання і на всякі наші збірання, брати участь в них і висказувати свої думки так, як вміємо, не встидаючись. Не звертаймо уваги на якісь маловажні дрібниці, а спільними силами поборюймо всякі перешкоди на нашій дорозі до кращого майбутнього.

Молодша членкиня.

КОРИСТАЙМО З НАГОДИ.

Бінґгемтон, Н. Й.

Дорога Редакціє!

Відколи я стала передплатницею нашого робітничого журналу "Робітниця", відтоді я багато дечого навчилась. Хоч перед тим я читала і читаю другі робітничі часописи, однак вони не стільки присвячують писання по жіночому питанню, як журнал "Робітниця".

Клич "науки для жінок" повинен ще більше залунати поміж українськими жінками-робітницями, як дотепер. Тому, що українська жінка-робітниця приїхавши зі старого краю, майже нічого нерозуміла про клясову боротьбу між пануючою клясою з одної сторони, а робітничою з' другої сторони. І по друге, не мала нагоди стільки пізнати ріжниці поміж визискувачами й визискуваними як тут в Америці. Хоч правда, жінка-робітниця відчувала гнет і неволю в старім краю, але була настільки затуркана ріжними забобонами і духовенством, що немогла відріжнити де правда і де справедливість.

Живучи тут в Америці, ми маємо багато більше нагоди освічуватися, як у старім краю, то ми й не повинні бути до цего байдужні. Ми повинні всі, як одна, енерґійно взятися до освічення самих себе, щоби бути вільними від наших визискувачів, щоби всі жінки і мущини жили на рівні і

працювали всі разом, та користали з своєї виробленої праці.

Якраз наш журнал "Робітниця" в тім напрямку й друкується, щоби бути такими, як я вище написала. Тому я читаю робітничий журнал і ще й других кличу робити те саме, що й я.

При цьому засилаю знову цілорічну передплату і 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці".

Хай жиє освіта!

Хай жиє рівність і справедливість!

Хай жиє "Робітниця"!

З товариським привітом

М. Лехан.

НЕМА СМІЛИВОСТИ.

Нюарк, Н. Дж.

Дорогі Товаришки!

Часто читаю наші дорогеньку "Робітницю" і бачу, що мало робітниць дописують до свого журналу. Видається мені, що багато товаришок хотіли-б написати щось, але не мають відваги. Ось і в мене часто бувають карисні думки, якими хотіла-б я поділитися з иншими робітницями, та чомусь нема сміливости написати і післати, бо видається, що в редакції кинуть мою допись в кіш. Хотіла-б я знати, що робити, аби набрати сміливости писати, бо поправді, я завидую тим, що вміють або й пишуть щобудь.

З товариським привітом

Т. Федиківна.

Примітка редакції. — Що робити? Сісти, взяти папір й чорнило, подумати, чисто і виразно написати свої думки на одній тільки сторінці паперу, по написанню ще раз перечитати і справити, як треба, потім вложити в коверту, заадресувати до "Робітниці", приклеїти почтову марку і кинути в почтову скриньку. Ось це все. Це вся відвага. Біда тільки в тому, що наші товаришки мало пишуть. А боятися нема чого, бо наша редакція звертає велику увагу на дописі і якщо треба, то не жалує часу на виправлювання їх. Розуміється, якщо дописувачка напише дуже довгу допись, до того про нецікаві справи, то допись піде в кіш. Але це буває рідко.

Нічого не бійтеся товаришки, тільки сміло пишіть! 'Робітниця"-ж, це — ви, так чого боятися самих себе?

ЩО Я ЧУЛА В ОФІСІ.

Вінніпеґ, Ман.

Зайшла я сьогодня до офісу, чи не найшла-б часом якої роботи, чи не могла-б продати свох десять пальців, але там було так багато жінок, що годі було дістати якубудь роботу. За це мала я нагоду чути і бачити наших українських неорґанізованих жінок та пізнати, які вони страшенно тупоумні, забиті і темні. Не буду тут докладно описувати все це, що я бачила і чула, бо шкода забирати дороге місце в нашому журналі але скажу тільки, що гурток українських робітниць на моїх очах почав в офісі сваритися, обороняти панів-багачів, а вкінці одна другу в голос почала обмовляти, витикати ріжних чоловіків і ще повно инших нісенітниць. В офісі було багато робітниць й инших національностей, та наші темні жінки не вязалися цим, тільки далі сварились в голос і випоминали одна одній з перед років.

Стояла я і дивилась, та думала, яка ще страшенна темнота між українськими жінками. Виставляють себе перед людьми на сміх і навіть не відчувають цего. Що то значить бути несвідомою людиною!

Жінки-робітниці! Час вже прозрітити вам, час вже мати розум і не боронити багачів, а боронити самих себе! Час вже не бути підлизниками капіталістів, час бути в клясовій орґанізації, бо коли ми будемо з'орґанізовані, тоді ніхто не буде використовувати нас, тоді й ви не виставлятимете себе на сміх!

Закликаю всіх жінок-робітниць до орґанізації, бо тільки в робітничій орґанізації наша сила.

Геть з темнотою!

Геть з обмовами і очернюваннями других!

Хай жиє згода і любов між працюючими!

Ваша за кращу долю

Марія Мохорук.

Рочестер, Н. Й.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на цілорічну передлату "Робітниці", яка дає нам українським робітницям духовий корм знання.

Читаючи журнал "Робітницю", що писаний дуже приступною і зрозумілою мовою для всіх а головно для нас жінок робітниць, так хотілося-б його читати що тижня. Правда, не всі жінки застановляються над тим, що в цьому журналі читають, не всі розуміють яку користь могли-б мати з нашого журналу, коли-б ми його уважно читали і над прочитаним роздумували. Але час зробить своє. Вже зараз дається замітити між українськими робітницями змагання до поступу, вже багато українських робітниць починає цікавитися ріжними загальними справами, до яких до недавна ще ставилися зовсім байдужно. Про це свідчать численні жіночі товариства в Канаді і Злучених Державах, яких число постійно збільшаеться. Тож памятайте, товаришки робітниці, що треба нам посвятити себе більше науці, яку можемо осягнути з читання робітничої літератури. Попрацюймо самі над собою, тоді сміло зможемо сказати, що ми значно поступили вперед.

З товариським привітом

Софія Притула.

Алтман, Па.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $5.50, з чого $1.50 на відновлення передплати на "Робітницю", 25 ц. на книжку "Родина Щіткарів" і $3.75 на пресовий фонд, що я зібрала на лісту ч. 477.

По 50 ц. на пресовий фонд жертвували: Анна Підгірна, Анна Слободзян, Анна Пастернак, Марія Кармаріта, Марія Барасюк, Катерина Барасюк, Текля Цебін; Параска Куліковська 25 ц.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом

Анна Підгірна.

Н. Тонаванда, Н. Й.

Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на цілорічну передплату "Робітниці" від одної товаришки з Порт Джервис, Н. Й. Будучи на вакаціях в цьому глухому містечку, що лежить на границі між стейтами Пенсилвенією і Ню Джерсі я не забула і там за нашу "Робітницю". Місто Порт Джервис дуже глухе і туди не заходить ніякий робітничий часопис. Робітники в цьому місті не цікавляться нічим корисним, не читають ніяких часописів, хіба трудяться коло вироблювання "муншайну" та тратять час на видумуванню сплет-

нів одні на других. Українських родин буде там до 12, але всі вони забиті реліґійним чадом. Все-ж таки між тими українськими людьми я найшла одну робітницю, що бажає читати наш журнал і заплатила його на рік. Отож журнал "Робітниця" буде першим робітничим журналом й часописом, що завітає до української робітниці в Порт Джервис.

З товариським привітом

Анна Драґан.

Бінґгемтон, Н. Й.

Дорогі Товарришки!

В цім листі посилаю Вам переказ в сумі $2.25. Одного долара і 50 ц. на дальшу передплату "Робітниці", 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці", а 25 ц. на примірник нового видання "Родина Щіткарів".

З товариським привітом

М. Лехан.

Геф Вей Лейк, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення передплати на "Робітницю" і 50 ц. за залеглу передплату, що повинна була заплатити ще в минулому році і 50 ц. на пресовий фонд. Припізнилася я з передплатою, але инакше не могла зробити. Нашу дорогу "Робітницю" читати дуже люблю. Дякую, що не спинили висилки "Робітниці" в той час, як моя передплата скінчилася.

На закінчення бажаю робітничій пресі а зглядно журналові "Робітниці" як найкращого розвитку.

З товариським привітом

Маґда Варварук.

Ютіка, Н. Й.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на відновлення моеї передплати на "Робітницю" і 50 ц. на пресовий фонд.

Що тичиться місцевости Ютіка, то тут ніяких орґанізацій нема. Є тут одно добродійне товариство, але члени його зовсім морально збанкротовані. Станеш до розмови з ким з них, то лише купу неприличних слів почуєш від него. Фабрики тут переважно ткацькі. Перед кількома місяцями вийшло було на страйк поверх 1,200 ткацьких робітників. Страйк тревав поверх 2 місяці і завдяки провідникам юнії зістав програний. Цего можна було сподіватися. Ці запроданчі робітничі зрадники ніби-то репрезентують юнійних робітників а на ділі служать капіталістам-фабрикантам. Таких то провідників мають робітники в юнії Амер. Федерації Праці.

З товариським привітом

Н Слободзян.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ Ц.К. Ж.С.

Вінніпеґ, Ман.

Дорога Редакціє!

Просимо помістити в слідуючім числі "Робітниці" звіт Центрального Комітету Жіночої Секції ТУРФДім в такім порядку:

ПРИХОДИ:

Січень:	
За стемплі	$165.40
Вступні вкладки	28.00
Зворот позички жін. відд.	25.00
Разом	$218.40
Лютий:	
Стемплі	$15.00
Вступні вкладки	8.00
Орґанізаційний фонд	14.30
Разом	$37.30
Березень:	
Стемплі	$95.10
Вступні вкладки	29.00
Орґанізаційний фонд	11.40
Разом	$135.50
Квітень:	
Стемплі	$88.70
Вступні вкладки	45.50
На В.О.К.	3.50
Разом	$137.70
Травень:	
Стемплі	$140.90
Вступні вкладки	11.50
На В.О.К.	30.00
Разом	$146.40
Червень:	
Стемплі	$67.70
Вступні вкладки	6.00
На В.О.К.	1.50
Разом	$75.20
Загального приходу	$750.50

РОСХОДИ:

Січень:	
Ц.В.К. на сплату довгу	$100.00
Ц.В.К. за стемплі	70.95
Ц.В.К. вступні вкладки	28.00
Телеґрама	.80
Вислано на фонд журналу в Р. У.	10.00
Почтові стемплі	1.00
Разом	$210.75
Лютий:	
Ц.В.К. на орґ. фонд	$14.30
Ц.В.К. вступних вкладок	8.00
Ріжні росходи	9.55
Разом	$31.85
Березень:	
Ц.В.К. вступні вкладки	$28.00
На поміч майнерам в Н. Скошії	15.00
Почтові стемплі	4.00
Разом	$47.00
Квітень:	
Ц.В.К. вступні вкладки	$44.00
Ц.В.К. на В.О.К.	3.50
Почтові стемплі	2.50
Телеґрама	.78
Разом	$50.78
Травень:	
Ц.В.К. за стемплі	$50.00
На пресовий фонд "Робітниці"	75.00
На В.О.К.	30.00
Ц.В.К. вступні вкладки	14.00
Почтові стемплі	1.25
Разом	$170.25
Червень:	
Ц.В.К. за стемплі	60.00
Ц.В.К. вступні вкладки	6.00
Ц.В.К. на В.О.К.	1.50
Печатки	33.00
Почтові стемплі	3.50
Разом	$104.00
Загального росходу	$614.63

ПОВТОРЕННЯ:

Приходи	$750.50
Росходи	614.63
Остає	$135.87
Перенесено з 1924 р.	117.83
Остає в касі	$253.70

О. Цуркаленко, фін. секр.

Котрольна комісія:

В. Панчук, К. Гнатів.

ЩЕ ПРО ВІННІПЕҐ.

Вінніпеґ, Ман.

Дня 5. жовтня ц. р. т-ка Виноградова відчитала на жіночих зборах в У.Р.Д. у Вінніпеґу статтю з журналу "Робітниця" з 15. вересня ц. р. п. н.: "Треба знання а не реклями". Опісля відчитано допис одної товаришки з Портедж ла Прері п. н.: "Чи Вінніпеґ дрімає?". Після відчитання цеї дописі виязалася між товаришками ширша дискусія. Вінніпеґський відділ не думає здавати звіту зі своєї діяльности, хіба аж на річних зборах. Згадує товаришка дописувателька, що ми живемо тут в головному "арсеналі" а нічого не згадуємо про себе. Як-що товаришка дописувателька читала звіт про довг, що тяжить на У.Р.Д. у Вінніпеґу, про Вищий Освітній Курс, про приготування до Базару і т. и., то повинна-б зрозуміти, що все те забирає багато праці і часу. Наші товаришки у Вінніпеґу переважно замужні, мають по кількоро дітей, багато їх ходить з дня на день на заробітки, то й не багато часу в них остається для орґанізаційної праці. Малий гурток товаришок, що сходився реґулярно ціле літо на збори, працював понад сили. Не було часу дописувати про хід своєї роботи, бо і зрештою хвальба сорочки не дасть. Вінніпеґський жіночий відділ не претендував ніколи на якесь директивне тіло, а істнував лише як кожний инший відділ в Канаді. До ріжних вказівок є в нас на те Центральний Комітет Жіночої Секції. А що товаришка дописувачка завидує нам, що ми на стільки щасливі, що можемо почути лекції з уст передових товаришів, то нам хіба радіти з цего й сходитися на ці лекції, щоби опісля, скориставши з них, передавати їх другим.

Членкинь на зборах було досить, хоч всіх таки не було. Дискусії над прочитаними статтями й дописами дуже корисні для членкинь. Коли відбуватимуться читання в будуччині, то обовязком всіх членкинь бути присутними на них й запросити на ці читання з собою своїх знайомих. Минулого разу читалося "Чи може жити людина без орґанізації" й показалося, що товаришки багато з того читання скористали, бо ставили ряд питань й діставали від тих товаришок що більше читають вдоволяючі відповіді.

Тож не забувайте товаришки, що учащання на спільне читання дасть вам багато користи.

З товариським привітом,
За Відділ Жінсекції у Вінніпеґу,
Ґ. Д., кореспондентка.

Від Редакції. Допись цю одержали ми вже тоді, як готове число мало йти на машину, але — щоб дати місце її, ми в останній хвилі відложили инший матеріял і дали цю допись. Вправді аж дві подібні дописі є в цьому числі, але це не шкодить. Думаємо, що на цьому закінчаться відповіді дописувачці з Портедж ла Прері і що короткі інформації про працю вінніпеґського жінвідділу появлятимуться таки частіше. Бо праця ця велика і рішуче варто, щоб про неї знали товаришки і поза Вінніпеґом.

Сторновей, Саск.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на продовження передплати на "Робітницю" а $1.00 на пресовий фонд, що разом посилаю $2.50.

Здоровлю всіх читачок і читачів нашого дорогого журналу й остаюсь з товариським привітом

О. Притуляк.

Левак, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на цілорічну передплату нашого журналу "Робітниця" для одної товаришки. Згадана товаришка була позичила в мене одно число "Робітниці", перечитала його і дуже собі його вподобала. Каже, що тільки нашої правди та свідомости в цьому журналі. Читала, як за правду молодих робітників в панській Польщі мучать і убивають. А в Левак є ще такі робітники, що самі себе вбивають самогонкою. Аж жалко, що ці робітники не розуміють, який ворог їм ця отруя.

То-ж взиваю українських робітників в цій місцевости, щоби стали вже раз людьми, щоби читали робітничі часописі й помагали їм. В нашій місцевости є відділ Р.З.Т. Запомога підчас каліцтва або недуги члена цего товариства є дуже корисна. Не дуже давно, як по дво-тижневій недузі я дістав від згаданого товариства $14.15 запомоги, за що на цьому місци складаю Р.З.Т. щиру подяку. Пригляньтеся, товариші, що тут діється кругом вас. Майже половина тутешніх робітників ходить без роботи а панам і не в голові, що вони й їхні родини пухнуть з голоду. Кожного року появляються нові машини, що відбирають в робітників роботу, наслідком чого число безробітних постійно збільшається. Робітник тепер чекає на роботу так довго, поки кого при роботі убє, бо инакше роботи дістати не сподіється. То-ж до орґанізації, товариші робітники, бо як будемо зорґанізовані, то нинішний несправедливий суспільний лад уступить ладові справедливому, де не буде визиску й безробіття.

З товариським привітом,
П. Шкорупі.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Василина Фіщук, Савт Омага, Неб.	$2.00
Розалія Козоріз, Раки Мавнтейн Гавз, Алта.	1.00
Н. Арборак, Келґари, Алта.	1.00
Емілія Король, Ґриффін, Саск.	.50
Г. Дудар, Вейборн, Саск.	.50
М. Мандзюк, Кестл Мавнтейн, Алта.	.50
Юлія Комарець, Торонто, Онт.	.50
Д. Іващук, Іст Сейнт Луїс, Илл. (збірка)	.50
Д. Гладишевський, Іст Сейнт Луїс, Илл.	.50
Д. Гнидка, Кимберлей, Б. К.	.50
І. Сорока, Судбури, Онт.	.50
П. Червак, Дундурн, Саск.	.50
Михайло Шарик, Конел, Алта.	.50
Н. Войціховська, Елстов, Саск.	.25

РОБІТНИЦЯ
THE WORKINGWOMAN

Двотижневий журнал для Жінок-Робітниць
Орґан Жіночої Секції ТУРФДім.

Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня міститься в Українськім Робітничім Домі, на вуглі вулиць Прічард і МекҐреґор у Вінніпеґу.
М. Попович, секретар.

Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of U.L.F.T.A.

Printed and published by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba. M. Popovich, Secretary.

Subscription: per year $1.50; six months 80c
Singe copy 10c

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, 1. листопада 1925. Ч. 21.

Важний обовязок, який мусимо виповнити.

(До всіх відділів Жіночої Секції і до всіх читачок Робітниці".)

"РОБІТНИЦЯ" ПОТРЕБУЄ ПОМОЧІ.

Товаришки Робітниці!

Вже прийшов місяць листопад. В цім місяці, як вам всім вже відомо, збирається передплату й пресовий фонд для "Робітниці".. Не тому ми пригадуємо це, що так воно постановлено, але тому, що сама потреба заставляє нас до цего. Ви знаєте самі дуже добре, що "Робітниця" обслуговує інтереси лише робітничої кляси і, що через це вона не може діставати піддержки від багатої кляси, проти якої вона провадить завзяту боротьбу.

'Робітниця" служить для українських жінок-робітниць й фармерок, й тому вона звертається за цею матеріяльною помочею лише до тих, для яких вона служить.

Зараз наша "Робітниця" находиться в злім матеріяльнім положенню. Видавання "Робітниці" потягає за собою великі кошти. Коли инші панські журнали мають почтові привілеї, то наша "Робітниця" немає і за кожне число ми мусимо оплачувати велику почтову оплату.

Підчас виборчої кампанії "Робітниця" не пішла на услуги панських партій, отже не дістала й грошей від цих панських партій. Тому ваша найменша жертва є конечно потрібна, бо "Робітниця" потребує помочі.

ЯК МОЖНА ДОПОМОГТИ "РОБІТНИЦІ".

Всі відділи нашої Жіночої Секції повинні обовязково скликати спеціяльні збори й на зборах вибрати спеціяльні комітети помочі "Робітниці". Ті комітети повинні розпреділити роботу поміж собою, піти до кожної хати де мешкають українські робітники й постаратися якнайбільше зібрати нових передплатниць для "Робітниці".

Відділи й драматичні гуртки повинні протягом місяця листопада влаштовувати представлення, концерти, забави, базарі й инші підприємства, з яких чистий дохід повинен піти в користь "Робітниці", в користь нашої преси взагалі.

Всі членкині наших орґанізацій повинні постаратися придбати по одній новій передплатниці для "Робітниці", а також з пару доларів

вільних жертв на піддержання "Робітниці".

Кожна окрема читачка повинна постаратися, щоби й її сусідка також стала читачкою "Робітниці".

Наш клич в місяці листопаді повинен звучати: **Тисячу нових передплатниць для "Робітниці"!**

Це є наш важний обовязок і ми **мусимо** його виповнити!

ВСІ ДО ПРАЦІ!

Товаришки! Ви читаєте кожного дня про те, як найкращі сини робітничої кляси віддають своє життя за робітничу справу, гинуть від куль ворога, гинуть на шибеницях, в тюрмах, на барикадах. Ми не вимагаємо цего самого від вас, але ми вимагаємо від вас лише трохи мирної та енерґійної праці на користь своєї преси й своєї власної справи.

Це не редакція "Робітниці" говорить до вашого чуття, а ваша власна справа.

Тому не будьмо байдужними, а звернім всі свої сили в місяці листопаді, заставмо себе самих до праці для нашої спільної справи, будьмо переконані в тому, що ми в силі все сповнити, памятаймо, що кожний наш долар на "Робітницю", це здорове зерно на добре поле і надіймося, що те зерно принесе нам здоровий духовий корм.

Хай між нами не буде ані одної членкині орґанізації, ані одної читачки, яка-б не придбала хоч одної цілорічної передплатниці для нашого журналу, хай не буде ані одного жіночого відділу, який не придбав-би хоч найменше двадцять пять доларів фонду на цю саму ціль.

Товаришки! Тут не вимагається нічого неможливого. Все це є легкий обовязок й легко його можна виконати, коли схочемо.

Лише всі спільно візьмімся до виконання цего обовязку!

Закотім наші рукави й дружньо візьмімся до праці від Галіфаксу аж до Венкувер!

Місяць листопад буде мірилом нашої праці і свідомости.

Докажім, що ми сильна і свідома армія жінок-робітниць.

Всі до праці!

Одна тисяча нових передплатниць для "Робітницю" мусить бути переведена не на словах, а в дійсності!

Починайте роботу в тім напрямі ще сьогодня!

Редакція і Адміністрація "Робітниці".

Роля преси в нинішнім суспільстві.

Представмо собі, як-би то виглядало, коли-б не було ніяких ґазет й журналів? Ми не мали-б поняття про те, що діялося-б в тім самім місті, в якім живемо, ми не мали-б поняття про те, що діялося-б в иншім місті, в иншім краю, в державі ,в школі, в парляменті, в фабриці, на фармі, словом — людство не мало-би ніякої звязи між собою. Треба було-б запротестувати проти чогось, обмінятися поглядами, думками, довідатися, як живуть люде в иншім місті, державі, говорити їм, довідуватися від них. З такої поїздки скористали-би лише одиниці, а широкий загал однаково не міг-би довідатися про те, що ті одиниці бачили, з ким розмовляли.

Але ось в нас преса й ми не потребуємо ніде їздити, бо при помочі цеї преси ми не лише довідуємося про все, що діється кругом нас, але бачимо цілий світ мов в дзеркалі. Сталася яка будь пригода в місті Токійо, в Японії, й про це протягом кількох годин вже читають у Львові, в Парижі, Лондоні, Ню Йорку, в Вінніпеґу, в усіх частях світа. В недавній передвиборчій кампанії тут, в Канаді, провадилася завзята боротьба між двома політичними партіями: консервативною й ліберальною. Консервативний кандидат в місті Квебеку назвав ліберального кандидата у Венкувері крутієм й про це вже знала ціла Канада, а ліберальний кандидат у Венкувер також довідався про це, що говорив його противник в Квебеку й за пару годин ми

вже мали відповідь ліберального кандидата на оскарження консервативного. В Лондоні виступив на публичнім мітінґу якийсь визначніший чоловік й сказав щось проти Радянського Союза й за кілька годин горожане Радянського Союза вже читають про те, що той панок говорив в Лондоні, а також й відповідь на ту промову.

Преса відограє найважнішу ролю в нинішнім суспільстві. Вона не лише навязує відносини між людством ріжних рас і мов, але вона надає провідну думку тому суспільствові, контролює уми людства й заставляє його думати лише так, як цего вимагають інтереси власників тої преси.

Та нинішне суспільство поділене на дві собі ворожих клясі: клясу панів і клясу робітників та бідних селян-фармерів. Свідома частина цеї бідної й поневолені кляси робітників й фармерів вже вирвалася з під впливу панської преси й проти сильної панської преси створила собі свою власну пресу, в якій обговорюється найбільше ті справи, що дотикають робітничу клясу. Нині вже нема ані одної держави в світі, в якій не було-б робітничої ґазети, журналу, книжок, в яких обговорюється всі справи й всесвітні події з робітничої точки погляду.

І коли капіталістична преса закриває всі насильства, які поповнюють пани над працюючою масою, то робітнича преса викриває ці насильства, накликає робітничу клясу до орґанізації, до боротьби з насильством, викликає робітників протестувати проти визиску, проти війни. Німецька робітнича ґазета "Роте Фане" викрила якусь підлу роботу своїх панків, зараз викликала робітників протестувати проти цеї підлоти й ось за кілька годин ми вже знаємо про той протестаційний мітінґ, бо вичитали в "Українських Робітничих Вістях", "Робітниці", або в иншій робітничій пресі.

Та найгірше лихо в тім, що не всі робітники розуміють величезне значіння преси взагалі, а робітничої преси з'окрема. Бо коли-б робітники розуміли цю важну ролю, яку сповняє капіталістична й робітнича преса, то сьогодня в кожній капіталістичній державі були-б сотки тисяч робітничих ґазет і журналів, вони не терпіли-б матеріяльної недостачі так само, як не терплять її капіталістичні ґазети.

Над цею справою не будемо довше розводитися, бо про значіння преси писалося вже багато разів. Отже тепер поговоримо дещо про нашу українську робітничу пресу в Канаді, а спеціяльно про наш жіночий журнал "Робітницю". Ми не переборщимо, коли скажемо, що "Робітниця" **посунула українських жінок-робітниць, себ-то всіх тих, що читають "Робітницю" від самого початку, двадцять років вперед від тих, що не читають ніяких ґазет, ані журналів.**

Чому ми так говоримо?

Бо правди не можна закрити. Кожна жінка, що читає "Робітницю" **потвердить той факт, коли тільки вернеться пару років назад.** Читаючи "Робітницю", **вона з простенької мови вийшла на літературну мову, не лише її мова змінилася, але також й думки, погляди, її поведення серед простих жінок, вона глядить на світ иншими очима, як попередно, вона розуміє своє місце в нинішнім суспільстві, вона бачить свої недостатки, знає причини цих недостатків й знає як треба боротися за свої права, як усунути причину лиха.**

Ось ми читаємо дописі в "Робітниці" наших жінок з ріжних місцевостей. Пару років тому назад, це було **можливе лише в сні.** А сьогодня **це вже не сон а дійсність.** Наші товаришки-читачки "Робітниці" пишуть дописі не лише про роботу в своїх відділах, але **вони вже критикують одні других, провадять дискусію на сторінках "Робітниці" та вимінюються своїми думками.** Більше "Робітниця" має читачок, то й сильнішою стає жіноча освітня орґанізація. При помочі нашої преси ми творимо свою орґанізацію, освічуємося, виховуємося на чесних й моральних членкинь і членів робітничого суспільства, ширимо між робітниками братерство й любов та взаїмно одні другим помагаємо, як морально, так й матеріяльно.

Є в нашій орґанізації хора товаришка чи товариш, ми помагаємо. Коли самі не можемо помогти, **то вдаємося через свою ґазету чи журнал до наших товаришів по цілій Канаді.** Наша ґазета чи журнал поговорить зі всіми робітницями й робітниками, представить справу хорої товаришки чи товариша й за пару днів приходять листи з грішми, й товаришка чи товариш дістає запомогу. Коли-б в нас не було преси,

то потребуючі помочі мусіли-б страждати, бо ми не змогли-б заговорити до широкого загалу.

Тому читачки "Робітниці" повинні роз'яснювати про значіння робітничої преси всім своїм сусідам та знайомим, переконувати їх, що вони, як члени робітничої кляси, повинні передплачувати й читати свою робітничу пресу, яка провадить боротьбу з неправдою, яка старається навязати тісну звязь між всіми робітниками, виробити в них одну думку та повести на шлях світла правди і справедливости, за краще життя но землі.

М. С.

МІСЯЦЬ ЛИСТОПАД.

І знову рік проминув! І знову ми опинилися перед місяцем листопадом. Що це за місяць? Чому про него всі говорять? Одні, багаті, проклинають в цей місяць. Другі, працюючі, бідні, відчувають в собі відродження своєї сили в цей місяць. Чому листопад став таким славним? Тому, що в цім місяці вже вісім років минає, як всі голодні і переслідувані тодішньої російської імперії, повстали проти своїх гнобителів-визискувачів і започаткували тяжку нерівну боротьбу, яка вкінці увінчалась побідою для працюючої кляси. На місці російської царської імперії і тиранії народів, повстав вільний союз працюючих. Тому місяць листопад став історичним місяцем робітничої кляси не тільки в Радянськім Союзі, але історичним для всесвітнього робітництва.

Для українських робітників і робітниць місяць листопад є ще й тим важним, що це місяць української робітничої преси в Канаді. Українські робітники опинившись тут, за океаном, шукаючи кращої долі для себе і своїх дітей, переконалися скоро, що деб не поїхав робітник, то він буде визискуваний ріжними паразитами так довго, доки буде розбитий поодиноко. Тому робітництво почало орґанізувати себе саме. За українськими робітниками приїхали сюди ріжні недовчені аґенти панів і орґанізували робітництво, але з цеї орґанізації була користь тільки для них. Робітництво за це давало їм свої тяжко запрацьовані центи а від них отримувало далі темноту і рабську покору.

При помочі свідомих і чесних одиниць робітництво з'орґанізувалось пізніше в свою робітничу орґанізацію ТУРФДім і збудувало свою робітничу пресу, яку само утримує, знаючи добре, що орґанізація без преси не може розвиватися.

Та найбільшим радісним явищем між українським робітництвом є то, що й жінки робітниці збудувати свою орґанізацію в ТУРФДім . Своїми спільними силами видають вони журнал "Робітницю", який присвячений жіночому питанню. За несповна три роки "Робітниця" здобула широкий вплив на українське робітниче і фармерське жіноцтво. "Робітниця" стала учителькою для жінок робітниць і фармерок. І за короткий час свого істнования "Робітниця" піднесла жінку робітницю на вищий освітній уровень культурного життя. Коли приглянутися орґанізованим жінкам тепер і прирівняти цих жінок до минувшини, то зразу добачиться велику ріжницю. Це вже не ті товаришки, що тратили колись час на пусті балачки і обмовляли одна другу. Це вже нова жінка-робітниця, яка поруч з мущиною розбирається в питаннях свого нужденного життя. Це вже жінка, яка ступила на поле клясової боротьби, яка розуміє, що нинішнє суспільство поділене різко на дві ворожі кляси, на два табори.

Хто-ж це все дав для неї? Відповідь ясна і коротка: Орґанізація виробила з неї нову жінку, а що орґанізація видає для жінок журнал "Робітницю", то "Робітниця" вказала правдивий шлях для жінок робітниць.

'Робітниця" пише повчаючі статті для жінок робітниць. Вона вчить їх, як виховувати своїх дітей, з котрих в майбутньому мають бути вірні сини і дочки працюючої кляси. "Робітниця" роз'яснює нам, чому на світі є бідні і багаті. Чого одні нічого не роблять і роскішно жиють, а другі працюють і нічого не мають. Вона вчить

нас, який шлях є до визволення поневолених. І певним є це, що хто читав раз "Робітницю", той її полюбив і зрозумів, який це великий духовий корм. Хто читає "Робітницю" той знаходить для себе дорогоцінну перлину, дорогоцінний скарб-знання. І це все робітниці і робітники одержують за так малу ціну, бо всего за $1.50 на рік. За ці гроші "Робітниця" загощує два рази на місяць до наших бідних хаток.

"Робітниця" дає нам все, що для нас і наших дітей є корисним і за це домагається від нас тільки матеріяльної помочі. Ми не багаті, щоб дали багато, але нас є багато і як всі ми себе зрозуміємо, то тоді легко заспокоїмо потреби "Робітниці" а "Робітниця" тоді буде далі загощувати до нас і гоїти наші болючі рани. Завданням передових свідоміших робітниць є старатися ширити цей журнал між робітничим загалом.

Тому товаришки робітниці і фармерки і ви товариші робітники і фармері, злучім свої сили дружньо в місяці листопаді на користь нашого дорогого журналу "Робітниці". "Робітниця" — це перший журнал на американськім континенті, що почав зближувати міську робітницю до своєї сестри фармерки. Наші вороги ненавидять наш журнал за те, що він голосить правду працюючим. Але за те ми любимо і цінимо свій дорогий журнал, бо він є нашим порадником в наших злиднях і недостатках.

Товаришки! На злість нашим ворогам а на втіху нам, ширім свій дорогоцінний журнал між робітницями і фармерками. Віддаймо всю свою енерґію в листопаді на користь "Робітниці". Кожну вільну хвилинку посвятім для цеї дорогої справи. Бо чим слабше матеріяльно буде стояти "Робітниця", тим слабші будемо ми. Ми не хочемо бути слабими, ми хочемо бути сильними духом!

Товаришки, ви вже нераз доказували свою свідомість, ви напевно й тепер докажете ділом, що ви вже зрозуміли значіння свого журналу і докладете всіх своїх сил, щоб не випустити з рук цего молота, котрим ви лупаєте скалу темноти. Уявіть собі всі, чи могли-б ви тепер бути без "Робітниці"? Вірю, що всі скажемо: "Нізащо в світі не дамо пропасти тому, що ми самі збудували для себе і для нашої користи!"

Нехай цей місяць листопад подвоїть число наших передплатниць! Хай посиплеться фонд на "Робітницю" зі всіх закутин Канади і Злучених Держав. Працюймо в листопаді так, щоб по скінченню кампанії були на першій сторінці нашого журналу виписані великими буквами слова: **"Робітниця" забезпечена матеріяльно"!** І це буде доказом нашої свідомости.

Тож всі до праці в місяці листопаді! Лишім слова на боці, а берімся за діло!

Хай жиє і розвивається провідник українських жінок робітниць і фармерок — "Робітниця". Хай далі загощує до нас!

Саскатун, Саск. *К. Скиталець.*

ОСІННІЙ ЧЕРВОНИЙ МІСЯЦЬ.

Гемилтон, Онт.

Ми навіть неоглянулися, як скоро проминуло літо, ті гарячі дні, як ось вже наступила холодніша пора, зелені дерева та їх барвінкові листочки якось непомітно пожовкли... Так пожовкли, що ми цього й не запримітили.

А ось ці, колись зелені а тепер пожовклі листочки, почали падати і дали нам до зрозуміння, що нам всім робітницям й робітникам треба приготуватися до **червоного місяця листопада.**

Так, отті падаючі жовті листочки, це оклики природи. Вони, падаючи на землю немов кажуть: "Ми йдемо на спочинок, а ви, робітниці й робітники, беріться до праці, спішіть на поміч своїй пресі!"

Так, ми не можемо відказатись, бо це наш рідний близький клич і тому ми ось в наступаючім місяці листопаді повинні зі щирости та робітничого чуття як найбільше зібрати передплатників і пресового фонду для нашої преси — робітничого порадника.

Товаришки і Товариші! Держім гордо прапор єдности! Постараймось в місяці листопаді забезпечити істнування "Робітниці", "Українських Робітничих Вістей" і "Фармерського Життя".

Подивімся, з якою скорістю поширює свою пресу буржуазна кляса для затуманювання працюючого народу.

Тому, коли ми це бачимо, то повинні як найбільше поширювати робітничу пресу, яка прояснить наложену капіталістами темряву.

Товаришки і товариші! **Всі до щирої-негайної помочі для: журналу "Робітниці", "Укр. Роб. Вістей" і "Фармерського Життя"!**

Хай жиє єдність працюючого народа!

Листопад — це доказ нашої свідомости і пожертвованости!

Всі вперед, бо час не жде!

З пролетарським привітом

Ів. Ліліцак.

Бороніть своїх прав!

ПРО ЦЕ, ЯК ХОЧУТЬ ЗНИЩИТИ "РОБІТНИЦЮ".

Всі ґазети і журнали, що виходять в Канаді, користуються почтовим привілеєм, так званим "секенд клес рейт майлінґ привиледж", який дозволяє пересилати друковане слово по дешевшій ціні. Хто має таке право, той не висилає ґазети чи журналу наклеюючи на кожний примірник почтовий стемпель, тільки вся ґазета чи журнал йде на вагу і залежно від кількости фунтів — оплачується гуртом.

Дотепер за кожне число "Робітниці" на 32 сторінки, ми мусимо давати стемпель за 2 центи, а на число на 24 сторінки — стемпель за 1 цент. Як-би "Робітниця" користувалась тим почтовим привілеєм, яким користуються всі инші часописі і журнали в Канаді, то висилка її виносила-б десять а то й дванадцять разів менше. І власне тому, що такого привілею "Робітниця" не має, адміністрація на висилку кожного числа своїм читачкам і читачам видає кількадесять доларів.

Наше видавництво зверталося до почтового уряду за одержанням знижки почтової оплати, яку мають всі часописи й журнали в Канаді, але — "постместер дженерал" відмовився дати цей привілей "Робітниці" і "Фармерському Життю", бо каже, що міністерство справедливости уважає їх за "бунтівничі".

Читачки і читачі "Робітниці" прекрасно знають, що в цьому журналі нічого "бунтівничого" (в розумінню закона) нема, хіба що таким бунтівничим матеріялом міністерство справедливости і почтовий уряд уважають заклики до орґанізації, освіти і оборони наших прав.

Відмова почтового привілею нашому журналові, означує відмову справедливости всім робітницям.

На папері, в Канаді, всі мають рівні права, але ось, найкращий доказ, як ця рівність виглядає в дійсності! "Робітниця" не є навіть політичним орґаном. Це чисто літературно-науковий журнал, що ширить знання між працюючими масами і час від часу інформує своїх читачок про важніші орґанізаційні та політичні події серед робітниць цілого світа. Але тому, що це журнал не панський, а робітничий, він не може дістати того привілею, який мають всі журнали й ґазети Канади. Немаючи цего привілею, "Робітниця", як ніякий другий журнал в Канаді, видає величезні кошти на оплату почти. Оплачування кожного числа з поодинока, пожерає кожного місяця багато грошей а при такій низькій передплаті, як $1.50 на рік, це в ніякому разі не поплачується. Відмова ліберального уряду Канади почтової знижки "Робітниці", рівняється намірові знищення "Робітниці". Але ще питаня, чи це вдасться?! Питання, чи українські робітниці, фармерки, робітники і фармері дозволять через це впасти журналові 'Робітниця"? Через це, що "Робітниця" приневолена видавати сотні долярів на почтові стемплі, бо ліберальний уряд Канади не хоче признати її того права, яке мають **всі** ґазети і журнали в Канаді, — "Робітниця" не впаде. До цього не допустять тисячі її читачок і читачів. В цьому ми переконані!

Товаришки робітниці і фармерки і товариші робітники та фармері! Ви всі тяжко працюєте, всі ви продукуєте товари, без яких не було-б в Канаді бизнесу. Ви платите податки на рівні з усіми. А вашому журналові, який вчить вас бути культурними й розумними — відмовляють права почтової знижки, тої знижки, яку мають всі журнали й ґазети в Канаді. Домагайтеся того, що вам правно і слушно належиться! Засипте ґенерального постместера в Оттаві міністерство справедливости і премієра Кінґа резолюціями, хай знають, що читачки і читачі вміють впімнутися за правду.

НЕ СОРОМІТЬСЯ — піти по сусідах і знайомих за передплатою або пресовим фондом! Хіба для вас не вистарчає клич: "Робітниця" дуже потребує помочі? Попрацюйте для неї! Вона для вашої користи працює цілий рік!

Чи може жити людина без орґанізації?

(Обовязково перечитати у відділах Жіночої Секції.)

V.

РІЖНІ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

В останніх чотирьох розділах, ми, так-би сказати, зробили коротенький начерк історії розвитку ріжних форм суспільства, розвитку боротьби з природою і розвитку клясової боботьби між двома свідомими і культурними клясами найновішого суспільства. Але це є дуже коротенький начерк, і коли наші читачки й перестудіюють докладно ці статті, то вони ще дуже мало познайомляться з історією розвитку суспільства і його боротьбою. По цих питаннях є написано стоси книжок і тут нема потреби викладати все в подробицях. Робітники, коли бажають познайомитися з якими будь галузями науки, мусять обовязково читати книжки написані вченими, істориками, теоретиками і мислителями.

Ціль нашої статті не є переповідати ту саму науку слово в слово, що виложена в книжках великими вченими, а лише познайомити наших читачок, що таку науку можна набувати читаючи книжки, це — раз, а друге, щоби вияснити в простій мові питання: чи можна жити без орґанізації? Отже, аби відповісти на це питання, то потрібно було конечно зробити коротенький начерк історії, що ми й зробили вже в чотирьох розділах цеї статті, а тепер приступимо до простого й головного питання: Чи можна жити без орґанізації?

На повище питання можна відповісти лише одним словом: **ні**, але це невдоволить читачку. Вона (або він), почувши таку відповідь, можуть зараз сказати:

— Ото бреше! А от я неналежу до ніякої орґанізації і живу!

Хтось може на це питання відповісти:

— Як-би можна жити без орґанізації, то не було-б їх стільки багато. А то куди не глянеш, скрізь ріжні орґанізації, орґанізації і орґанізації.

Ця відповідь також невдоволить вперту читачку і вона чи він можуть звернутися до редакції, щоби редакція таки відповіла на це питання.

Отже, щоби було для всіх ясно і зрозуміло, то ми на це питання відповімо ось так:

Людина може жити неналежучи до якоїсь освітньої, церковної чи якоїсь иншої орґанізації, але така людина не має ніякого переконання, ніяких злих чи добрих принципів, така людина, коротко кажучи, не є людиною, а **живим трупом.**

Бо кожна орґанізація, яка-б вона не була, має якісь цілі і завдання і

люде, що належать до тих ріжних орґанізацій, під проводом других, чи самі з власного переконання, борються для осягнення цих цілей.

Пануюча кляса, яка є свідома своїх клясових інтересів, яка має свою могутню орґанізацію — державу, найліпше розуміє значіння орґанізації. Вона невдоволяється своєю одною орґанізацією — державою, що береже її інтереси, але попри цю велику орґанізацію-державу буржуазія натворила ще багато ріжних орґанізацій, які є філіями тої центральної орґанізації-держави і разом спільно вводять в життя закони, які надають широкі права і привілеї пануючим.

Кожна так звана братня, релігійна і инша орґанізація, є піддержувана капіталістичною клясою лише на те, аби затемнювати широкі працюючі маси та держати їх в рабстві і покорі. Бо так довго, як робітнича кляса буде лише живим трупом, то панування багатої кляси буде раз на все забезпечене. Коли робітники орґанізуються в політичній чи професійній орґанізації, то там таки зараз твориться дві фракції, а пізніше твориться дві орґанізації. Буржуазія навмисне посилає своїх наймитів, щоби розкололи орґанізацію на дві-три і навіть більше ґруп, бо як ті ґрупи будуть боротися самі між собою, то буржуазія не потребує боротися з ними. Цих "спасителів" повно в усіх орґанізаціях.

Мало того! Буржуазія навіть не хоче бачити й своїх власних орґанізацій великими, масовими: братніх і релігійних. Чому? Бо в орґанізації сила! До ріжних цих братніх і релігійних орґанізацій належать затемнені робітники і робітниці і буржуазія боїться, щоб вони часом раптово не прозріли. Тому вона й творить: методистів, бабтистів, презбитеріян, католиків, православних, оренджменів, олдфеловс, елкс-ів і багато инших. На чолі кожної такої орґанізації стоїть свідомий слуга капіталістів і під'юджує членів одної орґанізації проти другої і темна маса бореться між собою, а капіталісти та їхні вірні слуги лише сміються в кулаки.

Словом кажучи, буржуазія натворила ріжних орґанізацій на те, щоби ослабити свідому частину робітничої кляси, яка створила свої клясові орґанізації, що борються з темнотою, борються проти старого несправедливого ладу та стараються замінити його на такий суспільний устрій, який зможе дати всім людям однакове життя і однакові привілеї.

ВСІ НАЛЕЖИМО ДО ОДНОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

Повище вже сказано, що людина може жити, як не буде належати до якої будь із вище згаданих орґанізацій. Але є ще одна велика і найголовніша орґанізація, до якої ми всі належимо і чи хочемо чи не хочемо — мусимо до неї належати, бо без цеї орґанізації таки жити не можна. **Це орґанізація виробництва.** Ми живимося, мешкаємо в хатах, носимо одіння, черевики, капелюхи, шапки і инше і инше, що ми самі по-одинцем не виробляємо. Про це ми також не будемо широко розводитися, бо по цім питанню є книжки: "Політична економія" і инші, а також про це знають навіть найтемніші робітники із власного щоденного життя і праці. Ми знаємо, що на один бохонець хліба, аби його випродукувати, то потрібно фізичної сили всеї працюючої кляси.

Всі ми працюємо колєктивно (гуртом). Робота розпреділена так, що кожний робітник виконує лише соту, тисячну, а то й мілійонову частину якогось предмету. Ми працюємо орґанізаційно. Чи хочемо, чи не хочемо, мусимо належати до цеї одної могутньої орґанізації виробництва, бо инакше не можна нам жити. Нині вже майже ніде нема індівідуального життя, а лише орґанізаційне, бо цего вимагають економічні закони, розвиток техніки, продукційні і соціяльні відносини.

Представмо собі, як-би так нараз ми все розвязали: спосіб виробництва, закони і правила, які керують людським життям і кожному дали волю та свободу робити, що хто захоче. Щоби з того всего вийшло? Анархія (безладдя)!

В таких містах, як Ню Йорк, Шікаґо, Лондон, а навіть в малих містах, їздять сотки тисяч автомобілів. Як-би так дати їм волю їхати куди вони хотять, коли вони хотять і як вони хотять, то тисячі людей гинуло-б на одну мінуту. А то так нема. Вони мають правила, після яких мають поступати і так придержується порядок і охороняється життя громадян.

Коли-б так робітники, котрі працюють в го-

ловних стаціях водопроводів, не виходили до роботи після призначеного часу, а так собі, коли хто схоче, то люде вигинули-б без води.

Ось це все називається орґанізацією і не було-б цеї орґанізації, не було-б порядку, а не було-б порядку, не було-б й життя.

БУРЖУАЗНІ ОРҐАНІЗАЦІЇ СЛАБНУТЬ.

Чим день, буржуазні орґанізації слабнуть, а темні й задурені маси робітництва, що гуртувалися в тих ріжних буржуазних орґанізаціях, починають розуміти, відходити від тих ріжних церковних і братніх орґанізацій та братаються з клясово свідомою робітничою масою.

Цего вимагають від них економічні відносини, заставляє їх саме життя. Бо вже найтемніша людина може бачити, що, приміром, така орґанізація, як церква, не служить хоч-би Христовій науці, а служить могутньому земському богові-капіталові, обороняє його, та помагає держати робітничу клясу в рабстві і покорі.

ПОБІДА РОБІТНИЧОЇ КЛЯСИ БЛИЗЬКА.

Робітнича кляса в своїй боротьбі з капіталістичною клясою поступає вперед дуже помало, але проте напевно і побіда скоро буде по боці більшости, то є: робітничої кляси.

Бо коли ми глянемо в історію клясової боротьби, то побачимо, що кожний найменший виступ робітників з капіталом, приносив побіду для робітників. Ось, під напором з'орґанізованих робітників в Анґлії ще 1847 р. заведено десятьгодинний день праці для жінок. В Швайцарії в 1877 р. заведено одинайцятьгодинний день праці для мущин. В Австрії зроблено це саме в 1885 р., в Німеччині аж в 1891 р., а в Франції аж в 1892 р.

А тепер вже є багато таких держав, де вісімгодинний день праці є признаний державним законом. Значить, що ми значно поступили і поступаємо. Це здобуття коштувало багато жертв з робітничого боку, але кожна праця вимагає труду і жертв. І котрий робітник говорить, що він може жити неналежучи до робітничої орґанізації, мусить памятати, що за те, що він живе, **хтось мусів вмерти.** Отже така людина, що неналежить до орґанізації робітництва **живе коштом других, живе тими здобутками, за які найкращі сини робітничої кляси поклали і ще нині кладуть свої голови.** Бо свідома частина робітничої кляси, коли провадить боротьбу, то провадить її за поліпшення долі всіх робітників, без огляду на їхню народність, мову і расу.

Недавно тому в Анґлії мав вибухнути страйк з'орґанізованих майнерських робітників. Один міліон робітників мали вийти на страйк проти знижки платні і побільшення дня праці (з сім годин на вісім), а приблизно пять міліонів з'орґанізованих робітників инших промисловостей мали вийти також на страйк в симпатії з майнерами. Це затрівожило буржуазію і вона **мусіла склонитися перед силою з'орґанізованого робітництва,** бо вона (буржуазія) знає дуже добре, що такий страйк міг дати дуже злі наслідки.

Взагалі, робітництво цілого світа, почало тепер творити міцний міжнародний союз, воно вже більше невдоволяється самими тимчасовими полекшами праці, а стремить до цілковитого знесення визиску і рабства, до перебудови старого ладу на новий.

Ми вже навіть більше, як сміло, можемо сказати, що вже не далекий той час, коли сильний союз міжнародного робітництва і селянства

"Силою зломить своєю
Долю відвічних зневаг
І піднесе над землею
Праці братерської стяг".

Про Українців і їхні орґанізації, поговоримо в слідуючому розділі.

ПЕРЕЧИТАЙТЕ уважно в цьому числі "Діточу Сторінку". Прислухайтеся, що говорять робітничі діти з ріжних місцевостей Канади. Це-ж голос молодого українського робітничого покоління! Це вже ті діти, якими можемо сміло гордитися. Вони не будуть зрадниками робітничої кляси. Хоч вони ще маленькі, але які розумні їх слова. Слова до вас родичі-робітники! Прислухайтеся до голосу молодого робітничого покоління і сповніть це, що вони просять!

По шляху перемоги.

Дня 7. листопада 1925 р. минає вісім років, як працюючі маси тодішньої царської російської імперії перемогли буржуазію і захватили державну владу в свої руки. Цілий буржуазний світ сміявся з того, бо ніхто не вірив, що робітники й селяне здібні правити такою величанською державою, що має 150 міліонів населення. Але сміялося всесвітнє панство не довго. Сміялося місяць, два, рік, а потім — почало кричати, а ще потім — орґанізувати і висилати проти робітників й селян Радянських Республік узброєні армії, а коли й це не помогло, коли ці армії революційне робітництво й селянство розбило на порох, тоді всесвітнє панство присіло хвоста і надулося. "Не признаємо їх!" — сказало воно. Але-бо ба! Легко сказати

Г. І. ПЕТРОВСЬКИЙ

президент Української Радянської Соціялістичної Республіки, від її початків до сьогодня. По фаху робітник.

МАТИ В. І. ЛЄНІНА

вожда Великої Соціяльної Революції, яка перемогла буржуазію і створила Радянський Союз.

"не признаємо", та не легко виконати. В буржуазних країнах міліони робітників, тисячі фабрик і кожний хоче їсти. Фабрики роблять, а продавати товари — нема де. Скрізь повно. І почали родитися армії безробітних, почало все дорожіти, бо товари гнили в складах. А Радянський Союз — величанська країна, багата країна і потребує ріжних машин, та инших товарів з-за границі. І побачили пани з буржуазних держав, що біда. Треба торгувати, але-ж бо ті радянські робітники й селяне не такі дурні. Через свій уряд (правительство), вони сказали панам: "Торгувати з вами будемо, але ви признайте правно нашу владу". І нічого було робити

капіталістичним державам. Взяли і — поволеньки визнали. І Анґлія і Франція і Німеччина, і Італія і Австрія і Японія і всіх — 33 разом. Хоч радянський уряд, це робітничо-селянський уряд, але довелося панам з затисненими зубами признати його за правний і рахуватись з ним.

Вісім років істнує вже робітничо-селянська держава в світі. Держава, в якій нема панів, в якій земля належить селянам, а фабрики робітникам, в якій релігія дійсно відділена від держави і в якій забезпечений вільний розвиток всіх націй, що заселюють Союз.

Вісім років побідним, тяжким кроком ступають робітничо-селянські маси по шляху перемоги. Вісім років тому назад греміли гармати, а сьогодня нове, творче життя працюючих. Вісім років тому назад лилась робітнича кров, а сьогодня дзвенить пісня перемоги працюючих. Тяжко здобуте це вільне-нове життя, але тим воно цінніше. Свідоме робітництво й селянство цілого світа рік річно в листопаді святкує перемогу працюючих Радянського Союзу і радіє його здобутками.

В склад Радянського Союзу входить теж як самостійна-вільна держава й Радянська Україна. Велика Революція принесла її повне визволення національне і соціяльне. Сьогодня на Радянській Україні скрізь українські школи, українські університети, бібліотеки, клюби. Радянська Україна, як ще ніколи, має велику пресу, великі видавництва і поважні наукові інституції. Ціною десяток тисяч жертв українського робітництва й селянства в боротьбі з ватажками контрреволюційних банд, як Петлюра, Денікін, Пілсудскі, Врангель і инші, окуплено довгождану волю Радянської України. І сьогодня сильним джерелом бє на Україні нове життя. Україна вже осьмий рік живе вільним життям, без панів і без попів. Земля — селянська, фабрики — робітничі.

Не можемо й ми, за широким океаном, не висловити своєї радости в осьму річницю перемоги працюючих та не побажати їм найкращих успіхів в дальшій творчій праці.

Хай живуть визволені працюючі маси Радянського Союзу!

Хай живе всесвітнє визволення пролетарської кляси!

І. Віктор.

ЖИВІ БАРОМЕТРИ.

Барометром називаємо такий прилад, що віщує найблищу зміну погоди. Своїм виглядом нагадує він годинник-будильник, заосмотрений у вказівки і поділки з написами: "погода", "змінно", "буря", "дощ". Тиснення воздуху спричинюють, що вказівка посувається аж спиниться на такій поділці, яка означає найблищу зміну.

По великих містах є ще так звані метеорольоґічні стації, в яких відповідні великі прилади ще точніше означують всяку зміну, напрям вітру тощо. Але про це, що занотовують такі стації, ми довідуємося щойно з часописів, або таки самі на собі переконуємося, коли нам за ковнір паде дощ, або сонце в очі світить.

Селянин на селі обходиться без цих приладів, одначе живучи серед природи, дуже добре визнається, якої зміни погоди може ожидати в найблищому часі. Живі створіння дуже добре відчувають цю зміну і відповідно до цього заховуються.

І так: Дощ буде, коли кури вганяють по подвірю, качаються в поросі, довго не заходять на банти неначе шукаючи поживи на завтрішній слітний день. Качки неспокійно поринають раз-у-раз у воду. Голуби неначе забули чи це день чи вечір і ховаються до голубника. Ластівки, які в погідну днину літають дуже високо, перед дощем літають низько з тої причини, що комахи, яких ластівки поїдають, перед дощем тримаються землі. Кіт тре лапкою шерсть, щурі і миши вилазять зі своїх нор і розглядаються. Мухи і пчоли тоді дуже неспокійні і докучливі. Павук не ткає павутини тільки непорушно звисає на зачатій нитці своєї "пряжі". Ропухи гурмами лазять по землі, жаби у воді рахкочуть.

Дуже добрим "живим барометром" є зелена жабка. У шкляну досить велику посудину наповнену до половини водою, пустити зелену жабу. В слій дати драбинку, щоби сягала до верху. Завязати платком, щоби повітря доходило. Розуміється треба подбати про поживу для жаби — комахи, ряска тощо. Часто змінювати воду. Коли має бути погода, то жаба сидить низько у воді — на слоту вилазить по драбинці під сам верх.

По деяких ростинах можемо теж пізнати погоду. Звичайно конюшина непорушна і похилена в погоду, під слоту випростовує своє било. Так звана "заяча капуста" підноситься і простує перед бурею. Листки нарциза, пахучої весняної квітки, яку декуди називають "часничок" замикають свої пелюстки перед бурею або зливою.

ВІННІПЕҐСЬКІ товаришки і товариші рішили в один день листопаду піти хата в хату за новою передплатою, бо цего вимагає фінансове положення нашої преси. Зробіть так в усіх місцевостях! Справа дуже важна!

ЧИ ВИ ВЖЕ вирівнали свою передплату за "Робітницю"? Чи відновили ви передплату на цей рік? Зробіть це зараз!

Вісти з широкого світа

Щоб познайомити наших читачок з важнішими подіями в світі, ми з цього числа вводимо цей розділ.

У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ — уряд почав переслідувати комуністів. 15. жовтня 1925 р. арештовано вісьмох провідників Комуністичної Партії Великої Британії, секретаря партії Инкпина, редактора комун. ґазети Джана Кембела, його помічника Винтринґгема, секретаря трейдюнійного лівого крила Гері Полита, секретаря Комуністичної Ліґи Молоді В. Роста і партійного орґанізатора В. Кента. На другий день випущено всіх за зложенням бейлу по 100 доларів за кожного, однак буде ще над ними суд.

Дня 21. жовтня арештовано в місті Ґлезґо чотирьох комуністок та двох комуністів, яких, як негорожан Великої Британії — депортовано.

Причина наґінки — велика активність комуністів серед робітництва.

НОВА ВІЙНА — почалася в Китаю (в Азії) між двома ґенералами, що мають по 200 тисяч жовнірів. Взагалі, в Китаю вже від довшого часу великий неспокій. Діло в тому, що китайське робітництво хоче визволитися з-під опіки анґлійських, японських і французьких капіталістів і тяжко бореться за це. Утримувані капіталістами війська чимало постріляли страйкуючих робітників. Радикальне китайське студентство, що стоїть по боці робітництва, видає власну ґазету в анґлійській мові, в якій постійно є такий клич: "Хто цивілізований — чи той, що стріляє, чи той, що страйкує?"

ПРИЙШЛИ ДО ПОРОЗУМІННЯ — держави Европи: Велика Британія, Франція, Італія і Бельґія, які вислали до міста Льокарно в Швайцарії своїх міністрів, щоб підписали угоду ніби для закріплення мира. На цій нараді був вже й міністер Німеччини. Вперше, від закінчення війни, Німеччину трактували на рівні з иншими державами. В дійсності буржуазія вище згаданих країн порозумілась в ціли наступу на Радянський Союз і в ціли боротьби з робітничим рухом в своїх державах.

НІМЕЧЧИНА — і Радянський Союз підписали між собою нову торговельну угоду, в якій — як кажуть, мають бути важні точки політичного характеру.

ДОВГИ КАНАДИ — що тяжать на населенню виносять $4,935,040,134.90 або майже пять біліонів доларів. На кожну особу, що живе в Канаді, від найстаршого сивоволосого дідуся до народженого немовлятка, припадає 548 доларів, а на родину, зложену з пятьох осіб — 2 тисячі 740 доларів довгу.

ПАНСЬКУ КУЛЬТУРУ — доказує польська поліція по тюрмах. Як доносить ґазета "Робітнік", арештованих силою заставляють пити 6 до 8 шклянок води, відтак підносять їх до гори ногами і стискають їм живіт, щоб вона пішла назад. Так роблять по кілька разів з жертвою.

У ЛЬВОВІ — українські монахині-Василіянки, що провадять українську жіночу ґімназію, щоб приподобатися панській Польщі — добровільно заводять в ґімназії польську мову, якою будуть вчити українських дівчат всіх тих предметів, які досі вчили по українськи.

В ОБОРОНІ УКРАЇНЦІВ — що жиють під панською Польщею, став сенатор КарльЛіндгаґен, що приїхав з Швеції на міжпарляментарний конґрес в Злучених Державах і Канаді. Він заявив 15. жовтня в Оттаві, на засіданню міжпарляментарної юнії таке:

"Українському і білоруському народам, які є меншостями в Польщі, відмовляється прав, що були їм обіцяні польською республікою.

Свобода слова, свобода преси і свобода зібрання були обіцяні національним меншостям в Польщі, одначе польський уряд не дав цих свобід. В українських провінціях, занятих Польщею, нема навіть забезпеки для людського життя" — сказав Ліндгаґен.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

МЕЛЬНИЧУКОВІ І ШЕРЕМЕТІ.

ПЕРШИЙ СНІГ.

I.

Вже прозгучали співи голосні,
Затихли гір пісні
І днів мрійливість... Снам нема утіх, —
Вже пада перший сніг.

Весняні луги вже сріблить зима,
Пташок в садку нема, —
Земля вмірає й снить останній сон,
Як дзвонів унісон...

Затихли шуми, шелести листків,
Погасли блески днів, —
І з поля в ліс, на ниву із горба
Повзе німа журба...

А в північи, коли пташки десь мруть,
Піднесла нива грудь
Та заридала... І завмерла знов,
А в ній застигла кров...

Та дух життя дав їй роскішні сни
Розквітлі сни весни
І у вінок, блідий од ранніх зір
Вплів весь її простір...

II.

І падаєш вже знову
Зимо, на моє поле і мій гай....
Ніжну кладеш обнову
На все старе, на ввесь роздертий край...

І падаєш наново,
Як білих мрій мистецький унісон,
Співаєш колисково
Зівялим квіттям в безконечний сон...

СТЕПАН МЕЛЬНИЧУК

Червоний Український Січовий Стрілець, розстріляний польсько-панською владою в Чорткові 11. листопада 1922 року за участь в повстанню проти польських панів. Вмер з піснею Інтернаціоналу на устах. Фотографія знята в тюрмі, коли т. Мельничук був закований.

I кидаєш на луги
Сніжний, невинний, білий свій покров
I ллєш тісні потуги
На кривду, чорні трупи й людську кров...

Співай... так тихо, ніжно... —
Бо це герої днів, визвольних днів... —
Вдягай їх біло, сніжно —
Зводи на полі танок ранніх снів...

ВІКНО О ПІВНОЧІ.

I.

Я одчинив вікно...
Цить...
Один... два.. три... дванадцять... Наслухай:
У прірву душ, на дно
Потонули всі твої сни... Прощай...

Це північ: снить мій гай...
Цить...
Із-поміж хмар глядить у мій покій
Зелений місяць... — Знай, —
Туги нема в тім сяйві, —дай спокій!...

В екстазі снів дух мій...
Душа втікає від думок важких
В рожеву тонкість мрій...
Цить...
На дворі падають мертві пташки...
Іди мерщій...

II.

Десь біля мене дзвін проснувсь...
Надворі хтось до струн діткнувсь —

До струн глибин і ясніх снів
Пісні рожеві мрії снів,

Як водограїв срібний сміх,
Порозсипав на білий сніг...

Іди.. Я хочу тут сам буть...
У мене завміра вже грудь...
Забуть...

III.

Цить...
Я пустка, сум пустель...
Самотний у моїй німій тиші
Цілую мари скель,
Німію у розраненій душі...

Цить...
Я не людини сум...
Моя душа, як синя ніч, німа...
У ній жаління дум,
Як плач загинених пташок: дарма...

Цить...
Я не музика слів...
Мої слова це гомін кривди, біль... —
Коли-б кохати вмів
Я, був-би з Вами серед білих піль,
Мої ви ,друзі снів!...

Я сам не людина!... —
Кричіть!
Я зрадник моїх нив! На хрест розпніть
Мене! Ви глибина,
Ви кров землі — довкола вас весь світ, —
Розпніть, розпніть!

Іван А. Крушельницький.

Родавн, грудень 1922, січень 1923.

ЧЕРВОНІ ОРЛИ.

(В третю річницю геройської смерти т.т. Мельничука, Шеремети та Цепка.)

Над широкими полями
Закутої Галичини,
Ви гордо, високо, ідейно,
Літали в височині.
Літали.
Взивали братів
Пірвати кайдани
I кинутись в вічі
Своїх катів...
А кат не дрімав.
Він в суді, у церкві,
В школі, у війську
Виховав темну
Для себе товпу.
Й при помочі неї,
Вас вбили...
О, товпа, товпа!
Чому ти така,

Сліпа?!...
Літали орли,
Їх тіла вбили кати.
Та дух полинув в простори
І кличе:
Доволі покори!
Ставаймо в ряди
Й на бій проти шляхти!
Гей!
Чи чуєш!....
В ряди!...
Йди до боротьби!

Т. Лановий.

Бостон, Масс.

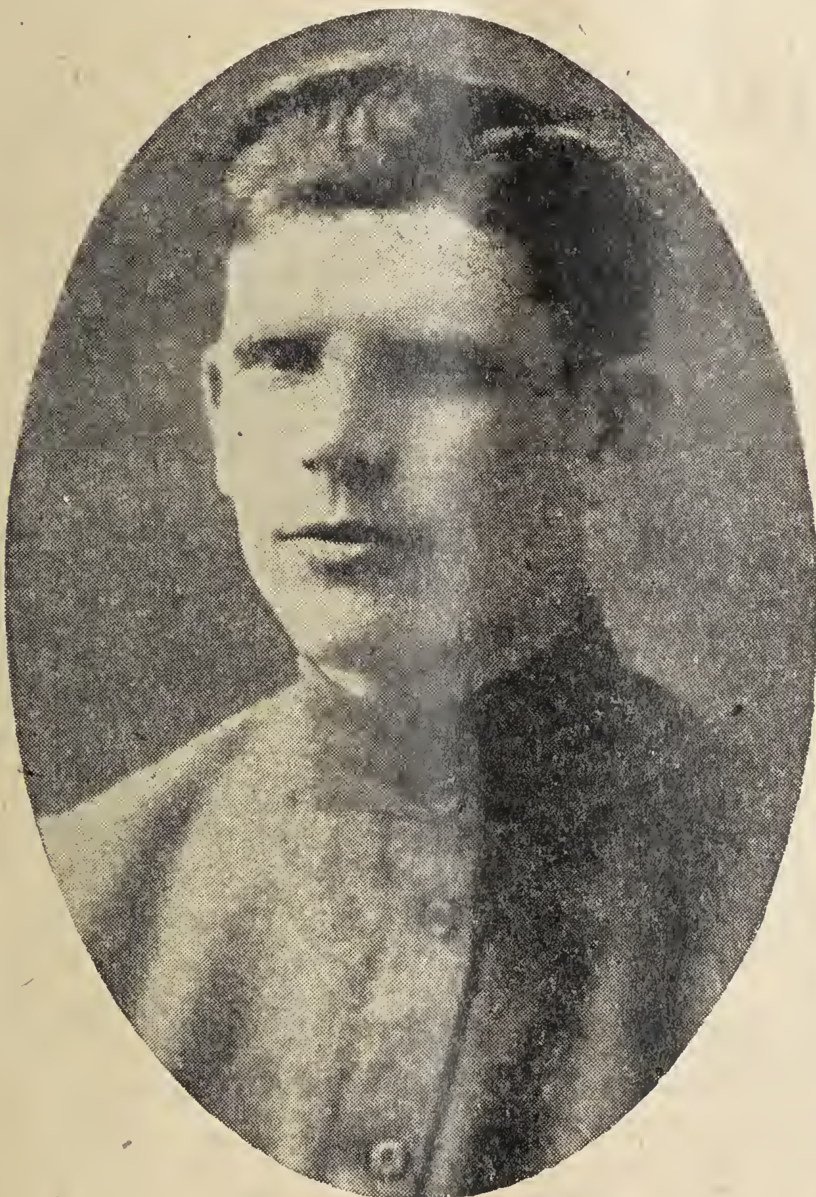

ПЕТРО ШЕРЕМЕТА

Червоний Український Січовий Стрілець, розстріляний польською владою 11. листопада 1922 року в Чорткові, за участь в повстанню проти шляхти. Вмирав з окликом: "Хай живе революція! Хай живе народ! Хай живе Україна". Фотографія з 1922 року з Радянської України.

НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Друзі мої!
Вороги мої!
Люде!
Яка прекрасна —
вільна земля!
Хай вічно
благословенним буде
її ім'я!

Скільки радощів!
Скільки втіхи
в кожній дрібниці малій!
В низеньких вікнах
сільської стріхи,
як у столиці
світовій.

Гойдай, лелій
Наші радощі, земле,
В колисці своїй
Кільцем вогневим!
Хай наше життя —
працьовите, буденне —
буде святом одним!

О, вільне буття,
прекрасне і ясне, —
мов сонце надземне!
В далеких віках
Ти будеш благословенне.

Дмитро Загул.

Радянська Україна, 1925 р.

В ГАЛИЦЬКІЙ НЕВОЛІ.

І вже чорно-жовтих стовпів
Перекрашено в біло-червоні, —
Вже, мій народе, тобі
Закайданено дуще долоні.

Розбито найкращих синів:
Вони в могилах, по тюрмах,
І сам ти у шляхти в ярмі
Чекаєш на поклик сурми.

А дні ростуть, як ржа,
В'їдаються в тіло, до кости;

О, рідні, який мені жаль
У груди загруз, мов постріл!

Свої, і далекі, й чужі,
Пани із панами, — ви-ж бідні,
Весь вік на воді, на коржі,
У жовтні і в квітні.

Не Відень уже, не Габсбурґ —
Розбещена панська Варшава,
На горлі пан скручує шнур
По статтях міжнароднього права.

Ну і що, що в соймі посли
Кричать, протестують, голосять?
Галичан в ярмо запрягли
І катують їх досі.

Обіцяє реформи Туґут, —
О, замовкни, зненависний хлопе!
Тобі рота щільніше забють,
Щоб крик не проник до Европи.

І що-день набивають тюрму,
Катують по звірськи, дико...
Мій народе невольний, кому,
Кому зворушиш душу криком?!

Василь Яблуненко.

В третю річницю.

11. листопада 1925 р. минає рівно три роки як на подвіррю чортківської тюрми, в Східній Галичині загинули геройською смертю два робітничо-селянські борці т. Мельничук Степан і т. Шеремета Петро. Загинули за це, що боронили прав поневоленого українського працюючого народу в Галичині і збройно боролися за його визволення. Польсько-шляхетський суд засудив їх на кару смерти і їх розстріляно. Кілька днів перед тим загинув траґічною смертю третій провідник повстанчої ватаги т. Цепко Іван.

Рік річно свідоме робітництво й фармерство святкує память цих героїв. Святкує тому, бо вмерли Вони безстрашно за права працюючих мас в польсько-панській неволі і були **Нашими.** І цего року, скрізь, в найдальших закутках широкої Канади і Злучених Держав, українське робітництво й фармерство помяне память смілих борців спеціяльними святочними концертами, виставами і мітінґами.

Вже три роки лежать смілі борці в галицькій землі, але ідея, за яку боролись Вони, не вбита. Вона все більше і більше роцвітається і виховує нових Мельничуків, Шеремет та Цепків. В глибокому галицькому підпіллю працюють нові робітничо-селянські борці, що йдуть слідами Мельничука, Шеремети і Цепка. Помимо того, що польсько-панські тюрми набиті робітництвом й селянством, помимо тяжких, нелюдських мук в тюрмах, помимо розстрілів чесних борців за визволення працюючих — боротьба не втихає. Вона росте і буде рости, бо вона — п р а в д а, а правда мусить перемогти.

І в третю річницю геройської смерти т. Мельничука і т. Шеремети, українські "патріоти" в Канаді в нахабний спосіб оганьбили память цих смілих борців. На сторінках "патріотичного" "Українського Голосу" з 14. жовтня 1925 появилася стаття Д. Д. Лещишина, в якій він в брехливий спосіб представляє життя, боротьбу і останні хвилі т.т. Мельничука й Шеремети. По трьох роках смерти робітничо-селянських героїв, якийсь петлюрівський підпанок каже, що Вони були українськими патріотами, що Вони сповідались, що Мельничук не співав перед смертю Ітернаціонал і що Мельничук та Шеремета взагалі не були ніякими повстанцями, тільки "перебирались до Чехословаччини докінчувати студії"... Це вже не тільки крайна безличність, не тільки крайна некультурність, але просто нечуване оганьблення борців-революціонерів після їх геройської смерти. На ці очевидні брехні українських "патріотів" в Канаді почав відповідати на сторінках "Українських Робітничих Вістей" пролетарський письменник М. Ірчан, найблищий товариш наших героїв і автор драми "Дванайцять". Кожну брехню "патріотів" він доказує в своїй відповіді — фактами. Ця відповідь друкується тепер в кожному числі "Укр. Роб. Вістей".

Товаришки робітниці й фармерки! Товариші робітники й фармері Канади і Злучених Держав Північної Америки! Вороги працюючих — українські збанкротовані "патріоти" простягають руку по наших героїв-революціонерів! Українські "патріоти", ті самі, що піддержували польського наймита Петлюру — несовісними брехнями намагаються зробити т. Мельничука і т. Шеремету петлюрівцями і то аж в три роки після їхньої геройської смерти. Вони нахабно опоганюють ту ідею, за яку вмерли т.т. Мельничук і Шеремета. Вони нахабно відбирають ту ідею, за яку наші товариші поклали свої буйні голови. Це їм не вдасться! Їх брехні доказані, а доказ цей є ще одним доказом кінцевого морального банкроцтва українського "патріотизму" в Канаді, який стратив вже всі границі приличности.

В третю річницю геройської смерти т.т. Мельничука і Шеремети, хай не буде ані одної місцевости в Канаді і Злучених Державах, де жиють українські робітники й фармері, де-б не був влаштований святочний вечер в память розстріляних робітничих борців Мельничука і Шеремети. Хоч такі вечері влаштовувались кожного року, але цего року треба ще величавіше відсвяткувати їх і доказати збанкротованим українським "патріотам", що працюючі вміють шанувати своїх борців і все готові крикнути:

— Геть руки від чистих постатей!

О. І. Т—ий.

Геть з темноти, для нас світло!

"РОБІТНИЦЯ" ВИВОДИТЬ НАС З ТЕМНОТИ, ТОМУ ПОДБАЙМО, ЩОБ ПІДДЕРЖАТИ ЇЇ. ПРАЦЮЙМО ВСІ В МІСЯЦІ ЛИСТОПАДІ! "РОБІТНИЦЯ" МУСИТЬ БУТИ ЗАБЕЗПЕЧЕНА ФІНАНСОВО! ЦЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДАДУТЬ ТІЛЬКИ ЇЇ ЧИТАЧКИ І ЧИТАЧІ. СКРІЗЬ ЗБИРАЙТЕ НОВІ ПЕРЕДПЛАТИ! ВІДНОВЛЯЙТЕ СТАРІ! НЕ БУДЬТЕ ДОВЖНИКАМИ СВОГО ЖУРНАЛУ! ЗБИРАЙТЕ ПРЕСОВИЙ ФОНД В ЛИСТОПАДІ! "РОБІТНИЦЯ" КЛИЧЕ ВАС ВСІХ: НЕСІТЬ СВІТЛО ПРАВДИ В ХАТИ ПРАЦЮЮЧИХ! ПОШИРЮЙТЕ ЗНАННЯ! ДОКЛАДАЙТЕ ВСІХ СИЛ, ЩОБ ЗАБЕЗПЕЧИТИ СВІЙ ЖУРНАЛ! ГЕТЬ З ТЕМНОТИ — НАМ НАЛЕЖИТЬСЯ СВІТЛО! ВСІ ДО ПРАЦІ В ЛИСТОПАДІ!

ІВАН ЦЕПКО.

(Спомин очевидця Ґ. А.)

Цей спомин написав для "Робітниці" один український робітник, що в 1922 році був в Галичині, а тепер перебуває в Канаді.

Редакція.

Коли найде на мене в цій далекій-заокеанській країні хвилина задуми, тоді бачу перед очима недавні жахливі картини, які переживав я в місяці жовтні і листопаді 1922 року в Східній Галичині.

По селах царював переполох і з уст до уст передавались страшні слова: "бандити, бандити появилися". Польська влада збільшила поліцію в трое а селянам було заборонено виходити з хат по заході сонця.

Та село не дрімало. Воно в своїй глибині клекотіло. Мова йшла про бойкот виборів до польського сойму, про невідомих местників, яких влада називала бандитами, та про близьку війну. Без пашпорту не можна було нікуди вийти. Був навіть випадок, що жінка вийшла по воду до Дністра і її арештували, бо не мала пашпорту. Арештовання переводилися по всіх селах. Повітові тюрми тріщали. В кожному селі було більше польського війська, як селян. І всетаки кожної ночі палало небо, кожного ранку блискавкою мчались вістки, що горять скрізь панські фільварки...

Панська влада наказала селянам вартувати панські двори. І з острахом йшли селяне на варту та під загрозою жандармського розстрілу берегли награбоване добро дідича.

Аж одного дня заликували жандарми і пани. Всім селянам почали голосити, що зловили кількох "бандитів" і панські фільварки забезпечені.

В кілька днів пізніше виїхав я до Заліщик і вже в Старих Заліщиках їдучи попри цвинтар, побачив я гурток людей. Зацікавило воно мене і я зліз з фіри та пішов подивитися. Моїм очам представився такий вид: на цвинтарі викопана яма а в ній, на споді, мертвий чоловік, без домовини. Чоловік середнього росту, обличчя не пізнати, бо обліплене скипілою кровю і глиною, а одіння все здерте аж до спідної сорочки.

ІВАН ЦЕПКО

Червоний Галицький Стрілець, нехотячи вбитий своїм товаришом Шереметою, який вбиваючи польського жандарма нещасливо поцілив Цепка. Тов. Цепко був одним з провідників повстанчої ватаги, що боролася проти польських панів в Галичині в жовтні 1922 року. Фотоґрафія з Радянської України з 1922 року.

Питаю:

— Хто це?

Якийсь молодий селянин тихцем відповів:

— Іван Цепко, один з повстанців, що палив панські фільварки...

Люде стояли і дивились і мовчки росходилися. Якийсь селянин, добре одягнений, напевно багач, буркнув до всіх:

— Бандит! Панські фільварки палив та рабував...

А моє серце міцно-міцно стиснулося і видавалось, що обкипіло кровю. Перед моїми очима лежало знівечене тіло смілого борця працючих, тіло, яке вмисне панська влада для постраху селян не закопувала, а держала прилюдно.

Товариш Іван Цепко вже не жив, т.т. Мельничук і Шеремета загинули були на тюремному подвіррю в Чорткові, а все таки 15. листопада 1922 року згорів ще один фільварок в селі Дуневі, заліщицького повіту. Це вже не палили т.т. Цепко, Мельничук і Шеремета, це їх дух будив сільську молодь до безпощадної боротьби з панським насильством.

Спи дорогий товаришу Цепку на заліщицькому цвинтарі! Тепер ніхто не знає Тебе, ніхто не відвідує. Але прийде ще час, коли працюючі селяне святкуватимуть той день, в якому бачили Тебе в ямі з закровавленою і заболоченою головою. І недалекий той час, коли працюючі вільні маси Галичини заткнуть на Твоїй могилі червоний прапор, за який віддав Ти своє молоде-надійне життя.

В третю річницю смерти, згадуємо Тебе дорогий товаришу-герою в далекій заокеанській країні, на сторінках української робітничої преси. Шануємо Тебе, як борця-революціонера.

В ГОСТЯХ.

МОНОЛЬОҐ.

(Написав Панько Куркуленко.)

(На сцену виходить український-канадійський фармер, середніх літ, збідований, в робочому одязі.)

Товариші і товаришки! Не думайте, що я хочу говорити промову. Я не промовець. Але свербить мене язик росказати коротко про своє життя. Бачите, українські панки, ті, що на свідомого робітника й фармера показують пальцями, кажуть, що ми повинні сидіти тихенько в Канаді, бо ми тут тільки гості. Чи пухнемо ми з голоду, чи ходимо без роботи, чи мають нас за ніщо, ми, після думки українських панків, повинні мовчати, бо ми тут — в гостях. Так ось я роскажу вам тільки про мою гостину. Зачну ще з того, як виїздив з краю, а ви слухайте, бо я — це ви і всім нам однаково пэводиться в цій гостині:

(Починає росказувати, але при цьому він грає ролю, робить рухи і відповідно зміняє голос.)

—Ой си-и-и-ну, ди-и-ити-и-но-о моя! На кого-ж ти ме-е-не лишеї-їш? — Плакала моя старенька мати, як виряджала мене до Канади.

— Цитьте, матусю моя, не плачте... Я за вас не забуду.

І показував своїй матусі всі папери, що мені прислав аґент Сіпіара.

А в тих паперах... Чого тільки там не було в тих паперах про Канаду? Начитаєшся бувало, тэ й у сні тобі ввижається Канада. Не Канада — рай, земний рай!

Вклонився матері, втер сльози сестрам і братам, попращався з рідними і поїхав.

Стиснуло за серце, як з села виїзджав.

(Коротка павза.)

Коло моря.

— Покажи пашпорт!

— Кілько маєш грошей ?

— Кілько тобі літ?

— Робітник, чи рільник?

— Покажи руки!

— Що це, може вони мають мене за арештанта? — думаю.

— Марш до доктора!

В доктора:

— Очі здорові?

— Та-ж бачите, що ще не повилазили.

— Цего мало....

І вивернув мені очі, аж в лобі заколупало. Тепер, думаю, то повилазять.

— Роздягайся!

Штовх кулаком в плечі, попід ребра, в живіт, не обминув і грішного тіла.

Аж поцмокав доктор.

А в його очах я вичитав: "Тим гостем можна орати".

(Коротка павза.)

За морем та сама програма.

На закінчення — евангеліє в руки і на поїзд.

— Чи не попом хочуть мене зробити — думаю.

Везуть: везуть день, везуть другий, везуть добу, везуть другу, третю, четверту...

Привезли.

Нетри-прери довкола, погорілий ліс, каміння й болото.

Це моя фарма.

Тут тобі, гостю, тік і молотник.

(Павза.)

Корчую.

Корчую пні, копаю рови, осушую болото, зношу каміння.

Приходить до мене аґент.

— Слухайте, добродію, де-ж ваші молочні ріки, що мені їх обіцяли? — питаю.

— Корчуй, осушуй ще, тоді побачиш.

— Ага, тому то мені вивертали очі, як садовили на корабель...

Корчую і осушую.

На третій рік знову прийшов до мене аґент.

Прийшов і почав міряти кілько я осушив, викорчував, кілько обгородив... Обдивляється, яка у мене хата, чи маю криницю...

— А то на що вам цего?

— Щоб знати, чи маєш право на землю!

— А от Сі-пі-ар та Годсон Бей мають безмежні простори землі і не корчовані, ні обгороджені і ніхто у них не відбирає, то вони мають право на землю?

— Що, що?... Ти ще смієш пащекувати? Не забувай, що ти тут гість... А гостя можна випросити кожного разу...

(Павза.)

Я вже господар на фармі.

— Купив курку — кают злопав.

Купив индика —, впав в криницю.

Купив свиню — здохла.

Купив чорну теличку — сусід застрілив в корчах замісць медведя.

А гості мене відвідують: один продає мені машини на виплат, другий спасає мою душу від гріхів... за гроші наперед, третій роздобрився і хоче мою маму привести до Канади... за мої гроші....

І не можу я їх спекатися.

— Чи не лиха година з ними? Коли-ж то вже мене покличуть в гості?

А може то я не зрозумів? Може в Канаді навпаки: коли кажуть в гості, то це значить, що до тебе будуть ходити в гості, а не ти до них?

Почекайте-ж, чорта пухлого з'їсте! Добре, що я маю вже папери на свою фарму...

Продав я старокраєву кожушину сусідові, контракт на фарму поклав в кишеню і подальше від гостей.

(Павза.)

Будую.

Будую залізницю від Едмонтону до Принц Руперт над Тихим океаном. Скали руйную, залізницю будую і йду шістьсот миль пішки за кавалок кишки. Байдуже!... Зароблю грошей — тоді "держись шапка"!

Не довго вже мені тими нетрами ходити... Назад буду їхати. Рилі вкладають нам за плечима... Тут тобі Америка.

(Павза.)

Скінчив.

До дому їду... Тепер я дійсний гість. Гроші в кишені.

На залізниці:

— Продайте, будь ласка, тикет до Едмонтону.

— Не вільно.

— А то-ж чому? Я заплачу... тими самими грішми, що ось заробив у вас.

— Тобі кажуть — невільно! Треба розбирати залізницю. Хто не хоче розбирати — йди пішки!

— На що-ж її розбирати? То будували, а тепер — розбирати?...

— Треба розбирати, бо війна... На фронт у Францію треба рилів. Криці треба на війну... Розумно?! А тут щей поруч друга компанія побудувала залізницю, а возити кат має що й одною....

Розбираю. І шістьсот миль назад йду пішки.

(Павза.)

Я вже в Едмонтоні.

Другого дня по приїзді заплатив 50 доларів кари за те, що не працюю в воєнний час.

На третій день пішов читати новинки на дошці в центрі міста про те, як там наші воюють.

А там якісь гості почали дискусію на тему, хто ліпше воює. Я тільки слухаю, бо навіть не знаю гаразд, хто з ким воює.

Поліція і жовніри обступили нас і погнали в поліцію.

А там ревізія: хто Росіянин — йди воювати. Хто "невтральний" — 50 доларів кари за те, що не працює. А мене, як Австріяка, до табору полонених... Небезпечний чужинець. "Слеєн енемис".

Оце так гості.

Два роки гостив я в таборі...

Коли вийшов — тільки душа в тілі телепалася.

Ще добре, що телепалася. А от душа в мого товариша потелепалася з табору впрост в царство небесне.

(Павза.)

Я знову на фармі.

Що був викорчував — знову заросло.

Знову корчую, знову осушую.

І знову до мене ходять гості.

Що дня ходять: за довгами, за гріхами ходять, ще й сваряться, що не маю чим приймати.

Ходять чужі, ходять і свої... Ті, що "люблять на братові шкуру, а не душу"...

(Павза.)

А матуся дома чекала, виглядала свого сина.

Коли то вже поверне її син з гостей до дому, або її забере до себе. Він-же як їхав — обіцяв.

Тепер ось років чотири й листа не напише.

А може війна не пускає його листів до мене?

Умерла — не діждавшись сина з гостей.

А сестри, голубоньки, де вони?

Наймичками в польської шляхти...

А я в гостях... Тільки душа в тілі.

Українські пани в Канаді кажуть:

— Ми, Українці, сидім тут тихо, бо ми тут гості... Будьмо покірними, бо покірне телятко дві корови ссе.

Так, так. Я також колись так думав.

А тепер навіть переконався: є такі телята, що ссуть по кілька коров, а є такі, що ссуть цілу череду.

І я в Канаді в гостях і українськи пани в Канаді в гостях.

Але пани належать до тих, що других ссуть, а я... до тих других.

Кажуть, що я одної нації з тими панами...

Га?... Чи одної?...

Може... Тільки не за одним столом.

НАШЕ ЗАВДАННЯ В ЛИСТОПАДІ.

Гемилтон, Онт.

Дорогі Товаришки!

Наступає листопад і нам, робітницям, необхідно подумати над тим, яке нас чекає завдання.

Як вже нам відомо, місяці **травень і листопад** є червоними місяцями невпинної праці нас всіх, свідомих робітниць і робітників, що збирають фонди і передплатників для нашої робітничої преси. Тож докажім й цего року нашу свідомість і щирість!

Кожна з нас робітниця повиннна знати, що наступає червоний місяць, і спитати себе: "чи я вже є передплатницею нашої дорогої "Робітниці"?" Коли ні, то нам обовязково треба стати нею а також заохочувати других робітниць, щоб й вони стали передплатницями "Робітниці".

Збираймо фонд для "Робітниці", щоб забезпечити її істнування, щоб вона й надалі вказувала нам дорогу до кращого життя. Бо коли ми не поспішимо з цею помочею, то наша "Робітниця" може потерпіти — або й зовсім може перестати виходити. А це відбилось-би дуже болючо на нас. Памятаймо, що наша робітнича преса ні відкого більше не жде помочі, тільки від нас, робітниць і робітників. Памятаймо, що пани-капіталісти ніколи не помогли і не поможуть нашій робітничій пресі! Вони на кожному кроці стараються знищити її тому, що робітнича преса пише правду, викриває на денне світло їх обманства, яким затуманюють бідний працюючий нарід, але ми твердо будемо стояти на тім, що ми боронили і будемо боронити правду. А цю правду викриває наша робітнича преса якою є: "Робітниця", "Українські Робітничі Вісти" і "Фармерське Життя". Кожна робітниця, робітник і фармер коли читає цю пресу, то пізнає правду і коли він жертвує на неї, то це він робить з обовязку і з любови до своєї преси.

Товаришки! Докажім, що ми в Гемилтоні також не лишилися позаді других місцевостей а візьмімся бадьоро до праці! **Хай місяць листопад увінчається як найкращим успіхом!**

Хай жиє наш журнал "Робітниця"!
Хай жиють "Укр. Роб. Вісти"!
Хай жиє "Фармерське Життя"!

Емілія Ліліцак.

ЗВІДКИ ВЗЯВСЯ ЧОЛОВІК?

(Написав Евген Гуцайло.)

(Продовження.)

3. ЗАКОН ПРИСТОСОВАННЯ.

А ще до того в природі істнує вже таке правило, що прикмети родичів переходять на нащадків, себ-то прикмети батьків переймають їхні діти. І ось діти переймають по батьках окраску волосся, очей, вигляд лиця, обмір тіла і таке инше. Звідси то годівники овець уміють виховувати вівці з дуже гарною вовною. Вони парують лише ті вівці, котрі мають найкращу вовну, їхнє покоління переймає ту прикмету і має знову гарну тоненьку, довгу чи кручену вовну. Вівчар знову вибірає лише ті вівці, котрі мають найкращу вовну, лише їх парує і так осягає породу овець з дуже гарною вовною. Те саме роблять наші хазяї, які злучують свої корови з породистим бугаєм, або свої коні з породистими племінними, бо сподіються, що їхнє покоління перейме прикмети батька чи матері.

Ті зміни, які рослини чи звірі придбали за свого життя, не мали-б найменшого значіння в розвитку цілого живого світа, коли-би раз придбані нові прикмети не переходили на їх дітей. Без такого переймання й одідичування їхні діти мусіли-б наново роздобувати такі самі або подібні корисні прикмети. Матерія, з якої збудоване кожне творіння, має ту гарну прикмету, що вона запам'ятує собі той пострій, в якому вона зараз є в орґанізмові якогось творіння. Те запам'ятування діється зовсім просто. Праця клітин (найменших частин орґанізму) при певних умовах життя дає їм певний вигляд і певний особливий пострій. І коли, — прикладом, зародок-яйце якого будь творіння (а це також маленька клітина і частина орґанізму даного творіння) будує нове творіння, тоб-то дитину, воно не може навіть не перенести прикмет батьківського орґанізму на новий, дитячий, бо та клітина є так а не инакше збудована; це так як з решетом: раз зроблене решето для сіяння проса не буде пересівати гороху чи чого иншого більшого від проса. Те решето може лише з бігом часу змінитися, можуть дірки попротиратися і тоді воно просіє ще щось грубше від проса. Так само жива матерія. Хоч вона перенесла старі прикмети батька на сина, то все таки нові обставини життя можуть знову вижолобати в неї ще инші прикмети, ще инші форми. Те запам'ятування матерією своїх прикмет і переношення їх на нове покоління є дідицтвом, переймання нащадками дідівських прикмет.

Таким чином діти одідичують по родичах їх добрі прикмети і їхні лихі прикмети, їхні корисні прикмети для дальшого розвитку, але й також їхні хороби для нищення роду в ближчім або дальшім поколінню. Так одідичується підпадання туберкульозу (сухотам), сифілітичним хоробам, хоробам мозку і таке инше.

Одідичування прикмет родичів відбувається найвірніше в тих творінь, що множаться без полових зносин. Коли городник побачив, що якесь там дерево з прямим гиллям має деякі гілки що звисають і коли він хоче виплекати новий рід дерева лише з таким звислим гіллям, то він не буде розмножувати його з насіння (насіння є плід полових зносин), а відтинає звислі ґалузки, і або садовить їх в землю, або нащіплює їх на готовому вже дереві. Плекання

нового покоління з насіння веде за собою всі старі давні прикмети родичів. Через те садівник не плекає гарних яблук з насіння, а все дорогою щеплення.

Одідичування має ріжні форми. Раз діти одідичують прикмети родичів безпосередньо. Тому й прислів'я: яблуко від пня далеко не відкотиться. — Иншим разом діти одідичують прикмети родичів не зараз але аж в другому поколінню. Не раз діти подібні не до батьків, а до дідів або прадідів. Часто в хатніх звірів виступають такі прикмети, які ще колись давно мали їх прадіди в дикому стані.

Надто очевидне є одідичування полових прикмет. Мущина одідичує всі прикмети батька (вуса, полові орґани і таке инше) а донька всі прикмети матері. Це одідичування не обмежується лише на прикмети тіла, але переходить також на духові прикмети характеру. Однаково-ж і в половому дідицтві трапляються дуже часто мішанини прикмет матері і батька. Сюди належать також так звані бастарди, як ось діти осла й коня, що звуться мулами, діти білих людей з муринами, що звуться мулятами й другі.

Одідичування має ще й ту прикмету, що всі тварини без виїмку повторюють в скороченню не тільки прикмети безпосередніх родичів, але ще цілого ряду предків. Прикладом, чоловік, починаючи від зародкового яйця, аж до свого народження в девятому місяці має раз вигляд хробака, потім риби, потім ніби кота, чи другого звіря-ссавця, потім вигляд малпи і аж у восьмому місяці починає мати вигляд чоловіка. Про це поговоримо дальше.

Діти одідичують не тільки ті прикмети по батьках, які батьки одідичили по своїх батьках, але одідичують також ті прикмети, які безпосередні родичі придбали за свого життя. Лише через це дідицтво можна було виплекати корови без ріг, свині без щітини, свині з короткими рилами, вівці з короткими ногами й довгим кадовбом, що не вміють перескакувати через плоти та рови, ріжні роди псів і таке инше.

Одідичування прикмет батьків здебільшого є зв'язане з віком. Прикладом, корова не родиться з рогами, але дістає роги в пізнішому віці, мущина дістає вуса аж коло двадцятого року і таке инше. Однаково-ж і тут трапляються виїмки і діти одержують прикмети не в тому самому віці, як те було у родичів, а скоріше або пізніше.

Хоч прикмети батьків одідичуються, то ці одідичені прикмети можуть також поволі загубитися в дітей або ще в дальшому поколінню. Коли дитина живе в нових обставинах, в новім оточенню, в нових умовах життя і одідичені прикмети не мають нагоди використуватися, або навіть можуть бути шкідливі в нових обставинах життя, тоді такі прикмети поволі гублятся; вони зразу марніють, нидіють, а в дальшому поколінню так зміняються, що й слід здається, пропадає по них. Так пропадають навіть цілі частини тіла, що ще довго виступають в дальших поколіннях, як заниділі орґани, або так звані рудименти. Про них я вже згадував раніше, а потім ще буде бесіда про те, чому вони пропали.

З того виходило-б, що звірі не конче мусіли змінятися, бо все одідичували прикмети своїх батьків. Так воно і правда. Але чи бачив вже хто сина подібного до батька так, як крапля води на другу краплю?! Ні! Нема двох людей на світі, двох дерев, двох звірів, котрі були-б подібні, як краплі води. Чим небудь, а все ріжняться. А то знов тому, що син живе під иншими обставинами життя ніж батько, набуває нових прикмет і тим ріжниться від свого батька. Ті прикмети, набуті сином, переносяться через дідицтво знов на внука, але внук знов живе иншими обставинами життя і знову ріжниться трошки від свого батька. І так з року на рік на десятки, сотні, тисячі і міліони років всі прикмети одідичуються, але все й зміняються. Зміняються так, що правнук не подібний до свого прадіда. Щоб покоління не змінялося, не було відмінне від батьків ані на волос, то хіба мусіло би ще від дитини їсти те саме, що їв їх батько, як був він дитиною, спати так само й стільки само, мешкати в такій самій хаті, пити тесаме і як раз стільки, працювати так само, одним словом мусів-би повторювати все точно так само, як було з його батьком змалку. А те неможливо. Кожний живе під иншими обставинами життя.

А тих обставин багато. Боротьба за життя каже кожному створінню пристосовуватися до

даних обставин і через те кожний міняє свої прикмети. Вже сама їда впливає на зміну прикмет. Анґлієць їсть мясо і він зовсім відмінний від Китайця, що їсть мало не самі рослини. Даймо ліпше їсти безрозі, вона буде инша, гноїмо поле, то збіжжя буде инше. Рослини, що живуть над берегом моря є мясисті, а пересаджені в сухі і гарячі околиці, будуть худі, дістануть тонке і волохате листя.

(Далі буде.)

ТЕРМОМЕТР.

Мірення теплоти, хоч уже доволі поширене, все ще не находить такого примінення, як-би це з огляду на його вагу та користь з нього можна було сподіватися. Люде вправді знають, що лікар недужому мірить горячку, що в часі великих спек, часописі подають, що в той а той день було стільки а стільки степенів тепла чи холоду, та які це степені, як теплоту вони означають, як їх міряють та чим, про це багато людей ще не знає.

Міриться теплоту приладами, які називають термометрами (від грецьких слів: термос — теплота і метрон — міра), а які тепер можна купити у кожній аптиці. Вони складаються з тоненької скляної рурочки, закінченої скляним мішочком. У тому мішочку находиться ртуть, чи як її теж називають — живе срібло, яке має ту власність, що під впливом теплоти правильно розширюється або корчиться і через те підступає або йде в низ у згаданій рурочці. Ця рурочка з мішочком приміщена звичайно на деревляній або теж скляній дощинці, на якій находиться поділ на степені. В міру того, як високо ртуть у рурочці підніметься, кажемо, що теплота предмету, який міримо, має стільки-то а стільки степенів. Коли термометр висить свобідно в кімнаті, то теплота, яку він означує, буде теплотою воздуху в тій кімнаті; коли його покладемо у воду, то він покаже її теплоту; коли-ж приложимо до людського тіла, або покладемо в уста, тоді він покаже температуру, чи, як кажуть, змірить горячку чоловіка.

СПОСОБИ ОЗНАЧУВАННЯ ТЕПЛОТИ.

Є кілька способів означування степенів теплоти, та найважніші з них два, а то поділ, який завів учений **Цельзій** і другий, введений иншим ученим, **Фаренгайтом.** Цельзій взяв за основу свого поділу воду і встановив, що та теплота, при якій вода замерзає, є "ніяка" 0 (нуль, зеро), а тоді коли вода кипить, то має теплоту 100 вище зеро. Числа між 0 а 100 означують ріжні степені теплоти. І теж правильна теплота здорового чоловіка виносить 37 степенів, значна горячка є при 39—40, а при температурі 41 до 42 степені чоловік уже умирає. Холод означується такими самими степенями нище зера і так 10 степенів нище зера, це вже добрий мороз, між 10 а 20 сніг скрипить під ногами а при 30 степенях вже птиці гинуть на лету.

По Фаренгайтовій поділці, вода замерзає при 32 степенях а кипить при 212, так, що там, де по Цельзію є 100 степенів, по Фаренгайту є їх 180. По його численню, нормальна теплота чоловіка виносить 97 — 98 степенів, горячка є при 104 до 107 степенях, великою небезпекою вважається теплота 90 і більше степенів, а сильний мороз, такий як по Цельзію при 30 степенях є при 22 степенях нище зера.

Перемінюється одні степені на другі в той спосіб, що щоби дістати зі степенів Цельзія степені Фаренгайта, число тих перших ділиться через пять, потім множиться через девять і відповідно до того, чи це є вище чи нище зера, додається або віднімається 32. Наприклад теплота 30 степенів вище зера по Цельзію рівняється 86 степеням Фаренгайта, тому що 30 поділене через пять, дає 6, яке помножене через девять дає 54, а по доданню 32 рівняється 86. По Цельзію означують теплоту в Европі, способу Фаренгайта вживають анґлійські краї та Америка. (В Канаді вживають теж тільки Фаренгайта.)

ДЛЯЧОГО ВЖИВАЮТЬ ТЕРМОМЕТРІВ.

Термометрів уживають тепер головно для згаданих вище цілей, а то для мірення температури воздуху в хаті та на дворі, та для означування горячки у хорих. Ширшого применення у домашньому щоденному життю термометр ще до тепер, з малими виїмками, не найшов. Для инших цілей вживають його покищо лише ріжні спеціялісти у своїх робітнях, передовсім хеміки, які мусять точно означувати теплоту тих складників, які їм приходиться змішувати з собою. Важне применення має термометр теж у фабриках, де стоплюють ріжні металі з собою, тому що вони дають відповідний новий стоп — аліяж — тоді, коли їх змішається при відповідній температурі зі собою. У тих фабриках і робітнях вживається вже спеціяльно вироблених термометрів, тому що теплота, яку там приходиться мірити, є звичайно така висока, що ртуть при ній вже перемінюється в пару і не можна її вживати для показування степенів.

Та й у щоденному життю термометр може й повинен мати далеко ширше применення, чим до тепер, раз тому, щоби держати кімнату у відповідній теплоті, а далі, щоби не приготовляти дитині купелі "на око", тому що часто можна зле "виміритн" і або перестудити дитину або її спарити. Далі, коли дитину кормиться з фляшочки, то знову, щоби відповідно приготовити молоко, треба мати спеціяльний так званий "пастеризаційний" термометер (від імени ученого Пастера), який означує температуру, при якій гинуть бакцилі і до якої треба все молоко огріти, щоби не заразити дитини якоюсь недугою. Крім цего дома все повинен бути лікарський термометр, щоби коли хтось захоріє, змірити йому горячку і побачити, чи це якась поважна недуга чи ні.

В домашньому господарстві теж багато непевности можна позбутися, вживаючи того приладу. Термометр в комэрі скаже, чи в ній не є за гарячо, або за тепло. Коли в ній буде більше чим 50 а менше чим 32 степені Фаренгайта, тоді вже є небезпека, що захована в ній ярина попсується. Далі, хто виводить курята при помочі машини-інкубатора, цей мусить удержувати в ній через увесь час постійну теплоту і тут уже без термометра обійтися неможливо. Теж при хоробах звірят треба їм мірити горячку таксамо, як хорим людям і для того є спеціяльні ветеринарійні термометри. Новіші кухарські книжки заключають між приписами теж і теплоту, у якій ріжні страви треба печи чи варити і молода, недосвідчена ще господиня, мусить справити собі такий прилад, який мірив би її теплоту в печі і на кухні і то часто до висоти 650 до 700 степенів. Огородники, які плекають ріжні ніжні квіти і рослини, міряють теплоту землі, заки пічнуть їх садити, а садівники точно дивляться за температурою воздуху, передовсім в часі весняних приморозків, щоби знати, коли розпалювати по садах вогні, щоби спасти цвіт овочевих дерев.

С.

НАЙБІЛЬШИЙ ДІМ НА СВІТІ.

Найбільший дім на світі будується тепер як звичайно в Америці. Досі були в моді так звані "хмародери" то є будівлі на кількадесять поверхів високі. Тепер запроєктували американські архитекти в Ню Йорку нового великана, який буде мати 7 поверхів під землею, а що до своєї висоти — буде перевисшати всі дотеперішні "хмародери" в Ню Йорку. Кошти будови виноситимуть 8,500,000 доларів.

ВУЛИЦЯ БОТВІНА У — ФРАНЦІЇ.

Міська рада маленького французького місточка Бобіні, яка має більшість комуністів, вирішила назвати одну з вулиць вулицею Ботвіна, на честь убійника польського провокатора Цехновского.

СКІЛЬКИ З'ЇДАЄ ЧОЛОВІК ЗА ЖИТТЯ.

Французькі лікарі обчислили скількість корму, який чоловік з'їдає протягом свого життя, і так пересічно зуживає чоловік около 7,000 бохонців хліба, три воли, 15 баранів, 5 телят, 3 безроги не рахуючи курий, гусок і иншого дробу. Дальше з'їдає чоловік 9,000 клґ бараболь, 150 клґ кави і 1,120 клґ цукру.

ЦЕЙ ЛИСТОПАД — мусить бути успішніший для "Робітниці", як минулого року. Успішніший тому, бо "Робітниця" потребує помочі. Забезпечіть-же її істнування, як-що любите її!

Найдрібніші в світі тіла.

АТОМИ Й ЕЛЕКТРОНИ.

ТЕЛЕСКОП.

В новітних часах видумали люде ріжні прилади, щоби при їх помочі побільшити своє знання про світ.

Маємо телескоп, щоби глядіти через нього на річі, віддалені від нас. При помочі телескопу можуть астрономи студіювати не тільки наше сонце, але також й инші сонця, віддалені від нас несчисленні міліони миль. Вони подають нам величину і віддаль тих небесних тіл у таких великих числах, що годі нам зрозуміти їх нашим розумом.

МІКРОСКОП.

Одначе коли астрономи зі своїми телескопами студіювали річі, що є безконечно великі, инші учені люде студіювали річі, що є безконечно малі. Дрібненькі річі можна бачити при помочі приладу, який називають мікроскопом.

Насамперед учені при помочі мікроскопу студіювали будову тіла людей, звірят і ростин. Вони доказали, що наше тіло складається з маленьких тіл, які називаємо клітинами. Коли ми живемо, то тому, що всі ті міліони клітин в нас живуть і наше життя є сумою і результатом життя всіх тих міліонів клітин, які з'єднані разом творять наше тіло.

Ви певно спитаєте, як за великі є ті клітини? Величина клітин є ріжна. Одначе клітини, що плавають у нашій крові, є такі маленькі, що три тисячі тих клітин, зібрані одна біля одної, займуть місце одного цаля. Голим оком бачити їх неможливо. Одначе при помочі мікроскопу ми годні бачити багато річей в такій одній клітині.

При помочі мікроскопу можемо бачити такий дрібненький предмет, що є пятьдесять тисячною частиною одного цаля.

Одначе є тіла багато менші як пятьдесять тисячна частина цаля. Нема такого сильного мікроскопу, щоб можна було бачити. До студіювання таких дрібнесеньких тіл мусимо вживати инших способів.

ДІЛЕННЯ НА ЧАСТИНИ.

Коли візьмемо в руки камінь, або яке инше тіло, бачимо, що можна відлупати від нього кусник. Коли той кусник розібємо на менші кусники, а менші кусники знову на менші і так далі, заходить питання, чи можливо дістати який маленький кусник, що вже не може бути меншим? Візьмім наприклад кусник золота. Ми все ділимо його на меншу й меншу частину, і дійдемо до такої маленької частини, що вже більше не дасться ділити. Чи можливо є таке?

Над таким питанням застановлялися люде вже тисячі років, одначе певної відповіди не могли знайти. Мали лише здогади.

Щойно в останніх сто роках відкрили люде відповідь на це питання при помочі нової науки, яку називаємо хемією.

ВІСІМДЕСЯТЬ ЕЛЕМЕНТІВ.

При помочі хемії знайшли люде, що в світі є около вісімдесять родів первісних елементів, з яких кожний творить свого роду будівляну цеголку. Все, що знаходиться в світі, складається з тих вісімдесяти ріжних цеголок, зложених разом у ріжних формах. Отсі цеголки називаємо атомами.

Деякі тіла складаються виключно з одного роду такої цеголки. Називаємо їх елементами. До них належать золото, срібло, залізо, сірка.

Инші тіла складаються з ріжних мішанин і комбінацій елементів.

Припустім, що візьмете окрушини заліза і мучкову сірку і змішаєте їх разом. Це буде мішанина. Одначе ви можете бачити окрушини заліза і сірки побіч себе відокремлені.

Тепер припустім, що ви розігрієте цю мішанину аж вона закипить і утворить одну чорну масу, яка ствердніє, коли охолодиться. Можете потовкти цю масу на кусники і коли приглянетеся їй, побачите, що повстало нове тіло. Це вже не є залізо, ані не є сірка, а нове тіло, яке сформувалося із сполуки тих двох.

Як-же це сталося?

Припустім, що залізо складається з атомів сірки теж безконечно дрібних.

А тепер припустім, що коли варимо залізо й сірку разом, кожний атом сірки хапається атома заліза обома руками і ногами та держиться його.

Так отже нове тіло не складається вже з заліза і сірки змішаних разом, а складається з нових подружій, де один атом заліза сполучився з одним атомом сірки.

Візьмім під розвагу инший приклад. Візьмім під розвагу два ґази, водень і кисень. Припустім, що ці два ґази змішаємо в скляній рурці і запалимо їх при помочі електричної іскри. Тоді наступить вибух і зміниться поємність ґазу. Коли близше приглянемося, побачимо, що утворилася з них вода. Це значить, що коли водень і кисень горять разом, перемінюються в воду. Коли ще близше приглянемося, побачимо, що дві частини водня лучаться з одною частиною кисня, щоби утворити воду. Коли-ж є більше водня як вдвоє тільки що кисня, тоді ця надвишка водня лишається в формі ґазу.

Це означає, що кожний атом кисня лучиться з двома атомами водня, тоб-то має дві водневі жінки.

Або можете собі представити, що атом водня має тільки одну руку до обіймів, а атом кисня має дві.

Вже більш як сотку років учені хеміки робили міліони ріжних досвідів з ріжними тілами, щоб знайти, кілько є ріжного роду атомів і як вони лучаться разом, щоб створити ріжні тіла, які істнують на світі.

Тепер знаємо, що є на світі около вісімдесять ріжного роду атомів. Ці атоми можемо назвати будівляними цеголками світу, бо всі річи на світі складаються з атомів і їхніх комбінацій.

СПЕКТРОСКОП.

Ми говорили вже про телескоп і про мікроскоп, а тепер скажемо кілька слів про с п е к т р о с к о п.

Коли луч світла перейде крізь призму скла в темній кімнаті, то на стіні стане смуга ріжних барв, неначе вирізаний кусник дуги. Цю смугу світла називаємо спектром.

Це можна пояснити в такий спосіб, що світло сонця, яке видається нам бути білим, в дійсности є мішаниною багато промінів ріжнобарвних світел. Призма скла розділює промінь білого світла і на ці ріжні барви.

Дуга або веселка повстає в такий спосіб, що світло сонця, переходячи крізь каплі води, в повітрі розділюється на ріжні барви. Отже веселка є велике спектрум в повітрі. Коли ми перепустимо промінь сонця крізь призму скла, то творимо маленьку дугу.

На підставі цего відкриття люде зробили нове відкриття. Коли розігріємо яке тіло аж до великої горячі, воно видає з себе світло. Коли це світло перепустимо крізь спектроскоп, то побачимо, що спектрум не все буде однакове. Це значить, що не все знайдемо ті самі барви світла в повітрі. А це походить з того, що кожний атом видає з себе окреме світло.

Після довгих і тяжких наук дійшли учені до того, що можуть розпізнавати ріжні тіла після світла, яке вони видають із себе.

Приряду спектроскопа уживають учені до пізнавання світла, що походить від сонця і других звізд.

ЕЛЄМЕНТИ ЗЕМЛІ І ДРУГИХ ТІЛ НЕБЕСНИХ.

Учені переконалися, що на сонці і на звіздах є певні елєменти, які теж находяться на землі. З цего знаємо, що сонце і другі небесні тіла повстали з тих самих будівельних цеголок, що наша земля.

Знайдено теж, що на сонці є такі тіла, що не знаходяться на землі. Таким є ґаз, який називають г е л і ю м.

По якомусь часі знайшли учені, що цей ґаз гелюм знаходиться у вульканах на землі. Тепер уживають цього ґазу до надування ним повітряних бальонів. Досі уживали гідроґену до надування повітряних бальонів. Одначе гідроґен (водень) є дуже легко запальний, отже вельми небезпечний. Ґаз гелюм не горить, отже є безпечніший. Клопіт є хіба з тим, що ґазу гелюм є небагато, можна його дістати тільки з вульканів.

З цих досвідів учених людей одного ми навчилися, а саме, що сонце і звізди збудовані є з тих самих елєментів, що наша земля.

Так отже знаємо, що, правдоподібно, всі ті-

ТОВАРИШКИ! Пам'ятайте, що місяць листопад, це місяць допомоги українській робітничій пресі в Канаді. Працюйте в цьому місяці щиро! Збирайте нові передплати і пресовий фонд! "Робітниця" потребує помочі.

ла на инших звіздах є збудовані із вісімдесяти ріжних будівельних цеголок, які називаємо а т о м а м и.

Аж до недавна, ніхто на світі не міг розбити атому якого небудь роду на менші кусники. Тому питали люде, чи атоми є вічні тіла, чи може й вони розпадаються на частини і в ріжних комбінаціях творять ріжні атоми?

Учені екзамінували сотки й тисячі тіл і все знаходили, що ті тіла складалися зі знаних нам атомів. Учені могли докладно пояснити, як ці ріжні атоми лучилися разом, щоб утворити дане тіло.

Страшні вибухові матерії, яких уживано під час останньої війни, були винаходом учених хеміків, які відкрили, котрі атоми і в якій пропорції лучити разом.

Та мимо свого великого знання не могли учені поділити атому на менші частини. Коли-ж подумаємо собі, що ці атоми можуть істнувати серед страшної спеки на сонці, то ясно нам стане, що атоми мусять бути доволі твердими тілками і годі розбити їх на менші частини.

АТОМ СКЛАДАЄТЬСЯ З ДРІБНИХ ЧАСТИН.

Одначе в кількох останніх роках зробили учені великі відкриття на цім полі і сьогодня починають люде пізнавати внутрішню будову атому.

Одним з найбільших відрить новітніх часів були проміні Р е н т ґ е н а, при помочі яких міг лікар бачити середину тіла і здіймити фотоґрафію з костей чоловіка все ще обложених тілом. (В Канаді ці проміні звуть “екс-рей”.)

Слідуючим великим винаходом був р а д і й, незвичайно рідка і дивна матерія, що видає з себе проміні Рентґена і побачили, що проміні складаються з частинок атомів, які відриваються зі страшною скорістю. Вони знайшли, що радій складається із дуже тяжких атомів, які час від часу експльодують і відкидають з себе частинки.

Так отже знайшли вчені, що є частини атому. А досі думали, що атом є найменшим тілом і не дасться поділити на менші частини.

ЕЛЕКТРОНИ.

Ці маленькі частини, що відривалися від атомів, названо е л е к т р о н а м и. Наприклад, один атом гідроґену (водня) має около тисячі електронів. Електрони мають у собі так звану неґативну електричну силу.

Одні частини атому називають протонами, і мають в собі додатну електричність, а другі звуться електронами і вони мають в собі від'ємну електричність.

З того виходило-би, що цілий наш світ складається з двох рівноважних електричних сил у безконечно малесеньких видах.

ВЕЛИЧИНА АТОМУ.

Чи годні ви собі представити, як за великий є атом і електрон?

Так як звізди є безконечно великі і безконечно далеко від нас, що хоч учені обчислюють їх віддаль, то числа ці такі великі, що годі їх нам зрозуміти.

Так само і величина атомів є така безконечно маленька, що не можемо її розумом поняти.

Одначе, щоби в приближенню мати поняття величини атому і електрону, хай послужить цей приклад. Представмо собі, що крапля води побільшилася до величини нашої землі. То один атом, побільшений в такій самій пропорції, побільшився до величини білярдової кулі. А електрони ще безконечно менші.

Загальна освіта у народі — величезне добро, але там, де на сто чоловіка один письменний, воно величезне лихо. Нічого більше неморального, нічого огидливішого за сільського писаря я не знаю: ледацюга, пяниця, збірник усякої пакости й перший зводитель простодушних мужиків, бо він святе письмо читає.

Т. Шевченко.

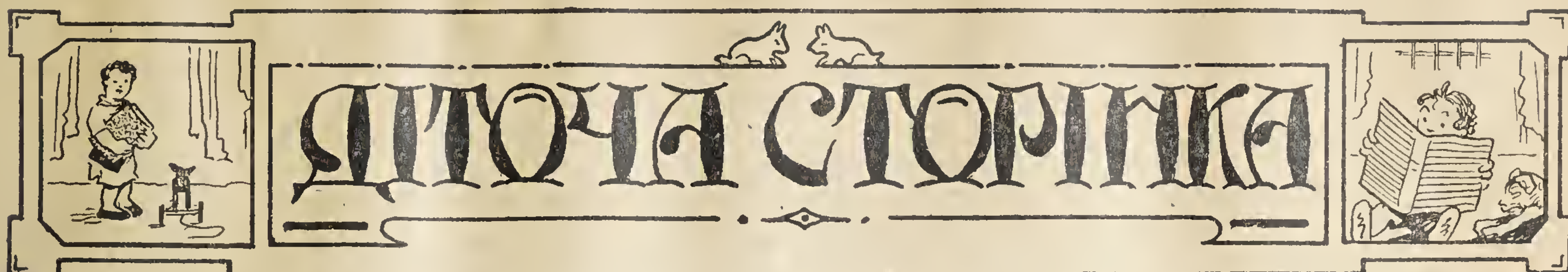

ДО ВСІХ ДІТЕЙ.

Дорогі товариші і товаришки!

Пишіть до "Діточої Сторінки" про свою працю в користь "Робітниці" в місяці листопаді! Пишіть про все, аби знати, хто, де і як працював. А я вже готовий до роботи і тільки чекаю, як прийде час закотити рукави і працювати для "Діточої Сторінки".

Бажаю всім вам найкращих успіхів.

Хай живе "Діточа Сторінка" і "Робітниця"! Івасик Читасик.

ВСІ НА ПОМІЧ "ДІТОЧІЙ СТОРІНЦІ"!

Едмонтон, Алта.

Дорогі товаришки і товариші!

Місяць листопад, це місяць допомоги журналові "Робітниці", в якому є й наша "Діточа Сторінка". Кожний малий товариш і кожна мала товаришка, що дописують до "Діточої Сторінки", кожна Українська Робітнича Діточа Школа, кожний відділ С.У.Р.М. і всі симпатики "Діточої Сторінки", повинні займитися збіркою в місяці листопаді на користь "Робітниці", а цим самим на користь "Діточої Сторінки". Докажім всім, що й ми, в Канаді, вміємо цінити й дорожити українською робітничою літературою.

Дорогі товариші і товаришки! Апелюю до Вас всіх, візьміться до праці так, щоби з "Діточої Сторінки" зробити пізніше діточий, місячний журнал. А ми-ж годні це зробити, бо нас, робітничих дітей є тисячі і коли будемо щиро працювати в місяці листопаді, то можемо зібрати в листопаді поважну суму грошей.

Тому — до праці товариші і товаришки! Хай по скінченню листопада в нашій "Діточій Сторінці" буде великими буквами виписано хоч-би так:

"Українські робітничо - фармерські діти в Канаді — зібрали на "Робітницю", в якій є "Діточа Сторінка" — пятьсот доларів!"

Можемо ми доказати це? Розуміється, можемо, але треба хотіти. По цілій Канаді є нас тисячі, тож не засоромімся! "Робітницю" читають не тільки в Канаді, але в цілому світі і — докажім, хто ми такі!

Ваш за діточий журнал

Василь Семенюк Якова.

ПОБІЛЬШІМ НАШУ СТОРІНКУ.

Транскона, Ман.

Перечитуючи дописі в "Діточій Сторінці", я зауважила, що таких дописей прибуває все більше і більше. Цим треба лиш радіти, що робітничі діти зацікавилися писанням, бо вони виробляють свої здібности до писання й коли виростуть то зможуть багато більше зробити як зробили наші родичі.

Але справа не в тім, що буде, а в тім, що зараз є. Наша сторінка починає бути завузка для всіх дописей і її потрібно побільшити. Як-же це зробити? Коли розширимо "Діточу Сторінку" то мало що останеться для дорослих. Отже треба побільшити цілий журнал "Робітницю".

Це можемо зробити спільно з нашими родичами. Ось зараз місяць листопад, а в цім місяці наші орґанізації збирають жертви на піддержання наших ґазет і журналу "Робітниці". Нам треба також прилучитися до цеї праці.

Що повинні ми зробити?

Відділи Спілки Української Робітничої Молоді, Діточої Школи, Мандолінової Орхестри, повинні в цім місяці устроювати концерти, представлення, маскові балі, або инші забави і весь дохід з цих підприємств повинен піти на піддержку "Робітниці".

Ми повинні також збирати нові передплати, як тільки це можливо, а також постаратися о те, щоби **наші родичі обовязково передплачували "Робітницю".**

Коли всі разом попрацюємо в цім місяці для "Робітниці", то тоді "Робітниця" буде **виходити не на двайцять чотири, а сорок чотири сторінки.**

Отже в такий спосіб й "Діточа Сторінка" буде побільшена й ми зможемо писати більше дописей не лише про нашу школу і орґанізацію, але зможемо пробувати писати дещо з нашого власного розуму.

Тому я кличу до всіх українських робітничих дітей: Всі на допомогу "Робітниці"! Працюймо спільно в користь "Робітниці"!

До праці товаришки і товариші з С.У.Р.М.!

До праці товариші і товаришки з Робітничих Діточих Шкіл!

До праці товаришки і товариші з мандолінових орхестр!

Побільшім нашу сторінку. Ми можемо це зробити, як лише попрацюємо.

Тому до праці!

Хай живе "Робітниця" й "Діточа Сторінка" в ній!

М. Кракалович,
відділова секр. С.У.Р.М.

ЛЮБЛЮ "РОБІТНИЦЮ".

Саскатун, Саск.

Дорога Редакціє "Робітниці" і Ти Івасику-Читасику!

Хочу написати пару слів до "Діточої Сторінки". Зазначую, що це мій перший лист. Я ходжу до анґлійської школи і до української при ТУРФДім. Тепер лиш ходжу до анґлійської, бо наш учитель т. Тимчишин від'їхав до Вінніпеґу і десь має приїхати другий до нас, то я вже чекаю нетерпеливо, щоби приїхав і аби я знову ходила та вчилася читати, співати і грати. Я дуже люблю ходити до української школи. І дуже вдячна своїй мамі за це, що посилає мене до школи, бо я навчилася по українськи читати і дуже рада тим, що можу читати журнал "Робітницю", котрий йде моїй мамі. Моя мама працює тяжко і утримує нас малих дітей. Я ще мала, але вже бачу, що мама там працюють тяжко по чужих роботах і про те ми жиємо бідно та в нужді. Я думала, що то лиш ми такі бідні. Але коли я читала "Робітницю", то бачила, що там пишеться про багато таких як ми і тому я дуже люблю "Робітницю".

Я чула від мами, що в місяці листопаді будуть всі орґанізовані робітниці і робітники збирати пресовий фонд і передплату на "Робітницю", щоби цей журнал міг далі виходити і так гарно писати про нашу недолю та вчити нас, як втечи з цієї недолі. Тому я пишу цей лист і взиваю всіх робітничих дітей, щоби й вони працювали в цей місяць на користь цего журналу. Бо в цім журналі є й наша "Діточа Сторінка", де діти пишуть і висказують свою радість і смуток.

Ми не маємо грошей, але я взиваю всіх робітничих дітей, щоби в цім місяці помагали старшим в концертах, а також збирали фонди. Я **звертаюся до всіх робітників і робітниць, щоби не жалували труду і грошей, а давали на пресовий фонд "Робітниці".** Ви вже більше як ми відчуваєте злидні і розумієте, то-ж ширіть цей журнал, котрий і нас дітей учить, як нам треба жити.

Взиваю вас товариші і товаришки по цілій Канаді, дайте нам змогу вчитися, дайте фінансову піддержку "Робітниці", щоби "Робітниця" й далі могла приходити до наших матерей і вчити нас хто ми і чиї ми діти.

На цім кінчу і здоровлю всіх читачок і читачів "Діточої Сторінки" і "Робітниці".

Хай місяць листопад принесе багато нових читачок та читачів для "Робітниці"!

З товариським привітом
А. Вітязь,
учениця 9 літ.

ПРО НАШУ ПРАЦЮ.

Торолд, Онт.

Дорогі читачі і читачки "Діточої Сторінки" в Канаді і в Злучених Державах!

Як лиш тільки почали кінчитись вакаційні дні а наступати дні роботи дітей в школах, то й ми взялись до праці. Як все в неділю, зійшлися ми на мітінґ і врадили, щоб приготовлятись з представленням а також з декляmаціями і поїхати до Веланд, Онт. і відограти там. І цим самим ми зачали робити проби і приготовлятися. А як прийшов назначений день, то ми всі взаїмно радувалися і тішились. В суботу 3. жовтня около 6-ої години вечером, ми вирушили, тоб-то наш гурток, котрі мали брати участь в грах. До помочі був т. Топольніцький, наш інструктор, т. Унґурян і дві товаришки, т-ка Кушнір і т-ка Бойчук. По дорозі ми співали робітничі пісні та були горді, що йдемо до иншої місцевости. І справді, казали товариші і товаришки в Веланд, що ми дуже добре вивязалися. А також ми домагалися, щоб в тій місцевости всі діти гуртувалися і були членами Л.К.М., котрої там ще нема. А наша гра була така:

В першій частині ми грали "Бідні діти" і деклямували: "Людині", Н. Бойчук; "Думка пролетаря", П. Кулій; "Моя мати", М. Марчин; "Мамин лист", М. Салик; "Справедливість", І. Бойчук.

А на павзі т. Павлинів забрав коротке слово, в котрім закликав, щоб всі діти в Веланд були членами одної великої орґанізації Л.К.М. А в другій частині грали представлення "Свекор" і деклямації: "Не плач дитино", О. Кушнір; "Привіт", Я. Салик; "Встаньте діти", І. Павлинів; "Пролетарська пісня", А. Романюк; "Думка при праці", А. Марчин; "В майбутнє ми йдем", А. Кушнір; "Мрії про волю", П. Павлинів. На закінчення т. Унґурян забрав слово і також закликав молодих товаришів і товаришок, щоб вступали всі до Л.К.М. Також закликав старших, щоб вступали до Робітничого Запомогового Товариства. А при від'їзді, пращаючись, ми співали пісню: "Ой та зажурились стрільці червонії". Вертаючись, ми витали нашу місцевість пролетарськими піснями, тішучись, що добре відіграли. Нашим бажанням є, щоб всі молоді робітничі діти брались до роботи в цих холодних днях. **На користь нашої орґанізації, на поміч робітничій пресі, на поміч "Діточій Сторінці", на поміч "Йонґ Воркерові".**

Ти дорогий Івасику-Читасику не забудь помістити в найблищому числі "Робітниці" діточе представлення і багато пролетарських деклямацій, бо ми дуже любимо грати діточе представлення і деклямувати робітничі вірші.

А тепер приготовляємо новий концерт і представлення "Слідами Тараса" і "Вінок на могилу Тараса Шевченка" а бажанням нашим є, щоб всі робітники і робітниці і діти робітничі і Ти Івасику-Читасику, прибули і побачили, як ми граємо.

Кінчу і бажаю всім орґанізованим робітничим дітям в Канаді і в Злучених Державах, як найкращого успіху в роботі.

Хай розвивається Л.К.М.!

Хай живе "Діточа Сторінка"!

Хай живе "Йонґ Воркер"!

З товариським привітом
Павло Павлинів.

РОБІТНИЧА МОЛОДЬ! ВПЕРЕД!

Гемилтон, Онт.

Вже другий рік читаю "Робітницю", та найбільше цікавить мене "Діточа Сторінка", яка вказує нам дорогу життя та вчить шанувати робітничу культуру. "Робітниця" — це пре-

красний дар наших родичів нам і хоч ми ще малі, то все таки мусимо шанувати "Робітницю" і доложити всіх старань, аби забезпечити її існовання. Що-ж нам робити?

Ось моя порада: всі ми знаємо, що місяць листопад, це місяць для збирання передплат та пресового фонду для робітничої української преси в Канаді. Ми, молоді, станьмо побіч старших і допоможім їм в цій праці.

Тому я кличу до вас, молоді товариші і товаришки: читайте всі "Робітницю" і "Діточу Сторінку", та доможіть піддержати їх!

В Гемилтоні-ж згуртуймося в свою орґанізацію і зміцнім її, як це є вже по инших місцевостях!

Українські робітничі діти — до праці в місяці листопаді!

Хай живе робітнича преса: "Українські Робітничі Вісти" і "Робітниця", а в ній "Діточа Сторінка"!

Хай живе в будуччині окремий діточий журнал!

Теодор Павлик.

Всі на поміч "Робітниці".

ТОВАРИШКИ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ!

Бостон, Масс.

Ось зближається місяць листопад і в цім місяці переступає осьмий рік перемоги працюючого робітництва над російським царатом. Зворушаючий, а заразом незабутий момент в життю робітництва, а зглядно жінок Росії і України.

Соціяльна Революція покликала жіноцтво вперед до невпинного бою і жінки показались непохитними борцями, бо сьогодня в С.Р.С.Р. бачимо жінку, що займає місце в уряді, в усяких політично-громадських установах. Поступ жіноцтва С.Р.С.Р. дав почин основанню жіночих орґанізацій у всіх країнах, не оминаючи і заокеанських держав, Канади і Злучених Держав Америки. Безперечно, поява жіночих орґанізацій, є гордістю робітничої кляси, бо хто-ж більше може спричинитися до клясового визволення, як не жінка? Вона, як мати, виховує нове покоління — нових борців за краще майбутнє.

Я мабуть трохи відійшла від теми. Хотіла я сказати, що місяць листопад побіч того, що пригадує нам нестерту подію в історії — Соціяльну Революцію, — заразом пригадує нам, що це місяць, призначений для допомоги нашому дорогоцінному журналові "Робітниці".

Товаришки! Хоч наш журнал з одного боку забезпечений в пролетарські журналістичні сили (тут маю на увазі т.т. Ірчана, Синьовергольця, Волинця і инших), але з другого боку зустрічає кольосальний брак матеріяльних средств.

Відомим також є, що наш журнал має на меті несення клясової освіти в маси українських робітниць взагалі, і показувати нам дійсний шлях визволення з капіталістичного ярма.

Щоб заневнити дальше істнування "Робітниці" обовязком всіх орґанізацій і кожної свідомої жінки-робітниці взятись до енерґійної праці — здобування нових передплатниць і передплатників та збирання пресового фонду. До цеї праці ми всі здібні, щоб тільки хотіли.

Сподіюсь, що на мій поклик відгукнуться товаришки скрізь, а взглядно в Північній Америці, бо до цеї пори ми, американські робітниці не дуже то були дбайливі. Покажім, що й ми в Америці чуємо потребу загевнення дальшого істнування "Робітниці".

Від себе бажаю, щоб місяць листопад 1925 р. при помочі товаришок і товаришів, показався як найуспішнішим.

Марія Пастушак.

ВСІ НА ПОМІЧ "РОБІТНИЦІ".

Саскатун, Саск.

Ще ніколи в історії людства не була так пригноблена робітнича кляса, як в нинішній системі. Не природа і не божі сили гноблять робітничу клясу, бо людство вже майже опанувало природу. Буржуазна кляса загарбала в свої руки всі багацтва і при помочі приватної власности запанувала не тільки фізично але й умово над другою клясою, робітниками і робітницями. Довший час робітництво було розбите, незорґанізоване і це сприяло буржуазній клясі визискувати робітництво до нечуваних розмірів. Та в той час, коли робітництво розбите, буржуазія з'орґанізована не тільки національно, але й інтернаціонально, робила з робітництвом те, що хотіла. І найшлися чесні робітничі провідники, котрі вказували робітникам на корінь всего лиха, вказували злі сторони цеї системи і на конечність орґанізуватися робітництву. Робітництво зрозуміло клич своїх чесних провідників і почало орґанізуватись в юнії, економічні та політичні орґанізації. І тепер по всьому світі ведеться завзята боротьба між цими двома клясами. Та найважнішим чинником в боротьбі котрої небудь кляси являється **преса.** Тому свідоме робітництво знало, що треба попри орґанізацію, створити і свою сильну пресу. І тепер нема такої країни в світі де-б не було робітничої орґанізації і робітничої преси. Та робітники скоро зрозуміли й це, що в боротьбі з буржуазією потрібно, аби й робітниці були з'орґанізовані і разом з мущинами боролися за своє і своїх дітей краще життя. Правда, і буржуйки-жінки по всіх країнах почали боротись за рівноправя, але це рівноправя було тільки для них, а робітничі жінки оставалися надалі рабинями. Вони тільки були тим коником, котрим буржуйки виїздили в парламенти і діставали тепленькі місця поруч своїх чоловіків-панів. Тому й свідомі жінки-робітниці почали орґанізуватися в свої клясовіораґнізації і хоч ще багато робітниць спить, то велика частина робітниць зрозуміла клясову боротьбу і бореться в лавах робітництва проти визискувачів. Одинокою країною в світі, де жінки-робітниці мають рівне право з мущинами, це Радянський Союз. Там, в ріжних ділянках культурної праці, працює жінка-робітниця і це піддало духа всім жінкам-робітницям по всьому світі і дало їм до зрозуміння, що жінки не тільки жиють на те, щоб бути вигодою для мущин, а що жінки можуть сповняти ріжні державні і громадські

обов'язки так само, як й мущини.

Українські робітники, закинені лихою долею за океан в Канаді, так само покинули своїх рідних панків а почали орґанізуватись в освітні орґанізації і за короткий час збудували сильну орґанізацію ТУРФДім і свою робітничу пресу.

Та й українські робітниці збудували орґанізацію, яка входить в ТУРФДім, а щоби піднести себе на вищий щабель освітно-культурного життя, то видають для себе журнал "Робітницю".

За короткий протяг часу, жінки-робітниці, котрі стоять в орґанізації, багато відріжнилися від тих жінок, які ще стоять оподалік і сплять твердим сном. Це вже не ті жінки, що цікавилися ріжними безпотрібними брехнями, обмовами і нісенітницями. Це вже жінки, які цікавляться життям. Це вже жінки, які знають, як мають виховувати своїх дітей на добрих оборонців своєї кляси. Це жінки, які не хочуть бути рабинями, бо зрозуміли, що навіть після природного закону належиться краще життя всему людству, а не одиницям. Це вже жінки, які зрозуміли, що не сваритися їм треба, не обмовляти їм одна другу і не заздріти одна другій, але треба орґанізуватися, читати і разом спільно боротися проти тих, які коротають їм життя, проти буржуазної кляси і проти ріжних пройдисвітів-ворогів робітничої кляси. Нині ми маємо в своїх рядах лекторок і дописувачок, які хоч простою мовою, але щиро висвітлюють своє життя на сторінках свого дорогого журналу "Робітниці".

І хто це все дав нам? **Наша орґанізація а головно наша учителька-порадниця журнал "Робітниця".**

Тому нашим обовязком є піддержати і поширити "Робітницю" як найбільше між фармерками і робітницями. Місяць листопад є місяцем нашої преси, тому маємо нагоду тепер доказати, як ми вміємо цінити нашу учительку "Робітницю". **Всі, як одна на поміч "Робітниці"!** Постараймось в цім місяці забезпечити наш журнал матеріяльно! Збираймо фонди, приєднуймо передплатниць, ширім "Робітницю" між своїми незрячими сестрами, а цим зробимо для них і для нас всіх добро.

"Робітниця", це диріґент нашого мозку, без "Робітниці" ми були-б умовими каліками. Вірю, що так як дотепер, так і тепер в листопаді відгукнеться широкий загал українських робітниць і робітників Канади і Злуч. Держав Америки та посипляться фонди і передплати на наш дорогоцінний скарб, "Робітницю". За наші центи — "Робітниця" дає нам найбільший скарб людини а це: **науку і знання.**

Тож докажім в листопаді, що ми хочемо знання, а докажемо тоді, коли дамо матеріяльне забезпечення "Робітниці", яка й надалі буде с'яти нам, як та зірка серед темної ночі.

Всі, всі, всі на поміч "Робітниці"! Т. Васілка.

Придбаймо тисячу нових передплат для "Робітниці"!

Всі до праці в листопаді на користь укр. робітничої преси в Канаді!

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Відділ Жіночої Секції, Вінніпеґ, Ман.	$15.00
Бетті Матеєк, Веланд, Онт. (збірка)	7.75
Катерина Свистун, Ленсінґ, Міш. (збірка)	2.25
Ольга Кулинич, Іст Килдонан, Ман. (збірка)	2.00
І. Храпко, Колгорст, Алта.	1.50
М. Фівчук, Вінніпеґ, Ман.	1.50
Марта Шах, Дітройт, Міш. (збірка)	1.50
Юстина Вовк, Редклиф, Алта.	1.00
М. Пилипик, Четгем, Онт.	1.00
Н. Яремко, Келґари, Алта.	.50
І. Урбанович, Ирвінґтон, Н. Дж.	.50
Анна Осадчук, Судбури, Онт.	.50
Гр. Мандрик, Дромгелер, Алта.	.50
Марія Василевич, Мінеаполіс, Мінн.	.50
Д. Юрчук, Керамат, Онт.	.50
Анна Росошка, Тейлортон, Саск.	.50
Г. Ризюк, Нанаймо, Алта.	.50
Розалія Древіцька, Гоп Велей, Алта.	.50
Л. Андріящук, Мідлендвел, Алта.	.25

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий журнал для Жінок-Робітниць
Орґан Жіночої Секції ТУРФДім.

Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня міститься в Українськім Робітничім Домі, на вуглі вулиць Прічард і МекҐреґор у Вінніпеґу.
М. Попович, секретар.

Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of U.L.F.T.A.

Printed and published by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba. M. Popovich, Secretary.

Subscription: per year $1.50; six months 80c
Singe copy 10c

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, 15. листопада 1925. Ч. 22.

ЩЕ ПІВ МІСЯЦЯ!

Завдяки нашому цінному журналові "Робітниці", клясова свідомість української жінки-робітниці і фармерки зросла до несподіваних розмірів, чим товариші робітники та фармері повинні тішитись і гордитись. Де немає цеї свідомости, там царюють, звичайно, найсумніші картини в життю приватних та суспільних відносин.

КОЛИСЬ І СЬОГОДНЯ.

До недавна наше жіноцтво задоволялось яким-небудь життям, головно через те, що воно не вміло успішно боротись з темнотою і її жахливими затіями. Піянство, роспуста і инші некультурні вчинки здеморалізованих мущин — це були ті чинники, які затроювали жіночі ідеали. Коли додати до цего ще й утиски, поневірку, знущання і визиск з боку буржуазних наймитів, то кожний зрозуміє, яким важким було становище української пролетарки. Хто прочитав "Карпатську ніч", той дуже добре знає, як болючо відбились плюгавства заразливого окруження в невинних душах жінок-зарібниць.

Сьогодня річ представляється зовсім инакше. Скрізь, куди не підеш, видно велику зміну. Життя української жінки-пролетарки значно покращало. Малосвідомість постепенно щезає а за нею викорінюються і всі шкідливі привички. *Нині жінка вже знає, як боротись з нахабними ворогами її життя — вона йде до певно означеної мети шляхом клясової свідомости.* Вона інтересується не лише фамілійними, але й громадськими справами, словом — цікавиться всім, що діється кругом неї. Вона наложує на себе силу обов'язків поступової людини, вона читає, розбирає, вчиться, щоб других навчати, та обов'язково належить до жіночої орґанізації, бо розуміє, що спільними силами можна дійти до мети баґато скорше і лекше.

ЯК ВІДДЯЧИТИСЬ ЗА ЦЕ?

Де-ж вона цього навчилась? Хто був її вчителем? "Робітниця", дорогі товаришки, "Робітниця"! Цей журнал, можна з певністю твердити, виконав совісно свої трудні завдання, коли в життю нашого жіноцтва наступили такі немислимі зміни. Та на цім ще не кінець, бо кінця нема нічому — ні праці, ні науці. *Нам всім треба вчитися, вчитися і ще раз вчитися!* А що "Робітниця" є нашим найліпшим вчителем на американськім континенті, то кожному стане ясно, що без цього журналу нам ніяк обій-

тися. Подумайте тільки: *Що сталось-би, як-би "Робітниця" нараз перестала виходити?* По перше — ми втратили-би великий культурний здобуток, яким ми піднесли свою гідність на вищий щабель людяности, по друге — вороги робітництва збулись-би одного з найстрашніших противників, по трете — ми задокументували-би цим нашу неміч, наколи-би допустили колись до цього. Тому святим обов'язком кожної товаришки і кожного товариша є: забезпечити "Робітницю" так, щоби вона виходила без перепон з боку матеріяльного. Щоби цього досягнути, треба необхідно використати другу половину листопада в цей спосіб:

1. Передплатники (передплатниці) "Укр. Роб. Вістей" або "Фармерського Життя" повинні стати передплатниками (передплатницями) також і "Робітниці".

2. Всі орґанізації ТУРФДім, відділи С.У.Р.М. та Жіночої Секції мають обов'язково влаштувати ряд підприємств на користь "Робітниці", "Укр. Роб. Вістей" та "Фармерського Життя".

3. Члени і членкині всіх вище згаданих орґанізацій, передплатники і симпатики нехай докладуть всіх сил, щоби приєднати як найбільше нових передплатниць і передплатників для "Робітниці".

4. Треба, щоби кожна членкиня і кожний член наших орґанізацій, взагалі — всі робітниці і робітники Канади і Злучених Держав Північної Америки, пожертвували один день праці на пресовий фонд робітничої преси.

5. Кожна свідома одиниця великої робітничо-фармерської родини повинна на будуче що місяця відложити 15 центів і по рокові післати заощаджені гроші($1.80) разом з новою передплатою до редакції "Робітниці".

ДОКАЖІМ СВОЮ СИЛУ!

Товаришки! Товариші! Ваша "Робітниця" ніколи не буде находитися в скрутнім положенню, як ви дбатимете, щоби цей корисний журнал лишався на столі кожного українського робітника і фармера. Ви знаете, що *"Де воля і охота, там спора робота"*, тому використайте весь лишній час на забезпечення вашої і ваших дітей виховательки. Припімніть собі тільки оці слова: "Щоби більше мати, треба більше продукувати; щоби більше продукувати, треба більше знати; щоби більше знати, треба більше читати", запряжіть всі сили твердої постанови, візьміться до праці з подвійним запалом і зробіть так, щоби труд ваш увінчався найкращим успіхом та приніс вам бажані овочі. Візьміться енерґійно до тих, що ще не знають значіння робітничої преси, і

Сполошіть дрімучі сили
В умах многих нуждарів
І налляйте в їхні жили
Огню живого, щоб горів
Як гнів Петрів й Степанів.
І вручіть культурну зброю
Невидючим "щіткарям",
Крикніть голосно: До бою!
Смерть демонам і божкам!
Смерть всім нашим ворогам!
(Слава сміливим борцям.)

В. Синичка.

ДРУКУВАННЯ БЕЗ ЧЕРЕНОК.

Хто не бачив звичайної буденної друкарні, тому трудно представити собі ту фабрику друкованих слів, з усіми її сотнями тисяч і навіть міліонами черенок і инших дрібничок, які становлять друкарню. Але для тих хто знає друкарське діло цікавим буде довідатися про новий винахід, який має зреволюціонізувати друкарську штуку. Якщо дальші досліди над розвитком цього винаходу окажуться так успішними як того сподіються, тоді друкарня з черенками, наборними машинами і иншим безчисленним начинням буде виглядати дуже звичайною і простою річчю.

Новий винахід заступив-би дотеперішні металеві черенки і взагалі заступив-би олово, якого уживається для виробу черенок і, на щастя усунув-би туберкульозу у друкарів, що найчастіше хорують нею. Має це бути автоматичний процес фотоґрафування, злучений з писанням на звичайній машині до писання (тайпрайтері). До тайпрайтера є долучений і приспособлений фотоґрафічний апарат, який відбиває писані букви на свого рода фільму, яка в свою чергу автоматично переходить в другий апарат, де з написаних буквів виробляється друкарська кліша.

Подібного процесу уживано вже в Злучених Державах в році 1919, підчас страйку пресменів, але успіхи були не зовсім завидні. Теперішний найновіший апарат має бути далеко краще удосконалений як його страйколомський прототип і винахідники сподіються для нього як найкращих успіхів.

Винахідниками цього апарату є Дж. Р. С. Оґуст і Е. К. Гонтер з Волворт, Анґлія. Дотепер вибрано вже сімдесять патентів на цей апарат, так британійських як і заграничних.

До всіх орґанізованих робітниць.

(Всім відділам і членкиням Жіночої Секції ТУРФДім.)

Дорогі Товаришки!

Як довідуємось з листів, що наспівають до нас від деяких жіночих відділів ТУРФДім, що робота по відділах занедбана. Товаришки рідко сходяться на збори а також спізняються. Мітінґ скликаний на 8-му годину, а товаришки сходяться на десяту. Так дальше не може бути, бо цим ми тратимо час і вбиваємо енерґію в тих товаришок, які придержуються орґанізаційної дисципліни.

Буває, що товаришки не хотять приходити на спільні читання. Кажуть: "чого мені йти на читання, коли я сама можу прочитати книжку чи журнал і буду знати сама для себе".

Товаришки! Так не повинно бути! Вашим обовязком сходитися реґулярно.

Настала зима, вечері збільшились і ми повинні користати, а щоби користати, мусимо сходитися частіше і читати зрозумілі нам книжки і журнал "Робітницю". Заводіть освітні гуртки при ваших відділах і всі разом працюйте над освідомлюванням себе і других. Не скидайте всю роботу на Заряд, але закотіть рукави і працюйте разом з Зарядом.

Скріпіть працю по своїх відділах, хай робота не завмирає. Коли робота скріплена, тоді краще для вас самих і для тих ,що стоять поза орґанізацією.

Також довідуємось, що деякі відділи скликають свої збори раз в місяць, а часами ані разу не відбуваються збори, бо нема з ким (нема членкинь). Тоді доводиться відложувати збори на слідуючий раз. Читання дуже рідко відбуваються і причина цьому та, що товаришки занедбують читання.

Товаришки! Коли ви хочете, щоби ваші членкині сходились реґулярно, то відбувайте свої мітінґи кожного тижня. Одного тижня переводіть реґулярні збори а другого читання, (тоді ваші мітінґи мали-б бути скликані чотири рази в місяць). Ваші членкині привикнуть приходити кожного тижня і не забудуть, що мають йти на збори або читання. Коли ви скликаєте раз в місяць, то вони можуть забути, що мали прийти на збори, бо час довгий.

Хай ця увага увійде в життя! Залишіть недбалість відносно учащання на збори, яка була у вас досі! Візьміться до праці! Хай ні одна товаришка не останеться дома в той час, коли відбуваються мітінґи.

Звертайте пильну увагу на читання, які відбуваються по відділах! Читання принесе вам велику користь!

За Центр. Комітет Жіночої Секції:

К. Шатульська, голова. Й. Аламбець, секр.

ЕЛЄКТРИКА В ХАТНІМ УЖИТКУ.

За останніх декілька років поширено як найбільше уживання електрики в промислі. Але в слід за тим почали поширювати електрику і на домівки і сьогодня в неодній кухні можна вже бачити декілька електричних приладів які улекшують працю хозяйки. Побіч електричного вітрака сьогодня бачимо вже і пральню і замітач і навіть електричну "фабрику" жіночих кучерів.

Зате дотепер мало уживано електрики до свобідного варення поживи. Але слідуючий рік мабуть принесе й цю, найбільшу з усіх, вигоду для домашньої хазяйки. Саме тепер робляться досліди над пристосовуванням звичайних домашніх електричних лямпок для цілей варення. Новий финахід показувано на електричній виставі в Ню Йорку десь в половині жовтня, цього року. На тій виставі показувано разом около двайцять тисяч ріжних електричних приладів. Сюди входили старі і нові винаходи. Між найновішими винаходами показано так званий "радіо-ніж", або "безкровний" ніж, який має бути вигідним для лікарів при операціях.

ЧОМУ МУХИ НЕБЕЗПЕЧНІ.

Після обчислення при найновішому досліді виявилося, що одна звичайна муха може переносити на собі около сім міліонів тифозних бакциль. Давно вже наказують дослідники нищити мухи і цей наказ повинен бути точно сповнюваний. Немає гіршої небезпеки для людського здоровля і життя, як ота звичайна муха. Нищіть мухи!

В Злучених Державах люде держать асекурації на життя ("лайф палисі") на більшу суму як у всіх прочих краях світу, разом взявши.

Докажім нашу свідомість.

(Стаття із Злучених Держав.)

Коли глибше приглянемося до життя, то побачимо, що для того, аби жити, то мусимо **їсти.** А для того, аби знати, треба **читати.**

Знання, це одинока наша зброя, при помочі якої зможемо скинути з себе віковічне ярмо неволі.

Знання — це духова пожива, без якої не можна обійтися. Поживу цю ми можемо дістати тільки з читання корисних книжок та журналів. Одиноким укдаїнським робітничим журналом на цілій американській землі є "Робітниця", що виходить у Вінніпеґу, в Канаді.

Нема найменшого місточка чи фармерської околиці по широкій Канаді і Злучених Державах, де-б робітниці, робітники, фармерки і фармері не знали про журнал "Робітницю" і не читали його.

"Робітниця" здобула собі велику, досі небувалу для українських журналів в Америці, — симпатію серед широких працюючих мас. Особливо жінки-робітниці з великим захопленням читають цей журнал. І це є найкращим доказом, що "Робітниця" не тільки цікава, але й корисна. Редаґована вона в приступній для широких працюючих мас формі та друкує такий матеріял, який найбільш потрібний для освіти. Для прикладу скажу таке: в нашому місті, Бостон, Масс., окрім передплат, "Товариство Жінок-Робітниць" постійно одержує 50 чисел "Робітниці" і розпродує їх до одного!

Вдержати цей журнал далі є обов'язком кожного того, хто бажає працюючим визволення з панського ярма. Всі ми повинні доложити всіх старань, аби забезпечити матеріяльно "Робітницю". Бо пани не поможуть "Робітниці", вона-ж бореться проти них. Поможуть тільки жінки-робітниці і їх товариші недолі — робітники.

Я переконаний, що місяць листопад присвячений на масову грошову допомогу "Робітниці", увінчається цего року великим успіхом. Робітниці й робітники Канади та Злучених Держав поспішать на поміч "Робітниці" і забезпечать її істнування. Особливо в Злучених Державах треба доложити всіх можливих старань, аби поширити цей журнал як найбільше. Хоч "Робітниця" має поважне число читачок і читачів в Злучених Державах, але цього мало. Сотні тисяч робітниць і робітників ще не є передплатниками і нашим обов'язком — зробити їх ними. Бо "Робітниця" — це одинокий робітничий журнал так в Канаді, як і в Злучених Држвах.

Хай-же живе і розцвітається "Робітниця", найкраща учителька широких працюючих мас.

Хай живе орґанізоване й свідоме робітниче жіноцтво Канади і Злучених Держав!

Разом рука в руку за краще майбутнє!

Докажім нашу любов до "Робітниці", нашу пролєтарську свідомість і силу!

Хай "Робітниця"' в місяці листопаді дійсно дістане тисячу нових передплат та щирий дарунок від її читачок і читачів — пресовий фонд!

С. Алтунін.

Бостон, Масс.

ТОВАРИШКИ! ТОВАРИШІ! Чи ви вже вирівнали свою передлату на "Робітницю"? Чи приєднали хоч одну нову передплату? Чи зібрали щось на пресовий фонд? Коли ні — зробіть це! Це-ж ваш пролєтарський обов'язок!

ПОДИВЛЯЮТЬ і казяться наші вороги, що ми вміємо шанувати нашу пресу і піддержуємо її. Тепер потрібна велика поміч, щоб забезпечити істнування тої преси. Докажім ще раз, хто ми!

КОНЦЕРТИ і представлення влаштовуйте в листопаді на користь української робітничої преси! Преса ця — це ваш душевний корм, тому дбайте про себе!

Потрібно спільного читання, а не лекцій.

(Дискусійна статтія.)

В 20-тому числі "Робітниці" з 15. жовтня ц. р., була поміщена довша стаття т. І. Ю. п. н. **"Потрібно нам лекцій, чи ні"?** Автор згаданої статті поговоривши докладно про самих лекторів, їхні лекції та ефект з тих лекцій на слухачів, прийшов до заключення, що такі лекції майже не приносять ніякої користи в наших орґанізаціях, хоч, — як він писав — "кількадесять осіб дуже радо слухають" таких лекцій.

Автор згаданої статті стоїть за тим, аби замісць "пересівати зміст" якої небудь наукової книжки "поміж зуби", то ліпше було-б, як-би таку книжку мав в своїм посіданню кожний робітник та робітниця й читати собі дома.

Докладно т. І. Ю. писав так:

> "Адже-ж ту книжку, з якої говориться лекція, може набути кожний слухач і в себе дома, при як найвигіднішім часі і спокою, може поволеньки прочитувати".

Це була дуже добра порада. Бо на віщо-ж так званому передовому товаришеві чи товаришці сушити собі голову над книжками "Наука про суспільну свідомість", "Теорія історичного матеріялізму" і иншими науковими працями вчених, а відтак пересівати зміст тої книжки поміж зуби для кількадесяти осіб", як ці самі книжки може кожний читати самий для себе.

> "Не треба забувати, що лекції непотрібно давати на такі теми, на які є цілі стоси списаних книжок".

Воно трохи так, а трохи й не так. Нам треба затямити собі те, що не всі наші робітники і робітниці можуть самі читати, хоч-би й найлекші книжки. **Уміти читати** не означає те саме, що й **розуміти.** Сам-же автор згаданої статті признає, що у робітника "умове лінивство таке, що до нього хіба з динамітом треба братися". Тут треба пошукати причини цего "лінивства". Чому більшість членів і членкинь робітничих орґанізацій "умово ліниві"? Тому, що вони хоч-би й мали охоту до читання наукових книжок, не можуть розуміти їх. Коли ви стараєтеся їсти те, чого ви не любите, що вам не смакує, то ви лише марнуєте даремно труд й ту поживу. Таке й з духовим кормом. Розумієте добре книжку, то й кортить вас читати, а не розумієте її, то силуєте себе, мучитеся й надармо час витрачуєте. І це для декого виглядає "умове лінивство".

Для прикладу візьмім це: більшість робітників і робітниць, коли читають ґазету, то понайбільшій части читають лише дописі з ріжних місцевостей. Чому? Тому, що ті дописі вони найкраще розуміють, кожне слово написане їхньою рідною мовою. Вони не лише читають дописі, але й "дискутують" над ними. Автор згаданої статті буде сміятися з фейлетона Остапа Вишні, Куркуленка і инших фейлетоністів, аж за черево братися, а його товариш по орґанізації огляне ці самі фейлетони й скаже: "Якесь дурне написане". Редакція "У.Щ.В." в Ню Йорку поставила для своїх читачів питання і просила, аби вони відповіли на них. І що ви думаєте? Більшість читачів, відповідаючи на питання, **домагалися, аби в ґазеті містити більше дописей а менше фейлетонів.** Це саме потверджує наші попередні виводи, що робітники **не є "умово ліниві", а за мало розуміють й тому не можуть і нездібні ще до студіювання книжок поодиноко.**

Пишучий ці рядки вповні годиться з т. І. Ю., що нам не потрібно лекцій, **то є таких, аби "пересівати зміст тої книжки поміж зуби", але не погоджуюся з тим, що,** — як писав т. І. Ю. — **"ту книжку, з якої говориться лекція, може набути кожний читач і в себе дома, при як найвигіднішім часі і спокою, може поволеньки прочитувати".**

З такого "поволеньки прочитувати" **не вийде нічого.** Нам треба, аби в кожнім відділі **відбувалося обовязкове загальне читання повчаючих книжок.** Треба, щоби наші товариші і товаришки зацікавилися такими читаннями, аби

на них численно приходити та уважно слухали. Передові товариші і товаришки, ті, що до цеї пори, "пересівали зміст книжки поміж зуби", **повинні читати запорядком книжку і кожний уступ з'окрема пояснювати.** Таке спільне читання і пояснювання прочитаного, може принести більше користи, як ті лекції, які у нас до цеї пори відбувалися.

Одно ще: Треба, щоби слухачі на таких спільних читаннях не лише слухали того, що читає, а відтак по читанню говорили:

— Ото повчаюча книжка!...

Похвалити саму книжку не буде вистарчаючим. **Треба її зрозуміти.** Що не зрозуміле, **треба спитати читаючого.** Не треба соромитися того, що той товариш чи товаришка такі самі робітники, як й ви і вам якось ніяково показати себе, що ви не знаєте. Запамятайте собі ось ці слова Івана Франка:

"Добру науку приймай, хоч її і від простого чуєш:
Злої-ж на ум не бери, хоч-би й святий говорив".

Коли наші товаришки і товариші поступлять так, як піддано в цій статті, то тоді певно скористають, **не буде в них того "умового лінивства" бо його заступить знання.**

Тому до праці, Товариші і Товаришки!

Устроюйте спільні читання!

Всі до книжки!

Ми дуже раді почути ваші думки в цій справі. Тому читайте і пишіть, яку користь принесло вам таке спільне читання.

Читайте і пишіть! *М. С.*

Чи може жити людина без орґанізації?

(Обовязково перечитати у відділах Жіночої Секції.)

(Продовження.)

V

УКРАЇНЦІ І ЇХНІ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

Українці — це був колись дуже воюючий нарід, але завдяки його кепським провідникам, він відтак був найбільше поневоленим народом на нашій земській планеті. Український бідний народ найдовше переживав февдальний устрій (панщину), найбільше був поневолений, як економічно так й політично, та зносив тягарі соціяльної неволі під гнетом цісарського та царського деспотизму.

Коли в західній Европі робітництво було вже з'орґанізоване в сильні клясові, як економічні так й політичні орґанізації та боролося проти визиску і соціяльної неволі, то на Україні міліони бідного і темного люду, все ще працювали три дні на пана, а три дні в пана за гроші. Клясова боротьба дуже поволі розвивалася, не було провідників, які-б збуджували тих темних рабів до бунту-повстання проти февдалів і їхніх вассалів. Всі вищі кляси українського суспільства відреклися свого народу та разом з чужими катами видушували отанні соки з міліонової маси бідного народу. Письменники і поети були синами вищої української кляси і вони лише десь колись висказувалися в своїх творах про поневолювання бідного українського народу, але це висказування було якесь таке льокайське, неясне і незрозуміле для тих, що переносили це поневолювання.

Лише один український поет, син кріпака, міг найліпше знати, що треба робити, аби визволити бідний народ з ярма неволі, бо він самий був одним з тих, що тягнули те ярмо. Але він був лише один з десяток міліонів і не міг збудити того поневоленого народу до повстання. Та його слова виложені на папері глибоко вцеплювалися в серцях міліонових мас, бідний народ вірив в ті щирі слова поета-кріпака та надіявся, що колись й він пірве пута довголітньої неволі й стане господарем своєї власної долі.

Ви знаєте цего поета-кріпака, бо він й сьогодня живе в міліонових масах ще поневоленого і вже вільного українського праюючого народу. Це великий бунтар, Тарас Шевченко. Він (Шевченко) виступав в своїх поезіях однаково, як проти чужих, так й "своїх", як проти світ-

ських гнобителів, так й проти духовних та просто і ясно висвітлював життя поневоленого бідного народу.

Але, як вже сказано, коли Шевченко жив, то на Україні був ще панщизняний устрій і клясова боротьба мала иншу форму і инший зміст, як в індустріяльних країнах західної Европи. Коли на Україні февдальний устрій мусів уступити капіталізмові, то з розвитком капіталізму розвивалася й клясова боротьба та набирала гостріших розмірів. Працюючі України, єдналися разом з російськими і иншими працюючими, залежно від того де вони жили і разом спільно провадили боротьбу проти міжнароднього капіталізму, економічної та політичної неволі.

Українське духовенство: попи і їхні церкви, служили панській клясі, а ріжні так звані світські учені, творили, якісь ніби радикальні орґанізації, але це лише на те, аби задурити українські працюючі маси, взяти над ними провід та разом з чужими гнобителями використовувати їх для своїх особистих цілей.

Туркменські робітниці (музулманки) вчаться читати й писати. Це вже радянська влада примусила їх до цего. Їх країна находиться в Азії і входить в склад Рад. Союзу.

Над цим не потрібно багато розписуватися, бо підчас імперіялістичної війни та революції, ці "наші" радикали найліпше показали свої обличчя. Як-би вони непроливали були своїх крокодилячих сліз над "своїм народом", то нині не було-б чути стону наших братів і сестер під пятою польської шляхти.

НАШІ І ЇХНІ ЗАВДАННЯ.

Ми вже знаємо, що нинішнє суспільство є поділене на дві клясі: маючих-панів і немаючих-рабів. В нас (Українців), коротко кажучи, нема капіталістичної кляси, але є споре число т. з. "інтеліґенції", котра служить міжнародній буржуазії, сповняє службу лакеїв, торгує ще не освіченою масою українських працюючих та коштом цеі неосвіченої маси робить собі гойне й веселе життя.

Візьмім Канаду. Українці в Канаді — це всі з бідного походження, і як такі, повинні-б всі належати до одної орґанізації — орґанізації робітничо-фармерської, бо лише ця орґанізація обстоює їхні інтереси та бореться за поліпшення їхньої долі. Але так воно не є. Капіталістична кляса знає дуже добре, що орґанізація — це сила, а з силою треба числитися і боротися, тому вона й наняла цих "наших" ніби "інтеліґентів" до себе на службу, щоб вони підійшли до цих робітничих та фармерських мас українського походження і провадили між ними таку роботу, яка користна для панів-капіталістів.

Й що-ж ми бачимо? А ось що: Поділили українських робітників і фармерів на презбетеріян, католиків, православинх, а капіталістична кляса лише дасть цим вірним лакеям трохи своїх недоїдків та тішиться, що діло зроблене, як слід. (Тим, що поділили наших людей.)

Свідома частина української робітничої кляси старається всіми силами притягти українських робітників і фармерів до одної орґанізації, бо це їхні найоголовніші завдання. Проте "наші" панки стараються, щоби між українськими робітниками і фармерами було найбільше гуртків, щоби українські робітники і

фармері провадили боротьбу самі між собою, бо цего вимагають панські інтереси. Наші завдання — єднати українських робітників і фармерів, а їхні завдання — роз'єднувати їх та ширити між ними роздор.

УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

Ми українські робітники і фармері не можемо остатися позаді робітників і фармерів инших народностей, мов і рас. Продукційні відносини заставляють робітничу клясу цілого світа пристосовуватися до них (до тих продукційних, економічних, політичних й соціяльних відносин взагалі) і, щоби це можна робити успішніше, потрібно конечно орґанізуватися в окремі клясові орґанізації. І ось ми, як не бачили, то читали, що в усіх державах, робітники з'орґанізовані в економічні (трейд-юнії і инші) і політичні орґанізації. В економічних орґанізаціях вони провадять боротьбу за негайні конечні речі до життя, а в політичних орґанізаціях провадять боротьбу за знесення визиску, за новий супільний лад.

Фотоґрафія з клюбу жінок-робітниць в Азербейджані (в Азії), що входить в склад Радянського Союза. Колись тут було найбільш відстале жіноцтво, а тепер значно поступає вперед. Фотоґрафія представляє, як тюркменський робітник записує в клюб жінок-робітниць свою десятьлітню сестру (в білому).

Українські робітники в Канаді мусять належати й до цих економічних і політичних орґанізацій та разом з робітниками инших народностей боротися проти визиску, боротися зі старим за нове. До цих орґанізацій заставляє саме життя. Але ми маємо ще й инші орґанізації, до яких не заставляє життя, або без яких можна-б жити. Це ріжні освітні орґанізації, а найбільшою з них всіх, це — Товариство Український Робітничо-Фармерський Дім.

Так! Без орґанізації ТУРФДім можна жити. Але нам треба памятати це, що, коли ми не будемо мати такої освітньої орґанізації, якою є ТУРФДім, то ми не будемо здібні й до орґанізації, яка бореться за негайні речі до життя, яка бореться зі старим за нове. Бо ТУРФДім є тою школою, яка приготовляє робітників до тих других орґанізацій. Освітня робітнича орґанізація виховує людину, вчить товариського життя, робітничої чесноти і моралі. В освітній робітничій орґанізації людина набирає сміливости, а що найголовніше, набирає освіти, пізнає хто вона така, та яке її становище в суспільстві.

Капіталісти мають свої освітні і політичні орґанізації, а ми маємо свої, бо капіталістів заставляють їхні інтереси, а нас робітників наші інтереси до орґанізації.

Сьогодня майже й нема людей на нашій землі, щоби неналежали до одної (робітничої), або другої (капіталістичної) орґанізації. Хто ще з робітників або робітниць й сьогодня думає, що він може жити без орґанізації, то хай знає, що він, чи вона живуть коштом других, що вони живуть лише тому, що хтось мусів вмерти — мусів вмерти для того, аби вони жили.

Про потребу жіночої орґанізації поговоримо в слідуючому розділі. *М. Чміль.*

ЧИ ВИ ВЖЕ вирівнали свою передплату за "Робітницю"? Чи відновили ви передплату на цей рік? Зробіть це зараз!

ВОРОГИ завзялися знищити нашу пресу, але ми не допустимо до цего. Найкращим доказом цего повинен бути місяць листопад, призначений на допомогу цій пресі.

Пани-шляхта нас катують.

(Написала Оксана Кадлубицька з Західної України.)

Що-день Пилати роспинають,
Морозять, шкварять на огні...
Т. Шевченко.

Хто знає голод?... Бодай того нікому не зазнавати!... В чиї вуха не вривається стогін катованих та зойки-плач матерей, що з Західної України відгомоном передістаються аж за моря-океани?... Бодай про отакі жахливі річи нам не чувати...

Голод і тюрма, тюрма та голод! Жах та й годі! Нема слів, щоб описати лихо, що зазнаємо ми від польських панів. Тисячами пакує шляхта до вязниць — і палких юнаків, і сивоголових дідусів, і жіноцтво, навіть дітей. Роками без суду — марнують там свою силу-здоровля, зазнають нелюдських мук-катувань. А врешті-решт, ніби на глум над тобою, навіть буржуазний польський суд дасть вирок: "ти не винен".

Про що писати? Чи про те, як село Східної Галичини (безземельне село, бо земля в руках панів-шляхти) як воно від болю-корчів з голоду конає? Чи про те, що в нас тепер рідної школи немає? Чи може про плач голодної дітвори, що їх батьки в панських тюрмах сидять?

Обертом голова... Писати не сила! Щоби гаразд з'ясувати оте пекло на Західній Україні, вистарчить навести кілька рядочків із вязничого записника нашої товаришки Ганни Жежко, яку по двох роках тяжких мук у вязниці — польсько-шляхетський суд спромігся на вирок: "ти... не винна"!

"Вже півтора року, як я у вязниці... Спустилась на саме дно життя, побачила його в страшній, неприкритій наготі. В моїй памяті запечатились образи — страшні і жахливі, низькі і підлі, брудні і негідні людини. Їх я бережу, як найбільший скарб, щоби показати їх людям в їх невинній простоті... В невинній простоті — кажу, бо це освячене... (Тут слідує пропуск. Мабуть товаришка Анна хотіла сказати, що освячене воно — авторитетом митрополита Шептицького, який — замісць науки високому розумному — повчає людей, що й польсько-шляхетська влада від бога. — О. К.) Та ще не прийшов час і поки що я замовчу... Годі! Цього не можна забути. Нині 5. грудня тількищо притихли крики о поміч голодуючого товариша... Вязниця мовчить, лише здалека долітають згуки музики. О, яким образливим здаються вони мені!... Яким глумом і сміхом, яким діссонансом відбиваються в моїй понурій келії!... Я щаслива, що побачила дійсне життя: бо не всі можуть користати світлом, яке пестить лише вибранців долі. Моя душа, як губка, вбирає в себе усі прояви, найменші відрухи людського істнування. Мовчазна, таємна вязниця промовляє до мене тисячами голосів, пояснює невиразність, ломить діточі ідеали... Мені хочеться сміятись зі співчуття отих, які турбуються моєю долею і плачуть над недосяжністю для мене їх сліпого міщанського щастя".

Ці слова написані товаришкою Жежко після візити до неї в тюрму сенаторки-міщанки Левчанівської. Довго не хотіла пані сенаторка відвідувати арештантку: "я, мовляв, українська сенаторка, не захищаю більшовиків"... Нарешті таки, у звязку з тим, що нікого з нас не допускають побачитися з товаришкою, ми вблагали сенаторку, й вона бачучи у страшній більшовичці "неповинну дитину" (вислів сенаторки — О. К.), давай потішати нашу Ганну.

Борці за волю, хай то будуть і слабосилі фізично, не потребують міщанського співчуття. Так... Не потребують: бо тим борцям співчувають робітничо-селянські маси всесвіту.

Товаришки Ганни нема між нами: на Радянській Україні тепер вона!... Коли була вона з нами на одних конспіративних (таємних) зборах, у той саме мент трусять поліцаї хату товаришки з метою знову заарештувати дівчину. За нашою намовою, у глуху ніч, подалась вона пішки до радянського кордону, де аж кипить від дефензиви (шпіонів), де саме відбувались великі польські маневри круг містечка Берестечка.

Маємо звістку, що товаришка у Вільній Країні — на Україні. Сумно тут нам. Без неї видається, ще більш дошкульніше шляхетське ярмо... Бажаючи-ж пишного розквіту її інтелєктуальної сили, непогамованої польсько-шляхетськими кайданами, подбаймо про вгамовання голоду галицького села, а також добровільними датками на політичних вязнів — зменшім недолю тортурованих панами-катами.

2. IX. 1925 р. м. Володимир-Волинський.

Вісти з широкого світа

КАНАДІЙСЬКІ ВИБОРИ до федерального (в Оттаві) парляменту відбулися 29. жовтня 1925. За владу боролися дві буржуазні партії: ліберальна і консервативна. Ліберальна партія дістала 101 послів, консервативна 117, проґресивна 24, окрім того робітництво Вінніпеґу вибрало 2-ох послів і один посол в парляменті є незавнсимий. Всіх разом 245. Хоч ліберальна партія має менше від консервативної, але вона покищо залишається при владі, бо в порозумінню з проґресивною партією творить в парляменті більшість. Та всі певні, що нові вибори будуть знову розписані весною 1926 року.

ВЕЛИКЕ ПОВСТАННЯ проти Французів вибухло в Сирії, в Азії. Ця країна лежить в сусідстві з Палестиною і над нею панують Французи. Уроженці Сирії не могли довше стерпіти насильства Французів і збунтувалися. Французи гарматами знищили головне історичне місто Сирії Дамаск і вбили в ньому 25 тисяч жінок і дітей. У відповідь на це ціла Сирія повстала проти Французів і виганяє їх.

В РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗІ помер 31. жовтня 1925 народній комісар (міністер) військових справ Михайло Фрунзе. Його похоронено з великими почестями. На похоронах було поверх пів міліона людей. На місце Фрунзе назначено народнім комісаром (міністром) військових справ Радянського Союзу Клима Ворошилова, заслуженого військового начальника, по фаху металевого робітника.

В СТАРІЙ ДЕРЖАВІ Персії, що находиться в Азії, з прадавних часів був монарх, що називався шах. Теперішній шах Ахмед Мірза від кількох років веде роспусне життя в Парижі, у Франції, розуміється за податки, стягнені з перського народу. 2. листопада 1925 перський народ скинув свого шаха з престолу при помочі своїх заступників у парляменті. Покищо Персією править президент міністрів Різа Хан.

В ТУРЕЧЧИНІ скасовано всі монастирі і 20 тисяч монахів залишилося без легкого хліба. Доведеться тепер засукувати рукави і працювати. Повільно минаються ті часи, коли дармоїди жили з праці затемнених мас.

ЗА ОДИН МІСЯЦЬ жовтень (октобер) 1925 в Канаді на залізницях було 276 нещасливих випадків, в яких загинуло 16 осіб, а 29 ранено.

У ВЕЛИКІЙ КРАЇНІ Китаю все ще неспокійно. Там війна за війною. Найновіші телеґрами доносять про державний переворот, який зробив ґенерал Фенґ-Ю-Гсіянґ, що захопив в свої руки центральний уряд (правительство) Китаю, а президента міністрів і міністра війни арештував. Ґенерал Фенґ-Ю-Гсіянґ є великим ворогом заграничних імперіялістів і каже, що воює за визволення Китаю від чужинців.

В ПОЛЬЩІ тільки за 1924 рік було 915 страйків, в яких брало участь 560 тисяч робітників. Програних страйків було 213.

ОБОВЯЗКОВЕ ГОЛОСУВАННЯ в часі виборів ухвалено в Австралії. Хто не докаже важної причини, чому він не міг йти голосувати, той заплатить 10 доларів кари. Добре, як би такий закон був і в Канаді. Тоді ті робітники й робітниці, що байдужно відносяться до кожних виборів, певно пішли-б голосувати і для оборони своїх інтересів вибрали-б не панських, а робітничих кандидатів.

У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ орґанізовані робітники створили об'єднання трейд-юній, що має в собі пів міліона членів. Це найбільше в історії британського робітництва об'єднання. На випадок страйку ця велика юнія зможе відтягнути таку кількість робітників від праці, що британська індустрія буде цілком спаралізована.

В АНҐЛІЇ в останніх днях жовтня впали великі дощі. За один тиждень в одному місті Лондоні по спеціяльним обчисленням, впало 90 міліонів тон дощу.

В ГАЛИЧИНІ теж українські патріоти почали орґанізувати консервативну партію. Відомий денікінець, що був Петрушевичовим відпоручником в Парижі, доктор Василь Панейко, потім гетьманець Іван Кривецький, що в часі голоду на Радянській Україні кричав, аби не давати помочі і відомий польський угодовець професор Степан Томашівський, взялися орґанізувати українську консервативну партію і думають видавати журнал "Політика". Пристроїлася ще одна компанія хрунів до польсько-панського корита.

НА МАДЯРЩИНІ є дуже багато неписьменних людей, бо на 8 міліонів населення тільки о д и н міліон письменних в віці понад шість літ.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

З тюремних поезій Ганни Жежко.

Ганна Жежко, це свідома українська дівчина, що просиділа в польській тюрмі цілих два роки за це, що 1. травня (мая) несла червоний прапор. І аж по двох роках польський суд сказав, що вона невинна і випустив її на волю. Однак, коли т-ка Ганна Жежко взялась знову до праці між українськими працюючими масами, польська жандармерія знову хотіла заарештувати її. Та цим разом не вдалося. За допомогою свідоміших селян, т-ка Ганна Жежко пізною ночею добилася до рад. границі і переправилась на вільну Рад. Україну, де її радо приняли.

За два роки тяжких мук в тюрмі, т-ка Жежко написала чимало поезій, бо є в неї гарний поетичний талан. Редакція "Робітниці" саме дістала кілька її поезій, ще ніде не друкованих і писаних в тюрмі. Читайте товаришки уважно кожне слово, бо воно написане серед холодних і непривітних тюремних мурів таки вашою товаришкою, що два роки тяжко каралася за правду і стратила в панській неволі своє молоде здоровля.

МОЯ НАДІЯ.

Я иноді безпечно сміюся,
Мов дитина, що не зна печалі.
Без нудьги, без страждання дивлюся
На ясні, недоступнії далі!

Мент один... Душа важко сумує...
Серце з плачем благає одного:
Дайте волі!... За волю... за неї —
Вам віддам половину життя молодого!

Сміх і сльози!... А розум глузує...
В ясних далях чутно хуртовину!
Розпорошить гниле... і я знаю:
Я в хуртовині тій не загину!!!

Ковельська тюрма, 4. IX. 1924.

НАШ ШЛЯХ.

Своїх слів і думок,
Почувань, гадок —
Ти не трать на пусті міркування!
Свою силу буйну
У годину трудну —
Не віддай за безплідні змагання!
Йде нова, грізна сила,
Їй служити я хотіла, —
Будь же вірною ти до кінця!
Це покривджених воля,
Не в оксамиті — гола,
Йде добитись побіди вінця!
При відхиленій брамі
Лежать жертви кріваві, —
Не жахайся одною з них стать!
По тім боці — раздолля,
Там щасливая воля, —
Чуєш?!... Вільні акорди згучать!

МОЛИТВА ДО МАТЕРІ.

Мамо!... Мамусенько!... Нене!... Скажи!
Невже-ж ти не чуєш моєї мольби,
Благання твоєї дитини?...
Не чуєш?! Не хочеш?!... Дивись,
Я стаю на нарах німих на коліна...
Молюся тобі... — Ти мій бог!...
Я молюся тобі, моя мамо єдина!...
Невже-ж не чутно тобі ґвалту душі,
Не чути палкого благання!...
Прости мене, Мамо! Мамусю прости!...

Прости свою доньку немилу!
Прости... не клени, коли в мурах тюрми
Я ляжу в передвчасну могилу...
Не клени нещасливую долю свою, —
А мене, моє нене, прости!...
Простити?... За що?... Що зробила таке я?
Чим винна?!... Чи, може, останню
Хотіла худобу однять в бідняка,
Зірвати останнє убрання?!
Ні, мамо! Сліз більше немає в очах, —
Жалю й покори не знаю!
Ні, мамо! За волю плебеїв, рабів...
За волю я бідних страждаю.
Змагань робітничих не зрадила я,
Не вкрила ганьбою тебе і імя,
В ногах у катів не ридала!
Гнобителя братом не хтіла я звать,
На площу словами не шла торгувать,
На золото їх не міняла!...
Ох, Мамо!... А сльози пролиті тобою...
Твій волос став сивим без часу...
На чолі вже зморщки глибокі бачу...
І знову схиляюся, знову гаряче
Тебе, моя Нене, благаю...
Прости за пекольні, надлюдськії муки...
Я-ж бачила, мамо, як ти свої руки
До вікон тюрми простягала...
Злий вітер рвав одіж, рвав, шарпав волосся
І з плачем твоїм він до мене вривався!...
А я... Я від болю німіла...
Мамусю, прости!... Втри сльози з очей!..
Прости за печаль недоспаних ночей...
Прости свою доньку немилу!...

З-ЗА ВЯЗНИЧНИХ ҐРАТІВ.

I.

О, як би ви знали, мої легкокрилі,
Кохані дівчата,
Як часто я з вами у полю на ниві
Спішуся до вечера ниву дожати...
О, як-би знали, як в святочну днину
Страшні покидаю я стіни порою,
Я йду вашу пісню почуть під вербою,
Проходжу між вами тихою ходою, —
О, як би ви знали — раділи-б зі мною,
В цю рідку для мене хвилину!..
За бідних пригнічених міцно стаєте,
Як страчену силу мені повертають
Незримії руки,
Тоді це, як чую я вашу розмову,
Про вільні стремління...
Як бачу, що силу віддати готові —
Всю силу за волю !
За бідних, пригнічених міцно стаєте,
Свідомости їхнім думкам надаєте,
Я вас тоді, любі, вітаю!
О, як би ви знали, як в темную нічку
Я з вами проходжу по луках над річку,
Де милий давно дожидає...
Вам весело — радість мені непочата,
Вам тяжко — страждаю враз з вами!
Вас слухає річка, садок, вільний простір,
А мене замки, міцні ґрати...
О, як би ви знали, дівчата!

II.

Круг мене тьма глухих ночей,
Сон уника моїх очей,
Шукає зір щось в нічній тьмі...
Ні, ні!...
А світло часом промайне,
Померехтить і пропаде...
І знову ніч, і знову тьма
І знову я одна... одна...
У тьмі...
Здалека говір, сміх несеться,
Повабить мене і урветься,
За серце болісно шарпне,
Що спать не ляже, не засне...
Чому?...
Тому, що спать не хочу я,
Що рветься жить душа моя,
Тому, що маю силу, міць —
Можу боротись в темну ніч...
Боротися одна!

МУШУ ЛЮБИТИ.

Червону троянду, чи терне колюче —
Не знаю, що більше люблю.
З'єднались мов сестри, сплелися болюче,
І їх я обоїх до серця тулю.
Весела — зриваю троянду червону,
Щаслива цілую її,
Листям-же шовковим укрита тернина
Впивається в губи мої.

Страшне чуже горе і сльози роспуки:
В них власна недоля маліє!
Борюсь... А в безодні, на камені муки
Троянда жива червоніє.

Зріднилась я з горем і щастям-красою,
Я їх не умію ділити...
Троянду і терня покрите сльозою
Однаково мушу любити.

В ІМЕНИ ПРАВДИ.

РІДНА СЕСТРА МЕЛЬНИЧУКА ОПРОКИДУЄ БРЕХНІ Д. Д. ЛЕЩИШИНА.

Читачки "Робітниці" вже знають з минулого числа журналу, що українські "патріоти" в Канаді, на сторінках своєї ґазети "Український Голос" з 14. жовтня 1925 р. помістили брехливу статтю про Мельничука і Шеремету і цимсамим нахабно зневажили память робітничо-селянських героїв. Щастя хотіло, що саме десь в той час до Канади приїхала з Галичини рідна сестра т. Мельничука Степана — Анна, яка випадково перечитала "патріотичні" брехні про її брата і Шеремету і вражена цим, написала до редакції "Укр. Роб. Вістей" листа, в якому з болем зазначує, що "Укр. Голос" бреше. Нище подаємо цего листа, а ти українська робітнице і фармерко, перечитавши його, ще раз переконайтеся, чим воюють вороги працюючих проти свідомого робітництва й фармерства. Воюють безсоромною брехнею!

Лист звучить так:

До редакції "Укр. Роб. Вістей"
Вінніпеґ, Ман.

Ді Пес, Ман., 30. X. 1925.

Шановні Товариші!

В "Українському Голосі" ч. 41, з 14. жовтня 1925 р. випадково перечитала я статтю Д. Д. Лещишина п. н.: **"Мельничук та Шеремета"** і вона вразила мене своєю неправдивістю. Знаю, що в обороні чести цих двох героїв став т. М. Ірчан, але і я хочу дещо в цій справі сказати.

Я, рідна сестра Степана Мельничука, недавно приїхала з Галичини і з історією "дванайцятки" та подробицями розстрілу мойого брата Степана і Петра Шеремети дуже добре обзнайомлена з оповідань оборонця-адвоката дра Пордеса, котрого я посилала до Чорткова для оборони Степана.

Неправдою є, нібито Степан і Петро Шеремета не йшли на повстання а переправлялись в Чехословаччину на покінчення студій. Я стрічалася зі знайомими з Чортківщини і Заліщиччини і вони ввічі говорили мені про стрічу в лісі Степана і його товаришів, про їхню аґітацію за повстаням, та що Вони всі були узброєні в револьвери, кріси і скоростріл, а цього до студій непотрібно. Про це говорив і оборонець, а про студії я вперше довідалася з "Укр. Голосу".

Неправдою є, що мій брат Степан заробляв собі на життя приватними лекціями. З його листів і оповідань товаришів, що приходили з Радянської України знаю, що він був на службі в бердичівськім повітовім земельнім від-

Марія Клименко

українська селянка, яку вибрало було село Паланка на Уманщині на з'їзд Рад у Києві на Радянській Україні, щоб вона брала участь в державних нарадах. І т-ка Клименко дуже гарно вивязалась на з'їзді.

ділі, та був комуністом, з чим він ніколи не кривсь в листах.

Неправдою є, що Степан не співав перед розстрілом "Інтернаціоналу". Знаю від оборонця і очевидців розстрілу, з котрими я познайомилася опісля в Чорткові, коли приїздила на могилу брата, що Степан співав "Інтернаціонал". Між тими знайомими були й такі, що якраз сиділи в тюрмі й чули, як з його уст розлягався цей могутній спів по тюремному подвірю, завітав і до їх келій і раптом по вистрілі втих. Це був знак, що Степан перестав жити. Всі чули цей спів, навіть і ті, що не могли через вікно бачити, як тіло Степана повалилось на землю. Не знаю тільки, чому не чув його п. Лещишин, як-що він дійсно був тоді в тюрмі.

Неправдою є, що мій брат Степан і Петро Шеремета перед розстрілом сповідались та причащались. О. Гунчака завізвало правительство і він на силу доволікся до тюрми, та мимо опору обох Товаришів поблагословив їх. Коли я перший раз приїхала до Чорткова, вдалася також і до о. Гунчака, та він мене збув словами: "то комуністи, то комуністи"!...

В Галичині всі відносяться до Степана і Петра як до комуністів, а що до цвітів, що кожного року вкривають спільну могилу Товаришів, то тільки раз ці цвіти були від жовто-блакитної громади, а всі инші рік-річно походили відмене, або були засаджені знайомими на мою просьбу, а памятничок, хоч бідненький, покладений свідомими робітниками.

Порада п. Лещишина тов. Ірчанові, щоб прочитав 14. число львівської "Свободи" з 15. листопада 1922 р., в котрім буцім то є найвірніше описана ціла подія розстрілу і життєписи розстріляних, не на місці, бо в "Свободі" не було точно подано життєписів і подій перед розстрілом. Я докладно пригадую собі, що там було опущено, що мій брат Степан співав "Інтернаціонал". Я тоді навіть була написала до "Свободи" листа, щоби вона цю велику помилку справила, та ця "Свобода" збула мене мовчанкою. У всіх тодішніх українських і польських часописях писалося про Степана і Петра як про комуністів, тільки "Свобода" і п. Лещишин поглухли і осліпли на той час.

Тов. М. Ірчан не має чого соромитись, хай соромиться самий п. Лещишин і йому подібні жовто-блакитники, що в своїй глупоті самі не знають, що роблять і пишуть. Чому вони аж тепер пригадали собі наших героїв? Де-ж були ці жовто-блакитники підчас росправи? Чому ні один жовто-блакитник з мойого міста не хотів їхати для оборони, хоч я давала гроші, а поїхав Жид-сіоніст? Бо всі вони боялись, щоб їх не посуджувано в комунізмі. Цей Жид-сіоніст, вернувши з Чорткова, казав, що аж тоді зрозумів ідею комунізму, коли побачив, як два комуністи йшли на смерть, бо дотоді він, як і инші, відносився до комунізму ворожо, як до чогось найгіршого.

Я узнаю факти, подані тов. Ірчаном в "Дванайцятці" за правдиві, а не як п. Лещишин за "злочинні". Не злочин по стороні тов. Ірчана, що вірно змалював образ двох правдивих комуністів, а злочин гідний великого осуду і кари, по стороні п. Лещишина, що своєю нахабною і несовісною брехнею, якій нема границь, посмів зневажити їхню память.

В імени правди зложую цю заяву і як рідна сестра Степана признаюся, що така зневага памяти робітничо-селянських героїв глибоко вразила мене і розʼятрила ще гірше давню, неприсохлу ще рану. На такий вчинок не зважувались навіть наші найзапекліші вороги в Галичині — польські пани.

З щирим тов. привітом,

Мельничук Анна.

На цьому місці слід ще згадати, що 11. листопада 1925 р. в великій салі Укр. Роб. Дому у Вінніпеґу, відбувся величавий **Концерт-Свято** в третю річницю геройської смерти Мельничука, Шеремети і Цепка. Не зважаючи на це, що це був робочий день, саля У.Р.Д. була переповнена, переважно мущинами. Великою несподіванкою для всіх був виступ сестри Мельничука — Анни, яка випадково прибула в особистих справах до Вінніпеґу і була присутна на Концерті-Святі. Її появу тисячна робітнича публика привитала довготреваючими-бурними оплесками. Т-ка Мельничук була на стільки зворушена, що не могла говорити. Час від часу переставала говорити, хилила голову і втирала сльози. Тільки місяць, як приїхала вона з Галичини до Канади і нещастя хотіло, що приїхала саме тоді, як несовісні людці в нечуваний спосіб споганили її брата-мученика. Між иншим Анна Мель-

ничук прилюдно заявила, що: **“всі твердження “Українського Голосу” про Мельничука і Шеремету — неправдиві, та що в цей вечер в неї подвійний біль: через страту брата і через зневагу його “Українським Голосом”**. Її плач примусив й багато присутних щиро заплакати.

Тов. М. Ірчан в півторагодинній промові, на основі історичниих документів, доказав, що “У. Голос” бреше про Мельничука і Шеремету та що спосіб писання цеї ґазети є чисто простацький і некультурний, бо в числі з 11. листопада 1925 р. дозволяє собі навіть на таку дикунську іронію про мучеників трудового народу Мельничука і Шеремету, якою бридиться кожна чесна людина. В тому числі “Укр. Голос” між иншим висловлюється сміючись, що т. Ірчан може докаже, що Мельничук і Шеремета “девять місяців перед народженням були комуністами”.

В такий грубий і простацький спосіб висловлюється “Укр. Голос” про людей, які віддали своє життя за визволення українського працюючого народу.

Всі свої слова т. Ірчан підтверджував документами, які мав з собою. Присутне робітництво часто переривало промову т. Ірчана гучними оплесками. Тепер вже не може бути ніякого сумніву, що “У. Голос” не бреше. Брехня ця така очевидна, що доводиться тільки дивуватись: як можна так нахабно брехати? Історичні документи і виступ рідної сестри Мельничука — опрокидують кожне слово “Укр. Голосу”. Правдивість тих документів можна кожної хвилі доказати, а ніхто з розумних людей не буде посуджувати рідну сестру Мельничука в тому, що вона говорила неправду про свого брата. В цьому вона не мала-б найменшого інтересу.

ПЕРЕД ДНЕМ.

(Написав А. Понур.)

— Розий, чуїш Розий! Вставай вже!... Чуїш, нуж-бо, вставай, Розий...

Николай кликав пів-голосом і торгав за маленьке й худе дитяче плече своєї найстаршої восьмилітньої дочки Рузі.

Рузя піднеслась, але солодкий діточий сон заколисував знову. Вона не розплющувала очей, голівка хилилась на груди і все нище та нище.

— Розий, встань, чуїш! Розіспаласи, йек мала дитина. Вставай, але потихонько, не розбуди менчих, бо йек повстают, то будут плакати. Ти вже знаїш їх. Лиш продирут очі і давай їсти... А в нас нема ніц ані в зуб... Ну, чуїш, Розий! Потихонько, кажу, ти-ж в мене дівка..

Рузя піднялась вдруге і терла руками склеєні повіки, а Николай обережно прикривав лахміттям нагі дрібненькі тіла четверох менших, що ще спали твердим сном під стіною на підлозі.

До білого дня було дуже близько, але на дворі царювала ще темнота. Серед осінньої ночі, що добігала до кінця, відбивалось на обрію сяйво електричних світел... Але це далеко, десь аж в осередку міста.

На передмістю сторчали немодерні тандитної будови з дощок а більш паперові хатки, в яких мешкали робітники і там було темно. Звичайно, хатки ці належали до багатих власників, що винаймали їх бездомним пролєтарям, які працювали на фабриках і платили дорогий, місячний рент.

Між тими хатками, в одному найгіршому помешканню, блимало каганцеве світло, що ледво пробивалось на двір крізь розбите і затулене шматами мале віконце. І це помешкання, заостанні гроші, винаймив Николай.

— Розий, та чьо ти сидічи дрімаїш? Аді, бери води, тай вмийси файно, тай не меш хотіти спати... Я знаю, шо ти шіби спала, але ми нимаїмо з-за чього спати, дитино... Аді, я ни спав ніц, навіть ока ни зажмурив цеї ночі. Така довга та довга-безкіменна ціся ніч.

— А цого ви не хоцете спати, дєдю? — спитала Рузя.

— Я спав-би, Розийко, але мама слаба, йойкаласи цілу ніч, тай ни було спанє... Отак зсидів цілу ніч, та думав, та думав, шьо ми голова мало ни трісла... Чього-то ми такі бідні, та темні, йик оцися ніч... Их, та шьо тобі казати Розийко, ти шйе мала, тай нерозумієшь. Йик

віростиш вилика, то можи й низазнаїш такої біди...

За перекладеною стіною, ніби в другій кімнаті, лежала смертельно хора Николаєва дружина Паладія. Була прикрита брудною, діравою ковдрою, розводила в гарячці на всі боки руками, охкала і шепотіла незрозумілі слова. На її руках вирізувалася кожна окрема кісточка, а худе і виснажене обличчя, було зжовкле, як той осінній лист. Волосся на голові розкудовчене в неладі, ніс загострився шпилькою, а в напів-заплющених очах запались дві глибокі ями під зрошеним, холодним потом, чолом.

Біля постелі, на дерев'яній пачці від мила, стояла шклянка до половини налята водою, роскраєна половинка яблука, видушена цитрина, свічка і коробка сірників. Це весь добробут хорої Паладії.

— Розий, дивиси, йек повстают Василько, Митрик і Софійка, абис ни пускала їх на двір, бо там студінь, а вни нимают в шьо вгорнутиси, ані в шьо вбутиси, а Анничьку меш бавити, аби не плакала, бо вна ме набивати мамі голову... А я вже йду...

— А коли прийдете, дедю?

— Низнаю, Розийко, так йек низнаю, куди йду... Можи шос найду, хоч на один день роботу...

Николай ще раз глянув на свою хору дружину, на дрібні діти, наказав ще раз Рузю і вийшов з хати.

В його голову не вливалось більше думок, бо не було вже місця. Тільки одна заворот шуміла йому в голові, що заступала иншим думкам дорогу.

Правцював вулицями міста, але йому видавалось, що він не в місті, не в країні багацтва і культури, а десь серед глухих лісів, в безлюдному просторі. Такий самий був він в цьому просторі, такий одинокий і слабий... Ніби в сні бачив він свою чорну долю.

На дворі починався день.

Сонце піднімалося з-поза виднокругу і соняшні проміння топились в грубій верстві летючих хмар. А хмари ті налітали шаленим бігом аж десь з-поза холодної Ґренляндії і вітер люто зривав з них снігові метелики тай немилосерно розкидав їх по землі.

Пожовкле листя злітало з дерев і в вирі шаленого вітру летіло понад жовтою травою, що таємно шепотіла між собою.

Дні видавались хвилями, а довгі ночі чіплялися одна одної і ніби хотіли злучитися в одну безконечну пітьму.

При розбитому вікні сиділо пятеро напів-голих і безпомічних постатей і маленькими очима нетерпеливо виглядали свого дедю, що прийде, принесе хліба і буде їм добре...

ВІННІПЕҐ НЕ ДРІМАЄ.

Було це одної неділі, здається, що останньої в місяці жовтні. Я обходивши всіх своїх знайомих, немав де дітися і рішив зайти до Українського Робітничого Дому та ждати там до вечера на концерт. Мені було дуже цікаво побачити й почути гарних пісень і музики, а також добре на те все приглянутися та дечого навчитися від вінніпеґських товаришів. Але тут не думаю говорити про концерт, а про иншу справу.

Коли я зайшов до середини У.Р.Д., то була четверта година по пополудни. У великій салі було багато людей і перепроваджували збори. Зайшов і я та сів. По хвилі довідався, що збори скликано в справі помочі нашій пресі.

Члени Робітничого Запомогового Товариства, Комуністичної Партії, Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім, Жіночої Секції, Спілки Української Робітничої Молоді, словом — все членство наших орґанізацій брало участь на тих зборах.

Щоби довго не розводитися над цею справою, то я скажу коротко. Один, чи двох товаришів представили справу преси і відтак почали почитувати кожного члена. Кожний член діставав лісту на збирання передплати й пресового фонду, а також і одну книжочку тикетів для розігравки. Значить: прийде до хати, то перше всего представить лісту для передплати, відтак пресового фонду, а на останку тикет для ро-

зігравки річей.

Кілько роздано тих всіх ліст не знаю. Бачив лише те, що ані один товариш не втікав з салі, як це буває у нас на кольонії, а брали лісти та книжочки один за другим та щей змовлялися самі між собою, якими вулицями мають ходити.

От це мені сподобалося. Дисципліна, товариші і товаришки! Робота не лишається в руках одиниць, як у нас на кольонії, а розпреділюється на рівно для всіх. Всі по своїх змогах та здібностях!

Товаришок не почитували і це мене здивувало. Я вже собі й подумав був, що товаришка з Портедж ла Прері може й мала рацію, коли в своїй дописі питала, **"чи жіночий Вінніпеґ дрімає".**

По правді сказати, я таки добре взлостився на товаришок... Але приступила до мене одна товаришка тай каже:

Купіть, товаришу, тикет на розігравку гарних і дорогих річей, це все для нашої преси, ви знаєте, що нашій пресі ніхто не помагає, вона основана нами самими й мусить бути лише нами піддержувана, коли бажаємо знання й дороговказу, коли бажаємо зна...

— Почекайте хвильку, — перервав я товаришку, яка без перестанку щебетала мені та аґітувала, аби купити від неї тикет. — А чому то вас не почитувано, а лише самих товаришів? Що то ви, не хочете збирати передплат та пресовий фонд?

— Ми, товаришу, розібрали свої лісти ще тиждень перед сьогоднішним мітінґом. Наша робота вже в повнім русі! — відповіла мені товаришка.

Я купив два тикети, а відтак ще з вісім від инших товаришок. Почитування продовжалися дальше. Я сидів та студіював всі рухи товаришів і товаришок. Вони всі з великим захопленням цікавилися справою помочі нашій пресі.

По боках, попри стіни, стояли малі діти й також пильно слухали, як товариш почитував назвиска. Чи вони цікавилися справою преси я зразу не знав. Думав, що вони ждали на своїх родичів. Але коли збори закінчилися, то мені стало ясно, чого ті діти ждали під стіною.

— Товарису! — сказав хлопчина наставляючи лісту. — Ви знаєте, сцо ми збираємо на поміц насої ґазети. Дайте сцось на мою лісту, бо в мене лисе два долари, — благав хлопчина.

— А мені дайте для "Діточої Сторінки", для "Робітниці"! — перервала маленька товаришка.

Я дав їм по кводрові.

— Запишіть, — сказала товаришка подаючи мені лісту і олівце.

— Запиши сама.

— О, ні, ви маєте самі записати, бо то буде в "Робітниці".

Я записав одному й другому, а потому щей третому.

Діти почали шепотіти між собою, а протягом пару хвилин до мене прийшло около двайцятеро дітей і я мусів поділити.

На останку, вже в дверах на двір, причепився до мене ще один малий товариш з лістою.

— Я не маю вже грошей, не працюю тепер, — говорив я товаришеві.

— Дайте хоч пять центів, ви за пять центів не виратуєтеся від смерти! Ви знаєте, що наша ґазета вчить нас, показує нам дорогу по ліпшого життя і ви не...

— А де ти навчився так говорити? — перервав я його.

— А я, що не ходжу до школи до Українського Робітничого Дому?!

Я щей цему записав. Це вже був останній.

Надія Титаренко

визначна українська артистка революційного театру "Березіль", що працює на користь робітничо-селянських мас на Радянській Україні.

кводер з пятки. Цілу пятку випросили в мене того дня.

Я не жалію. Я дав-би ще одну пятку, як-би побачив, що наші діти працюють так само в користь нашої преси й поза Вінніпеґом.

Так вінніпеґські товариші, товаришки і шкільні діти працюють для нашої преси.

Всі разом, всі спільно!

Я прийшов до того заключення, що Вінніпеґ **не дрімає.**

Коли-б й у нас так само відходила робота в користь нашої преси, то не потрібно-б нам устроювати пресової кампанії два рази на рік, але вистарчило-б раз на два роки.

Товариші і товаришки, на кольонії! Берім примір від вінніпеґських членів і членкинь та запряжім себе до цеї так важкої праці.

Між нами не сміє бути байдужних! Тисячу нових передплат для "Робітниці"!

Від себе, я вже зібрав три цілорічних передплати для "Робітниці", які висилаю із цею статейкою.

Кожний читач і читачка "Робітниці" повинні придбати хоч по одній новій передплаті для "Робітниці".

Ану, попробуймо. Всі до праці!

Вам знаний,

Драпака.

Робітнича преса направила мене на добру дорогу.

Транскона, Ман.

Товаришки і Товариші!

Хочу признатися на сторінках "Робітниці", що нім я зрозуміла значіння і користь нашої робітничої преси, то мусіла перше всего вступити до робітничої орґанізації. Але на самім початку, коли я вступила до орґанізації, я ще не знала сили преси і не знала її значіння. Коли ми вже були зорґанізовані, в той час наша маленька орґанізація була примушена робити якусь роботу в користь робітничої справи: збирання фондів на робітничу ґазету, допомоґу голодуючим в Радянських Республіках і инше.

Розуміється, що на це були відзначені дні і час, на котрих то ми мали обговорювати ці справи. В той час приходили до нас товариші і пояснювали нам, яку ролю відограє преса в нинішнім суспільстві й накликали нас, щоб товаришки обовязково читали робітничі ґазети. Але це для мене, як для нової членкині, було маловажним. "Я добре, що належу до орґанізації вже", думала я собі. Післали мене на колекту від орґанізації і я пішла. Та коли-б то прийти та сказати: така і така справа, дайте товаришу, жертвуйте що. А то я ще не спитала, а вони й кажуть: "на яку пресу, на кого, а вас хто післав?" — була відповідь. Розуміється, не всі так відносилися до мене, тільки якась частина. Однак це для мене, як для нової членкині, котра щойно вступила до орґанізації було великим тягарем. Це тому, що я не розуміла і не годна була представити справу як слід. Почервонію, подякую, тай іду до другої хати. Й думаю собі: "коби я вже скінчила свій обовязок, то більше вже мене ніхто в ніяких комітетах не побачить. Нехай мене і з орґанізації викидають. Буду собі дома читати ґазету, "У.Р.В.", "Робітницю", а членську вкладку передам комусь, та хай роблять собі, як знають"!

Але ось беру ґазету й читаю: там — страйк, робітники домагаються більшої платні, а там — компанія спровадила військо, щоби примусити робітників працювати за таку платню, яку компанія їм дає. А там — діти страйкарів, голодні, голі і босі. Матері тих діточок примушені заглядати по "ґербич кенах" за поживою, аби поживити діточок. Ставлю ґазету, беру "Робітницю" й дивлюсь на перший листок картки; Мати — робітниця тримає на руках свого маленького синочка й кормить його своїми грудьми та сумно й задумано вдивилася в його личко. Здавалося, що вона малювала картину його будучности, бо хто знає чи не прийдеться йому колись, в його життю боротися з панами за кращий кусок хліба, як ті страйкері?

Читаю далі; "Орґанізація робітниць і відношення до неї робітників". Там накликувалося до орґанізацій нового життя. Там накликувалося, щоби ми працювали в орґанізаціях і добивалися нашої мети. Над тим всім я задумалася. "Робітниця" поконала всі мої несвідомі думки. Я прийшла до переконання, що не той член орґанізації — борець, котрий передає свої членські вкладки кимось і не хоче взяти на себе орґанізаційного обовязку, який на него орґанізація наложить.

Товаришки робітниці і фармерки!

Сьогодня преса відограє велику ролю, вона керує людським розумом, але це залежить від того, хто яку ґазету читає.

Сьогодня пани, як хотять щось увести в життя для своєї користи, то вони на самий перед приготовлять публику через свою сильну ґазету. Вони так переконають свого читача, що як прийде час насилити й петлю на шию робітникові, то він не то, щоби йому хтось насилював, але сам влізе під неї. Ми возьмім хоч-би таке, як врожай. Ще пшеничка на пни і колосків не висипала, як знавці збіжжя обчислять, кілько бушлів має видати з акра. А це обчислення вони не держать в себе в кишені, а дають до преси. В той час фабриканти, в яких виробляється всяка машинерія: молотілки, жниварки, ваґони для

перевоження пшениці і инше, всьо приготовили на той продукт, який випродукував фармер днями й ночами. Все це приготовила преса. Коли ми робітниці читаємо робітничу пресу, то ми вичитуємо, як визискують пани робітницю і фармерку, робітника і фармера. Щоби цему визискові запобігти, то нам треба приготовлятися так, як приготовляються фабриканти. Збіжжя ще зелене, а вони вже мають всьо на поготові. Будьмо й ми все також на поготові. Поступаймо так, як вказує нам наша робітнича преса. Вірмо своїй пресі так само, як пани вірять своїй пресі, стараймося зрозуміти силу й значіння нашої преси, бо лише тоді підемо на праву дорогу, як зрозуміємо, що таке преса й для кого вона служить.

Товаришки! Щоб ми могли спільно працювати і спільно провадити боротьбу з темнотою й визискувачами, то нам треба попрацювати над тим, аби зміцнити нашу пресу "У.Р.В.", "Ф.Ж." і "Робітницю". Зайдім у найменші закутинки де живуть українські робітники й робітниці, фармері і фармерки та представляймо їм значіння робітничої преси.

Зараз пора. Прийшов червоний листопад. Тож до праці товаришки, робітниці і фармерки! Постараймося, щоби ми дали фінансове забезпечення нашій пресі, нашому учителеві — "Робітниці", аби вона могла й на дальше гордо й сміло пробивати темряву несвідомости й провадити нас до світла знання і поступу.

Всі наші читачки повинні в цім місяці придбати хоч по одній новій передплатниці для нашої "Робітниці".

Пробуймо, а все зробимо!

До праці товаришки!

Хай живе "Робітниця"!

К. Д., членкиня відділу Ж. С.

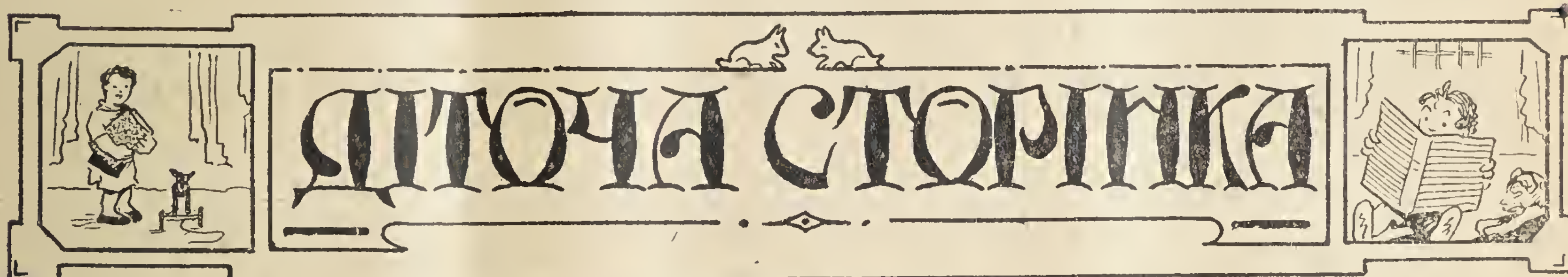

РАДО ПРАЦЮЮ.

Едмонтон, Алта.

Дорогий товаришу Івасику-Читасику!

Хочу сказати, що дуже люблю "Робітницю" і "Діточу Сторінку" в ній. Як тільки мій тато стали передплатником "Робітниці", то з того часу я не переставала просити, аби мене вчили по українськи. І не багато й проминуло часу, як я навчилася читати й писати і тепер можу легко читати нашу найдорощу учительку "Робітницю". Досі я вчилася з першої читанки, а тепер вже перейшла до другої. До анґлійської школи ходжу до четвертої кляси.

Уважно перечитала я цілу "Діточу Сторінку" з 15. жовтня 1925, перечитала й поклик Івасика-Читасика про листопадову кампанію в користь робітничої преси. І зараз думала я собі, що це й до мене відноситься. І почала я по своїм силам працювати від першого листопада і радо працюватиму аж до кінця листопада. На цьому місці я теж взиваю всіх дітей, щоби не марнували такий дорогий час на дурниці, а працювали в цьому місяці, що присвячений на кампанію в користь української робітничої преси в Канаді.

Товаришки і товариші! Діти українських робітників і фармерів! Докажім, що ми хоч малі, але вже розумні. Докажім, що ми добрі діти наших батьків-робітників і допоможім нашим родичам піддержати українську робітничу пресу, яка пише всю правду про робітників. Хай слідуюча "Діточа Сторінка" буде заповнена нашими іменами з цілої Канади. Хай вона познайомить всіх нас, бо з неї довідаємось, хто з робітничих дітей працював для своєї "Діточої Сторінки".

Ваша маленька робітниця
Катерина Семенюк Якова,
11 літ.

МИ ПРИЇХАЛИ У ВІННІПЕҐ.

Вінніпеґ, Ман.

Дорога Редакціє!

Прошу помістити мій перший лист в "Діточій Сторінці".

Раз я читала "Діточу Сторінку" та й кажу до своєї мами: "Мамо, я хочу також написати до "Діточої Сторінки" і тому берусь до писання.

Ми перше мешкали на фармі, та фарму полишили 1922 року. Мої родичі не любили мешкати на фармі і тому ми приїхали до Вінніпеґу. Як тільки ми приїхали, то я почала ходити до української робітничої діточої школи. Тепер я в четвертій клясі а в анґлійській школі в пятій. А

мій молодший брат в українській школі в третій клясі а в анґлійській в другій, а старший брат в українській школі в шестій а в анґлійській в семій.

Нас учить в У. Р. Д. Школі т-ка Кекишівна і дуже гарно вчить нас писати, читати і співати. Також вчуся грати на мандоліні, але ще на сцені не граю. Нас т. Угринюк дуже добре вчить.

Я написала-б більше, але не знаю, чи мій лист добрий, бо це перший мій лист. Другим разом я більше напишу. Здоровлю молодих товаришок і товаришів і закликаю їх, щоби писали до "Діточої Сторінки".

Хай жиє Український Робітничий Дім, хай жиє "Діточа Сторінка"!

Маґда Кобилянська
учениця 4 кляси, 11 літ.

ЩО Я БАЧИЛА В КЕНОРІ.

Транскона, Ман.

Дорогий Івасику-Читасику!

Я давно вже не писала до "Робітниці", але тепер я хочу написати про то, що я бачила, як була на вакаціях в Кенорі.

Як я приїхала туди, то мені здавалося, що то дуже гарна околиця. Але на другий день мені було дуже сумно, бо не мала своїх товаришок і не мала де піти.

В Трансконі ми зорґанізували мандолінову орхестру. Я думаю, що ця орхестра буде гарно розвиватися.

Ми малі товариші і товаришки повинні вчитися і повинні ходити на мітінґи відділу С.У.Р.М., бо, як ми виростемо, то будемо більше знати, ніж наші батьки та мами. Ми повинні вчитися з діточих літ.

Кінчу писати, на другий раз напишу більше.

Хай жиє мандолінова орхестра, хай жиє орґанізована робітнича молодь!

З товариським привітом
М. Сушник, 12 літ.

ПІВРІЧНІ ЗБОРИ С.У.Р.М.

Вінніпеґ, Ман.

Перший відділ С.У.Р.М. у Вінніпеґу з'орґанізований 30. квітня 1924 р.

В час орґанізування нашого відділу т. Попович пояснив нам, чому ми маємо належати до орґанізації і яку користь нам принесе вона.

З початку орґанізація існувала під назвою "Рання Зоря", до якої належали лише товаришки з першої мандолінової орхестри а потім переорґанізовано її на Відділ С.У.Р.М.

Цей відділ числить 40 членів і членкинь.

Дня 2. вересня 1925 р., відбулися піврічні збори відділу С.У.Р.М. Збори отворила орґанізаторка т-ка Софія Палюк. Головою зборів вибрано т-ку Соню Капусняк. Секретарювала т-ка Галя Салиґа. По скінченню ріжних справ приступлено до звіту старого заряду. Т-ка С. Палюк, як орґанізаторка, здала звіт з діяльности старого заряду.

Т-ка Катерина Палюк здала звій звіт як секретарка: від 21. січня 1925 до 26. серпня 1925, відділ відбув 16 реґулярних засідань, 6 спеціяльних, 2 спільних читань, 5 лекцій, 1 представлення, 2 концерти, 4 прогульки, 2 забаві і 1 вечерок.

Товаришки і товариші брали участь в збиранню пресового фонду і передплати для робітничої преси та в инших роботах.

Відділ має передплачений журнал "Робітницю" і анґлійську часопись "Йонґ Воркер".

Товаришка Людвінка Білінська здала фінансовий звіт: загальний прихід $255.23, загальний росхід $ 240.57; остає в касі $14.66.

За контрольну комісію: Галя Салиґа, Зоня Кучма.

Звіт бібліотекарки здала т-ка Анна Ділай, котра сказала, що в бібліотеці є 62 книжки і одинадцять чисел "Робітниці".

В новий заряд вибрані слідуючі товаришки і товариші: Андрій Заросінський, орґанізатор; Федір Палюк, заст. орґ.; Марія Білінська, прот. секр.; Анна Ділай, заст. прот. секр.; Розалія Салиґа, фін. секр.; Богдан Німілович, і Анна Гупало — контрольна комісія; Анна Гнатів, бібліотекарка; Федір Палюк, кореспондент.

Бажаємо новому зарядові гарних успіхів в праці.

Хай живе орґанізована українська робітнича молодь по цілій Канаді і також по инших місцевостях!

З товариським привітом
Софія Палюк, голова. К. Палюк, прот. секр.

Іст Килдонан, Ман.

Дорогі Товаришки!

Передаю Вам $2.00 на пресовий фонд нашого дорогого журналу "Робітниця", що мені вдалося зібрати на забаві в Укр. Роб. Домі. Жертвували слідуючі: по 30 ц.: Ольга Кулинич; по 25 ц.: І. Онищук, Н. Дозірців, В. Пашківський, В. Миленко, П. Кулинич; по 10 ц.: Незнаний, О. Слука, П. Ткач; Безіменних 15 ц. Разом $2.00.

З товариським привітом
Ольга Кулинич.

Веланд, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $7.75 на пресовий фонд нашого дорогого журналу "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 424.

По $1.00 жертвували слідуючі товариші і товаришки: Томко Пелещук, Д. Гишка, Б. Матеєк; по 50 ц.: М. Онуфрейчик, Д. Фодчук, М. Маточко, Іван Рошук, Й. Мардлок, Фред Кіцуль, Дмитро Козловський; по 25 ц.: В. Гунька, М. Лукаш, Анна Полинчук. Разом $7.75.

Даруйте, товаришки, що не могла вислати цих грошей Вам скорше. Хоч трохи пізно, але краще пізніше, чим ніколи.

Жертводавцям щира подяка.

Хай жиє робітнича преса! Хай жиє наш журнал "Робітниця"!

З товариським привітом
Беті Матеєк.

Едмонтон, Алта.

Хвальна Редакціє "Робітниці"!

Посилаю Вам передплату на "Робітницю" в сумі $1.50 як також на пресовий фонд 50 ц. і прошу, вибачайте, що трохи спізнилася, бо не я винна а робітничі обставини. Однак ліпше пізніше, як ніколи.

Взиваю всіх українських жінок-робітниць, щоб памятали, що місяць листопад є місяцем нашого журналу "Робітниці" і обовязком кожної української жінки-робітниці передплатити дорогий журнал "Робітницю" і зібрати дещо пресового фонду.

Хай згине темнота!

Хай жиє світло правди і науки!

Ваша за кращу будучність
Параска Сливка.

Сторінка наших читачок.

ВІДКРИТА ТАЙНА.

Едмонтон, Алта.

Хотів я задержати цю тайну в собі, але тяжко. А ви, товаришки й товариші напевно спитаєте: що це за така тайна? І не знаю я, з якого боку починати мені. Та крути не крути, а треба признатися, що доведеться говорити мені таки про свою жінку.

Знаєте, прийшов я з роботи, сів коло стола і чекаю аби повечеряти. І що-ж ви скажете? Моя жінка, замісць того, аби дати мені їсти, почала зі мною дискусію.

— Та чого хочеш від мене — питаю.

— Ще й питаєш? — визвірилась вона на мене.

І я побачив, що договоритися з нею можна буде тільки по добрій злагоді.

— Ну, роскажи в чому діло — кажу. Скажи, чого ти навурсана, як индик?

— Я не навурсана, як индик — каже вона, — а хотіла росказати тобі, що була я сьогодня в куми-товаришки...

— В кого, в кого? В куми-товаришки? — засміявся я.

— То чого ти розирзався як кінь? — розізлилася жінка. — Ти не смійся з цего, бо є ще такі товаришки, що вимагають цего, аби звати їх кумами. Це ще старі пережитки релігійного дурману, що не вивітрів з голови...

Я замовк, бо побачив, що треба бути добрим дипльоматом, аби виговоритись з нею.

— Була я в товаришки, — каже жінка, і обі ми радились над тим, як-би то допомогти робітничій пресі в Канаді, себто "Укр. Роб. Вістям", "Фармерському Життю" а найголовніше нашому журналові "Робітниці".

— Якже-ж ви хочете допомогти?

— Цілком просто — відповідає жінка. В місяці листопаді ми хочемо зібрати нові передплати і дещо на пресовий фонд для "Робітниці". Товаришка вже зібрала трохи в своїх сусідів і знайомих, а я також хотіла-би.

— А хіба я бороню тобі? Як маєш гроші, то й помагай!

— Як-би я, чоловіче мала гроші, то не сказала-б тобі ані слова. Лиш побачивбись, а моє імя надруковане в "Робітниці".

— Ага! — кажу. — Ти хочеш зібрати від мене на фонд "Робітниці"... Знаєш що жіночко? Свої гроші я й самий можу післати, нащо мені передавати через тебе? Ось надходить зима, грошей треба на ріжні видатки і на довг, тай нема відки давати тепер фонди.

— Е, який-же ти нерозсудний чоловік — відповідає жінка. — Ти думаєш, що як не даш долара-два на фонд робітничої преси, то вже стане тобі тих грошей заплатити довги? Таж робітники вічно будуть в довгах, а як не підпоможуть робітничу пресу і не будуть читати, то таки ніколи не віддадуть довгів, бо не будуть знати, як вистерігатися перед спекулянтами, що стараються втягати робітників в довги, як павук мухи...

Вислухав я цю промову моєї жінки і рішив нікому про це не говорити, але лихо наднесло сусіда. Він стояв цілий час під дверми і чув, як ми і сварились і говорили по добру. Він увійшов в хату і каже: Я все чув і ваша жінка таки добре каже. Ось вам і від мене один долар на фонд "Робітниці".

Коли-ж я довідався, що мій сусід знає про все, то не тільки що сам жертвував на робітничу пресу, не тільки взявся щиро до праці для цеї преси, але й рішив написати про цю розмову, хай більше сусідів знають і підпомагають українську робітничу пресу.

До праці товариші й товаришки! В місяці листопаді докажім, що ми любимо свою пресу і хоч не солодко жиється нам, а всетаки забезпечимо її.

А. Понур.

З ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНВІДДІЛУ.

Вінніпеґ, Ман.

На домагання товаришок з провінції а також редакції "Робітниці", рішено в нас кожних два тижні давати до "Робітниці" короткі звідомлення про діяльність нашого жінвідділу. І так:

12. жовтня 1925 на реґулярних зборах, наші делеґатки на засідання всіх зарядів в справі листопадової кампанії, здали звіт з цего засідання. Рішено було окрім театральних підприємств, влаштувати теж розігравку на користь преси, яка відбудеться 25. листопада. Наші членкині приняли на себе обовязок збирати на розігравку річи і розпродувати тикети. Кожна членкиня повинна обовязково продати одну книжочку тикетів або сама заплатити за неї.

На цьому засіданню роздано членкиням тикети на Базар.

Рішено самим взятися до праці і на засіданнях читати книжки і дискутувати над ними. До цего вибрано ко-

мітет з трьох товаришок.

На місце дотеперішньої кореспондентки, що зрезиґнувала, вибрано т-ку А. Бобовську.

19. жовтня відбулось в нас спільне читання книжки "Як наука нищить віру в бога". Читано по одному уступові і дискутовано над ним.

26. жовтня відбулись реґулярні збори, на яких т. Навізівський сказав пару слів про листопадову кампанію і роздав членкиням лісти для збирання передплат та пресового фонду на "Робітницю" і книжочки на розігравку в користь преси.

Того-ж вечера відбулась розігравка на гарну подушку, яку вишила т-ка Степанюк а членкині купили матеріял. Прибутку було $30.00, які розділено по половині: $15.00 на "Робітницю" а $15.00 на "Укр. Роб. Вісти".

1. листопада відбувся вечером концерт-мітінґ, на якому між иншими виступала й т-ка Винаградова, яка взивала передплачувати робітничу пресу і вступати до нашої орґанізації.

2. листопада, на зборах, т-ка А. Сидор читала найновіше 4-те число стінної ґазети "Вісти Жінвідділу у Вінніпеґу". Перше число цеї ґазети вийшло ще 1. травня. Редаґує цю ґазету т-ка Сидор. Пишуться в ній ріжні статті і дописі. Між иншим, в найновішому числі була допись т-ки Вертепної, яка має 51 років і була до недавна неграмотною. В нашій школі навчилась вона грамоти і сьогодня гарно пише. Збори приняли це число своєї ґазети грімкими оплесками.

Т-ка А. Бобовська продовжувала читання книжки "Як наука нищить віру в бога". Товаришки дуже зацікавились цим і давали цікаві питання про се.

Після читання товаришки вирішили, щоби в день 7. листопада всі членкині пішли хата в хату за новими передплатами для "Робітниці", що й доконали опісля. Варто, щоб й инші жінвідділи в Канаді таке саме зробили.

При кінці зазначу, що на кожному нашому засіданню є присутний т. М. Шатульський, як делеґат від мужеського відділу до нас.

А. Бобовська,
кореспондентка.

ХАТНЯ ЗАБАВА.

Вінніпеґ, Ман.

21. жовтня 1925 відбулась в хаті т-ки Чайковської товариська забава, яку влаштував Заряд Жінвідділу за збіркою річей на Базар.

Зібрані товаришки провели цей вечір дуже приємно. Тов. Чайковський з сином Адольфом заграли на пяні і скрипці, а опісля засіли товаришки до спільної вечері. Після вечері почались розмови, в щирому, товариському дусі. Варто, щоб на такі забави запрошувати теж наших симпатиків, аби вони побачили, як проводять вільний час орґанізовані робітниці.

Пізніше товаришки почали збиратися до дому. Т-ка Е. Степанюк, як орґанізаторка нашого відділу, подякувала в імени Заряду всім товаришкам за участь, а також товаришові та товаришці Чайковським, що відступили свою хату на забаву. Зібрано для Базару 24 річей і $1.50 грішми.

Так ми забавились без ніякого кошту і ще й для користи орґанізації.

Одна з присутних.

ЖІНКА І МУЩИНА.

Торонто, Онт.

В нас відбувся масовий жіночий мітінґ на якому обговорювано, як би розвинути свідомість поміж жінками та як поширити жіночу орґанізацію. На мітінґ прибуло не мале число жінок, а також й мущин. І це доказує, що жінки не відказуються виповняти обовязки супроти своєї кляси. Робота може увінчатись успіхами, лише треба, щоб товариші-мущини давали правильний шлях такій роботі. Я хочу звернути деяку увагу товаришам-мущинам. Не треба звертати всю вину на жінок, що вони відсталі в клясовому розумінню, бо багато лежить вони з боку мущин. Ми знаємо історію нашого поступу, тож не далеко втікли й мущини. Коли мущини займались (а ще є такі, що й тепер займаються) піятикою, картограйством, бійками, брехнями, давали на боже, били поклони, а не читали, то й від кого ми, жінки, могли навчитись чогось кращого? Це ваша товариші, спадщина і половина вини нашої відсталости по вашому боці. А щоби сказати правду, жінка в той час не могла йти поверх голов мущин, хоч би й инакше все те розуміла. Бо це було-б противилось мужеському першенству. А за це могла-б попасти в велике нещастя з боку мущин, а то: бук (як замужня), обговорення, сміх, наклепи (як дівчина). А що жінка являлась (і ще й тепер) якимсь товаром, тож й не пробувала продирати шкаралупу старого життя, щоб стати на вищий ступінь людського розвитку, бо не знала, хто її візьме. А хоч деяка й пробувала освідомитись та як трафила на темного мущину, то мусіла або засипляти свою свідомість, аби мати недовіря до чоловіка, з чого виходив домашній розлад. Я не кажу, що нема зіпсутих жінок, але й цих нема що винувати, а треба жалувати, бо й вони часто каються. А в нас є такі звичаї, що коли хтось впав, то на це уваги ніхто не зверне. А коли впавша людина бачить, що її вже всі цураються, обминають, то далі тягне свою недолю в безвихіднім положенню. Я не кажу, щоб товариші мущини не звертали уваги нам. Треба наказувати, поправляти, а навіть критикувати, бо це тільки оживить нашу роботу. Але не треба — і ще раз не треба, винувати самих жінок в їх відсталости. Правда, в нас жінок, є багато злих прикмет та звичаїв. Але й тут ви, мущини, винуваті, бо цего ви від жінки вимагаєте. І жінка мусить робити таке, щоб приподобатись вам, хоч її дорого це коштує. **Бо загально наша свідомість не цінить ще характер людини, а прибори.** І тому не треба винувати жінок, коли ви самі, чоловіки, купуєте їм дорогі перстені на руки, шиєві ланцюхи, з биндами пуляреси і т. ин. А в теперішний час кожний вже повинен знати, що ці прибори тільки хвилеві, та нищуть і псують жінок. Також треба вміти мущинам кохати та шанувати жінок не через павдер, малювання, куці спідниці, новомодні танці і т. ин. а через їх свідомість, характер та поведення, як дочки поневоленої кляси. Ми мусимо позбутись старих звичаїв, ріжних примх, котрі стоять колодою для нашого умового розвитку. А коли в такім напрямку допоможуть нам товариші-мущини, тоді жінка зможе свобідно пристосовуватись до клясової боротьби й освіти.

Остаюсь з привітом

Анна Боднарчук.

ПОРА МАТИ РОЗУМ.

Ді Пес, Ман.

До цеї пори наш відділ розповсюднував 20 чисел "Робітниці" в місяць, але тепер вже їх за мало. Це є доказом, що свідомість шириться і товаришки захоплюються читанням дорогого журналу. Отож, з тої нагоди, що мене вибрали кольпортеркою, я прошу редакцію висилати 10 чисел більше, як дотепер а пізніше постараюся підвищити. А ви, товаришки, читайте "Робітницю" і передавайте з рук до рук. Ви лише подумайте, рік взад декотрі з нас ані слова по українськи не вміли, а сьогодня ми пишемо до свого журналу. Чи це не поступ? Я сама собі не вірила, щоби я навчилася, але треба заставити себе. Замісць тратити дорогий час на пустих балачках по хатах, треба сісти за корисну книжку чи ґазету. Бо без читання так, як без їди. Отож взиваю товаришок робітниць в Ді Пес, помогти мені в мому пляні, котрий навела в горі, а собі поможете тим, що станете свідомими членкинями робітничої кляси. Десять центів не гроші, а дістаємо за них знання на ціле життя.

Також не треба забувати, що листопад це місяць помочі нашій пресі, до котрої нам треба взятися завзятіше, як попередно. В нас тепер повинна бути радість і завзяття, лише треба позбутися позакулісових шепотів і особистої ненависти та робити не за "гонор" але на добро робітничої кляси. Бо до цих пор більше "гонору" хотіли а робітничу справу маловажили, але тепер цего не повинно бути. Пора вже мати чистий розум і дивитися на світ своїми очима. Наш відділ повинен гордитися тепер і щиро працювати на взірець других відділів. Забудьмо вже своє "кумо" а будьмо правдивими товаришками без ріжниці як кому дома поводиться. Бо правдива товаришка дбає, щоби всім було однаково і всіх однаково цінить. А в нас буває так, що заможнішим дають більше привілеїв, чого в робітничім товаристві не повинно бути. Ми повинні цінити товаришку не по її убранню, але по її ділах і праці на робітничім полі. В нас є товаришки, котрі посвятилися орґанізації, але що не можуть рівнатися з другими фінансово, їх ми маловажимо. Це вже треба забути і котра хоче "гонору", то її в нас не місце. В нас є одно слово "товаришка" для всіх і це слово повинні вимовляти з пошаною, а не на смішки. Я не ображую тут нікого, а пишу то, що правда і взиваю всіх робітниць в Ді Пес лучитися до нас.

Від тепер в нас будуть відбуватись наукові лекції що тижня, тож обовязком всіх робітниць приходити і показати, що ми не хочемо коротати свій вік в темряві, але йдемо до світла, яке нам, як клясі, належиться. Ніхто нам його не дасть, а треба самим братися, а щоби цего діпняти, то треба читати "Робітницю", "У.Р.В." і "Ф. Ж." і ширити хата від хати, чого в нас досі мало практикувалося.

Хай жиє українська робітнича преса в Канаді!

Кольпортерка.

МАСОВЕ ВІЧЕ.

Ді Пес, Ман.

Дня 21. жовтня 1925 відбулося масове жіноче віче, на якому головувала т-ка Богай. В своїй вступній промові пояснила вона ціль цего віча.

Друга говорила т-ка Дубінська на тему: "Чому ми повинні орґанізуватися". Третім промовцем був т. Сергійчук, що говорив про завдання орґанізації. Четвертим промовляв т. Юзик на тему: "Що заставило робітниць орґанізуватися". Після цего зібрані ставили ріжні питання.

Скликали ми це віче не тому, що нам так хотілося, а тому, щоби придбати як найбільше нових членкинь. Однак, на жаль вписалося тільки дві. Це є доказом, що робітниці в Ді Пес не цікавляться робітничим справами і сплять в байдужності.

Закликаємо всіх робітниць і робітників ставати в робітничі ряди, а коли буде проголошене друге масове віче, хай-же воно буде дійсно масовим.

Хай жиє згода і любо між працюючими!

Хай жиє робітнича жіноча орґанізація!

Хай жиє робітнича преса!

З товариським привітом

Анна Богай, голова. Р. Рудейчук, рек. секр.

МОЖЕ І В НАС БУДЕ.

Ню Йорк, Н. Й.

Дорогі Товаришки!

Знову завітала до нас наша улюблена "Робітниця", котру я з найбільшою приємністю перечитую. Бо-ж це справді дуже грано, що товаришки-робітниці в Канаді орґанізовані і дальше працюють енерґійно для орґанізації і освіти.

Майже в кожнім числі "Робітниці" читаємо, що там і там повстав новий жіночий відділ. А ті відділи, котрі вже довше істнують, надсилають свої звіти до поміщення в журналі.

Бачимо і радіємо, що так гарно розвиваються жіночі робітничі орґанізації.

А в нас, в самому центрі укр. еміґрації в Ню Йорку, нема ані одного жіночого відділу.

Сумно це, а то й сором, але на жаль так воно є. Та я думаю, що незадовго і в нас повстануть жіночі товариства, чого з нетерпеливістю очікую.

Ваша за кращу будучність

К. Корилюк.

УКР. ДІТОЧА ШКОЛА.

Форт Френсес, Онт.

Заходом відділу ТУРФДім засновано У. Р. Д. Школу в місяці жовтні 1924 р. На початку, до школи вписалося 44 дітей а в протягу шістьох місяців число дітей з 44 зменшилося до 27 з тої причини, що зимовою порою було холодно для менших дітей, а декотрі родичі заборонили своїм дітям ходити до У. Р. Д. Школи.

Від початку до 15. травня 1925 наука відбувалася кожного дня, а учителював т. М. Фівчук. Також учив співу і гри на мандолінах як дітей, так і дорослих. Щира подяка т. М. Фівчукові за його щиру працю. Одна лиш біда, а це той ворог — довг, котрий тяжить на У.Р.Д. і щоби позбутися його, то на спеціяльних зборах, по довгій дискусії, рішено звільнити платного учителя т. М. Фівчука а на його місце вибрано т. Петра Костура, котрий згодився вчити дітей читати і писати без жадної платні. Вибрано теж т-ку Людвіну Поштар до науки співу і гри на мандолінах, яка згодилась також вчити без жадної платні.

Згаданий товариш і товаришка сповняли свою роботу до 15. жовтня 1925 а від 15. жовтня учителює т. Михайло Парнеґа без платні а науку співу і гри на мандолінах залишено на пізніше.

Від початку існування У. Р. Д. Школи по нинішний день, діти дали 2 концерти, 2 представлення і 1 концерт-іспит.

На концерті-іспиті жертвували слідуючі товариші і товаришки на У. Р. Д. Школу в Форт Френсес:

П. Винниченко $5.35; М. Угрин $5.00; по $2.00: І. Зуб, С. і М. Блескі; С. Шаванда $1.50; В. і М. Шевчук $1.25; по $1.00: І. Рогач, П. Рогач, К. Зуб, В. Зубатюк, Мар. Блещук, Е. Вацко, В. і М. Ярук, Ґ. В. Загара, Н. Савчук, Т. Мітран; по 50 ц.: В. Костур, П. Шкварок, К. Загара, М. Ґаланджій, М. Монастирський, М. Пірячко, А. Корнійчук, С. Поштар; М. Савчук 35 ц.; по 30 ц.: П. Савчук, Д. Винниченко; по 25 ц.: М. Кавюк, В. Шаванда, О. Рутка, І. Кавюк, М. Монастирська; З. Угрин 15 ц.; Н. Велик 10 ц. Безіменних $3.60. Разом $37.10.

Щира подяка товаришам і товаришкам за їх щирі жертви. Вони зрозуміли ціль У. Р. Д. Школи і зрозуміли, що наука для молоденьких діточок є великим скарбом.

Хай жиє У. Р. Д. Школа!

За Шкільну Раду:
М. Угрин, С. Шаванда, Іван Рогач.

ПІВРІЧНИЙ ЗВІТ.

Венкувер, Б. К.

Дня 10. серпня 1925 року, відбулися піврічні збори відділу Ж. С. імені Р. Люксембурґ в Венкувер, Б. К.

Збори отворила орґанізаторка і вона-ж головувала. Заряд здав звіт за минулих 5 місяців праці.

Робота відділу Ж. С. представляється так: Адміністративних зборів відбулося 11; специяльних зібрань 1; представлень 1; лекцій 1; концерт-мітінґ 1; концертів 1; пікніків 2, а так само членкині брали участь у всіх підприємствах, які устроювалися заходом відділу ТУРФДім в Венкувер.

Вибрано заряд на слідуючий піврік. До заряду увійшли слідуючі товаришки: С. Романюк, орґанізаторка; М. Вакалюк, заст. орґанізаторки; М. Кошовська, серкетарка; Т. Попенюк, фінансова секр.; Г. Мартин, касієрка; контрольна комісія: А. Ферлей, М. Баб і М. Винник.

Фінансовий звіт:

Приходи:

Березень	$86.41
Квітень	7.32
Травень	92.29
Червень	83.53
Липень	54.60
Разом	$324.15

Росходи:

Березень	$69.57
Квітень	7.36
Травень	21.02
Червень	75.32
Липень	20.43
Разом	$193.70

Повторення:

Прихід	$324.15
Росхід	193.70
Остає в касі	$130.45

Марія Кошовська, секр.

КВАРТАЛЬНИЙ ЗВІТ.

Саскатун, Саск.

Жінвідділ в Саскатуні відбув свої квартальні збори дня 7. жовтня за третій квартал. Відділ відбув 3 місячних зборів, заряд засідав 4 рази. Устроєно 1 пікнік, відограно 4 представлення і відбулося двоє спільних читань журналу “Робітниці”. Також товаришки беруть участь у всіх підприємствах, які устроює відділ ТУРФДім.

Приходу за липень, серпень і вересень було $102.76; росходу $68.15; остає в касі $34.61.

За контрольну комісію: К. Антонюк, А. Кальмуцька.

О. Кобзей, секр.

Ленсінґ, Міш.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $3.00 від двох нових цілорічних передплатниць на “Робітницю”, яких я придбала на лісту ч. 92 і $2.25 пресового фонду, що призбирала на лісту ч. 3323.

По 50 ц. на пресовий фонд жертвували: М. Гнатів, Софія Марків, К. Свистун; по 25 ц.: Е. Пасічник, М. Пасічник, Ю. Коштовська. Разом пресового фонду $2.25.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
Катерина Свистун.

Дітройт, Міш.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $3.00 від двох нових цілорічних передплатниць на “Робітницю”, котрих я придбала на лісту ч. 13, і $1.50 на пресовий фонд “Робітниці”, що зібрала на лісту ч. 3168.

На пресовий фонд жертвували: Ксеня Шах 75 ц.; Гр. Коханюк 50 ц.; Т. Колодій 25 ц. Разом пресового фонду $1.50.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
Ксеня Шах.

Іст Сейнт Луйс, Илл.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 нової цілорічної передплати на “Робітницю”, яку я придбала на лісту ч. 3 і 50 ц. на пресовий фонд на лісту ч. 3177.

На прес. фонд жертвували: Дмитро Іващук 30 ц.; Марія Ґери 20 ц.

З товариським привітом,
Дмитро Іващук.

НАШІ ПРИДБАННЯ ДЛЯ “РОБІТНИЦІ”.

Понижче подаємо імена тих товаришок і товаришів, які в останніх тижнях активно працювали для “Робітниці” збіраючи не тільки пресовий фонд, але й приєднували нових передплатників. Подаємо це не для хвальби, а для признання та заохочення наших товаришок і товаришів працювати дальше для свого журналу. Нових передплатників придбали слідуючі товаришки і товариші:

Марія Блещук в Форт Френсес, Онт. одну цілорічну передплату.

В. Гнида в Філаделфії, Па. одну цілорічну передплату.

Р. Кузенко в Торонто, Онт. одну цілорічну і одну піврічну передплати.

Ірена Омек в Торонто, Онт. одну цілорічну передплату.

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий журнал для Жінок-Робітниць
Орґан Жіночої Секції ТУРФДім.

Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня міститься в Українськім Робітничім Домі, на вуглі вулиць Прічард і МекҐреґор у Вінніпеґу.
М. Попович, секретар.

Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of U.L.F.T.A.

Printed and published by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba. M. Popovich, Secretary.

Subscription: per year $1.50; six months 80c
Singe copy 10c

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, 1. грудня 1925. Ч. 23.

Використовуйте в зимі журнал.

Прийшла зима, а з нею й збільшилася-закипіла робота по наших робітничо-фармерських оранізаціях в цілій Канаді. Особливо культурно-освітня праця має тепер свої жнива. Концерти, представлення, цікаві лекції чи читання на спільних мітинґах, все це спричинюється до того, що українське орґанізоване робітництво й фармерство все більше освічується та стає свідомішим.

Чимало клопотів мають у нас з деклямаціями, яких потрібно так для дорослих товаришок й товаришів, як і для малих дітей. Особливо на концертах потрібно деклямацій і часто наші товариші і товаришки шукають відповідних поезій, а що для робітництва не багато пишуть панські поети, то й доброї деклямації тяжко найти. Часами деклямують таке, що просто соромно слухати.

Щоби зарадити цьому, ми звернемо увагу на ось що: Не розщибайтеся ви товаришки й товариші нікуди за деклямаціями, а візьміть всі числа журналу "Робітниця", перегляньте їх гарно і найдете в них не десятки, а сотні прекрасних робітничих деклямацій, які сміло можете деклямувати на кожному концерті. Особливо в літних числах їх є багато, а деклямувати їх не було коли. Є там твори кращих робітничих поетів так з Америки, як і з Европи, твори, що вповні заслуговують на це, аби їх деклямувати перед широкими працюючими масами.

Правда, до цего треба трохи присісти, треба переглянути всі числа, треба вибрати що краще, бо само воно не прийде до нікого. А засмічувати робітничі концерти ріжними дурницями — жаль і сором. Скрізь повинні ми дбати про чистоту, чи то в життю, чи в праці, чи в орґанізації. Цим ми й стоїмо вище від наших противників українського походження, що пустилися на негідну дорогу і крок за кроком провалюються. Ані наша преса, ані наші робітничі провідники ніколи не брехали, як це роблять збанкротовані українські підпанки. І в цьому успіх нашої великої орґанізації, в цьому наша вищість від других українських орґанізацій.

Це саме відноситься і до лекцій. Ми вже чимало писали про то, що коли давати лекцію, то треба попрацювати над нею, треба, аби вона була не тільки цікава, але й зрозуміла. А що звичайно між нами ще мало таких людей, які могли-б давати добрі і зрозумілі лекції, то найкраще теж взяти всі числа "Робітниці" та поцікавитись ріжними гарними статтями, хоч

би чисто науковими. На основі таких статтів можна опрацювати гарну лекцію і перечитати її, а не говорити з памяти. Раз на завжди треба затямити собі, що для невиробленого лектора найкраще читати лекцію з написаного, а не говорити на память. Скрізь, особливо в Европі, всі лектори читають свої лекції з написаного.

Розуміється, таку лекцію треба вже добре опрацювати і бути приготованим відповісти на всі питання слухачів. Коли-ж тяжко виготовити й таку лекцію, тоді можна просто на спільному зібранню перечитати якусь повчаючу статтю і спільно з усіми слухачками та слухачами подрібно розбирати її.

Не тратьте зимою дармо часу! Вчіться товаришки й товариші, а вийде воно вам тільки на користь. Памятайте, що наука ніколи не шкодить чоловікові, тільки помагає. Будьте-ж розумними! Використовуйте кожну вільну хвилину, бо вечері тепер довгі і жаль тратити їх на пустих балачках. Особливо "Робітниця" дасть вам багато цінного матеріялу, тільки уважно перегляньте всі числа її. Коли-ж ви читали вже їх, то замовте собі з Вінніпеґу з редакції "Робітниці" чи "Укр. Роб. Вістей" — гарних книжок і набувайте знання, бо без знання гірше сьогодня в світі, як без очей.

Товариська мораль і дисціпліна.

ПЕРЕЧИТАЙТЕ УВАЖНО ЦЮ СТАТТЮ НА СПІЛЬНИХ ЗІБРАННЯХ.

Багато разів вже писалося на орґанізаційні теми, але не зашкодить порушити деякі справи, які дотикають наших орґанізацій. Справа в тім, що пишеться одно, а робиться друге. Наші пояснення, домагання, як видко не зробили великого ефекту на деякі відділи Жіночої Секції, або иншими словами — не всі наші членкині, заряди і взагалі відділи нашої орґанізації, прислухувалися нашим вказівкам, поясненням та домаганням. Бо хоч-би взяти й таке:

В 18. числі "Робітниці" з 15. вересня ц. р., у розділі "Сторінка наших читачок", була поміщена маленька відозва до відділів Жіночої Секції, в якій редакція "Робітниці" домагалася від усіх секретарок, аби вони повідомили редакцію про те, чи у їхніх відділах читано всі ті статті, під якими було зазначено: **"Обовязково перечитати у відділах Жінсекції"**. Ми стараємося всіми можливими способами повчити наших товаришок, як треба працювати в орґанізації, познайомити їх, хоч поверховно, з історією давних і теперішніх громадських устроїв. Але ми, коли це писали і пишемо, то хочемо, щоби товаришки скористали з цего, а не пишемо, аби лише писати. Отже, маємо повне право домагатися від секретарок відділів Жінсекції звіту: чи вони читали ці всі статті на орґанізаційні і наукові теми, чи зрозуміли і чи скористали з них?

Ми домагалися такого звіту у 18. числі "Робітниці" і на жаль не одержали такого звіту ані від одного відділу. Чому воно так? Чому секретарки і взагалі заряди відділів Жінсекції так легковажуть собі наші маленькі домагання? "Робітниця" є офіціяльним орґаном Жінсекції. Членкині мають право ставити якісь домагання свому орґанові, але й орґан має право також ставити домагання й до орґанізації. Ми стараємося працювати так, аби вас вдоволити. Ви повинні сказати своє слово: добре ми поступаємо, чи ні, задоволені нашими вказівками, зрозумілі вони для вас, корисні і т. д. Бо-ж ми не є якимись такими духами, аби ми знали, що для вас добре, що зле, що любите, а що не любите, з чого користаєте, а з чого ні. Тому й домагаємося від вас відповіди, домагаємося звіту з вашого розслідження нашої роботи.

Ми на початку цеї статті сказали, що на орґанізаційні теми вже писалося дуже багато, але самий ваш поступок заставляє нас ще писати на ці самі теми. І ми будемо писати так довго, доки не направимо самих себе на правильний орґанізаційний шлях, доки не зрозуміємо, що таке орґанізація, як треба в ній працювати, заховуватися й придержуватися ріжних орґанізаційних формальностей.

Це все, щодо невиповнення обовязків, яких

вимагає орґанізація і її орґан "Робітниця". Ми дуже не хочемо нарушувати цеї справи ще раз, але коли треба буде, то ще не раз, а десять разів будемо нарушувати її. Це залежить від самих секретарок, від зарядів і взагалі від членкинь Жінсекції. Тому не зволікайте цеї справи, а пишіть, відповідайте і ставте свої домагання!

А тепер, ми торкнемося справи про товариську мораль і дисціпліну. Хоч й повище все те, що вже сказано, також відноситься до цеї справи. Бо невиповняти орґанізаційних належностей, уважається також неморальним і недисціплінарним поступком. Правдою є, що наша орґанізація ще дуже молоденька й не можна від неї вимагати вже повної товариської моралі й залізної дисціпліни, але ми мусимо постепенно творити цю товариську мораль і дисціпліну, бо на те тільки ми й створили освітню орґанізацію, аби привчитися стати на рівні з усіми иншими культурними робітниками та робітницями. І ми доти не спічнемо, доки не доможемо українським жінкам-робітницям добитися на вищий культурний щабель.

Ось редакція "Робітниці" одержала кілька листів з ріжних місцевостей Канади, в яких товаришки домагаються деяких пояснень, щодо орґанізаційних справ. Ці листи не можуть бути поміщені, як дописі, бо й самі товаришки не бажають собі цего, а лише хотять, аби редакція відповіла їм листовно. Але тому, що нам не можливо відповідати на численні приватні листи до одиниць, ми вкоротці постараємося відповісти на деякі питання і віримо, що з цего скористають не лише ті, котрі запитують про ці справи, але також й ширший загал наших членкинь. Лише уважно перечитайте це і після цего поступайте.

Ліна Мірза
діяльна робітниця серед робітничого жіноцтва в Азербейджані (в Алії).

Одна товаришка написала таке:

"Коли товаришка відділу поступить неморально поза орґанізацією і нанесе клопоту й безчестя цілому відділові в місцевости, а цілій орґанізації взаґалі, то чи місцевий відділ Жіночої Секції має право судити таку товаришку за її поступок?"

Залежить від того, який це неморальний поступок. Все-ж орґанізація має повне право судити своїх членкинь після вказівок свого статута. Коли товаришка поповнить якебудь неморальне діло несвідомо, а воно дуже зле відбивається на орґанізації, то таку товаришку треба повчити і наказати, аби такого більше не робила. Як товаришка, хоч й несвідомо, поповнила таке неморальне діло, що воно й загрозило росколом орґанізації, то таку товаришку треба виключити, а рятувати орґанізацію.

Товаришка, чи вона свідома, чи несвідома, повинна повинуватися вирокові більшости членкинь, а коли після її думки, рішення не було справедливе, то має вдатися до заряду відділу ТУРФДім, Центрального Комітету Жіночої Секції Центрального Виконавчого Комітету ТУРФДім, а вкінці, коли справа ще не була справедливо вирішена, то вдатися до найвищого нашого тіла З'їзду ТУРФДім.

Друга товаришка пише:

"Членкиня належала до відділу через цілий рік, ніколи не хотіла взяти на себе ніякого орґанізаційного обовязку, ніколи не говорила на зборах, не піддавала жадних думок, а відтак виступила з відділу. Каже, що "там не добре роблять"... Чи така членкиня може уважатися за клясову свідому?"

Свідома членкиня, чи член, ніколи не виступлять з орґанізації тому, що "там не добре роблять", а будуть стояти в ній і старатися з "недоброго" зробити добре.

Третя товаришка запитує:

"В нас наложено на членкинь по 25 ц. специяльного податку, аби покрити деякі наші недостачі. Це ухвалено на ділових зборах і більшість заявилася за тим, а лише чотирьох про-

ти. Тепер вони не хотять платити, хоч й годні, бо кажуть, що "ми були проти". Чи вони й на дальше можуть уважатися за добрих членкинь?"

Ні! Більшість рішає. Кожний член чи членкиня орґанізації мають повинуватися ухвалам більшости. Коли членкиня не може сповнити цего рішення, то в такім випадку має вдатися до свого заряду і роз'яснити справу. Заряд, по розслідженню справи, може увільнити товаришку від обов'язків.

Ще одна товаришка пише таке:

"В орґанізації є такі товаришки, що з цілою душею працюють для орґанізації: грають представлення, урядують, ходять по колектах на ріжні робітничі справи, співають в хорі, словом — працюють понад сили. А є такі товаришки, що тільки платять свої членські вкладки і то пару місяців наперед, аби не приходити з часта на збори. Чи такі товаришки можуть бути нарівні з тими першими?"

Членкині, що лише платять свої членські вкладки, а нічого не роблять в орґанізації, мають ті самі права, що й ті, які працюють. Але їх не можна назвати активними членкинями. Перші активні товаришки — це підвалини, на яких держиться орґанізація, а другі — це **навіть не підпори тих підвалин, а підпори підпор.** В орґанізації всі повинні працювати нарівні після своїх здібностей.

А ще одна питає:

"Чи така членкиня може уважатися за свідому, що покинула орґанізацію тому, що її звернено увагу на її зле поведення? Або така членкиня, що покинула орґанізацію, бо там належить товаришка, з якою вона не дуже добра?"

Ані одна, ані друга **несвідома.** Свідома товаришка піддасться під всякий осуд членкинь своєї орґанізації і ніколи не відступить від орґанізації, хоч-би навіть її обмежили на час деякі права. Щодо другої справи, то нам вже час-би зрозуміти, що орґанізація, це — ми. Все-ж старші членкині повинні поводитися з молодшими членкинями в товариський спосіб, старатися приучувати їх до орґанізаційного життя та вказувати шлях до освіти і знання.

Є ще багато инших листів, але всі вони вже майже одного змісту. Ми подали ті запити товаришок і коротко відповіли на них. Тепер загально скажемо, товаришки, що одинокий спосіб, яким можна усунути всі ці наші орґанізаційні недостачі — це читання добрих і повчаючих книжок, журналів і ґазет. Наша товариська мораль перейде з теорії в практику лише тоді, коли ми будемо свідомі своїх завдань і обовязків. Ми не можемо завести в нашій орґанізації міцної дисціпліни, бо в нас ще брак товариської моралі. Творім-же перше всего товариську мораль, а попри товариську мораль, залізну товариську дисціпліну.

Перегляньте тепер зимовими вечерами на своїх спільних сходинах у відділах всі числа "Робітниці", а там найдете багато корисного й повчаючого матеріялу по цих питаннях.

Не нарікайте на недостачі, а справляйте їх! Вчіться, читайте спільно, працюйте, витворюйте товариську мораль і дисціпліну, бо цего вимагає саме життя і боротьба за істнування.

ЯК В ПАНСЬКІЙ ПОЛЬЩІ БОРЯТЬСЯ З РОБІТНИЧИМ РУХОМ.

У Варшаві, в редакції робітничої ґазети "Валька люду" ("Боротьба народу"), була випадково вибухла бомба. За це арештовано редактора Трояновского і поставлено перед суд. Росправа відбулася 29. жовтня 1925 у Варшаві.

На росправі Трояновский заявив таке:

"Я фабрикував бомби з приказу поліції. Також ґазету "Валька Люду" видавав я з приказу польської поліції і писав у ній дуже революційні статті. Я — заявив Трояновскі — був конфідентом (аґентом) поліції, усьо робив з її наказу, а при фабрикуванню бомб я стратив навіть око. Я ділав з припоручення влади і був певний, що влада возьме мене в оборону. Та це не сталося і я тепер мушу виявити правду".

Оборонець Трояновского поставив внесок на покликання свідків поліційних комісарів, з припоручення котрих Трояновскі вів провокаційну роботу. Трибунал тому внесенню відмовив і засудив Трояновского на рік тюрми.

Оце, що в горі написано, це не байка а правдива правда. Трояновскі видавав з припоручення поліції робітничу ґазету, щоби в той спосіб плодити комуністів, а опісля їх вилапувати і писати про свої заслуги.

Трояновскі робив бомби, щоби їх давати в руки ідейних борців, намовляти до атентатів (замахів), але перед виконанням атентату їх арештувати і знов писати про свої заслуги.

Таке ділося в панській Польщі 1925 року по Христі.

ЧИ ВИ ВЖЕ вирівнали свою передплату за "Робітницю"? Чи відновили ви задовжену передплату? Зробіть це зараз!

Чи може жити людина без орґанізації?

(Обовязково перечитати у відділах Жіночої Секції.)

VII.

ЖІНКА В СТАРОВИНІ.

Не лише в українській, але загально в усій літературі про ролю жінки в розвитку суспільства дуже мало сказано, хоч жінки в піднесенню цего суспільства, брали навіть більшу участь, як мущини.

Жінка — це колиска людства. В старині, коли люде були ще дикими, не мали розвиненої мови, жили по печерах, не мали такого одіння, як ми маємо, коли не було вогню, коли мусіли тяжко працювати й боротися за своє істнування, то жінка була на першому місці, як у праці, так і в боротьбі. Вона мусіла не лише кормити своїх маленьких діточок, відривати від власного рота, але вона мусіла також охороняти їх від зимна, бурі, дощу і спеки, охороняти їх від нападу птахів, звірів, боротися з ворогом за вратовання їхнього життя від него, а часто й полягти в боротьбі з ворогом — посвятити своє життя, віддати себе в жертву для життя своїх дітей.

Нераз ми бачимо, як птахи, чи инші звірята-самиці, обороняють своїх маленьких перед дущим ворогом, наражуються на всякі небезпеки, тратять життя в боротьбі за вратування маленьких. Так само, як бачимо цих птахів та инших звірят, як вони обороняють своїх маленьких, так само й жінки колись боролися, щебетали й оплакували над маленькими, коли їм загрожував ворог. А до того всего, жінка належала не до одного чоловіка, а до багатьох. Чоловіки мали дуже багато жінок й ті жінки мусіли працювати не лише на утримання дітей, але також й того чоловіка, який уважався батьком численної родини. Коли котрась з жінок не була до вподоби чоловікові, то він віддавав її другому такому самому, як він, вимінював жінку за який будь простенький предмет і бідна жінка переходила до другого чоловіка — властителя та мусіла вже на него працювати й підхліблюватися йому.

Жінка в старовині нічим не ріжнилася від нинішної скотини. Чоловік маючи багато жінок, знущався над ними, торгував ними так само, як нині торгують скотиною. Вона не була в свого чоловіка сталою, але належала до багатьох чоловіків: чоловік жінку міняв з другим, давав її в дарунку, а також відбирав, або тратив підчас боротьби з сусідами, чи иншими племенами.

МОНОҐАМІЯ.

Те, що ми попередно сказали, що чоловік мав багато жінок, а жінка могла мати багато чоловіків, називається — **поліґамія,** або простими словами — **многоженство.** Ця поліґамія ще й до нині істнує не лише в диких й на пів диких народів, але навіть й в такій країні, як Туреччина, яку зачисляють до цивілізованих народів. Колись давно, як говорить нам історія культури, в Індії, як умирав чоловік, то всі його жінки-вдовиці мусіли йти добровільно живими в могилу, або на вогонь, бо цего собі ще за життя бажав чоловік.

Ці фанатичні реліґійні забобони скасувала Анґлія, яка запанувала над Індією.

Ми вже сказали в попередних розділах цеї статті, що на світі нема нічого незмінного. Все постепенно розвивається й змінюється відповідно до розвитку цивілізації, матеріяльної й духової культури. В котрім племени, або пізнішій державі, скорше розвивалася ця матеріяльна й духова культура, в тій державі повставали писані закони, яким мусіли підлягати всі громадяни, племени чи держави.

Отже, між ріжними цими правилами-законами, були виписані також й правила-закони, які скасували поліґамію — многоженство й встановили **моноґамію — одноженство.** Тут для жінки були вже великі полекші, бо вона належила лише до одного чоловіка, закон забороняв міняти жінку за якесь знаряддя, покидати її, або примушувати її бути жінкою й для инших чоловіків.

Все-ж жінка була в той час лише невільни-

цею свого чоловіка. Жінка належала до чоловіка, а не чоловік до жінки, або обоє одно другому. Чоловік був рабом пана-землевласника, а жінка була рабом й пана й свого власного чоловіка. Дочка не мала права вибірати собі своїм чоловіком того, якого вона любила, а мусіла виходити замуж за того, якого велів батько й пан-землевласник.

В деяких державах ще до 1486 року істнував закон, що дівчина, яка виходить замуж, то по вінчанню першу ніч мусить йти обовязково до пана землевласника. Любить вона пана, чи не любить, гарний він, чи поганий, старий, чи молодий, а дівчина-молода мусить повинуватися законам, бо закон панський — це закон божий!

Все-ж, як-би воно не було, а з скасованням поліґамії й заведенням моноґамії, для жінки було багато лекше жити, як в попередних часах, бо цему помогли також й вищий уровень економічного життя й взагалі соціяльного окруження.

ЖІНКА Й РЕЛІҐІЯ.

Нікотра инша орґанізація не поневолювала жінки так, як орґанізація реліґійна. Ви вже попередно читали про те, що реліґія в Індії вимагала, аби всі жінки-вдовиці по своїм чоловікові, йшли живцем в могилу за своїм мертвим чоловіком, або "добровільно" в вогонь. Це чисте варварство, й коли читати про це, то мороз переходить по тілі.

Бо навіщо--ж тих невинних жертв? Чи бог хотів любуватися та насолоджуватися стоном й зойком тих невинних жертв-жінок? Ви скажете, що це було за часів дикунства, ще тоді, коли люде не знали "правдивого бога". Так! Але історія доказує нам, що вже навіть в новіших часах, тоді, коли люде вже були цивілізованими й вірили лише в одного "правдивого бога", жінку трактували, як щось, що не належить до людського роду. Й на жаль треба сказати, що це робила новіша реліґійна орґанізація. Навіть вже в сереновіччя ріжні богослови сперечалися над тим, чи жінка має безсмертну душу, чи ні. Бо загально було признано, що чоловік має безсмертну душу, а чи жінка мала таку саму душу, то ще не були певні, бо уважали жінку за щось иншого.

Богданов в своїй книжці "Наука про суспільну свідомість" пише про це ось так:

"Жінка в тогочасній сім'ї була істотою найпідлішою: на чолі сім'ї вона стати не могла, або це траплялося дуже рідко: у людей, що міркували найпослідовніше, сам собою з'являвся сумнів, чи є у жінок "орґанізаційна" основа така, як у чоловіків, себто, здатна вона виходити в своїх функціях поза межі їхнього особистого істнування. **На одному з соборів духовенства Франції, питання про душу жінки після обміркування, було поставлено на голосування й вирішено на користь жінок, але більшістю тільки одного голосу".**

Не споминаючи тут вже про трактовання жінок в римській імперії, ясно, що скільки їх не було тих "духовників" на тім соборі у Франції, то майже половина з них не хотіли признати, що жінка має таку саму душу, як й чоловік. І це було не лише в ті середні часи, але воно є й нині. Жінки мусять виповняти й підлягати більше реліґійним законам, як чоловіки.

Для приміру візьмім католицьку, чи православну орґанізації: жінка вродить дитину, то не має права йти між людей до того часу, доки "духовний отець" не дасть "розгрішенія — вивід". Чоловік, що є спільним родичом дитини разом з жінкою, по породі ходить собі спокійно між людьми, а жінка, так як невільниця мусить ховатися від людей. Часами сильний мороз, а жінка-мати мусить ждати на дворі під церквою зі своєю дитиною доки піп не покличе її до середини до престола та не дасть "розгрішеніє".

Чоловік, коли перехреститься, то може сміливо йти в церкві через так звані "райські двері", а жінка за ніщо в світі не має цего права — її невільно перейти через ті "райські двері".

ЖІНКА Й НИНІШНЕ СУСПІЛЬСТВО.

На вулиці всі її поважають, здіймають капелюхи перед нею, дають її місце в трамваях, помагають злазити й вилазити з потягу, з трамваю і инше, але дома, в родині, вона (жінка) є нічим иншим, лише рабинею свого чоловіка. Її невільно до пізна ходити по вулицях, її невільно заговорити до знайомого чоловіка, бо зараз "підозрівають", вона мусить ціле своє життя лише боятися та плакати. Чоловік напивається, грає цілими ночами в карти,

бється, говорить з другими жінками, бє жінку, збиткується над нею, але цего самого не робить ніколи жінка. Щоб оборонити себе від напасного чоловіка, жінка за слаба, а коли--б й таке зробила, то зараз підпадає під осуд суспільства. Будуть говорити:

— Ади, Катерина свого чоловіка била!..

— Варвара говорила з Степаном, вони обоє знаються!...

— Марія звідкись йшла в десятій годині вечером...

— Каська випила шість шклянок пива...

І чоловіки не підпадають під осуд суспільства, хоч-би вони були й найгіршими, але, що можна робити чоловікам, то того не можна робити жінкам. Ми в цій статті не проповідуємо, щоби жінки напивалися, грали в карти, били своїх чоловіків, але ми лише сказали, що чоловік має більші привілеї до всього, як жінка. Чоловік пє — жінка плаче, по цілих ночах не спить, боїться, заглядає у вікно, сушить свою висушену голову над своєю чорною долею, а чоловік прийде пяний, як безрога, то ще собі й вимагає вечері, хоч--би навіть і в четвертій годині ранком. Це несвідомість чоловіка.

Жінка, що потребує так само їсти три рази денно, як чоловік, що мусить вбиратися навіть ліпше від чоловіка, щоби приподобатися чоловікові, а дівчина хлопцеві — працює за багато меншу платню від чоловіка й багато довші години. В нинішнім суспільнім капіталістичнім устрою, на сто — девятьдесять і пять дівчат виходять замуж не за тих хлопців, яких вони люблять, а за тих, які можуть увільнити їх від рабської праці. Бо дівчина, коли має працю, не може з неї вижити й шукає собі подруга: злий він, чи добрий, до вподоби її, чи, ні, аби міг дати сяке таке удержання, аби він клопотав собі голову, а не вона.

Під теперішній час майже вже у всіх державах жінки мають рівні політичні права на рівні з чоловіками, але що їм з тих прав, як вони затемнені й через своє родинне життя недопущені до участи у громадськім життю? Жінки, хоч й мають права в нинішнім капіталістичнім устрою, хоч мають право раз на кілька років голосувати, то ще не вміють використати цих прав, бо на перешкоді стоїть темнота.

В нинішнім капіталістичнім устрою, жінка є лише тою живою машиною, що продукує (видає) живе гарматнє мясо на війну. Родить й боліє над дітьми — синами, недосипляє ночей, а коли вони виростуть, то від неї забирають їх навіть не питаючись, чи вона позволяє на це, чи ні.

Ось така була жіноча доля давних часів, така вона є й зараз. Щоби жінка могла стати на рівні чоловічого суспільства, вона мусить творити орґанізацію, боротися в рядах разом з чоловіком проти визиску, знущань, несправедливости й страхіття війни.

Яка орґанізація є корисною для поневолених жінок-робітниць, то про це ми поговоримо спеціяльно в слідуючім розділі. А на закінчення цего розділу ми наведемо слова Дори Клушинської з її брошури: "Чому жінки жадають політичних прав". Обговоривши докладно жіноче питання з соціял-демократичної точки погляду, Дора Клушинська закінчила свою книжку ось такими словами:

> "Жінки! Вперед з вірою в побіду нашої справи. Разом з товаришами вдармо на твердиню несправедливости і визиску, — на якім оснований капіталістичний лад, попертий клерикалізмом, котрий, як наемник багатих виступає проти всякого визвольного руху і вічно наказує жінкам "мовчати в громаді'.
>
> Не мовчати, але голосно домагатися своїх прав мусять жінки і тоді певне побідить їх справа".

М. Чміль.

ТВОРИ М. ІРЧАНА видаються теж на Радянській Україні. Найновіші вістки з України доносять, що в Києві вийшла в другому накладі драма М. Ірчана з життя галицького пролетаріяту "Бунтар", яка тішиться великим успіхом в робітничих та селянських театрах. Книжка вийшла з портретом автора, його коротким життєписом і характеристикою його письменницької творчости. Цю характеристику написав український поет Василь Атаманюк.

Відому у нас драму "Родина щіткарів", що в Канаді вийшла вже в двох накладах, друкує в Харкові на Радянській Україні Всеукраїнське Державне Видавництво. Па протязі не повного одного року, "Родина щіткарів" виходить вже в третьому накладі.

М. Ірчан саме скінчив нову драму на 5 дій "Підземна Галичина", яку повинна перечитати кожна робітниця, повинен перечитати кожний робітник і фармер, бо вона висвітлює нам тяжку боротьбу наших рідних братів й сестер в рідному краю за визволення працюючих мас з панської неволі.

Вісти з широкого світа

МИНУЛОГО ТИЖНЯ — відбулися у Вінніпеґу вибори до міської ради. З північного Вінніпеґу, де переважно жиє українське робітництво, потрібно було вибрати трьох алдерманів, а всіх кандидатів було сімох, з того трьох робітничих, а чотирох буржуазних. Поодинокі кандидати дістали таке число голосів (одинок):

Робітничі:

М. Попович	1,945
Блумберґ	2,312
Джонс	1,678

Буржуазні:

Бері	2,622
Якиміщак	1,252
Палмер	894
Рейнолдс	430

Тов. Попович був на третьому місці і мав вигляд бути вибраним. Але після роспреділювання голосів четвертого дня по виборах в будинку міської ради, були проголошені за вибраних: Бері (буржуазний), Блумберґ і Джонс, що мав більше 79 голосів від т. Поповича.

Всіх голосів т. Попович одержав 2,025.

НА ПОЛЬСЬКОГО ПРЕЗИДЕНТА — в минулому році у Львові кинув хтось бомбу, яка не зробила ніякої шкоди. Поліція арештувала жидівського студента Штайґера, якого підозрівала в тому, що це він кинув бомбу. Саме тепер почався судовий процес проти Штайґера і український студент Теофіль Ольшанський, який перебуває тепер в Німеччині, в Берліні, віддався добровільно в руки німецької поліції і заявив, що це він кинув бомбу на польського президента і Штайґер невинний. Цікаво тепер знати, чи німецька влада видасть Ольшанського Польщі, чи ні. Про це телеґрами покищо нічого не говорять.

СОРОМ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ — що між ними в Канаді буває багато злочинців, яких засуджують за ріжні убійства. Це переважно люде темні, що не належать до робітничо-фармерської орґанізації, яка вчить бути чесним, бореться проти вживання алькоголю і проти поганого, неморального життя.

Минулого тижня в Вінніпеґу було багато засудів за убійства. Двох засуджено на кару смерти, а кількох инших на ріжні речинці вязниці.

Суддя Адамсон засудив Джана Бейкера Стантона (не Українця) на смерть за те, що він в грудні 1922 року убив молотком Джана Пені у Вінніпеґу і забрав діяманти вартости $1,400, що належали до господині, в якої Пені мешкав. Стантон втік був до Злучених Держав, але його зловлено і привезено до Вінніпеґу. Перед кількома тижнями він втік з провінціональної вязниці у Вінніпеґу разом з 4 иншими вязнями, але по кількох днях його зловлено разом з двома другими втікачами.

Головний суддя Метерс засудив на смерть Стефана Назара за убійство Луїса Ленді, вінніпеґського тексі-драйвера. Назар убив його 6. жовтня ц. р. залізною пайпою з наміром рабунку і після арештування признався до убійства.

Оба засуджені на смерть будуть повішені 9. лютого 1926 року.

Суддя МекДоналд засудив Василя Подобу на 18 років вязниці за убійство Данила Затора в Арборґу (Манітоба) дня 7. березня (марта) 1925 р. Між ними обома прийшло до сварки за платню, якої Затор не хотів дати Подобі за рубання дерева. Затор загрозив Подобі і тоді Подоба витягнув револьвер та вбив Затора.

Олександер Шупенюк, обвинувачений в убійстві фармера Івана Родового коло Інвуд, Ман., дня 19. липня ц. р., зістав засуджений на пять років вязниці. Його спільники, Петро Каспар, Іван Медвідь і Себастіян Критинчук, зістали засуджені на 23 місяці кожний. Родового убито на дорозі в полі, як він в товаристві знайомих повертав в ночі з забави.

В Давфіні, Ман., суддя Адамсон засудив Николу Ручунку на 15 років вязниці за убійство Михайла Медвідя в Ґарлен, Ман., 9. серпня ц. р.

ІТАЛІЙСЬКИЙ ДИКТАТОР — Беніто Муссоліні, великий ворог робітничого руху, що

здавив всі робітничі орґанізації, думав виїхати до Лондону (в Анґлії) підписати важну угоду, але анґлійські залізничні робітники наперед заявили, що залізницею його не повезуть, хіба поїде з порту автомобілем. За цим висловилися також робітничі посли анґлійського парляменту. І Муссоліні рішив не приїздити до Анґлії.

В СИРІЇ — в Азії, війна все ще ведеться. Ми вже писали в минулому числі, що там повстали арабські племена проти Французів, а що Французи дуже погано поводилися з місцевим, домородним населенням, то воно повстало проти них. Повстання поширюється далі і Французи, які вже мають одну війну в Африці, найшлися у великому клопоті. Треба воювати на два фронти, а в них у Франції теж не дуже то великий порядок.

ЯК КАТУЮТЬ В ПОЛЬЩІ. — На засіданню польського сойму вперше було зачитано статут тюремного відомства. Під час обговорення цього статуту, єврейський посол Зомерштайн на підставі матеріялів соймової комісії заявив, що більшість політичних вязнів сидять по два роки увязнені до суду в найжахливіших умовах.

У вязниці "Святого Хреста" майже всі вязні через кепське харчування хоріють на очі. Поліція часто катує політичних вязнів. Так начальник політичної поліції у Львові Кайдан у свойому кабінеті катує арештованих електричним током, доводячи їх часто до непритомности.

Робітничий посол Приступа навів низку фактів про те, що арештованих політичних вязнів отроювали стрихніном, насилували арештованих дівчат, ранили жінок в полові орґани і т. д.

Білоруський посол Ярміч зазначив, що у статуті зовсім обминається питання про місця увязнення при поліційних участках, де людей систематично катують.

Член соймової комісії в справі обслідування стану тюрем Узємло заявив, що становище увязнених у пінських тюрмах все далі погіршується. Про це свідчать часті голодівки в тюрмах не тільких політичних, але й карних вязнів. Багатьох арештованих, навіть підлітків, держать в тюрмах по кілька років, після чого на суді виясняється їхня невинність.

У Вроцлавську поліція з розпорядження прокурора, катувала політичних вязнів в тюрмах. Тих поліцаїв, що винність їх за катування встановлена судовим слідством, підвищується по службі.

ДО ЧЛЕНКИНЬ ВСІХ ВІДДІЛІВ ЖІНОЧОЇ СЕКЦІЇ ТУРФДІМ В КАНАДІ.

ВИПОВНЯЙТЕ СВОЇ ЧЛЕНСЬКІ ВКЛАДКИ!

Товаришки!

Лише один місяць часу лишилося до нового року. З приходом нового року приходять річні збори відділів, річні звіти, перевірення членства, вибори нових зарядів і т. ин. Одночасно на початку нового року відбудеться з'їзд ТУРФДІМ, а тимсамим і з'їзд Жіночої Секції.

І от на всіх тих так важних річних зборах показується, що не всі членкині мають право голосу, бо не виповнили своїх місячних вкладок. Просто занедбали, а потім приходять на збори і кажуть, що хочуть мати рівне право голосу зі всіми, заявляючи, що свої вкладки вони ще виповнять.

Ні, товаришки, так не можна. Ми повинні придержуватись свого статута. Щоб бути всім рівноправними членкинями Жіночої Секції в цілому і кожного відділу з'окрема, треба точно виповнити до нового року свої членські вкладки до свого відділу в такій сумі, яка є встановлена відділом вашої місцевости, а заряд відділу повинен належиту суму за кожну свою членкиню прислати до Центрального Комітету Жіночої Секції у Вінніпеґу.

Зробіть-же це, товаришки, обовязково цего місяця, а всі секретарки відділів повинні обовязково повністю виповнити належитість за своїх членкинь до Ц.К. Жінсекції.

Центрком. Жінсекції.

ПРОБА ТЕЛЄФОТОҐРАФІЇ.

З Ню Йорку доносять про цікавий дослід в телєфотоґрафії (фотоґрафія на віддаль) який зробив один з американських летунів. Обсерватор, що летів літаком понад одним з портів в державі Кенсас, зробив фотоґрафічну знимку, викликав її на літаку і скинув фотоґрафію на землю. Фотографію цю підняв його товариш і заразже переслав її телеґрафічно до Ню Йорку, Шікаґо і Сан Франціско. В 30 мінут по зробленню знимки фотоґрафія була вже в тих містах.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

НАС ТАК БАГАТО...

Нас так багато, ми такі ріжні,
Такі далекі і чужі;
Думки одні — діла розбіжні,
І кожен сам, кожен собі,
Як ті собаки сторожі...
Такі ми ріжні... Такі ми ріжні...

Ми прагнем далечі, просторів,
І топчемося на межі...
Такі безпутні ми, аж хворі,
Дрібязкові такі, такі...
За нитку підем на ножі,
А прагнем далечі, просторів!

Нас вабить правда, щастя, воля,
І дружба і любов,
Але наш дух, як парасоля,
Кидає тінь на те добро
І ми жеремось знов і знов...
А вабить щастя нас і воля!

Ми хочем щирости і віри,
Ми прагнем єдности у нас,
А всі-ж пявки ми і вампіри,
Що все для с е б е, не для н а с,
І друга продаєм сто раз —
І хочем щирости і віри.

І як цей й я, і я отут!
Цеж сміх, розпука і наруга!
Проклятий кут! Злощасний кут!
Чиж люд цей пута не гнітуть,
Чи не печуть людського духа?
І як отут знайду я друга?!...
І як це й я, і я отут!

Василь Атаманюк.

РОБІТНИЧО-СЕЛЯНСЬКИЙ ПОЕТ.

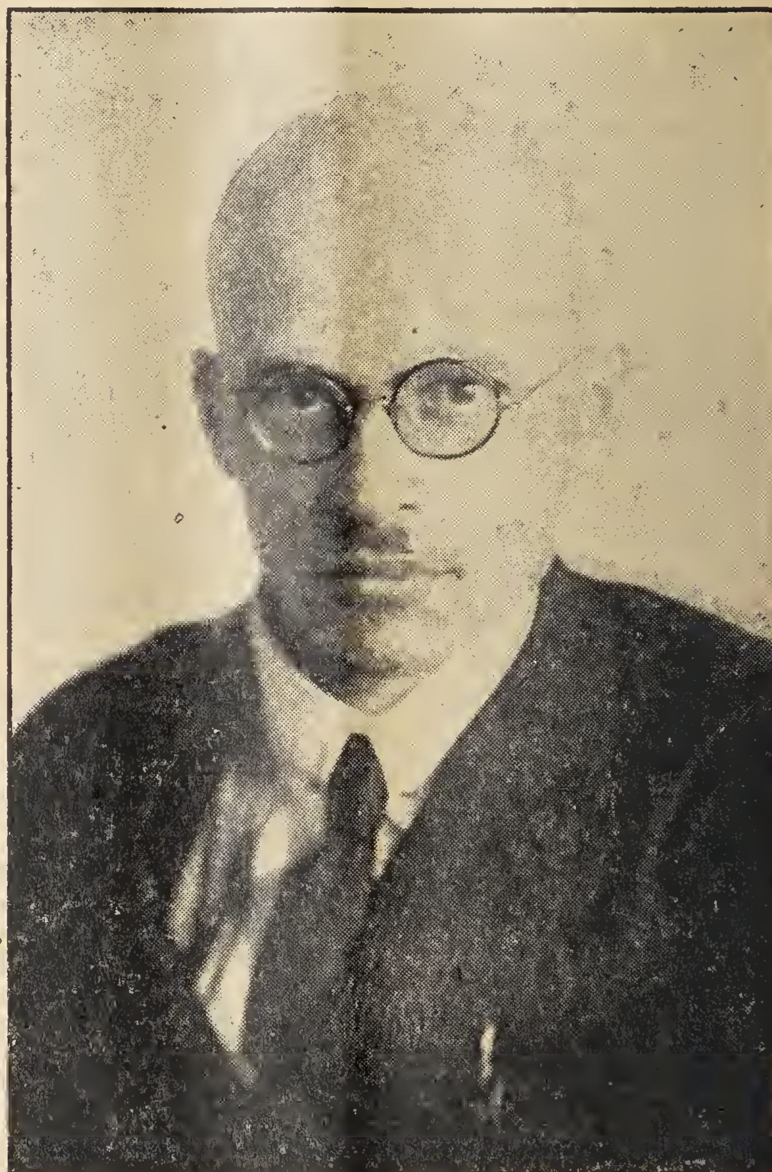

ВАСИЛЬ АТАМАНЮК,

український робітничо-селянський поет, уроженець Галичини, що є постійним співробітником "Робітниці". В своєму вірші "Нас так багато"..., що поміщуємо побіч цього портрету, т. Атаманюк з болючою посмішкою глузує з людей, особливо з українських, що так багато їх, а не можуть погодитися, говорять одно — а роблять друге, бажають щастя й волі — а за дурну нитку йдуть на ножі. Це глибока правда. Особливо тут, в Канаді, ми це найкраще відчуваємо. І чутливий поет з роспукою питає, як-то й він опинився між такими людьми.

СОН СКИТАЛЬЦЯ.

Мені (на зорях, знаю)
Причудний сон приснився,
Що ніби десь я в краю
Малим нараз зробився.

Сплю собі в городі,
З чічками розмовляю
І прагну в насолоді
Такого людям раю.

Ось астри пестрокрилі
Вдивились в небо синє,
Тремтять лелії білі
Мов в полі павутиня.

Вмлівають пишні рожі
Від поцілуїв сонця,
Зітхають мальви гожі,
Бючись в нові віконця.

Чепуряться гвоздики
Мов доні чорнобриві,
І голови великі
Дьордіни гнуть вродливі.

Соломянки гонорні,
Бючись о мою ногу,
Ніби жінки проворні
Зійшлися на розмову.

Під грушкою старою
Барвіночок встеливсь,
На зелененьку тою
Любисток задивився.

Марунька дрібнолиста
До братчиків всміхаєсь,
І мятка запашиста
Під сливкою хитаєсь.

Васильок зором впився
В резеду задумчиву,
Чабрик зі встиду скрився
Під віку соромливу.

Хохочуться блавати,
Що косятин схилився
Півонію вбіймати
І мало не зломився.

Вітрець з Карпатів віє
І квіти колихає,
На сонці зелень пріє
Та кисень видихає.

Мушки в повітрю грають,
Запопадливі пчоли
За нектаром шукають
І мчаться десь у поле.

Сорокопуди сиві
Сороку страшать сильно;
Сидить сокіл на сливі
Й слідить за мною пильно.

Підходжу десь до нього
Тихцем мов кіт до мишки,
Щоби зловити злого
І попігратись трошки.

А він вперед нагнувся
Й на квіти в низ спустився,
І, заки їх діткнувся,
Мотиликом зробився.

А я за ним в погоню
Бігцем тоді пустився,
Думав, що 'го здогоню,
Та дармо я спішився.

Бо збігав я ногами
Малими всі городи;
Гонивсь за ним садами,
Зробив немало шкоди.

- Чекай! — десь в сні я важу,
- Куди це я женуся? —
І десь в погоні кажу:
— Йму або звалюся!

І знов біжу ланами,
Толочу жито панське;
Кипить життя кругами
Мов в келеху шампанське.

Готар сільський минаю,
Біжу у луг зелений;
Через пеньки скакаю,
Лишаю слід черлений.

Нарешті мій збиточний
Мотилик в листю скрився;
Мов той герой казочний
Я в мить з дороги збився.

Блукаючи сам лугом,
Зайшов я аж до Прута
І в воду штрик за пстругом
Мов видра ляком здута.

Пливу легонько й швидко
По гребенистих скоках;
Ніде душі не видко,
Лиш гомін у ростоках

Чайок сумний-протяжний.
Зі сходу хмара чорна
І грому лоскіт наглий
Беруть мене під жорна

Жорстокого случаю.
Дивлюсь, а я у крові
Візок біди тручаю.
За мною дві корові

Рогаті десь женуться.
— Ратуйте люде! — кличу,
А ноги аж трясуться.
Втікати. Дармо кричу.

Закрила хмара сонце,
І град дрібний торочить
З листочків волоконця
І в грязи їх толочить.

Біжу в село, до мами,
Сховатися від тучі,
І, бючися руками,
Здіймаюсь в вир кипучий.

Під хмарою літаю
Й очима під ногами
Хатиночки шукаю,
Щоб злинути до мами;

Шукаю і не знаю
Куди мені летіти,
Бо скрізь в родимім краю
Вогонь і пекла сіти.

Верх мене чорні хмари
Регочуться у вічі,
А в долі люте море
Горить, кипить, клекоче.

Пропали пишні села
Ліси, поля і гори;
Втонули мої зела
В жорстоке, дике море.

Не видно Чорногори
Ні Львова ясних мурів;
Огненні всюди гори
Бухаючих кратерів

А в них преріжні ноти
Пекельних сил заклятих
Мож чути що мінути:
Плачі дітей затятих

І матерей ридання,
Й дівчат дражливі вівки,
Старих батьків благання,
Пискливі муки-півки,

Роспуки зойки, крики
Мов битих псів квиління,
Кайданів дзвони й брязки,
Гадюк мерзкі сичіння.

І болів прикрі стони,
І нужди голосіння
Шаліють мов цикльони,
Що рвуть міцні склепіння.

Десь рвуться гніву дроти
Сталеві. Бють ґранати,
Що вавкають мов коти
У ночі коло хати.

Гогочуть грізні громи,
Гремлять грімкі гармати
Дрожать дрібні атоми
Пекельної палати.

Душа моя запекла
Перекричати хоче
Симфонію сил з пекла,
Що пісню мук рокоче,

Але горюча труба
З бездонного вулькана
— Це крил моїх погуба,
Бо в них смертельна рана.

Хоч крила цупко бються,
Летіти годі далі;
Круг серця жили рвуться
І я паду в вир фалі.

Паду, паду стрілою
В роздерту кратра пащу,
Вже чую над собою
Кипучу ляву — гущу.

І був-би я спалився
На нікрум, але як звикле,
Я з криком пробудився.
І — що-ж? Тортури зникли...

Проснувсь, а я, на кпини,
Бездолешний скиталець,
Відтятий від родини
Мов серпом стятий палець.

В. Синичка.

Про міліонера, що вкрав сонце.

(Написав чеський пролетарський письменник Юрій Волькер.)

Жив собі раз страшно багатий міліонер. І сталося так, що він зібрав у своїх руках усі багацтва землі. Не було нічого такого, на щоб він собі не міг позволити. Жив він в найкращому замку а всі люде служили йому.

Але бідний міліонер був хорий. Його хороба не була навіть така небезпечна, як відразлива. На цілому його тілі росли гидкі гнояки, що за дня ропіли а в ночі страшенно пекли. Це була мерзка хороба — така мерзка, що міліонер її встидався і тому силкувався сховати її під убранням з тонкої тканини та в ліжку з шовковими пуховиками.

Його майно росло безупинно, але й його хороба росла. Можна було побоюватися, що прищі кинуться на очі. Цього боявся міліонер найбільше. Хоч усі місця свого тіла міг закрити, — очі були це єдине, що мусіло остати незакрите, коли хотів жити, панувати й заробляти.

Хорий міліонер постановив порадитись лікаря. Досі він нікого не питав про раду, ба, нікого й недопускав до себе, бо не хотів, щоб хтось довідався, який жалюгідний був він по правді. Він боявся, що люде, які завидували йому його безмірного багацтва, будуть тішитись його хоробою й почуватись щасливішим від нього. Він думав, що він, маючи найбільше грошей, мусить бути також найщасливіший. Инші люде також думали так, бачучи його гарні вбрання, автомобілі та його роскішне життя.

Він покликав найліпшого лікаря і сказав йому: "Пане докторе, — огляньте мене добре й порадьте, що мені робити. Моя хороба така відразлива, що ніхто про неї не сміє довідатись. Тому ви мені напевно пробачите, коли я вас після ваших лікарських оглядин звелю стратити. — Не вірю жадній людині, — тим менше людському язикові. Історія про царя Мідаса навчила мене, бути послідовнішим. Зрештою, вашій дружині з моєї каси будуть виплачувати відповідно високу пенсію а ваші діти будуть учитися на мій кошт".

Лікар зміркував, що прийшла його остання година. Бо вбиваюча міць цього чоловіка була величезна.

"Мої життєві сили тікають швидко!" — продовжав міліонер. — "Робіть діло не гаючись!"

Він роздягнувся і стояв перед ним голий, подібний на-пів до роздавленої гусениці, а на-пів до щербатого зуба.

Лікаря напала огида. Звідки я приходжу, думав він, бути вбитим задля його гнояків —

я зовсім здоровий? Кожна людина має силу вбити другу людину. Коли він її має — буду і я її мати. Гаразд — я запишу йому лік, що коштуватиме його прокляту ціну.

— "Ласкавий пане", промовив він, "знаю спосіб на вашу хоробу. Воно тим ліпше, що тільки ви одні можете собі його придбати. Вам треба сонця. Але не так, як його мають инші, трохи тільки, як милостиню, — вам треба цілого сонця. Ви маєте величезне майно і я думаю, що ви зможете також сонце перенести з небосклону до вашої палати. Коли ви замкнетеся самна-сам, коли вам одному припаде його благодатна потопа — тоді ви вийдете не тільки здорові, але також безсмертні. Це одинокий спосіб, який можу вам порадити. Бо вас обсіла хороба цілого світу. Сонце — є здоровля цілого світу".

Міліонер повірив лікареві. Як-же не мав-би повірити людині, що стояла один крок перед смертю. Він ще лиш запитав:

"Не знаєте, як дороге може бути сонце?"

"Сонце всім людям дороге. Можливо, що для вас воно буде дешевше".

Коли лікар скінчив, його відвели й стратили. Вдові вручили чек на показну суму, сиротам дали майже нові книжки, два добре удержані лінеали (церати на підлогу) з канцелярії міліонера та коробку на пера з написом:

В ч и с я б у т и м у д р и м м і й с и н у!

Міліонер тимчасом думав, як можна-б сонце зняти найдешевше.

Він звелів поставити величезне руштування. Сотки інженірів побудували величавий кран. Архітекти працювали над плянами для будинку, в який сонце мало бути занесене і там замкнене з міліонером і його гнояками. Міліони робітників з усіх країн землі гупали молотка-

СТЕПАН МЕЛЬНИЧУК,

робітничо-селянський герой, розстріляний польською шляхтою 1922 р. в Чорткові за участь в повстанню і по трьох роках мученичої смерти зневажений брехнями "Укр. Голосу" в Канаді. Помимо безсумнівних доказів т. Ірчана, що "Укр. Голос" бреше, він далі виписує брехні на робітничо-селянських героїв. (Фотоґрафія знята в 1916 р. коли т. Мельничук був в 8-ій клясі ґімназії.)

АННА МЕЛЬНИЧУК,

рідна сестра Степана, що недавно приїхала з Галичини до Канади і вражена брехнями "Укр. Голосу" киненими на її брата-мученика, опрокинула їх так на сторінках робітничої преси, як і перед тисячною робітничою публикою устно. "Укр. Голос" намагається збрехати, що вона не є рідною сестрою Мельничука. Для розумної й чесної людини вистарчить порівнати ці дві фотоґрафії і переконатись, як дуже подібні до себе Степан і Анна.

ми не на те, щоб зняти сонце, лиш на те, щоб прокормити жінку й діти.

Одної ночі, що була темніша як закаменіле серце, — зняли міліонерові люде сонце з неба, спустили його до величезного будинку й замкнули залізобетонними стінами й сталевими плитами.

Ані один промінчик не вимикався.

На світі стало темно, а міліонер тішився, що йому все вдалося. У темноті навіть бог не помітить, думав він, що сонце пропало. Я тимчасом стану безсмертним — а тоді хто мені що зробить? На одному сонцю не скінчиться! Я познімаю геть усі зорі і прилучу їх до моїх скрабів. Вони будуть мої, як ті вартісні папери, що я зложив у банку "Ego"*) Швидко не буде нічого, що не було-б моє. Я навіть куплю собі господа бога і зроблю його моїм секретарем. Я буду молодий, гарний, безсмертний і найбагатіший? Хто мені дорівняє? Я зможу зробити все, що захочу. В моїх руках будуть всі люде, яких я здушу, як маленьке яблуко. Я стану найбільшим і найсильнішим! Гурра!

Тимчасом люде побудилися зі сну. Вони дуже дивувалися, що сонце не світить. На небі зяяла лише велика червона рана, котру даремно силкувалися згасити або замазати огневі сторожі та кімнатні малярі. Люде збігалися і кричали:

"Де сонце? Хто забрав нам сонце?"

Поліція з електричними ліхтарками робила порядок. Це була важка робота! Люде потратили голови і даремно було-б їх напоминати, щоб поводилися тихо або розходились.

Міліонер звелів засвітити всі світла. Сто тисяч ламп горіло на рогах вулиць, у каварнях, барах і кабаретах. На передмісті блимали три сумні ліхтарні, а в селах добували люде з запорошених скринь різдвяні свічі та збентежено гляділи одні на других.

Запанувало схвилювання, скріплене чорними лиликами, що невідомо, звідки налетіли хмарами.

Повії на вулицях уже потомилися, бо ніч тревала довго.

Міліонер числив: коли подужаю, буду з сонця виробляти сірники "Геліос" і масть "Зоннін" на рани з попечення і все, що ще дасться зробити. Зручний чоловік може легко розбагатіти. Який я радий, що ніхто передомною не попав на цю думку.

Але люде по містах попадали у щораз більше схвилювання. Вони спотикались одні на других як загулюкана худоба.

Тому звелів міліонер вивісити плякати і написати вступні статті в часописах:

ВКІНЦІ ТЕМНО!

Тисячелітний ворог побіджений! Найвеличавіший доказ людської жертволюбивости!

Вже від початку світа знущається над людьми найбільший тиран, який коли небудь був сотворений, — сонце. Його жорстоке тиранство відчувала з усіх станів працююча кляса на свойому тілі найдокучливіше, з котрої міліони падали на землю поцілені підчас праці погубним його промінням. Стверджено лікарями **і виказано статистикою, що 100 процент (словами: сто процент)** людей, що вродилися під сонцем, мусіли під ним умерти. Цему насильному пануванню покладено край. Відомий філянтроп, пан Останній Міліонер — хто не пригадує собі його шляхотної готовости, з якою він забезпечив будуччину вдови і дітей помершого траґічно лікаря Ікса! — звелів його на власний кошт усунути з неба.

Праця завдяки його надлюдській жертвенности вдалася і сонце зникло зі світа. Незабутня память йому запевнена.

Жадайте проспектів!

Ті — що мали світло, прочитали це й успокоїлися, ті, що світла не мали, остали дальше занепокоєні. Багато старих жінок (таких, що вже двадцять літ були сліпі), казали: надходить конець світа.

Горе любкові, що в темноті згубив свою милу. Він вже її не відшукає.

Тимчасом міліонер віддалив всю прислугу й удався до сонця. Коли ввійшов до величезного будинку, позамикав його щільно, та ще переконався, чи сторожі з револьверами добре сте-

*) Ego — слово латинське і значить "Я".

режуть усіх входів. Ключ залишив у дірці, щоб ніхто не міг заглянути. Тоді роздягнувся.

СОНЦЕ ПЕКЛО.

Як приємно це гріє, думав міліонер. Великі сили вливаються в мене. Все нездорове згорає й перетоплюється в чистий металь. Я вийду звідси як молодий бог. Скільки то людям давало сонце щастя і здоровля! А тепер я маю право взяти це все собі, бо я усунув всіх инших. О — яке незмірне щастя, зєднати для себе щастя всіх!

СОНЦЕ ПЕКЛО.

Тут троха за гарячо. Але це не шкодить. Щось дуже добре — треба вчитися зносити. Коли-б тільки мене не боліли так плечі! І голова! І уста, очі, груди й ноги!

Ах — ця жара нестерпна. Вона жере зверху і з середини. Мені здається, що я попелію. Мушу видержати ще лиш хвилинку. Потім вийду і скочу до ріки. Знайду собі коханку з леду — стоплю її в моїх обіймах. Буду найсильніший, найбагатіший і безсмертний. Який же я кволий і бідний! Все болить мене, немов-би я мав умерти! Ні, я цього не видержу. Я вийду. Може вже цього доволі. Я піду — побіжу — полечу.

Голий жебрак з попеченими гнояками й розгнилими очима метнувся до дверей. Горе! Розпалений ключ у дірці напучнявів, так що сам бог не зміг-би його повернути, коли-б хотів. Даремно тягнув його — тут не було слуг, дорадників, робітників. Він був самітний, як самітне було його серце в порохніючих грудях — як самітні були його очі в шкаралюпці гною й болю.

Міліонер задрожав. Його тіло захиталося, як дерево у бурю. Людино, ти не в силі винести щастя всіх! Твоє власне для тебе за велике.

СОНЦЕ ПЕКЛО.

Міліонер упав.

Купка попелу остала з нього, не більша, як залізний гріш. Маленька купка чванливої нужди. Будинок, який він звелів побудувати для своєї гордости, став катафальком, а сонце, вкрадене його хорою жадобою слави, стало великою свічею при його трупі. Ніхто не плакав.

А СОНЦЕ ПЕКЛО.

Пекло так, що швидко перепалило всі стіни. Вони запалися, мов побудовані на піску. Запалися в землю, на подобу чародіїв, що виконавши свої чарування, зникають. Сонце розлило свій блеск на всі сторони. Воно лежало на зеленому моріжнику мов великанський золотий бальон.

Люде ликували: "Видко дорогу" — казали вони й сміялись.

Тепер річ ішла про те, щоб усі могли його бачити та щоб воно всім слало своє світло.

Люде споважніли й нараджувались.

Хто занесе нам сонце знову на небо?

Двоє дітей надбігло на це негайно. Марійка й Осипко. Може були вони з Вершовець, а може із Сміхова.*)

"Ми його занесемо", сказав Осипко.

"Я людям часто носив куфри з двірця. Недавно ніс я одному панові такий великий куфер, що всі дивувалися. Оце було-б гарно, якби я не мав винести сонця!"

Марійка й Осипко винесли сонце на небо.

"А прийдіть до дому на обід!" — кликала за ними мати.

"Прийдем, прийдем —".

І прийшли.

Переклав В. Бобинський.

---

*) Вершовиці і Сміхов — передмістя міста Праги в Чехії, де живуть робітники.

ПОБОРЮВАННЯ АЛЬКОГОЛЮ В АМЕРИЦІ.

Алькоголь то страшне нещастя для людськости. Це отруя, яка ділає поволі але постійно. Алькоголь нищить здоровля, затемнює розум та зводить людей до жебрачої торби. Одначе хто привик до тої отруї, того не легко від неї відзвичаїти. Американський уряд, видячи, що добрим способом (промовляти до розуму, оголошувати відповідні книжки, випускати протиалькоголічні ґазети, тощо) не мож відтягнути людей від тої отруї, — видячи, що пияків все і все множиться, що нищаться маєтки, бувають часті бійки, забійства і колотнечі — видав гострий закон, що заказує виробляти і продавати алькоголь у всякому виді. На поборювання алькоголю видала Америка в 1924 році 7,509,146 доларів а за 6 місяців 1925 року видала вже 6,631,213 доларів.

ЗВІДКИ ВЗЯВСЯ ЧОЛОВІК?

(Написав Евген Гуцайло.)

(Продовження.)

Спосіб життя впливає на зміни. Наша качка що не має потреби літати, має грубі кістки й тяжко літає. Дика качка, що все мусить рятуватися від напасників, примушена все літати, через те має тонкі кістки. Струсі, котрі відзвичаїлися літати, поволі зовсім затрачують крила. Пси, що не потребують насторожувати вух, ті вуха звисають їм, а їх брати вовки, що все мусять наслухувати, мають настовбурчені вуха. Недавно один випадок у Парижі здивував вчених. До Парижу привезли мексиканських ящурів і держали їх на городі в ставку. Ящурі, звичайно молодими, віддихають зявами, як риба, а коли вже старші, так гублять зяви, а віддихають легенями. Мексиканський ящур, званий аксолтль, задержує зяви на ціле життя. Але як-же здивувалися паризькі вчені, коли за пару років побачили на городі ящурів, котрі не мали зявів? І їхні молоді не мали зявів, а відразу легені. Сталося це так: Зі ставка вилізло де-кілька ящурів на город. На городі не було води, отже деякі загинули, а деякі осталися жити, головно молоденькі, а що молоді скоріше мають нахил до змін, то-ж ті погодилися з новим життям і перетворилися зяви в легені, їхнє покоління одідичило по них ту прикмету і вже родилися все молоді з легенями. Наші ящурі, що живуть по болотах, молодими мають зяви, а на старість вилазять з води і мають легені. Але коли ми їх будемо все тримати у воді вони й до смерти не загублять зявів. На деяких островах живуть метелики і хрущі, що не мають крил, а лише малесенькі рештки (рудименти). Це вийшло звідси, що, коли й вродився хрущ, або метелик з крилами, то він зараз і літав. Літаючи, виходив з вітром на море і загибав. Коли-ж вродився каліка без крил, то той не літав і лишився жити, а що його потомки одідичували його каліцтво, то з часом лишилися на тих островах лише безкрильні метелики й хрущі.

Ті звірі що лазять по деревах, через постійні вправи виробляють в собі здібности чіпатися галузів; їхні пальці будуть довші. От деякі торбачі живуть на деревах, то на ногах мають такі-ж зворотні пальці, як ми на руках. А такий торбач, як кенґуру, хоч і їхній брат, не лазить по деревах, а скаче по землі, через те передні ноги в нього коротші, а задні довгі та ще зі зрослими пальцями, щоб міг на них добре спиратися. Ті торбачі, котрі жили в таких околицях, де були овочеві дерева, а мало трави, були примушені жити і лазити по деревах, бо там мали їжу, а другі торбачі, що жили на степах, де не було дерев, ті скачуть лише і вже мають відмінну будову тіла.

Подивіться на дерева. Там живуть зелені жабки. Чи думаєте, не було колись инших жабок на деревах? Були, але їх покоління загинуло і лишилося те, котре пристроїлося до зелених листків. Дивіться, в зеленій траві живуть зелені ящірки; на сірій ріллі живуть сірі заяці, сірі ящірки, сірі жайворонки, сірі дикі кури, сірі хрущі; на жовтих пісках Африки живуть жовті льви, жовті вужі, жовті верблюди, жовті антилопи. В соснових чи ялинних лісах є руда кора дерев і руда земля покрита сухими, рудими частинками, через те в них рудий лис, руда серна, рудий олень. В австралійських лісах де є ріжнобарвне листя дерев, живуть сорокаті па-

пуґи. Наші метелики живуть на квітках, через те мають окраску тих квітів. Вороги не хапають їх тоді, коли вони сидять на рослинах, бо думають, що це квітка, а не метелик. Деякі наші гусениці так наслідують вигляд сухих ґалузок, що нераз береш ґалузочку, а вона мягенька й жива.

Професор доктор Пех у Відні недавно давав відчит про свої подорожі до Африки. Він описував малих Муринів із середньої Африки. Між ними знаходив він цілі околиці, що замешкали Мурини, завбільшки півтора аршина. Звідки вони такі малі взялися? Дикі мають звичай покидати калік або виродків. Отже колись виродився якийсь мурин, що до старости доріс лише на півтора аршина. Такого карла вони певно прогнали, бо з ним був їм клопіт. Певно такий карлик здибався з такою-ж жінкою-карликом, яку також прогнало муринське плем'я і звідси вийшла нова порода Муринів. Як і виродився коли який великий між ними, то вони проганяли його з поміж себе, бо він міг їх малих кривдити. Звідси й малі Мурини. Таких карликуватих племен є багато по світу.

Отті причини і сотки инших зміняли звірів. А всі зміни в життю осібняків окремих тварин одідичуються, а переймаються тим скоріше, коли осібняк набере певних нових прикмет ще змалку. Чого хто навчиться змалку, те сильніше і певніше вкоріниться в ньому і в його поколінню. Тому-то попи всякого крою так дуже стараються опанувати народні найнижчі школи. Бо чим скоріше вщіплять в молоду дитину свою науку, то вона буде краще триматися їх, і тоді тяжчий доступ будуть мати до тих дітей всякі правдиві науки, хоч-би вони походили і від найбільшого розуму.

Ті малі й незначні зміни робили за міліярди років те, що звірі все й все ставали инші. І чоловік підлягав тим змінам. Візьмемо на увагу от хоч-би те, що перед двома тисячами літ не було Німців, Українців, Французів і других теперішніх народів. Були инші, а з тих инших за так короткий час повстали свіжі народи. І ті народи не вічні. За другі тисячі років не буде тих народів, а знову з них поволі непомітно вийдуть нові народи.

В природі всі творіння є звязані в один ланцюг, в якому кільця дуже добре держаться. Зміниться одне кільце, то мусять мінятися другі. Той ланцюг боротьби за життя є дуже складний. Це найкраще можна з'ясувати на прикладові. Червона конюшина сама не запліднюється, а запліднюють її комахи. З комах не може ніхто запліднити, лише один джміль. — Припускаю, що те відомо всякому, що багато квітів запліднюються комахами, а саме пчола, метелик, чи инша комаха бере солодкий сік з квітки, при тій роботі обтрушує пилок (пергу) з квіткових пиляків, цей пилок падає на стовпчики в квіті, стовпчик має маленький отвір, цівочку, тим отвором пилок заходить аж в те місце квітки, дає зародки насіння і ті зародки цим пилком запліднюються так само, як у звірів запліднюється яєчко самиці в матиці мужеським насінням (спермою). Аж тоді квіт може мати насіння.

Коли-ж червону конюшину може запліднити лише джміль, (квітяні корони конюшини такі довгі, що инші малі комахи не можуть дістати їхнього дна своїми ссавками, а джміль може), то з того складається от такий ланцюг залежностей: Люде відживляються найкраще тоді, коли мають багато худоби. Худоби буде більше тоді, коли є багато конюшини. Конюшини буде більше тоді, коли буде багато її насіння і воно через те буде дешевше. Насіння буде багато тоді, коли буде багато джмелів. Джмелів буде багато, коли буде мало мишей, бо миши нищать джмілеві гнізда. Мало мишей буде тоді, коли буде багато котів. Тоб-то, виходило-б з цього, що як буде більше котів, так більше матимуть люде молока й мяса.

Оцей ланцюг залежности не є безумовно вірний. В природі на кожне діло складається не одна, а звичайно багато причин. І певно багацтво молока й мяса не конче залежить від конюшини, або від її кількости. Цей приклад показує лише цікаві звязки в природі.

Таким самим ланцюгом залежностей є сама людська культура. — Що тепліша і багатіша країна, тим люде менше працюють, бо природа дає все. Що менше працюють, тим менше вживають знаряддя. Що менше вживають знаряддя, тим техніка їхнього господарства стоїть нище. Що нижча техніка, тим люде менше знають й тим дурніші. Що менше знають і що нища техніка, тим менший в них поділ праці, і вони з'уживають більше часу на те, щоб витворити яку небудь річ, бо кожний робить кожну річ

від першого її початку аж до її закінчення. Прикладом, одіж від орання і посіву конопель, аж до зроблення полотна й шиття. Що менший поділ праці в техніці, тим послідовно в них гірший транспорт перевозки і недостаточний транспорт. Що гірший транспорт, тим більше недостаточна виміна в них продуктів праці. Що гірша виміна, тим дорожчі продукти. А що менший поділ праці і що гірша техніка, тим менше людей може вижити в такій країні, і всякий приріст населення мусить вимандровувати або дохнути з нужди. Так вимирають Індіяне і Мурини, і на жаль мало місце те саме і на Рад. Україні. А трапиться в природі так що в одній з таких країн посуха або недорід, то всі ті люде неприготовані на те, та ще незнайки до того — й мусять гинути з голоду... Це бачили ми на Україні в недавних голодних роках.

Цей ланцюг не є зложений штучно, а продиктований природою . Добре приглядайся до умов все новішого життя, добре підглядай новости і пристосовуйся до них, бо суспільство все густіє, тим все витворює нові умови й вимоги життя, а коли ти при нових обставинах лишишся зі старими способами, то безумовно пропадеш.

Так вимирають цілі народи. Ми знаємо звичайно про ті народи, що сяк так своєю господарською технікою стоять вище. А про тих, що технічно стоять нище, ми нічого не знаємо і коли вони навіть пропали або пропадуть, то ми не будемо знати про те нічого. Коли нарід не дбає про вищу техніку, про більший поділ праці, про те, щоб як найкраще пристосуватися до змін життя в природі і його сусідів, то в тому народі будуть краще жити не лише певні осібняки, окремі люде, що вміли добре пристосуватися до нових обставин; вони будуть жити коштом непристосованих, будуть жити галапасами, а другі будуть моральними, духовими і матеріяльно фізичними жебраками, призначеними на загибіль. І навіть ніхто не змилосердиться над ними, бо на світі не треба ані моральних, ані фізичних калік, не треба тягару суспільствові, громаді людській. Вони призначені вже природою на загибіль, і горе такому суспільствові, коли ці каліки будуть лишати покоління.

(Далі буде.)

ВАРВАРСЬКА МОДА.

Читали ми нераз про це, яких способів уживають дикі племена, щоби прикрасити своє тіло. Одні рисують його ріжними взорами і красками, инші навішують коралі, мушлі або блискучі каміньчики, деякі проколюють собі уха, носи і уста, а в отворах уміщують прикраси з дерева чи скла і т. п. Спеціяльно на тому полі відзначаються жінки, які тим способом хочуть приподобатися мущинам.

Згадаємо на цему місці про мало відомий спосіб приподобування, практикований муринськими жінками в одній з французьких кольоній в Південній Африці. Істнує там дивний, варварський звичай, що дівчатам на знак заручин, які відбуваються у них між 5 а 10 роком життя, пробивають обі губи. Груба соломка вложена в рани не позваляє їм гоїтися. Опісля на місце соломки вкладають в отвори чимраз більші і грубші кусні дерева, аж отвори так поширяться, що можна в них вкладати деревляні круги величини тареля, меншого в горішній, а більшого в долішній. Поширена в цей спосіб долішня губа має деколи 24 центиметри прорізу, так, що сягає до половини грудей.

Нещасні жертви піддаються з цілим спокоєм тій нещасній операції, бо думають, що тим способом стануть кращими в очах цілої громади. Уміщені в цей спосіб плити в часі ходження вдаряють одна в другу і видають металічні звуки. Говорити ті нещасні істоти майже не вміють і є наче німі. Коли їдять або пють, мусять помагати собі руками. Добре ще, що це племя погорджує поцілуями, бо инакше цей акт був-би у них неможливий.

Французька кольоніяльна влада енергійно виступила проти цих варварських практик і видала строгу заборону. На разі одначе це мало що помагає.

Відповіди на цікаві питання.

1. Що має найбільшу силу на світі?

Орґанізація.

Всякий, кому не байдужні потреби своєї кляси, всякий, хто числиться клясово-свідомою одиницею, знає, що нема нічого сильнішою над орґанізацію людей, з'єднаних спільними інтересами, прямуючих до одної мети. Пословиця: "Громада, великий — чоловік" — вкорінена в нашім українськім народі, дарма, що густо-часто непримінювана в життю, — найкраще свідчить, що люде усвідомлюють собі її велику вагу.

Адже ясно, що первісна людина без створення збірної родової громади була-б згинула, не було-б розвивалося людство без невільничого чи февдального ладу, як також було-б засуджене на загладу без істнування капіталістичного устрою, який вийшов з конечности господарського розвитку.

Неминучим наслідником капіталізму є соціялізм.

Ціла отся драбина суспільного й господарського розвитку, якої щаблі несвідомо чи свідомо, завдячує своє істнування орґанізації людства. З цего стає ясно, що нема в світі більшої сили від орґанізації, обєднуючої людство, чи клясу, яка усвідомивши собі її силу створить нову добу, без якої немислимий є поступ, а тим самим і життя людства.

2. Що є першим і найбільшим обовязком кожного чоловіка?

Стати цілковитою людиною.

Усвідомивши собі велич орґанізації та ролі робітництва в сучасну хвилю, кожний чоловік, до якої кляси він не належав-би, о скільки хоче називати себе цілковитою людиною, повинен взяти участь у праці для повного соціяльного й національного визволення, бо-ж тільки робітничій клясі звязаній союзом з селянством, є дана історична місія стати будівничим нового суспільного життя. Длятого першим і найбільшим обовязком кожного чоловіка є: **злучитися з працюючою клясою.** Нема вищого чи більшого обовязку понад цей, який наказує чоловікові бути **цілковитою людиною,** а не зігненим рабом.

3. В чім лежить людське щастя?

В волі й свободі цілого людства.

Перебудова господарсько-суспільного ладу, опертого на наемній праці, визволяє працю Пролетар позбавлений власности, малоземельний заробляючий на нужденне життя та инші працюючі з наемних робітників — стають вільними.

Люде свобідної непогнобленої праці замінять сучасні нам средства визиску й поневолення у суспільні средства виробництва та чимраз то основніщого опанування сил природи, на шляху до розвязки всіх загадок істнування.

"Світло". *Ф. Кульчицький.*

"РАЙ" ПІД ПАНСЬКОЮ ПОЛЬЩЕЮ.

Просто страшне життя наших братів й сестер під панською Польщею. Ось що читаємо в робітничій українській ґазеті "Світло" ч. 34 з 8. листопада 1925, що виходить у Львові:

"В Горишові Руському, грубешівського пов. гуляють два доносчики і провокатори Кацаба В. і Матвійчук Й., що до сотні людей запроторили до вязниці. Один з цих грошелюбів, сам Кацаба, нікуди не ходить, і сидить в дома, пє горівку і їсть вареники. — Матвійчук Й. притягнув за кілька фляшок горівки до себе ще двох короткомізких героїв з цього-ж села, Бугайчука Левка і Мандюка Тихона, і вони озброївшись в револьвери й баґнети, звичайно пяні, герцюють тепер по цілому селі, творячи, що тільки стрілить їм до їх гнилої дині, ослячої башки. По цілих ночах ходять по вулиці, заглядають в вікна і бють, кого попало. — Так був побитий брат арештованого Були.

Поліція не звертає на них жадної уваги, а як хто з селян хоче їм що сказати, то вони страшать його вязницею мовляв: "мовчи, а то попадеш туда, де вже сидять Юшаки й Каляраші". Жінкам, котрих чоловіки сидять у вязниці, вони говорять: "як позволите нам з вами поспати, то ми вам звільнимо чоловіка", або заходять до одної, питають її і намовляють, щоби вона їм сказала, що якоїсь иншої сусідки чоловік належав до партії, до боївки, то вони постараються і її чоловіка звільнять. Від цієї йдуть до другої і тій повторюють це, що говорили першій"...

А у Вінніпеґу українські "патріоти" побраталися з польськими панами і то тільки тому, аби не допустити до вибору українського робітничого кандидата до міської ради т. М. Поповича.

З життя Ескімосів -- людей півночі.

Ескімоси, це люде, що жиють на найдальшій півночі, в холодних, ледових околицях.

Життя Ескімосів описав вперше дуже вірно місіонар Давид Кранц у книжці під заголовком "Історія Ґренляндії", яка появилася друком 1765 р. В цій книжці він головно звертає увагу на виховання дітей і каже таке:

Потомство у Ескімосів не є дуже численне, звичайно жінка Ескімоса родить 3 до 4 дітей, а найбільше шість. Дуже рідко родяться близнюки. Зараз по уродженню надають родичі, або новитуха імя. Імя, це звичайно назва якоїсь тварини, домашнього приладдя, або навіть якоїсь части тіла. Дають також імена свояків, найчастіше дідів, щоби тим способом вшанувати їх память. Коли вони одначе це недавно померли, то цего не роблять, щоби себе тим не хвилювати.

Ескімоси дуже люблять своїх дітей. Мати носить дитину наче пришиту до своєї одежі на плечах, без огляду на це, чи вона ходить, чи працює. Кормить її до третього або четвертого року життя, а то тому, що Ескімоси не знають і не можуть мати відповідного корму для дитини. Тому то багато дітей вмирає, коли мати перестає кормити, сподіючися другої дитини, бо дитина не може перенести такого корму. Так само коли мати вмирає, дитина засуджена на смерть.

Виховання дітей дуже строге. Хоч діти Ескімосів з природи дуже тихі, то все-ж їх за кожний промах бють і лають.

Коли хлопчина підросте настільки, що вже чує силу в руках, дає йому батько малий лук і стрілу, каже йому камінням метати до ціли або вирізувати ножиком діточі забавки. Коло 10 року життя робить для нього малий човен, щоби привикав до веслування, вбивання птиць і ловлі риб. Коло 15 року життя мусить він уже йти на лови за фоками. Коли йому вдасться одну вбити, тоді у Ескімосів настає свято. Запрошують свояків і знайомих на святочний пир, в часі котрого хлопчина мусить оповідати, яким способом він цю фоку зловив. Гості подивляють його відвагу і зручність, хвалять мясо, а жінки тихцем обмірковують, з ким-би його одружити. Коли якомусь хлопчині не щастить, то всі ним погорджують і мусить він занниматися жіночими роботами.

Коли хлопець має вже 20 років, мусить сам зробити човен і потрібні ловецькіприряди. В кілька років опісля женится він, але лишається жити при своїх родичах, як довго ті тільки живуть.

Дівчата до 14 року життя нічого майже не роблять, хіба що доглядають дітей або носять воду. Головне їх заняття, це забави, співи й танці. Опісля заставляють їх шити, варити, веслувати жіночими човнами і помагати при будові домівок.

Серед дорослих праця поділена. Чоловік робить ловецьке приладдя, збиває човен, який жінка обшиває шкурою. Він полює і ловить риби, але коли привезе добичу домів, більше нею не журиться. Жінки ріжуть, варять, виправляють шкіри, роблять одежу й чоботи. Жінка є різником, гарбарем і шевцем, а працю свою виконують кривим ножем у виді півмісяця. Уживають вони це голок, але велику ролю при тих працях відограють їх власні зуби.

Так само жінки будують доми й шатра, до чого мущини доставляють тільки дерево. Коли жінки мусять носити великі каміні, під якими аж вгинаються і калічать собі плечі, мущини спокійно на це дивляться і навіть не думають їм помагати. За те вільно жінкам робити з придбаним, що самі тільки захочуть, головно можуть в неприсутности чоловіків говорити хочби цілий день. Голод переносять спокійно, тільки переймаються нуждою дітей.

Коли Ескімоси не мають власних дітей, беруть на виховання сироти. Але поводяться з ними дуже людяно. Слуги Ескімос ніколи не вдарить, а коли це дівчина, то бити її вважають великою ганьбою.

НАЙБІЛЬШІ БАНКИ В НЮ ЙОРКУ.

Чотири найбільші банки в Ню Йорку мають тепер фондів понад два і пів біліона доларів. "Нешенел Сити Бенк" має фондів 1,154,730,350 доларів. "Бенк оф Комерс" має 604,431,618 доларів. "Чейз Неменел Бенк" 560,974,777. "Бенкерс Трост Компані" 504,957,550 доларів.

ВСЯЧИНА

ПІД РУМУНСЬКИМ ПОСТОЛОМ.

В минулому році бесарабські селяне не могли довше стерпіти катувань румунських бояр і підняли в околиці містечка Татарбунар — повстання. Але румунська влада затопила в крові селян й робітників це повстання, сотні-тисячі вбила, а кількасот замкнула в тюрму і тепер саме судить.

В процесі 485 бесарабських селян, обвинувачених за збройне повстання, зізнання підсудних виявили такі жахливі подробиці про способи, якими тортуровано й мучено вязнів, що волосся стає дубом. Один з обвинувачених, вчитель Крецу, бувший селянський посол і секретар кишинівської секції селянської партії зізнав:

"Все те, про що мене обвинувачують, (тоб-то за участь в татарбунарському повстанні) виявляється неправдою, вже хоч-би тому, що я тоді був в Букарешті. Моє так зване "признання" вимушено на мені в темній тюремній пивниці, де мене по увязненню три дні били до крови. Коли опісля я відкликав зізнання, всаджено до комірчини, вбудованої до тюремного виходка, де з причини тісноти (широка була на 40 центиметрів) я мусів стояти 5 днів і 5 ночей. Слідчий суддя заявив мені:

"Присягаю на хрест святий, що нужденно зогниєш у тюрмі, коли відкличеш зізнання".

Так поводяться румунські бояри з чесними й ідейними борцями працюючих мас. Цілком, як польські пани.

УМЕР ПІСЛЯ 50 ДНЕВНОЇ ГОЛОДІВКИ.

В румунській тюрмі в Дофтона помер Максиміліян Ґольдштайн в 50-тому дні голодового страйку. 40 днів був притомний, останніх 10 днів лежав уже непритомний у своїй камері, а управа тюрми ані не робила заходів, щоб його відживляти штучно, ані не хотіла вдоволити його домагань. Минулого року, після невдалого ґенерального страйку румунського робітництва, Ґольдштайна увязнено й засуджено на досмертну тюрму, за те, що кинув до сенату бомбу. Два роки перебув без перерви в темниці звязаний за руки й за ноги. Голодівкою хотів добитися дозволу на свободу рухів у камері та на щоденний прохід, бо за ввесь цей час не виведено його ані разу на свіжий воздух. Цих найзвичайніших домагань не узгляднено.

В тій самій тюрмі відсиджує кару соціяліст Бужор (Українець), засуджений буцім-то за дезерцію підчас війни на 20 літ тюрми. Бужор голодує вже чотири тижні і мабуть не мине жахливої судьби Ґольдштайна.

Люде чи звірі ті, що примінюють такі туртури? — мусить спитати себе кожний, хто ще не зовсім перестав бути людиною.

ПРО "ПІСЛАНЦЯ НАРОДУ".

Нашим читачкам і читачам вже відомо, що літом 1925 року їздив доктор Володимир Бачинський і отець Жан, які були приїхали з Галичини, аби оглянути Канаду і переселити сюди як найбільше українських людей з Галичини. Доктор В. Бачинський і о. Жан повернули вже в Европу, але з робітничої львівської ґазети "Світло" ч. 34, з 8. листопада 1925, довідуємось дещо більше про його подорож. Виходить, що др. Бачинський і о. Жан робили просто для компаній, хоч др. В. Бачинський заявляв анґлійській пресі в Канаді, що він "представляє 30 міліоновий український народ", ґазета "Світло" між иншим пише таке:

"З певних джерел довідуємось, що один з "післанців народу" для торговлі народом, перебуваючи в першорядному готелі міста Вінніпеґу "Форт Ґеррі", де звичайно замешкують великі капіталісти, одного вечера прийшов пяний, роздягнувся і захотів викупатись, щоб хміль пройшов. Напустив в ванну води, а сам сів на крісло і з пяна — заснув. А вода йшла і йшла, аж наповнила ванну, заповнила кімнату і через двері дісталася на коритар, а з коритаря на сходи і з четвертого поверха на третий, потім на другий, на перший, на партер... І аж тоді побачила служба, бо була це пізна ніч. Спинили воду, розбудили "гордість" України і ранком "гордість" заплатила значну грошеву кару та на домагання адміністрації готелю була примушена зараз-же вибратись".

Хто був цим "героєм" — пан доктор Бачинський чи о. Жан, ще певно викажеться, ба один з них заявить, що це не він. А їх було тільки двох, значить — хтось один з них.

ДЕ НАЙБІЛЬШЕ ҐАЗЕТ?

Найбільше, бо 30 тисяч ґазет має Америка. Франція має їх 10 тисяч, Німеччина 7 тисяч, Анґлія 5 тисяч, Італія 2 і пів тисячі. Коли одначе брати число ґазет у відношенню пропорціональнім, то найкраще представляється швайцарський край. Тут на міліон мешканців припадає аж 270 ґазет, в Америці 250, Франції 220, в Голяндії 130, в Німеччині 115, в Анґлії 98, Італії 60, Бельґії 30.

ЗАСУДЖЕНІ НА 3300 РОКІВ ТЮРМИ.

Америка може похвалитися ще одним незвичайним рекордом. Перед судом стануло двох американських обманців, специялістів від підроблювання чеків. Проти них було ні більше ні менше тільки 30 обвинувачень. Всі присуди зложилися на кару по 3300 років тюрми для кожного. Хоч це таке страшно велике число, то однакож кажуть, ща засуджені не бажають собі нічого більше, як жити ще 3300 років.

Сторінка наших читачок.

БЕЗ НАГОЛОВКА.

Ленюк, Алта.

Хочу написати щось до "Робітниці", але що напишу — не знаю, бо чогось так тяжко на серці, що не можу собі місця найти в хаті.

На дворі паде сніг, дуже вно вітер і виходить гарно як десь написано: на дворі лютує мороз, а ви коло теплої кухні сидите і пишете або читаєте.

Та для мене воно не так виходить. Маю на думці, що воно не зміниться, тільки має бути все однаково, а чоловік має так жити.

Беру "Укр. Роб. Вісти" в руки і читаю, а там відбивається инакше життя по других кольоніях. Ось читаю: там відбудеться представлення, тоді концерт, знову далі лекція для жінок, і тоді хочеться кудись бігти, хочеться стати невидимою і скрізь бути, щось навчитись, а не дрімати коло кухні.

Правда і в нашім У. Р. Ф. Домі дещо робиться, але поправді сказати, мало що в порівнанню з другими. Але я все таки згадаю про цю роботу. На 1. листопада відбувся в нас концерт під управою т. Никифорука, як судити після людської опінії, випав добре.

Таксамо відбулось представлення п. н. "Клопоти польського жандарма". Випало воно добре, хоч можна було ліпше. На програмі до нового року є ще дещо до виконання.

Також відбулись вибори, в яких ми, ленюківці брали живу участь, навіть жінки.

Знову згадуючи вибори, згадаю як відносяться до нас ріжні політичні аґенти, я попросту скажу, що мають нас фармерок за нічо, от і все.

Мені довелося говорити з одним з них, котрий казав, щоб ми голосували за ліббералом, бо ліберали збудували Канаду і все, що є добре, все від лібералів.

А хто довгу наробив на Канаду, що й наші праправнуки дочекаються, а хто посилав військо з кулями на страйкуючих робітників, як вони домагалися більшого куска хліба, а хто не дає нашим часописам тих самих привілеїв, що й другим? Питаю щиро і хочу відповіди!

— Гм! — каже аґент — це ви відки знаєте?

— А відки таке знається — питаю знову.

— Гм... — відповів аґент.

Сказав він мені, що йому дивно, що фармерки читають часописі і дещо знають. По друге, фармерка ставить йому питання і хоче правдивої відповіди, а йому до цего часу не трафлялось, щоб жінка, і то фармерська, ставила питання. Фармерка мала слухати і робити те, що приказували, але думати і розбирати своїм розумом, це вже для панів-аґентів незрозуміле. Але приходить час, коли кожна жінка починає цікавитись всім, а це завдяки нашим товаришам і учителям, як "Укр. Роб. Вісти" так і "Робітниця" та "Фармерське Життя", які помаленько вчать нас і боронять.

На закінчення згадаю, що в Ленюк не забули про поміч нашій пресі і на початок посилаю $11.30, котрі зібрав в нас на концерті т. А. Д. Бабюк і прошу розділити так: $5.65 на "Робітницю" і $5.65 на "Фармерське Життя".

Зложили слідуючі товариші і товаришки:

По $1.00: Н. Бук, А. Бабюк, Н. Храпко; С. Орлецький 55 ц.; по 50 ц.: Ю. Хміляр, Д. Гнідан, Н. Никифорук, Ю. Федорук, М. Кузьо, Н. Кузьо, М. Гамар, Андрейчук; Ф. Руснак 35 ц.; по 30 ц.: А. Фербей, Ф. Павлуцький; по 25 ц.: Н. Гумен, Я. Якимчук, В. Руснак, С. Холявський, І. Пилип, П. Тересьо, Гр. Скоропадек, М. Тересьо, О. Храпко, П. Павлуцький, І. Бук; І. Рудик 5 ц. Разом $11.30.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом

М. Т.

Венкувер, Б. К.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $2.00 на відновлення передплати за "Робітницю" і при цій нагоді хочу дещо сказати про цю місцевість. Робітники тут виконують ріжні роботи. Найбільше робітників працює по лісах. Шведів, Норвежців і Фінляндців нараховується тут більше чим робітників з инших народностей. Подибується тут досить українських робітників. Не хочу я чуже хвалити а своє ганити, але чогось таки замітно, що ці перші стоять культурно краще за наших Українців. Фінляндці мають свою власну галю а українським робітникам приходиться наймати від них. Далі, Фінляндці поселившись в числі около тисячі осіб на острові "Малком Айленд", завели там свою спільну господарку, управляють спільно землю і разом спільно працюють на культурнім полі. Правда, наші Українці поселилися в провінціях Манітоба, Саскечеван і Алберта й показали себе неаби якими господарями, але тут, на побережу Тихого Океану, Україн-

ці зовсім байдужні. Добре було-б, як-би і наші люде, в числі сотки чи дві вибрали собі якусь відповідну місцевість, поселилися разом і спільно разом працювали. Хоч в місті Венкувер є тисячі домів до мешкання, але де тих грошей на помешкання взяти, коли роботів нема. Є досить урожайної землі в Канаді, то люде, поселившись на ній, моглиб-б бути менше залежні від видатків з якими стрічаються в місті. Правда, що без грошей сьогодня і на фармі нічого не вдієш, але чи краще безробітним дієтьcя в місті. Коли притисне біда, нема роботи ні грошей, то в місті таки ніяк не можна вдержатися. Біда скрізь як нема роботи, але в такому разі на фармі лекше пережити чим в місті.

Ось і моя думка про спільне життя на фармі, але коли воно стане дійсністю, про це хай судять читачі.

З товариським привітом
Павло Мисель.

Вінніпеґ Біч, Ман.

Дорогі Товаришки!

В нашім Укр. Фарм. Домі відбулася дня 8. листопада ц. р. забава, на якій троє малих дівчат і один хлопчик пішли по колєкті і зібрали між присутними на забаві на пресовий фонд "Робітниці" $4.30.

Тов. В. Ганусяк зібрав на лісту ч. 3872 на пресовий фонд 85 ц.

По 25 ц. жертвували: М. Бойко, Й. Сьрутва, Н. Гумініцький; по 5 ц.: С. Рубель, С. Литач.

Т-ка Ю. Вальчак зібрала на лісту ч. 401 на пресовий фонд $1.50.

Жертвували: М. Стебніцький 50 ц.; по 25 ц.: Й. Черняк, П. Заборовський; Марія Гриш 20 ц.; Том Сьрутва 15 ц.; Гр. Сьрутва 10 ц.; М. Гринюк 5 ц.

Т-ка Анна Гумініцька зібрала на лісту ч. 497:

Франко Черняк 50 ц., Оленка Черняк 50 ц.; по 25 ц.: Томко Сьрутва, Гринько Гумініцький, Філько Заборовський. Разом $1.75.

Т-ка Анна Антонійчук зібрала на лісту ч. 168 20 ц.

По 10 ц. жертвували: М. Недотятко, (імя нечитке).

Всім жертводавцям і малим колєкторам щира подяка.

З товариським привітом
Гринько Гумініцький.

Юджін, Ореґон.

Шановна Редакціє!

Посилаю Вам $3.00 від двох нових цілорічних передплатниць на "Робітницю" і $1.50 на пресовий фонд, що разом робить $4.50.

По 50 ц. на пресовий фонд жертвували товаришки: Катерина Дергак, Марія Матейчук, Марія Гринчук.

В нашій місцевости жиє багато українських родин, але ні одна з них не цікавиться робітничим рухом. Часописів ні книжок взагалі тут ніхто не читає, бо "нема часу на читання". Багато я декотрим жінкам пояснювала про робітничі часописи а зокрема про жіночий журнал "Робітницю". На силу приневолила декотрих жінок до читання журналу й сподіюсь, що дечого з него навчаться. Згодом ці нові читачки журналу зрозуміють, що на світі нема справедливости, бо суспільність поділена на дві кляси — багатих і бідних, визискувачів і визискуваних. Якщо вони це зрозуміють, то безперечно станують в ряди орґанізованого працюючого жіноцтва і хто зна, чи не будемо ми тут мати невдовзі і своє жіноче товариство.

Читаймо товаришки свою робітничу літературу й учімся як на світі жити. Виховуймо своїх дітей на людей гідних, щоб зуміли постояти за свої права.

З товариським привітом
Катерина Дергак.

Дітройт, Міш.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам чек на $24.00 за кольпортаж "Робітниці", почавши від 15. липня до 1. жовтня ц. р. Всіх чисел разом я отримала 275, за котрі належиться Вам $13.75. Надвижку, що лишилася з розпродажі журналу в сумі $10.25 висилаю на пресовий фонд "Робітниці", бо так рішило поступити наше жіноче товариство ім. Лесі Українки і на зборах цего товариства товаришки рішили післати передплату на "Робітницю". Всіх грошей зложено на мої руки $12.00, що означає 8 нових цілорічних передплатниць. Згадану суму грошей висилаю Вам почтовим переказом і рівночасно подаю Вам в цьому листі імена всіх передплатниць.

З товариським привітом
Текля Назар.

Вох, Алта.

Шановна Редакціє!

Завдяки щирим товаришам і товаришкам в цій місцевости мені пощастило зібрати на пресовий фонд "Робітниці" $11.10. Жалую, що не міг придбати декілька нових передплатників для нашого журналу, але все таки на дусі не паду й обіцяю на далі працювати для нашої робітничої преси.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували: Марія Маґеровська, В. Й. Мишок; А. Зілінський 75 ц.; по 50 ц.: І. Стрільчук, Анна Ґіль, Анна Воєвітка, Юзефа Зілінська, М. Воєвітка, Маґда Дворнік, М. Ґіль, Ф. Андрусів, Ф. Чехніта, Я. Соколюк, С. Стасишин, С. Пястовський, С. Трач; по 25 ц.: Морґан Ґултон, П. Задунайський, Н. Семенчук, Н. Гоменюк, Ева Смеречинська, А. Дворнік, М. Гоменюк; П. Гоменюк 10 ц. Разом $11.10.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
В. Й. Мишок.

Форт Виліям, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на передплату "Робітниці" і 50 ц. на пресовий фонд від себе і 50 ц. на пресовий фонд від т-ки М. Ковальчук, що разом посилаю Вам $2.50.

Кличу всіх українських робітників і робітниць, щоби читали і передплачували журнал "Робітницю", бо він вказує нам правдиву дорогу до кращого майбутнього.

З товариським привітом,
І. Пастушин.

Веріґін, Саск.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $6.00 від чотирох нових цілорічних передплатниць на "Робітницю", яких я придбала на лісту ч. 15 і $2.25 на пресовий фонд на лісту ч. 1454, що разом висилаю Вам $8.25.

На пресовий фонд жертвували: Анна Польок 75 ц.; по 50 ц.: Юзько Сековдяк, Анна Пальок, Никола Пальок. Разом прес. фонду $2.25.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
Анна Пальок.

Кимберлей, Б. К.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $5.00, з чого $1.50 на передплату "Робітниці" і $1.00 на пресовий фонд, $1.50 на пресовий фонд "У.Р.В. і $1.00 на пресовий фонд "Ф. Ж."

З товариським привітом
Дмитро Касіян.

Вест Форт Виліям, Онт.

Хвальна Редакціє!

Посилаю Вам $7.75, з чого $2.00 від одного нового піврічного передплатника на "У.Р.В.", котрого я придбала на лісту ч. 1322, $2.00 нової передплати на "Ф.Ж." на лісту ч. 1607, $1.50 на передплату "Робітниці" і $2.25 на пресовий фонд "Робітниці" на лісту ч. 3050.

На пресовий фонд жертвували слідуючі товариші:

Ґео. Харченко $1.00; Йосиф Чорнобай 50 ц.; по 25 ц.: Никола Фівчук, Василь Півторан, В. Притуляк. Разом пресового фонду $2.25.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
Стефанія Добранська.

НАШІ ПРИДБАННЯ ДЛЯ "РОБІТНИЦІ".

Понижче подаємо імена тих товаришок і товаришів, які в останніх тижнях активно працювали для "Робітниці" збіраючи не тільки пресовий фонд, але й приєднували нових передплатників. Подаємо це не для хвальби, а для признання та заохочення наших товаришок і товаришів працювати дальше для свого журналу. Нових передплатників придбали слідуючі товаришки і товариші:

П. Чорній в Торонто, Онт. одну цілорічну передплату.

К. Марущак в Торонто, Онт. одну квартальну передплату.

М. Шуляр в Вілінґ, Вест Вірджінія три цілорічні передплати.

Н. Матвійко в Гемтремк, Міш. одну цілорічну передплату.

Ксеня Хам в Бофало, Н. Й. одну цілорічну передплату.

П. Гук в Бруклин, Н. Й. одну цілорічну передплату.

В. Спек в Вунсокет, Род Айленд одну цілорічну передплату.

А. К. Федорук в Врокстон, Саск. одну цілорічну передплату.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

В. Й. Мишок, Вох, Алта. (збірка)	$11.10
Жіноче Тов-о Просвіта, Дітройт, Міш.	10.25
Марія Тересьо, Ленюк, Алта. (збірка на концерті)	5.65
Г. Гумніцький, Вінніпеґ Біч, Ман. (збірка)	4.30
Стефанія Добранська, Вест Ф. Вил'ям, Онт. (зб.)	3.25
Гриць Миронюк, Савт Поркюпайн, Онт.	3.00
Анна Пальок, Веріґін, Саск. (збірка)	2.25
Петро Дорош, Донблейн, Саск. (збірка)	2.00
П. Німилович, Вінніпеґ, Ман.	2.00
Анна Яворська, Ню Торонто, Онт.	2.00
С. Печенюк, Шікаґо, Илл.	2.00
К. Дронь, Мірорлендінґ, Алта.	1.50
Тоні Яворський, Форт Вил'ям, Онт.	1.50
Юрій Гнатишин, Лоскар, Алта.	1.50
Валерія Гаврилюк, Вінніпеґ Біч, Ман. (збірка)	1.50
Катерина Дерґак, Юджін, Ореґон (збірка)	1.50
В. Кінгек, Анийокс, Б. К.	1.50
І. Блажко, Вінніпеґ, Ман.	1.00
А. Обаль, Кавел, Саск.	1.00
Анна Сеник, Тіммінс, Онт.	1.00
Й. Дуткевич, Варднер, Б. К.	1.00
Т. Гринишин, Горборґ, Алта.	1.00
В. Мукомела, Сейн Кетрінс, Онт.	1.00
Д. Касіян, Кимберлей, Б. К.	1.00
І. Воротняк, Саскатун, Саск.	1.00
А. Стельмах, Норт Колінс, Н. Й.	1.00
Н. Ґрамяк, Гафорд, Саск.	1.00
І. Круп, Октопус, Онт.	1.00
С. Галущакова, Лонґ Лек, Онт.	1.00
В. Заремський, Оріент Бей, Онт.	1.00
П. Морпак, Оріент Бей, Онт.	1.00
Дарія Задубрівська, Гаєс, Саск.	1.00
Н. Овчарук, Сейнт Бернардіно, Кал.	1.00
Кароля Білецька, Саскатун, Саск.	.50
І. Джус, Аленватер, Онт.	.50
Анна Плитка, Вінніпеґ, Ман.	.50
Г. Гергот, Анийокс, Б. К.	.50
Яків Черниш, Торонто, Онт.	.50
М. Петрій, Торонто, Онт.	.50
І. Бариський, Вестон, Онт.	.50
Сабіна Бойко, Вінніпеґ, Ман.	.50
П. Павлюк, Вінніпеґ, Ман.	.50
Д. Станіцька, Донвил, Онт.	.50
Параска Сливка, Едмонтон, Алта.	.50
В. А. Ленко, Беліс, Алта.	.50
К. Мєдзян, Вінніпеґ, Ман.	.50
Т. Боднарюк, Монтреал, Кве.	.50
І. Бицкало, Саскатун, Саск.	.50
Е. Кравчук, Вінніпеґ, Ман.	.50
І. Ф. Кротік, Гемтремк, Міш.	.50
Анєля Душенко, Кристал Сити, Ман.	.50
П. Сорочан, Вейн, Алта.	.50
І. Пастушин, Форт Вил'ям, Онт.	.50
М. Ковальчук, Форт Вил'ям, Онт.	.50
Софія Базанова, Ленґмуйр, Онт.	.50
Н. Жабюк, Ленґмуйр, Онт.	.50
І. Євчук, Ленґмуйр, Онт.	.50
Анна Заґвольська, Сидней, Н. С.	.50
І. Мінтянський, Порт Алберні, Б. К.	.50
С. Лазурка, Монтреал, Кве.	.50
Марта Драпака, Келґари, Алта.	.50
Василь Ґах, Ошава, Онт.	.50
С. Лазарчук, Кемп Лістер, Б. К.	.50
Петро Михайлів, Ґонор, Ман.	.25

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий журнал для Жінок-Робітниць
Орґан Жіночої Секції ТУРФДім.

Видае Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство, інкорпороване в Манітобі. Редакція, адміністрація і друкарня міститься в Українськім Робітничім Домі, на вуглі вулиць Прічард і МекҐреґор у Вінніпеґу.

М. Попович, секретар.

Передплата виносить: на рік $1.50 на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

Авторизовано міністром почт дня 1. грудня 1925 на почтову оплату другої кляси.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of U.L.F.T.A.

Printed and published by the Workers and Farmers Publishing Association, Limited, a joint stock company, incorporated under the laws of Manitoba, at its head office and place of business, at the corner of Pritchard Avenue and McGregor Street in the City of Winnipeg, Manitoba.

M. Popovich, Secretary.

Subscription: per year $1.50; per six months 80c
Single copy 10c.

Authorized by the Postmaster General Dec. 1st, 1925, as Second Class Matter.

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, 15. грудня 1925. Ч. 24.

З панами проти робітників.

Недавно, бо тільки пів місяця тому назад, відбулися у Вінніпеґу вибори до міської ради. Дехто з поза Вінніпеґу може сказати: а що-ж це обходить мене? Але воно не так. Сьогорічні вибори у Вінніпеґу, особливо в північній його частині, де збитою масою живе так українське, як і неукраїнське робітництво, були завзятою боротьбою робітництва з панами, особливо українськими підпанками. Діло було таке:

Робітництво північного Вінніпеґу поставило своїм кандидатом на радного (алдермана) до міської ради відомого, довголітнього й чесного провідника українського робітництва в Канаді т. Матвія Поповича. Поставило тому, аби мати в міській раді свого заступника, що боронив-би інтереси працюючої кляси. Але тому, що т. Попович міг бути вибраний, українські підпанки по наказу "грубших" панів, поставили пізніше проти него свого кандидата адвоката Д. Якимищака, що саме тепер є послом до провінціонального парляменту Манітоби і вславився тим, що звичайно голосував проти тих внесків, які були на користь робітництву.

Почалась передвиборча робота. Українські підпанки, які все кричать, що вони великі українські патріоти, зміркували, що сили їх слабенькі, тому й заключили союз з польськими ксьондзами і патріотами у Вінніпеґу, а також з невеличким гуртком російських чорносотенців. Українські "патріоти", які все розпинаються за "ненькою Україною", не видержали, щоби не об'єднатися з лютими ворогами України — польськими панами-патріотами та російськими чорносотенцями. В польській шовіністичній ґазеті "Gazeta Katolicka" у Вінніпеґу за підписами таких Українців як адвокат Дик і якийсь Боянівський, появилася відозва дуже рабського змісту, але в тій-же ґазеті на иншому місці була надрукована повішка з Галичини проти — "хлопуф Русінуф".

Номінаційні папері до виборів підписав "патріотичному" українському кандидатові анґлійський пан-консерват, а "патріоти" наперед хвалилися, що за ними велика сила, бо українські, польські, німецькі і російські товариства, що заключили з ними союз, начисляють аж пять тисяч людей. Розуміється, маючи за собою таку поважну силу, кожний міг навіть не сумніватися, що Якимищак буде вибраний. Але вибори показали щось цілком инше.

День, в якому відбувалися вибори, був дуже живий. Всі нетерпеливо чекали на вислід голосовання, бо всім було цікаво, хто переможе.

Після першого обчислення голосів показалося, що український робітничий кандидат т. Попович одержав 1945 голосів (одинок), а патріотично-панський кандидат Якиміщак, за яким ніби стояло пять тисяч членів українських, польських, німецьких і російських товариств, одержав — 1252 голоси.

Повний вислід виборів був проголошений аж чотири дні пізніше і виявилося, що всіх голосів т. Попович одержав 2,025, але не був вибраним тільки тому, що недоставало йому ще 79 голосів. Розуміється, Якиміщака навіть не рахували при пізнішому численню, бо він цілком не входив в склад тих, що мали вигляди бути вибраними. Тов. Попович цілий час стояв на третьому місці (а всіх алдерманів-радних треба було тільки три) і аж при останньому численню забракло йому 79 голосів.

Українські "патріоти" переконалися ще раз, що працюючі маси проти них. Помимо всіх ганебних для чесних Українців союзів з польськими патріотами-панами і ксьондзами, помимо запевнень, що за ними пять тисяч виборців, вони заледво натягнули до 1252. А треба знати, що в часі виборчої аґітації, українські підпанки страшили робітників тим, що як дадуть свої голоси на т. Поповича, то їх проженуть з роботи. І несвідомі робітники дозволили збаламутити себе, однак 2,025 робітників і робітниць, що голосували на свого робітничого кандидата, доказали, що їх вже не залякає ніхто і що інтересів працюючої кляси вони в ніякому разі не зрадять.

Помимо того, що проти т. Поповича робили всі пани, підпанки, ксьондзи і инші вороги робітничого руху, помимо ганебного союзу українських "патріотів" з польськими патріотами, які навіть не вживають назви "Українці", тільки "Русіні", — український робітничий кандидат одержав аж 2,025 голосів. Одержав більше, як в минулому році, коли проти него не було ніякого другого українського кандидата. І це є доказом, що за один рік свідомість між робітництвом значно зросла.

Недавні вибори у Вінніпеґу ще раз відкривають дійсне обличчя українських підпанків-"патріотів" і це повинні памятати всі робітниці, робітники, фармері і фармерки цілої Канади. Де-б то не було, українські "патріоти" все йдуть з панами проти робітників і дивуються, що українське робітництво не слухає їх і не піддержує в нічому. Хіба можна поважати таких людей, що навіть самі себе не вміють шанувати?

Чому робітниці повинні належати до орґанізації.

(Стаття для "Робітниці" із Злучених Держав.)

Здається, що на це питання відповіла-б кожна робітниця, але коли в дійсності запитати когобудь, то одержимо не дуже вдоволяючу відповідь. Тому й постараємося живими прикладами з життя висвітлити цю справу.

В цьому випадку я менше торкатисьму тих робітників і робітниць що вже зрозуміли велике значіння клясової орґанізації. Поговоримо перш усього про темних та несвідомих.

Жінка, окрім клясового ворога, має часто ще й хатнього ворога: чоловіка, в якого инші погляди на життя і який через спадщину темноти, забороняє своїй жінці належати до орґанізації і працювати в ній. Він (чоловік) вважає себе ніби королем над своєю жінкою і думає, що має право заставити її бути його слухняною рабинею.

Самому мені доводилось спостеріґати ось які випадки:

Одна жінка-робітниця чимало читала і без сумніву була розумнішою від свого чоловіка. Вписалась вона до Робітничого Драматичного Товариства і була доброю аматоркою. Згадане товариство ставило на сцені повчаючі драми з робітничого життя і цимсамим не тільки освічувало широкі працюючі маси, але й гуртувало їх. Та чоловікові не сподобалося, що його жінка виступає на сцені і він заборонив її це. Жінка пояснювала йому, як могла, що це тисячу разів чесніша і корисніша робота, як пит-

тя горілки, як сварки і так далі, але не помогло. Тоді чоловік почав в дикунський спосіб збиткуватися над нею. Перш усього взяв в неї все аматорське одіння, яке жінка по ночах після цілоденної праці шила-вишивала і порубав сокирою на дрібні шматки. Жінці загрозив так:

— Як не перестанеш ходити до того товариства, то й з тобою зроблю це саме, що зробив з твоїм шматтям!...

Друга робітниця працювала разом з клясово свідомими робітницями, які вкінці преконали її, що сповідь — це видумка попів, це тільки попівський обман, бо навіть новіші, зреформовані християнські релігії — не признають сповіді. І ця робітниця не пішла цього року до сповіді. Як про це довідався її чоловік, то побив її так, що носила синці через довгий час.

Третя жінка-робітниця була приневолена не ночувати дома тільки тому, що чоловік побив і прогнав її з дому за це, що вона читала журнал "Робітницю", позичений в знайомої, клясово свідомої товаришки.

Та чимало є ще й инших сумних фактів з недолі української працюючої жінки на американській землі. З цього виходить, що жінка є подвійно поневолена: капіталізмом і несвідомістю, темнотою чоловіка, який користуючись своєю фізичною перевагою, намагається зробити жінку цілковитою рабинею.

Як-би такі випадки мали місце в старинних часах, то може й дивуватись не доводилось-би. Алеж ми жиємо в двадцятому століттю, в століттю високої культури, розвиненої техніки, в добі цивілізації. Мало того! Ми жиємо між людьми, які давно вже перестали збиткуватися над жінкою, як над скотиною. Сьогодня люде тримають в хаті котів і собак і не бють їх, не знущаються над ними так, як деякі темні українські робітники над жінками!

Всі ці хиби дикунського, некультурного життя ми можемо усунути тільки тоді, коли всі зрозуміємо, що ми — люде. А коли ми будемо ними, тоді ані один чоловік не поважиться боронити жінці належати до робітничої орґанізації.

Жінки-ж робітниці повинні обов'язкого гуртуватися в робітничих орґанізаціях ось чому:

1. Вони станут свідомими робітницями, що поруч робітників будуть боротися з несправедливістю капіталістичного устрою, збудованого на визиску робітничої праці.

2. Як свідомі робітниці будуть належно виховувати своїх дітей, щоб виросли з них не страйколоми, не вороги працюючої кляси, а свідомі й чесні члени працюючої сім'ї.

3. Робітнича орґанізація викорінює всі старі пережитки, що туманять людей, вказує правдивий шлях до нового, кращого життя, витворює товариську мораль-чесноту, бореться з поганими вчинками, як піянством, роспустою і так далі.

4. Свідомі робітниці зможуть постепенно освічувати й тих чоловіків-робітників, що сьогодня жиють темним життям і через свою темноту та релігійний дурман — збиткуються над жінками. Через свідомість жінки може й згодом чоловік, що сьогодня поводиться по дикунськи з жінкою, стати людиною. Тоді він не буде вже "королем" над жінкою а стане чесним, розумним і культурним товаришом-другом своєї жінки і разом з нею піде проти одного ворога: капіталу.

Кожна жінка-робітниця повинна обов'язково належати до робітничої клясової орґанізації і боротись проти насильства так в суспільному, як і в хатньому, родинному життю. Не забувайте, товаришки, що ви є першою і головною школою ваших дітей. Коли не виховаєте їх в робітничому дусі, то стануть вони вашими найзапеклішими ворогами. Помимо того, що терпите часами й знущання за ваші чесні пориви до світла правди, гуртуйтеся в робітничих орґанізаціях і сміло йдіть до спільної мети всесвітнього робітництва: визволення з капіталістичної неволі.

С. Алтунін.

ЖЕРТВИ АВТОМОБІЛІВ.

Після статистики американського департаменту здоровля в 1924 році автомобілі убили 14,412 осіб в Америці. Від 1. січня 1925 до 31. липня у Вінніпегу було 2,008 ріжних випадків. 20 людей згинуло, а 282 тяще чи лекше покалічено. Найбільше випадків спричинено автомобілями.

ЖИВ ПОВЕРХ 100 ЛІТ.

В місцевости Сендомінік Де Седрей, у Квебеку помер фармер Жуль Шальбуа, переживши 100 літ і 6 місяців. Покійний полишив 11 дітей, 66 внуків, 148 правнуків і 9 праправнуків.

Доктор В. Старосольський в обороні правди

Читачкам “Робітниці” вже відомо, що якийсь пан Д. Д. Лещишин в 41. числі “Українського Голосу” з 14. жовтня 1925 р. помістив статтю під наголовком **“Мельничук і Шеремета”**, якою тяжко зневажив память робітничо-селянських героїв т.т. Мельничука і Шеремети, розстріляних 11. листопада 1922 р. в Чорткові (в Галичині) за участь в повстанню. Пан Лещишин, н і б и був очевидцем та почав безсоромно брехати про героїв-мучеників українського працюючого народу і моя совість та честь не дозволяли мовчати. Я став в обороні т.т. Мельничука і Шеремети, маючи в своїх руках весь матеріял про них, який збирав я цілих три роки. І на сторінках “Українських Робітничих Вістей” я помістив обширну відповідь в 19-тьох числах, якою опрокинув всі брехні Лещишина та покликався на ряд свідків і ряд документів. Але пан Лещишин не зважав на мої докази і разом з редактором “Українського Голосу” накинувся на мене простацькою-вуличною лайкою, скаженіючи зі злости, що я доказав брехню. Не пощадив “Укр. Голос” навіть рідної сестри Мельничука, що приїхала недавно до Канади і теж опрокинула бдехні Лещишина та “Укр. Голосу”. Почались несмачні і просто гидкі кпини з неї та брехні, ніби вона не є рідною сестрою Мельничука. Однак вся ця лайка, якою соромиться кожна культурна і чесна людина, є тільки ознакою безсилости пана Лещишина і “Укр. Голосу”. Я не зважав і не буду зважати на цю лайку, але до кінця видержу на становищі чесного оборонця правди. Відповідати-ж на всі напади ‘Укр. Голосу” на мою особу — вважаю нище своєї чести. В болоті бабратися я не буду.

Фотографія власноручного листа адвоката дра В. Старосольського до М. Ірчана з свідченнями про передсмертні хвилі Мельничука і Шеремети.

Пан Лещишин, а з ним і “Укр. Голос” написали, що Мельничук і Шеремета не йшли в Галичину на повстання проти польських панів, але перебирались до школи вчитися в Чехословаччину, себто на студії. Писали теж, що Мельничук перед розстрілом не співав “Інтернаціонал”, тільки я, в своїй драмі “Дванайцять”, заставив його співати цю пісню.

Щоби доказати цю несовісну брехню, я вдався до адвоката доктора Володомира Старосольського і просив його в імени правди описати передсмертні хвилі Мельничука і Шеремети.

Др. Старосольський був як адвокат-оборонець на росправі в суді в Чорткові і не відступав від Мельничука і Шеремети так довго, доки їх не розстріляли. І адвокат др. Старосольський пише мені ось що:

ВШановний
М. Ірчан — письменник
Вінніпеґ

Ви звернулись до мене з домаганням, щоб я як свідок останніх хвилин життя розстріляних в Чорткові св. п. Степана Мельничука та Петра Шеремети засвідчив, які були останні їх перед розстрілом слова. Згідно з правдою, я відповідаю:

Степан Мельничук згинув співаючи "Інтернаціонал" а Петро Шеремета, після оклику в честь Українського Народу та революції, Сам скомандував "стріляй", безпосередньо почім розляглася сальва, що перетяла нитку його життя. Я повинен ще додати, що Оба Вони згинули як герої, що голосно признав один із присутних при розстрілі польських старшин.

В розмовах підчас розправи і особливо після засуду Оба Вони заявляли нераз, що перейшли Збруч зі зброєю в руці, як борці за політичне та соціяльне визволення Українського Народу, та що вмирають за Український Нарід.

Думаю, що в цьому міститься відповідь на поставлене Вами питання.

З правдивим
поважанням
В. Старосольський.
Прага 14. листопада 1925 р.

(На иншому місці поміщена вірна фотографія власноручного листа дра Старосольського, щоб хтось не думав собі, що може це неправдивий лист.)

Написав ці слова дійсний очевидець розстрілу Мельничука і Шеремети, написав адвокат-оборонець, що мав змогу вільно говорити так з Мельничуком як і з Шереметою. Пише ці слова людина загально шанована, що є професором університету в Празі і деканом правничого факультету українського університету. Др. Старосольський ніколи не був і не є комуністом, але в імени правди зложив цю заяву і каже, що:

1. Мельничук згинув співаючи "Інтернаціонал".

2. Оба вони перейшли Збруч зі зброєю в руці, як борці за політичне та соціяльне визволення українського народу.

А Лещишин і "Укр. Голос" по сьогодня кажуть, що Мельничук та Шеремета "переправлялись на студії до Чехословаччини". Значить — в цьому випадку можна вірити тільки словам поважного очевидця дра В. Старосольського, а не якогось Лещишина, про якого ніхто ніколи не чув і імя якого нічого не говорить.

В окремому листі до мене, др. Старосольський пише таке:

Сама справа сильно і немило вразила мене. Це "танок на могилі", а я гадаю, що єсть речі, перед якими треба абсолютно заховати пієтизм (побожність, поважання М. І.), та яких не слід уживати для "практичних" в певнім розумінні, цілей. Це не тільки почування. Також холодно-розумово таке зловживання дуже шкідливе — воно "мститься". З цього боку, мені здається, що особливо в Америці розвинулися та поширились деякі прийоми, з якими я ніяк не мігби помиритись. І я певний, що особливо Вам мусить бути важко жити в атмосфері таких власне засобів боротьби"...

І це правда. Лещишин і "Укр. Голос" дозволили потанцювати собі на могилі мучеників-героїв і хоч в такій атмосфері, в таких умовах, мені дуже тяжко боротися, бо вперше в життю зустрічаюся з такими брудними засобами боротьби, все-ж таки, коли треба, я не зважаючи на ці прикрости, буду далі боротися проти неправди.

Свідчення адвоката-очевидця дра Старосольського кінцево розбили всі брехні "Укр. Голосу", бо тут вже годі крутити. Лещишин казав, що Мельничук не співав перед розстрілом "Інтернаціоналу", а адвокат др. Старосольський, на устах якого застиг останній поцілуй Мельничука і Шеремети, твердить, що співав. Лещишин казав, що Мельничук і Шеремета переправлялись на студії до Чехословаччини, а адвокат др. Старосольський, який говорив часто з Мельничуком і Шереметою на суді твердить, що вони самі казали, що "перейшли Збруч зі зброєю в руках, як борці за політичне і соціяльне визволення українського народу".

І "Укр. Голос" тепер вже каже: "А що! Хіба Мельничук і Шеремета не боролись за український народ?" З цього виходило-б, що я ніби твердив, що Мельничук і Шеремета боролись за

китайський народ. Я-ж все зазначував виразно, що оба вони були героями українського працюючого народу і ані в одному місці не згадував про ніякий инший нарід. Але "Укр. Голос" притиснений до стіни крутиться і намагається перекрутити слова д-ра Старосольського. Бо треба бути дійсно неграмотною людиною, аби не знати, що коли хтось бореться за **політичне** і **соціяльне** визволення якогось народу, то це не націоналіст. Націоналісти боряться перш усього за національне визволення, а не соціяльне. Боротьба за соціяльне визволення, це боротьба соціялістів або комуністів.

Помимо того, що "Укр. Голос" все ще обстоює при своїй брехні, помимо того, що не зважає на всі докази, я згодом оголошу в пресі дальші докази-документи.

М. Ірчан.

Я вже не дивуюсь.

Коли перечитала я в 41. числі "Укр. Голосу" з 14. жовтня 1925 року статтю Д. Д. Лещишина п. н. **"Мельничук та Шеремета"**, переповнену несовісними брехнями про цих двох борців, — то я здивувалась. Здивувалась і написала листа до "Укр. Роб. Вістей", в якому, в імени правди, опрокинула всі ці брехні.

Здивував мене пізніший напад "Укр. Голосу" на т. М. Ірчана за це, що він в чесний спосіб, на основі історичних фактів, став в обороні мойого брата Степана і Петра Шеремети. З таким крайно некультурним способом писання я вперше в життю зустрінулась в "Укр. Голосі" ч. 45, з 11. листопада 1925 р., в статті **"Хуліґанство"**.

Дивувалась я, що пан Д. Д. Лещишин і "Укр. Голос" посміли без найменших основ твердити, що мій брат і Петро Шеремета не йшли на повстання, тільки на покінчення студій до Чехословаччини, що оба вони були жовтоблакитниками а не комуністами, що оба сповідались і причащались і що мій брат не співав перед розстрілом "Інтернаціоналу".

Дивувалась я і з того, що "Укр. Голос" не зважав на безсумнівні докази т. Ірчана, який фактами збив всі ці брехні. Але прийшов час, що я перестала дивуватись. Перестала тому, бо переконалась, що ті люде не тільки брешуть, не тільки не люблять правди, але й не признаються до своеї брехні навіть тоді, коли вона доказана їм. В 46. числі "Укр. Голосу" з 18. листопада 1925 р. читаю про мій виступ на Концерті-Святі в третю річницю смерти Степана і Шеремети, що був влаштований у Вінніпеґу, таке:

..."спроваджена большевика на концерт дівчина, яку представлено як сестру Мельничука, заявила перед публикою, що таки все правда, як Ірчан писав"...

Коли хтось пише аж в такий безсоромний спосіб, тоді дивуватись всім попередним брехням нема вже чого. Що я є таки рідною сестрою розстріляного Степана Мельничука, а не тільки "дівчиною, яку представлено як сестру Мельничука", може потвердити ряд людей так в Канаді, як і в Злучених Державах, що походять з того-ж села, що й я. Окрім цього, я кожної хвилі **готова подати адресу мойого батька в Галичині** і хто сумнівається в тому, що я рідна сестра Степана, може написати до мойого батька і спитати, коли виїхала я в Канаду і чи находжусь тепер в Канаді та з якої місцевости пишу до дому і чи я є його дочкою. Адреса мойого батька після смерти Степана, була надрукована майже у всіх українських ґазетах так Галичини, як і американської землі, побіч передсмертного листа Степана. Коли "Укр. Голос" не вірить, що я є рідною сестрою Степана, то я готова радо послужити йому адресою мойого і Степана рідного батька і хай провірить. Однак "Укр. Голос" дуже добре знає, що я є дійсно рідною сестрою розстріляного Мельничука, але в своїй безсоромній брехні зайшов так далеко, що брехням його нема вже кінця.

До Вінніпеґу ніхто не спроваджував мене на Концерт-Свято, а випадково, в своїх особистих справах, приїхала я туди і хоч як тяжко й болісно було мені в той вечер, я здержуючи себе, виступила перед тисячною робітничою публи-

кою, аби ще раз **устно опрокинути несовісні брехні Д. Д. Лещишина і "Укр. Голосу" та змити тяжку зневагу з мого брата Степана і Петра Шеремети.**

Ми, найблищі рідні Степана, вдруге переживаємо тяжкі терпіння. Перші були тоді, коли Степана — за правду убили польські пани. Другі тепер, — коли його чисту постать забруднили несовісні людці. І хоч як болюче це для мене, я вже перестала дивуватись цьому низькому і нечуваному способові зневаги борців українського працюючого народу, що загинули мученичою смертю в самому розцвіті життя.

"Укр. Голос" каже, що я не була в Чорткові. Що підчас розстрілу я не була там, це правда, але я висилала на суд адвоката дра Пордеса, який говорив з Степаном і був дійсним очевидцем його смерти. І адвокат без сумніву докладніше знає все про обвинуваченого на суді, як сам суддя, або як якийсь вязень в замкненій келії, яким ніби-то мав бути тоді пан Д. Д. Лещишин. І др. Пордес, по повороті з Чорткова докладно росказав нам все про нашого Степана і його оповідання не мало ані одного такого твердження, як тепер твердження пана Лещишина і "Укр. Голосу", а навпаки, цілком противні. Драма М. Ірчана "Дванайцять" в нічому не расходиться з твердженнями адвоката Степана — дра Пордеса. Зараз після смерти Степана, я і инші наші рідні, поїхали до Чорткова, щоби бодай прибрати могилку і там зустрічалися з очевидцями розстрілу, які рішуче не твердили того, що тепер пан Лещишин і "Укр. Голос". **Кому, як кому, а нам, найблищим Степана, багато краще відоме життя і боротьба Степана і були-б ми несовісними, як-би тепер, після його мученичої смерти говорили про него неправду та цим самим зневажали його.** На це можуть дозволяти собі хіба такі, як Лещишини і "Укр. Голоси", а не рідні Степана.

Характерним фактом є й це, що після смерти Степана, до нашої рідні вдався відомий в Галичині з своїх драм п. Д. Николишин (ґімназійний вчитель в Коломиї) і просив, щоб йому дати матеріяли про Степана і "дванадцятку", бо він хоче написати драму. Ми переказали йому все те, що довідались від адвоката дра Пордеса і дали йому всі листи Степана до рідних ще з України та пересмертний лист з Чорткова. По перечитанню тих листів, п. Д. Николишин, по переконанню український націоналіст, **звернув нам листи назад з тим, що драми він не напише.** По ідеї Степан і ціла "дванадцятка" були йому чужі, а брехати про них він, як чесний чоловік, не хотів. За це, коли перечитав опісля драму М. Ірчана "Дванайцять", не заперечив в ній ані слова, бо був добре познайомлений з історією "дванадцятки".

Після всіх випадів пана Д. Д. Лещишина і "Укр. Голосу" в Канаді, я все таки вірю, що всі чесні й розумні люде з огидою відвернуться від тих, що стратили вже всі границі людяности. І правда таки переможе!

Мельничук Анна.

Ді Пес, Ман., 24. листопада 1925.

"ЦАРСЬКА ДОЧКА" ПЕРЕД СУДОМ.

Від довшого часу по Москві шлялася дівчина, передягнена в мужеське одіння, що звала себе наймолодшою дочкою вбитого бувшого царя Миколи II. Особливо бувшим царським прислужникам говорила, що вона Анастазія Миколаївна і що вдалось її вирятуватись від смерти та в мужеському одінню скриватись дотепер. Найбільше ходила вона по монастирях, де також говорила, що вона є царською дочкою і монахи радо годували її та давали приют. Бувало й так, що Анастазія Миколаївна цілими місяцями жила між монахами.

Аж стався випадок. В однім монастирі — ігумен монастиря знасилував її, за що вона його прилюдно обвинувачила. Справа дійшла до радянської влади, що вже довший час цікавилася таємничою царівною. Її арештовано, але тому що була у вагітному стані, приміщено її в лічниці. Там вона привела на світ дитину і дала їй напитися нафти, від чого дитина умерла.

За це поставлено її перед суд. На розправі виявилося, що вона називається в дійсности Анна Пшеніціна і тільки вдавала з себе царівну. За вбійство дитини, як теж за те, ща грала ролю великої княжни, засуджено її на вісім років важкої тюрми. Але лікарі психіятри виказали, що вона психічно (душевно) хора, що вона дійсно уроїла собі, наче-б то вона царівна, дочка царя Миколи. В наслідок цього, народній трибунал зменшив її кару на вісім місяців.

ВІСІМСОТ МІЛІОНІВ ЩУРІВ.

Шкоди, які роблять в Анґлії і Індії щурі є дуже великі. Число щурів в Індії обчисляють на вісімсот міліонів. Шкода, яку щурі зробили в Індії за останніх двайцять років є пять разів більша, як передвоєнний державний довг Індії. Припускають, що річно вмирає в Індії пів міліона людей на недуги, поширювані щурами.

Чи може жити людина без орґанізації?

(Обовязково перечитати у відділах Жіночої Секції.)

VIII.

ПОТРЕБА ЖІНОЧОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

В семім розділі цеї статті ми вкоротці вказали, як жінку-робітницю трактує нинішнє капіталістичне суспільство, як її визискують при праці, як її трактує несвідомий власний її друг життя — чоловік.

Щоб жінка могла визволитись від цего нелюдського трактовання, яке вона дістає від свого друга-чоловіка, то мусять вони обоє бути свідомими, мусять обоє належати до освітньої робітничої орґанізації, бо лише одинока робітнича орґанізація проповідує рівність жінки з чоловіком. Свідомий чоловік, коли він належить до робітничої орґанізації — соромиться казати своїй жінці, що "я маю право над тобою", бо вони обоє мають однакові права одно до другого й обоє одно одному належуть, спільно переживають ріжні недостатки, діляться спільним горем й спільною втіхою. Чоловік, що уважає свою жінку за свою рабиню й знущається над нею, не дуже так багато винуватий в тім, бо инакше він не знає. Так робив його дід і батько, так робить й він. Отже, не вся вина спадає на чоловіків за те, що вони нелюдяно трактують своїх жінок, а спадає ця вина більше на цей суспільний устрій, який виховує чоловіків в такім дусі, який не карає чоловіків за таке лихе відношення до своїх жінок, який не навчить їх людяности, щоби вони були чесними, сердечними та зрозуміли, що жінка, це спільник в життю чоловіка, й повинна мати рівні права з чоловіком, як у фабриці, на фармі, так само і в хаті в супружім життю.

Коли жінки бажають жити, а не ціле життя плакати й страждати на свою недолю, то вони мусять старатися, аби їхні чоловіки належали до робітничої орґанізації, бо коли чоловік належить до робітничої орґанізації, то в них тоді нема місця на сварні, плач і нарікання. Вони не животіють, а живуть! Без орґанізації — прокльони, сварня, бійка, ненависть, плач, словом — не життя, а в орґанізації — любов, втіха, спільна праця, надія на краще завтра, боротьба не між чоловіком й жінкою, а боротьба з старими пережитками, боротьба з темнотою, боротьба за поліпшення спільної долі, боротьба за світ — за життя.

Тому ми й кажемо, що людина не може жити без орґанізації, бо недбалість і нечесність людини, а також легковажність своєї і родини долі, не можна уважати за дійсне життя людини, а лише животіння. Лише той живе, хто думає, вчиться, бореться, хто дбає про других таких самих, як він, так само, як й про себе самого.

ЯК МОЖНА ВИЗВОЛИТИСЬ ВІД ВИЗИСКУ.

Жінка-робітниця не може сама визволитись від визиску, а мусить провадити боротьбу за таке визволення разом з чоловіком. Робітнича кляса — це найбільша й найсильніша кляса на нашій землі. Капіталістична кляса, яка визискує робітничу клясу — це маленький гурток людей. Чомуж воно так, що ми підлягаємо цій маленькій ґрупі людей? Тому, що робітнича кляса затемнена, вона не знає своєї сили, а не знає тому, що не старається про те, не хоче примусити себе подумати над своєю недолею, не хоче орґанізуватися й спільно боротися, аби поліпшити свою долю.

З робітничої кляси лише тисячі думають, орґанізуються, борються, а мілійони, сотки мілійонів робітників і робітниць — сплять. І ось нині, хоч лави робітничих орґанізацій збільшаються з кожним днем, бо до цего заставляють самі господарські відносини, то все таки робітнича кляса ще за слаба, аби визволитися з-під цілковитого визиску, бо проти неї не лише самі пани, але також й мілійонова темна робітнича кляса.

Робітники нині борються лише за конечні речі до життя, або иншими словами — борються лише за нині, а не за завтра. Ця робота провадиться в орґанізаціях трейд-юній. Але це також не зле. Трейд-юнії — це школа для робіт-

ників, в якій вони випробовують свою силу й свої здібности.

В великих промислових державах, як Анґлія, Німеччина, Америка, Франція і инші, вже давно не лише чоловіки, але й жінки почали орґанізувати трейд-юнії, бо так, як жінки працювали разом з чоловіками у фабриках, так разом були примушені належати до юнії та спільно боротися проти спільного ворога фабриканта за кращі умовини праці, за скорочення дня праці і инше.

І там, де перше робітники випробували себе в юніях, переконалися, що спільно можна більше здобути, як одинцем, випробували свою силу й здібности, там перше повстали також й політичні робітничі партії, яких цілі були вже не лише боротися за конечні щоденні речі до життя, але за цілковите знесення капіталістичного устрою й заведення вищого суспільного устрою — соціялістичного.

І з недавної історії ми бачимо, що жінки також прилучувалися до цих політичних соціялістичних партій та брали живу участь в ріжній мирній та кровавій боротьбі. В 1907 році, в місті Штутґарті, в Німеччині, зібралася була перша міжнародня політична конференція жінок-робітниць. В 1910 році, зібралася міжнародня політична конференція жінок-робітниць в місті Копенгазі, в Данії, а вже в 1920 році, зібралася ця міжнародня політична конференція жінок-робітниць в Москві, теперішній столиці Союза Радянських Соціялістичних Республік. В орґанізуванню жінок-робітниць в політичні партії брало участь багато клясово свідомих й активних жінок, а між ними були такі всім знані й ніколи незабутні борці, як покійна Роза Люксембурґ й старенька товаришка Кляра Цеткін, яка ще й сьогодня живе в Німеччині та бореться не лише проти німецького, але й всесвітнього капіталізму.

Коли всі робітники вступлять до політичної дійсно робітничої партії, коли всі жінки-робітниці згуртуються під цей самий прапор, то лише тоді можна бути певними, що побіда по нашому боці. Лише сильні політичні робітничі партії в ріжних державах зможуть знести визиск — економічний й політичний гнет та завести устрій спільної праці, свободи та справедливости.

Але ми всі ще не є здібні стати в ряди цеї могутньої політичної орґанізації, бо в нас брак знання. А орґанізація без знання не має сили. Тому нам треба вступати перш усего до освітніх орґанізацій, перейти школу, випробувати свої здібности так, як випробували наші товариші й товаришки в Европі, а тоді зможемо вступити до політичної партії й боротися спільно з европейськими товаришами та товаришками за наші спільні інтереси.

Клясова свідомість розбиває скелю темноти, творить сильну орґанізацію поневолених робітничих мас, а сильна клясова орґанізація вказує шлях до сонця правди, до нового життя.

Все, що до цеї пори здобула робітнича кляса, треба завдячувати лише орґанізації й боротьбі, яку та орґанізація провадила з пануючою клясою.

Не було-б орґанізації давних часів, не було-б ніякої боротьби, а не було-б цих здобутків, не було-би життя.

ЗАКІНЧЕННЯ.

Товаришки Робітниці! Ця стаття написана спеціяльно для вас. Ми знаємо, що ви не мали спромоги познайомитися з історією ріжних форм суспільства та орґанізаціями й боротьбою в тих ріжних суспільствах. Ми також знаємо, що коли-б навіть й читали ріжні книжки по цих питаннях, то ви-б дуже мало зрозуміли з них, бо ви не маєте добрих початків, як слід неприготовані ще до студіювання якої будь книжки, що її написав учений, історик, теоретик, або мистець. Щоби дати вам такі початки й заставити вас на будуче читати наукові книжки, то ми на те й видаємо "Робітницю", в якій найприступнішою мовою розвязуємо ріжні питання та знайомимо вас з ними.

В цій статті виложена коротенька історія цілого розвитку суспільства і його господарки: ріжні орґанізації, способи боротьби з природою, способи боротьби пригнобленої кляси проти пануючої кляси і т. д. Це лише начерк цеї історії, але написана вона простою мовою і як ви старанно перестудієте її, то зрозумієте кожне слово, а тоді вже буде легко для вас взятися за яку небудь наукову книжку й розбирати все це, що тут виложене, вже в подробицях.

Ви можете дуже багато навчитися, коли заставите себе. Треба, аби ви побільше влаштову-

вали вечірки читання, сходилися на них, читали, розбирали, пояснювали одна другій й спільно ділилися тим, що здобудете.

Зараз на складах кожної української книгарні є поважне число ріжних приступних книжок, з яких ви можете дуже багато скористати. Перше перечитайте наукові статті з "Робітниці", відтак беріть хоч-би й такі приступні брошурки, як "Чому жінки жадають політичних прав" — Дори Крушинської, "Про жіночу неволю в історичнім розвою" — Миколи Ганкевича, а відтак "Початки родини, приватної власности і держави" — Ф. Енґельса, "Історія боротьби праці за визволення" — Отто Авсема, "Історія культури" — Юлія Ліпперта, "Короткий виклад політичної економії" — А. Богданова, "Наука про суспільну свідомість" — також А. Богданова, "Теорія історичного матеріялізму" — Н. Бухарина, а також багато брошур, як "Розвиток людства", "Підземне царство" і багато инших.

Памятайте товаришки, що хто читає, той знає. Тому беріться масово до читання, читайте, розбирайте, учіться, зміцнюйте ряди своєї орґанізації, притягайте до орґанізації всіх жінок-робітниць, вказуйте їм на потребу робітничої орґанізації, на потребу знання, поширювання своєї робітничої преси й взагалі треба переконувати всіх наших відсталих товаришок, що вони повинні й мусять цікавитися своїми справами та боротися за свої власні інтереси.

Коли всі робітниці разом з робітниками цілого світа створють сильну клясову орґанізацію, то тоді й побіда буде по нашому боці, ми не будемо лише комірниками в цім гарнім світі, а будемо власниками його.

Тому — всі до праці, всі до орґанізації!

Визволення робітництва має бути ділом самого робітництва!

М. Чміль.

З ДІЯЛЬНОСТИ ЖІНВІДДІЛУ.

Вінніпеґ, Ман.

Робота в нашім відділі йде добре. На кожне зібрання в тижні сходиться поважне число членкинь. Приміщення, в якому ми минулої зими відбували свої зібрання, вже за мале і ми мусимо відбувати тепер зібрання в великій салі Укр. Роб. Дому.

В місяці листопаді всі ми спільно працювали в користь нашо преси. Старались о речі для розігравки, продавали тикети, та збирали пресовий фонд і передплати. Нашу роботу дещо перебили міські вибори, в яких Комуністична Партія Канади поставила кандидатом т. М. Поповича і всі членкині за ним щиро працювали. Хоч з фінансового боку ми дещо втратили для преси, то з морального тільки здобули так перед, як і підчас виборів. Всі наші членкині, навіть ті, що ніколи не хотіли приймати обовязків у відділі, підчас виборів оказалися дуже діяльними. Не помогло українським "патріотам" нічого, ані союз з польськими панами-патріотами, ані всі їх страшення робітництва. Тов. Попович дістав більше число голосів, як минулого року і не був вибраний через те, що недоставало йому 79 голосів. Ці вибори ще більше з'єднали українське робітництво та загартували в ньому нову силу.

Тепер наш відділ приготовляється до ВЕЛИКОГО БАЗАРУ, що почнеться 14. грудня. Товаришки доровільно зголосились піти збирати речі по крамницях, продавати тикети, готовити їду, бо підчас Базару будемо мати кухню.

Дня 5. грудня старанням Жінвідділу відбулось в нас представлення п. н. "Чорт і люде". Представлення дуже цікаве і повчаюче. Велика саля У.Р.Д. була заповнена. Аматори вивязались як дійсні актори.

Дня 6. грудня теж старанням Жінвідділу відбувся концерт, в якому брали участь найкращі наші сили, як мандолінова дівоча орхестра, солісти, гармоністи, декляматорки і хор. Загально концерт випав незвичайно гарно. Саля була переповнена по береги і всі розійшлися задоволені.

Подаємо теж до відома, що після Базару відкриваєтьється в нас школа для неграмотних і малограмотних. Хто хоче вписатися до школи, хай зголошується завчасу.

Як давно, так і тепер сходимося кожного понеділка. Одного понеділка полагоджуємо ріжні орґанізаційні справи, а другого в нас є читання. Читаємо статті з "Робітниці" і продовжаємо читати книжку.

Кореспондентка.

ЯК ПАНІ ВЧИЛА НАЙМИТА.

Пані до церкви збиралася. А щоб сподобатися усяким святителям, чи може й самому богові, то вона собі брови саджею підвела, а носа пудром потрусила. Пані неабияка була: навіть наймита собі держала.

— Глянь но, — каже — Микито, чи немає часом на мені чого небудь такого...

— Немає... лише морду трохи саджою вишмарували...

— Ах, ти-ж хлопина нецивілізована!... Не морда, а лице... розумієш, дурню, лице!

— ..! Н-не-хай буде лице...

— Почекай но, Микито, я зараз причепуруся, а ти знову глянеш...

— Ой, пані, побіжу, бо ваші свиня у стіжок своє лице встромили і снопи смичуть...

Грицик.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

ТИМ, ЩО ВПАЛИ.

(Перетвір з поезії В. Фіґнера.)

Впали всі кращі... В землю закопані
В пущі незнано лягли;
Кости слізми не облиті,
Руки чужії в могилу знесли...

Нема ні хрестів, ні квіток;
Напис про славу мовчить...
Виросла травка гнучка, як листок,
До долу схилилась і тайну хранить.

Свідками були хвилі морськії...
Гнівно росходяться, беріг гризуть;
Але вони, тії хвилі бурхливі,
Далекій родині вісток не несуть.

Переклав Н. Кречмаровський.

ФІЛЬОСОФ.

(Присвячую О. Назарукові.)

Мені ніяк не вийти з цего,
Не взявши під розвагу й того,
Бо це без того не вартує
Нічого, хоч то із цим
Вже трошечки гармонізує.
Не піду цим разом за тим,
Як не сформую ще й оцего —
Не скомбіную щось нового.
Щоби дурниць не наводити,
Треба з розумом почислитись,
Та де-ж мені його набрати?
З нічого тяжко щось створити.
Тут факти треба наводити
Там знов заключення робити,
Відтак теорії, цитати
Й припущення ще треба знати.
Як хочеш всіх задоволити,
Бо нині таки дуже трудно
Чим-будь панів з села здурити.
Нераз так тяжко, важко, нудно,
Так пусто в хаті, мов в пустині,
А я — як прийде ніч по днині —
Шукаю, думаю, вкладаю,
Не сплю всю ніч і аж впріваю,
Я аж на зорях зрозумію,
Що я дурак — нічо не вмію....

В. Синичка.

14. вересня, 1925.

ПАНСЬКА СОБАКА.

(Присвячую тим, що є такими в життю.)

На вулиці собака,
Вгодована товста,
Як справжній забіяка
За паном йшла.
Хвоста ніяк не видно —
Не знати, чи він й був;
Тимчасом принагідно
Хлопець якийсь прибув.
Зрівнався він із нею,
На їй хребет зирнув...
Якою же борнею
Той лютий погляд був!...
"О ти, скотино рабська!"
Подумав він собі,
Порода назадницька,
Зрадлива в боротьбі!
Із вільної звірюки
Ти став ледачим псом;
Звязать собі дав руки

Й не киваєш усом.
Дивись на мене, псюко,
Я не рівня тобі!
Я зношу голод й муку,
Але не впав в борні!
Мене не купиш мясом,
Чи цебриком помий:
Я днями не їм часом,
Але я той самий!
Дорога моя прикра —
До волі я іду!
До цего-ж ти не звикла
На свою-же біду.
На брук ти скоро підеш,
Як каже вчений люд,
Та смітники там знайдеш:
Ні мяса, ані блюд...
Голодний я тут ходжу —
Шукаю праці рук —
Але іти не можу
З тобою я на брук.

А. Билинка.

Торонто, Онт., 1925.

У РАНЦІ РАНО...

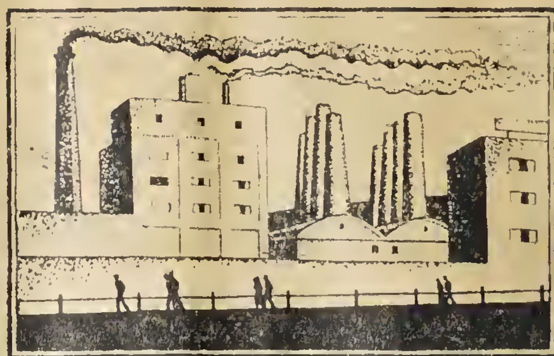

У ранці рано
Гудуть гудки,
До праці кличуть робітництво,
У ранці рано,
Гудуть гудки...
І суне хмара на заводи,
Пливе шляхами виробництво,
У ранці рано
Гудуть гудки...
До праці кличуть робітництво,
Співають звуки, — молотки!...

Олесь Квітка.

СТАРИЙ І НОВИЙ РІК.

(Написав Івась Незаможник.)

ДІЄВІ ОСОБИ.

ДІДУГАН — згорблений, з довгою сивою бородою, з палицею в руках і торбами через плечі.

ХЛОПЧИК — в чистенькому білому одінні, з гарно розчесаним волоссям, жвавий, веселий.

Діється в Канаді, в глухій місцевости, де чорти кажуть "добраніч", в ночі з 31. грудня 1925 на 1. січня 1926.

ДІДУГАН. За хвилю я — не я і сила не моя.
Лиш рік один пройшов, а я вже дідуган
І пропаду безслідно, як сніг весною.
Гай ,гай! Рік цілий був я пан,
Тепер зійшов на пси, женуть мене відсіль,
Бо кажуть, що старий.
Ба! Як-би знаття, що жив-би я ще рік,
То може щось зробив-би цим людям на землі.
А то жаліють всі, що надто я допік,
Головно тим робітникам нещасним.
Здоровля своє згриз, зігнувся в дві дуги,
Беззубий став, цілий розбитий
І крім нарікань довкруги
Не чую більш нічого...
Кажуть, що треба молодого. Нехай!
А я торби на плечі і гайда в безконечність,
Щоб не вернутись більше на цей паршивий світ.
Та покищо ще треба здати звіт.
Головонько моя, таж чиста це біда,
Щоб молокососові корився дідуган!...

(За сценою чути дванайцять ударів дзвону. Світло гасне. Дідуган встав і в темноті чути його роспучливий голос.)

Кінець! Мій кінець! Він вже йде!
Він вже тут! Смерть моя!
Незбагнена сила несе життя.
Ой сліпну! Гину! Блискавки! Громи!
Даруйте хоч годину дідуганові старому!

(Сильний грім і блискавки. Раптово сцена освічується і на скелі стоїть Хлопчик, що усміхається до Дідугана.)

ДІДУГАН. Ти вже тут? Невже це ти?
ХЛОПЧИК. З ким маю честь говорити,
Дозвольте запитати?
ДІДУГАН. Я старий рік, що прожив свій вік,
Імя мені — тисячу девятьсот двайцять пятий.
ХЛОПЧИК. Прекрасно! Значить найшов!
(Зіскакує зі скелі і підбігає до Дідугана.)
А я хлопчик-молодчик,
Що тількищо вродився, на світ подивився
І прийшов вам діду на зміну.
Імя моє — тисячу девятьсот двайцять шестий.
Дайте руку!
ДІДУГАН *(подає несміливо руку.)*
ХЛОПЧИК *(тисне)*. Ой, шкіра лиш і кости!...
ДІДУГАН *(болісно)*. Не тисни так молокососе!
ХЛОПЧИК *(випустив)*. Болить так дуже?
О, мій друже! Це ще нічого.
Хіба вас не тиснули за цей рік?
ДІДУГАН. Побудеш самий, то й будеш знати,
Тобі-ж не стану я брехати,
Бо українським "патріотом" я не був.

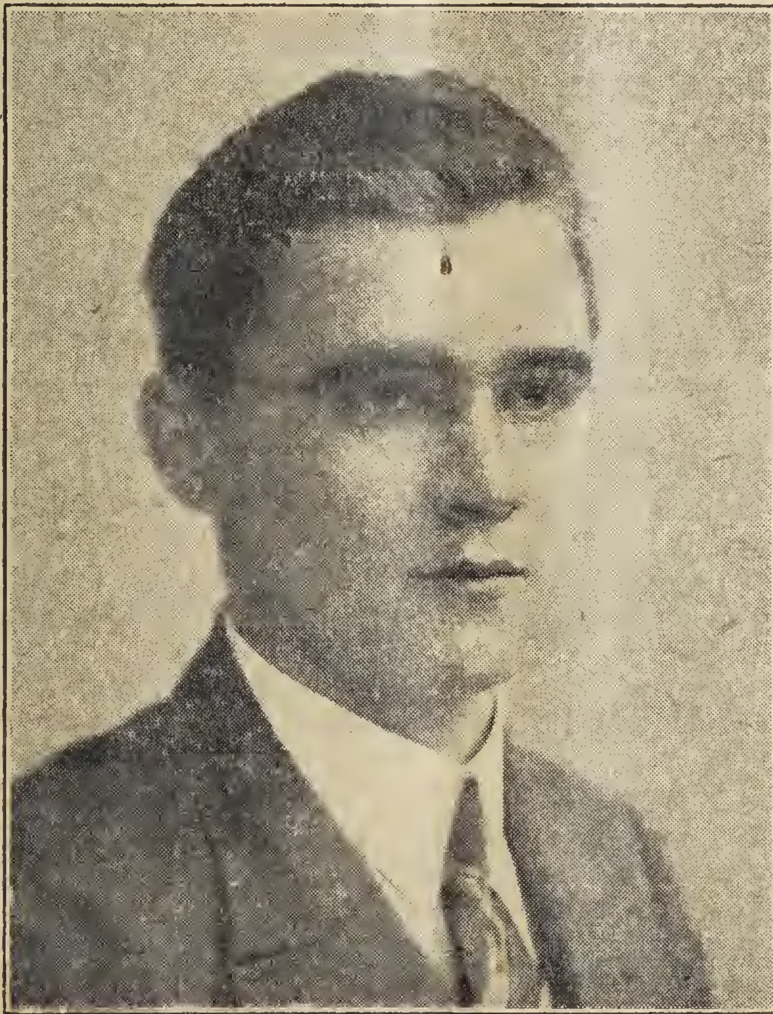

ВАСИЛЬ БОБИНСЬКИЙ,

український поет і редактор одинокого робітничо-селянського часопису в Галичині "Світло".

ХЛОПЧИК. Я дещо чув. Але роскажіть діду,
Що ви зробили за цей рік?
Я-ж мушу про працю вашу знати,
Щоб після неї поступати,
Бо знаєте самі — прийшов я вам на зміну,
Сьогодня імя моє славить цілий світ.
ДІДУГАН. Значить, ти хочеш, щоб я здав звіт?
Що-ж, це моя повинність.
В оцих торбах мій сину — вся погань й нечесть
І як лиш хочеш, я витрушу усе.
ХЛОПЧИК. Ні, ні! Не забруднюйте тим мене,
Хай хоч годину буду чистий.
Краще росказуйте, а я послухаю.
ДІДУГАН. Багато говорити мій сину я не буду,
Бо як прийдеш на світ, то й сам узнаєш.
ХЛОПЧИК. Ні, ні, кажіть, бо я забуду,
Малий ще я і мало знаю.
ДІДУГАН. Навчишся сину так багато,
Що вкінці й гидко тобі буде.
Ось в цих торбах несу всю погань
Якою світ заплюгавили люде.
Ця торба міжнародня:
Ось визиск капіталістів, тих панів,
Що давлять, гноблять і пехтують
Всіх людей праці — робітників.
Є в ній сльози і прокльони
І стогони тяжкі по тюрмах,
Є крик і роспач дітей голодних
І пяний регіт на бенкетах буйних.
Та ти побачиш сину невинний,
Що й тебе люде оплюють на світі,
Бо підлість стала така буденна,
Що люде гірші від диких звірів.
ХЛОПЧИК. Щож робітництво робить мій діду?
ДІДУГАН. Бореться сину, всіх сил вживає.
Щоб правда в світі запанувала,
Щоб плачі всі і муки й стони
Утихли в світі між людьми.
ХЛОПЧИК. А що-ж нового в Українців
За цим широким й далеким морем?
ДІДУГАН. Власне вкраїнська ця друга торба.
Щож, жеруться сину, як собаки!
Одні між ними є чесні й добрі,
Що щастя бажають й волі,
Другі-ж здичіли, вивулись з чести
І марні стали, підлі і кволі.
Ось тут несу я ганьбу страшную,
Це зрада українського народу.
Справа така: так звані "патріоти"
З панами польськими пішли на згоду.

У Вінніпеґу, в міських виборах
Пішли одним кроком з ворогами,
Стали "Русінами", стали з ксьондзами,
Стали з панами їх наймитами.
А ось знову страшний їх вчинок,
Що здивував всіх людей чесних:
Тяжка зневага борців-героїв,
Що за ідею мусіли вмерти.
Мельничук Степан і Шеремета
Були відважні сини волі,
А раби панські — "патріоти"
Потанцювали на їхнім гробі...
ХЛОПЧИК. Гей діду, діду! Підожди!
Про все це більше не кажи!
Я слухати не хочу! Невже таке
Зробили люде на землі?
ДІДУГАН. Дивно тобі? Ох сину, сину,
Переконаєшся сам про все,
І з молоденького старечим стане
Личко твоє...
ХЛОПЧИК. Діду! Я знаю, я це знаю,
Але не боюся іти.
За рік в цей час і я відійду—
І понесу свої торби.
Та це нічого! Кожний рік
Повільно виноситиме весь бруд,
Щоб згодом чистим, чесним й рівним
Став увесь живучий люд.
Нехай, що я старим теж стану,
Та прийде молодий на зміну мені,
І всіх негідників визутих з чести
Винесе вчинки брудні.
Нас-же багато, рік за роком,
І виметем сміття з землі,
І прийде час, що всім засяють
Дні нові, ясні і вільні.
Йдіть діду, вам вже час!
ДІДУГАН *(закидає торби на плечі)*.
Прощай-же сину
І будь мудрим, будь розумним,
І не жахайся тої роботи,
Що побачиш в "патріотів",
Збирай все в торбу лиш свою.
Бий враз з робітниками всіми
Кожну підлоту і брехню!
ХЛОПЧИК. Будьте здорові діду, я все знаю
І хоч може не все подолаю,
Але за рік винесу все сміття.
Нехай, що стану я старим,
Всеж бруньки пустить нове життя.
ДІДУГАН. Прощай! *(Відходить згорблений.)*
ХЛОПЧИК. Прощайте! А ви люде, гей люде
світа,
Я прийшов! Я молодий знов,
І хоч не вся сила в моїх руках,
То перед нами років чимало
І розібємо підлість па прах.
Як не я, то инші перед мною
Вирвуть людей з того гною,
В який їх пхають пани й наймити.
Мені-ж пора! Мій клич сьогодня:
Хай живе вільне, чесне життя!

"ОТ, БІСОВА ТІСНОТА!"

Пригнав дядько в степ свої коні на ніч пасти, спутав їм ноги, а сам назбірав сухих гилячок, розклав вогонь, нарихтував казанка тай почав варити собі куліш. Аж ось закипів і казанок з кулішем. Дядько, тількищо намірився зняти його з вогню, і якось зачепив його ногою... тай вилляв на землю свою страву.

Став, подивився пильно на ту страву, почухав потилицю тай "з душею" промовив:

— "От, бісова тіснота! Ну, немає де чоловікові повернутись"...

ЩО ТО ЗНАЧИТЬ БОЖА СИЛА...

Старий циган забрався до сусіда в город шукати огірків. Вибрав пару, коли тільки починалась завірюха з блискавкою.

— Боженьку!... А гов, боженьку! Ще раз блисни! — Голосно благає циган. — Та-ж блисни-мигни ще раз, боженьку, нехай побачу я, де огірків шукати!...

Чує господар слова цигана. Бере в руки двоякі вила та побіг в город.

Блискавка город освітила. Тут потягнув господар вилами цигана що сили.

— Ой-ой-яй! Просив-же я тебе, боженьку, мигнути лише понад городом, але не мені по спині, — мовить циган та з городу драла.

— Синку! Гов синку! — мовить батько до циганчука. Та поглянь, що в мене на спині від божого мигтіння стало?

— Та на спині у вас, тату, два синці сині...

— От що воно значить божа сила!... Всього раз мене мигнуло, а синці два... Мусимо ми, синку, дивуватись божій силі.

М. Драгадай.

ТОВАРИШКО! Згадай, хто з твоїх знайомих немає ще "Робітниці" і постарайся, щоби цей корисний пролетарський журнал находився в твоїх сусідів, рідних, чи знайомих.

ЖОВТЕНЬКІ ЧЕРЕВИЧКИ.

(З Европи для "Робітниці" написала Маруся Бурніс.)

Як тільки добре розвиднювалося, Катря сідала біля вікна з своєю незмінною щоденною роботою — латанням мішків.

Ох, ці мішки! Скільки їх перейшло вже через її худенькі руки і які вони тільки не були! І цупкі, і м'ягкі і наскрізь чорні від вугілля, й білі від муки. І здебільшого брудні, здебільша з властивим їм неприємним духом. Тільки коли траплялися мішки від цукру, її бліде обличчя трохи оживлювалося, бо це-ж було справжнім святом для трьох менших. Вона старанно витрусювала їх над підлогою, а Петрик обережно згребав долонцями до купи лишки цукру перемішані з брудом. Тоді маленька Наталка, похитуючись на скривлених ніжках, смішно випнувши черевце, прямувала в темний куток хати, де були заховані її ляльки, брала звідти старий наперсток і починала ділити "ласощі", набіраючи ним солодкий порох і по черзі висипаючи його на простягнені долоні братів.

— Це тобі, це тобі, а це — мені — і проказуючи останні слова, перекидала наперсток собі до рота.

А Катря навіть переставала шити і з радісною посмішкою дивилась на дітей.

Були в Катрі ще й инші радощі.

Їй подобалося дивитися в вікна. Може тому, що це траплялося рідко. Тільки коли від довгої одноманітної роботи цілком заклякали руки і починала нестерпно боліти спина, вона кидала на який час своє шитво, сідала на підвіконник і, обхопивши коліна руками та спершись на них підборіддям, уважно дивилась на вулицю.

Вікно підвалу (пивниці), в якому вони жили, виходило в землю і тільки крізь верхню шибку видно було ноги людей, що швидко проходили мимо. Катря з цікавістю дивилась на ці ноги і по них намагалась відгадати, яка була й уся людина. Оце, в важких брудних чоботях певно селянка. У жовтих блискучих з вузенькими халявками військовий. Чепурні чорні черевики на повних ногах — якась товста пані. А от пройдуть і жовтенькі черевички.

Катря дуже любила жовтенькі черевички. Маленькі, з кругленькими носочками, блискучими пряжками й великими бантами з золотистого шовку вони вже від давна притягали її увагу. Катря навіть знала час, коли вони мають щодня проходити повз вікно, й тоді підводила голову від роботи й стежила за ними очима поки вони пройдуть. Але власницю їх уявляти не любила. Вони будуть належати їй, Катрі. Як тільки батько почне заробляти більше й вона зможе не віддавати всього свого заробітку на родину, то збере грошей і обовязково купить собі ці черевички. Катря навіть не думала такі самі, а "ці". Як вона їх купить, це її якось мало обходить. Катря уявляла, як вона буде ходити в нових черевичках і жалкувала тільки, що не може подивитися на себе в вікно.

Що неділі Катря ходила на базар. Але на вулиці вона не дивилась на ноги стрічних а навпаки, по вигляду верхньої частини людини намагалася уявити які в неї ноги.

Оця весела червоновида панночка, певно в чобітках. Ретельно виголений пан — в лякерованих черевиках. І ніколи в Катрі не виникла думка, що вона може зустрінути когось в жовтеньких черевичках.

Кілька днів жовтенькі черевички не з'являлися і Катря засумувала. Навіть колись в одному мішку несподівано попалось багато цукру і дітвора на радощах вчинила страшенний вереск — вона тільки блідо посміхнулася і не стала дивитися як Наталка, приказуючи своє: "Це тобі, це тобі, а це — мені" — ділить цукор.

У неділю Катря пішла на базар. Швидко проходила вулицями і проти звичаю зовсім не роздивлялася на прохожих. Біля рундука якоїсь перекупки несподівано спинилась як скам'яніла. Літня заплакана жінка держала в руках жовті черевички і голосом, в якому тремтіли сльози, казала перекупці:

— Та додайте-ж хоч що небудь. Мені-ж її й поховати нізащо...

— Мати! — раптом догадалась Катря. — Вона вмерла...

І стежила повними жаху очима, як черевички зникли у рундуці. Тоді з з'усиллям рушила з місця й нічого не бачучи перед собою, як сновида тинялася по базару, поки несвідомо знову не прийшла на те саме місце.

Черевички вже стояли на рундуці, виблискуючи пряжками й пишаючися великими бантами. Перекупка наполовину відвернувшись від рундука про щось гаряче сперечалась з якимсь чоловіком. Поблизу не було нікого.

Катрині руки самі собою, простяглися, схопили з рундука черевички і з усієї сили притулила їх до грудей, а сама кинулась бігти, плутаючись поміж рундуками і натикаючись на людей. За нею залунав розпачливий крик перекупки.

Хтось біг за нею ззаду, хтось кинувся навперейми. Чийсь кулак з розмаху вдарив її в личко, вона заточилась й упала, а чиїсь важкі чоботи вже місили її груди.

Через якийсь час, лаючи й розштовхуючи натовп, до місця бійки зблизивсь озброєний чоловік і нахиливсь над скрівавленим, заболоченим тілом Катрі...

ЩО ПИСАТИ?

Одержав я від редакції "Робітниці" листа, в якім пишуть таке:

"Дорогий Товаришу Драпако!

Будьте так добрі та драпніть дещо до слідуючого числа "Робітниці", бо в нас великий навал праці. Працюємо днями і ночами".

Решта маловажне.

Я перечитав листа і лише плечима стиснув. Що-ж я напишу? Вже дві неділі ані книжки, ані ґазети в руках немав. Вечері проходять на пробах представлень, співу, в орґанізаційній роботі. В день при праці.

Ще й нарікають на мене ті товариші і товаришки, що ніколи нічого не роблять в орґанізації.

— Того не виконав так, теє пропустив...

— Покажіть мені як, а я виконаю, — прошу нераз.

Але що то поможе прошення. Вони на те лише вступили до орґанізації, аби з чиєсь роботи робити собі забавку.

"Добрий все бачить лиш добре,
Підлий лиш підле у инших".

А ось недавно тому, то малощо роботи не стратив. Познайомився з одним українським робітником. Почав його переконувати, що він, як робітник, мусить належати до юнії і української освітньої робітничої орґанізації.

Я лиш трохи пороблю і йду до того чоловіка. Наставник нераз бачив, як я говорив з ним в робочий час, але він думав, що це я в якійсь потребі і не смів питати. Поруч того чоловіка працював "наш". Він був колись в орґанізації нашій, але належав до тих, що все бачив "лиш підле у инших". А що з ним ніхто не хотів панькатися, то він відійшов і дальше називав себе "свідомим робітником". Але я відійшов трохи від теми. Вибачайте. Зараз я заверну.

Вкоротці воно було так: я того чоловіка підроблю і йду назад до своєї роботи. Він вже на все згідний зі мною. За яку годину приходжу назад до него, а він вже й говорити собі не дає. "Свідомий робітник" переробить його назад на своє.

Це так мені назбитки.

Я нічого собі з того не робив і по довшій боротьбі таки доконав свого. Чоловік перейшов на моє. "Свідомий робітник" побачив, що його підлота немає місця між чесними і вжив ще більшої підлоти та заскаржив мене до наставника, що я марную час та проповідую юнію.

Я ледво виговорився перед наставником. Й що-ж я можу написати, як я мушу боротися на ліво і право?

А недавно тому на пробі. Що я мав за клопоту, то тяжко й уявити собі.

Щось зайшло таки між нашими товаришками і почалися бунтувати. Одна по другій позносили мені ролі і покидали на стіл.

— Занеси ще й ти, — чути було голос, — хай грає самий, коли такий мудрий!

— Що є? — питаю.

— А ви ніби незнаєте!

— Та-ж не знаю.

— Знаєте ви добре, знаєте!

— А що-ж я дух святий, аби все знав?

— А ви нащо дали її ролю?...

— Кому?

— А тій...

— Та-ж вона в нашім товаристві, чому-б її не дати ролі?

— Вона колись так нас називала....

— То нічого, що було колись. Ви нім вступили до орґанізації, то також нас всяко називали, але ви робили це несвідомо, так само, як й вона.

— Але ви таки не повинні давати її ролі та ще такої головної...

— Вона-ж здібна людина і ми повинні тішитися тим, що наша орґанізація здобула її для себе. Радянська Україна, — говорив я — прощає всім своїм бувшим ворогам та приймає їх на Україну. А це, що у нас, навіть не можна порівнувати з тим, що на Радянській Україні. Ми стараймося як найбільше притягати робітниць до наших лав. Більше буде в нас, менше будемо мати ворогів, менше буде в них, в тих, що борються проти нас.

Я говорив дві годині без перестанку, давав ріжні приміри, говорив про те, як наші товариші працюють в редакції днями і ночами, а ми легковажимо собі їхню працю і нарешті переконав. Чи раз на все, чи лише до слідуючої проби, то не знаю, але того вечера всі згодилися і признали, що нам треба здобувати найбільше нових членкинь для нашої орґанізації, що ми повинні бути чесними супроти себе самих і нашої орґанізації та бути приміром для тих, які ще блукають поза нашою орґанізацією.

Проба вже того самого вечера не відбулася, бо було пізно. Пробу відложено на той вечір, який я вже давно призначив собі для написання статті до "Робітниці".

Тому вибачайте дорогі читачки і читачі, що цим разом я нічого не драпнув для вас. Старайтеся усунути причини цих перешкод. Це відноситься і до вас, в Едмонтоні і до вас, в Монтреалі і до всіх відділів нашої Секції.

Старайтеся над всім думати перед тим, нім починаєте робити. Будьте перш усего тими добрими, що все "бачать лиш добре", а тоді я і инші товариші зможемо писати вам і писати без ніяких перешкод. А для тих, що лиш добре бачать, то й хочеться писати.

Драпака.

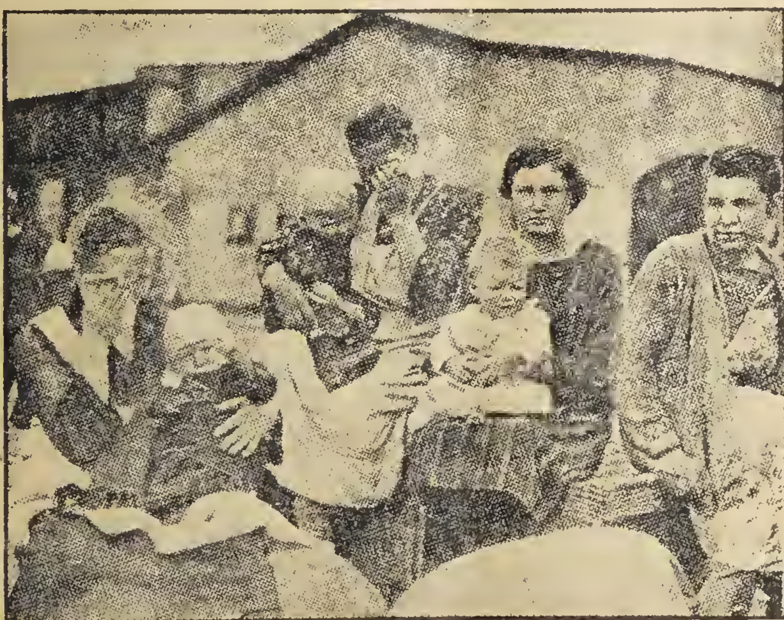

Недавно Польща викинула з своєї держави горожан німецького походження до Німеччини. Перший транспорт цих нещасників виносив 60 тисяч людей. Німці, що після війни опинилися в границях Польщі, мусіли тепер покидати свою землю і свої господарства та примусово виїхати до Німеччини враз з своїми родинами.

На першій фотографії бачимо гурток заплаканих німецьких жінок, що чекають на потяг до Німеччини. На другій — гурт німецьких мущин, жінок і дітей сплять покотом в якомусь бараку, по тяжкій подорожі до Німеччини. Всі ці люде опинилися тепер без даху над головою і без шматка хліба. Демократична справедливість!

ЗВІДКИ ВЗЯВСЯ ЧОЛОВІК?

(Написав Евген Гуцайло.)

(Продовження.)

Суспільство це живий ліс. Він все густіє. В лісовому дереві верхи йдуть вгору і розвиваються, а споди нидіють і всихають. Лише те дерево плекає верхи і споди рівномірно, коли воно забезпечене на вохкість і світло навкруги, з долини, з гори, і з боків.

В боротьбі за істнування творіння пристособлюються ріжнородними способами. Способів тих велика сила. В людей є на те найкращими способами наука й техніка. Але часами і те все не помагає, бо життєвий ланцюг дуже складний і ворогів дуже багато. Багато творінь, головно звірі, ведуть боротьбу одинцем. Ті, звичайно, хоч-би як були узброєні, пропадають. Другі складають спілки і спілками борються за істнування. В тих спілках так переводять поділ праці, що одні без других не можуть жити, а саму поділену працю доводять до найвищої досконасти. Такими спілками є бджоли, мурашки, джмелі, череди антилоп, кіз, слонів, журавлів, малп і людей. Працю видосконалюють не лише тим, що вона поділена, але ще й тим, що придбані добрі і корисні прикмети одідичуються в дальшому поколінню. Така спілка все видосконалюється. Зрозумій-же читачу, що скрайня особиста свобода, скрайний індивідуалізм, непідпорядкування своєї особистої волі громадським інтересам, політиканство кожного на власну руку без згоди громади на те, є розірванням природнього ланцюга. Кожне кільце, а ти ним є — мусить підпорядкуватися цілости. Без нього ти — а коли не ти, то твоє покоління, — невідмінно і безумовно загине без сліду і загине твоя громада. Добре мотай на вус отой природній закон, бо він не жартує; провіряй добре твої кроки і думки — а то прокляття громади впаде на тебе і роздавить.

Добре, добре, — скаже дехто з нас, любі читачі — але чи люде, себ-то народи, все були народами? Чи може були колись такі відмінні, що навіть не були подібні до людей? Певно, що так! На те найкращий доказ наші рудименти, наші хвостові хреби, яких мущина має чотири, а жінка всі пять. Тим доказом є і м'язи, і закладка в оці, і нігті на пальцях і другі річи. Ми колись так обганяли мухи хвостом, як те роблять другі хвостаті звірі. Але це ще дурниця. Ми мали колись і зяви, як риба, жили в воді, і стрибали рибками.

На те, любий читачу, що люде колись не були людьми, а мали иншу подобу, є такі свідотцва, проти котрих всі викопки, всі рудименти то так, як жарт. Це такі свідоцтва, це таке тавро якого не позбудеться ніхто. Ми зараз прийдемо до цього.

4. БІОҐЕНЕТИЧНИЙ ЗАКОН.

В природі є ще один дуже гарний закон, а саме: що вже раз було, то воно ще довго повторюється. Цей закон прозвав вчений Ернест Гекель біоґенетичним законом. Це треба так розуміти, що розвиток кожної одиниці від свого початку в лоні матери до повного зросту є прискореним повторенням цілого родоводу, з якого він вийшов, себ-то всі прикмети, які мали його предки через одідичення і пристосовання себе до життя, повторює кожний осібняк ще раз в скороченню з початком свого істнування. Ми цей закон зараз зрозуміємо самі на собі.

Уважайте лише на те, що дуб ще не вродив

великого дуба, а кожний дуб мусить починати від жолудя. Корова ще ніколи не вродилася від разу дійною коровою, а вже кожна зачинається від хвилини парування з бугаєм. Чоловік ще ніколи не зачався цілим чоловіком, дорослим вже, а все вперед мусить спаруватися жінка з мущиною, потім сидіти девять місяців в лоні матери, народитися і вирости за кільканадцять років. Щоб повстав коли цілий чоловік відразу, то це лише може бути байка для малих дітей або й для великих нерозумників.

Коли лише оттак поверховно дивимося на розвиток одиниці, то бачимо, що кожна одиниця повторює розвиток своїх попередників. Але ми пригляньмося розвиткові одиниці ще ближче. Тоді аж знайдемо те, за чим шукаємо; знайдемо тих предків, від котрих ми походимо.

Кожний з вас бачив вже яєчка нашого метелика. Кожний знає і те, що з тих яєчок вперед родиться гусениця, потім та гусениця робиться куклою, а з кукли аж вилазить метелик. І кожний метелик мусить повторити ту саму драбинку розвитку. За те-ж вже курка, чи воробець, несе яйце, потім вигріває те яйце, себ-то підас вигрівання в яйці поволі розвивається курятко, і вже з яйця вилазить готовий птах. Отже бачите, птах вже вищий звір. Те, що метелик перейшов гусеницею і куклою, те саме курка повторила скоренько в яйці.

А ще вищі звірі, звірі ссавці, ті, що ссуть груди матери малими, ті ще більше скорочують свій розвиток. Вони навіть не виходять яйцем на двір, а відразу розвиваються в матернім нутрі і виходять на двір вже справжніми звірами.

Зразу думали люде, що кожний звір внутрі матери і кожний чоловік зараз по заплідненню виглядає так, як виглядає тоді, коли вже вродиться; лише хіба з тою ріжницею, що зразу певно такий великий, як горох, потім як біб, горіх, грушка, що дальше, то все більший. Думали, що відразу має ноги, руки, очі, губи, ніс, серце, кости і т. и. Тимчасом так воно не є. Відколи лікарі почали різати мертвих людей, відколи попалися під лікарський ніж вагітні жінки і то в ріжних днях, тижнях та місяцях вагітности, відтоді знають точно, як виглядає чоловік в лоні своєї матери. Пригляньмося тому розвиткові людини в лоні матери.

(Далі буде.)

Боротьба з старим за нове.

> "Сорок літ мов коваль я клепав
> Їх серця і сумління
> І до того дійшов, що увійшов
> Від їх кпин і каміння".
>
> **Іван Франко.**

Кожна держава мала своїх народніх героїв, борців, які померли перевчасною смертю в боротьбі за нові ідеали, або яких судили і покарали смертю ті самі, що прибрали собі гарне імя "народ".

Ми знаємо вже з історії, що боротьба з старим за нове провадиться тисячі років. Ще навіть за давніх часів, коли не було держав таких, як сьогодня, коли люде жили табунами, то вже і в той час появлялися нові ідеї в поодиноких членів громади, але ті члени громади не сміли виявляти цих нових плянів до поступу, бо це противилося "божому законові".

Але життя — це боротьба, а боротьба — це життя. Життя заставляє людей боротися, провадити боротьбу, поступати, бо боротьба промощує людині шлях до життя. Нема боротьби, нема життя, а нема життя, нема боротьби. Людський ум є невільником природних і соціяльних законів — залізних законів, які повстали не через ухвалу парляментів, але які повстали і повстають незалежно від людської волі.

Щоб ви могли це ліпше зрозуміти, то ми пояснимо вам ось в цей спосіб: Ваш чоловік працює вже довший час в фабриці і заробляє добрі гроші. До цеї пори ви мешкаєте в комірнім. В банку маєте пару тисяч доларів і ви рішили збудувати собі свою власну хату. Ваша думка все про власну хату, бо цего вимагає ваша потреба. Ви вже навіть зробили ріжні заходи: згодили площу, найняли майстра, замовили матеріял і по цілих ночах навіть не можете спа-

ти, а лише думаєте про будову. Але ось нараз сталося "чудо". Десь там у Сан Франціско, в Каліфорнії, помер ваш вуйко і оставив сто тисяч доларів. Ви щойно почали копати пивницю під свою хату, як якийсь невідомий чоловік вручив вам листа і ви прочитали в нім слідуюче:

"Розсліджено, що Кирило Лопата не має ніякої близшої родини кромі Олени Омелян, його рідної сестри дочки, і, що ціла його спадщина в сумі сто тисяч доларів, остається для неї. Гроші одержите через банк — "Бенк оф Монтреал".

Що ви робите? Перестаєте будувати. Чому? Тому, що ваші матеріяльні відносини заставляють вас будувати вже щось ліпшого і не в цім місті, а там де вигідніше для вас. Ви не в силі поконати своєї думки її присилувати її думати, що ваш чоловік й надальше має працювати в ґазах та димах, а ви маєте надальше мешкати в брудній дільниці. Ваші матеріяльні обставини тручають вас до того життя, яке ви бачите в сьогоднішнім соціяльнім устрою серед вищих кляс суспільства. Ви стали невільником тих відносин, які з певної причини завітали до вас. Але це думаєте лише ви, яких ум вже настільки розвинений, що вміє пристосовуватися до відносин. Діти ще не вміють пристосовуватися до ніяких обставин, не знають що зле, а що добре. Це лише коротеньке пояснення справи, що людським життям керує не якась невидима сила, а природні, матеріяльні і инші відносини.

Так-же само мається і справа боротьби з старим за нове. Люде, які виступають наперед зі своїми новими думками, роблять це незалежно від своєї власної волі. Вони здібні студіювати закони природи і соціяльного окруження, вміють пристосовуватися до цих законів і тому падуть жертвою тих, які так само знають і вміють, а не хочуть, і жертвою тих міліонових рабів, які ростом виглядають на дорослих людей, а умом на малолітних дітей.

Поодинокі особи, хоч й походять з простих і звичайних людей, хоч вміють студіювати свої особисті економічні відносини і пристосовуватися до них, то не вміють студіювати загально всесвітних громадських відносин й тому кожну нову ідею, кожний новий прояв до поступу "зустрічають найдикішою злобою".

Й Іван Франко влучно вложив свій біль в поезію, коли сказав, що

"Сорок літ мов коваль я клепав
Їх серця і сумління
І до того дійшов, що увійшов
Від їх кпин і каміння".

Іван Франко не був одиноким, що "увійшов від кпин і каміння" за своє "клепання" для добра рідного люду. Ми сказали на початку цеї статі, що всі народи мали вчених і передових борців за нові ідеали і всіх їх жорстоко переслідували. Задурені темні маси кидали камінням в них, а вищі кляси саджали до тюрем, вбивали їх та палили на вогнищах. Але, як темні маси, так й пануючі кляси кидали камінням і нищили лише людей, а не їхні ідеї. Ідея, це щось таке, що сильніше від каміння, від вогню й меча і нема такої зброї, таких знарядів, аби можна знищити ідею.

Колись давно провадилася жорстока боротьба науки з релиґією. Сказано, що бог створив світ і так мусіли всі думати. Так було наказано аби всі думали. Але всі так не могли думати. Велика і німа природа, людське життя і буття, заставляло багатьох одиниць думати инакше. Правда пробивалася через вогонь і темряву. Не вбито ані одної ідеї. Кожна краща одиниця, що згинула в боротьбі за те, що проповідувала, має сьогодня наслідників, які продовжають дальше почату попередниками роботу.

Навіть сьогоднішні наші вороги примушені шанувати велику славу давніх борців і мучеників за їхні сміливі виступи та боротьбу з старим за нове, бо переконалися, що вони були правими, що їхні ідеї були не лише справедливі, але й пожиточні, бо сьогодня цілий світ послугується їхніми винаходами та пророкуванням. За науку астрономії, ґеоґрафії, ґеольоґії, за ріжні прояви технічних винаходів, які дали почин до сьогоднішної моральної й матеріяльної культури, погинуло багато найкращих мислителів з кровавих рук так званої святої інквізиції. Й наука перемогла дурман. Сьогодня цілий цивілізований світ з обуренням читає давню історію та низько клонить свої голови перед великими мислителями— батьками науки і винаходів, які впали жертвами в боротьбі з старим за нове.

Ми не думаємо в цій статті подавати назвиска всіх тих головних мислителів і вчених, що поклали підвалини під сьогоднішну цивіліза-

цію її культуру, бо це трудно зробити в одній статті. Однак варто-б згадати хоч-би про одного вченого італійського кардинала, який, хоч був й духовником, впав жертвою святої інквізиції за те, що думав так, як його заставляло думати життя, а не так, як наказувала церква. 1600 року, італійського мислителя Джордано Бруно спалено на вогні за те, що написав кілька книжок про те, як треба глядіти на світ, що світ не є такий, як представляла церква, що поруч нашої планети кружляє багато инших планет і таке инше. І за це церква приказала живцем спалити Джордана Бруно. Його засуджено і спалено на публичній площі серед тисячної юрби темної і релігійної маси народу. Але він сміло йшов на смерть, а до суддів ще й сказав:

"Вам більший страх судити мене на смерть, як мені приняти ваш засуд".

Бруна спалено, але його ідея, його наука осталася, вона чим рік все більше удосконалюється і останеться вічною.

Поверх двіста років тому назад, в місті Римі, в Італії, там саме де спалено Бруна, збудовано велику статую в честь Бруна. В 1889 році відбулося урочисте відкриття памятника Джордана Бруно. На статуї стоїть Бруно з книжкою в руках, а на переді великої статуї напис: "A Bruno il secolo da lui divinato qui dove il rogo arte". ("Брунові вік ним угаданий, на місці, де горіло його огнище".)

А в двіста вісімдесять років по його спаленню, світ признав, що Бруно був прав. Попередники спалили його, а наслідники вшанували його мученицьку смерть і науку, яка не пішла у вогонь разом з ним.

Правда, що гидко читати переказн діл наших попередників. Гидко і жаль. Але чи й нашим потомкам не буде також гидко і жаль читати перекази наших діл. В сьогодняшний час наука вже побідила релігію і боротьба між церквою а наукою не провадиться так отверто, як попередньо. За це в нас провадиться клясова боротьба — боротьба з старим суспільним ладом за новий. Сьогодня тисячі найкращих членів робітничої кляси кладуть свої буйні голови в жертву за поступ, світло правди і справедливости. Колись сотки тисяч працюючих людей домагалися політичних прав, а вищі кляси забороняли їм. Казали, що "це неможливо". І потрібно було аж сотки тисяч жертв, аби здобути ці права. Здобуто. Сьогодня майже вже в кожній державі працюючі користуються політичними правами. Значить, що попередники згинули за ці нові ідеї, але сама ідея осталася і з теорії перейшла в практику. Можна багато наводити, але й цего повинно-б вистарчити, аби показати, що ми поступаємо, хоч помалу, але проте певно — вперед.

Сьогодня в кожній державі є гурток людей, які проповідують нові ідеї, які доказують обманство в нинішнім суспільнім устрою, які стараються замінити нинішний устрій на новий, більше відповідальний теперішньому часові й відносинам серед яких живемо. Але ці нові ідеї переслідує пануюча кляса, так само старається нищити цих нових мислителів і борців з старим за нове, а задурені й темні маси насміваються та обкидають камінням цих нових ковалів, які клепають "серця й сумління" широких й поневолених працюючих мас.

Бо коли-б працюючі маси вміли студіювати і пристосовуватися до теперішніх світових відносин, то вони перекопалися-б, що на світі не було і не може бути нічого незмінного, що старе мусіло все вступитися новому, та що теперішнє старе мусить також уступити новому. Коли-б працюючі зрозуміли зараз, а не аж пару сот ро-

СКАКАЮЧИЙ АВТОМОБІЛЬ.

Француз Ґ. Ґавтір винайшов автомобіль, що може скакати. Потрібно тільки потиснути відповідну пружину і автомобіль перескочить навіть другий автомобіль на дорозі та поїде спокійно далі. При цьому не грозить людині ніяка небезпека. На повищій фотоґрафії бачимо, як винахідник скакає своїм автомобілем.

ків пізніше, то наші потомки з меншим призирством читали-би історію про наше буття і наші діла, які ми зараз творимо. Те, що зараз проповідують кращі одиниці суспільства, перетвориться в короткім вже часі зі слів в дійсність і для цих, що впали тепер жертвою в боротьбі з старим за нове, наші потомки повиставляють памятники та будуть клонити свої голови перед ними.

Ми, українські робітниці і робітники, хоч-би й тут за морем на американській землі, також провадимо боротьбу з старим за нове. Хоч ми можливо й не знаємо ще як слід, як провадити цю боротьбу, але ми пробуємо. Перш усего ми орґанізуємося в освітню орґанізацію та боремося з темнотою і старими пережитками. Це не можна назвати инакше, як боротьбою з старим за нове. Ми хочемо позбутися старої темноти, яка осталася нам в спадщині по наших предках, а бажаємо здобувати нове, освіту і знання, що виведе нас на правильний шлях з старого на нове, до поступу й вищої моральної та матеріяльної культури.

Наша дорога терниста. Перш усего, ми самі ще не певні своїх завдань, а друге, нам кидають колоди під ноги не лише наші свідомі і клясові вороги, але також й наші рідні товариші і товаришки по нужді. Наших заслужених і чесних провідників переслідують не лише наші свідомі і клясові вороги та їхня влада, але також й темні працюючі маси кидають (хоч несвідомо) камінчиками в тих, які "клепчуть" до їхніх сердець і сумління.

Але це не значить, що наші ідеї, які ми розсіваємо, не принесуть нам користи, не зародять здорового зерна. Ми праві, так само, як були наші попередники. Сьогодня нам навіть лекше боротися, як було нашим попередникам. Треба лише більше терпеливости і завзятости, треба винукувати способів, як можна лекше підійти до тих задурених широких мас та як їх можна втягнути до наших лав і заохотити також боротися разом з нами з старим за нове.

Тому не зневірюймо себе, хоч-би навіть ми в дечім потерпіли тимчасові невдачі, а йдім вперед, працюймо, голосім, проповідуймо наші ідеї, бо до цего заставляє нас саме життя.

До боротьби з старими пережитками! На зустріч сонцю правди і поступу, до боротьби з старим за нове!

Синьооверголець.

КОМИН "ДЛЯ ПАРАДИ".

Чи пригадуєте собі, читачі, коли ми входили на пароплав, в дорозі до Америки, з яким неспокоєм ми дивились на один-одинокий комин, що димився на "шіфі"? Більшість з нас їхали на пароплаві з одним комином і ми дуже завидували тим щасливцям, які плили на пароплаві з двома, трьома, а то й чотирма коминами.

Нам здавалось, що за двома чи трьома коминами було куди-куди більше безпеки. І немає чого дивуватись нам, бо точнісінько те саме думають всі люде. Через те й будують пароплави з більше як одним комином. Пароплави найновішої будови можуть зовсім вигідно збувати дим одним тільки комином. Решту коминів ставлять виключно для ефекту, знаючи, що люде вірять в цей безпідставний пересуд.

ЖИВА ПЧОЛА В СКАЛІ.

Торонтонський будівничий Дж. Вилсон показував 2. вересня пчолу, яку знайдено у великій брилі каміня в каменоломі в Онтеріо. Коли брилу розбито, в середині знайдено вижолоблення, в котрім була засохла рожа ще не зовсім розцвила. В рожі крилася пчола, яка відтак почала лізти. Коли це правда, що пчола була в скалі, то це чи не найстарше створіння в світі, бо мусіла вона бути там від яких найменше 25 тисячів років.

АДАМ В ШТАНАХ І ЕВА В СПІДНИЦІ.

В італійському місті Пізі заборонив архиепископ жінкам йти до косцьола з голими грудьми і в коротких спідницях. Жінки написали до архиепископа письмо і просили його, щоби це зарядження скасував, бо-ж в самім косцьолі в Пізі є статуї Адама і Еви голі, як мама родить, тай образи святих є з голим тілом. На це архиепископ приказав Адамові вшити штани і Еві спідницю, голе тіло святих приказав закрити мальованим одінням і своєї заборони таки не скасував.

ХОЧЕ МАТИ ВІДБИТКИ ПАЛЬЦІВ СТОДЕСЯТИ МІЛІОНІВ ЛЮДЕЙ.

Начальник нюйорської поліції, звісної з того, що не в силі відкрити трьох четвертих убійств, доконаних в Ню Йорку, рішив помогти собі в той спосіб, що пропонує, аби робити відбитки пальців усіх мешканців Злучених Держав Америки. Нюйорська ґазета "Ворлд" питає його, чи в свойому пляні предвидів він скільки то коштувало-б і чи він найшов джерело на покриття таких величанських видатків.

ПАСАЖИРСЬКІ ЛІТАКИ НА 30 ОСІБ.

В Анґлії задумують в найблищім часі ужити да пасажирської комунікації величезних літаків, що зможуть забрати на свій поклад 30 подорожних.

Як хто працював для "Робітниці".

Пулман, Илл.

Дорогі Товаришки!

Прошу помістити на сторінках "Робітниці" допис про товариську забаву, яку устроєно старанням Жіночого Товариства ім. Петра Шеремети в Просвітнім Клюбі в Пулман, Илл. дня 17. жовтня ц. р.

На забаву прибуло досить товаришів і товаришок, що належать до робітничої орґанізації, прибуло також кількоро наших симпатиків. Перед відкриттям забави відспівано "Інтернаціонал" після чого говорив т. В. Чапак. Промовець підчеркнув хід роботи молодого жіночого товариства, яке тільки що зорґанізоване дня 10. березня ц. р., відтак звернув свою тему до журналу "Робітниця", "У.Щ.В." і політичних вязнів. Після довшої промови т. Чапака заряджено вільну збірку, з якої вплинуло $58.40. Опісля т. І. Сенечко говорив про жіночі орґанізації, порівнюючи минулість до теперішности. Давніше жінки робітниці й не думали про свою орґанізацію, бо вважали себе за щось нищого від мущин, за нездібні створіння, що окрім домашньої роботи вони ні дочого більше не здатні. Але згодом, коли життя для робітничої кляси постійно погіршалося, коли жінки робітниці примушені були помагати своїм чоловікам в фабриці при роботі, тоді почали трохи думати і кінець кінців зрозуміли, що їм теж треба орґанізуватися, щоби поліпшити своє буття. Вони зрозуміли, що тягар економічної нерівности спочиває на їх карках так само як і на карках їх співтоваришів мущин. Наслідком такої нерівности родяться й жіночі орґанізації, що складаються виключно з жінок-робітниць. На закінчення відспівано "Шалійте шалійте". Відтак розподілено збірку як слідує: $25.00 призначено на політичних вязнів в Сх. Галичині, $20.00 на пресовий фонд "У.Щ.В." а $13.40 на пресовий фонд "Робітниці", що і висилаємо до редакції "Робітниці".

Щира подяка всім тим товаришам і товаришкам, що так щедро жертвували для допомоги робітничій пресі й пол. вязням. Теж щира подяка тим товаришкам, що постарались о перекуску на забаву.

Тож працюймо і надалі товариші і товаришки на освітньому полі, устроюймо товариські забави в користь нашої преси і таким способом поширюймо її. Хай наша робітнича преса дістанеться до рук кожного українського робітника і робітниці!

З товариським привітом

В. Чапак.

Нарол, Ман.

Дорогий Товаришу Редактор!

Посилаю Вам $14.25, з чого $7.00 на передплату "Ф.Ж." і $1.50 на пресовий фонд, $4.00 на пресовий фонд "У.Р.В." і $1.75 на пресовий фонд "Робітниці".

На лісту ч. 221 на пресовий фонд "Робітниці" жертвували: А. Нагорна $1.00; Текля Василик 50 ц.; Параска Василик 25 ц. Разом пресового фонду на "Робітницю" $1.75.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом

Й. К. Маляздревич.

Саскатун, Саск.

Товаришки!

Попередно я вислав Вам $1.50 на передплату "Робітниці" від одного нового передплатника і $1.50 на пресовий фонд, що жертвували І. Воротняк $1.00 і Ів. Бицкало 50 ц., а зараз теж висилаю Вам лісту з іменами жертводавців, що зложили свої вільні датки в користь пресового фонду нашого журналу.

Імена жертводавців, що жертвували на лісту т. К. Сеннона ч. 117: по 50 ц.: Максим Чиляк, В. Мукомела; по 25 ц.: В. Генік, Й. Сеннон, К. Сеннон, М. Сеннон. Разом $2.25.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським поздоровленням

І. Воротняк і К. Сеннон.

Едмонтон, Алта.

Хвальна Редакціє!

Посилаю $15.40, з чого $8.00 на чотири піврічні передплати на "У.Р.В." (дві нові а дві залеглі), які я придбав на лісту ч. 610, $3.20 на чотири піврічні передплати на "Робітницю" (три нові а одна стара), $3.20 на пресовий фонд "Робітниці" і $1.00 на пресовий фонд "У.Р.В."

На пресовий фонд "Робітниці" жертвували слідуючі товариші і товаришки:

А. Понур $1.00; Марія Понур 50 ц.; по 25 ц.: Н. Медвідь, Т. Павлюк, Н. Романи, П. Крушельницький, Д. Кісиличук, П. Нахтіґел; М. Унґурян 20 ц. Разом $3.20.

З товариським привітом

А. Понур.

Рочестер, Н. Й.

Поважана Редакціє!

Посилаю Вам $5.50, з того $3.00 від двох нових цілорічних передплатниць на "Робітницю", яких я придбала на лісту ч. 3312 і $2.50 пресового фонду, що я зібрала на лісту ч. 3322.

По $1.00 на пресовий фонд жертвували:

Марія Дьорка, Б. Ґлухович; по 25 ц.: Паранька Блага, Варвара Тиха. Разом пресового фонду $2.50.

Жаль, що не могла більше зібрати але за те зберу більше другим разом.

З товариським привітом

Б. Ґлухович.

Салт Сте Мері, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $17.10, що я вспіла зібрати поміж робітниками і робітницями в нашій місцевости в користь нашого журналу "Робітниці". З цих грошей припадає $6.00 на чотири нові цілорічні передплати на журнал, які я придбала на лісту ч. 1587, а $11.10 пресового фонду на лісту ч. 3925 і 1587.

На пресовий фонд "Робітниці" жертвували слідуючі товаришки і товариші:

Тимофій Пителяк $1.00; по 50 ц.: Ілія Максимюк, Гр. Тикалюк, С. Колачнік, Анна Когут, Юлія Колісник, С. Петрун; П. Жук 35 ц.; Никола Довганюк 30 ц.; по 25 ц.: І. Пильнюк, Казік Кубічек, Анна Білик, П. Лешук, Марія Домінік, Петро Крамарук, Василь Борець, Ева Творковська, Павло Мотовило, Яким Кучера, І. Деркач,

Іван Борденюк, Павло Слободнік, П. Хайко, Яків Бойчук, М. Окнянський, Ксеня Рефцьо, Ф. Боднар, Марія Бабінець, Настя Ґора; по 20 ц.: Максим Вавричук, І. М. С., Лєонія Трусь, Сава Ковальчук, М. Адамчук, А. Оналійчук; Іван Мацюк 15 ц.; Я. Юзва 10 ц. Разом пресового фонду $11.10.

Дякую від себе всім жертводавцям і передплатницям "Робітниці", що своєю передплатою і жертвами піддержують робітничу пресу.

Остаюся Ваша за успіх "Робітниці"
Ксеня Лєщук.

Форт Френсіс, Онт.

Товаришки!

Посилаю Вам $8.10, з того $3.00 на відновлення двох передплат і $1.50 від нової цілорічної передплатниці на "Робітницю", яку я придбала на лісту ч. 2871 і $3.60 на пресовий фонд "Робітниці" на лісту ч. 116.

На пресовий фонд жертвували:

Анна Дмитрюк $1.00; по 50 ц.: Катерина Зуб, Марія Царук, Марія Шевчук, В. Царук, Людвіна Поштар; Марія Савчук 10 ц. Разом пресового фонду $3.60.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
Людвіна Поштар.

Ватерлю, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $9.25, з чого $4.00 на відновлення своєї передплати за "У. Р.В." (ліста ч. 106), $1.60 від двох піврічних передплатниць на "Робітницю" і 65 ц. пресового фонду, що зібрала на лісти ч. 3608 і 706 моя дружина Анєля Садовська, $1.00 на пресовий фонд "У.Р.В." від себе на лісту ч. 1001, і $2.00 на відновлення моєї передплати за "Ф. Ж.", що робить разом $9.25.

На пресовий фонд "Робітниці" жертвували: Анєля Садовська 50 ц.; Настя Батій 15 ц.

Дуже нам ніяково, що так мало зібрали, але все-ж таки краще що небудь, як зовсім нічого.

З товариським привітом
С. і Анєля Садовські.

Ню Торонто, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 від одної нової цілорічної передплатниці на "Робітницю", що я придбала на лісту ч. 810 і $1.90 пресового фонду, що зібрала на лісту ч. 1564.

По 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці" жертвували: Й. Романович, Г. Задорожний; по 25 ц.: П. Зуляк, Ф. Кречик, С. Сахарчук; Н. Прокопюк 15 ц. Разом пресового фонду $1.90.

Жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
Й. Романович.

Брул Майнс, Алта.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $20.50, з чого $6.00 на передплату "У.Р.В." (ліста ч. 230), $1.00 на пресовий фонд "У.Р.В." від т. Н. Ріпки і $13.50 на пресовий фонд "Робітниці", що я зібрала на лісту ч. 1935.

По $1.00 на пресовий фонд "Робітниці" жертвували слідуючі товариші і товаришки: Н. Ріпка, Софія Ріпка, Р. Н. Томяк, А. Мельничук, Л. Зозик, П. Б., М. Терентюк, Никола Гасєк, П. Ганчирук, Петро Василів, Ілія Маланчук, М. Іванюк, П. Доскоч; Ю. Гевко 50 ц. Разом пресового фонду $13.50.

Хоч невеличка ця лепта, але за те щира. Товариші і товаришки жертвували по змозі, щоби помогти нашому дорогому журналові. Щира їм подяка за це.

З товариським привітом
Софія Ріпка.

Дітройт, Міш.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $4.50 від трох нових цілорічних передплатниць на "Робітницю", яких я придбала на лісту ч. 3425 і $7.50 на пресовий фонд.

На лісту ч. 47 жертвували по 50 ц. на прес. фонд "Робітниці" слідуючі товариші і товаришки: М. Кузимків, І. Задойко; Д. Кручин 30 ц.; по 25 ц.: І. Одовійчук, П. Кунц, В. Скрипнир, В. Гуман, А. Павел, В. Якимець, І. Іванець, А. Савага Г. Боднарук, І. Корман, Марія Боросюк, І. Базинець, П. Стахов, П. Сайдачка, П. Сойко, Г. Деделюк, А. Яворський, П. Ґардій, Ґ. Шлак, В. Бурановський, В. Амброзяк; по 20 ц.: К. Галиян, П. Бенсон; М. Плаксій 15 ц.; по 10 ц.: В. Клевчук, Ґ. Вонсак, Ґелнер, Лавренський. Разом пресового фонду $7.50.

Може ця лепта за мала на нашу місцевість, але під цю пору годі більше. Очі всіх свідомих робітників і робітниць в Дітройт звернені зараз на здобуття фондів для побудовання ново-пропонованого Українського Просвітного Дому і тому цілий загал вже аж надто вичерпаний з грошей.

Всім жертводавцям щира подяка.

Хай жиє "Робітниця"! Проч з темнотою!

З товариським привітом
Анна Кручин.

Норт Едмонтон, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю $1.50 від одної цілорічної нової передплатниці на "Робітницю", яку я придбала на лісту ч. 1986 і $1.50 на пресовий фонд "Робітниці", що робить разом $3.00.

На лісту ч. 2994 на пресовий фонд жертвували: Анна Шкурган $1.00; Єлена Бойчук 50 ц. Разом пресового фонду $1.50.

В Норт Едмонтоні жиє багато українських жінок, але майже всі вони темні і неочитані. Сваряться зі мною сусіди, що недавно як я вийшла заміж, а вже поступаю так як "більшовики". І чоловіка мого лають, що в бога ні в попа не вірить, ні до церкви неходить а до того ще й на церкву відказує. А є такі, що тільки жиють тими брехнями. Як не очернять кого, то в першій мірі мене, то й дихати не можуть. Але я не зважаю на це. Всі ці жінки, що в бога ніби вірять й поклони бють — нідочого більш не здатні тільки до лайок і очернювань других. Кажу, не зважаю на такі типи, бо чогось ліпшого не можна від них сподіватись. Не зважаймо товаришки на такі "побожні" душі, що жиють тільки брехнями і сплетнями, але читаймо далі, учімся, як на світі жити, як орґанізуватися проти теперішного визиску, та як роботу в орґанізації повести, щоби з неї була користь для працюючих. Поширюймо наш журнал "Робітницю", хай він своєю наукою бє в тверді лоби всяких "побожних", що ізза попа та церкви нічого більше на світі не бачуть.

Хай жиє наш журнал "Робітниця"!

З товариським привітом,
Анна Шкурган.

Дописі і "Діточа Сторінка" будуть поміщені в слідуючому числі, бо в цьому нема місця. Хай-же дописувачки будуть терпеливі.

РОБІТНИЧО-ФАРМЕРСЬКЕ
ВИДАВНИЧЕ
ТОВАРИСТВО
ВІННІПЕҐ